

591768573

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

Mag. 09.369 La

RHB

EX LIBRIS

KØBENHAVNS
RAADHUS-
BIBLIOTEK

Mag

09.369

29

EX 2

DET KONGELIGE
KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKAB
OG DANSKE BRODESKAB

DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKAB OG DANSKE BRODERSKAB

1334-1934

SELSKABETS HISTORIE

UDARBEJDET AF

ARKITEKT AAGE LANGELAND-MATHIESEN

UDGIVET AF

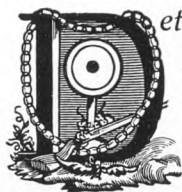
DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKAB
OG DANSKE BRODERSKAB

KØBENHAVN 1934

[Handwritten signature]

FORORD

et Kongelige Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab's ledende Mænd har i en Aarrække beskæftiget sig med Tanken om at tilvejebringe et historisk Skrift, som ikke alene kunde supplere Oberst N. P. Jensen's historiske Skildring, der udkom 1901 og forlængst er udsolgt, men tillige træde i Stedet for dette Værk. Ogsaa Spørgsmaalet om at foranstalte en Gengivelse af Brødrenes Skydeskiver, der jo fra alle Sider anerkendes som en af Selskabets i kulturhistorisk Henseende kosteligste Skatte, har været Genstand for en meget livlig Drøftelse mellem Brødrene, og Broder *K. L. E. Jensen* har i flere Aar overfor de skiftende Formænd søgt at vække Interesse for Sagen.

Planen bragtes endelig frem paa Selskabets ordinære Generalforsamling den 30. April 1930, og den blev fra alle Sider modtaget med den største Interesse og Velvilje, og Brødrene tilsagde Foretagendet en saa betydelig økonomisk Støtte, at det blev muligt at fremme Sagen uden videre Ophold. Generalforsamlingen nedsatte straks et Udvalg, som det blev paalagt at overvaage, at den trufne Beslutning blev udført. Dette Udvalg kom til at bestaa af Brødrene *A. C. Illum*, *K. L. E. Jensen*, *Aage Langeland-Mathiesen* og *H. Langkjær* med *K. L. E. Jensen* som Formand.

Under Udvalgets Arbejde viste det sig meget hurtigt, at Broder *Aage Langeland-Mathiesen* allerede havde foretaget indgaaende Forundersøgelser om Oprindelsen til Skivernes Indførelse, og han var derved kommet ind paa en Række Undersøgelser vedrørende Selskabets allerældste Historie, som kun sporadisk var blevet behandlet i Oberst N. P. Jensen's Værk, og *Langeland-Mathiesen* havde ved disse omfattende Studier konstateret, at Selskabets Historie kunde føres tilbage til Aar 1334.

En anden og ikke mindre væsentlig Fortjeneste, som *Aage Langeland-Mathiesen* har indlagt sig ved nærværende Værk, er hans interessante Undersøgelser paa et hidtil uudforsket Omraade, nemlig de malede Skivers Forhistorie (Side 155—168). Hans skarpe Sporsans førte ham ind paa Studier i Udlandet af de Ihukommelsesskiver fra længst forsvunden Tid, der har været Forbillede for de Skydeskiver, som vort Selskab anvender, og hvoraf den ældste eksisterende er fra 1752; men at saadanne Skiver har eksisteret endnu tidligere, er efter de foretagne Undersøgelser højst sandsynligt.

Blandt det nye og hidtil ukendte Stof, som her forelægges Læserne, maa fremhæves Grundplanen af *Danske Kompagni's* Gaard fra Kristoffer af

Bayerns Tid rekonstrueret af Aage Langeland-Mathiesen paa Grundlag af et Dokument fra 1459. Kun en Arkitekt og Arkæolog, fortrolig med middelalderligt Sprog og Udtryksmaade, vilde være i Stand til at udføre et saadant Arbejde.

De talrige Noter og Henvisninger til Kilderne vidner om det betydelige Stof, som Forfatteren har bearbejdet i vore offentlige Samlinger, hvor han iøvrigt altid mødte Velvilje og Forstaaelse hos vore historisk interesserede og kyndige Embedsmænd.

Broder Aage Langeland-Mathiesen naaede ikke at se dette Værk fuldt færdigt; men saaledes som det fremtræder, er det et Resultat af det Forskerarbejde og den Samlerflid, han i sine sidste Aar udelukkende helligede det gamle Selskab, som han satte en Ære i at tilhøre, hvilket Arbejde Selskabet med Tak vil mindes.

Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab skylder ogsaa Tak til andre Sider for værdifuld Hjælp til det her foreliggende Værks Fuldførelse, først til Fru *Erna Langeland-Mathiesen*, fordi hun stillede alle sin Mands efterladte Manuskripter og Notater til vor Disposition, dernæst til Dr. phil. *Carl Bratli* for hans fortrinlige Bearbejdelse af det efterladte Stof og Affattelsen af Kapitlerne om det 19. og 20. Aarhundrede, til kgl. Ordenshistoriograf Dr. phil. *Louis Bobé* for hans velvillige Gennemgang af Broderfortegnelsen og til *Det kgl. Bibliotek's* og *Rigsarkivet's* Chefer og Embedsmænd.

Endelig retter vi en Tak til *Brødrene* for den værdifulde økonomiske Støtte, de har ydet til Planens Gennemførelse. Ogsaa til *Udvalget*, der har forestaaet Udgivelsen, udtaler Bestyrelsen en oprigtig Tak.

København, den 25. August 1934.

BESTYRELSEN FOR
DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKAB OG DANSKE BRODERSKAB

Kronprins Frederik,

Formand.

J. Ulrich,

Folketingsmand, Dommer.

N. Bjerre,

Apoteker, Docent, Dommer.

M. Lemvigh-Müller,

Overretssagfører, Dommer.

Poul Torp,

Overretssagfører, Dommer.

V. Pedersen,

Apoteker, Inspektør.

Alb. Fugmann,

Murermester, Inspektør.

Poul Just,

Grosserer, Inspektør.

Fr. E. Jeppesen,

Murermester, Inspektør.

Koupinus Federitz

INDHOLD

Kapitel	Side
I. Selskabets ældste Historie og første kendte Medlemmer	1
II. Kronologisk Medlemsfortegnelse over 290 af de i den middelalderlige Broderbog anførte 384 Medlemmer	39
III. Den malede Skives Forhistorie	155
IV. Skraaen af 1582, Broderbogen og om kongelige og fyrstelige Medlems-Skiver	169
V. Om Skiveskyden og om at give malet Skive	238
VI. Det 19. Aarhundrede	294
VII. Det 20. Aarhundrede	351
Fortegnelse over Selskabets Fuglekonger	371
Selskabets Sølvskat og Malerier og andre historiske Genstande	375
Inskriptioner paa Selskabets Sølvskat og andre historiske Genstande	398
Nøgle til de kronologiske Løbenumre	401
Nøgle til Løbenumrene i den middelalderlige Broderbog	404

Denne Bog er trykt i 500 nummererede Eksemplarer, hvoraf dette er

Nr. 81

*

Trykningen er foretaget af LANGKJÆRS BOGTRYKKERI, København.

*

Klicheerne er leveret af NORDISK REPRODUKTIONSANSTALT, København.

Indbindingen udført af B. BEUCHELS BOGBINDERI, København.

KAPITEL I

SELSKABETS ÆLDSTE HISTORIE OG FØRSTE KENDTE MEDLEMMER

Det kgl. københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab kan under forskellige Navne føres langt tilbage i Middelalderen, tidligst under Navnet »Danske Kompagni«. Dette Kompagni hænger nøje sammen med den for Middelalderen karakteristiske Gildebevægelse og er selv et typisk Gilde. Gilderne er en meget elastisk Sammenslutningsform, særegen for de germanske Folk; den bærende Idé er Sammensmeltningen af en selskabelig Trang og et praktisk Formaal, forskellige i forskellige sociale Lag og til de forskellige Tider. — I Danmark kan Gildesamfundene navnlig paa Landet sættes i Forbindelse med de hedenske Drikkelag og Offerfester.

Da Kristendommen indførtes, fik Gilderne, som saa meget andet, nyt Indhold; men først fra det 13. Aarhundrede kender vi nærmere udformede Gildesamfund, de saakaldte *Værnegilder*, der var viede til en Værnehelgen, oftest St. Knud. Disse Gilders Hovedformaal var at sørge for Retsikkerheden, idet de i Byerne erstattede den Slægtsorganisation, der herskede paa Landet, men som var upraktisk i Byerne. Hvor Landboerne paa Tinge kunde støtte sig til Slægtsnævn, kunde Gildebroderen i Byerne paaberaabe sig sit »højeste Gilde« (det fornemste, som han var Medlem af).

Værnegildernes Skraaer — saaledes kaldtes deres Love — giver et særdeles koncist Udtryk for Gildernes Væsen i systematisk ordnede, knappe og klare Karakteristiker af deres særprægede Organisation og af deres Beføjelser, der kan deles i *fire Grupper*, omfattende henholdsvis *det retslige, det religiøse, det sociale og det selskabelige*.

I det 14. Aarhundrede ser vi en stærkere Udvikling af det religiøse Element, dels i de gamle Gilder, dels i nye Samfund, de saakaldte fromme Broderskaber, hvis Hovedformaal var at varetage Brødrenes og Søstrenes

Sigil for St. Knuds Gilde paa Bornholm.
(Signetet i Nationalmuseet).

De fire Grupper.
(Elementer).

Salighedsinteresser ved Messer og Begravelser. Samtidig udvikledes det selkabelige Element kendeligt.

I København nævnes Gilder første Gang i Slutningen af det 13. Aarhundrede. Nogle Stridigheder mellem Roskildebispen og Borgernes Gildesamfund førte til, at Biskop Johannes Krag i Københavns Stadsret af 1294 saa sig nødsaget til at forbyde alle Gilder og Forsamlinger, »hemmelige og aabenbare, af hvad Art nævnes kan, fordi man ikke blot skal afholde sig fra det Onde, men ogsaa fra Lejlighed til det Onde«. ¹⁾ Maaske er denne Bestemmelse Skyld i, at de københavnske Borgere 2 Aar senere gjorde Oprør mod Bispen Johannes Krag, der netop da opholdt sig paa sit Slot i København.

Sigil under Valdemar Atterdags
Stadfæstelse af Københavns Privilegier af 11. Februar 1341.

Borgerne lod Stormklokkerne ringe og gav sig til at beskyde Slottet med Armbrøster, men de formaaede intet med Magt, og Kong Erik Menved's lovede Hjælp udeblev. Næste Dag opsatte de et Klageskrift paa Tinge imod Biskoppen og overrakte det til Kongen personlig, hvorefter de samledes paa Trods til en Festlighed i deres Gilde. Straks efter maatte Raadet paa Byens Vegne aflægge Ed til Biskoppen, og alle de Ejendomme, ²⁾ der tilhørte Gilderne, blev tilskødet Roskilde Bispestol, ligesom alle Grunde i Byen, der hidtil havde været fritaget for Jordskyld, for Fremtiden skulde udrede denne.

Paa denne Tid har der altsaa været et Modsætningsforhold mellem Gejstlighed og Gilder. Kirken sejrede ganske vist i første Omgang, men i Længden har det dog været den umuligt at holde det frodige Gildeliv nede. Det er Kirken ogsaa selv hurtig bleven klar over, idet den paabegyndte en ny Politik. Den fik Gilderne indhyllet i den religiøse Sfære, der er saa karakteristisk for Middelalderen; det religiøse blev her som andre Steder et uadskilleligt Element i Institutionen. Det absolutte Forbud i Stadsretten faar derfor ogsaa følgende Tilføjelse i den senere Redaktion, der kendes fra Roskildebispens Jordebog fra ca. 1380: »undtagen de Gilder, som Biskoppen indstifter med sit Kapitels Samtykke.« ³⁾

Fra 1332 til 1340 havde Danmark det højst ulykkelige Interregnum. Da Kong Valdemar Atterdag i 1340 havde samlet hele Landet, gik hans første Bestræbelser ud paa at indløse de pantsatte Dele, og han vendte sig straks til København. Roskildebispen, Jens Nyborg, overlod ham den 16. Januar 1341 ⁴⁾ frivilligt Byen og Slottet i 2 Aar. Den 11. Februar 1341 ⁵⁾ stadfæstede Kongen alle de Privilegier, Friheder og Gunstbevisninger, der var givet

¹⁾ K. D. I. 33, 42. Fortegnelse over Kildsteders Forkortelser, se Side 37.

²⁾ K. D. I. 62. ³⁾ S. R. D. VII 86 og K. D. I. 93

⁴⁾ K. D. I. 76.

⁵⁾ K. D. I. 78 og i Kapitel II, Medlem No. 161 (Kronologisk Medlem No. 6).

Københavns Raadmænd og samtlige Borgere af tidligere Konger ved Lov, »skrevet eller uskrevet«.

Under de urolige og splittede Forhold og Tilstande, der herskede i hele Landet i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede, kunde de hemmelige Gilder og Foreninger florere ret frit. Den Tanke ligger nær, og der er al Mulighed for, at »Det Danske Kompagni« har eksisteret paa denne Tid, maaske under Navnet »Det Københavnske Kompagni«, det Navn, der er anført som Overskrift, da Danske Kompagnis Skraa bliver revideret i 1447 (se nedenfor). Men har Danske Kompagni eksisteret i det 14. Aarhundrede, har det i hvert Fald ikke haft eget Hus. Skulde det tidligere have været i Besiddelse af eget Hus, vilde det ogsaa have været afleveret til Biskop Joh. Krag i 1296. Det nævnes nemlig ikke i den Fortegnelse over københavnske Grundejere, der findes i Roskildebispens Jordebog, og det kan heller ikke identificeres med noget af de tre iøvrigt lidet kendte fornemme Broderskaber, der ellers nævnes heri: Vor Frue Gilde, Helligaandsgildet og St. Pedersgilde.¹⁾

»Det Danske Kompagni« nævnes første Gang den 14. Oktober 1443 i Kristoffer af Bayerns Stadsret²⁾ som et gammelt og betydeligt Gilde, der allerede har eksisteret i mange Aar i København. Den 23. Maj 1447 nævnes i den ældste eksisterende Skraa Navnet »Det danske Kompagni« for 2. Gang. Efter Indledningen anføres, at Oldermænd Bernt Wagen »lod den Pergamentbog og de Artikler skrive«. Der var altsaa et allerede eksisterende Selskab med Oldermænd og Skraa, der nu blev revideret og godkendt, og samtidig valgtes 2 Oldermænd. Som Overskrift følger derefter: »Statuta Societatis Hafniensis« : Det Københavnske Kompagni's Skraa. Er nu »Statuta Societatis Hafniensis« en Overlevering, der er fulgt med fra den gamle Skraa, da er der ingen Tvivl om, at »Det danske Kompagni«'s ældste Navn har været »Det Københavnske Kompagni«.

Den nye Stadsret godkendte endelig Gildesamfundene. Nu havde saa-

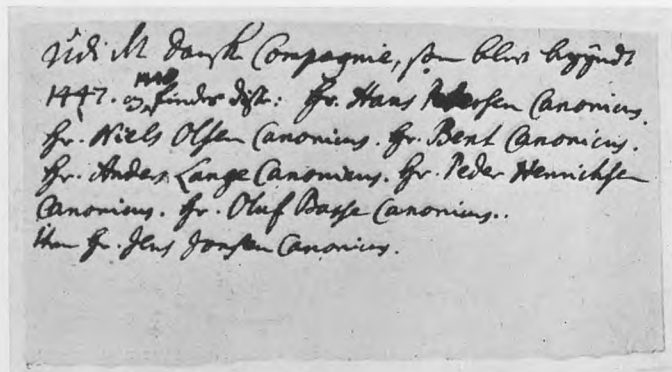
Første Side af Kristoffer af Bayerns Stadsret. Efter § 2 skal Fogeden, Borgmestre og Raad sætte Oldermænd i Danske Kompagni.

¹⁾ K. D. I. 99.

²⁾ K. D. I. 164-5.

ledes »Det danske Kompagni« faaet allerhøjeste Sanktion; der stod kun tilbage, at Foged, Borgmester og Raad sammen med et lige saa stort Antal Brødre skulde vælge Oldermænd og ransage Skraaens Paragrafer, saaledes at disse kunde blive til »Forbedring og Gavn for Riget«. Den daværende Oldemand Bernt Wagen fik da travlt med at gennemgaa den gamle Skraa's Paragrafer og udarbejde de fornødne ny Bestemmelser. I den Hensigt lod han arrangere en større Sammenkomst, og Tirsdag den 23. Mai 1447 samledes den daværende Slotsfoged og Høvedsmand paa Københavns Slot tillige med 2 Borgmestre og 8 Raadmænd,¹⁾ (ingen af disse 11 Herrer var da Medlemmer), med 11 navngivne Medlemmer og mange flere Brødre for at læse Skraa'en og gennemgaa den Paragraf for Paragraf. Skraaen i den reviderede Form blev derefter indført i en ny Pergamentbog.

Denne Pergamentbog maa have været et af Datidens Pragtværker, et Minuskel-Haandskrift med illuminerede Initialer, men i Aarhundredernes Løb er den som saa meget andet gaaet tabt. S. 5 afbildes den 1ste Side af en 6 Aar tidligere skreven Pergamentbog for Guds Legemslav i Aalborg, de første 12 Sider indeholder Lavets Skraa, der helt igennem med samme Haand er skreven pyntelig med 2 Kolonner paa hver Side og i 2 Farver. Af vor Pergamentbog maa vi nøjes med en Afskrift, antagelig foretaget i Aarene 1679 til 1682. Afskriften er et lille Hæfte i Kvartformat. Efter en kort Ind-

Den af Langebek foretagne Udskrift.

ledning — paa halvanden Side — om Kompagnihuset indtil 1679 og den af Christian 3. skænkede Papegøjekongekæde, begynder Afskriften af den ældste originale Pergamentbog. Dette lille Hæfte findes nu paa vort kongelige Bibliotek;²⁾ desværre kan det kgl. Bibliotek ikke give nogen Oplysning om selve Hæftets Herkomst.

Paa Langebeks Tid³⁾ har Hæftet været kendt, idet Langebek til Brug for sine Studier til Frue Kirkes Historie har foretaget en lille Udskrift paa en Seddel af ovenstaaende Størrelse og Udseende.

Sedlen har han henlagt i Omslaget vedrørende Frue Kirke i den Underafdeling, der omhandler dens Kanniker, nu i Langebeks Excerpter Pakke No. 254,4 i det kgl. Bibliotek.

Af Hæftets Indledning har han set, at Danske Kompagni har holdt Sam-

¹⁾ Dermed opfyldtes den Fordring, der stilles i Stadsretten af 1443, og denne Bestemmelse gaar ind i Skraaen som dens første Paragraf og en helt ny Paragraf.

²⁾ Ny kgl. Samling Kvart No. 688 b.

³⁾ Etatsraad Jacob Langebek, Gehejmearkivar og Historiker (1710—1775).

Incipit statuta quini iustitiae
 sub anno dñi millesimo
 quadringentesimo primo
 regnante illustrissimo
 principe ac dño dño Erstoffe
 di quinta regnoz dacie Sue
 ae noruegicæ rege plogu
 Wi scassere och alle men
 the broder uti gudz ligoms
 lagh i alburgh som men pa
 pegnyelagh kalle Kungore
 alle oc odenbare at wi endret
 telighe metz beschedens metz
 Burgemeester och radz i
 samsted wid wi och sam
 thykke hawe begun och
 optaghet tsette ner lagh
 the hellige gudz ligom til
 off ara och weidighheer
 at for good samfattet en
 dract och kuerlighheer i
 thine werden som siges
 och santh er at angtet
 er feghir och badra wa
 mes och vimganges i

alburgh ut p3 nu cig
 gode metz samfundz och tge
 fodspoor hederligh metz och
 gods leffueth och weidighhe
 lighheer at forsi lge och ful
 kome Och sio for wort sa
 les och alles thores som af
 fornæfde lagh doer och off
 gangen are och har efter i
 tilkomende affgangende wor
 de til glæde och salighheer aff
 off alle gudz forlanama mi
 sin naer / Hvilke forsagde
 lagh och kuerlige samfundz
 Wi tilbente off och wore efter
 komere i heder och hofsom
 och lagelighe warden the
 stadfesteligh at holla och vfor
 brodelige at forware metz
 wite och wilkore som her
 efter folluger / Forste
 er thet at wi skulle och
 wele hawe two skiffere
 til forstænder aff broderne
 een dansk må och en the

A j

Iste Side af Guds Legemslavs Skraa i Aalborg, skrevet paa Pergament. Opbevares i Landsarkivet i Viborg. Naturlig Storrelse.

menkomst i 1447 og er bleven rekonstrueret, og af »Broderbogen begyndt 1448« (den middelalderlige Broderbog) uddrager han samtlige Kanniker fra København, men udelader »Dr. Knud Canonicus«, fordi han var Kannik i Roskilde, og den ene af Navnet »Niels Olsen Canonicus«, fordi han var fra Lund.

Da der i den samme Pakke ligger 2 daterede Skrivelser fra 1744 og 1745, er det højst sandsynligt, at det har været i de nærmeste Aar omkring 1744, at Langebek har foretaget sine Forarbejder til Frue Kirkes Historie.

Øverst til venstre paa første Side bærer Hæftet Ejernavnet C. Anker. En Haandskriftundersøgelse viser, at Navnet er skrevet til senere, og det særprægede Navnetræk gør det muligt at identificere det med den norske Statsmand Carsten Tank Anker (1747—1824), mest bekendt for sin Deltagelse i Arbejdet for den nye norske Stat 1814—15. I Aarene efter 1774 opholdt han sig som Embedsmand i København og blev adlet 1778. I 1780 blev han Medlem af Skydeselskabet, hvor han 1. Juni 1786 gav malet Skive.

Carsten Tank Anker havde betydelige Samlinger af Manuskripter; Opgaven bliver nu at undersøge, hvornaar han har faaet Afskriften af Selskabets gamle Love. Navnetrækkets Form peger paa en ret sen Tid, ligner fuldstændig en Underskrift fra 1808, men er grundforskellig fra et Navnetræk i en af Skydeselskabets Bøger fra 1792, hvor han underskriver sig Carsten Anker. — For et ret sent Tidspunkt taler ogsaa, at Hæftet ikke har været benyttet af hans gode Ven og Skydebroder, Generalfiskal F. V. Wivet (død 1790), der endnu helt op i 1780'erne havde arbejdet meget paa Selskabets Historie.

Hvorledes Hæftet er kommet ud af privat Eje og Ubemærkethed, har ikke kunnet oplyses. Da Dr. O. Nielsen begyndte sin Københavns Historie i 1877, har han ikke kendt det, men under sine Arbejder er han, kort før 1885, blevet opmærksom paa det.¹⁾

For at optages i Danske Kompagni

maatte en Broder
give en rhinsk

GYLDEN

Afbildningerne viser os 2 rhinske Gylden fundne i Danmark, en Guldmønt af 2 Skilling lybsk Værdi præget i 1438 i Byen Riele ved Köln af Ærkebiskop Didrik II af Köln, han var Greve af Mørs. Til venstre læses: Theodorus Archiepiscopus Coloniensis Moneta Riele omkring Kölns og Grevens Vaaben. Til højre læses: »Anno domini 1438« omkring de rhinske Fyrsters Vaabenskjolde (Pfalz, Trier og Mainz).

¹⁾ Se Dr. O. Nielsen: Kbhvn.s Historie IV, 289 Note.

Før hvert Skud til Papegøjen

lægges

2 ENGELSKE

i Hatten.

Det var en lille tynd Sølvmønt præget ca. 1440 i Malmø, hvor Møntergaarden laa, nu en Del af Malmøhus Slot. Den kaldtes for 1 dansk Sterling og havde $\frac{1}{4}$ Skillings Værdi. Tilhøjre læses: »Moneta Malmoiensis« omkring et Kors, tilvenstre læses: »Christopher af Bajern« omkring en Krone.

DANSKE KOMPAGNIES SKRAA

REVIDERET

DEN 23. MAJ 1447

Facsimile i $\frac{2}{3}$ virkelig Størrelse.

Chuter

Det danske Compagnie som ligger i Compagnie-Strædet, hvilket Stræde af samme Compagnie har sit Nafn og kaldes Compagnie-Strædet, dette Compagnies grundmurede huusz, som staaer langs inden i Gaarden, har været til aar 1447: da Kong Christopher Bavarus var Konge i Danmark. Siden er det grundmurede huusz som staaer ud til Gaden aar 1591: og 1592: bygt ved Mathias Hansens og Hendrich Rogentins omsorg paa alle Compagnie Brødres bekostning, som bevises med det huuszets inscription hvilke findes ³⁾ udi Khafns inscriptioner.⁴⁾ Udi dette Compagnie er holdt i mange aar H: Trefoldigheds laug og Broderskab, Jule drik, Pintze drik

C: Anker¹⁾

²⁾ Det danske Compagnie som ligger i Compagnie-Strædet, hvilket Stræde af samme Compagnie har sit Nafn og kaldes Compagnie-Strædet, dette Compagnies grundmurede huusz, som staaer langs inden i Gaarden, har været til aar 1447: da Kong Christopher Bavarus var Konge i Danmark. Siden er det grundmurede huusz som staaer ud til Gaden aar 1591: og 1592: bygt ved Mathias Hansens og Hendrich Rogentins omsorg paa alle Compagnie Brødres bekostning, som bevises med det huuszets inscription hvilke findes ³⁾ udi Khafns inscriptioner.⁴⁾ Udi dette Compagnie er holdt i mange aar H: Trefoldigheds laug og Broderskab, Jule drik, Pintze drik

¹⁾ C. Anker med anden Skrift og andet Blæk, paaført i Beg. af 19. Aarh.

²⁾ Afskriften er skrevet efter 1679 og før 1682.

³⁾ Her er overstreget »her efter«.

⁴⁾ P. Resens Manuskript til 2. Udgave af Inscriptiones i Raadstuearkivet Bog 17, S. 384, og Dr. O. Nielsen: Kbhvn.s Historie, IV 290.

og Papegoie Konges giestebud: indtil
1676.

da er og siden holt de fornemste bröl-
luper der indtil 1676: 77: 78: 79:
er det brugt til Svendske Fangere

Indtil dette Compagnie var Kong Christian den
3de 1542: givet een Papegoie Konges kiede,
som end der skied Papegoien af, i²)
den Gølle skiedemaal uden vester Port,
skulle bære, paa dend dag hand det gior-
de, saame kiede, baaæ fra³) Stæden hvor det
giorde, saa og i det Danske Compagnie
huusz hvor Papegoie Konges giestebud
blev holt, hvilken kiede giemes paa Raad-
stuen for een stor raritet og antiqvitet.⁴)
5) Aar 1447: da Kong Christoffer⁶) Bavarus
var Konge i Dan^k., ere disse efter skrefne
det danske Compagnies artl: skrefne i een
bog, hvor⁷) udi for an staaer dette antegned.
In dem Jarhe na⁸) Gottes geburd ein du-
sent vier hundert der nah in den seben
ein vertigsten Jarhe da leet de oldermand
Bernt Wagen dett Pergament buch ehn de
artl: Schryven. —

og Papegoie Konges giestebud: indtil Aar.
da er og siden holt de fornemste bröl-
luper der udi, indtil aar¹) 1676: 77: 78: 79:
er det brugt til Svendske Fangere.

Til dette Compagnie har Kong Christian
dend 3de 1542: givet een Papegoie Konges
kiede, som dend der skied Papegoien af, i²)
saadan holte skiedemaal uden vester Port,
skulle bære, paa dend dag hand det gior-
de, saame kiede, baaæ fra³) Stæden hvor det
skee, saa og i det Danske Compagnie
huusz hvor Papegoie Konges giestebud
blev holt, hvilken kiede giemes paa Raad-
stuen for een stor raritet og antiqvitet.⁴)
5) Aar 1447: da Kong Christoffer⁶) Bavarus
var Konge i Dan^k., ere disse efter skrefne
det danske Compagnies artl: skrefne i een
bog, hvor⁷) udi for an staaer dette antegned.
In dem Jarhe na⁸) Gottes geburd ein du-
sent vier hundert der nah in den seben
ein vertigsten Jarhe da leet de oldermand
Bernt Wagen dett Pergament buch ehn de
artl: Schryven. —

1) Her mangler Aarstallet (Christopher Ulfeldts Bryllup
blev holdt her 12. Mai 1667).

2) Her har først staaet »og«.

3) Her har først staaet »bade for«.

4) Papegoiekongekjæden fandtes ifl. Kæmnerregnska-
bet i 1696, men blev stjaalet fra Raadstuen i Høre-
kamret i 1701.

5) Her begynder den originale Pergamentbog.

6) Her har først staaet »Chr.«

7) Her har først staaet »her«.

8) Her har først staaet »er«.

Statuta Societatis Hafniensis

Inner wor herres aar, Tusinde Fier²) hun-
drede fyrgetiufge paa det 7de Aar, dend
Tiszdag³) nest for Pintze-dag var vij nær-
værende udi⁴) Danske Compagnie i Khavn
tilstede, som ere: B-1 Evert Moltche a
Wapen, Hövisz-mand paa Khafns huusz:
B-2 Arild Kyse, B-3 Hendrich von Laren
Borgemestere: B-4 Bertel Qvadtz, B-5 Hans
Wat, B-6 Niels Jyde, B-7 Willum Schaa-
ning, B-8 Niels Ebbesen, B-9 Niels Jepsen,
B-10 Anders Schulte, B-11 Jep Pedersen
Raadmand,⁵) B-12 Jep Clausen a Wapen,
B-13 Hintze Hofmester, B-14 Bernt Wagen,
B-15 Jens Tygesen a Wapen, B-16 Grubbe,
B-17 Jost,⁶) Johansen, B-18 Bertel Lund,
B-19 Mester Johan, B-20 Claus Willumsen,
B-21 Hans Otmarsen, B-22 Peder Svend-
sen, og mange fleere brødre og lode læse
vort skraa og Randsage artl: fra artl: da
finde vij det saa til een forbedrelse og land-
sens⁷) bistandelse blive skulde, som her
effter skrevet Stander⁸)

Statuta Societatis Hafniensis !¹)

Inner wor herres aar, Tusinde Fier²) hun-
drede fyrgetiufge paa det 7de Aar, dend
Tiszdag³) nest for Pintze-dag var vij nær-
værende udi⁴) Danske Compagnie i Khavn
tilstede, som ere: B-1 Evert Moltche /a Wa-
pen, Hövisz-mand paa Khafns huusz:
B-2 Arild Kyse, B-3 Hendrich von Laren
Borgemestere: B-4 Bertel Qvadtz, B-5 Hans
Wat, B-6 Niels Jyde, B-7 Willum Schaa-
ning, B-8 Niels Ebbesen, B-9 Niels Jepsen,
B-10 Anders Schulte, B-11 Jep Pedersen
Raadmand,⁵) B-12 Jep Clausen a Wapen,
B-13 Hintze Hofmester, B-14 Bernt Wagen,
B-15 Jens Tygesen a Wapen, B-16 Grubbe,
B-17 Jost,⁶) Johansen, B-18 Bertel Lund,
B-19 Mester Johan, B-20 Claus Willumsen,
B-21 Hans Otmarsen, B-22 Peder Svend-
sen, og mange fleere brødre og lode læse
vort skraa og Randsage artl: fra artl: da
finde vij det saa til een forbedrelse og land-
sens⁷) bistandelse blive skulde, som her
effter skrevet Stander⁸)

1) Københavns Kompagni's Statuter.

2) Her har først staaet »tre«.

3) Det er den 23. Mai 1447.

4) Her er overstreget »dets«.

5) Her begynder Brødrenes Navne. Af de 11 foranstaa-
ende Navne blev de 7 senere Medlemmer, medens B-1, B-2,
B-6 og B-9 ikke lod sig optage; disses Biografi er omtalt
i Supplementet til Kap. II.

6) Kommaet maa være en Fejlskrift.

7) betyder Rigets.

8) Her har først staaet »staaer«.

1. Ingen skal vorde older-Mand, uden hand er een beskeden Dannemand,¹⁾ og hand skal være sat af Foged, Borgemester og Raad²⁾ og eftter brøders samtykke og Raad, som der udviiszes til.
2. Hvo som Keyser til older-mand og eÿ være vil, bøde een half læst øll til vide.
3. Item hvo, som broder vil vorde, hand give een Rinsk gjlden³⁾ til Indgang, og Søstere een let gjlden⁴⁾ strax at betale.
4. Ingen broder maa byde anden giest end dend, som laved er værd, under 1 td. øll⁵⁾ til vide, og 2 $\frac{1}{2}$ vox.
5. Hvo som giest byder, hand skal betale for hans gieste-bud; vorder han flømen⁶⁾, at han det icke gjør, bøde 1 td. øll.
6. Hvo som byder dend til giest, som tilforn er udvelt⁷⁾ eller self villig haver undersagt lavet for nogen skyld, give 1 tønne øll til vide, eller verge sig self 3^{die}, at hand det eÿ viste.

7. Hvo som opsiger sit lav af vrede eller hastmodighed, og overgiver det, vil hand igien have broderskab, da betale fuld indgang.
8. alle brødre skulle give Giesterne rum med dem paa benken, eftersom older-Manden tilsige, hvo det eÿ gjør, give een $\frac{1}{2}$ vox.
9. Brødre skulle søge deres lav inden disse 3 adeldricke, som er Juel, Fastelavn og Pintze-dag, eller hvilke brødre som borte ere, give $\frac{1}{2}$ td. øll, uden hand haver lov af oldermanden, eller beviisze loflig forfald | tilfald |, undertagen Knuds Gilde brødre¹⁾, som did gange.
10. Hvilke brødre som og ere brødre i Tydsk Compagnie, de skulle dricke de 3 adeldricke, som er Fastelavn, Pintze-dag og Juel, een adeldrik udi Tydske Compagnie, eller give half øllskad²⁾.

1) betyder en brav og retskaffen Mand, Dannemand har ikke nogen Forbindelse med Dansk Mand.

2) Dette er i Overensstemmelse med Kristoffer af Bayerns Stadsret af 1443 § 2 (K. D. I. 165).

3) = 21 Skilling lybsk, se Side 6.

4) = 14 Skilling lybsk.

5) 1 Td. Øl er 156 Liter.

6) betyder »opdaget«.

7) betyder udveltet (udstemt).

1) Der er ingen Skraa bevaret for et Kbhvn.s St. Knudsgilde.

2) betyder Ølskad.

11. Hver broder skal sin adeldrik betale, indén adeldriken er drucken, eller betale dobbelt og 2 ½ vox; hvo der imod gjør, hand skal icke være lavet nærmere, end som alle brødre tycke.
12. Item skal hver older-Mand have 2 frij Giester hver dag i de 3 adeldrike for deres u-mage.
13. Skal hver broder følge broder eller Søster til grave, der til vorder sagt eller given¹⁾ een grott til vide og een ½ vox, vorder hand advared at ofre til Meszen for dend døde, og icke kommer gielde²⁾ dend same vide.
14. Eftter Juel, Fastelafn og Pintze-dag, skulle vi venlig lade begange alle brødre og Søstre, som af ere døde, og alle Sjødskende skulle ofre for dem til 3 Meszer hver tiid,³⁾ eller give 1 ½ vox til vide.
15. Item naar een broder dør eller Søster, da skal hand beganges af vort lav her i Khavn, med Meszer og offer, som før er sagt.
16. Hvo som spilder een skaal øll af drukenskab i lavets huusz, hand give 1 ½ vox.
17. Hvo som spyer i Compagni-huusz eller i gaarden, give 1 td. øll og 4 ½ vox. Øllet til brøderne og voxet til Meszerne, eller vorde laved saa nær som alle brødre tycke, om hand det ej giøre vil.
18. hvilken broder som slemst gjør inden gaarden, gielde det same viide.
19. hvilken broder som lader sit vand inden lavets huusz, give 1 td. øll til viide, og inden døren til salen give¹⁾ 2 ½ vox.

11. Hver broder skal sin adeldrik betale, indén adeldriken er drucken, eller betale dobbelt, og 2 ½ vox; hvo der imod gjør, hand skal icke være lavet nærmere end som alle brødre tycke.

12. Item skal hver older-Mand have 2 frij Giester hver dag i de 3 adeldrike for deres u-mage.

13. Skal hver broder følge broder eller Søster til grave, der til vorder sagt eller given¹⁾ een grott til vide og een ½ vox, vorder hand advared at ofre til Meszen for dend døde, og icke kommer gielde²⁾ dend same vide.

14. Eftter Juel, Fastelafn og Pintze-dag, skulle vi venlig lade begange alle brødre og Søstre, som af ere døde, og alle Sjødskende skulle ofre for dem til 3 Meszer hver tiid,³⁾ eller give 1 ½ vox til vide.

15. Item naar een broder dør eller Søster, da skal hand beganges af vort lav her i Khavn, med Meszer og offer, som før er sagt.

16. Hvo som spilder een skaal øll af drukenskab i lavets huusz, hand give 1 ½ vox.

17. Hvo som spyer i Compagni-huusz eller i gaarden, give 1 td. øll og 4 ½ vox. Øllet til brøderne, og voxet til Meszerne, eller vorde laved saa nær som alle brødre tycke, om hand det ej giøre vil.

18. hvilken broder som slemst gjør inden gaarden, gielde det same viide.

19. hvilken broder som lader sit vand inden lavets huusz, give 1 td. øll til viide, og inden døren til salen give¹⁾ 2 ½ vox.

1) skal være »give«.
 2) betyder »betale«.
 3) betyder »Aartid«.

1) »give« skrevet til i Marginen.

20. Hvilken Broder til vorder sagt at skiencke, og ey komme timelig; gielde 2 $\frac{1}{2}$ vox hver tiid; var det saa, hand ey kommer og ey setter anden i sit sted, give 1 td. øll.
21. Hvilken broder, som skienker lenger end older-Manden tilsiger, give 2 $\frac{1}{2}$ vox.
22. Hvilken broder eller Giest, som dobler inden Compagnie-huusz eller i Salen, give 1 td. øll til viide.
23. Hvo, som anden omstøder af vrede i Compagnie-huusz eller i Gaarden, give 1 td. øll til vide og 4 $\frac{1}{2}$ vox.
24. Ingen broder skal stæde sit bud eller barn lengere inden Compagnie-huusz med sig end dets ærinde er udrettet, under 1 td. øll og 2 $\frac{1}{2}$ vox til vide.
25. hvilken broder som gjør older-Mand ulyd, bøde 1 td. øll og 2 $\frac{1}{2}$ vox.
26. hvilken broder, older-Manden giver onde ord i laus huusz, brøderne andrørende, give 2 td. øll og 2 $\frac{1}{2}$ vox.

27. Hvilken broder som begynder Kif og trette, og give anden broder onde ord eller bander, maa ~~gaa~~ inden Compagnie huusz eller i Gaarden, give 1 td. øll til vide og 4 $\frac{1}{2}$ vox.
28. Hvilken broder som drager sverd inden Compagnie huusz eller i Gaarden af vrede. Bøde i 2 vox og 4 td. øll eller luv vore inden laud om broderne saa tykke.
29. Hvilken broder som slaar anden broder beggere øll eller skaal øll inden hans andtlede eller og klæder af vrede, bøde $\frac{1}{2}$ læst⁵⁾ øll til viide.
30. Hvilken broder som anden broder kier for Fogden, førend hand det have beret for older-Manden, give 1 td. øll til viide og 2 $\frac{1}{2}$ vox.
31. Hvilken broder eller giest, slaar sin broder pust eller Kindhest, eller

20. Hvilken broder til vorder sagt at skiencke, og ey komme timelig, gielde 2 $\frac{1}{2}$ vox hver tiid; var det saa, hand ey kommer og ey setter anden i sit sted, give 1 td. øll.

21. Hvilken broder, som skienker lenger end older-Manden tilsiger, give 2 $\frac{1}{2}$ vox.

22. Hvilken broder eller Giest, som dobler inden Compagnie-huusz eller i Salen, give 1 td. øll til viide.

23. Hvo, som anden omstøder af vrede i Compagnie-huusz eller i Gaarden, give 1 td. øll til vide og 4 $\frac{1}{2}$ vox.

24. Ingen broder skal stæde sit bud eller barn lengere inden Compagnie-huusz med sig end dets ærinde er udrettet, under 1 td. øll og 2 $\frac{1}{2}$ vox til vide.

25. hvilken broder som gjør older-Mand ulyd, bøde 1 td. øll og 2 $\frac{1}{2}$ vox.

26. hvilken broder, older-Manden giver onde ord i laus huusz, brøderne andrørende, give 2 td. øll og 2 $\frac{1}{2}$ vox.

27. hvilken broder som begynder Kif og trette og give anden broder onde ord eller bander¹⁾ hannem²⁾ inden Compagnie huusz eller i Gaarden, give 1 td. øll til vide og 4 $\frac{1}{2}$ vox.

28. Hvilken broder som drager sverd inden Compagnie huusz eller i Gaarden af vrede, bøde $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ vox og 4 tdr. øll eller være uden lavet, om brødre saa tykke.

29. Hvilken broder, som slaar³⁾ anden broder beggere, øll eller skaal øll inden hans andtlede⁴⁾ eller og klæder af vrede, bøde $\frac{1}{2}$ læst⁵⁾ øll til viide.

30. Hvilken broder, som anden broder kier for Fogden, førend hand det have beret for older-Manden, give 1 td. øll til viide og 2 $\frac{1}{2}$ vox.

31. Hvilken broder eller giest, slaer sin broder pust eller Kindhest, eller

1) Jfr. K. D., VI, 160 § 23. Hdskr. har »bremmer«.

2) Her er først skrevet »hand«.

3) Her er først skrevet et andet Ord.

4) Betyder »Ansigt«.

5) $\frac{1}{2}$ Lest Øl er 6 Tønder Øl, ligeledes for Sild og Arter, medens der gaar 16 Tdr. Brød paa $\frac{1}{2}$ Lest Brød, se D. Mag. 2 R, V. 67.

- taget som ick om hans Næse, bøde $\frac{1}{2}$ øll til vide og $\frac{1}{2}$ t vox til Meszerne.
32. Hver broder skal bøde inden alle disze forn^e artl. for sine Giester, om de b[r]yde, inden nogen tiid eller være saa nær lavet, som brødre tycke.
33. Hvo som lenger sidder inden Compagnie Huuszet end er skienked, efter det som older=Manden haver fortæled, bøde 1 td. øll, uden skienkeren haver ham bedet til deres skienche-Kande.
34. Hvilke brødre som til vorde melte¹⁾ at kiøbe øll med older-Mændene, og det icke gjøre, bøde 1 td. øll til brøderne og kommer hand icke timelig, naar ham bud sendes, bøde 1 $\frac{1}{2}$ vox til Meszerne.
35. Hvilken broder som skienker øll inden Gaarden eller inden Salen uden older-Mandens Lov, bøde 4 $\frac{1}{2}$ vox, uden brødrene sidde der ude, og eÿ have rum inden huuszet, gjør det og nogen broders svend, hans Hosbonde bøde derfor.
36. Hvilken broder giester byder, og vorder hand broder første dagen eller anden dagen, gielde fuld øll skud.
37. Hvilken broder som første dag dricker uden de 3 adeldricke, og eÿ vil kome siden til dend drick, og eÿ haver lofflig forfald, hand giver fuld øll skud.
38. Hvilken broder som trenger older-Manden af sit sæde, bøde 1 td. øll eller nogen broders giest, bøde 1 $\frac{1}{2}$ vox.
39. Hvilken broder older=Manden beder dantze, og hand eÿ vil, og er der ferdig til, bøde 1 $\frac{1}{2}$ vox til Meszerne.
40. Hvilken broder som icke vil holde med lavet om han vorder tilsagt, men holder med anden Mand mod vort lav, bøde 1 td. øll til viide.
41. Hvilken broder som slaer skaalen, beggere eller glasz sønder af vrede, inden laugs huusz eller i Gaarden, bøde 1 td. øll til viide, og gielde

1) Her er først skrevet »rettes«.

laughet saa got glasz, skaal eller beggere igien, eller være saa nær laughet, som brødre vil.

42. Hvo som ey bær liusen Hellig legemes dag¹⁾ og vorder tilsagt, bøde 4 ½ vox til viide.
43. Hvilken broder til vorder sagt at bære Pellet²⁾ over Guds legeme, og det ey gjør, bøde 4 ½ vox til Meszerne.
44. Hvilken broder som gifttes inden lands eller uden, giver laughet 1 td. øll for sin brude tønd³⁾, om hand vil nyde laughet, og dend skal betales, naar older-Manden tilsiger.
45. Hvilken broder eller broders giest anden broder eller hans giest undsiger, brødre andrørende, inden Compagnies huusz eller i gaarden, bøde 1 td. øll til viide og 4 ½ vox til Meszerne, og der til skal hand sette borgen og komme for Retten, og pleje hver andre laugs rett, hvem older-Manden tilsiger og ham ey hielpe vil, bøde hver 1 td. øll til viide.
46. Hvilken broder de[r] u-beqvemmelig taler for Jomfruer eller for gode qvinder

¹⁾ D. e. anden Torsdag efter Pinse.
²⁾ Baldakinen.
³⁾ Tilskrevet over Linien.

eller lader sig u-beqvemmelig see inden laugs huus, eller teer sig u-beqvemmelig med sin ende, bøde 1 td. øll.

47. Hvilken brødre som begynde Quldskab, raab eller ulyd i Compagnie huusz mod older-Mandens villie, bøde 1 td. øll og 2 ½ vox.
48. Naar nogen bøde td. eller brude td. indlegges i Compagnie huusz, der skulle ingen brødre af dricke, uden de som betale det Øllskud i dend neste adeldrik tilforn; Men vil hand dricke, hand dricke for een giest.
49. Hvilken som brullup eller verdskab vil have eller giøre inden laugs huusz: Er hand broder give 3 ½ vox: Er hand icke broder, give 6 ½ vox, og antvorde laugs-huusz reent og i saa gode maade som før var.
50. Hvo som skyldig er til lauged og older-Mand, legger ham Laug-dag for, og ey gielde vil, hand skrives af lauged.

51. Hvo anden kalder med Statz Svend førend hand haver ham Kieret for older-Mand, give 1 td. øll, og dend som 14 dage legges for at betale og icke vil, og lader sig kalde med byes bud, give 1 td. øll, og icke være siden nærmere lauged, end som brødre tücke.
52. Hvo som anden legger uærlig sag til inden Companie-huusz og kand det ej beviisze bøde $\frac{1}{2}$ læst øll til viide.
53. Ingen brøder¹⁾ eller broders Svend, eller broders giest, skal bære vaaben eller Knippel i Compagnie-huuzet eller i gaarden vider $\frac{1}{2}$ læst øll til viide.
54. Naar older-Mand udviisze Danne-mænd af lauged om nogen Sag eller brøde²⁾ som laved er paarørende, hvilken det icke vil holde eller gjøre, hand skrives af lauged.
55. Hvilken som vorder deelt af lauged og dervis i lauged at gaae igien med hoffart,³⁾ hand skal roldes ud af lauged paa 1 td.
56. Hvo som veddes i laugs-huusz, det samme ved skal indlegges i laugs-huusz til alle brøders Nytt, stinge øll og Rede øll og hvad det helst er.

1) Her skal staa »broder«.

2) Her har først staaet »bøde«.

3) Betyder »Hovmod«.

57. Hvilken som laugs-skriver er, hand skal dricke fri med sin Hustrue i alle adeldricke, og der til skal hand have 12 β lybsk naar til løn, og skal hand skrive frit, hvad lauged er anrørendes.
58. Hvo som ferdig er, og er i bye og ej haver loflig forfald, og icke Rider etter Maÿ, naar ham tilsiges, bøde 4 $\frac{1}{2}$ vox og 1 td. øll.
59. Hvo som Papegoÿen afskyder, hand skal have een guld-Ring, saa god som 2 Rindske Gjylden, og hand skal give alle brødre 6 tdr. øll og dricke frit alle 3 adeldricke med 2 frij Giester. Først hand der øll indlegger, da skal hand have 4 frij Giester, Qvinder og Møer. Item hvor hand kommer i viin-kielderer, og finder sine brødre for sig, da skulle de betale første laug for ham. Item skulle alle brødre skyde til papegoÿen, under $\frac{1}{2}$ td. øll till viide de føre ere og formuende, og hver¹⁾ med sit eget armburst de det formaae. Item skulle hver broder legge 2 Engelske²⁾ i hatten; hvo som skyder

1) Her staar »hvor«.

2) Se Side 7.

til Papegöyem förend hand legger 2 Engelske i hatten, hand haver een half td. øll til vide. Item skulle Ingen skyde meere end et skud, i de 3 første omgang under 2 grot til viide, stander Papegöyem lenger, skyde siden saa tit, hand vil. Men de som vandføre er og icke formaaer at skyde, hand maae dricke med¹⁾ og give 2 Engelske. Hvo som skyder med anden broders skud mod hans villie og vorder der med flömmen,²⁾ give 1 td. øll til viide.

60. Maÿ Greven giver 6 tdr. øll og dricker frit alle 3 adeldrike og haver hver dag 2 Giester frij qvinder eller Jomfruer.

[61]. Item naar older=Mændene lader brødrene tilsige at komme til stefne som laved er anrørende. Hvo som hiemme sidder, og ey kommer til stefne og ey har løflig forfald, bøde 1 ½ vox og 1 td. øll.

Nogle Njere Constitutiones

i: A^o 1504 da var Peder Evertsen borgemester, Hans bogbinder borgemester, Jørg Skolden raad-mand, Peder bunt-Mager, ole Atzensen Raadmand, Peder bager older-Mand, Bent older-Mand, Skipper Peder, som var oldermænd nest tilforn, og Villum van bomel og der til menige brødre, som søgte til

Nogle Njere Constitutiones.

1. A^o 1504 da var Peder Evertsen borgemester, Hans bogbinder borgemester, Jørg Skolden raad-mand, Peder bunt-Mager, ole Atzensen Raadmand, Peder bager older-Mand, Bent older-Mand, Skipper Peder, som var oldermænd nest tilforn, og Villum van bomel og der til menige brødre, som søgte til

1) Her har først staaet »ved«.

2) Betyder »opdaget«.

3) Disse Borgmestre og Raadmænd nævnes i O. Nielsen Kbhvn.s Hist., I. 74 og 78.

Fastelafne Da naar for til vore, at ingen skal være broder uden dend som er lauged værd og alle ærlige folk, Danne-Mænd eller Svanne eller Dannekvinder eller Jomfruer, som: De ingen byde anden Giest, end dend som lauged er værd, under 1 td. øll og 1 ½ vox, og de skulle være uden laug

2: A^o Domini 1514: Mandagen efter S. Lucii Dag Fasten, da var udviiste 8 brødre af Borgemestere og Raad om Danske Compagnie, og dend leÿe som skulle gaæ for brullup og Gilde, da var det saa eendretelig paalagt af Borg: og Raad, og af meenige brødre, at hvilken broder som skal gjøre brullup, hand skal give 1 ½ til leÿe af Compagniet, og een uden-bÿes Mand skal give 2 ½. Item Gÿllene skal give xij β.

3: A^o efter Guds byrd, Tusinde fem hundrede open de femtende. S: Mathiseses dag, som var om Torsdagen i Fastelafn var der da samtÿkt og fuldbÿrdt af Borg: og Raad og byefogeden i Khavn, med alle

Fastelafn¹⁾. Da vare saa til eens, at ingen skal være broder uden dend, som er lauged værd og alle ærlige folk, Danne-Mænd eller Svanne eller Dannekvinder eller Jomfruer. Og ingen byde anden Giest, end dend som lauged er værd, under 1 td. øll og 1 ½ vox, og²⁾ de skulle være uden laug.

2. A^o Domini 1514 Mandagen efter S. L.³⁾ dag Fasten, da var udviiste 8 brødre af Borgemestere og Raad om Danske Compagnie, og dend leÿe som skulle gaæ for brullup og Gilde, da var det saa eendretelig paalagt af Borg: og Raad, og af meenige brødre, at hvilken broder som skal gjøre brullup, hand skal give 1 ½ til leÿe af Compagniet, og een uden-bÿes Mand skal give 2 ½. Item Gÿllene skal give xij β.

3. A^o eftter Guds byrd, Tusinde fem hundrede open de femtende. S: Mathiseses dag, som var om Torsdagen⁴⁾ i Fastelafn var der da samtÿkt og fuldbÿrdt af Borg: og Raad og byefogeden i Khavn, med alle

Nyere Constitutiones 2.
6. Marts 1514.

Nyere Constitutiones 3.
24. Marts 1515.

1) Fastelavnssøndag 17. Febr. 1504.

2) Oprindelig har der staaet »eller«.

3) S. Lucii Dag er Lørdag den 4. Marts, altsaa bliver det Mandag den 6. Marts 1514.

4) skal være Lørdag 24. Februar.

Nyere Constitutiones 1.
17. Febr. 1504.

Laugs brødre deres ja og villie i saa maade at bye Svenne som nu ere og komme skulle og Foged Svenne skulle holde eet Nytt¹⁾ til hver drik i Danske Compagnie, som er om Juel og Fastelavn, for S: Sørenns billede, som staaer i indtægten med som borg: og Raad sidder, S: Søren til lof, hæder og ære. og skal hver bye Svend for sig og Foged Svenne, naar de nys kommer i byes og Kongens tjeniste²⁾, Men fogden skal give 1 1/2 vox til hielp inden een maaned strax.

Om Smede Svenne og bager Svenne
 4. A^o Domini 1519: Torsdagen i Fastelafns uge³⁾, holdtes stefne udi Danske Compagnie, da blef saa samtykt af Meenige laugs brødre, at vilde Smede Svenne, bager Svenne og andre Embets⁴⁾ folk, dantze her i Compagniet, om Fastelavn, da skal de skienkes, og ey have nogen td. øll af dør med dem, og at laugs-fogden, skal icke gaa omkring og beskatte brødrene, som hand her til giort haver, og var det fuldbyrdt af borg: og Raad.

In dem Jarhe Nak' Gothes
 Geburdt Dusent Fire Hundret
 dar nak i dem akt undt viert-
 zigsten Jarhe, da war die bro-
 der buck begyndt.

Jacob Claus: borg:	Bertel lund cum uxore
Erik Jens: borg: cum uxore:	Hans otte: cum uxore
Hans Mads: Raad-Mand	uxor Druge Thuses
Villum Skaan: Raadmand	Claus Niman cum uxore
cum uxore	Ditlef van der börn cum ox
anders Skult Raadmand cum	Ebbe Jenssen uxore
uxore	Esbere bromsen
Gert lat Blar Raadmand	Wulf Hat cum uxore
Berent vagen altermand	Brennicke
Danskerb lange cum uxore	Jes allesen
Elsebe	Mester Johan Brent
Jes Thikesen van vagen	Hans Mache
Uxor Jep Brannep ²⁾	Jordan Plisch cum uxore:
Tillebak' cum uxore	uxor volles bekerske
Thydik'e	40-1
Hr: Jens Pepe-ling	Lauge Hans cum uxore

Laugs brødre deres ja og villie i saa maade at bye Svenne som nu ere og komme skulle og Foged Svenne skulle holde eet Nytt¹⁾ til hver drik i Danske Compagnie, som er om Juel og Fastelavn, for S: Sørenns billede, som staaer i dend Nørre ende som borg: og Raad sidder, S: Søren til lof, hæder og ære. og skal hver bye Svend for sig og Foged Svenne, naar de nys kommer i byes og Kongens tieniste²⁾, Men fogden skal give 1 1/2 vox til hielp inden een maaned strax.

Om Smede Svenne og bager Svenne
 4. A^o Domini 1519: Torsdagen i Fastelafns uge³⁾, holdtes stefne udi Danske Compagnie, da blef saa samtykt af Meenige laugs brødre, at vilde Smede Svenne, bager Svenne og andre Embets⁴⁾ folk, dantze her i Compagniet, om Fastelavn, da skal de skienkes, og ey have nogen td. øll af dør med dem, og at laugs-fogden, skal icke gaa omkring og beskatte brødrene, som hand her til giort haver, og var det fuldbyrdt af borg: og Raad.

In dem Jarhe Nak' Gothes
 Geburdt Dusent Fire Hundret
 dar nak i dem akt undt viert-
 zigsten Jarhe, da war die bro-
 der buck begyndt.

1	Jacob Claus: borg:	19-20	Bertel lund cum uxore
2-3	Erik Jens: borg: cum uxore:	21-2	Hans otte: cum uxore
4	Hans Mads: Raad-Mand	24-5	23 uxor Druge Thuses
5-6	Villum Skaan: Raadmand	26-7	Claus Niman cum uxore
7-8	cum uxore	28-9	Ditlef van der börn cum ox
9	anders Skult Raadmand cum	28-9	Ebbe Jenssen cum uxore
10	uxore	30	Esbere bromsen
11	Gert lat Blar Raadmand	31-2	Wulf Hat cum uxore
12	Berent vagen altermand	33	Brennicke
13	Danskerb lange cum uxore	34	Jes allesen
14	Elsebe	35	Mester Johan Brent
15-16	Jes Thikesen van vagen	36	Hans Mache
17	Uxor Jep Brannep ²⁾	37-38	Jordan Plisch cum uxore:
18	Tillebak' cum uxore	39	uxor volles bekerske
19	Thydik'e	40-1	Lauge Hans cum uxore
20	Hr: Jens Pepe-ling		

Nyere Consti-
 tutiones 4.
 10. Marts 1519.

1) Her synes at mangle et Ord f. Ex. »lys«.
 2) Her mangler Noget.
 3) D. e. den 10. Marts.
 4) Haandværks.

1) med Hustru.
 2) Jep Branneps Hustru.

Matsun
 uxor per Eskels:
 Jens Clausen
 Hr: Hans Peterson canonicus
 Hr: Niels Olsen canonicus Thive Qyibas
 Hr: Niels Olsen canonicus Simon Kÿbou
 Hr: Bent canonicus Jens Sÿnberg
 Hr: Anders lange canonicus Cathrine Catorbs
 Doct: Knud canonicus Thore Isenach
 Hr: Anders guldsmid: canon: Biorn ols: östebye
 Hr: Oluf Bassze canon: Christen Becher
 Werner Guld-smid, uxor Michel Högens
 Ebbert Guldsmid Jost versen i Lauge Bunes gaard
 uxor Oluf Pantop Herman Schusselborg
 Hans buskholt Giertrud verksmesters
 Hans hutfilter anders: Lindenov Barsker
 Hans busenborg Hans Sÿrenbeegs
 Henning Dreÿer Thitiske Sÿrenbeegs
 Dands: Peltzer Per Sveye
 Wikmand

Jep Schröder byfoged
 Hr: Hans vichmanse:
 Jørgen Jensen Sutter
 Anders Jepsen Sutter
 Espern Jens: brögge:
 Claus Everts:
 Per Niels: inden Saltboe
 uxor Magnus
 Hans Sasze
 Thomas Jÿde cum uxor:
 Hendrik ols: cum uxor:
 Hans Sasje
 Jacob Remsnider
 Herm: badsker
 Hr: Jep: Peders: can: Roschil:
 Catrine Hofmest:
 Peder overskierer
 Jes Niels: byefoged
 Bent: Krabbe
 Lesÿe Spemagel Pelser
 Thus Mure

Peder bends: cum uxore
 Mathis Skröder
 Hans Teilslag: cum uxore
 Hans beÿer Skomage:
 lasze Mogens:
 Peder smed cum uxore
 Oluf worm cum uxore
 anders Jÿde
 bertel Tÿtmand
 uxor Peder Jens: lille
 Mage: Nielsen
 Hr: Claus von Hagen
 lasze börresen
 Jacob Bundtmage:
 Eggert Jensen
 Jens anders: byef: cum uxor:
 Hr: Morten vorm Liunde
 Hr: Jens Jens: canon:
 Lange Jo'en

42 Matsun
 43 uxor per Eskels:
 44 Jens Clausen
 45 Hr. Hans Peterson canonicus
 46 Hr. Niels Olsen canonicus
 47 Hr. Niels Olsen canonicus
 48 Hr. Bent canonicus
 49 H: Anders lange canonicus
 50 Doct: Knud canonicus
 51 Hr. Peder Hendriks: canon:
 52 Hr. oluf Bassze canon:
 53 Henrik dad.
 54 Werner Guld-smed,
 55 Ebbert Guldsmid
 56 uxor Oluf Pantop
 57 Hans buskholt
 58 Hans hutfilter
 59 Hans busenborg
 60 Henning Dreÿer
 61 Dands: Peltzer
 62 Wikmand

63-4 Johanne Ratchiare cum uxor
 65-6 Berthel Jepsen cum uxor:
 67 Jes mathise:
 68 Thive Qyibas
 69 Simon Kÿbou
 70 Jens Sÿnberg
 71 Cathrine Catorbs
 72 Thore Isenach
 73 Biorn ols: östebye
 74 Jes Abrahams:
 75 Christen Becher
 76 uxor michel Högens
 77 Jost versen i Lauge Bunes gaard
 78 Herman Schusselborg
 79 Giertrud verksmesters
 80 anders: Lindenov Barsker
 81 Hans Sÿrenbeegs
 82 Thitiske Sÿrenbeegs
 83 Per Sveye

84 Jep Schröder byfoged
 85 Hr: Hans vichmanse:
 86 Jørgen Jensen Sutter
 87 Anders Jepsen Sutter
 88 Espern Jens: brögge:
 89 Claus Everts:
 90 Per Niels: inden Saltboe
 91 uxor Magnus
 92 Hans Sasze
 93-4 Thomas Jÿde cum uxor:
 95-6 Hendrik ols: cum uxor:
 97 Hend: ols:
 98 Jacob Remsnider
 99 Herm: badsker
 100 Hr: Jep: Peders: can: Roschil:
 101 Catrine Hofmest:
 102 Peder overskierer
 103 Jes Niels: byefoged
 104 Bent: Krabbe
 105 Lesÿe Spemagel Pelser
 106 Thus Mure

107-08 Peder bends: cum uxore
 109 Mathis Skröder
 110-11 Hans Teilslag: cum uxore
 112 Hans beÿer Skomage:
 113 lasze Mogens:
 114-15 Peder smed cum uxore
 116-17 Oluf worm cum uxore
 118 anders Jÿde
 119 bertel Tÿtmand
 120 uxor Peder Jens: lille
 121 Mage: Nielsen
 122-23 lasze Mogens: cum uxor:
 124 Hr: Claus von Hagen
 125 lasze börresen
 126 Jacob Bundtmage:
 127 Eggert Jensen
 128-29 Jens anders: byef: cum uxor:
 130 Hr: Morten vorm Liunde
 131 Hr: Jens Jens: canon:
 132 Lange Jo'en

Bolt Thunge
 Claus anders:
 Niels peders:
 Hendrik peders: Skröder
 Oluf peders: Skröder
 Hans Kudskmand cum uxore
 Reimort Guld: cum uxore
 Peder Josefs:
 uxor hend:
 Salomon Jeps:
 Morten bydsdyner
 Pens: Murre
 Radike Kok
 H: Hendrichsen cum uxore:
 Claus Bruse
 ander peders: Nör
 Gröne brun
 J: Gremmings: Koldt
 anders Vender
 Jes Jyde Hogens:

Hr Hans Hertmands:
 Kyne Hermans
 Hans Möller
 Svend Niels:
 Jep overskierer
 Hr: Lochidz milos
 Jeppe Jens: Grýdestö:
 lasze Nýbýe
 Clement Lorent: cum uxore:
 Niels verk mester
 Hr: Johan ba... h milos
 Jes Niels: Kremer hudehol
 Helle Maboe
 Hr: ole axels: Ridder
 Malte Bassel
 Iver Smed
 Per andvols:
 Peder lasze Smed
 Hans Niels: Kok:

lasze Kruse
 Hans Godske
 Job Seelings
 Mathias Jens:
 Mathis ols:
 Vee ols: Skibs-mand
 Oluf Hogen
 Hermand Colner Gulds:
 anders Povels: brýgg:
 lasze Skröder
 Jeppe anders: laugsboden
 Skipp: Hennings:
 Peder Friis Skriver
 Hans Skröder cum uxore
 anders Gulds:
 Oluf Frideriks:
 Hans ottes:
 Karst: overskierer
 Jes Mikels: Sutor
 Erhart Gulds:
 Jep Vorpel

Hille brant buntmager
 Simon Johans:
 Klaus Kok:
 Mester berent cum uxore: organist:
 anders Hans: Klik
 Hans Grýner Tömermand:
 Anders Sadelmage:
 Holg:
 Jens Skröder vest
 Peder Niels: Skomage
 Jens ols: Kastro
 Povel bents: cum uxore
 Per Sams:
 Jes Knuds: cum uxore
 Jakob teilslager
 Joens: brýgg: cum uxore
 Mathias ols: unge
 De Hertuginne Sophia
 Hans Jyde Kopp:
 Hans Kopmand
 Jes Hans: Kald

133 Bolt Thunge	156 Hr. Hans Hertmands:	176 lasze Kruse	198 Hille brant buntmager
134 Clausz Anders:	157 Kyne Hermans	177 Hans Godske	199 Simon Johans:
135 Niels Peders:	158 Hans Möller	178 Job Seelings	200 Klaus Kok:
136 Hendrik peders: Skröder	159 Svend Niels:	179 Mathias Jens:	201-2 Mester berent cum uxore: organist:
137 Oluf Peders: Skröder	160 Jep overskierer	180 Mathis ols:	203 anders Hans: Klik
138-9 Hans Kudskmand cum uxore	161 Hr: Lochidz milos	181 Vee ols: Skibs-mand	204 Hans Grýner Tömermand:
140-1 Reimort Gulds: cum uxore	162 Jeppe Jens: Grýdestö:	182 Oluf Hogen	205 Anders Sadelmage:
142 Peder Josefs:	163 lasze Nýbýe	183 Hermand Colner Gulds:	206 Holg:
143 uxor Hend:	164-65 Clement Lorent: cum uxore:	184 anders Povels: brýgg:	207 Jens Skröder vest
144 Salomon Jeps:	166 Niels verk mester	185 lasze Skröder	208 Peder Niels: Skomage
145 Morten bydsdyner	167 Hr: Johan ba... h milos	186 Jeppe anders: laugsboden	209 Jens ols: Kastro
146 Pens: Murre	168 Jes Niels: Kremer hudehol	187 Skipp: Hennings:	210-11 Povel bents: cum uxore
147 Radike Kok	169 Helle Maboe	188 Peder Friis Skriver	212 Per Sams:
148-9 H: Hendrichsen cum uxore:	170 Hr: ole axels: Ridder	189-90 Hans Skröder cum uxore	213-14 Jes Knuds: cum uxore
150 Claus Bruse	171 Malte Bassel	191 anders Gulds:	215 Jakob teilslager
151 ander peders: Nör	172 Iver Smed	192 Oluf Frideriks:	216-17 Joens: brýgg: cum uxore
152 Gröne brun	173 Per andvols:	193 Hans ottes:	218 Mathias ols: unge
153 J: Gremmings: Koldt	174 Peder lasze Smed	194 Karst: overskierer	219 De Hertuginne Sophia
154 anders Vender	175 Hans Niels: Kok:	195 Jes Mikels: Sutor	220 Hans Jyde Kopp:
155 Jes Jyde Hogens:		196 Erhart Gulds:	221 Hans Kopmand
		197 Jep Vorpel	222 Jes Hans: Kald

Palne Skomag: astes
 cum uxore: 225
 Hans Syderm:
 Jes otbo
 Hr: Mogens Ebbes: Ridder
 Hr: Joen Karls: Ridder
 Thore glasmester
 albret von anchen
 Hr: Axel Bulsbak
 Hr: Mathis:
 Hermand Splith:
 Skip: Sabel
 Hend: vaanespok
 lasze Mure
 Claus Camper bödker
 Lorendz Sasze
 H: Jeppe af Østed
 Jes Skröder af Roskild

Bokert Chortst
 Mik: Hennings:
 Jes Niels: i ageluns gaar
 Thidke berends:
 Hr: Johan Frille milos
 adr: Svelle Kremer
 Herm: Klockemage:
 Evert Skiere
 Gert Kroplijn
 Mathias Myndt
 Hend: bundtmage:
 anders Skröder
 Hans Kobber
 per Niels: Snoe
 Hr: Mathias vatt
 Gert Kannegeter
 Hans van Hesst: Kr:
 Jakob vulf
 Hend: vogel: cum uxore
 Market bukholt

Peter Niels: Joden Plesh
 Mickel Juel Tholner
 ole Moens: badsker
 bo Peders: vismer
 Jakob laszen
 Hend: Myer
 Jes Helges: Sutor
 Claus Harniskmak:
 O glasmester
 Hans Tyrche
 Jep Jens: Skröder
 Niels: Knuds:
 Jep. Hekel
 Hend: Kok: Stammer
 Hend: vill: barsker
 Geerhardus skriver
 Johan von der durch
 Job Kenneg: cum uxore
 Hr: Hans Jens:
 Hr: Per als:
 Hr: Jens

anders Niels: bey den strand
 Hans vestling Ketelböt:
 Mickel Peydse smed
 lasze ols:
 albert Skomage:
 Nicola Becher cum uxore
 Per Jeps: i Saltboen
 albelt Jens: vester
 Jep: Hans: Kok
 Hans Sander
 Hans brun
 Hr. Hans Claus:
 Jens Skröder
 Per Jep: cum uxore
 lasze Niels: Bech:!) cum ux.
 aage beker
 Bokert beker
 Hans Jeps: Kok
 Peter Nyrenberg

223-24
 Palne Skomag: astes:
 cum uxore: 225
 Jes Kiels:
 226
 Hans Syderm:
 227
 Jes otbo
 228
 Jes anders: i Bo Hans: Gaard
 229-30
 Nielsz Povels: cum uxore
 231
 Hr: Mogens Ebbes: Ridder
 232
 Hr: Joen Karls: Ridder
 233
 Thore glasmester
 234
 albret von anchen
 235
 Hr: Axel Bulsbak
 236
 anne: Mathis:
 237
 Hermand Splith:
 238
 Skip: Sabel
 239
 Hend: vaanespok
 240
 lasze Mure
 241
 Claus Camper bödker
 242
 Lorendz Sasze
 243
 H: Jeppe af Østed
 244
 Jes Skröder af Roskild

245
 Bokert Chortst
 246
 vil: Hennings:
 247
 Jes Niels: i ageluns gaar
 248
 Thidke berends:
 249
 Hr: Johan Frille milos
 250
 adr: Svelle Kremer
 251
 Herm: Klockemage:
 252
 Evert Skiere
 253
 Gert Kroplijn
 254
 Mathias Myndt
 255
 Hend: bundtmage:
 256
 anders Skröder
 257
 Hans Kobber
 258
 per Niels: Snoe
 259
 Hr: Mathias vatt
 260
 Gert Kannegeter
 261
 Hans van Hesst: Kr:
 262
 Jakob vulf
 263
 Hend: vogel: cum uxore
 264
 Market bukholt

266
 peder Niels: Joden Plesh
 267
 Mickel Juel Tholner
 268
 ole Moens: badsker
 269
 bo Peders: vismer
 270
 Jakob laszen
 271
 Hend: Myer
 272
 Jes Helges: Sutor
 273
 Claus Harniskmak:
 274
 O glasmester
 275
 Hans Tyrche
 276
 Jep Jens: Skröder
 277
 Niels: Knuds:
 278
 Jep. Hekel
 279
 Hend: Kok: Stammer
 280
 Hend: vill: barsker
 281
 Geerhardus skriver
 282
 Johan von der durch
 283-84
 Job Kenneg: cum uxore
 285
 Hr: Hans Jens:
 286
 Hr: Per als:
 287
 Hr: Jens

288
 anders Niels: bey den strand
 289
 Hans vestling Ketelböt:
 290
 Mickel Peydse smed
 291
 lasze ols:
 292
 albert Skomage:
 293-94
 Nicola Becher cum uxore
 295
 Per Jeps: i Saltboen
 296
 albelt Jens: vester
 297
 Jep: Hans: Kok
 298
 Hans Sander
 299
 Hans brun
 300
 Hr. Hans Claus:
 301
 Jens Skröder
 302-03
 Per Jep: cum uxore
 304-05
 lasze Niels: Bech:!) cum ux.
 306-07
 aage beker
 308
 Bokert beker
 309
 Hans Jeps: Kok
 310
 Peter Nyrenberg

1) D er rettet til B.

Börge Hend: cum uxore
 Jep Foged: Hr: Biörn ols: Ridder
 Simon bödk: Claus bödiker

Unser Gndigen Konnadies
 Köning Jnnd.
 Hr: aag: axels:
 Ridder
 Hans Split Hofmest:
 Hr: Mogens Jens: etc.

Disse eftterskrefne ere döde og afgange af Danske Compagniet.

Konning Christoph:
 Bertel Qvadz cum ux:
 Niels: Eskilds:
 Vill: brygg:
 Jes Jyde cum uxor:
 Skip: Pelle
 Hend: vagen
 Hend: Hofmest
 Per Mogens: cum uxor:
 Jep: Svends: cum uxor:
 Hend: von lorn
 Hend: von Bergen
 anders Lauritz: cum ux.

Hans Dolm:
 Josep lars Katt
 Jacob milos
 Melle nak
 baltzer aa:
 Niels Grydestö:
 Sidtze vikmands
 Herm: vikmand
 Jep Pers: blokms
 Haage Jensz etc:
 Tidtken mundbager
 ole Esbers: bryg:
 Hans Kleinsm:

Per Mikels: cum uxore
 Jep Pers: cum uxore
 Jep brandt cum uxore
 Jep ottesen cum uxore

Raadmand

311-12 Börge Hend: cum uxore
 313 314 Jep Foged: Hr: Biörn ols: Ridder
 315 316 Simon bödk: Claus bödiker
 317 Unser Gndigen Frav Die
 Köning Jnnd. 318 Hr: aag: axels:
 Ridder
 319 Hans Split Hofmest:
 320 Peter unger
 321 Claus lappe
 322 Hr: Biörn Johans: Ridder
 323 Hr: Mogens Jens: etc:

371-72 Per Mikels: cum uxore
 373-74 Jep Pers: cum uxore
 375-76 Jep brandt cum uxore
 377-78 Jep ottesen cum uxore

Raad-mænd

Disse eftterskrefne ere döde og afgange: af Danske Compagniet.

Dødelisten.	(Konning Christoph: 324	per Jens: cum uxore 342-43	Hans Dolm: 357
	(Bertel Qvadz cum ux: 325-26	ole Stub cum uxore 344-45	Josep lars Katt 358
	(Niels: Eskilds: 327	Jep: Hagsnag cum ux: 346-47	Jacob milos 359
	(Vill: brygg 328	Jon vat cum uxore 348-49	Melle nak 360
Raad-mænd	(Jes Jyde cum uxor: 329-30	Hans vat cum uxor: 350-51	baltzer aa: cum ux: 361-62
	(Skip: Pelle 331	(Raadmand)	Niels Grydestö: 363
	(Hend: vagen 332	(Hans vadt) 352	Sidtze vikmands 364
	(Hend: Hofmest 333	(Ebbe Jens) 353	Herm: vikmand 365
	(Per Mogens: cum uxor: 334-35	(Povel beyers:) 354	Jep Pers: blokms 366
	(Jep: Svends: cum uxor: 336-37	(Jes ottes:) 355	Haage Jensz etc: 367
Bor-geme-stere	(Hend: von lorn 338	(anders)	Tidtken mundbager 368
	(Hend: von Bergen 339	(Stuer) 356	ole Esbers: bryg: 369
	(anders Lauritz: cum ux: 340-41		Hans Kleinsm: 370

Den reviderede Skraa af 23. Maj 1447 er med sin Mangel paa fast Komposition typisk for Gildeskraaer fra det 15. Aarhundrede. Den bestaar af ialt 61 Paragrafer, der er kædede løst til hinanden uden systematisk og logisk Sammenhæng. Hvorledes den nye Skraa har forholdt sig til den gamle, er det umuligt at afgøre, men det kan fastslaaes, at den er Resultatet af en kritisk Revision af gamle Gildebestemmelser. Revisionen viser, at Kravet fra Kristoffer af Bayerns Stadsret, om at Oldermændene kun maatte vælges med Samtykke af Byens Øvrighed, sættes i Spidsen af Skraaen som § 1.

De gamle Gildetraditioner, hvis Rødder gaar helt tilbage til de ældste Værne-Gilder, spores stærkest i afsvækkede Former af de gamle Værnebestemmelser, hvor Gildemedlemmerne som svorne Brødre skulde staa hinanden bi i alle Farer, ved private Hævnsager, ved Retssager paa Tinge og i alle Livets Forhold. Men i 15. Aarhundrede var den gamle Selvtægt nogenlunde forsvundet for en offentlig Retsorden. I Danske Kompagni findes den gamle retslige Korporationsfølelse stærkest i Bestemmelsen om, at ingen Gildebroder maatte anklage en anden Broder for Byfogeden, før Sagen havde været indanket for Oldermannen (§ 30). Denne Bestemmelse gjaldt ogsaa i Gældssager. Hvis en Gildebroder havde en Fordring paa en Medbroder, skulde han først klage for Oldermannen. Først naar denne havde afsagt sin Kendelse, og Beløbet ikke var betalt efter en Frist paa 14 Dage, maatte der skrives til retslig Inkassation, og Skyldneren skulde da betale en Tønde Øl i Bøde — for den Vanære, han havde paaført Gildet (§ 51). Saaledes blev Gildet en første Instans i alle Retssager mellem Brødrene indbyrdes. Men var der Retssag mellem en Gildebroder og en Ikke-Gildebroder, skulde den Broder, der blev tilsagt, vidne til Fordel for Medbroderen; holdt han med Modparten imod Lavet, skulde han give en Tønde Øl i Bøde (§ 40).

I alle indre Sager under Gildemøderne havde Gildet selv Jurisdiktion; saaledes naar der i § 45 tales om, at man i visse Sager kan komme for Retten og pleje Lovsret med hverandre; til denne havde Oldermændene Ret til at udnævne Medhjælpere. Her kan der kun være Tale om en særlig Gilde-Domstol, og det maa ogsaa være denne, der ved Siden af Oldermannen skulde afgive Kendelse om Bødestraffe, dels i Tilfælde af Injuriesager Brødrene imellem (§ 52) og dels, naar Brødrene under Gildemøderne overtraadte de mange Forskrifter om ordentlig Opførsel o. l.

I Danske Kompagni har det religiøse Element ikke tilnærmelsesvis spillet saa stor en Rolle som i de fleste andre middelalderlige Gilder. Bestemmelserne herom er kun faa og fragmentariske. Det middelalderlige Kompagni synes ikke at have været indviet til nogen særlig Helgen, men i hvert Fald i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede har St. Søren, en af Købmændenes særlige Helgener, spillet en Rolle, idet et St. Søren's Billede i 1515 har haft en fornem Plads i Gildesalen i den nordre Ende, hvor Borgmestre og Raad sad. Kompagniets religiøse Funktioner bestod især i at drage Omsorg for

Det retslige
Element.

Det religiøse
Element.

Gildets Døde. Naar en Broder eller Søster døde, skulde han eller hun »beganges af vort Lav her i København med Messer og Offer« (§ 13 og 15), og desuden skulde der ved hver Adeldrik, Jul, Fastelavn og Pinse afholdes »Begængelser« for alle afdøde Brødre og Søstre, og hver Gang skulde alle Søkende ofre til tre Messer for dem (§ 14). I Sammenhæng hermed kan det bemærkes, at en hel Del af Bøderne skulde betales i Voks, og i hvert Fald er en Del af dette blevet anvendt til Messerne (sml. § 17, 18, 39, 41, 43 og 45). Paa Kristi Legemsdag har der været afholdt en religiøs Ceremoni, ved hvilken Lejlighed der blev udvalgt Brødre til at bære Lys og holde Baldakinen over Hostien (§§ 42, 43). Kristi Legemsdag er den første Torsdag efter Hellig Trefoldighed. At denne Dag særlig har været helliget Danske Kompagni er antagelig ingen Tilfældighed, men kan muligvis sættes i Forbindelse med Selskabets senere Navn »Hellig Trefoldigheds Laug i Danske Kompagni«, der første Gang anvendes ved Christian 3's Optagelse i 1542.¹⁾ Det er muligt, at Kompagniet først har faaet dette Navn efter Reformationen, men forskellige Forhold sandsynliggør en ret nøje Tilknytning til den hellige Trefoldighed allerede i Middelalderen.

I Kilderne findes intet Bevis for, at Danske Kompagni har haft sit eget Alter, derimod fremgaar det af de kendte historiske Dokumenter, at f. Eks. St. Knuds Gilde havde sit Alter i Frue Kirke, og at Skindernes Gilde havde sit Alter i Graabrødrekloster. At dømme efter de store Gaver, som Medlem No. 1 Br: Borgmester Jacob Clausen skænker til Oprettelsen af et Vikariat ved Hellig Trefoldighedsalteret i Frue Kirke, er der en Mulighed for, at Danske Kompagni har følt sig stærkere knyttet til dette Alter end til andre Altre, selv om mange Medlemmer har givet store Gaver til andre Altre, endog i andre Kirker.

Om Hellig Trefoldighedsalter i Frue Kirke kan følgende oplyses:

Den 29. Juni 1424²⁾ blev oprettet et Hellig Trefoldighedsalter i Frue Kirke af Ridder Anders Jepsen Lunge til Egede, der skænkede noget Gods i Herlev, Gladsaxe Sogn, og i Strandboderne i København. I Stiftelsesbrevet bestemtes, at følgende Messer skulde holdes for Altret: Søndag, for den hellige Trefoldighed; Mandag, for alle kristne Sjæle; Tirsdag, for St. Johannes Evangelist; Onsdag, for St. Nicolaus; Torsdag, for Kristi Legeme; Fredag, for Kristi Kors; Lørdag, for Vor Frue. Dette Alter var imidlertid et Kapitelsalter, hvortil der ikke hørte noget særegent Vikariat (Præstekald), der først senere blev oprettet af ovennævnte Br: Borgmester Jacob Clausen ved en fornyet Fundats noget før 21. September 1463.

I et Brev af 21. September 1463³⁾ gør Kong Christian 1 vitterligt, at for ham var mødt velbyrdig Mand Jep Clavsen i København, vor elskelige Tjener, erkendende nylig at have stiftet den hellige Trefoldigheds Alter til et Vikariedømme i Vor Frue Kirke, for Guds Tjenestes Øgelses

¹⁾ Broderbogen af 29. Februar 1625. ²⁾ K. D. IV. 27—29. ³⁾ K. D. IV. 77.

Skyld, til hvilket Alters Ejer og Vikariedømme han disse nedenfor nævnte Gaarde og Gods gav og frit fra sig og sine Arvinger overdrog og skjødede, nemlig hans ny Stenhusgaard og Grund ud til Saltboderne, hans Hus og Grund til Klædeboderne, hvor han nu selv bor, hans Gaard i Raadhusstræde i St. Peders Sogn, hans Gaard i St. Clements Sogn, 2 ved hinanden liggende Kaalhavegaarde i St. Peders Sogn, og to Gaarde i Ferslev i Hornsherred.

Jacob Clausens egen Fundats er først dateret den 7. September 1464;¹⁾ heri bestemmes, at »Alterets perpetuus Vicarius (residerende Kapellan) skal holde eller holde lade en daglig siungen Messe for den hellige Trefoldighed, og en Aartid, som Kannerne mod Betaling af 2 sk. grot skulde holde med Messer og Vigilier for Stifterens og alle kristnes Sjæle paa Stifterens Dødsdag«. Stifteren forbeholdt sig og sin Slægt »jus patronatus et presentandi« (Besættelsesretten), men naar hans Slægt var uddød, skulde Borgmestre og Raad i København have denne Ret, »og værdig Fader med Gud, Biskop udi Roskilde, skal altid tilhøre at give derpaa Vocation (Indsættelse)«. Altret laa i den søndre Side ved Siden af St. Knuds Alter.

Biskop Oluf Mortensen i Roskilde havde givet sin Tilladelse og lovede den 10. Oktober 1465²⁾ 40 Dages Aflad til alle dem, der besøgte Hellig Trefoldighedsalter Søndag efter Pinse (Trinitatis Søndag) og lod Altret nyde godt af deres Gavmildhed. Paa den Dag skal der afholdes Hellig Trefoldigheds Fest med Sang, Messe og Prædiken.

Anna, Datter af Peter Andersen, og Jacob Clausen, Giverne af Hellig Trefoldigheds Kapel, udvirkede, at Pave Paul 2's 2 Kardinaler: Bartholomæus af San Clemente og Jacobus af San Cisogonus den 12. April 1468³⁾ i Rom udsteder et Brev om 100 Dages Aflad til dem, der besøger Kapellet paa visse Festdage og rækker en hjælpende Haand til dets Reparation og

Ridder Oluf Axelsen Thotts Altertavle i Valløby Kirke.

¹⁾ K. D. II. 118, Aarstallet maa være en Fejl i Afskriften i den Kallske Manuskriptsamling i Fol. No. 40. Det originale Dokument eksisterer ikke, men der har antagelig staaet 1463 eller 1462.

²⁾ K. D. IV. 90. ³⁾ K. D. IV. 101.

Vedligeholdelse, saaledes at Altret kan udstyres og prydes med Bøger, hellige Kar og andre kirkelige Prydelser.

Et saa fremstaaende Medlem (No. 170) som Br: Ridder Oluf Axelsen Thott vidner ved sin Altertavle — se omstaaende Afbildning — at han har næret særlig Interesse for Treenigheden ved at skænke den til et Hellig Trefoldighedsalter.

Billedet viser Midterfløjen (69×102½ cm) af en middelalderlig 3-fløjet Altertavle i Valløby Kirke (tæt ved Vallø). Billedet er malet paa Kobber.

I Midten sidder i forgyldt Grund Gud Fader, omtrent dobbelt saa stor som de omgivende Figurer, iført en folderig rød Klædning paa en stor grøn, gothisk Trone med forgyldte og mørke Ornamenten paa Ryggen. Han er en gammel Mand med hvidt Haar og Skæg med en trekronet Pavehat og forgyldt Glorie om Hovedet. Foran sig holder Gud Fader Sønnen paa Korset; han er en ung Mand med brunt Haar og Skæg. Sønnen har ligeledes forgyldt Glorie om Hovedet. Lige over Sønnens Hoved ser man Helligaanden svæve som en lille Due med en lignende Glorie som Faderens og Sønnens. Ved højre Side af Gud Faders Fødder ligger Giveren af Altertavlen paa Knæ i bedende Stilling;¹⁾ han er iført grønlig Klædning af lignende Form som en Munkedragt med forgyldt Læderbælte, hvori hænger en Dolk. Han er en endnu kraftig Mand med graat Haar. Ved venstre Side af Gud Faders Fødder ligger Giverens Skjold og Hjelm.

Det sociale
Element.

Det sociale Element i Danske Kompagni.

Det har ofte været fremhævet, at de middelalderlige Gilder ved Siden af deres mange andre Funktioner ogsaa har haft Karakter af en Slags gensidig Forsørgelses- og Forsikringsssammenslutning, ja endog, at Gilderne har skullet udstrække deres Forsorg til Mennesker uden for Gildet. Nyere Undersøgelser har imidlertid vist, at den sociale Forsorg i Gilderne har været meget minimal, praktisk talt aldrig uden for Gildet og inden for Gildet kun den mest nødtørftige. I det middelalderlige Danske Kompagni, der er et saa udpræget Overklasse-Selskab, indskrænker al social Forsorg sig til næsten intet. Kun i Bestemmelsen om, at enhver tilsagt Broder skal følge sin Broder eller Søster til Graven (§ 13) har vi en Antydning; den indeholder ikke alene en religiøs Pligt, men ogsaa en Reminiscens fra de gamle Værnegilders Krav om, at en Gildebroder skal vaage over sin Medbroder i Tilfælde af Sygdom eller Død, samt følge den afdøde til Graven.

I Tidens Løb udvikler der sig dog en større gensidig Hjælp. I den nye Skraa af 1582 (§ 63)²⁾ bestemmes det nemlig, at hvis der overgaar en Broder Skade ved Ildebrand, ved Skibbrud eller paa anden Maade, og han ikke selv er i Stand til at udbedre Skaden, da skal Selskabet komme ham til Hjælp, enten ved Tilskud fra Bøssen eller ved frivillige Bidrag fra Medbrødrene. Ligeledes bestemmes det, at alle Brødrene efter Evne og Formue skal være

¹⁾ Se Afbildning i Kap. II., kronologisk No. 96. ²⁾ Se Kap. IV. § 63.

pligtige at hjælpe den Broder, der uforskyldt er kommet i saa stor Fattigdom, at han ellers maa tigge.¹⁾ Men hvor meget af dette, der i ikke lovfæstet Form er kommet til Orde i Middelalderen, er det umuligt at afgøre.

I usædvanlig høj Grad bar *det selskabelige Element* Prisen i Danske Kompagni. Ca. $\frac{3}{4}$ af alle Paragrafer handler om Selskabelighed og om Deltageres Opførsel i eller uden for Kompagnihuset under Gildelaget. Vigtigst var de tre aarlige Adeldrikke, der afholdtes ved Jul, Fastelavn og Pinse. Disse

Det selskabelige
Element.

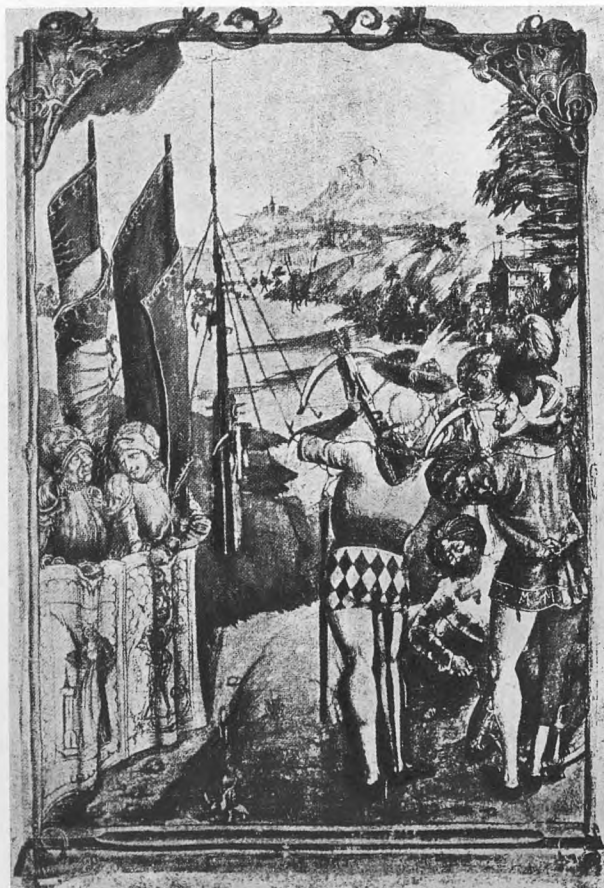
Majgreve, der vender tilbage til det store Gildehus i Reval, der er bygget 1410.

Festligheder stod paa i flere Dage, og de mange og store Bødesatser vidner om, at der har været drukket tæt, og de mange smaa morsomme Bødeparagrafer viser da ogsaa, at man havde Erfaring for næsten alle Eventualiteter. Ved disse Adeldrikke havde hvert Medlem Ret til at tage én Gæst med, og Oldermændene to; men hver især skulde svare for sin Gæsts Opførsel.

Foruden med Drik forlystede Kompagniet sig med Dans (§ 39, Nyere Constitutiones § 4). Dansen har uden al Tvivl været den middelalderlige Kædedans, antagelig til Takten af Folkevisesang. Den af Oldermændene udnævnte Fordanser sang for og alle de dansende sang Omkvædet med. Og Damer har der været nok af ved disse Adeldrikke; ikke alene maa man vel regne med, at en Del af Gæsterne har været Damer, men desuden fremgaar det af den bevarede middelalderlige Medlemsliste, at i hvert Fald mindst en Femtedel af

¹⁾ K. D. VI. 165. § 63.

Medlemmerne har været Kvinder. Adeldrikkene afholdtes i Gildehusets store Festsal, i hvis nordre Ende der stod et Billede af St. Søren. I 1515 ved Fastelavn blev vedtaget, at Bysvende og Fogedsvende ved Jul og Fastelavn skulde holde brændende Voksllys foran St. Søren, medens Oldermændene, Borgmestre, Raadmænd og Byfogeden indtog Hæderspladsen nedenfor. Bysvende og Fogedsvende var forpligtede til, naar de kom i Byens eller Kongens Tjeneste, at give Voks til St. Søren, medens Fogeden skulde give 1 Mark Voks til Hjælp inden en Maaned.

Fugleskydning 1505 i Krakau, Galicien, Polen.
Efter »Krakauer Zünften«.

Foruden disse 3 Adeldrikke holdt Kompagniet en aarlig Majfest; den bestod i, at Brødrene red af By med Spillemand med Piber og Trommer i Spidsen for at hente »Majen« (de beredne Brødre, der var tilsagte, og ikke kom, maatte betale 2 Mark Voks og 1 Tønde Øl). En af Deltagerne blev kaaret til Majgreve, og nu vendte man hjem i Optog med grønne Bøgegrene i Hatten og Hænderne og havnede i Kompagnihuset, hvor Majgreven maatte give 6 Tønder Øl; til Gengæld drak han frit i alle 3 Adeldrikke hver Dag med 2 Gæster hver med en Dame.

Den største af Festerne i Danske Kompagni var dog den aarlige *Papegøjeskydning*; den har sikkert i de ældste Tider fundet Sted ved selve Kompagnihuset; det fremgaar dels af Grun-

dens Form, dels af at Pladsen ud mod Kompagnistræde kaldes for Buepladsen. Pladsen har været omgivet med høje Mure — se Planen S. 29. Der blev skudt med Armbøst, og Fuglen havde ingen Vinger, den har været anbragt paa en kort Stang i Mandshøjde — i Modsætning til den senere Papegøjeskydning, hvor Fuglen var anbragt paa Toppen af en høj Stang (Fuglestangen). Det ældste Billede af en Fuglestang findes i »Krakauer Zünften« og er fra 1505.

Den Dag i Dag skydes der en Gang om Sommeren i vort gamle Selskab til en Græsfugl — Lystfugleskydningen —; Papegøjen er da anbragt paa en kort Jernstang med Mandshøjde og der skydes i en Afstand af 90 Alen, hvilken Afstand netop er den, som Forholdene ved Kompagnihuset tillader, og

som derfor uden Tvivl har været anvendt i Middelalderen ved Papegøjeskydningen og saa senere er fulgt med til vore Dage.

Ved Papegøjeskydningen var der kun een Gevinst til den, der afskød Papegøjen; han fik en Guldring saa god som 2 rhinske Gylden, men maatte give 6 Tønder Øl. Til Gengæld drak Papegøjekongen som Majgreven alle 3 Adeldrikke frit, og naar han havde lagt Øllet i Laugskælderen, havde han Ret til 2 Frigæster med 2 Damer. Ligeledes var den Forret knyttet til hans Værdighed, at hans Medbrødre skulde betale første Omgang for ham, naar han traf dem i Raadhusvinkælderen. Alle førlige og formuende Brødre skulde deltage i Papegøjeskydningen, og hver møde med sin egen Armbrøst, dersom de have nogen. For hvert Skud maatte hver Broder lægge 2 Engelske¹⁾ i Hatten; blev det glemt, kostede det $\frac{1}{2}$ Tønde Øl i Bøde.²⁾

Torsdag den 10. Marts 1519³⁾ bestemmes, at naar Smedesvende, Bagersvende og andre Haandværksfolk danse i Kompagniet i Faste-lavn, da skal der skænkes Øl for dem, men de skal ikke have nogen Tønde med dem, Laugsfogeden maa ikke gaa omkring og beskatte Brødrene, saaledes som han hidtil har gjort hertil.

Armbrøst.
Fra Tøjhusmuseet.

GILDEHUSETS HISTORIE

I det foran in facsimile gengivne Hæfte ser vi af Indledningen, at Danske Kompagni havde et grundmuret Hus, da Kristoffer af Bayern var Konge, at det laa i Kompagnistræde, at det stod paa langs inde i Gaarden. Af de nyere Constitutionens § 3 fremgaar, at i 1515 staar St. Søren's Billede i den nordre Ende, hvor Borgmestre og Raad sidder.

¹⁾ En Engelsk var en lille tynd Sølv mønt, der havde $\frac{1}{4}$ Skillings Værdi, og som var møntet ca. 1400 i Malmø, hvor Møntergaarden laa, se nærmere foran i dette Kapitel S. 7.

²⁾ Om Papegøjeskydningen meddeler Dr. Carl Bratli følgende:
Oprindelsen til Papegøjeskydningen maa søges allerede før Aar 1000, da de spanske Arabere fandt paa at anbringe en med spraglede Fjer udpyntet Træfugl paa en Stang for at skyde til Maals efter den. Denne Fugl hed paa arabisk *babaghá*, hvilket paa spansk blev til *papagayo* og *babagui*, portugisisk *papagaio*, italiensk *pappagallo*, fransk *papegai*, engelsk *popinjay*, hollandsk *papegaai*, tysk *Papagai* og dansk *Papegøje*.

Da Spanierne kom til Amerika og der traf de brogede Klatrefugle, fik disse Fællesnavnet Papegøjer. Paa denne Maade kom det gamle europæiske Legetøj til at give Navn til en af Naturens talrigste og farverigste Fuglearter.

Fra Spanien gik Papegøjeskydningen til Frankrig, hvor man allerede i det 15. Aarh. træffer Udtrykket »tir au papegai« (Papegøjeskydning) som en borgerlig Sport, der ikke krævede saa kostbar Iscenesættelse som Riddernes Turneringer og Dystprøver. Fra Frankrig gik Sporten til Tyskland, hvor den hurtigt blev populær, og derfra til Skandinavien.

Der er saaledes intet forunderligt i, at man i Aarhundreder havde skudt til Træpapegøjer, før man overhovedet kendte til levende Fugle af dette Navn, og naar Professor Arup i sin Danmarkshistorie II, S. 139, siger, at »man skulde tro, at det først var efter Amerikas Opdagelse, at Papegøjen blev den Fugl, man skød til Maals efter«, medens man allerede i 1441 havde et »Papegøjelav« i Aalborg, saa ligger Forklaringen i de ovennævnte Kendsgerninger.

³⁾ Nyere Constitutiones § 4.

I Sommeren 1931 fandt jeg paa Landsarkivet i København i Københavns Bytings Skødeprotokol II, 1682—1692, Folio 13, Nr. 3, et Skøde af 10. Juli 1682,¹⁾ der indeholdt Maalene samt Beliggenheden af det gamle Danske Kompagnihus; derefter og i Forbindelse med andre gamle Maalebrevne af de omliggende Ejendomme, har det været muligt at fremstille en Grundplan af Gildehuset med sin Gaard, saaledes som det har set ud, da Kristoffer af Bayern var Konge, se hosstaaende Tegning, S. 29.

I Middelalderen bestod Gildehuset af en stor aflang Sal i Stueetagen, med Gavle for begge Ender og en Kælder med Stegerset og Øllager. Saavel Kælder som Stuen har været hvælvet, hver Etage antagelig med 8 Krydshvælvinger og i Stuen med murede Søjler. Langs Væggene stod faste Bænke med Klapborde foran. Under Hvælvingerne fandtes 5 Messinglysekroner,²⁾ der ved sine Insignier viste, at de tilhørte Danske Kompagni. I den nordre Ende, hvor St. Søren's Billede stod, har der ogsaa været Plads til det obligatoriske Gildeskab samt efter al Sandsynlighed til en aaben Kamin i hvert Hjørne. I den søndre Gavl fandtes Indgangstrappen. Indgangen til Stegerset i Kælderen var i venstre Langside, hvor antagelig en mindre Trappe har skabt en hurtig Forbindelse mellem Kælderen og Salen. Af ovennævnte Skøde ved vi, at der var en mindre Dør til Salen, og at der i Kælderen tillige var en Dør i østre Langside ud til Buepladsen.

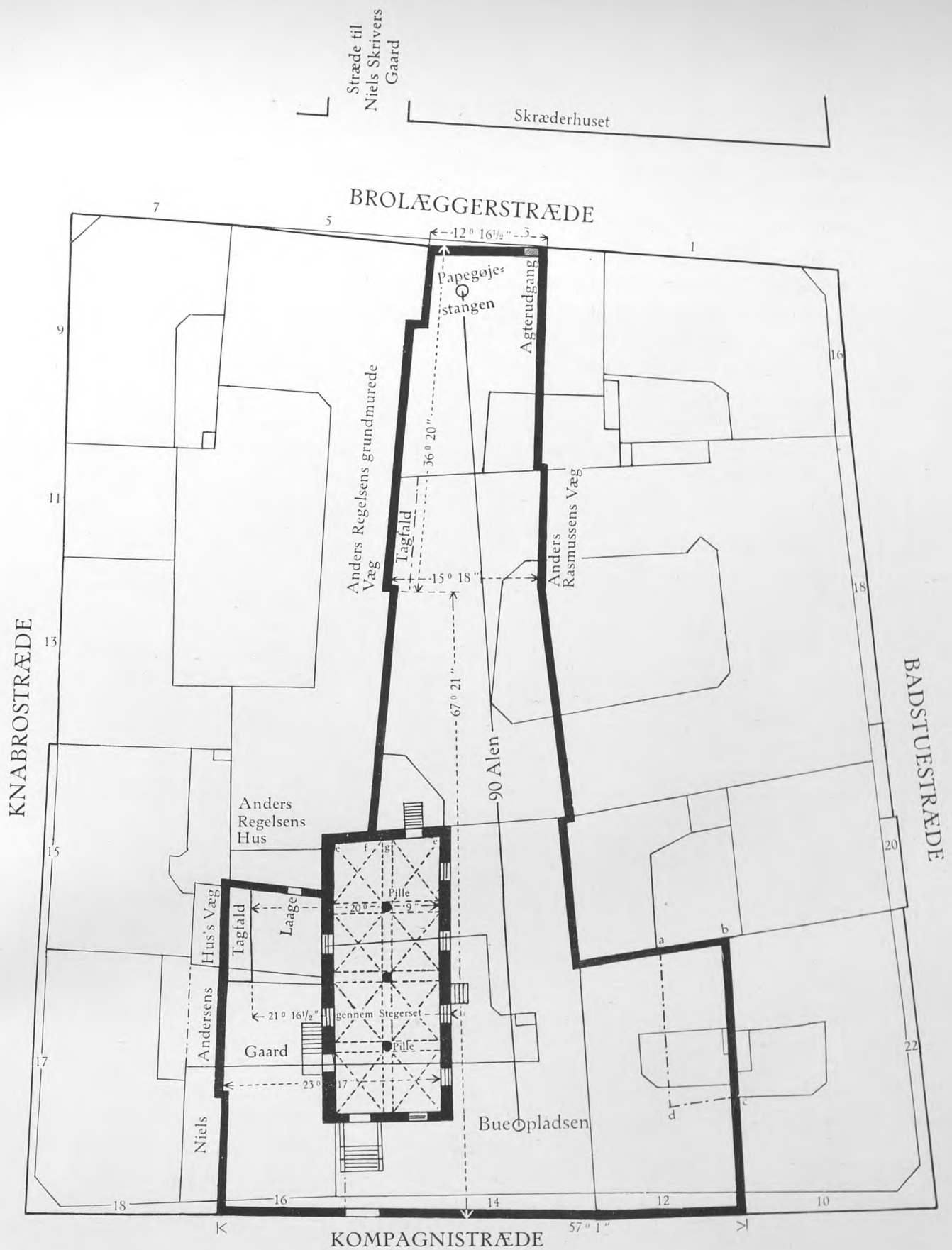
Bygningens ejendommelige Anbringelsesmaade paa Grunden deler denne i en mindre Gaard ved den vestre Side, denne mindre Gaard har været forbeholdt Køkkenregionerne, og her var en Brønd; i den nordre Hegnsmur fandtes en Laage ind til Naboen, senere Anders Regelsens Bryggergaard. Hele Grunden var som alt anført omgivet af høje Mure. Indgangen var selvfølgelig mod Kompagnistræde. Saavel Gildehuset som de høje Mure, der omgav hele Grunden, var opført af store røde Munkesten, efter Nedrivningen er en Del af dem anvendt til Hegnsmure, hvilket endnu ses i Br: Smedemester Carl Seiferts Kælder til Badstuestræde No. 18.

Den 30. Juni 1459 (se omstaaende Dokument in facsimile S. 31) udlejer Danske Kompagni ved sine to Oldermænd: Raadmand Magnus Jensen, kaldet Skrifer, og Bymand Danchord Lange, samt alle Brødre i det danske Kompagni en lille Del af Buepladsen, det med a-b-c-d paa Planen S. 29 mærkede Hjørne liggende op ad Hjørneejendommen, der ligger østen for Kompagniet paa Hjørnet af Badstuestræde og Kompagnistræde til Niels Hjorth, i Dokumentet omtales, at Grunden ligger østen for Kompagniet, derimod nævnes ikke, at det ligger ud til Kompagnistræde, hvorfor det selvfølgelig heller ikke har ligget ud til Gaden.

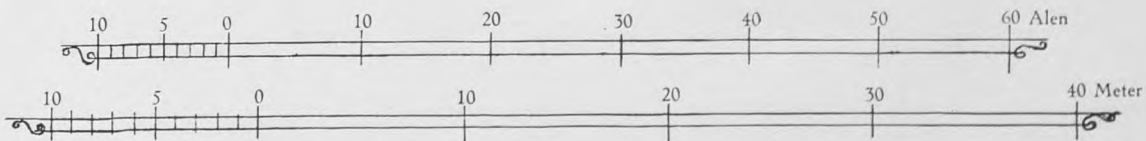
Niels Hjorth er i Forvejen Lejer og Bruger af Hjørneejendommen, som han har lejet for Livstid af Frue Kirkes Kapitel mod at betale 9 lybske Mark

¹⁾ Se Afskrift i Aktstykker No. 1.

²⁾ En af disse fandtes endnu paa Raadhuset i 1786 og blev iflg. Magistratens Kopibog afleveret den 13. Decbr. 1786 til Selskabet.

Den fine Streg viser de nuværende Ejendomme med disses Husnumre. Den kraftige Streg viser Karréens Gadelinier paa Kristoffer af Bayerns Tid, Danske Kompagnis Hus, Gaard og Skydeplads — udgjorde heraf ca. 3100 \square Alen. Agterudgangen mod Brolæggerstræde er fra ca. 1540.

om Aaret, hvilket giver lidt over 2,3 Penning pr. □ Alen om Aaret, medens han for Arealet af Danske Kompagni skal give lidt over 1 Penning pr. □ Alen om Aaret, en passende Pris for et Areal, naar det ikke ligger ud til Gaden. Efter Niels Hjorths, hans Hustru og Børns Død udlejes Hjørneejendommen den 10. Oktober 1492¹⁾ af Kapitlet til Borger Boecius Jacobsen, og det lille Hjørne a-b-c-d er falden tilbage til Danske Kompagni, hvor det i 1682 bortsælges sammen med Kompagniet.

Dokumentet af 30. Juni 1459 har oprindelig baaret 4 Segl; fra samtidige Dokumenter er de her afbildede Sigiller hentede.

Til Sikkerhed besegles Brevet af de 2 Oldermænd og til Vitterlighed besegles det af den afgaaede Oldermænd Bernt Wagen og Ewert Luning, Guldsmed, der rimeligvis ogsaa har været en afgaaet Oldermænd.

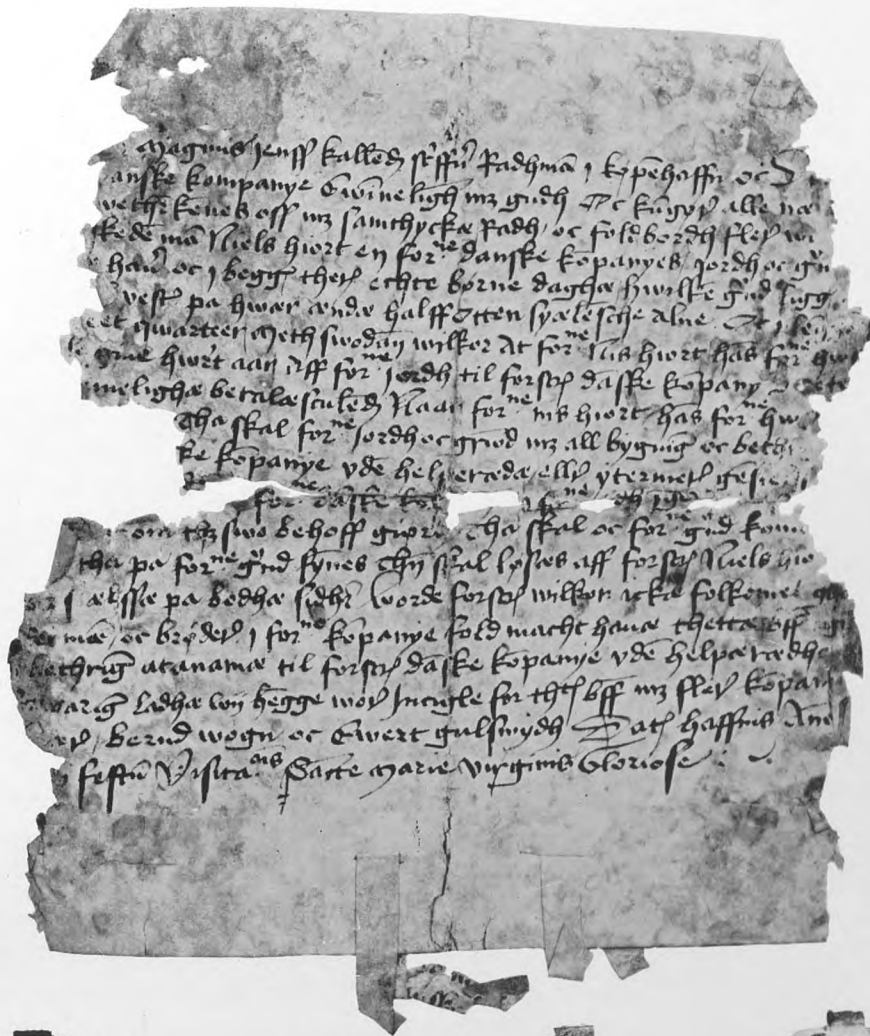
Dokumentet havde i Langebeks Tid følgende Ordlyd:

»Alle mæn, thette bref see eller høre læses, helsse wi Magnus Jenssøn, kallendis Scriffuer, Radhman i Køpenhaffn, oc Danckord Langle, byman, oldermæn, oc alle brødre i thet Danske Kompanye Ewinnelegh med Gudh, oc kungøre alle nærwerendis oc kome scullendis met thette wort opne breff, at wii wetherkennes oss met Samtyckæ, Radh oc foldbordh flere wore Brødrer i for^{ne} Kompanye vti leyæ at hae ladhet beskeden Man Niels Hiort en for^{ne} Dansk Kompanyes Jordh och Grund i syne Daghe, hans Husfrues Ghertrud, som han nu hauer, oc i beggis theris echte Børne Daghe, hwilken Grund ligger østen fra Kompanyet, oc recker i Breden fra øster til vester pa hwær Ændæ halff otten Syælensche alne,²⁾ oc i Lengge fra Nør til Synder sytten Siælensche alen oc eet qwarteer, Meth swodan Wilkor, at for^{ne} Nis Hiort, hans for^{ne} Husfru Ghertrudh, oc Beggis theris echte Børn scule giue hwert aar aff for^{ne} jordh til for^{ne} Danske Kompanye sexten Grote til landgille innen Dagh betimelighæ Betalæ sculendis. Naar for^{ne} Nis Hiort, hans for^{ne} Ghertrudh oc Beggis theris echte børn affgangne æræ, tha skal for^{ne} Jord oc grund meth al Bygning oc Bethring, som tha pa for^{ne} til for^{ne} Danske Kompanye vden Helperædæ eller ytermere gensielsse met swodant oc brødre i for^{ne} Danske Kompanye i for^{ne} Tiidh igen hae for^{ne} Grund til for^{ne} Kompanye standelse i noget Made, oc om thet swo Behoff giørdis, tha skal oc for^{ne} Grund kome vhyndret til for^{ne} Kompanye, oc hwat Bygning tha pa for^{ne} Grund fyndes, then skal løsæs aff for^{ne} Niels Hiort eller aff hans Arffwinge effter fleræ gode Mæntz Siælssæ pa bodhæ Sidher. Worde for^{ne} Wilkor ickæ folkemelighæ holdhen, som forscreffuet star, tha skule Oldermæn oc Brødere i for^{ne} Kompanye fold Macht hauæ thettæ breff igen at kallæ oc for^{ne} Grund met al Bygning oc Bethring at anamæ til for^{ne} Danske Kompanye vden Helpærædhæ eller noget ytermere Rætgang. Til en støre forwaring ladhæ wii hengge wore

¹⁾ K. D. II. 168.

²⁾ 1 sjællandsk Alen er 7 pro mille større end 1 alm. dansk Alen.

Insiglæ for thette Breff, met flere Kompanyes Brøderis Incigle til Withnes Byrd, som æræ Bernd Wogn oc Ewert Gulsmjdh. Datum Haffnis Anno Domini mcd quinquagesimo nono, Sabbato ante festum Visitationis Sancte Marie virginis gloriose. (København den 30. Juni 1459).

Magnus Jensen Skriver
Raadmand
Oldermand

Danchord Lange
Bymand
Oldermand

Berent Wagen
forhenværende
Oldermand

Ewert Lyning
Guldsmed
fhv. Oldermand?

Sigilla adsunt, sed plebeia. (Sigillerne findes, men er borgerlige).

Uden paa skrevet: »Nihil aut parum in se habet. Littera locationis super quodam fundo (intet eller ganske lidt har det i sig. Lejekontrakt over en Grund) aff Oldermen och alle brødre i Danske Kompani. 1459.«

Festsalen i »det store Gildehus« i Reval, bygget 1410.

Den 28. September 1543¹⁾ nævnes, at der ud mod Brolæggerstræde laa en Bod, som er Kompagniets Agterudgang til Brolæggerstræde lige overfor Skræderkroen. Armbrøstskydningen i Kompagnistræde ved det gl. Danske Kompagnihus er ophørt og forlagt udenfor Vesterport allerede før 1542, saaledes som anført S. 8, 1. Sp.

Afbildningen af Gildehusets Indre findes ikke bevaret, derimod eksisterer endnu i Reval det store Gildehus, der er opført i samme Periode som vort, se hosstaaende Afbildning.

Paa det store Gildehus i Reval, bygget 1410, er paa Indgangsportene ud mod Gaden anbragt 2 store Broncedørhamre, 35 cm i Diameter; den ene bærer Aarstallet 1430, og paa den anden, der er afbildet her, læses: »Got. de. ghebenediet. al. dat. hiir. is. vnde. noch. komen. sol.« I Oversættelse: Gud vel-signer alt, hvad der er og som endnu skal komme. Det store Gildehus i Reval var nær

Dørhammer af Bronze fra »det store Gildehus« i Reval, udført 1430.

¹⁾ K. D. II. 260.

knyttet til Danmark. Staden Reval fører de tre kgl. danske Løver i sit Vaaben, og endnu mærkeligere er det, at det mindre Bysegl viser et Kors; i dette er der al Grund til at se Dannebrogskorset, dette Kors er afbildet paa Gildehusets Gavl mod Gaden i tvende Nischer foroven. Ved festlige Lejligheder flager det store Gilde endnu med det danske Banner.

Det danske Kompagni er sædvanligvis blevet opfattet som Købmændenes særlige Sammenslutning; men i Virkeligheden taler intet for, at det er et saadant *snævert Faggilde*. Ikke en eneste Paragraf i hele Skraaen berører Ting, der kan hentyde til Købmændenes særlige Forhold, og Bestemmelserne om Optagelse begrænser ikke Adgangen til Købmænd alene — som f. Eks. i Aalborg Guds Legems Lav —; men alle ærlige Folk, som er Lavet værdig, kan blive Medlemmer.¹⁾ Begrænsningen af Medlemsoptagelsen synes saaledes ikke at have været afhængig af, at man tilhørte et eller flere bestemte Erhverv; den har antagelig kun beroet paa Gildets Skøn, og den sociale Ulighed fremgaar ogsaa af den ældste Medlemsliste, hvor næsten alle Byens Stænder og Klasser er opført imellem hverandre: Adelige og Gejstlige saavel som Borgere, alle mulige Slags Haandværkere ved Siden af Magistratspersoner. I Virkeligheden har Kompagniet dog nok været indskrænket til Byens Overklasse. Derpaa tyder ikke alene den forholdsvis store Indgang (Indskud) (1 rhinsk Gylden²⁾ for en Broder og en let Gylden for en Søster) (§ 3), og de meget høje Bødesatser, men ogsaa dens nøje Tilknytning til Magistraten. En Undersøgelse af Medlemslisten (den middelalderlige Broderbog) viser, at næsten alle Borgmestre og Raadmænd fra ca. 1380 op til 1500 har været Medlemmer; endvidere fremgaar det af den, at Borgmestre og Raad var til Stede, naar der vedtoges nye Bestemmelser — det kunde jo muligvis være i Egenskab af Øvrighed —, og at ved de aarlige Sammenkomster sad i hvert Fald fra ca. 1500 Magistraten paa Hæderspladsen i den nordlige Del af Salen foran St. Søren's Billede (Nyere Constitutiones § 3).

Kompagniet maa snarest karakteriseres som et Borgerskabsgilde, og som saadant har det været et af de mest ansete Gilder i København. Alene det ellers næsten ukendte St. Knudsgilde — der dog antagelig har været et gammelt Værnegilde — synes at have staaet højere i Rang. Det fremgaar af Bestemmelsen om, at alene den Mand, der paa eengang var Medlem af St. Knudsgilde og Danske Kompagni, havde Ret til at gaa til St. Knuds Gildedrik fremfor til Adeldrik i Danske Kompagni (§ 10). Var et Medlem af Danske Kompagni ellers Gildebroder i andet Gilde, skulde han foretrække Danske Kompagni; kun Brødre i Tyske Kompagni fik den Begunstigelse, at de maatte drikke den ene Adeldrik i Tyske Kompagni (§ 11).

Som Udgangspunkt for Behandlingen af *Danske Kompagnis Administration* kan vi passende tage Skraaens første Paragraf, der bestemmer, at Oldermænden »skal være sat af Foged, Borgmestre og Raad og efter Brødres Sam-

Gildets Art.

Administration.

¹⁾ Nyere Constitutiones 1504, § 1.

²⁾ Se S. 6.

tykke og Raad, som der udvises dertil«. Denne Bestemmelse, der direkte er affødt af Kristoffer af Bayerns Byret, angiver Gildets forskellige Myndigheder: paa den ene Side Kongens og Stadens Repræsentanter (henholdsvis Slotsfogeden paa Københavns Slot og Magistraten) og paa den anden Side Oldermændene og et Udvalg af menige Brødre. Kompagniet har saaledes ikke haft fuldstændigt Selvstyre, men Byens Øvrighed har haft den højeste Myndighed i Gildet. Antagelig har dette Forhold dog ikke spillet nogen større Rolle, idet Magistrat og Gildekorporation maa have haft samme Interesser. Maaske var Forholdene noget lignende som i Aalborg, hvor Aalborgs Guds Legems Lav i mange Henseender var smedet sammen med Magistraten, men i hvert Fald rekruteredes den københavnske Magistrat fra det danske Kompagnis Medlemmer.

Skraaen indeholder intet om Oldermændenes Antal, men antagelig har der været to. I selve Skraaen skrives der snart »Oldermand« og snart »Oldermænd«, men ved Retshandlinger nævnes der forskellige Steder to Oldermænd, og i den fornyede Skraa af 1582¹⁾ bestemmes det direkte, at der skal vælges to Oldermænd, den ene en Borgmester eller en Raadmand, den anden en Borger.²⁾ Oldermændenes Opgave var at føre Forsædet under Forhandlingerne, antagelig kun én ad Gangen,³⁾ og de har haft Myndighed til at idømme Bøder og Straffe for de fleste af de Overtrædelser, der findes i Skraaen. Men ikke sjældent maatte de søge Bistand hos Brødrene. Foruden Oldermændene har Kompagniet ogsaa haft andre Embedsmænd, nemlig Skænkerne (§ 33), der skulde tilberede Adeldrikkene og byde rundt under Gildelaget, samt Lavsskriveren, der havde Ret til at drikke alle Adeldrikke frit sammen med sin Hustru; yderligere fik han som Løn for sit Skrivearbejde 12 sk. aarlig.

Ved Valg af Oldermænd (§ 1) og ved Gildedomstolen (§ 45) ser det ud til, at et mindre Udvalg af Brødrene har fungeret som Repræsentanter for alle menige Brødre (sml. Nyere Constitutiones § 2), mens andre Sager, særlig Sager der kunde have Udstødelse af Kompagniet til Følge, maa være blevet afgjort af Brødrene in pleno (§§ 11, 17, 18 m. fl.). De Møder, paa hvilke der blev truffet lovgyldige Beslutninger, kaldtes »Stævner« og var forskellige fra Adeldrikkene. Efter Skraaen kunde Oldermændene lade Brødrene tilsige til Stævne til enhver Tid, og det var da enhver Pligt at møde, hvis han da ikke havde lovligt Forfald. Antagelig har Gildets Stævner dog oftest været i Tilslutning til Adeldrikke, og at dømme efter de nyere Constitutiones, som vi har bevaret fra Begyndelsen af det 16. Aarhundrede, har især Fastelavnss-drikken været benyttet.

¹⁾ Se Kap. IV. § 1.

²⁾ K. D. VI. 156.

³⁾ Det forklarer den hyppige Entalsform i Skraaens Bestemmelser.

MEDLEMMERNES LIVSSTILLINGER

Vil vi nu undersøge Navnene paa de Medlemmer, der var tilstede ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447 og den 17. Februar 1504, samt Navnene paa Medlemmerne i den middelalderlige Broderbog, finder vi, at der ialt har været 384 Medlemmer i Danske Kompagni, at af disse er de 309 Brødre, de 10 ugifte Søstre og de 65 gifte Søstre, blandt disse sidste 1 Dronning og 1 Hertuginde. For de 49 Brødres Vedkommende kan den sociale Stilling ikke nærmere angives, medens de øvrige 260 Brødre repræsenterer følgende sociale Stillinger:

- 1 Konge,
 - 1 Kongens Hofmester,
 - 1 Kongens Skriver,
 - 2 Kongens Tjenere,
 - 1 Kongens Kok,
 - 1 Tolder,
 - 1 Kongens Værkmester,
 - 7 Oldermænd
 - 1 Laugsfoged
 - 3 Laugsskrivere
- } i Danske Kompagni,
- 2 af Dronningens Høvidsmænd paa Haraldsborg,
 - 2 Slotsfogeder paa Københavns Slot, hvoraf den ene havde været Borgmester og den anden blev Borgmester,
 - 10 Borgmestre, hvoraf de 6 vare adelige og de to borgerlige, foruden 1 Slotsfoged, der blev Borgmester, og 1 Borgmester, der blev Slotsfoged,
 - 29 Raadmænd, hvoraf 4 adelige og hvoraf de 6 tillige havde anden Stilling,
 - 5 Byfogeder,
 - 6 Fjerdingsmænd (Rodemestre), hvoraf de 4 tillige havde anden Stilling,
 - 2 Byskrivere (hvoraf tillige den ene oprindelig var Skomager),
 - 18 Riddere eller Væbnere, hvoraf flere var Rigsraader eller Lensmænd og en Marsk,
 - 17 Kanniker, hvoraf 1 Biskop, 1 Provst, 1 Vikar,
 - 4 Vikarer, 2 ved Hellig Trekongersalter i Frue Kirke foruden 2 andre Vikarer,
 - 2 Provster, hvoraf 1 var Ridder,
 - 3 Præster, hvoraf 1 var Vikar,
 - 1 Prior,
 - 1 Organist,
 - 1 Domscolemeister,
 - 9 Kirkeværger (1 Brygger, 1 Bager, 1 Bymand og 1 Oldermænd),
 - 1 Formand i Sct. Jørgens Hospital,
 - 1 Graver,
 - 2 Klokkestøbere, hvoraf den ene var Raadmand i Lund,

- 44 Bymænd (senere kaldet Borgere), der var Tingsvidner og ældste Oldinge,
 18 Ejendomsbesiddere foruden dem, der havde andre Stillinger,
 7 Guldsmede, hvoraf 2 Bymænd og 2 Kirkeværger,
 7 Bagere, hvoraf 2 Bymænd og 2 Kirkeværger,
 7 Skomagere, hvoraf 1 Byskriver, 2 Bymænd, 1 Hudekræmmer og 2 Retsvidner,
 8 Bartskeerere (3 kaldes for Bødikere),
 8 Bryggere, hvoraf 2 Raadmænd (den ene tillige Fjerdingsmand),
 9 Skræddere, hvoraf 2 Raadmænd, 1 Fjerdingsmand, 3 Bymænd,
 3 Overskeerere,¹⁾
 5 Skippere,
 1 Kødmanger (Slagter),
 2 Borgerkokke,
 8 Smede, hvoraf 1 Sværdfejer, 1 Kobbersmed og 1 Retsvidne,
 4 Kræmmere hvoraf 1 Købmand,
 2 Kandestøbere,
 3 Murere, hvoraf 1 var Bymand,
 2 Teglstrygere,
 2 Grydestøbere,
 3 Bundtmagere og Skindere,
 2 Pelsere (en Art Bundtmagere),
 2 Remsnidere og Pungmagere,
 2 Glasmestere,
 1 Sydermand (Sæbesyder),
 1 Hattemager,
 1 Drager (tjenende Broder?),
 1 Tømmermand og
 1 Blokmager,

Som det vil ses af ovenstaaende Liste, havde mange af Brødrene flere forskellige Livsstillinger; 4 af dem boede i Skaane og 1 i Haderslev.

Medlemsfortegnelsen viser tillige, at Danske Kompagni har den samme særprægede Organisation, som var karakteristisk for Værnegilderne, og som alt anført havde det firdobbelte Indhold: *retsligt, religiøst*, i nogen Grad *selkabeligt* og *socialt*. Danske Kompagni kan kun henføres til *Værnegilderne* og absolut ikke til *Købmandsgilderne*, Selskabet var som det er den Dag i Dag: Det Kgl. Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, *et Broderskab til Lyst og til Forsvar*, hvor Brødrene støttede hinanden saavel indadtil som udadtil.

Gildemæssigt set rangerede det lige efter det højeste Gilde, *St. Knudsgilde*, og over det tyske Kompagni og andre Gilder i København.

¹⁾ Se K. D. I. S. 26. Skrædernes Skraa af 1275 § 3.

Det danske Kompagni havde samtidig et aristokratisk og et borgerligt Præg.

Landets Regenter og Dronninger, de fornemste Adelsmænd, Kapitlets Kanniker, Stadens Borgmestre, Raadmænd og Byfogeder samledes med Stadens Borgere, der alle maatte være »ærlige Folk, Dannemænd, Dannesvende, Dannekvinder og Jomfruer«.

DE FØRSTE KENDTE MEDLEMMER

Efter de forhaandenværende Kilder som f. Eks. Københavns Diplomatarium (K. D.), Erslevs Testamenter fra Danmarks Middelalder (Ersl. Testm.), Danmarks Breve fra Middelalderen (Rep.), Acta Pontificum Danica (A. P. D.), Danske Magazin (D. Mag.), Den Arnamagnæanske Samling (A. M.), Gehejmearkivets Aarbøger (G. A. A.), Rigsarkivet (Rigs A.), Raadstuearkivet (Raad. A.), Henry Petersens adelige og gejstlige Sigiller (H. P. Ad. Sig. 13.-14. Aarh. eller H. P. Geisl.), Thisets adelige Sigiller (L. XXI. 1.), Svenskt Diplomatarium (Sv. D.), Diplomatarium Norvegicum (D. N.), Scriptorum Rerum Danicarum (S. R. D.), Danmarks Adelsaarbog (D. A. A.), C. Nyrops Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen (Nyrop G.), Hanse Rescenser (H. R.), Arild Hvitfeldt (Hf.) og Rørdams Kirker og Klostre i Kbhvn. (R. K. Kl.) samt Adjunkt Arhnings Studier af Kanniker, og mange flere, er Kilderne for hvert enkelt Medlem undersøgt, og Resultatet efter flere Aars Arbejde giver efter min Formening følgende Medlemsfortegnelse over de første kendte Medlemmer:

- ca. 1334,
1. Ridder Hr. Johan Karlson²³²,
- før 1338,
2. Borger Berthel Thytebergh¹¹⁹,
- 1338,
3-4. Borger Wulf Hat og Hustru³¹⁻²,
- ca. 1340,
5. Gertrud Eskelson⁴³, Peder Eskelsons Enke,
- 1341,
6. Frederik de Lochen, miles¹⁶¹,
- 1354,
7. Jakob Jonasson, miles, senere Ridder og Ejer af Markiegaard i Skaane²⁵⁹,
Broder til Ærkebiskop Peter Jonæson i Lund 1334-55,
- 1379,
8-9. Ejendomsbesidder i Kbhvn., Ældste Vidne Peter Jonsson og Hustru³⁴²⁻³,

- før 1380,
10. Skipper Hans Dulmen (Dolmen)³⁵⁷,
- ca. 1380,
- 11-12. Raadmand, Tingsvidne, Ejendomsbesidder Jacob Otteson og Hustru,³⁷⁷⁻⁸
 13. Borger og Raadmand Evert Skræder²⁵²,
- 14-15. Raadmand og Borger, Tingsvidne, Ejendomsbesidder Jonas Johanson
 Wat og Hustru³⁴⁸⁻⁹,
16. Lars Kruse, Ejendomsbesidder ved Vesterport¹⁷⁶,
17. Dødegraver Thydike¹⁷,
18. Peder Nielson af Solbjerg, Ejendomsbesidder af 3 Gaarde i Køben-
 havn²⁵⁹,
19. Blokmager, Borger Jacob Peterson i Nyby³⁶⁶,
20. Ejendomsbesidder Hannes Brunsson²⁹⁹,
- 1382,
21. Ridder Hr. Byrn Olavison, Lensmand³¹⁴,
- 1386,
22. Willemo Hemmingson, Kannik i Roskilde²⁴⁶,
- ca. 1389,
23. Ridder, Hofmester Johannes Jenson Spliid³¹⁹ (af Slægten Fasti),
- før ca. 1390,
24. Ejendomsbesidder Ebbo Jonason³⁵³, ugift, døde 4. Maj ca. 1390,
- 1400,
25. Raadmand Magnus Nielson¹²¹,
26. Ridder Henric Daa⁵³,
27. Wolder Baggers Enke³⁹,
28. Fru Helle Mule af Rosendorp¹⁶⁹, gift med Ridder Hr. Axel Ander-
 sen Mule af Fuglsang og Kjærstrup paa Lolland,
- 1401,
29. Borgmester Henrik von Berghen³³⁹,
- 1402,
30. Ejendomsbesidder Claus Harniskmager²⁷³,
31. Raadmand Hendrich Hagemester, Bymand, Ejendomsbesidder³³³,
- 1406.
- 32-33. Slotsfoged paa Københavns Slot, senere Borgmester Anders Lavren-
 son og Hustru³⁴⁰⁻¹.

Med Hensyn til Fortsættelsen og de nærmere biografiske Data henvises til den efterstaaende Medlemsfortegnelse Kapitel II.

KAPITEL II

KRONOLOGISK MEDLEMSFORTEGNELSE

OVER 290 AF DE I DEN MIDDELALDERLIGE BRODERBOG ANFØRTE 384
MEDLEMMER, IDET DER AF DE MANGLENDE 94 IKKE KAN
FINDES NÆRMERE BIOGRAFISKE DATA

1. HR. JOHAN KARLSON. RIDDER

Den middelalderlige Broderbog nævner »HR. JOEN KARLS: RIDDER« ^{ca. 1334.} som Medlem No. 232; af Laugsskriveren er han som Ridder bleven anbragt lige efter Ridderen Hr. Magnus Ebbeson, der var optaget i 1448, selv var han en ukendt Ridder fra fordums Medlemsfortegnelser, der var gaaet med over fra den ene Afskrift til den anden.

Han nævnes første Gang paa Vordingborg Tingsted den 1. August 1320 i et Pantebrev,¹⁾ hvor Halvdelen af den Jord, som JOHANNES KARLSON tidligere ejede, pantsættes for 40 Mark Sølv, se hosstaaende Afbildning:

Ærkebiskop i Lund, CARL DEN RØDE, byggede i 1330 et Kapel for St. Dionysius paa Lunds Domkirkes søndre Side (Kapellet blev nedrevet 1820), og han ligger begravet i ovennævnte Kapel.

I hans Testamente²⁾ staar bl. a.: »Ligeledes til den hellige Marthas Alter i det nordlige Kor i vor Kirke i Lund to Gaarde i Ygeløse med alt Tilliggende, som vi har købt af Provst HOLMGERUS og JOHANNES KARLSON til Vedligeholdelse af samme Vikaralter«. Ygeløse ligger 8 km nord for Lund. Pastor Holmgerus blev begravet i 1335.³⁾

¹⁾ Rep. 1300. ²⁾ Ersl. Test. 67³⁻⁴. ³⁾ Sv. D. IV. 445.

Derefter kan hans Spor følges højere op i Sverige.

Den 27. November 1333 køber »JOHAN CARLSON« et Stykke Jord¹⁾ i Thalby i Salem Sogn.

Den 22. August 1334 underskriver »JOAN KARLSS:« med mange andre paa en Morgengave,²⁾ som Lagmand Göstaf Arnvidson giver sin Hustru.

Den 16. Maj 1335 er »JOHAN CARLSSON« Vidne og Medbesegler paa et Dokument,³⁾ der nu findes i Rigsarkivet i Stockholm og som viser hans adelige Sigil.

Den 3. Februar 1336⁴⁾ er han Vidne paa det Dokument, hvorefter Kong Magnus tildømmer Strengnäs Stad Eldsund.

En Ridder Joen (Johan) Karlsen nævnes ikke i Danmarks Adels Aarbog, der nævnes kun Hr. JAKOB Karlsen den 13. Februar 1337 i VII Bind, S. 273, han hører til Slægten Rani og førte et sekskantet Segl, Skjoldet kløvet, med et Hjortehorn i 1. Felt og 3 Bjælker i 2. Felt, i Omskriften læses: s'JACOBI KARLSVN, der er afbildet i Henry Petersens adelige Sigiller fra det 13. og 14. Aarh. No. 275. I Frue Kirkes Kalendarium er den 11. Februar overstreget et Anniversarium fra det 14. Aarh. vedr. Jacob Karlson, se K. D. II. 7. I Thisets Samlinger i Rigsarkivet nævnes JACOB Kallyss: den 9. Juli 1323 i 2 Tingsvidner af Nim Herred, men ingen af disse kan være identisk med vort Medlem.

2. BERTHEL THYTEBERGH

før 1338. I den middelalderlige Broderbog nævnes »BERTHEL TYTMAND« som Medlem No. 119.

Det oprindelige Navn hidrører fra en ældre Medlemsfortegnelse, der maa have eksisteret før den middelalderlige Broderbog. Der har antagelig oprindeligt staaet BERTHEL THYTEBERGH. De forskellige Laugsskrivere har ved hver Afskrift ændret lidt ved det mærkelige og ukendte Navn »Thytebergh«. Paa det Tidspunkt (1679—82), da den eksisterende Afskrift blev foretaget, kendes i samtidige Dokumenter og Breve ikke Navnet »Thytebergh«.

Paa Sjælland og i Skaane forekommer fra 1538—1689 ikke Efternavnet »Thytebergh«, men derimod er Efternavnene: Tidemandt, Thidemand og Thymen godt kendte som f. Eks.:

Høvidsmanden paa Holbæk, Markvard Tidemandt, der ejede en stor Gaard i København (1538—50).⁵⁾

Thiedemand Olufssøn i Vangede 1622.⁶⁾

Henrich Thidemands Hus i København 1668.⁷⁾

Stax von Thymenss Enke før 1620,⁸⁾ og flere.

Dette formener jeg er Aarsagen til, at »Thytebergh«, der tillige har været vanskeligt at læse, er bleven omdannet til »Tytmand«.

¹⁾ Sv. D. IV. 340.

²⁾ Sv. D. IV. 389-90.

³⁾ Sv. D. 439.

⁴⁾ Sv. D. IV. 478-79.

⁵⁾ K. D. II. 252, IV. 510, 526.

⁶⁾ K. D. II. 702.

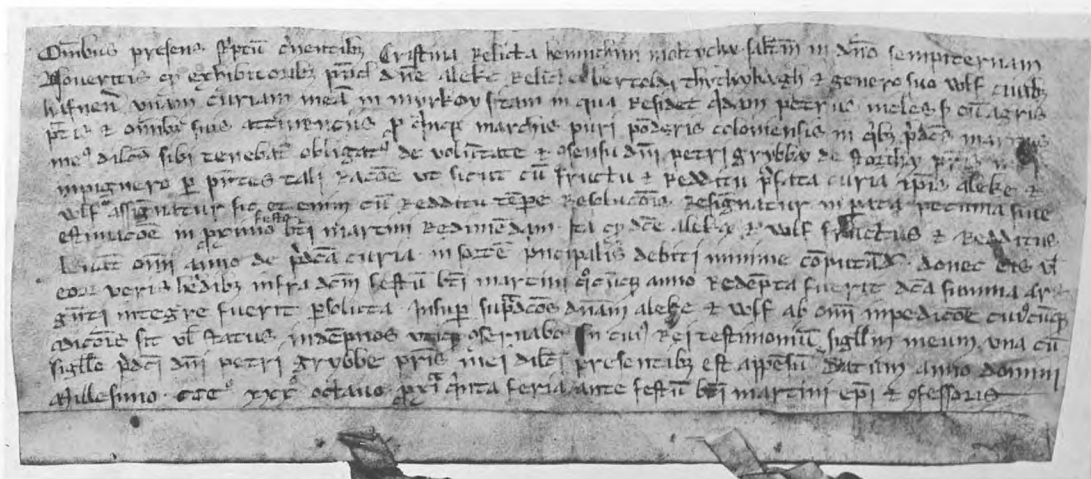
⁷⁾ K. D. II. 828.

⁸⁾ K. D. II. 627.

I 1308—21¹⁾ nævnes JOHANNES THYTHÆBYARGH (Thythebergh), Kannik i Roskilde; i 1334²⁾ nævnes LAMBERT THYTHÆBYARGH, Diakon i Lund; i 1349—80³⁾ nævnes JACOB THYTHEBERGH, Borger i København. I Valdemar 2's Jordebog kaldes Tybjærg Herred for Thyutbæbiærghæreth.⁴⁾ Tybjærg Herred ligger 10 km Syd for Ringsted.

Endvidere nævnes:

BERTHOLDUS THYTHÆBÆRGH i hosstaaende Dokument som værende død før den 5. November 1338.

Originalen findes i Universitetsbiblioteket, Dokumentets Tekst er paa Latin, der er trykt i K. D. IV. 5, i Oversættelse lyder det saaledes:

»Cristine, Henneke Moltkes efterladte Hustru, hilser i Herren alle, der maatte se nærværende Dokument.

Ved nærværende erklærer jeg, at jeg til Fru Aleke, Enke efter Bertel Thythybærgh, og hendes Svigersøn Wlf, Borgere i København, pantsætter en mig tilhørende Gaard beliggende i Mørkhøj, i hvilken bor en vis Peter Nielsen, med samtlige Marker, Enge og øvrigt Tilliggende for 5 Mark ren Kølnervægt, hvilke min fornævnte Ægtefælle var pligtig at betale ifølge min Faders, Peder Grubbe fra Stude (i Slagelse Herred), Ønske og Samtykke, paa saadanne Vilkaar, at ligesom fornævnte Gaard med Avl og Høst overdrages til Aleke og Wlf, saaledes overdrages den ogsaa med Afgiften paa Betalingstiden i rede Penge med den Avl og de Indtægter, som hvert Aar tilkommer Aleke og Wlf af fornævnte Gaard, saalænge indtil nævnte Sum i Sølv maatte være helt udbetalt dem eller deres Arvinger, at udrede hvert Aar inden Mortensdag. Desuden holder jeg ovennævnte Fru Aleke og Wlf skadesløse i ethvert Tilfælde for enhver Misligholdelse af hvad Art den maatte være. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl paasat sammen med fornævnte Hr. Peter Grubbes min elskede Faders Segl. Givet Aar 1338 Lørdag før den salige Biskop og Bekender Mortens Fest.«

¹⁾ A. M. 54, 24. Rep. 1108, 1222, 1348. ²⁾ Rep. 1704. ³⁾ K. D. IV. 7, 10, I. 99. ⁴⁾ Trap II B. 889.

Seglene fattes.

Det Gods i Mørkhøj i Gladsaxe Sogn, der i ovennævnte Dokument pantsættes til Bertel Thythebergs Enke og Svigersøn Wlf (Medlem No. 31 og 32) kan forfølges tilbage til 1335 og forfølges frem i Tiden lige til 1445 ved Hjælp af en Række Pante- og Købebreve og Tingsvidner, som findes trykt dels i K. D., dels i Rep. og dels i R. K. Kl.

Christine dør 1347 og i samme Aar bliver Peter Nielsen, der boede i Gaarden i 1338, Ejer af den. I 1349 pantsætter han Godset til Jacob Thytebergh og efter 2 Maaneders Forløb sælger han det til Jacob Thyteberg. Ved Arv eller Køb overtager Hans von Dulmen (Medlem No. 357) Godset i Mørkhøj og et andet Gods i Buddinge, som Peter Nielsen ogsaa i 1349 havde solgt til Jacob Thyteberg. Borger i København Gotfred von Unna har før 1352 stiftet og opført Apostlenes Alter i Frue Kirke, Jacob Thyteberg som Medarving godkender denne Dotering den 5. September 1352.

Hans von Dulmens Datter Margrete, gift med Laurens Nielsen Winnere, Raadmand fra 1398—1423, arver begge ovennævnte Godser; før 1417 havde Raadmanden pantsat dem til Peder Truelsen af Husum, Væbner og Høvidsmand paa Gurre. Laurens Winnere og Margrete skænker Godserne til Kapitlet i København til Opførelse og Grundlæggelse af et St. Olafs Alter og St. Gertrud i Frue Kirke, mod at Kapitlet betaler den Sum, de er pantsatte for; dette sker 24. Marts 1417. 1423 godkender Kapitlet Bestemmelserne om Altertjenesten. Sønnen Mikkel Lavrensen Winnere er Vikar ved Alteret fra 1423-61 (maaske længere).

3-4. BORGER WULF HAT OG HUSTRU

1338. I den middelalderlige Broderbog nævnes »WULF HATT CUM UXORE« som Medlem No. 31 og 32, Ordet Hatt er meget utydeligt, idet en stor Klat dækker de sidste Bogstaver. Wlff har Skriveren moderniseret til Wulf.

Wulf var Borger¹⁾ i København og nævnes som Berthel Thyteberghs Svigersøn den 5. November 1338, se Oplysningerne under Medlem No. 119, Berthel Thytebergh. En Søn af Wulf er rimeligvis Johannes Wlff, der 1380²⁾ ejer en Grund, Løbe Nr. 558, ved Vester Port paa den nordlige Del af Pladsen.

5. GERTRUD ESKELSON, PEDER ESKELSONS ENKE

ca. 1340. I den middelalderlige Broderbog nævnes »UXOR PER ESKELS:« som Medlem No. 43.

Hun nævnes i det gamle Kalendarium³⁾ fra Frue Kirke.

¹⁾ K. D. IV. 5. ²⁾ K. D. I. 111.

³⁾ Det findes nu paa det kgl. Bibliotek, den Thottske Samling No. 805, Folio.

Hosstaaende ses et Fotografi af det Blad for November, hvor »Gertrudis uxoris Petri Eskilson« Sjælemesse er indført:

»Dunstani episcopi (4 Novbr) Obiit Gertrudis uxor quondam Petri Eskilson, que habet anniuersarium per tutores ecclesie faciendum«, hvilket i Oversættelse lyder saaledes: »Biskop Dunstans Dag (4. Nov.) døde Gertrude i sin Tid gift med Petrus Eskilson, hvis aarlige Ihukommelse fejres af Kirkens Værger.« Hendes Mand maa være død længe før hende, da der staar »i sin Tid gift med«, og da Haandskriften er fra ca. 1350, maa hun have været Medlem af det Danske Kompagni noget før denne Tid.

Ved at undersøge Kilderne vedrørende Navnet Per Eskilsen har vi i 1444¹⁾ en Borger i København og Navn Pær Eskilssøn, men vi finder ikke noget om hans Hustru; ogsaa i 1620²⁾ har vi en Peder Eskildsen, der betaler 8 β i Skat af en Bod.

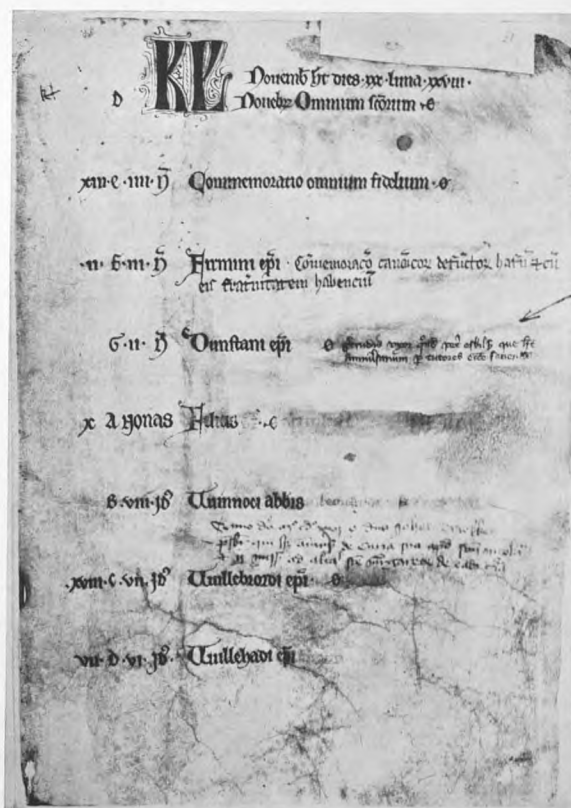
Undersøger vi Navnet Gertrud, finder vi i det 13. til 15. Aarh. kun ovennævnte Gertrud gift med Per Eskildsen,³⁾ af de andre med Navnet Gertrud er der kun Dr. Baltazars Moder.⁴⁾

I den middelalderlige Broderbog findes ikke hendes Mand PETER ESKILSEN, han er blevet slettet ved sin Død i de ældre Medlemslister, men at han har været Medlem, er udenfor al Tvivl. Paa et af Bladene for December Maaned i ovennævnte Kalendarium finder vi Peter Eskilsen, se hosstaaende Fotografi.

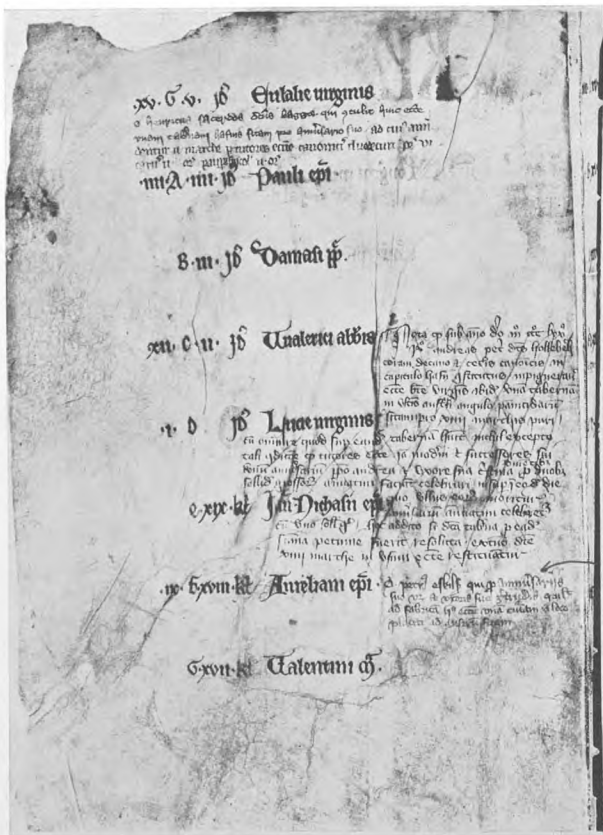
Med samme Haand, som har indført Gertrudes Messepaategning, er indført (se næste Side):

»Aureliani episcopi (15 Decbr) Obiit Petrus Eskilson, qui pro anniuersario, suo videlicet et uxoris sue Gertrudis, contulit ad fabricam huius ecclesie unam curiam a loco Placiti ad austrum sitam«, hvilket i Oversættelse lyder saaledes:

»Biskop Arelians Dag (15. Dec.) døde Petrus Eskilson, som for sin egen og sin Hustrus Gertrudes aarlige Ihukommelse overdrog til denne Kirkes Vedligeholdelse en Bygning beliggende øst for Thingstedet«.

¹⁾ K. D. II. 75. ²⁾ K. D. I. 610. ³⁾ K. D. II. 18, 20 og 846. ⁴⁾ K. D. IV. 111.

Heraf ser vi, at Peter Eskilsen og hans Hustru ejede en Gaard i København liggende Øst for Thingstedet, og der er saaledes intet, der taler imod, at hun har været Søster af Danske Kompagni.

6. RIDDER FREDERIK DE LOCHEN

I den middelalderlige Broderbog nævnes »HR. LOCHIDZ MILOS«^{1341.} som Medlem No. 161. Laugsskriverne har ved de forskellige Afskrifter ændret Navnet fra Lochen til Lochidz og miles til milos, hvorved det er bleven bevaret, da Laugsskriverne ikke har vist, om Ridderen endnu levede uden at søge Lauget. Der er stor Sandsynlighed for, at Broderen er identisk med den schwabiske Adels-

mand Frederik von Lochen, som Valdemar Atterdag havde lært at kende ved det brandenborgske Hof, og som 1340 fulgte med Kongen til Danmark. Her udnævntes han til Marsk.

Da Kong Valdemar i Begyndelsen af Aaret 1341 af Roskildebispens faar overladt København og Slottet i 2 Aar, stiller Kongen med sit Raads Samtykke som Sikkerhed forskellige Landsdele i Nordsjælland. Raadet bestaar da af Ridderne: Peter Vendelbo, Ove (Uffe) Nielsson og Saxo Petersson, samt Væbneren Johannes Magnusson, og Raadet maa personlig love at være solidariske for Overholdelsen af alle de nævnte Løfter, men desuden maa Kong Valdemar den 6. Juni 1341¹⁾ forpligte sig til inden 8 Dage, at saavel Marsken, Ridder Frederik de Lochen som Væbneren Andreas Aghesson tillige underskriver og forseglar bemeldte Dokument og medovertager de solidariske Forpligtelser, dette sker kort før 15. Juni 1341,²⁾ hvorefter Dekan Jakob Poulsen, Provst og Magister Henrik, samt Magister Hemming, Ærke- degn ved Roskilde Kirke, udsteder den 15. Juni 1341³⁾ Dokument paa, at Ridder Frederik de Lochen blandt andre har underskrevet og forseglet forannævnte Dokument, og at dette var uden Overstregninger og Udvisknin- ger eller paa noget Sted beskadiget.

Paa dette Tidspunkt er antagelig Frederik von Lochen bleven optaget i

1) Rep. 1930. 2) K. D. 78-80. 3) K. D. I. 81 og Rep. 1931.

Danske Kompagni og neppe alene, kun ved Laugsskriverens Uforstaaenhed er dette Navn ikke bleven slettet i den middelalderlige Broderbog.

I 1346¹⁾ deltog han paa Kong Valdemars Vegne i Forhandlingerne dels i København, dels i Marienburg om Salget af Estland til den tyske Orden. Hans Segl findes paa et Dokument herom, udstedt den 29. August 1346,²⁾ nu i Rigsarkivet i Stockholm. I Skjoldet Forkroppen af en Svane, i Feltet udenom ses Løvværk. I Omskriften læses: S'Fridrici de Lochen militis.

Han døde 1365.¹⁾

7. RIDDER JAKOB JONASSON TIL ST. MARKIEGAARDEN I SKAANE

I den middelalderlige Broderbog nævnes »JACOB MILOS« som Medlem ^{1354.} No. 359 og i Dødelisten som No. 35.

Han nævnes den 8. September 1351³⁾ som Jacobus Jonasson miles i et Dokument fra Villands Herred (ved Kristianstad), han hørte til Adelsslægten Galen og førte hosstaaende Sigil, med Omskrift: »Jacobus Jónersson de Markóe, miles«. ⁴⁾

Han var en rig og mægtig Mand, blev Ridder og benævnes da Jacob Jonsson kaldet Beghere. Han solgte Gaarden Markhøye (Store Markiegaard i Skyttes Herred i Skaane) 1362 til Valdemar Atterdag.⁵⁾ Den 15. August 1364⁶⁾ forøger han sin Gave til Kapitlet i Lund for hans, hans Hustrus og nuværende Slægtnings aarlige Ihukommelse i Lunds Kirkes Kor.

Jacobus Jonsson betaler Skat af et Jordstykke, Løbe Nr. 457, i Kjøbenhavn, til Roskilde Bispem i 1380.⁷⁾

Han var Broder til Ærkebiskop Peter Jonæson i Lund (1334-55).

8-9. ÆLDSTE VIDNE PETER JONSSON OG HUSTRU

I den middelalderlige Broderbog nævnes »PER JENS: CUM UXORE« som ^{1379.} Medlem No. 342-3 og i Dødelisten som No. 19-20.

Peter Jonsson havde to Gaarde, Løbe No. 506 og 508, i St. Clemens Sogn ifølge Bispens Jordebog af 1380.⁸⁾

Den 3. Maj 1408⁹⁾ bevidner Peter Jonsson m. fl. et Køb, der er sket for 29 Aar siden.

1) Bricka X. 349-50. 2) H. P. Ad. Sig. 13.-14. Aarh.

3) H. P. Sig. 13.-14. Aarh. No. 424. Rigs. A. Villands Herred (25) og Rep. 2417.

4) Rep. 6266 og 2732.

5) Skaane Turistforeningens Haandbog S. 123 og Styffes Skandinavien u. Unionstiden, 3. Udg. S. 75.

6) Rep. 2732. 7) K. D. I. 108. 8) K. D. I. 109. 9) Rep. 4965.

Der er ingen Sandsynlighed for, at han har levet efter 1462, og han kan derfor ikke være identisk med Bymand Per Jensen, der nævnes 8. Februar 1462, og som døde før 4. Maj 1470, og som var Broder til Borgmester Arild Kruses Hustru Margrete Jonsdotter, se K. D. II. 122. 10. December 1465.

10. SKIPPER HANS DULMEN (DOLMEN)

før 1380.

I den middelalderlige Broderbog nævnes »HANS DOLM:« som Medlem No. 357 og som No. 34 i Dødelisten.

I Bispens Jordebog af 1380 over Ejendommene i København nævnes han 3 Gange og saaledes:

- 1) »ligeledes Barn af HANNES DULMEN«¹⁾ ved Grunden Løbe Nr. 274 i Kvarteret Nord for Klædeboderne.
- 2) »ligeledes Barn af JOHANNIS DE DOLMEN²⁾ ved Grunden Løbe Nr. 333 i Tyskemannegade.
- 3) »ligeledes Barn af JOHANNIS DE DULMEN²⁾ ved Grunden Løbe No. 340 i Tyskemannegade.

Hans Navn staves forskelligt hver Gang: Dulmen — de Dolmen — de Dulmen. Fornavnet Hans — Hannes — Johannis er det samme Navn paa den Tid. Han stammer uden Tvivl fra Byen Dülmen i Westfalen.

Navnet Dulmen kendes fra Beretningen om Indtagelsen af Københavns Slot den 16. Juni 1368 af Hansestæderne, efter at Byen den 2. Maj var bleven ødelagt, idet Herman von Dulmen Sct. Hans Aften i Lübeck 1368 udsteder et Dokument herom, det giver et interessant Billede af Forholdene, hvorfor det her gengives:

»Vor Hilsen. Vider, at Slottet i København blev os overgivet Fredagen efter Sankt Vitus' Dag og paa den Betingelse, at alle, som var paa Slottet, skulde drage bort med Liv og Gods i Behold, og de skulde tage til deres Gods og opholde sig der fra nu og til Mikkelsdag; naar Mikkelsdag kommer, til hvilken Tid den meste Del af Riget er skilt fra Danmark, da skal de ogsaa blive der. Ydermere kom Mecklenburgs Marskalk og Grev Henriks Marskalk og en Del af os, der havde svoret til Raadet, op paa Slottet og fandt i en Kiste mange smukke Ting af Kongens Taffelpynt saasom Kander, Fade, Sølvvaser, Skaale og Tallerkener; i en anden Kiste fandt vi overmaade skønne Prydelser af Silketøj, der har været anvendt til Fester i Kirken; i en Tønde fandt vi et baldyret Dækken, der hørte til hans Hest, og i Kælderen fandt vi omtrent 3 Læster Voks. Vi fik ogsaa at vide af Hr. Peter Gruben og Olf Bernersson og af de andre, der havde været derovre, og som vi havde bedt til Gæstebud, at der fandtes meget Gods bestaaende i Ankre og Skibsgreier.

¹⁾ K. D. I. 102. ²⁾ K. D. I. 104.

Af dette Gods skal de fra Mecklenburg og Grev Henrik have Halvdelen som Bytte og de gemene Folk den anden Halvdel. Vi blev ogsaa enige om at holde Slottet til Sankt Hansdag, saalænge Rigsdagen afholdtes i Lübeck; hvad der saa bliver besluttet, om man skal rive Slottet ned eller ej, det skal saa blive derved. Og vi har gemt alt Godset. De høje Herrer fra Preussen har ogsaa udvalgt mig til at drage til Lübeck for at forhøre paa Rigsdagen, hvad der bliver besluttet. Hr. Hartvig Pul er vel ankommen til Lübeck. I skal ogsaa vide, at Folkene fra Falsterbo havde taget et Skib fra Dantzic; det skulde have sejlet til Gotland. Af Mandskabet havde de taget en Del tilfange og slaet en Del ihjel. Da vi sejlede fra København om Søndagen, erobrede vi Skibet igen og bragte det til Lübeck. Jeg har ogsaa erfaret fra Mecklenburg og dets Raad, at Krigen mellem Norge og Købmanden ogsaa skulde indberettes, hvis man ønskede det. Ydermere har Grev Klaus af Holsten erobret et Slot, der hedder Kolding og ligger i Jylland. Givet i Lübeck Sankt Hans Aften.

Herman von Dulmen.

I skal udspørge Kaptejnerne fra København om de mange Pundtold »pungeld«¹⁾ og om de tabte Skibe, om nogle er fundne igen. Ligeledes om Pælepenge (Havneafgift).«

HANS DULMEN var Skipper; i Hansisches Urkundenbuch V, S. 91 No. 168 den 2. Juli 1394 omtales, at »Johan van Dulmen« havde befragtet til Stralsund den Last Sild som 4 Borgere i Lübeck havde fanget og nedsaltet i Trelleborg, men paa Grund af Storm blev Skipperen slaet ind til Trave, se Afbildningen paa næste Side.

Hans Dulmen var Skipper — den færende Svend — hans Hustru hed Katherine²⁾ og maa være død tidlig.

Hans Børn var i Jordebogen af 1380 indskrevne som Ejere af hans 3 Ejendomme, en Gaard og en Jord i Thyskemannegade, og en Gaard i Klædeboderne, der var lejet ud. Hans Datter Margrethe var gift med Raadmand Laurens Nielsen Vinnere,³⁾ der var Raadmand fra 1398 til 1428. Efter ham forandres Hyskenstræde til Lasse Winners Stræde, i hvilken Gade han boede og oprettede et Sjølehus til fattige Folks Bolig.⁴⁾

Som paapeget under Berthel Thytebergh (Medlem No. 119), arver eller køber Hans von Dulmen Godserne i Mørkhøj og Buddinge, og disse Godser gaar i Arv til hans Datter Margrethe, der sammen med sin Mand, ovennævnte Raadmand Laurens Vinnere, skænker Godserne til Opførelse og Grundlæggelse af et St. Olafs Alter og St. Gjertrud i Frue Kirke mellem 1417 og 1423; deres Søn Mikkell Winnere er Vikar ved Alteret fra 1423 til 1461. Den 9. December 1448 nævnes i K. D. IV. 40, at Mikkell Winnere boede i en Gaard paa den venstre Side af Wommebadstuen.

¹⁾ Pecunia libralis, Værditold, indført af Hansestæderne efter 1361 til Bestridelse af Krigsomkostningerne.

²⁾ K. D. IV. 37. ³⁾ K. D. II. 15. ⁴⁾ K. D. I. 182.

hvor Hyrden Laurencius bor, medens han selv bor i Frue Kirkes Gaard paa Nørregade Løbe No. 250, i Bispens Jordebog af 1380.¹⁾

Hans Sigil findes bevaret paa Tingsvidne af 5. August 1387²⁾ vedrørende Pantebrevet af 3. Februar 1385,³⁾ hvorefter Herman Steffen i Bergen paa Rygen pantsætter Dekanus Esbern Jakobsen en Klædebod i København. Sigillet afbildet her, paa Omskriften staar: »S' JACOBI ASSERS«.

13. RAADMAND EVERT SKRÆDER

I den middelalderlige Broderbog nævnes »EVERT SKIERE« som Medlem No. 252. ca. 1380.

En Rest fra fordums Medlemsfortegnelser, der er gaaet fra den ene til den anden og ukendt af de forskellige Laugsskrivere; han nævnes 1. Gang i Bispens Jordebog af 1380⁴⁾ saaledes: »Pladsen næst Vesterport paa Frue Kirkes Jord residerer Efrardus . . . « paa Grunden Løbe No. 147, der tilhører Frue Kirke.

Fra 22. Januar 1392⁵⁾ til 18. November 1398⁶⁾ nævnes Borger og Raadmand i København: »Evrardus Sartor« altsaa Evert Skræder, Raadmand. Han er Medbesegler paa Dokumentet af 22. Januar 1392⁵⁾ som Raadmand og Borger i København, se hosstaaende Afbildning; i Brevet, der er affattet paa Latin, nævnes han som »Euerhardus Skrædere«.

14-15. RAADMAND JONAS JOHANSON WAT OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »JON VAT CUM UXORE« som Medlem No. 348-9 og i Dødelisten som No. 25 og 26. ca. 1380.

I Bispens Jordebog af 1380⁷⁾ nævnes, at Jonas Wath har en Gaard Løbe No. 528 ved østre Grav ved Havet.

Den 5. April 1406⁸⁾ nævnes Borger Jonas Wat som Tingmand.

Den 10. November 1413⁹⁾ er han Medbesegler, da Raadmand Bertel Quatz (Medlem No. 325-6) sælger den Gaard i Roskilde, som Bertel har arvet efter sin Onkel, og han besegler med hosstaaende Sigil, med Omskrift: S IONE IOHANNIS.

Fra 19. August 1415¹⁰⁾ til 23. April 1430¹¹⁾ nævnes han som Raadmand, og denne sidste Gang sammen med Raadmand Hans Wat (Medlem No. 352), der besegler med Sigil No. 3, medens Raadmand Jon Wat besegler med Sigil No. 5.

1) K. D. I. 101.

2) K. D. I. 126.

3) K. D. I. 122.

4) K. D. I. 97.

5) K. D. I. 128

6) K. D. IV. 16.

7) K. D. I. 110.

8) K. D. IV. 17.

9) Rep. 5303.

10) K. D. II. 42.

11) K. D. II. 57.

16. EJENDOMSBESIDDER LARS KRUSE

- ca. 1380. I d. m. Broderbog nævnes »LASZE KRUSE« som Medlem No. 176.
Han nævnes 2 Gange i Bispens Jordebog af 1380.¹⁾ Han boer i den vestlige Del, Nord for Pladsen ved Vesterport, i den ene Gaard Løbe No. 145 og lejer den anden Gaard Løbe No. 148 ud til Jakob Bysvend og Johannes Skræder.

17. DØDEGRAVER THYDIKE

- ca. 1380. I d. m. Broderbog nævnes »THYDIKE« som Medlem No. 17.
I Bispens Jordebog af 1380²⁾ nævnes, at Dødegraveren »Tydekinus« boede i Bispens Ejendom Løbe No. 120 i den vestlige Del nær Havet, langs med Graven, og at han skulde betale 1 Sterling om Aaret i Jordskyld.

18. EJENDOMSBESIDDER PEDER NIELSEN AF SOLBJERG

- ca. 1380. I d. m. Broderbog nævnes »PER NIELS: SNOE« som Medlem No. 258.
Han er maaske identinsk med Peder Nielsen af Solbjerg, der i Roskildebispens Jordebog af 1380³⁾ nævnes at eje 3 Gaarde:
1) S. 93 Løbe Nr. 10 i den vestlige Del nær Havet langs med Graven.
2) S. 99 Løbe Nr. 207 mod Syd ved Vesterport.
3) S. 110 Løbe Nr. 546 ved vestre Grav nær Havet.

19. BLOKMAGER JACOB PETERSSON I NYBY

- ca. 1380. I d. m. Broderbog nævnes »JEP PERS: BLOKM: som Medlem No. 366 og i Dødelisten som No. 43.
I 1380⁴⁾ bor en Borger Jacob Peterssen i Nyby.

20. EJENDOMSBESIDDER HANNES BRUNSSON

- ca. 1380. I d. m. Broderbog nævnes »HANS BRUN« som Medlem No. 299, midt imellem 2 andre Medlemmer, der hedder Hans.
I Kilderne findes dette Navn kun et Sted, nemlig i Bispens Jordebog af 1380⁵⁾ og der saaledes: »Hannes Brunsson« har en Bod Løbe No. 40 i den vestlige Del nær Havet langs med Graven, hvoraf betales 1 Sterling i Jordskyld, der er derfor en ringe Mulighed for, at »Hans brun« er en Rest fra en fordums Medlemsfortegnelse og ukendt er gaaet over fra den ene til den anden af de forskellige Afskrivere.

Der kan ogsaa være en svag Mulighed for (men i saa Fald mangler Hr. foran), at det er Hr. Hans Bruun, Guardian i Graabrødre Kloster i Køben-

¹⁾ K. D. I. 97. ²⁾ K. D. I. 96 og Upsala Universitetsbibliotek, Codex de la Gardie 51, S. 105, de første 134 Løbe No. skulde betale denne Jordskyld. ³⁾ K. D. I. 95, 99, 110. ⁴⁾ K. D. I. 114. ⁵⁾ K. D. I. 94.

havn, den Øverste over alle Graabrødreklostre i Danmark. Han var Guardian efter 1496 og fulgte i 1522 tillige med en Broder Hennike den pavelige Legat Johannes de Potentia paa hans Rejse omkring i Sønderjylland for at bringe Graabrødreklostrene til Observans.¹⁾

25.-30. April 1530 blev Klostret ophævet.

21. RIDDER HR. BYRN OLAVISON, LENSMAND

I d. m. Broderbog nævnes »HR: BJØRN OLS: RIDDER« som Medlem No. 314; de paa denne Side opførte Medlemmer ser ud til at være forglemte og er derfor tilføjede til Slut. 1382.

Hr. Bjørn Olufsen²⁾ til Steensgard nævnes 1381, var i 1382 en rig og anset Mand, der endog var en af Forloverne for Dronning Margrete ved en større Pantsættelse, gav 1394 Gods til et Par Altere i Køge for sin og sin Hustrus Sjæle, var 1396 en af Dronningens Forlovere ved Forliget paa Lindholm og var da Rigsraad, men endnu kun Væbner.

Den 13. Juli 1397 nævnes han første Gang som Ridder. Fra 1394—1406 førte han hosstaaende Sigil³⁾ med Omskrift: »S'Byrn Olavison«.

I 1397 beseglede han i Kalmar Brevet om Kongevalg, og ligeledes Aaret efter med den tyske Ordensmester.

Han var Lensmand i 1402 paa Næsbyhoved og i 1409 paa Vordingborg. Trættede i 1407 med Bisp Peder i Roskilde. Arvede i 1410 en Guldring efter Ærkebiskop Jakob III Gertsen (Ulfstand). Deltog i 1411 og 12 i Forhandlingerne med Hertugdømmerne. Var i 1425 en af Dommerne mellem Dronning Philippa og Biskop Bos Arvinger. Efter at han i 1433 havde stiftet Messer i St. Hans Kloster i Odense for Dronning Margretes, sin egen og sine Slægtinges Sjæle, døde han kort efter i en temmelig høj Alder.

Han var 2. Gang gift med Elsebe Henningsdatter (Kabel) til Nielstrup, der endnu levede i 1462. Hans Søn af dette Ægteskab Hr. Johan Bjørnsen til Nielstrup er Fader til Medlem No. 322, Hr. Bjørn Johansen, der var gift med en Datter af Medlem No. 170, Hr. Oluf Axelsen Thott.

Hr. Bjørn Olufsens Broderdatter er Medlem No. 169, Helle Mule, der i den middelalderlige Broderbog staar lige foran Oluf Axelsen Thott.

22. WILLEMO HEMMINGSON, KANNIK I ROSKILDE

I d. m. Broderbog nævnes »VIL: HENNINGS:« som Medlem No. 246. 1386.

En Rest fra en fordums Medlemsfortegnelse, der ukendt er gaaet over fra den ene til den anden af de forskellige Laugsskrivere. Han nævnes 1. Gang

¹⁾ Kbhvn.ske Selskabs Skrifter III 52-3. ²⁾ D. A. A. 1887, 89. ³⁾ H. P. Ad. Sig. 13.-14. Aarh. No. 1015.

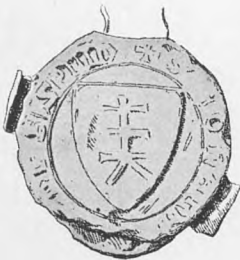
i Roskildekannik Semund Jensens Testamente af 21. Marts 1386,¹⁾ hvor der testamenteres ham en Bog i Lægekunst, men han benævnes endnu ikke som Kannik, han benævnes kun Willemo,¹⁾ derefter nævnes han i 2 Dokumenter af 11. September 1386²⁾ som »Willemo Hemmingssz«, Kannik i Roskilde, og den 29. September 1386³⁾ som Hr. Willelmi, Kannik i Roskilde, hans gejstlige Sigil afbildes her. I Omskriften læses: »S'Willelmi Hemmingi«. Senere nævnes han i 1387 som Vidne, i 1389, 1392 og 1398 som Medbesegler.

Han døde den 18. April 1402.⁴⁾

»Wilhelmus Henningi Canonicus«.

23. RIDDER HOFMESTER JOHANNES JENSON SPLID AF SLÆGTEN FASTI

ca. 1389.

I d. m. Broderbog nævnes »RIDDER HANS SPLIT HOFMEST:« som Medlem No. 319; de paa denne Side opførte ser ud til at være forglemte og er derfor tilføjede til Slut.

Ordet Ridder hører sandsynligvis til Hans Split.

Johannes Jensen Splid (Fasti⁵⁾) fører i 1389⁶⁾ hostaende Sigil, hvor der læses: S'Johan [DICTU] Spliid.

Han var Væbner i 1389.

24. EJENDOMSBESIDDER EBBO JONASON

før ca. 1390.

I d. m. Broderbog nævnes »EBBE JENS:« som Medlem No. 353 og i Dødelisten som No. 30.

Hvem er denne Ebbe Jensen? Det er enten den gifte Ebbe Jensen (Medlem No. 28-9), som levede 15. December 1454 og var gift med Anna, der efter Ebbes Død giftede sig med Raadmand Esbern Skriver — se under Medlem No. 28-9 — eller den ugifte Ebbo Jonson, som døde den 4. Maj ca. 1390. Vor Ebbe Jensen er rimeligvis ugift.

Den ugifte Ebbo ejer ifølge Bispens Jordebog af 1380⁷⁾ en Gaard No. 226 liggende syd for Vesterport. Som Betaling for hans Sjælemesse giver han en Fjerdedel Jord i Andvorskov, liggende syd for nuværende Vestergade; altsaa efter al Sandsynlighed den samme Jord, som nævnes i Jordebogen.

I Frue Kirkes Kalendarium er hans Sjælemesse⁸⁾ indført:

»Floriani martyris (4. Maj). Obiit Ebbo Jonæson, qui habet anniuersarium pro quadrante terrarum in Aworthæ ydræ«, hvilket i Oversættelse lyder saaledes:

1) Ersl. Testm. 153^l. 2) Rep. 3549 og 50. 3) Rep. 3555.

4) Upsala Universitetsbibl.: D. G. 25-29: Chron: Sec. f. 71^l. 5) D. A. A. Fasti. IX. 150. 1892.

6) H. P. Ad. Sig. 13.-14. Aarh. No. 910. 7) K. D. I. 99. 8) K. D. II. 10.

»Florianus Martyrs Dag (4. Maj) døde Ebbo Jonæson, som har aarlig Ihukommelse for en Fjerdedel Jord i Andvortskov«.

Andvortskovs Klosters Ejendomme i København laa syd for nuværende Vestergade. Haandskriften er fra det 14. Aarh.

Af det foranstaaende fremgaar, at der er størst Sandsynlighed for, at vor Ebbe Jensen er identisk med den ugifte Ebbo Jonason.

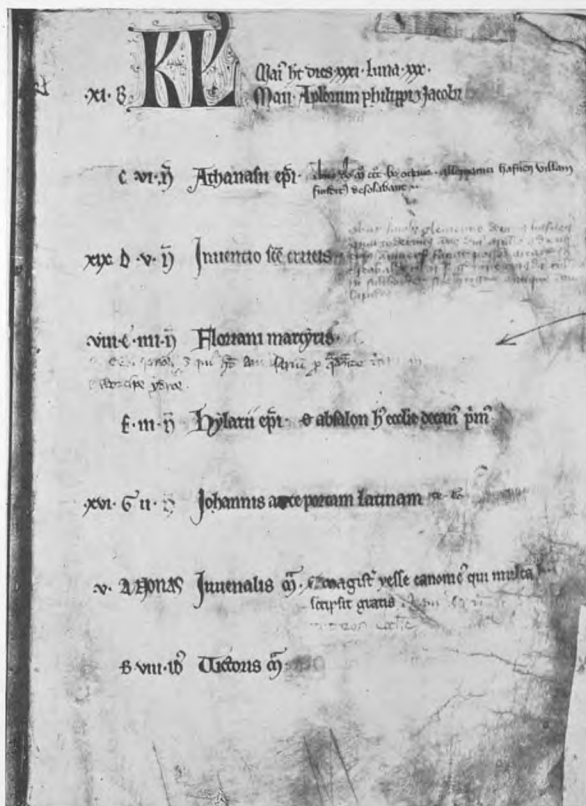
25. RAADMAND MAGNUS NIELSON

1400.

I d. m. Broderbognævnes »MAGGE: NIELSEN« som Medlem No. 121.

Han nævnes som Raadmand Magnus Nielsen¹⁾ fra den 21. Juli 1400 til 16. April 1406,²⁾ under dette sidste Dokument findes hans Sigil.

26. RIDDER HENRIK DAA

I d. m. Broderbog nævnes »HENRIK DAD« som Medlem No. 53.

1400.

I Ærkebiskop Jakob III Gertsens (Ulfstand) Testamente (1391 til 17.-4. 1410) anføres, at Hr. Henrik Daa skal arve en Guldring og hans Hustru et forsølvet Drikkehorn, og at Hr. Ridder Biørn Olsen (Medlem No. 314) ligeledes skal arve en Guldring. Derefter maa antages, at begge Medlemmer maa have levet før 1410, og i saa Fald er Henrik Daa Ridderen, der levede 1388 til 1411 og førte hosstaaende Sigil³⁾ med Om-skrift: »S. HENDRICI DÆ DOINI«.

Han havde 2 Sønner: Olaf Daa, der var Biskop fra 1448-81, og Henrik Daa til Gjelstrup, der nævnes fra 1439-82 og hed Henrik Henrikson Daa.

27. WOLDER BAGERS ENKE

I d. m. Broderbog nævnes »UXOR VOLLES BEHERSKE« som Medlem No. 39. Navnet kan udlægges som identisk med den i Frue Kirkes Kalendarium⁴⁾

¹⁾ K. D. II. 27, 29 og 30. ²⁾ Rep. 4752 og K. D. II. 40. ³⁾ H. P. Ad. Sig. 13.-14. Aarh. No. 895. ⁴⁾ K. D. II. 17.

omtrent Aar 1400 anførte Wolder Bager, der bor paa Tyskmannegade-Pladsen.

I 1429¹⁾ ejer Folret Bager Nr. 6 i Frimands Kvarter, nu Amagertorv No. 10.

28. FRU HELLE MULE AF ROSENDORP

1400. I d. m. Broderbog nævnes »HELLE MABOE« som Medlem No. 169, lige foran Hr. Oluf Axelson Thott.

Maboe er rimeligvis identisk med Mule, men de forskellige Laugsskrivere har ved de forskellige Afskrifter hver ændret lidt paa Navnet.

Helle er et Kvindenavn (Hille).

Hun var en Broderdatter til Medlem No. 314, Ridder Byrn Olavison til Stensgaard. Hendes Fader, Hr. Johan Olufson,²⁾ var Ridder og ejede Søholm, Skullerupholm, Lykkeholm, Jersøre og Rosendorp og var før 1380 gift med Ingeborg Pedersdatter Grubbe til Skullerupholm, der var død 1411, medens Faderen var død 1416.

Helle var gift med Hr. Axel Andersen Mule³⁾ af Fuglssang og Kjørstrup paa Lolland, han blev Ridder i Kalmar 1307, i 1400 beseglede han med sine ovennævnte Svigerforældre til Vitterlighed. I 1410⁴⁾ betænkes han og Helle i Ærkebisp Jacob Ulstands Testamente⁵⁾ hver med en Guldring. I 1416⁶⁾ arvede de efter hendes Forældre alt Hr. Johan Olufsons fynske Gods undtagen Lykkesholm (nu Hofmansgave), men da Helle og deres Søn Jens Axelson (levede 1421) var døde i 1423, sælger han det til sin Svoger, Hr. Sten Basse, der var gift med Helles Søster, og som havde arvet de øvrige Godser efter Johan Olufson.

29. BORGMESTER HENRIK VON BERGHEN

1401. I d. m. Broderbog nævnes »HEND: VON BERGEN, BORGEMESTER« som Medlem No. 339 og i Dødelisten som No. 16.

Han nævnes som Raadmand fra 2. Juli 1401⁷⁾ til 25. April 1406.⁸⁾

1406-23 førte han hosstaaende Sigil med Omskrift: »S'Henric van de Bergh«.

Han nævnes som Borgmester fra 19. August 1415⁹⁾ til 19. Juni 1427.¹⁰⁾

Den 27. Oktober 1419¹¹⁾ pantsætter Johannes Henriksen kaldet van Berghen¹²⁾ sine 3 arvede Boder i Lethbrostræde nær ved Havet, østen for Møllen til Raadmand Arild Kruse (B/2) for 10 Mark Sølv. Arild Kruse var hans Svoger.¹¹⁾

1) Univ. A. Pakke 572. Dok. ældre end Ref., Registrant 1655, Margrete Alter.

2) D. A. A. 1887, 88. 3) D. A. A. 1904, 521. 4) Rep. II., 484. 5) Ersl. Testam. 1864. 6) Rep. 5570.

7) K. D. II. 29.

8) K. D. I. 153.

9) K. D. IV. 19.

10) K. D. II. 50.

11) K. D. I. 148.

12) Antagelig fra Bergen paa Rügen.

Pantsætningen sker paa følgende Vilkaar:

Arild Kruse oppebærer Indtægterne af de 3 Boder, og forrenter 1. Prioritet af samme, saalænge indtil førnævnte Ejendomme med samtlige Tilliggender, ingen undtagne, lovformelig indløses af Arild Kruse selv eller hans Arvinger gennem mig eller mine Arvinger for ovennævnte 10 Mark Sølv og ingen anden Pris til Mikkelsdag. Ydermere forpligter jeg mine Arvinger til at aflevere til Arild Kruse og hans Arvinger førnævnte 3 Boder med alt Tilliggende efter Landets Love og uden nogen Baandlæggelse. Raadmændene Lorens Winnere, Johannes Jakobsen og Bertel Quartz (Medlem No. 325-26) ere Medbeseglere.

Den 15. Juni 1443¹⁾ omtales at Raadmand Per Sveyes (Medlem No. 83) 2. Hustru Tale havde arvet en Klædebod i Dragør efter Henrik van Bergen og her er Arild Kruse (B/2) Medbesegler.

Den 7. Juli 1423²⁾ er han tilstede i Ringsted som Enerepræsentant for København sammen med Landets store Mænd for at vælge Kong Eriks Efterfølger. Den 15. Juni 1443¹⁾ nævnes, at han er død.

30. EJENDOMSBESIDDER CLAUS HARNISKMAGER

I d. m. Broderbog nævnes »CLAUS HARNISKMAK:« som Medlem No. 273.^{1402.}
I 1402³⁾ bor »Clawus Pladeslawer« i en af Roskildebiskoppens Ejendomme (anført i Tilføjelsen).

I 1429⁴⁾ bor han i Firmands Kvarter No. 8, nu Amagertorv No. 14.

31. RAADMAND HENDRICH HAGHEMESTER, BYMAND OG EJENDOMSBESIDDER

I d. m. Broderbog nævnes »HEND: HOFMEST RAADMAND« som Medlem^{1402.} No. 333 og i Dødelisten som No. 10.

I 1402 var han Bymand og boede i en af Bispens Ejendomme⁵⁾ og nævnes ved Henrik Hawemester.

Han nævnes som Raadmand Henrik Hawemester og som Medbesegler den 20. Januar 1425.⁶⁾

Den 13. Januar 1429⁷⁾ nævnes paa samme Dokument baade Raadmand Henrik Haumester og Bymand Hinse Haumester (B/13) som Medbesegler, Sigillerne fattes, men vi ser heraf, at det er 2 Personer, der er Sandsynlighed for at de ere i nær Slægt med hinanden og med Medlem No. 101 Catrine Havemester. Laugsskriverne har ved en af Afskrifterne udeladt Bymand Hinse Hagemester (B/13) i den middelalderlige Broderbog.

1) K. D. IV. 38. 2) Rep. 6032. 3) K. D. I. 132.

4) Univ. A. i Pakke No. 572, Dok. ældre end Ref., Registrant 1633.

5) K. D. I. 132. 6) K. D. I. 155. 7) K. D. II. 51.

32-3. SLOTSFOGED PAA KØBENHAVNS SLOT, SENERE BORGMESTER ANDERS LAVRENSSON OG HUSTRU

1406. I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS LAURITZ: CUM UX: BØRGEMESTER« som Medlem 340-1 og i Dødelisten som No. 17-18.

Fra 30. Oktober 1403¹⁾ til 25. April 1406²⁾ nævnes han som Høvidsmand paa Københavns Slot.

Fra den 25. April 1406³⁾ til 23. Marts 1417 og førte det tv. hosstaaende Sigil med Omskrift: S'anders Lavrenssøn. Fra 23. Marts 1417⁴⁾ til 27. Marts 1447⁵⁾ nævnes han som Borgmester og førte det th. hosstaaende Sigil med Omskrift: s anders

lauvrensson. Han boede som Borgmester i Klædeboderne op til Vor Frue Kirkegaard, Gaarden tilhørte Kapitlet i København.

Han maa være bleven syg eller være død før Sammenkomsten den 23. Maj 1447; sidste Gang han nævnes er 27. Marts 1447⁵⁾ og den 7. Februar 1449⁶⁾ anføres, at Kannik i Roskilde Hr. Thyge Jensen har lejet Gaarden for Livstid af Kapitlet.

34. HANS MACHE

ca. 1406. I d. m. Broderbog nævnes »HANS MACHE« som Medlem No. 36.

I de gamle Dokumenter nævnes kun Navnet Peder Make (antagelig en Slægtning af Hans Mache) han nævnes i Rep. 4762 den 10. Maj 1406 tidligere at have boet i en Gaard i Malmø. Fru Cecilie, Enke efter Mathæus af Taarnby paa Amager, sælger sin Arvedel i Gaarden i Malmø til Anders Nielsen Horn i Malmø (jfr. K. D. II. 40 den 16-4-1406).

35. KRISTOFFER AF BAYERNS MODER (HERTUGINDE SOPHIA OGSAA KALDET CATHRINE)

før 1407. I d. m. Broderbog nævnes »DE HERTUGINNE SOPHIA« som Medlem No. 219.

Navnet hidrører uden Tvivl fra den gamle Medlemsfortegnelse, der eksisterede før 1447-48; Laugsskriveren kendte ikke Navnet Hertuginde Sophia og har derfor taget det med; havde han anet, at det maaske kunde være identisk med Hertuginde Cathrine, Kong Eriks Søster,⁷⁾ der var død i 1426, var det uden Tvivl ikke kommen med i d. m. Broderbog.

Cathrine⁸⁾ var en Datter af Hertug Vartislaus VII af Pommern † c. 1394, hendes Moder var en Datterdatter af Valdemar Atterdag. C.s Fødselsaar er ukendt; ligesom Broderen Erik (af Pommeren) og formodentlig i Følge med ham kaldtes hun til Norden af Dronning Margrethe. Efter at Kong Eriks

1) K. D. I. 133. 2) K. D. I. 133-4. 3) H. XXXIII. 1. 4) Rep. 5651. 5) K. D. II. 82. 6) K. D. II. 88.
7) Huitfeldts Danmarks Riges Krønike, 3. Part. Kbhvn. 1603. S. 195. 8) Königsfeldts Tabeller. Tab. 3.

Bryllup var bleven bestemt, sendte den romerske Konge Ruprecht¹⁾ (Pfalzgreve og Hertug af Bayern) Gesandter til Danmark for at aftale et Giftermaal mellem Cathrine og Ruprechts Søn Johan, Pfalzgreve og Hertug af Øvre-Bayern. Skønt Dronning Margrethe kun vilde give sin Frænke 40.000 Gylden i Medgift, medens Ruprecht havde ønsket mere end dobbelt saa meget, blev man dog til sidst enig.²⁾ Johan kom til Danmark og Brylluppet stod den 15. August 1407 i Ribe. Cathrine fulgte sin Ægteherre til Pfalz, hvor han ved Faderens Død i 1410 fik udlagt store Besiddelser. De 40.000 Gylden blev betalt med Halvdelen den 26. Juli 1410 og den anden Halvdel den 23. Maj 1412.³⁾ Hun fødte 6 Sønner,⁴⁾ af hvilke dog kun een, Kristoffer, naaede Manddomsalder og siden blev Konge i de 3 nordiske Riger. Hun døde den 4. Marts 1426 (»Sophia oder Catharina«).⁵⁾

I Almindelighed benævnes hun med Navnet Cathrine, men flere Historikere kalder hende med Navnet »Sophia« eller med begge Navne. I Hübners Geneal. Tab. 138 og 85 benævnes hun Sophia, medens hun paa Tab. 198 benævnes: »Sophia oder Catharina † 4. Marts 1426«. I Pontanus's *Rerum Danicarum Historia*, trykt 1631, læses Side 541²⁸⁾: »Sophia (*Velædle Huitfeldt, nu afdøde, kalder hende Catharina*)«, og Side 546: »Sophia, Johannes Ægtefælle« og i Meursius's *Hist. Dan. Continuatio*, trykt 1638, læses Side 101: »Catharina, Eriks Søster« i Aaret 1405, Side 103 i Aaret 1410: »Paa den Tid trolover Kong Erik, der mente, det vilde være en Støtte for Riget, *sin Søster Sophia, hvem nogle ogsaa kalder Catharina*, til Konge Rupertus's Søn Johannes til Hustru.«

Det kan altsaa ikke nægtes, at Navnene Sophia og Catharina benyttes i Flæng, hvorfor der er en ringe Mulighed for at vort Medlem: »De Hertuginne Sophia« kan være Kong Eriks Søster og altsaa Kristoffer af Bayerns Moder.

Hertuginde forlod Danmark i 1407 og maa altsaa før den Tid muligen være bleven optaget i det Danske Kompagni.

Frederik I ægtede som Hertug i 1518 i Kiel en Datter af Bogislav X af Pommern ved Navn Sophia, f. 1498. Som Hertug forlod han København i 1515 under Christian 2's Bryllup og kom først igen efter at have belejret og indtaget København i 1524 og lod sig her krone til Konge den 7. August 1524 i Frue Kirke. *Da var hans Hustru altsaa Dronning og ikke Hertuginde*, hvorfor det ikke kan være hende.

Ej heller kan det være Sophia, Datter af Hertug Barnim VI af Pommern (Wolgast) som i 1386 ægtede Hertug Henrik den Unge af Braunschweig († 1416).

¹⁾ Se Billedet af Ruprecht under kronol. No. 81, Kong Kristoffer.

²⁾ I Lund den 11.-11.-1406. ³⁾ R. A. Dipl. Langebek. ⁴⁾ Norsk hist. Tidsk. II B. II S. 372-74.

⁵⁾ Hübners Geneal. Tab. 198. Trykt 1737 og Königsfeldts Tabeller. S. 37 (79).

36. VÆBNER HR. JOHAN BARRITSON

1411.

I d. m. Broderbog nævnes »HR: JOHAN BARETH MILOS« som Medlem No. 167.

Den 1. Maj 1411¹⁾ udstedes paa Sokkelunds Herredsting et Pergamentsbrev, som nu findes i Rigsarkivet i Stockholm; det underskrives af Johannes Jacobsen Barritson og bærer hosstaaende Sigil med Omskrift: »S'Johannis Jacobi« og en Klokke i Midten. Han var Væbner og boede i Lyngbylille (Nordsjælland), hans Søn Jep Jensen Barritsen²⁾ var Forstander i St. Clare Kloster i Roskilde i 1454 og i 1460-68 Foged paa Abrahamstrup (Jægerspris).

37-8. KONG ERIKS SKRÆDER HANS OG HUSTRU GRETE

1412. I d. m. Broderbog nævnes »HANS SKRØDER CUM UXORE« som Medlem No. 189 og 190.

Den 1. Januar 1456³⁾ nævnes, at Hans Skræder og hans Hustru Grete havde Brev fra Kong Erik paa en Gaard, som ligger op til den Gaard, Peder Unger faar 1456 af Christian I Nr. 2 i Strand Kvarter, nu Gl. Strand No. 24.

Den 12. December 1433⁴⁾ lejer Hans Skræders Enke Grete af Kapitlet en Grund vesten for Højbro, hvorpaa staar en Bod, mod at betale 5 hol. Gylden aarlig og at opføre en Bygning med Tegltag; efter hendes Død skal deres Børn betale 1 hol. Gylden mere i Leje.

39-40. BØGHEN HENRIK, BORGER I LANDSKRONA

1414. I d. m. Broderbog nævnes »BØRGE HEND: CUM UXORE« som Medlem No. 311-2; de paa denne Side opførte ser ud til at være forglemte og er derfor tilføjede til Slut.

Den 1. December 1414⁵⁾ nævnes Bøghen Henrik, Borger i »Landskrone«.

41. RAADMAND JEP BRANDTS HUSTRU

1415.

I d. m. Broderbog nævnes »UXOR JEP BRANNEP« som den 1ste enlige Søster og som Medlem No. 14. Hun er den før 1448 afdøde Br: Raadmand Jep Brandt's Enke. Jep Brandt nævnes som Borger den 8. Juli 1415⁶⁾ og som Raadmand fra 30. Marts 1432⁷⁾ til 11. Juli 1446.⁸⁾ Raadmanden førte den 29. September 1439⁹⁾ hosstaaende Segl. Blandt de døde og afgangne anføres Raadmand Jep Brandt og Hustru som No. 52-53 (Medlems No. 375-76), hun maa altsaa være død efter 1448.

Ifølge Frue Kirkes Kalendarium for den 25. August ca. 1416¹⁰⁾ bor Jacob

¹⁾ Rep. 5148.

²⁾ H. XL. 3-6.

³⁾ K. D. IV. 55.

⁴⁾ K. D. I. 160.

⁵⁾ Rep. 5481.

⁶⁾ K. D. IV. 17.

⁷⁾ K. D. I. 157.

⁸⁾ K. D. II. 81.

⁹⁾ K. D. III. 13.

¹⁰⁾ K. D. II. 15.

Brandt i den Gaard, der skænkes for Claus Thyesk og Hustrus aarlige Ihukommelse.

Raadmand Jep (Jacob) Brandt har rimeligvis været Medlem fra 1415, han er død efter 11. Juli 1446¹⁾ og da han ikke staar opført i Broderbogen sammen med sin Hustru, maa han være død, før Broderbogen blev paabegyndt i 1448.

42. RAADMAND JEP BRANDT

I d. m. Broderbog nævnes »JEP BRANDT CUM UXORE, RAADMAND« i Dødelisten som No. 52-53 og som Medlem No. 375-6. I d. m. Broderbog nævnes tillige: »UXOR JEP BRANNEP« som Medlem No. 14. ^{1415.}

Jep Brandt nævnes den 8. Juli 1415²⁾ som Borger. I Frue Kirkes Kalendarium³⁾ nævnes 6. November ca. 1416 den Gaard, hvori han bor.

Fra den 30.(31.) Marts 1432⁴⁾ til den 11. Juli 1446⁵⁾ nævnes han som Raadmand, og maa være død kort efter.

Se nærmere foran under hans Enke, Medlem No. 14, hvor hans Sigil er afbildet. Han er Medbesegler paa Dokumentet af 11. Marts 1443⁶⁾, der bærer 7 Sigiller, som alle tilhører Medlemmer af Danske Kompagni.

43-4. BORGER OG TINGMAND HANS OTTESON

I d. m. Broderbog nævnes »HANS OTTEZ: CUM UXORE« som Medlem No. 21 og 22; han maa være en anden end Medlem No. 193, der dog bærer samme Navn. ^{1415.}

Den 8. Juli 1415⁷⁾ nævnes Borger Johannis Attonis som Tingmand. Den 29. September 1439⁸⁾ nævnes Borger Johannis Atteson som Medbesegler, men Seglet fattes.

Den 24. Juni 1440⁹⁾ nævnes Borger Johannis Attessøn og er Medbesegler, men det originale Brev fattes.

45-6. RAADMAND JACOB SVENDSSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »JEP: SVENDS: CUM UXOR: RAADMAND« som Medlem No. 336-7 og i Dødelisten som No. 13 og 14. ^{1417.}

Han var Bymand 14. Juni 1417¹⁰⁾ og nævnes som Raadmand fra 3. December 1425¹¹⁾ til 13. Januar 1438¹²⁾ og med Navnet Jacob Svendsen.

Den 31. Marts 1432¹³⁾ køber han paa Kong Eriks Tjener Hoghen Jonssons Vegne en Gaard ved Nørreport, paa dette Dokument er hans Sigil bevaret, der afbildes et Anker paa et Skjold, se hosstaaende Afbildning, og paa Omskriften læses hans Navn.

1) K. D. II. 81. 2) K. D. IV. 17. 3) K. D. II. 15. 4) K. D. I. 157. 5) K. D. II. 81. 6) K. D. II. 74.
7) K. D. IV. 17. 8) K. D. III. 15. 9) K. D. II. 68. 10) Rep. 5662. 11) Rep. 6223. 12) K. D. IV. 34.
13) K. D. I. 157.

1435¹⁾ sælger han sin Gaard paa Amagertorv, Frimands Kvarter No. 7, nu Amagertorv No. 14, til Br: Medlem No. 54.

47. RIDDER HR. ALBRECHT BYDELSBAK

1419. I d. m. Broderbog nævnes »HR: AXEL BULSBAK« som Medlem No. 235. I Thisets adelige Sigiller nævnes Væbnerens Sigil af 1417²⁾ med Omskrift S. Alberti Bud . . . og Ridderens i 1419 med s albreth budelsbach:

Han var Søn³⁾ af Hr. Otte Bydelsbak, der fra 1370-71 nævnes som Ridder og Høvidsmand paa Jungshoved.

Hr. Albrecht Bydelsbak »af Helsingör« var Ridder i 1419 og har da i København som Forlover beseglet Forbundet med Kongen af Polen og 1423 Forbundet sammesteds med de vendiske Stæder, ved hvilken sidste Lejlighed han er Høvidsmand paa Aahus.

I 1429⁴⁾ nævnes han som Medudsteder af et Vidne paa Sjællands Lands-ting, og han er da endnu Høvidsmand paa Aahus; i 1436 er han Lensmand paa Bergenhus og nærværende ved Forhandlingerne i Kalmar.

I 1441 var han i København ved Traktaten med Hertugen af Burgund, og i 1458 var han Lensmand paa Annisse. Han var gift med Anne Krummedige Eriksdatter, og de havde 2 Døtre.

48-9. BORGER HANS WAT OG HUSTRU ELSEBE

ca. 1420. I d. m. Broderbog nævnes »HANS VAT CUM UXOR:« som Medlem No. 350-1 og i Dødelisten som Nr. 27 og 28.

I Frue Kirkes Kalendarium⁵⁾ nævnes for 3. Februar, at der ca. 1420 for Ebbe Bays aarlige Ihukommelse er skænket Kapitlet en Gaard, hvor Hannes Wat bor, liggende ved Havet.

Den 29. Juni 1424⁶⁾ bor Hans Vath endnu i Gaarden ved Stranden, ligeledes den 20. Januar 1425,⁷⁾ nemlig No. 16 i Strand Kvarter, nu Gl. Strand No. 48 og Læderstræde No. 15.

Hans Hustru hed Elsebe.

Ved Fortegnelsen over de evige Vikarer ved Kapitlet i 1472 er anført en Liste over de afdøde Medbrødre og fremstaaende Velgørere og evige Vikarer, der havde givet Gaver for deres aarlige Ihukommelse, her anføres, at Hans Wat med sin Hustru Elisabeth har skænket et Billede af Lidelseshistorien, og efter Rækkefølgen at dømme er dette sket i Aarene 1425-50.

¹⁾ Univ. A. Pakke No. 572. Dok. ældre end Ref., Reg. 1635. Margrete Alter. ²⁾ A. II. 1. ³⁾ D. A. A. 1890. 138.
⁴⁾ Rep. 6410. ⁵⁾ K. D. IV. 109. ⁶⁾ K. D. IV. 27. ⁷⁾ K. D. I. 153-5.

50. EJENDOMSBESIDDER PER NIELSSON PAA NØRREGADE

I d. m. Broderbog nævnes »PER NIELS: INDEN SALTBOE« som Medlem No. 90. ca. 1422.

Kong Erik skænkede i 1422¹⁾ »Per Nielszøn« en Gaard i Bjørnebrogade, denne Gaard skøder hans Enke Inggfredh »med sine kære Sønner Jep og Niels Pethersson« den 28. Oktober 1438²⁾ til Høvidsmanden paa Vordingborg Slot, Henning von Hagen.

51-2. RAADMAND PETER MICKELSSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »PER MIKELS: CUM UXORE RAADMAND« som Medlem No. 371-2 og i Dødelisten som Medlem No. 48 og 49. 1423.

Han nævnes som Raadmand fra 2. Juni 1423³⁾ til 8. Maj 1430.⁴⁾

53. GERT KRØPELIN

I d. m. Broderbog nævnes »GERT KROPELYN« som Medlem No. 253. ca. 1426.

Navnet er Gert Kröpelin. En Slægtning af ham er den bekendte Meklenborger, Adelsmanden Hans Kröpelin, der indvandrede og i 1407 blev Dronning Margretes Skænk, han var Væbner i 1407 — se Thisets adelige Sigiller L. xxxiii. 1-4; under Kong Erik blev han Høvidsmand paa Stockholm og levede endnu 1440. Han var i 1411 gift med Katrine Nielsdatter Krage (Göye),⁶⁾ der var Enke efter Hr. Jens Andersen Mule,⁷⁾ en Broder til Helle Mules Mand, Helle er Medlem No. 169.

En anden Slægtning er Erik Kröpelin, der i 1437 studerer ved Universitetet i Leipzig.

Maaske er de alle 3 Brødre.

Paa Krogen Slot (Kronborg) er i 1931 fremdraget en Skjoldefrise, blandt Skjoldene findes Kröpelins Vaaben — se hosstaaende Afbildning.

54. GULDSMED JOHAN (HANS) BRANDT

I d. m. Broderbog nævnes »MESTER JOHAN BRENT« som Medlem No. 35, 1427. i Referatet af Sammenkomsten i 1447 nævnes Mester Johan som den 8. af Brødrene, B/19.

Den 19. Juni 1427⁸⁾ nævnes »Hans Brand kaldes Mester Johan«, der køber en Gaard i Tyskemannegade i Frue Kirkes Sogn, og i Guldsmedenes tyske Gildeskraa anføres i 1429⁹⁾ Mester Johan.

1) K. D. IV. 24. 2) K. D. IV. 35. 3) K. D. IV. 25. 4) K. D. II. 57. 5) Rep. 4890, 4929, 6410, 6786.
6) Døde 1440. 7) D. A. A. 1904. 321. 8) K. D. II. 49. 9) K. D. II. 52.

Guldsmed Hans (Johan) Brandt var tillige Bymand og var gift med en Datter af Clemens Ullebrandt. Hun gav som Enke den 7. September 1464¹⁾ Skøde paa deres Gaard i Klædeboderne til Br: Borgmester Jep Clausen a Wapen (Medlem No. 1).

I Nabogaarden boede Oldermænden Bernt Wagn (Medlem No. 10), og paa den anden Side boede Br: Hans Kulemann og Hustru (Medlem No. 138-9).

55. BYMAND RADEKE RADELOFF

1427. I d. m. Broderbog nævnes »RADIKE KOK« som Medlem No. 147.

Han nævnes den 19. Juni 1427²⁾ som Bymand og Medbesegler paa Skødet til Br: Medlem No. 35 Hans Brand kaldet Mester Johan. Af de 4 andre Medbeseglere er de 3 ogsaa Brr: (Medlemmer No. 340, 339, 352).

56-7. SKOMAGER HANS HENDRICKSON OG HUSTRU KARINE

1429. I d. m. Broderbog nævnes »H: HENDRICHSEN CUM UXOR:« som Medlem No. 148 og 149.

Han maa være identisk med Hans Hindrichson, der den 13. Januar 1429³⁾ bor i Tyskmannegade; den 3. Juni 1443⁴⁾ faar han Skøde paa en Ejendom i Nørregade og er da Skomager. I 1450⁵⁾ bor han i Klædeboderne, og i samme Aar sælger han Ejendommen paa Nørregade til Br: Borgmester Jep Clausen a Wapen (Medlem No. 1).

Hans Hustru hed Karine. Hans Broder er Kannik, Hr. Peder Henriksen (Medl. No. 51), der erhvervede sit Afladsbrev i 1455.

Den 7. Marts 1445⁶⁾ er han Tingsvidne paa Sokkelunds Herreds Ting og benævnes Borger i København Hans Hindrichson i en Sag imellem Kapitlet i København og Esrom Kloster angaaende det af Laurens Winnere i 1423 til St. Olafs Alter skænkede Gods i Mørkhøj og Buddinge, se Medlem No. 110, Berhel Thytebergh.

58. GULDSMED WERNER MALSTORP

1429. I d. m. Broderbog nævnes »WERNER GULD-SMED« som Medlem No. 54.

Guldsmed Werner Malstorp i Guldsmedenes tyske Gildeskraa af 1429.⁷⁾ Samme Aar køber denne Borgmester Arild Hermansen Kruses Gaard (se B/2).

I 1435⁸⁾ køber han Br. Jacob Svendsens (Medl. No. 336) Grund paa Amagertorv, No. 7 i Frimands Kvarter, nu Amagertorv No. 12.

1) K. D. II. 119. 2) K. D. II. 49. 3) K. D. II. 51. 4) K. D. II. 74. 5) K. D. II. 96. 6) K. D. IV. 38.
7) K. D. II. 52. 8) Univ. A., Pakke 572. Dok. ældre end Ref., Reg. 1633, Margrete Alter.

59. GULDSMED EWERT LYNING (FORHV. OLDERMAND)

I d. m. Broderbog nævnes »EBBERT GULDSMED« som Medlem No. 55. ^{1429.}
Hans Navn er bleven noget forvansket ved de forskellige Afskrivninger.
Hans Navn er Borger Ewert Luning, Guldsmed, hans Hustru hed Thyre.

Han nævnes 1. Gang i Guldsmedenes tyske Gildeskraa af 1429¹⁾ og senere den 12. December 1433²⁾ som Medbesegler.

Den 6. Februar 1438³⁾ omtales, at han ejer en Gaard paa Sydsiden i St. Pederstræde, hvori han bor.

Da danske Kompagni den 30. Juni 1459⁴⁾ udlejer et Stykke Jord af sin Ejendom, se Kapitel I. S. 29 (nærmest Hjørneejendommen til Badstuestræde), til Niels Hjort og hans Hustru Ghertrud, samt begge deres ægte Børn, saalænge en af dem lever, besegles Brevet af de 2 daværende Oldermænd, samt Berent Wagen og Ewert Luning Guldsmed, der er stor Rimelighed for, at Ewert Guldsmed besegler Brevet som forhenværende Oldermænd sammen med den forhenværende Oldermænd Berent Wagen, se Kapitel I S. 30 og 31.

Den 6. December 1463⁵⁾ skøder han og hans Hustru Thyre deres Gaard paa Hovedgaden (Østergade) i Nicolaj Sogn til Mester Andreas Smed, Gaarden ligger Vest for Ridder Hr. Magnus Ebbesens Gaard (Medlem No. 231) og har 26 sjællandske Alens Façade.

Skødet besegler han med hosstaaende Sigil. I Brevet læses: »Borger Ewert Lynig«.

1½ Maaned senere den 23. Januar 1464⁶⁾ udstedes et Tingsvidne paa, at Bymand Ewert Luning Guldsmed, i sin Velmagt, sammen med sin Hustru Thyre har skænket deres Gaard, Hus og Jord paa Rosengaarden, til St. Peders Kirke for deres Forældres Sjæle og for alle kristne Sjæles Bestandelses Skyld. De sidste Dage nærmer sig for den gamle Guldsmed.

Den 19. Maj 1474⁷⁾ nævnes, at 2 Bodsteder i Raadhusstræde, vest for Raadhusgaarden, støder op til den Gaard, som Byen købte af Ewert Guldsmed. Han har altsaa ogsaa ejet denne Gaard, da han levede.

60. BYMAND HINSE HAGHEMESTER

Ved de forskellige Afskrifter er hans Navn Hinse Hagemester bleven ^{1429.}
ændret til *Hintze Hofmester*.

Han nævnes som Bymand og Borger fra 13. Januar 1429⁸⁾ til 5. December 1446,⁹⁾ og da han i Referatet af Sammenkomsten i 1447 nævnes som den anden af Brr: (B/13) og lige før Berent Wagen, der var Oldermænd, har han hørt til de ældre Medlemmer; derimod er han ikke anført i d. m. Broderbog eller blandt de døde og afgaaende Medlemmer.

1) K. D. II. 52.

2) K. D. I. 161.

3) K. D. II. 66.

4) K. D. IV. 65.

5) K. D. II. 116-7.

6) K. D. II. 117-8.

7) K. D. II. 132.

8) K. D. II. 51.

9) K. D. I. 184.

Den 13. Januar 1429¹⁾ nævnes Hinse Hagemester samtidig med sin nære Slægtning Raadmand Henrik Hagemester (Medl. No. 333). Han var tillige i nær Slægt med Catrine Hofmest: (Medl. No. 101).

Da Medlem No. 189 Br: Hans Skrøders Enke Grete den 12. December 1433²⁾ lejer en Gaard, vesten for Højbro, af Kapitlet, er Medbeseglerne: Borgmester Arild Kruse (B/2), Medlem No. 55, Bymand, Guldsmed Evert Luning og Bymand Hintze Hagemester, der da førte hosstaaende Sigil.

61-2. FJERDINGSMAND, SENERE RAADMAND BERTEL JEPSON OG HUSTRU

1430. I d. m. nævnes »BERTHEL JEBSEN CUM UXOR«, Fjerdingsmand, senere Bymand og Raadmand Bertel Jepsen, sammen med sin Hustru som Medlem No. 65 og 66.

Han nævnes som Fjerdingsmand fra 23. April 1430³⁾ til 8. Maj 1430⁴⁾, som Bymand og Borger fra 8. Juli 1448⁵⁾ til 26. Juni 1458⁶⁾ og derefter igen som Fjerdingsmand fra 10. December 1465⁷⁾ til 5. April 1473⁸⁾ for endelig at nævnes som Raadmand fra 20. Februar 1475⁹⁾ til 1. Oktober 1479.¹⁰⁾

Den 10. December 1465⁷⁾ førte han hosstaaende Sigil med Omskrift: »s bertel iepson«.

Han boede 1479¹⁰⁾ i sin egen Gaard i Vandmøllestræde paa den vestre Side og lige overfor Bager Sven Nielsens Gaard (Medlem No. 159).

63-4. FJERDINGSMAND JEPPE HAZEKNAG OG HUSTRU

1430. I d. m. Broderbog nævnes »JEPPE HAGSNAG CUM UXOR:« som Medlem No. 346-47 og i Dødelisten som No. 23-24.

Jeppe Hazeknag nævnes fra 8. Maj 1430¹¹⁾ til 16. Maj 1435¹²⁾ som Fjerdingsmand og Bymand.

Han anføres den 4. Januar 1458¹³⁾ som afdød.

65. EJENDOMSBESIDDER, VIDNE OG ÆLDSTE OLDING JES ABRAHAMSSON

1430. I d. m. Broderbog nævnes »JES ABRAHAMSSON« som Medlem No. 74.

Den 13. Januar 1455¹⁴⁾ sælger Jes Abrahamsson en Trediepart i en Gaard m. m. i Tyskemannegade til Br. Kannik Hans Hanyn (Medlem No. 300).

1) K. D. II. 51. 2) K. D. I. 160. 3) K. D. II. 56. 4) K. D. II. 57. 5) K. D. II. 86. 6) K. D. IV. 60.
7) K. D. II. 122. 8) K. D. IV. 112. 9) K. D. II. 134. 10) K. D. II. 144. 11) K. D. II. 57. 12) K. D. II. 63.
13) K. D. IV. 58. 14) K. D. IV. 53.

I 1465 nævnes han som Vidne, som ældste Olding i København¹⁾, om at der til Frue Kirke har hørt et Stykke Jord i 40 Aar og mere.

Den 7. December 1483²⁾ omtales, at han forlængst har ejet en Gaard i Tyskemannegade, og maa være død for længe siden.

Han var gift med Beritte³⁾.

66. SIMON KYBOV

I d. m. Broderbog nævnes »SIMON KYBOU« som Medlem No. 69. Det ca. 1430. kan være, at der staar Kvibou, men tvivlsomt.

I 1428⁴⁾ og 1431⁵⁾ nævnes Hinrik Kibow boende i Læderstræde i St. Nicolai Sogn.

I Rigsarkivet findes hosstaaende Segl for Familien Kybov, i Omskriften staar »Kybov« og i Skjoldet er en Ibskal.

67. BORGER JENS CLAUSSEN

I d. m. Broderbog nævnes »JENS CLAUSEN« som Medlem No. 44. ca. 1430.

Han nævnes ca. 1465 som Tingsvidne blandt de ældste Oldinge i København og vidner om, at der til Frue Kirke har hørt et Stykke Jord i 40 Aar og mere.⁶⁾

Han hører med til det Parti, der støtter Kirken i sin Ejendomsret til Jorden imod Borgmester Jep Clausen (Medlem No. 1), der søger at tilegne sig den, — se nærmere under Medlem No. 1.

I d. m. Broderbog er han anført lige før de mange Kanniker og han har uden Tvivl staaet Kannik Hans Pedersen meget nær. Jeg antager, han har været Medlem fra ca. 1430. I 1446⁷⁾ nævnes, at han og hans Broder Rasmus Clausen er Sønner af Claus Skriver, der da er død; Faderen har ejet en Gaard i København, nemlig No. 20 i Nørre Kvarter, nu Vestergade 18. Det fremgaar af Dokumentet, at Medlem No. 134, Claus Andersen, er gift med deres Søster, og at de alle 3 skal arve hver $\frac{1}{3}$ Del af Gaarden. Claus Skriver nævnes kun 1 Gang i K. D. og da som Claus Persen, kaldet Skriver⁸⁾, herefter var Claus Persen Skriver Morbroder til Medlem No. 1, Borgmester Jep Clausen.

68. KANNIK HR. HANS PETERSSON

I d. m. Broderbog nævnes »HR: HANS PETERSON CANONICUS« som Medlem No. 45. ca. 1431.

En ung driftig og uden Tvivl velstaaende Mand, antagelig optaget i 1431, han nævnes alt i en Supplik i Vatikanerarkivet af 28.-2.-1433⁹⁾ som en i flere

1) K. D. IV. 88.

2) K. D. IV. 190.

3) K. D. IV. 53.

4) K. D. I. 156.

5) Rep. 6492.

6) K. D. IV. 88.

7) S. R. D. IV. 400.

8) K. D. I. 210.

9) A. P. D. 1682.

Aar værende Kannik i København og i Besiddelse af et gejstligt Beneficium, nemlig St. Mikkel's Sognekirke i Nyköping i Strängnäs Stift (Sverig), et Beneficium han paa det nævnte Tidspunkt havde haft i mere end et Aar. Til lige var han Kong Erik af Pommerns Kapellan, men endnu ikke præsteviet, han ansøger nemlig Paven om 5 Aars Udsættelse med at lade sig præstevie, da han vil studere i Udlandet, eventuelt i Rom, hvor han alligevel skulde opholde sig en Tid lang for at udføre forskellige Hverv (rimeligvis for Kong Erik af Pommern). Udsættelsen af Præstevielsen bevilges ham, ikke blot med Hensyn til Embedet ved St. Mikkel'skirke i Nyköping, men ogsaa for det Tilfælde, at han skulde opnaa et andet Beneficium med Sjælesorg.¹⁾

Efter hans Hjemkomst nævnes han i 1436 som Indehaver af Præbendet St. Klemens Kirke i København og Præbendet Vassingerød²⁾ ogsaa under Kapitlet i København.

I en Supplik i Vatikanerarkivet af 8.-7.-1439 nævnes han atter³⁾, han ansøger Paven om Provision paa Dekanetet i København, idet dettes sidste Indehaver Simon Prip var død i Bologna. Paven imødekom Andragendet, uvidende om Kong Eriks Afsættelse 15 Dage iførvejen. Hans Petersson opholdt sig samtidig i Italien og var ligeledes uvidende om Afsættelsen. Br: Dr. Knud (Medl. No. 50) faar Embedet af den ny Konge, se nærmere herom under Dr. Knud (S. 72).

Der gaar nu henved 7 Aar, hvor vi intet hører om Kanniken Hans Petersson. Han maa antages i denne Periode at være vendt tilbage til Fædrelandet for helt at vie sig sit gejstlige Kald som Medlem af Københavns Kapitel. Da han atter træder frem i Kilderne den 21. April 1446⁴⁾ er han simpel Kannik (canonicus Haffniensis), og som saadan fremtræder han senere hen i en lang Række Dokumenter indtil sin Død i 1477. Han har dog nydt en betydelig Anseelse, og han har været en velstaaende Mand.

Ved Udfærdigelsen af adskillige Dokumenter har han været hidkaldt for at fungere som Medbeseglende, saaledes 21. April 1446⁵⁾, 10. Juli 1448⁶⁾, 26. Maj 1449⁷⁾, 10. Juli 1455⁸⁾ og 10. Januar 1461⁹⁾. Under Brevene af de tre sidstnævnte Datoer hænger endnu hans Segl med Omskrift: »s'iohannis petri canonici«.

I en Række andre Tilfælde giver »Her Hans Pedherson Kannik i Vor Frue Kirke i København«, som han nu som Regel kaldes, Møde paa Københavns Byting paa Frue Kirkes eller dens Kapitels eller blot paa et enkelt Alters eller Kapels Vegne. Han har derfor været en meget betroet Mand i Kapitlet. Saadanne Tilfælde viser Brevene 27. Marts 1447¹⁰⁾, 9. December 1448¹¹⁾ og 12. Juni 1452¹²⁾.

1) A. P. D. 1682. 2) Univ. A. (K. A. 161). 3) A. P. D. 1852. 4) K. D. II. 80. 5) K. D. II. 80.
6) Rep. 7798. 7) Rep. 7894. 8) Rep. 2. R. 501. 9) Rep. 2. R. 1256 og H. P. Geisl. No. 348.
10) Rigs. A.: Kbh. Kap. 11) Univ. A. (K. A. 161). Univ. A. Nr. 572: Dok. ang. Frue Kirke, ældre end Ref.
12) K. D. IV. 47.

Den 22. Marts 1465 stævnedes Kong Christian I Dekanen Mester Jesper, Kanniken »Hans Perssøn« og hele Kapitlet til inden seks Uger at give Møde for ham i en Sag om en Grund i Klædeboderne¹⁾.

H. P. havde ogsaa socialt set gode Forbindelser. Anders Nielssøn, Ridder i Dronningholm, betænkte i sit Testamente, der er udstedt den 14. Oktober 1447, »her Hans Pæthersen i Køpmendehaffn« med »een beslaghen silke boordh oc en sylff skeed«. Efter Pladsen, hvorpaa Navnet forekommer, er det tydeligt, at det drejer sig om en gejstlig, og der kan næppe være Tvivl om, at det er Kanniken, der tænkes paa²⁾. Den 5. August 1454 mødte Hans Pedhersson, Kannik i Vor Frue Kirke, paa Københavns Byting« paa velbyrdig Jurien Laurissons Vegne³⁾.

At H. P. var velstaaende synes givet. Den 25. November 1474 gav han »for then langhe tro tiæniste, som Erich Olssøn myn tiænere lang tiidh migh giorth haffuer,« denne sin Tjener en Hjørnebod ved Stranden i Nikolaj Sogn.⁴⁾ Halvtredie Aar efter udstedte han paany et Gavebrev den 17. eller 18. Maj 1477. Han skænker heri tre Boder i Raadhusstræde til St. Andræ Alter i Frue Kirke i København. Hans Motivering for Gaven er interessant, og han betinger sig Messer og Aartid⁵⁾. De tre Boder laa »i Raadhusstrædet paa then nørræ sydhæ østen næst Lydkæ Bagæres gordh oc væsthen næsth *andræ mynæ bodher*«. Det er altsaa øjensynligt, at de tre Boder ikke var al hans Ejendom. Ifølge et Notarialinstrument af 15. September 1481, udstedt flere Aar efter Hans Pedherssons Død, testamenterede Mette Hanses paa sin Dødsseng Vikarerne ved Frue Kirke en Bod i Raadhusstræde, »quam iure hereditario et vera legacione de consobrino suo domino Johanne Petri, quondam canonico Haffnensis, se enarrat obtenuisse et habuisse«,⁶⁾ (som hun fortæller, at hun ved Arv og retmæssig Gave har faaet og overtaget efter sin Søskenesøn Hr. Johannes Petersen, tidligere Kannik i Kbhvn.)

Hans Pedhersson er utvivlsomt død i Aaret 1477, formodentlig kort efter Udstedelsen af det før nævnte Gavebrev af 17. eller 18. Maj, om han end i dette siger, at det er udstedt »i myn velmacth«. At han er død i 1477, fremgaar indirekte af en Supplik, dat. 26. Januar 1478, i Vatikanerarkivet. Præsten Jens Madsen (Brun) fra Odense Stift beder Paven om og opnaar ogsaa Provision paa Kannikedømmet og Præbendet »Wandoss« ved Frue Kirke i København, som er ledige »per obitum Johannis Petri.« Det aarlige Udbytte opgives til 4 R . Hvad »Wandoss« er for et Præbende, kan der næppe være Tvivl om, naar man efterser Præbendelisten fra 1436. Det er antagelig en Fejlskrivning for »Wandløse«.

Til Slut skal blot advares mod Registret i K. D., der opfører: Hans Pedersen, Kannik 1447-84. Begge Tal er gale.

1) K. D. IV. 90. 2) Ersl. Test. 211. 3) Reg. 5937. 4) K. D. IV. 117.

5) K. D. II. 136-37. Han motiverer, at han, ved at skænke denne Verdens forgængelige Gods og Ejendom, bygger sig en Bolig i den evige Glæde med den almægtigste Gud i Himmerige.

6) K. D. II. 146.

69. RAADMAND PEDER SWEYE

1451. I d. m. Broderbog nævnes »PER SWEYE« som Medlem No. 83.

Fra 1431-58 kendes hosstaaende adelige Segl L. XXIV. I med følgende Omskrift: »s'petri sweve.« Han nævnes første Gang i 1431¹⁾ som Bymand i Roskilde. Den 1. Maj 1436²⁾ er Peter Sweye Borger i København, han anføres paa Dokumentet som en af Udstederens ærede og fornemme Slægtninge sammen med Lunds Erkebiskop Hr. Peder V. Lykke (Bille), Bent Jons Bille (L. XX. 1) i Alende, Niels Eriksen (D. XVII. 1. Due) i Aslev og Ingvar Karlsen (Bomærke) Raadmand i Roskilde.

Udstederen af Dokumentet er Væbneren Niels Esbern- sen Bille (L. XX. 3) til Hovedgaarden Hallelev, der for sin og sin Hustrus Sjæls og for deres Slægtninges og Arvingers Sjæles Salighed har sat sig for at grundlægge et Alter, der skal opføres i den hellige Trefoldigheds og sal. Lucius's Kirke i Roskilde, idet han skænker og indvier til sal. Katerine med Roskildekaptitlets Billigelse og skænker efternævnte Ejendomme, som er tilfaldet ham ved Arv, nemlig 2 Gaarde i Jørlunde Herred, 1 i Thune Herred, 1 i Lylle Herred og en Gaard i Trelleborg i Skaane, paa Vilkaar, at der afholdes 4 ugentlige Messer ved samme Alter og en Aarsmesse paa hans Dødsdag i Roskilde Domkirkes Kor.

Dokumentet er udstedt i hans Gaard i Hallelev i Slagelse Herred,³⁾ hvor alle de nævnte fornemme Slægtninge maa have været tilstede. Erkebiskoppen døde 1436. Peter Griis Sagfører i Slaulosia (Slagelse) maa have affattet Dokumentet, da han er Medunderskriver, derimod mangler hans Segl.

Per Sweye nævnes derefter som Bymand i København indtil 21. Juli 1441,⁴⁾ paa hvilket Tidspunkt han er gift med Marine Nielsdatter, Raadmand og Borgmester Niels Jens Widere Enke,⁵⁾ hvilket fremgaar af et Notarialinstrument⁴⁾ udstedt den 21. September 1441 om Marine Niels Widere Enkes Gavebrev til de hellige Trekongers Alter i vor Frue Kirke i København.

Den 6. Februar 1438 har Marine, Niels Widere Enke, allerede udstedt Gavebrevet til Hellig Trekongers Alter, hvorefter den Præst, der ejer bemeldte Alter og er residerende Kapellan, skal eje hendes Gaard i St. Pederstræde og hvert Aar give Kannikerne 2 Shilling grot⁶⁾ for i det høje Kor i Frue Kirke at holde Messe for hende og hendes afdøde Mand. Gaarden ligger paa søndre Side i St. Pederstræde (i St. Peders Sogn) mellem Kantor Claus Lybertsens Gaard og Br. Ewert Lying Guldsmeds Gaard (Medl. No. 55). Brevet besegles af hende selv samt 2 Borgmestre og 3 Raadmænd. Niels (Jes) Wider findes ikke i Medlemsfortegnelsen.

Gaven fornyes i ovennævnte Notarialinstrument⁴⁾ den 21. September

¹⁾ Aarb. f. nord. Oldkynd. 1874. 421. A. M. XLI. 2. ²⁾ Rep. 6820. ³⁾ I Sønderup Sogn. ⁴⁾ K. D. II. 70-72.
⁵⁾ Niels Wider nævnes fra 1405 til før 1438. ⁶⁾ = 18 Skilling.

1441, hvor Peder Sweye: »sammen med sin velbyrdige Frue Marine, Enke efter Niels Wider, medens Marine selv med Hænderne paa Peder Sweeges Skulder, som Tegn paa Bekræftelse lod ham, som sin Fortaler i hendes personlige Nærværelse, tage Ordet og han sagde: Højtærede Mænd, Herrer Advokater, Raadmænd og gode Mænd af denne Bys Borgerskab, her staar Fru Marina Niels Widers efterladte Enke etc. og hun har idag af egen Drift overdraget og skænket sin egen Gaard med sit grundmurede Hus og alt Tilliggende, som hun selv har beboet og stadig beboer, saaledes som herom offentligt Dokument er udstedt¹⁾ til sin og sines Sjæles Frelse, til de hellige evige Tider, og samme Gaard skænker hun nu her i Eders Paasyn med alt Tilliggende til nævnte Alter og overdrager og afstaar samme til velærværdige Hr. Johannes Hermansen, evig Vikar ved nævnte Kirke, som er her tilstede og modtager Gaven, og indsætter ham i Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn til Bestyrer.«

Af et Brev af 7. April 1445²⁾ fremgaar det, at Ridder Oluf Axelsen Thott til Vallø tilstaar at ville fuldbyrde Marines Testamente, og at han sammen med 2 andre Medlemmer Dekan, Dr. Knud (50) og Kannik Niels Olsen (46) og Arild Kruse (B/2) er indsat i Testamentet som Eksekutor, og at han har taget i Forvaring alt hendes Gods, Møbler, Klæder, Guld, Sølv og Penge, som fandtes i den Gaard i København, hvori hun døde; dette maa være sket før 15. Juni 1443, Per Sweye har nemlig da faaet en ny Hustru ved Navn Tale, en Slægtning af Borgmester Henrik von Berghen (339). Raadmand Per Sweye med sin Hustru Tale giver 15. Juni 1443³⁾ St. Klara Kloster i Roskilde Skøde paa en Klædebod i Dragør, som Tale havde arvet efter Henrik von Berghen.

Per Sweye nævnes som Raadmand fra 15. Juni 1443 til 23. Marts 1444. Fra 1445-47 havde han en Strid med en Roskilde-Kannik, der besad Præbendet Nybølle, idet han havde ladet sine Tjenere slaa Græs paa Engen, Hestehaven kaldet, mellem Nybølle og Rumperup⁴⁾ og bringe Græsset ind paa hans egne Marker, for at tørres der. Han har altsaa ejet en Gaard i Rumperup. Saavel ved den kirkelige som den verdslige Dømsstol tabte han Sagen og maate yde Erstatning til Kirken.

Den 1. Maj 1449 har Per Sweye en Bod i Færgestrædet »i Vare« og den 25. April 1456⁵⁾ bor han i en Gaard i København, som ejes af Raadmand Peder Lund i Landskrona.

I 1457 og 58 indtager Peder Sweye Landsdommerens Sæde paa Sjællands Landsting.⁶⁾

70. BORGER OG BYMAND JENS OTTESSON

I d. m. Broderbog nævnes »JES OTTES:« som Medlem No. 355 og i Dødelisten som No. 32.

¹⁾ K. D. II. 66. ²⁾ K. D. II. 78. ³⁾ K. D. IV. 38. ⁴⁾ En nu nedlagt Landsby vesten for Ledøje, se Rep. 7626 og 7714. ⁵⁾ K. D. II. 103-4. ⁶⁾ W. Christensen Dansk Statsforvaltning i 15.-Aarh. S. 190.

Den 2. Juni 1431¹⁾ ejer Borger Jens Ottes: en Gaard i Roskilde.

Den 31. Marts 1432²⁾ er Bymand Jenis Atteson Medbesegler og førte hosstaaende Segl med Omskrift: »S niegels oteson«.

71. BYFOGED JEP JONSSON SKRÆDER

1431. I d. m. Broderbog nævnes »JEP SCHRÓDER BYFOGED« som Medlem No. 84. Han nævnes som Byfoged fra 23. Juli 1431³⁾ til 22. April 1437⁴⁾, fra 11. Marts 1443⁵⁾ til 8. Juli 1448⁶⁾ og fra 17. April 1450⁷⁾ til 7. Juli 1460⁸⁾.

Imellem 1437 og 1443 nævnes en anden Br: som Byfoged, nemlig Medlem No. 103 Jes Nielsen, og den 9. December 1448 nævnes ogsaa en anden Br: som Byfoged, nemlig Medlem No. 128, Raadmand Jens Andersen.

Efter 1460 nævnes som Byfoged den 27. April en tredje Br:, nemlig Medlem No. 30, Esbern Brantsen, derefter fortsætter Jens Andersen som

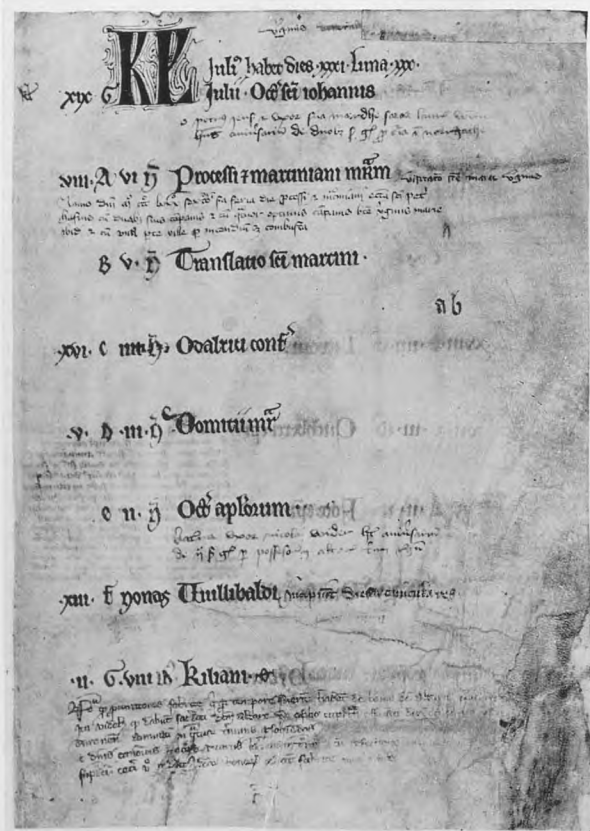
Byfoged fra den 12. Decbr. 1463 til 11. Marts 1465, ialt findes der 5 Medlemmer, som i Træk har været Byfogeder fra 1431 til 1468.

Han førte hosstaaende Segl med Omskrift: »S ieip ion ... ere« den 7. Februar 1446⁹⁾, paa dette Dokument er alle Medbeseglere Medlemmer af det Danske Kompagni.

Paa de fleste Dokumenter fattes hans Segl.

No. 72. —

72. BYMAND PEDER JENSSON(LILLE)SHUSTRU MÆRDHE

I d. m. Broderbog nævnes 1432. »UXOR PEDER JENS: LILLE« som Medlem No. 120. Hun hed Mærdhe¹⁰⁾ og var en Søster til

Raadmand Laurens Winners, der var gift med Margrethe, en Datter af Hans von Dulmen (Medlem No. 357).

1) Rep. 6503.

2) K. D. I. 157 og Rep. 6550.

3) Rep. 6512.

4) K. D. I. 161.

5) K. D. II. 73.

6) K. D. II. 78.

7) K. D. II. 91.

8) K. D. I. 197.

9) K. D. I. 183.

10) K. D. II. 13.

Den 29. September 1432¹⁾ nævnes en Bymand Peder Jensen (Lille) som Medbesegler; de ejede en Gaard paa Nørregade.

Efter sin Mands Død den 1. Juli²⁾ antagelig i 1438 giver hun til Frue Kirke for sin Mands og sin egen Saligheds Skyld 2 Mark aarlig, der skal udredes af hendes Gaard paa Nørregade. Se Afbildningen af Kalendariet paa Side 70.

73-4. EJENDOMSBESIDDER LASSE MOGENSSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »LASZE MOGENS: CUM UXORE« som Medlem No. 122-3. ^{1432.}

De ejede No. 57 og 58 i Nørre Kvarter den 31. Marts 1432³⁾ en Have ud til Bygraven ved Vejrmøllen, nuværende Nørrevoldgade No. 56 og 58 og Nørregade No. 49 og 51.

75-6. BYMAND, SENERE RAADMAND PEDER MOGENSSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »PER MOGENS: CUM UXORE:« som Medlem No. 334-5 og i Dødelisten som No. 11 og 12. ^{1432.}

I Kilderne nævnes ingen Raadmand med dette Navn, derimod nævnes 29. September 1432⁴⁾ en Bymand Peder Mavnsson, og han kan jo godt senere være bleven Raadmand uden derfor at være bleven nævnt i de Haandskrifter, der er bevarede.

77. KONG ERIKS TJENER OG SKRIVER HAGHEN JONSSON

I d. m. Broderborg nævnes »HAAGE JENSZ ETC:« som Medlem No. 367 og i Dødelisten som No. 44; etc: betyder Kong Eriks⁵⁾ Tjener og Skriver. ^{1432.}

Haghen Jonsson køber den 30. Marts 1432⁶⁾ en Gaard i St. Peders Sogn liggende vesten for Hr. Arild Kruse (B/2)'s Vejrmølle ved Nørreport, Dagen efter køber han en øde Grund i St. Peders Sogn ud til Bygraven ved Vejrmøllen.

Den 11. Februar 1454⁷⁾ er han død; hans Arvinger giver Skøde til Sct. Peders Kirke paa en Grund ved Plankerne for Høghen Jonssons Sjælemesse. Arvingerne er hans 2 Brødre og 2 Søstre, nemlig: Borgmesteren i Malmö Powel Stänkelsson paa sin Hustrus Vegne, Lasse Jonsson i Ællinge (en stor Gaard, et af Skaanes ældste Herresæder) syd for Eslöv, Nis Jonsson i Saltorp (Saltofte, Merløse Herred, Rep. 5609) og Jes Thørbørnsson i Wixæbothæ paa sin Hustrus Vegne, Wixæbothæ ligger i Småland ved Växjö.

Paa Sct. Peders Kirkes Vegne modtager Kirkeherren ved St. Peders Kirke og Kannik i Frue Kirke, samt Kirkeværgerne ved St. Peders Kirke Br: Hol-

¹⁾ K. D. II. 59. ²⁾ K. D. II. 15. ³⁾ K. D. II. 58. ⁴⁾ K. D. II. 60. ⁵⁾ Erik af Pommern fra 1412-39.
⁶⁾ K. D. I. 157 og K. D. II. 58. ⁷⁾ K. D. III. 3.

ger (Medlem No. 206) og Jes Petersen Gaven og forpligtede Kirken til hvert Aar at holde 4 Messer og en Vigilie i Sct. Peders Kirke, nemlig 2. Paaskedag for hans Sjæl og hans Forældres Sjæle. Blev nævnte Messer og Vigilie ej holdte, skulde de, som var Arvinger, have fuld Magt til igen at tage fornævnte Grund og selv lade holde fornævnte Messer og Vigilie i St. Peders Kirke.

78. KANNIK, DOCTOR KNUD MIKKELSEN, SENERE DEKAN FOR KØBENHAVNS KAPITEL OG 1451 BISKOP I VIBORG

^{1432.} I d. m. Broderbog nævnes »DOCT: KNUD CANONICUS.« som Medlem No. 50.

Han immatrikuleres i Rostock 1421 og blev Baccalaureus her (den laveste akad. Grad inden man kunde tage Magistergraden), drog senere til Erfurt, hvor han tog Magistergraden 1425. I 1432 er han tilstede ved Fredsforhandlingerne i Horsens.

Den 10. April 1432 faar Magister »in artibus« Canutus Michaelis (Knud Mikkelsen) ved Pavens Hjælp Kanonikat og Præbende i Roskilde med et Aarsudbytte paa 4 Mark, skønt han i Forvejen har Kanonikat og Præbende i Aarhus (med et Udbytte af 3 Mark).¹⁾ I Vinteren 1434-35 er han Rektor ved Universitetet i Erfurt og bliver Doctor juris utriusque.

Erik af Pommerns Kapellan var Kannik Br: Hr. Hans Petersen (Medl. No. 45) og da den danske Konge havde Patronatsretten til Embedet som Dekan i København, søgte Hans Petersen, ved Dekanen Simon Prip's Død i Bologna, at faa Embedet. Imidlertid tilskrev Rigsraadet i Oktober 1438 Kristoffer af Bayern, der indfandt sig den følgende Sommer. Rigsraadet op-sagde Erik af Pommern den 23. Juni 1439, Kristoffer af Bayern blev indsat som Rigsforstander, 15 Dage efter Kong Eriks Afsættelse giver Paven Eugen IV Dekanaten til Kongens Kapellan Hr. Hans Petersen, uvidende om Kongens Afsættelse. Dr. Knud havde under sine Studier i Udlandet stiftet Bekendtskab²⁾ med Hertug Kristoffer og kom derved i Kristoffer af Bayerns Tjeneste, Hans Petersen opholdt sig i Italien og Kong Kristoffer giver Dekanaten (d. v. s. at være Formand for Københavns Kapitel) til Dr. Knud, efter selv at være hyldet den 9. April 1440 paa Viborg Tinge til Konge.

Dr. Knud nævnes 1. Gang som Dekan den 31. August 1440³⁾ og forbliver i Embedet, indtil han i 1451 bliver Biskop i Viborg.

Den 16. Oktober 1442 beder en Borger i København ham om at besegle et Brev.⁴⁾

Den 7. Januar 1443 finder vi ham nærværende i Graabrødre Klosters Stue i Ribe sammen med Ridderne Oluf Axelsen Thott, Eggert Frille og flere, da Ærkebisen i Lund, Johannes Laxman, udsteder et Brev. Af dette

¹⁾ A. P. D. 1652. ²⁾ R. K. og Kl. 99-100. ³⁾ K. D. II. 69. ⁴⁾ K. D. II. 73.

Brev fremgaar, at der paa nævnte Tid og Sted er foregaaet en Retsforhandling i Kong Kristoffers Nærværelse.¹⁾ Der er sikkert ingen Tvivl om, at Dr. Knud paa denne Tid har været kongelig Raad og er fulgt med Kongen i denne Egenskab. Ganske kort efter, den 30. Januar s. A., finder vi ham, sammen med Ridderen Eggert Frille, som Kong Kristoffers og Rigsraadets Sendebud til Lybæk for at træffe Aftale om et Møde mellem Fuldmægtige for Kong Kristoffer og Kong Erik af Pommern.²⁾

Den Gang Dronning Dorothea giftede sig med Kong Kristoffer, var han Kongens »consiliarius et camerarius«. ³⁾ Dette Bryllup fandt Sted den 26. September 1445 paa Københavns Slot, saa paa det Tidspunkt har Dr. Knud i hvert Fald været en betroet Mand i Kongens Tjeneste.

Han var ogsaa en videnskabelig dannet Mand. I det Brev, der udstedtes i Lybæk den 30. Januar 1443, kaldes han »lerer in beyden rechten«, en Benævnelse, hvis gængse latinske Form lyder: »utriusque juris doctor«, saaledes som da ogsaa Kong Henrik 6 af England den 9. April 1450 benævner ham.⁴⁾

I Slutningen af 1440^{erne} og i Begyndelsen af 1450^{erne} møder vi ham nogle Gange i Kilderne i hans Egenskab af Dekan. Dette er Tilfældet i Breve af 27. September 1448, 23. December s. A., 3. Februar 1449 og 24. April 1450, alle udstedt i København af Dekanen og Kapitlet.⁵⁾ I det første af disse kaldes han »Kanutus Michaelis«, d. v. s. Knud Michelsson (Mikkelsen).

Efter Kristoffer af Bayerns Død har han fortsat som Rigsraad. Kong Kristian I gav ham, den 10. eller 17. Juli 1449, det Hverv, i Forening med Ridderne Eggert Frille og Niels Eriksen, at forhandle med engelske Udsendinge om Fred med Englands Konge.⁶⁾ Forhandlingerne fandt Sted i København og førte til en Vaabenstilstand af 17. Juli 1449,⁷⁾ der bekræftedes af Kong Henrik 6 af England den 9. April 1450.⁸⁾ — Den 29. August 1450 nævnes »Knud Michelsson, Dr. juris utriusque og Dekan i Köbendehaffn« som en af de danske Rigsraader, der var til Stede i Bergen, hvor der blev indgaaet en Overenskomst mellem de danske og norske Rigsraader, den saakaldte Bergenske Reces.⁹⁾

Den 14. April 1451 udnævnte Pave Nicolaus V ham til Biskop i Viborg. Det siges ved denne Lejlighed, at han er »in sacerdotio et etate legitima« (Præst i den retmæssige Alder), hvad der jo ikke kan overraske.¹⁰⁾

I et Pavebrev af 27. Maj 1451 angives det københavnske Dekanats aarlige Udbytte til 4 Mrk., og af samme Brev fremgaar, at Knud M. ikke blot havde været i Besiddelse af Dekanetet, men ogsaa af Kanonikater og Præbender i Viborg og Ribe, hvert Sted med et lige saa stort Udbytte.¹¹⁾ Men Knud M. besad endnu mere gejstligt Gods. Den 25. Februar 1452 gav Paven nemlig den udvalgte Biskop Knud i Viborg Lov til, paa Grund af Biskop-

1) Rep. 7306. 2) Urk.-buch d. St. Lüb. VIII, Nr. 116. 3) Rep. 1978. 4) K. A. Reg. (3837).

5) K. A. Reg. *5623; K. D. IV, 41; K. A. Reg. *5638; K. A. Reg. *5699.

6) K. A. Reg. *5662.

7) K. A. Reg. *5664.

8) K. A. Reg. (3837).

9) K. A. Reg. (3850).

10) A. P. D. 1978.

11) A. P. D. 1980.

bordets Fattigdom, med Bispestillingen i to Aar at forene Besiddelsen af Dekanetet og et Kanonikat og Præbende i København (aarligt Udbytte 8 Mrk.) og et Kanonikat og Præbende i Roskilde (aarligt Udbytte 4 Mrk.). Det siges i Brevet, at Knud M. var i Besiddelse af disse gejstlige Stillinger, allerede dengang da han af Paven blev udnævnt til Biskop, og naar Paven nu forlænger hans Besiddelse af dem, skyldes det, at den danske Konge har lagt et godt Ord ind for ham.¹⁾

Det er vel sandsynligt, at den danske Konge havde gjort det samme, dengang Paven udnævnte Knud M. til Biskop i Viborg.

Den 5. Marts 1452 modtog Biskop Knud M. Bispevielsen i Kirken St. Maria in Anima i Rom.²⁾

Den 7. April 1445³⁾ betragter Dr. Knud, Dekan i København, Br: Kan-
nik Niels Olufsson (Medl. No. 46) og Borgmester Arild Kruse (B/2) deres
Arbejde som Testatorer efter Testamentet for Marine Wieder, der i 1441 var
gift med Br: Raadmand Per Sweye, som endt, da Oluf Axelsson Thott (Medl.
No. 170) lover at fuldbyrde Testamentet — se nærmere herom under Br: Per
Sweye — se S. 69.

I 1460 førte han Forhandlinger med England og
Skotland, i 1462 med de preussiske Stæder og Polen,
nogle Aar senere med Ludvig II's misfornøjede Va-
saller. I 1470 deltog han i de store Møder med Sven-
skerne.

Som Biskop førte han fra 1456-78 hosstaaende
Segl med Omskrift: »sigillum kanuti dei gracia epis-
copi wibergensis«. I 1478 resignerede han som Bi-
skop, og hans Eftermand Niels Glob⁴⁾ blev udnævnt til Biskop.

Hans juridiske Studier, ved hans latinske Noter til Jyske Lov, indeholder
værdifulde Oplysninger om Retsbrugen efter nu tabte Domme og Sammen-
stillinger med kanonisk og romersk Ret, hvilke tryktes i de 2 ældste Ud-
gaver af Jyske Lov.⁵⁾

Han døde mellem 1478 og 88, forinden var han bleven Medlem af *Guds
Legemslav i Aalborg*, hvor han blandt de afdøde Biskopper er indført som
den 3. i Dødebogen, derimod findes han ikke opført i »Liber vivorum«⁶⁾
(Medlemsfortegnelsen over de Levende).

79. KONGENS VÆRKMESTER NIELS PETHERSSON

Før 1433.

I d. m. Broderbog nævnes »NIELS VERKMESTER« som Medlem No. 166.

Niels Petherssen, der var Værkmester paa Københavns Slot,⁷⁾ købte den
23. Marts 1433⁸⁾ af Bymand Jens Klemesen i Pilegaard Gaarden paa Hjør-

¹⁾ A. P. D. 1988. ²⁾ A. P. D. 1995. ³⁾ K. D. II. 78. ⁴⁾ D. A. A. 1891. 133-34.

⁵⁾ Kofod Ancher, Dansk Lov-Hist. I. 199. ⁶⁾ Viborg Landsarkiv. ⁷⁾ Slottets Smedie laa i Færgestroede (paa Østsiden af nuværende Højbroplads) se Br. I. 215. ⁸⁾ K. D. I. 158 og II. 60.

net af Vommestræde og Smedegaden i St. Clements Sogn. Hans Datter *Gjertrud* er Medlem No. 79 og var gift med Jes Pedersen, der allerede var Værkmester paa Slottet den 13. Januar 1438¹⁾ og var død i 1466.

80. KONGENS VÆRKMESTER NIELS PETHERSSONS DATTER GIERTRUD,

SENERE GIFT MED JES PEDERSEN OGSAA VÆRKMESTER PAA KØBENHAVNS SLOT

I d. m. Broderbog nævnes »GIERTRUD VERKS MESTERS« som Medlem No. ^{ca. 1433.} 79. Hun var Datter af Niels Pethersen, Værkmester paa Københavns Slot (Medlem No. 166); hun var gift med Jes Pedersen, der allerede i 1438 var Værkmester paa Slottet.²⁾

Jes Pedersen nævnes ikke som Medlem. Han levede endnu i 1463,³⁾ men maa være død senest i 1466. Den 28. Marts 1466 giver »Giertrud Nielsdatter, Jes Pæthersens« Enke, nemlig et Stenhus til Frue Kapel for 2 ugentlige Messer og 2 Aartider,⁴⁾ medens hun forbeholder for sine Arvinger alt hendes Jordegods i Jylland, som hun havde arvet. Br: Kannik Hr. Hans Clausen Hanyn (Medlem No. 300) modtager paa Kapitlets Vegne Gaven.

Efter Jes Pedersens Død var Br: Skræder Lasse Mogensen (Medlem No. 113) hendes Formynder.⁵⁾

81. KONG KRISTOFFER AF BAYERN

I d. m. Broderbog anføres »KONNING CHRISTOPH:« som Medlem No. 324 ^{1434.} og som No. 1 i Fortegnelsen »over Døde og Afgange: af Danske Compagniet«, efter Kongen anføres derefter 9 Raadmænd, derefter 3 Borgmestre, saa nogle almindelige Medlemmer med en enkelt Raadmand, og til Slut 4 Raadmænd, ialt 55 døde eller afgaaede Medlemmer.

Kristoffer af Bayern skal være født den 16. Februar 1418, var Søn af Pfalzgreve Johan og Kong Eriks Søster Hertuginde Cathrine (Sophia), se nærmere under Medlem No. 219, Hertuginde Sophia, der kan være identisk med Cathrine.

Br: Dr. Knud (Medlem No. 50) havde under sine Studier i Udlandet stiftet Bekendtskab med Hertug Kristoffer, se nærmere under Dr. Knud.

Paa Manuskriptsamlingen i Nationalbiblioteket i Paris findes ophængt 2 Rammer med en 30 cm høj, haandmalet Frise af de bayerske Fyrster, 62 i Tallet, efter Tegnestilen og Skriftkarakteren at dømme stammer Frisemalerierne fra anden Halvdel af 16. Aarhundrede. Som No. 48 i Rækken fremstilles Danmarks Konge, Kristoffer af Bayern, han staar talende med sin Farfader, den romerske Kejser, Ruprecht, Pfalzgreve og Hertug af Bayern; Kejseren peger med højre Haand længere frem i Rækken af de afbildede bayerske

1) K. D. IV. 34. 2) K. D. IV. 34. 3) Æ. A. IV. 224. 4) K. D. IV. 92 og Rep. II. 2067. 5) Rep. II. 2067.

Fyrster. Billedet virker fortællende, som om det vilde sige: »Din Fader, Pfalzgreve Johan staar der længere henne« og ganske rigtig dennes Billede findes som No. 61 i Rækken.

I Danmarks Riges Historie II B. S. 480 er Billedet af Kong Kristoffer gengivet i Farver efter Architect Martin Borchs Akvarel; her gengives et Fotografi af Kongen og Kejseren.

Kristoffer bærer en terracottarød Dragt og Hat med hvide og blaa Ornamenteringer. Han har gult Haar og om Halsen hænger et Halssmykke af blaa, hvide og sorte Perler. Kejseren bærer en grøn Kappe og Hat, i et langt rødt Baand hænger Dolken (Kniven), hans Støvler er sorte.

Som Hertug besøgte Kristoffer København i 1434. Efter Rigsraadets Brev Oktober 1438 kom Kristoffer i Sommeren 1439 til Danmark. Rigsraadet opsagde Kong Erik Huldskab og Troskab, og som Rigsforstander overtog Kristoffer Styrelsen. 9. April 1440 blev Kristoffer hyldet som Konge i Viborg, og Nytaarsdag 1443 blev han kronet i Ribe, medens hans Morbroder Kong Erik sad paa Gotland og drev Sørøveri; klagedes der herover, svarede Kongen blot: »Morbroder skal ogsaa leve!«

Da Kristoffer besteg Tronen, gjorde Biskoppen af Roskilde — som ved hvert Tronskifte — Forsøg paa at komme i Besiddelse af København. I August 1440 daterer Kristoffer et Brev fra »Vort Slot Kjøbenhavn«. Den 14. Oktober 1443, da Roskilde hjem-

søgt af en Ildebrand, udstedte Kristoffer den ny Stadsret i 6 Kapitler, hvoraf det 1ste handler om Kompagnier, Gilder og andre Selskaber, særlig det Danske Kompagni, se nærmere herom Kapitel I S. 3 og 4.

Kongens Interesse for det Danske Kompagni viser han paa mange Maader, først og fremmest ved Udstedelsen af Stadsretten, dernæst ved at være Medlem af Selskabet; hvornaar dette er sket foreligger der intet om, men det maa være sket mellem 1434 og 1443; hans Forbindelse med Dr. Knud (Medlem No. 50), der maa være optaget 1432, kunde tyde paa 1434, medens der ellers er mere Sandsynlighed for 1443. Kongens Segl er afbildet i Kapitel 1, S. 3.

Kongen havde sammenkaldt Sveriges Stænder til et Møde i Jönköping

i Begyndelsen af Aaret 1448, men paa Rejsen dertil blev han syg i Helsingborg og døde der Hellig Trekongers Aften 6. Januar 1448. Blandt hans Følge var følgende Bisper nærværende:

Erkebisen af Lund	Ulrich af Aarhus	Geert af Børglum ¹⁾
Johannes af Roskilde	Niels af Linköping	Torlaff af Viborg ¹⁾
Christen af Ribe	Nicolaus Wolff af Slesvig	Hennicke af Odense

Kun 2¹/₄ Aar før havde han ægtet *Dorothea af Brandenburg*, der ogsaa var Medlem af Danske Kompagni (se Medlem No. 317).

82. RAADMAND, SKIPPER PEDER JOHANSSON

I d. m. Broderbog nævnes »SKIP: PELLE RAADMAND« som Medlem No. 331 og i Dødelisten som No. 8. ^{1434.}

Danske Kompagnis Skriver har ikke tydeligt kunnet læse Navnet Pether. Paa det Tidspunkt, da Afskriften er taget, nævnes i de historiske Kilder²⁾ Navnet Pelle første Gang. Jeg formener herefter, at der oprindeligt har staaet Navnet »Peder«.

En Raadmand Skipper Peder nævnes ikke i Dr. O. Nielsens: Københavns Historie, derimod findes der en Raadmand i Slagelse ved Navn: »Per Jensen kaldes Skipper«, der den 15. Marts 1434³⁾ af Mattis Tvæs's Søn Svend Mattes Mattiss faar Skøde paa en Gaard i Kundby Sogn mod at udløse Gaarden af Kundby Kirke for 2 lødige Mark.

Skipper Peders Hustru Kristine er en Søster til Svend Mattes Mattiss.

Den 17. April 1449⁴⁾ giver Raadmanden med sin Hustrus Samtykke sine Jorder paa Markæ Mark i Kundby Sogn i Tudse Herred, som »min Hustrus rette fædrene Jord«, til S. Clara Kloster i Roskilde, paa Betingelse at »Søster Kyrstine i Klostret«, min Datter skal nyde Landgilden, saa længe hun lever. Begge Dokumenter er skrevne i Slagelse.

Raadmandens Segl,⁵⁾ se hosstaaende Afbildning med Omskrift: »S PETRI IOHANNIS« findes paa Dokumentet af 17. April 1449 i Roskilde S. Clara Kloster Arkiv.⁶⁾

83. HR. JOHAN FRILLE, SENERE RIDDER OG RIGSRAAD

I d. m. Broderbog af 1448 nævnes »HR. JOHAN FRILLE MILES« som Medlem No. 249. ^{1436.}

Hans Fader var Christiern Frellavsen død 20. Januar 1418 og begravet i Ribe Domkirke; efter ham holdtes Skifte i 1438 (S. R. D. V. 537), hvor Johan Frille, der var Søn af 2. Ægteskab, var tilstede.

¹⁾ Begge var Medlemmer af Guds Legemslav i Aalborg. ²⁾ F. Eks. K. D. III. 693. Grundtaksten 1689.

³⁾ Rep. 6680. ⁴⁾ 7880. ⁵⁾ Rep. 7880. ⁶⁾ A. M. 61. 31.

Hr. Johan Frille¹⁾ kaldes 1415 »Hennikinus Christierni dictus Fode«, men i 1436 »Johannes frilleff«.

I 1448 var han Væbner og førte hosstaaende Segl²⁾ med Omskrift: »Sigillo iohan fri. . .«

I 1451 var han Ridder og Rigsraad.

I 1449 og 1453 var han Lensmand paa Aalholm.

I 1456 i svensk Fangenskab.

I 1458-62 Lensmand paa Nykøbing.

I Maj 1471 sendes han til Gotland.

Han levede endnu den 20. November 1471, men døde før 11. Juni 1474 paa Nielstrup, ligger begravet i Maribo Kirke. Han var gift med Margrethe Limbek, der 1501 boede i Maribo.

Hans Helbroder Eggert Frilles Datter Ermegaard til Sandholt († 1504), var gift 1. Gang med Hr. Philip Axelsen Thott († 4.-11.-1464 paa Gotland) og 2. Gang ca. 1466 med Bent Bille til Søholm og Egede † 1494 (han var gift 1. Gang med Magdalene Stigdatter Krognos).

84. KANNIK, HR. NIELS OLAFSSON

^{1436.} I d. m. Broderbog nævnes »HR. NIELS OLSEN CANONICUS« som Medlem No. 46.

Paa Præbendelisten i Universitetets Arkiv (Pakke 572) er han i 1436 anført som Indehaver af St. Petri Præbende, hvortil St. Peders Kirke hørte foruden andet Gods: Præbendets aarlige Udbytte var 13 Pund³⁾.

I Slutningen af samme Aar, d. 8. December nævnes han atter. Da hævede Johannes Botevår (sikkert i Lybæk) af Herman Langen 100 Mark lybske Denarer »ad usum domini Nicolai Oleuesson, canonici in Copenhauen«. Det var imidlertid det mærkelige ved disse Penge, at de var »arrestate« af den islandske Biskop Goswin af Skalholt, hvem Niels Olafsson formodentlig maa have skyldt dette Beløb. Derfor maatte Johannes Botevår forpligte sig til at give Beløbet tilbage til Herman Lange, hvis Goswin fik retsligt Medhold.⁴⁾

3 Aar efter nemlig i 1439 finder vi »NIELS OLEFFSØN CANIK i Kjøpnehaffn« som Medbesegler under Brev udstedt i København.⁵⁾ Den 21. September 1441 vidner han om en Skødning og er da til Stede i Sakristiet i Frue Kirke i København.⁶⁾

Af Brev af 7. April 1445 fremgaar, at han har været Testamentarius efter Marine, Niels (Jens) Widers Enkes Død, men at hans Hverv som saadan nu er til Ende,⁷⁾ efter at Br: Oluf Axelsen Thott har overtaget Forpligtelserne.

I en halv Snes Aar hører man intet om ham; men den 11. Juni 1459 er han paa Københavns Byting og modtager paa Ærkedegnen i Roskilde,

¹⁾ D. A. A. 1892. 154. ²⁾ F. LXIII. 4. ³⁾ Pund Korn. ⁴⁾ Urkundenb. d. Stadt Lübeck VII, Nr. 721.

⁵⁾ ²⁵/₈ 1439 (A. M. 61, 19).

⁶⁾ K. D. II. 70.

⁷⁾ K. D. II. 78.

Thetz's Vegne af Br: Raadmanden *Andreas Schulte* (Medlem No. 7) en »Københavns Bys Jord og Grund«. ¹⁾

Den sidste Gang han forekommer, er som Medbesegler af et Skødebrev af 10. Januar 1461, udstedt i København. ²⁾

85. KANNIK, HR. ANDERS LANGE

I d. m. Broderbog nævnes »H: ANDERS LANGE CANONICUS« som Medlem ¹⁴³⁶. No. 49.

I 1436 besad han Præbendet Tune, der gav et aarligt Udbytte af 13 Pund. ³⁾

86. KANNIK I LUND, HR. CLAUS VON HAGEN (ELLER HAFN)

I d. m. Broderbog nævnes »HR: CLAUS VON HAGEN« som Medlem No. 124. ¹⁴³⁶. Han ⁴⁾ nævnes som Kannik i Lund 1436 og 1440, som Provst i Odense i 1444.

1451 og 1459 førte han hosstaaende Segl ⁵⁾ med Omskrift: »s'cla...van hagn presbiteri«. Han levede 1461 ⁶⁾.

Han var Broder til Henning von Hafn.

Henning von Hafn til Bramslykke (Musse H.) nævnes 1435 blandt Kongens Forlovere ved Fredslutningen i Vordingborg og var i 1439 Høvidsmand paa Vordingborg og i 1440 paa Aalholm. Han Søn Christian von Hafn var 1460 Ærkebispens Høvidsmand paa Elleholm og optoges i 1463 med sin Hustru i Maarkjær Klosters Broderskab.

87. HR. JES TYGESON

I d. m. Broderbog nævnes »JES THIKESSEN VAN VAPEN« som Medlem No. ¹⁴³⁷. 13 og som den første Broder efter de 2 Oldermænd. I Referatet af Sammenkomsten i 1447 nævnes »Jens Tygeson a wapen« som den fjerde af Brødrene (B/15).

Jes (Jens) Tygesen var adelig og førte fra 1444 hosstaaende Segl, ⁷⁾ i Omskriften: s'ies Tygeson.

Han var Borger og Bymand i København og nævnes som saadan fra 22. April 1437 ⁸⁾ til 5. August 1454 ⁹⁾. Den 24. Oktober 1463 ¹⁰⁾ nævnes, at han tidligere har ejet No. 19 i Frimands Kvarter, nu Amagertorv No. 24. I Mellemtiden har Biskop Jens i Aarhus ejet Gaarden, og Bispens har givet Dronning Dorothea Skøde paa den, hvorefter Dronningen den 24. Oktober 1463 ¹⁰⁾ sælger den til Br: Raadmand Claus Nyman (Medlem No. 24-25).

¹⁾ R. K. Kl. 129. ²⁾ K. D. IV. 64 A. M. 25. 9.

³⁾ Univ. A.: Dok. ang. Frue Kirke, ældre end Reformationen (Pakke 572).

⁴⁾ D. A. A. 1896. 163 og S. R. D. VIII. 259. ⁵⁾ H. P. Geisl. 546. ⁶⁾ K. D. IV. 177, ⁷⁾ C. LIII. 1.

⁸⁾ K. D. I. 161. ⁹⁾ K. D. I. 189. ¹⁰⁾ K. D. IV. 79.

88-9. BORGER OG BYMAND PEDER BENDSON OG HUSTRU ELNE

1437. I d. m. Broderbog nævnes »PEDER BENDS: CUM UXORE« som Medlem No. 107 og 108.

Peder Bendsen nævnes fra den 22. April 1437¹⁾ til 12. Juni 1452²⁾ som Borger og Bymand. Hun nævnes den 31. Marts 1466³⁾ som afdød og at have boet i Raadhusstræde, hvorefter maa antages, at han har været død tidligere, derimod er han ikke opført i Dødelisten.

90. RAADMAND HANS MADSSON

ca. 1437. I d. m. Broderbog nævnes »HANS MADS: RAAD-MAND« som Medlem No. 4.

Der findes ingen Raadmand i København af dette Navn, derimod har vi en Borgmester Hans Madsen i Roskilde fra 1421⁴⁾ til 31⁵⁾; i Aarene fra 1435 til 1439 nævnes han i fem Dokumenter⁶⁾ som Raadmand.

Raadmand Hans Matson i Roskilde førte 25. Oktober 1437⁷⁾ hosstaaende Segl med Omskrift: Johannis Mathei.

Fra 1496—1517 lever der i København en Kirkeværge, Borger og Brygger paa Nørregade, som hedder Hans Matzssen, men det maa være Medlem No. 36 Hans Mache.

91. RAADMAND HENDRIK WAGEN

1438. I d. m. Broderbog nævnes »HEND: VAGEN: RAADMAND« som Medlem No. 332 og i Dødelisten som No. 9.

Hendrik Vagen nævnes som Raadmand fra 13. Januar 1438⁸⁾ til 4. Marts 1441⁹⁾.

Den 18. Marts 1438¹⁰⁾ er han Medbesegler sammen med (Medlem No. 352) Raadmand Hans Wath (Vadt) og Borgmester Arild Kruse (B/2). Dokumentet omhandler, at Axelsønnernes Fader, Ridder Hr. Axel Pedersen af Herløv køber en Fjerdedel af Orthorps Hovedgaard m. m. Dokumentet er udstedt i København.

Men 4. Marts 1441⁹⁾ har Medlem No. 170, Br: Oluf Axelsen af Vallø forlangt af Borgmestre og Raad at afgøre et Stridsspørgsmaal mellem ham og Henning Pogevisch, Søn af Hr. Benedict Pogevisch. Tilstede er Borgmester Arild Kruse (B/2) og Raadmændene Hans Vat (Medlem No. 352), Niels Jude (B/2), Henrik Wagen (Medlem No. 332) og Niels Jepsen (B/9). Afdøde Hr. Benedict havde givet ham 7 Boder med Gaardsrum i S. Nicolai Sogn paa det Hjørne, som løber fra Købmagerboder ned til Øster Port

1) K. D. I. 161. 2) K. D. IV. 47. 3) K. D. II. 123. 4) Rep. 5906. 5) Rep. 6503.

6) Rep. 6795, 6870, 6872, 6904, 6995. 7) Rep. 6904. 8) K. D. IV. 34. 9) Rep. 7158, S. 853. 10) Rep. 6934.

norden og østen Gaden, i Pant for 2 Aar siden for 625 Reynolds Gylden, hvilket Beløb Benedict var Oluf Axelsen skyldig for 1 Part han købte i en »Kog« og 1 Part han købte i en »Kreyer« og for den Fragt Benedict oppebar i de 2 Skibe paa Oluf Axelsens Vegne af den Del, som tilhørte Oluf Axelsen. Borgmestre og Raad tilkendte Oluf Axelsen de 7 Boder, se nærmere under Ridder Oluf Axelsen Thott (Medlem No. 170).

Henrik Wagen er antagelig i nær Slægt med Oldermænden Berent Wagen (Medlem No. 10); hans Segl findes ikke.

92. BYFOGED JES NIELSSON

I d. m. Broderbog nævnes »JES NIELS: BYFOGED« som Medlem No. 103. ^{1438.}

Han nævnes den 13. Januar 1438¹⁾ som Byfoged og afløser da Medlem No. 84. Jep Jensen Skræder som Byfoged, men da denne allerede er Byfoged igen den 11. Marts 1443 og han ellers ikke nævnes, maa det antages, at han er død kort efter.

93-4. RAADMAND JES JYDE OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »JES JYDE CUM UXORE: RAADMAND« som Medlem No. 329-30 og i Dødelisten som No. 6 og 7. ^{1438.}

Han nævnes som Raadmand og Medbesegler den 6. Februar 1438²⁾, den 28. Oktober 1439,³⁾ den 31. August 1440⁴⁾ og den 28. September 1441⁵⁾, paa dette Dokument er hans Segl bevaret, se hosstaaende Afbildning.

Dokumentet omhandler, at Medlem No. 357, Hans Dulmen og Hustru Katarine, Bedsteforældre til res. Kapellan i København Mikkel Vinnere, har tilflydt deres Datter Margrete og deres Svigersøn, Raadmand Laurens Vinnere nogle Jordegodser i Mørkhøj og Buddinge, som disse for 24 Aar siden skænkede til Oprettelse af et St. Olufs Alter i Frue Kirke, se nærmere under Medlem No. 119, Berthel Thytebergh; som Medbeseglere er 4 Medlemmer af Danske Kompagni, foruden Borgmester Arild Kruse (B/2), der var tilstede ved Mødet den 23. Maj 1447.

95. TINGSVIDNE JENS ANDERSSON, DER BOER I BOETIUS HANSSONS GAARD

I d. m. Broderbog nævnes »JES ANDERS: I BO HANS: GAARD«, som Medlem No. 228. ^{1439.}

Den 28. Oktober 1439⁶⁾ nævnes Borger Jens Andersson Tingsvidne, den 8. September 1471⁷⁾ har han faaet sin egen Gaard i Kødmangerstræde, No. 103 og 105 i Frimands Kvarter, nu Købmagergade No. 29 og 25.

¹⁾ K. D. IV. 34. ²⁾ K. D. II. 66. ³⁾ K. D. II. 68. ⁴⁾ K. D. II. 69.
⁵⁾ K. D. IV. 37 og Univ. A. Pakke 572. Dok. ældre end Reform. ⁶⁾ K. D. II. 68. ⁷⁾ K. D. II. 127.

96. BORGER JES NIELSSON I AXELSENS GAARD

1459. I d. m. Broderbog nævnes »JES NIELS: I AGELUNS-GAAR« som Medlem No. 247.

Jes Nielsens Enke Mette boede den 8. Juli 1448¹⁾ i Axelsens Gaard (Iver), der har uden Tvivl oprindelig staaet Axelsens-gaard og ikke Agelunds-gaard.

Borger Jes Nielsen nævnes som Medbesebler fra 28. Oktober 1439²⁾ til 3. Maj 1444³⁾, han var død før 8. Juli 1448.¹⁾

Hans Segl fra 3. Maj 1444 afbildes her. Bomærket er anbragt paa et Skjold, der er omgivet af en tresidig Indramning, som deler Omskriften i 3 Dele: sigillo — ies: ni — gelson.

97. RIDDER, HR. OLUF AXELSEN THOTT

Før 1440.

I d. m. Broderbog nævnes »HR: OLE AXELS: RIDDER« som Medlem No. 170.

Ligesom han var en af de mægtigste Mænd i Danmark, han havde 300 beredne Mand i Panser og Plade, saaledes var han ogsaa en af de betydeligste

Brødre i Danske Kompagni. Han er antagelig optaget før 1440, han indførte i Kompagniet ikke blot sine 2 Brødre, Ridder Aage Axelsen Thott (Medl. No. 318) og Ridder Peder Axelsen Thott (Medl. No. 286), Provst i Lund, men ogsaa sin Svigersøn Ridder Biørn Johansen (Medl. No. 322). Han var af Kong Kristoffer (Medl. No. 324) indsat i hans Testamente som Executor og som Værge for Dronning Dorothea (Medl. No. 317).

Oluf Axelsen Thott er født i Slutningen af det 14. Aarhundrede; i 1414 blev han immatrikuleret ved Universitetet i Leipzig, han hørte til de 9 mægtige Axelsønner. Hans Fader var Rigsraad Axel Pedersen Thott († omtrent 1446 i en høj Alder), der allerede under Dronning Margrethe nævnes flere Gange i offentlige Anliggender; en mere fremtrædende Rolle spiller han dog under Erik af Pommerns Eneregering; saaledes var han i 1416 blandt dem, der skulde dømme mellem Kongen og Roskilde Bispestol om Retten

¹⁾ K. D. II. 87. ²⁾ K. D. IV. 35. ³⁾ K. D. I. 180 og Rep. 7423.

til København¹⁾. Af Kronens Len havde han i 1414-19 Helsingborg, Varberg, Falkenberg, Skanør og Falsterbo. Endnu et Aar efter at de danske Rigsraader havde opsagt Erik af Pommern Huldskab og Troskab, vedblev han at holde fast ved den afsatte Konge, først i Oktober 1440 synes A. P. at staa paa en venskabelig Fod med den ny Konge.

Oluf Axelsen Thott nævnes som Væbner den 2. Juni 1431²⁾.

Med hans 1. Hustru faar han i 1419 dennes Halvdel af Vallø, medens den anden Halvdel er sat i Pant til hans Fader, der senere overdrager ham den.

Fra 1433-57 førte han foranstaaende Segl³⁾ med Omskrift: »s olavi absolonis militis«.

I 1435 er han med Kong Erik i Stockholm og besøgte s. A. Forliget i Vordingborg.

Hans Møde med og Tiltale til Cecilie, Kong Erik af Pommerns Frille mellem 1430 og 1436⁴⁾ vidner om hans Frimodighed og Djærvhed.

Han er blandt de Rigsraader, der i 1438 henvendte sig til Kristoffer af Bayern og er blandt Udstederne af Opsigelsesbrevet i 1439 til Kong Erik af Pommern.

I Valløbykirke hænger en middelalderlig katolsk Altertavle malet paa Kobber, hvor hans Billede findes paa Midterfløjen⁵⁾ og hvor han ligger knælende, iført en grønlig Kappe med et forgyldt Læderbælte om Livet, hvori hænger en Dolk (Kniven), se hosstaaende Afbildning; paa den modsatte Side er malet hans Skjold og Hjelm.

Han var den 14. Februar 1440 endnu kun Væbner, men blev kort efter Ridder, tiltrods for at han alt var Rigsraad i 1438, da han besøgte den fornyede Union i Kalmar.

Fra 1440-49 Høvidsmand paa Aalholm, i 1442 tillige paa Vordingborg.

1) K. D. I. 137. 2) Rep. 6501. 3) L. XVIII. 12.

4) Eriks Dronning Philippa døde i 1430, og i 1436 tog Kong Erik Bolig paa Gotland med Cecilie (se Hf. 785, 790, 800) og levede her nærmest af Sørøveri.

5) Se Afbildningen, Kapitel I, S. 23.

Efter aarelange Forhandlinger mellem Kong Kristoffer og Hansestæderne, var Sendebud fra disse i September 1445 i København, men Kongen søgte stadig at udsætte Forhandlingerne. Sendebudene truede med at rejse hjem, og endelig da sendte Kongen sin *Rigsmarsk*, Hr. Oluf Axelsen Thott, til dem for at anmode dem om at komme op paa Slottet og modtage et Svar, Lübeckerne drak ved denne Lejlighed Hr. Oluf flittig til, og »da Vinen kom i Manden«, som den hanseatiske Beretning om Mødet udtrykker sig, gentog han 2—3 Gange, at Kongen havde været vred i et Par Dage, men at det nu skulde blive anderledes.¹⁾ Forhandlingerne førte til et Resultat, og den 25. September s. A. blev der udstedt 2 Privilegier for Hanseaterne.

Den 7. April 1445²⁾ tilstaar Oluf Axelsen Thott at ville fuldbyrde Mari-nes Testamente, hun var Enke efter Raadmand og Borgmester Niels Wieder og i 1441 gift med Broder Per Sveye (Medl. No. 83) (se nærmere herom under Per Sveye); hans Medtestatorer: Doctor Knud (Medl. No. 50), Kan-
nik Niels Olsen (Medl. No. 46) og Borgmester Arild Kruse (B/2) fritages for at være Testatorer.

Fra 14. Juli 1449 og til sin Død den 16. September 1464 var han Lens-
mand paa Gotland; straks efter Paasken i 1449 ankom Kong Eriks tidligere Uven Oluf Axelsen Thott med en Del danske Skibe til Øen, hvorefter Kong Erik sejlede bort. Snart efter ankom Christian I med den danske Hoved-
styrke, og Gotland kom atter i de Danskes Besiddelse.

Paa Gotland findes i Fornsamlingen den i Kapitel IV som No. I afbil-
dede Mindetavle over Oluf Axelsen Thott.

Under sit Ophold paa Gotland er Oluf Axelsen Thott ret ofte i Køben-
havn og deltager i Kongens Raad. Han boede i sin Gaard i Tyskmannegade og ejede flere Gaarde i København. Foruden Vallø ejede han en Del af Skullerupholm i Voldborg Herred, Lykkesholm i Vinding Herred og havde Stævns og Bjeverskovs Herreder i Pant.

Den 4. Marts 1441³⁾ var Københavns Magistrat ved Borgmester Arild Kruse (B/2) og Raadmændene Hans Wat (Medl. No. 352), Niels Jyde (B/6), Henrich Wagen (Medl. No. 332) og Niels Jepson (B/9) meldte til en Ordning med andre velbaarne Mænd af velbaarne Oluf Axelsson i Vallø om 7 Boder og deres Gaardsrum i St. Nicolai Sogn paa Hjørnet af Købmagergade og Østergade, hvilke Ejendomme Oluf Axelsson havde i Pant paa 2. Aar for 625 reynoldske⁴⁾ Gylden, hvilket Beløb nu afdøde Ridder Hr. Benedict Pogwisch var ham skyldig for en Part, han havde købt i en Kog (et lille en-
mastet Handelsskib), og en anden Part, som han havde købt i en Kreyert (et mindre Handelsskib med 3 Master, især brugt i Østersøen), og for den Fragt han oppebar i de 2 Skibe paa Oluf Axelsson's Vegne af den Del, som tilhørte denne. Ridder Hr. Benedict Pogwisch havde før sin Død talt til sin

¹⁾ W. Christensen: Unionskongerne og Hansestæderne. S. 103-4. ²⁾ K. D. II. 78. ³⁾ Rep. 7158 Supl.

⁴⁾ 1 reynoldsk Gylden var da kun 14 Skilling lybsk værd, medens en rhinsk Gylden var 21 Skilling lybsk værd.

Søn Henning Pogwisch derom; Oluf Axelsson havde ogsaa talt til Sønnen derom. Borgmester og Raad tilmeldte Boderne til Oluf Axelsson, til de blev ham lovlig indløste.

I 1430 var han 2. Gang gift med Johanne Nielsdatter Brock til Vemmetofte, efter hendes Død ægtede han Anne Jensdatter Present, der ved Mandens Død 16. September 1464 overtog Styrelsen af Gotland sammen med hans Halvbroder Phillip (døde allerede 4. Novbr. s. Aar); det følgende Aar forlod hun Gotland, hun døde omtrent 1486. Deres Datter Birgitte ægtede senere Niels Eriksen Rosenkrantz, hvis Søn er Henrik Nielsen Rosenkrantz, Lensmand paa Gotland fra 1530—1537, og som paa Gotland lod fremstille de interessante Mindetavler, der er omtalte under Kapitel III.

98. RIDDER HR. AAGE AXELSEN THOTT

I d. m. Broderbog nævnes »HR: AAG: AXELS:« som Medlem No. 318. 1440.

Hr. Aage Axelsson Thott en af 9 Axelssønner og en yngre Helbroder til Oluf og Peder (Medl. No. 170 og 286).

Han førte hosstaaende adelige Segl¹⁾ med Om-skriften: »s akæ axelsson«.

I 1421 var han voksen, i 1433-34 er han Høvidsmand paa Falkenberg og afslog her et Angreb af Engelbrechts Folk. I 1440 afkøbte han sin Broder Oluf dennes Arv efter sin Moder Cathrine og blev derved Eneejer af Hjulebjerg i Halland.

Den 29. August 1440²⁾ udstedes i København et Brev, hvor Aage Axelsson af Hjulebjerg og Br: Bymand Per Sweye (Medl. No. 83) er Medbeseglere.

Den 2. Oktober 1440³⁾ nævnes han til Hjulebjerg og kvitterer for et Laan, medens Evert Moltke (B/1) og Per Sveye (Medl. No. 83) er Medbeseglere. Paa dette Tidspunkt maa Aage Axelsen være optaget.

Den 18. Januar 1441⁴⁾ har Kong Kristoffer i Halmstad: »efter vort Raads Raad forenet os med Ridder Hr. Axel Pedersen (Aages Fader), saaledes at for det første: af Gunst og for hans Skade vi forlener ham vort og Kronens Slot Varberg med al Tilliggelse og kongelig Ret, saalænge han lever, og skal en af hans Sønner, hvilken han det unde vil, have Slottet i 6 Aar efter hans Dødsdag og forene sig om Slotsloven og alle Stykker med os og vi med ham efter Mulighed og Raadelighed. For det andet: Hr. Axel skal i sine Dage have de 2 Herreder, som laa til Falkenberg med al kgl. Ret og efter hans Død hans Søn Aage, saa længe han lever. For det tredje: Hr. Axel skal have Gørs Herred og Wæ (Købstad ved Helgeaaen i Nærheden af Kristianstad) i Skaane i sine Dage med al kgl. Ret. Og derfor skal Hr. Axel

1) L. XVIII. 15. 2) Rep. 7100. 3) Rep. 7109. 4) Rep. 7152.

og Aage Axelsson tjene os og vore Efterkommere, Konger i Danmark, trolig og villig.«

Den 3. November 1449 var han 2 Gange i Norge for at virke for Christian 1's Valg her, og Aaret efter var han med Kongen i Norge paa hans Kroningsrejse.

Han var gift med Merete, en Datter af Bengt Uddsson, og Kongen havde i 1450 givet dem Aarstad og Halmstad Herreder i Pant, endnu i 1467 var han Høvidsmand paa Varberg. Selv havde han erhvervet sig store Jordegodser saavel i Sverige som i Danmark. I 1469 var han atter paa Kant med Kongen, der fratog ham hans Len og ødelagde Hjulebjerg. Begge hans Døtre var gifte med svenske Stormænd. Hele hans Stilling blev aabenbart efterhaanden ret vanskelig og han drager til Sverige, i 1470 er han i Stockholm. Paa Fredsmødet i Kalmar 1472 fik han, ligesom alle andre, sit eget Gods tilbage, samt Følgebrev paa Aarstad og Halmstad Herreder, samt Falkenberg By og Aaret efter paa Varberg, indtil der kunde fældes Dom om, hvorvidt de tilkom ham eller Kongen. Og da Dommen stadig ikke blev fældet, beholdt han Lenene til sin Død, der indtraadte mellem 1. Maj og 2. Juli 1477.

Ligesom Aage Axelsen øjensynlig har holdt betydelig længere fast ved Erik af Pommern end f. Eks. Broderen Oluf, saaledes viste han omkring Aaret 1470 større Troskab mod Christian 1 end hans yngre Halvbrødre. Er der end adskilligt dunkelt i hans Historie i disse Aar, er saa meget dog klart, at han var den mest danske af de Axelssønner, der levede efter 1464, og han har vistnok saa længe som muligt stræbt at undgaa Bruddet med Kongen. Ogsaa i Styrelsen af sine Len viser han sig i det hele i et heldigt Lys, saa at Befolkningen gentagne Gange roser ham for hans Forhold over for den.

I 1474 havde Aage Axelsen en Gaard i København liggende ved Stranden.

99. HR. HANS HERMANSSON, PRÆST VED FRUE KIRKE I KØBENHAVN

EVIG VIKAR VED HELLIG 3 KONGERS ALTER

ca. 1440. I d. m. Broderbog nævnes »HR. HANS HERTMANDS:« som Medlem No. 156, det næste Medlem er Kyne Hermans (157) og derefter følger Hans Møller (158).

I et Dokument af 3. Juni 1468¹⁾ anføres, at Hans Hermansen er Broder til Hans Møller. Der er stor Sandsynlighed for at de alle 3 er Søskende og at dette har været Aarsagen til, at Laugsskriveren har opført dem lige efter hverandre.

Hans Hermansen er den ældste, han nævnes første Gang den 29. September 1441²⁾ som Modtager af Fru Marine's, da gift med Br: Per Sweye

¹⁾ K. D. IV. 103. ²⁾ K. D. II. 70-72.

(Medl. No. 83), Gave til Hellig 3 Kongers Alter. Han er da evig Vikar og har alt været det i nogen Tid.¹⁾ Se nærmere under Medlem No. 83.

Den 21. Marts 1442²⁾ er udstedt 2 Dokumenter, i det ene sælger Fru Marine til Ridder Oluf Axelsen Thott (Medl. No. 170), Høvidsmand paa Vordingborg, sin Gaard i København, hvori hun bor, imod at faa overdraget alt det Oluf Axelsson tilhørende Gods i Gunderød i Karlebod Sogn, samt 2 Gaarde i Mørkhøj i Gladsaxe Sogn; i det andet skøder Oluf Axelsen, Ridder af Vallø til »Hr. Hans Hermæntzssen perpetuo vicario Haffniensi«, til Hellig Trekongersalter i Frue Kirke i København alt det ovennævnte Gods, som han s. D. har tilskødet Fru Marine.

Den 25. Januar 1445³⁾ er han Medbesegler sammen med flere andre Medlemmer. Den 7. Juli 1446⁴⁾ udlejer han paa Kapitlets Vegne en Gaard i Tyskmannegade. Derefter nævnes han flere Gange som Medbesegler. Ca. 1456⁵⁾ er han Tingsvidne blandt de ældste Oldinge i Staden og vidner om et Stykke Jord, at det i 40 Aar og mere har tilhørt Frue Kirkes Stenhus og ikke Br: Borgmester Jakob Clauson's (Medl. No. 1) Stenhus, som var skænket Hellig Trefoldighedsalteret Aaret i Forvejen (se Medl. No. 1). Herefter skulde han være født ca. 1405.

Den 3. Juni 1468⁶⁾ sælger han paa sin Broders, Br: Hans Møller (Medl. No. 158), Vegne en Del af en Gaard sønden for Frue Kirkegaard, ved Siden af Frue Kirkes Skole til Br: Bager Jens Knudson og Hustru (Medl. No. 213-14).

Fra 1453—1468 førte han hosstaaende Segl med Omskrift: S'iohannis hermanni presbiteri«, og forestillende Johannes Døber.⁷⁾

I Præsten i Ballerup, Vikar ved Frue Kirke, Hr. Jens (Hans) Ungers Testamente af 26. Maj 1477⁸⁾ er han indsat til at arve en Hest og hans Husholderske en Ko. Da Præsten er død, klager dennes Broder, Br: Notar og Raadmand Peter Unger (Medl. No. 320) ca. 1481⁹⁾ over at »Hr. Jakob Jensen, kaldet Munk, og Hr. Johannes Hermansen, som ikke var tilfredse med de Gaver, der var tillagt dem i Henhold til min Broders Testamente, men som dem, der med forbryderisk Haand vilde tilrane sig Føde paa Trods af alle guddommelige og menneskelige Love, trængte ind i Huset, hvor mine Arvedele fandtes, hvor de uden Arvingernes Vidende og Nærværelse, selv har tilstaaet, at de har bemægtiget sig en Breviariumbog¹⁰⁾ for hvilken jeg og min afdøde Broder har betalt 30 Mark, hvilken Bog samme Hr. Jakob siger, at han med troværdige Mænds Vidnesbyrd har faaet af min Broder, hvilket bevises ved hans egen Skrivelse til mig. Men da han er en upaalidelig Mand,

1) K. D. IV. 45.

2) Rep. 7232 og 7233.

3) K. D. I. 182.

4) K. D. II. 81.

5) K. D. IV. 88.

6) K. D. IV. 103.

7) H. P. Geisl. No. 347.

8) K. D. IV. 126.

9) K. D. IV. 146.

10) Breviarium kaldes den latinske Bønebog, som ved de daglige Gudstjenester (Bedetimerne, horæ canonicæ) uden for Messen og ved Privatbøn skal bruges.

der ofte vakler i sine Udtalelser, angaar denne Tilrættelse ikke blot Hr. Jakob, men Almenheden paa Grund af Godkendelsen af samme.«

Den lundske Ærkebisp udnævnte Dr. Tileman Schlect, Professor ved Universitetet, og Christiern Pedersen, Decret. Doctor, til at afsige Dom i Striden; men endskønt Peder Unger leverede flere skarpe juridiske Indlæg i Sagen, er Dommen af 25. Oktober 1482¹⁾ dog falden ud til Vikarernes Fordel; et Brev af 3. Marts 1483 beder Biskop Oluf Mortensen i Roskilde Vikarerne ved Frue Kirke at laane eller leje Hr. Peder, Sognepræst i Lyngby, Hr. Jens Ungers Forbog, »som I nu i Vare have«. Hr. Peder havde nemlig begyndt at udskrive en Forbog efter Jens Ungers Eksemplar, og »kunde nu ej lempelig fuldkomme hende, med mindre end han fik den samme Bog at skrive efter«. — Da Bispen tillige lover, at Hr. Peder skulde stille fuld Sikkerhed for Bogen, ser vi tillige, hvor højt et saadant Breviarium var skattet.

I Fortegnelsen fra ca. 1530²⁾ over Aartider, der skulde holdes af Vikarerne ved Frue Kirke for Gaver skænkede til deres Kapitel, anføres at der efter Jul holdes en aarlig Ihukommelse for Hr. Johannes Hermansen og hans Broder Johannes Møller og Jakob Sugge og Hustru for 2 Sk. grot,³⁾ (Prokuratoren for Georgius) med Messer i Koret; efter dette er der Sandsynlighed for, at Kyne Hermans (Medl. No. 157) er bleven gift med Jakob Sugge.

100. BAGER SVEND NIELSSON

1440. I d. m. Broderbog nævnes »SVEND NIELS:« som Medlem No. 159. Hans Broder er Br: Bager Aage Nielsen (Medl. No. 306).

I 1440⁴⁾ har den unge Svend Bager en Gaard i St. Klemens Sogn lige over for St. Klemens Kirke.

Han var Borger og Bager og sælger den 1. Oktober 1479⁵⁾ til Karmeliternes Provincial Niels Christensen sin Gaard i Vandmøllestræde mellem Gl. Torv og Vandmøllen, hvor fordum Br: Oluf Stub (Medlem No. 344) boede, nemlig No. 49 i Snarens Kvarter, nu Raadhusstræde No. 11, norden næst den Gaard som Arild Kruse (B/2) havde ejet. Gaarden laa i Øster op til Prioren af Antvorskovs Gaard. Følgende Medlemmer af Danske Kompagni er Medbeseglere paa Skødet: Bertel Jepson (Medl. No. 65), Aage Nielsson, Bager (Medl. No. 306), Jens Mikkelsen Sutor (Medl. No. 195). Af hans eget Segl er kun Halvdelen tilbage, se hosstaaende Afbildning.

101. KANNIK, HR. BENT

ca. 1441. I d. m. Broderbog nævnes »HR. BENT CANONICUS« som Medlem No. 48. I Kilderne nævnes han først efter at han er bleven Munk og gaet ind i

1) K. D. IV. 184-6. 2) K. D. IV. 452. 3) = 18 Skilling. 4) K. D. II. 68. 5) K. D. II. 144.

Skovkloster (Herlufsholm), nemlig i et Pavebrev af 9. Juli 1461.¹⁾ Ifølge dette Brev faar Klerken Magnus Andree Kanonikat og Præbende ved Frue Kirke i København, der er blevet ledigt ved, at den forrige Indehaver Benedictus er gaaet ind i Skovkloster. Benedictus var altsaa Kannik ved Frue Kirke og havde et Præbende. Hans Segl findes ikke.

102. KANNIK, HR. OLUF BASSE

I d. m. Broderbog nævnes »HR. OLUF BASSZE CANON:« som Medlem No. 52. Før 1441.

I 1441 er han Kannik og Provisor for St. Clara Kloster i Roskilde. Hans Segl forestiller Maria med Jesusbarnet, Omskriften er udslidt.

Den 30. December 1448²⁾ kaldes Oluf Basse for »Præst (presbiter) fra Roskilde Stift« og faar under denne Dato pavelig Provision paa et Kanonikat og mellemstort Præbende i Roskilde, skønt han forud har et evigt Vikariat (med aarlig Udbytte: 2 Mrk.) ved Frue Kirke i København. Dette sidste vil han dog være villig til at opgive.

Allerede den 7. Januar 1449 beder Oluf Basse atter Paven om en Provision. Der siges heri, at Oluf Basse paa den sædvanlige Vis har faaet overdraget et evigt Vikariat, nemlig ved Frue Alter i Kollegiatkirken (Frue Kirke) i København (med aarlig Udbytte: 3 Mrk.). Da han imidlertid tvivler om Gyldigheden af denne Overdragelse, beder han Paven providere ham dermed, hvilket ogsaa sker.³⁾

Den 6. November 1449 er han i Rom, hvor han og Jens Frost, begge som Prokuratorer for Biskop Oluf Daa, paa denne Biskops Vegne betaler en Pengesum (en Del af Biskoppens Servispenge) til Kardinalkollegiet.⁴⁾

I 1452 den 12. Marts nævnes han igen som Kannik i København.

103. KLOKKESTØBER HERMAN, RAADMAND I LUND

I d. m. Broderbog nævnes »HERM: KLOCKEMAGE:« som Medlem No. 251. 1441.

Han nævnes 12. Marts 1441⁵⁾ som Klokkestøber og Raadmand i Lund; han har leveret en Klokke til St. Michaels Kirke i Lund; Kirken er forlængst nedreven, den laa i Nærheden af lille Kungsgatan, og i vor Tid er der funden nogle Rester af Domkirkearkitekt H. Wählin.

Betalingen for Klokkeren var en Gaard, som han solgte den 12. Marts 1441.⁵⁾

104. PRIOR OG FORSTANDER VED FRUE KIRKES KLOSTER I ROSKILDE, HR. BENT KRABBE, RIDDER

I d. m. Broderbog nævnes »BENT: KRABBE« som Medlem No. 104. Som Prior og Forstander ved Frue Kirkes Kloster i Roskilde nævnes han fra 21. 1442.

1) A. P. D. 2226. 2) A. P. D. 1915. 3) A. P. D. 1917. 4) A. P. D. 1945, 1946. 5) Rep. 7159.

Marts 1442 til 28. Maj 1459. Som Ridder nævnes han fra 19. Juli 1458 til 28. April 1459.

Den 21. Marts 1442¹⁾ nævnes »Beyndh Krabbe« som Medbesegler. I København udstedes den 22. Marts 1450 et Pantebrev,²⁾ hvorefter Peder Oxes Enke Mette Godavsdatter og Johan Oxe skylder »Benth Krabe 50 rynske Gylden, gode Guld, for hvilke vi pantsætter ham vor Gaard i Hvalsø i Valburg Herred.«

Den 17. September 1452³⁾ er han Medbesegler sammen med Medl. No. 243, Hr. Jep, Præst i Østed, se denne.

1454 fører Benedictus Krabbe hosstaaende adelige Segl⁴⁾ med Omskrift: »sigillum benedicti krabbe«.

Den 19. Juli 1458 omtales han som Ridder (Rep. II 872).

Den 28. April 1459 vidner han og 3 andre Riddere, at de var til Stede i Sakristiet i S. Lucii Kirke i Roskilde og hørte, at Kong Christiern personlig tilskødede Olaff Mortenssøn, Dompræst i Roskilde, en Del Gods til et »Helligtrekongers Kapel«, som han agtede at lade opbygge ved ovennævnte Kirke (Rep. II. 975).

Den 10. Februar 1460 er Erik Jensen, Medl. No. 2, Prior og Forstander ved Frue Kirkes Kloster i Roskilde.

Den 18. Maj 1466⁵⁾ nævnes, at han har ejet en Gaard i København.

105. RIDDER, HR. PEDER AXELSEN THOTT, DOMPROVST I LUND

1442. I d. m. Broderbog nævnes »HR: PER ALS: RIDDER« som Medlem No. 286. Han var en af de 9 Axelsønner.

Ridder, Hr. Peder Axelsen Thott⁶⁾ er en lidt ældre Helbroder af Br: Oluf Axelsson Thott (Medl. No. 170) og en noget ældre Helbroder af Br: Aage Axelsson Thott (Medl. No. 318), se nærmere disse.

Han blev immatrikuleret ved Universitetet i Leipzig i 1413, Aaret før Oluf Axelsson Thott blev det.

Han studerede i 1418 i Heidelberg og var i Aaret 1421 paa Skifte med sin Fader Hr. Axel Pedersson Thott.

I 1423 var han Domprovst i Lund og Eksekutor 1. December 1424 for Ærkebiskop Peter Lykke i Lund.⁷⁾

I 1437 studerede han i Bologna. Han kunde ikke enes med Peter Lykkes Eftermand paa Lunds Ærkestol; ogsaa med andre Medlemmer af Kapitlet synes han, ialt Fald til Tider, at have staaet paa en meget daarlig Fod.

I 1442 og 1447 var han i København paa Skifte.

¹⁾ Rep. 7232. ²⁾ Rep. 7960. Brevet arver Bent Krabbes Datter Berethe, gift med Otto Friis 6. Jan. 1496.

³⁾ Lyng Kronborg Herred 4 i Rigs. A. ⁴⁾ H. P. Geisl. No. 421. ⁵⁾ K. D. I. 201. ⁶⁾ D. A. A. 1900. 418.

⁷⁾ Ersl. Testm. 196⁴.

I 1447 var han Kommenderi Dalby, men blev ikke i 1461 Biskop i Odense, han pantsatte derfor alt sit fædrene Gods for 1000 rhinske Gylden til sin Broder Hr. Oluf, for at rejse til Rom og klage, men om denne Rejse har fundet Sted er uvist, den 7. Juni 1463 døde han i Lund.

Han førte foranstaaende Segl¹⁾ med Omskriften: »he pe ab«.

106-7. FJERDINGSMAND POVL BENTSSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »POVEL BENTS: CUM UXORE« som Medl. No. 1443. 210 og 211.

Han nævnes 11. Marts²⁾ og 12. Marts i 1443³⁾ som Fjerdingsmand og maa rimeligvis være optaget ved denne Tid.

Den 6. April 1448⁴⁾ er Powel Bentzsson Borger og Medbesegler.

Den 5. Juli 1451⁵⁾ faar han Skøde paa en Gaard i Raadhusstræde og fra 17. April 1458⁶⁾ til 11. Juni 1459⁷⁾ er han Raadmand.

Den 11. Marts 1443 er han Medbesegler og førte hosstaaende Segl.

Dokumentet bærer 7 Segl, der alle tilhører Medlemmer af Danske Kompagni.

108. BORGER CLAUD WILLEMSSON

I Referatet af Sammenkomsten i 1447 nævnes »CLAUD WILLUMSEN« som 1443. den 9de af Brødrene (B/20), men i d. m. Broderbog er han glemt.

Han nævnes som Borger og Bymand fra 15. Juni 1443⁸⁾ til 7. Februar 1446⁹⁾.

Den 7. Februar 1446⁹⁾ fører han hosstaaende Segl med Omskrift: s claves willemsson.

Alle 7 Medbeseglerne er Medlemmer af Danske Kompagni.

109. BORGER CLAUD SKRÆDER

I d. m. Broderbog nævnes »CLAUD LAPPE« som Medlem No. 321. 1443.

Claud Skræder nævnes 1. Gang den 11. Marts 1443¹⁰⁾ og er da Medbesegler og Bymand paa et Skøde, hvorefter Raadmand Niels Jude (B/6) paa en god Kvindes Vegne er Sælger; paa dette Skøde er samtlige 7 Medbeseglere Medlemmer af Danske Kompagni, nemlig: Byfoged Jep Skræder (Medl. No. 84), Borgmester Anders Lauritsen (Medl. No. 340), Raadmand Jacob Brandt (Medl. No. 375). Raadmand Anders Schulte (Medl. No. 7). Fjerdings-

1) L. XVIII. 11. 2) K. D. II. 74 og Rep. 7514.

3) K. D. III. 2. 4) K. D. II. 85.

5) K. D. IV. 46-7. 6) K. D. IV. 59.

7) K. D. IV. 64.

8) K. D. IV. 38.

9) K. D. I. 183.

10) K. D. II. 74.

mand Willum Skaaning (Medl. No. 5), Fjerdingsmand Povl Bentzen (Medl. No. 210) og Bymand Claus Skræder (Medl. No. 321).

Han førte hosstaaende Segl: et Kors i et Vaabenskjold med Omskrift.

Aaret efter den 23. Marts¹⁾ nævnes Claus Skræder som Borger og Medbesegler paa et Skøde paa en Gaard i Frue Sogn (alle 7 Segl tilhører ligledes Medlemmer af Danske Kompagni).

110. RIDDER, HR. MOGENS EBBESSON GALT

^{1444,}
maaske før.

I d. m. Broderbog nævnes »HR: MOGENS EBBES: RIDDER« som Medlem No. 231.

Hans adelige Segl (L. XXIV. 6), se hosstaaende Afbildning, i Omkredsen »s magni ebbonis«, førte han fra 1448-79. Han ejede Tyrrestrup og Rudbjerggaard (Sønder H. Laal.)²⁾

Den 9. Juli 1432³⁾ nævnes han, som Væbner, at være Meddommer ved Rettertinget paa Horsens Graabrødre Retterting vedrørende et Drab. Den 30. Maj 1433⁴⁾ nævnes han ved et Mageskifte igen som Væbner.

I 1439⁵⁾ opsigde han i Lybæk Kong Erik af Pommern Huldskab og Troskab.

I 1444¹⁾ blev han Ridder, som Rigsraad beseglede han Christian I's norske Haandfæstning i 1449⁶⁾, i samme Aar var han en af Forhandlerne med de Svenske om Gotland, se Medl. No. 170, Hr. Oluf Axelsen Thott.

I 1447, 48, 50⁷⁾ er han flere Gange Meddommer og Medbesegler.

1457-66 Lensmand paa Aalholm,²⁾ 1479 paa Koldinghus.

I København havde han sin Gaard paa Østergade i S. Nicolai Sogn, den 6. December 1463⁸⁾ sælger hans Nabo mod Øst Br: (Medl. No. 55) Guldsmed Evert Lying gift med Thyre sin Gaard til Mester Andreas Smed. Den 22. Maj 1472⁹⁾ afholdes en Synsforretning om Vandløbet og Hegnet mellem Ridder Hr. Mogens Ebbessons Gaard og Guldsmeden Mester Anders Smed, blandt de 7 Synsmænd er de 3 Medlemmer, nemlig (Medl. No. 1) Jep Clausson; (No. 320) Peder Unger og (No. 132) Brygger Joen Petersson Lange. Mogens faar tilkendt at have et Vandløb paa 1 sjællandsk Alen og 1 Fods Bredde ude ved Gaden og 2 Fod bagtil ved hans Gavl.

Mogens Ebbesson var 1. Gang gift før 1444 med Anne, idet han i 1444 tilskøder hendes Arvepart i Bjørnholm til Hr. Otto Nielsen Rosenkrantz.¹⁰⁾

¹⁾ K. D. II. 75. ²⁾ D. A. A. 1893. 171. ³⁾ Rep. 6570. ⁴⁾ Rep. 6624. ⁵⁾ D. Mag. 3. I. 226.
⁶⁾ Hf. 846. ⁷⁾ Rep. 7733, 7843, 7991. ⁸⁾ K. D. II. 116. ⁹⁾ K. D. I. 205-6.
¹⁰⁾ D. Selsk. Membr. og Barner: Rosenkrantz Dipl. 69.

Han var 2. Gang gift med Dorte Eriksdatter (Rosenkrantz), der efter hans Død i 1481 beholdt Kolding Len til 1487.

Han havde 2 Sønner, en i hvert Ægteskab, Erik og Ebbe, der begge faldt i Ditmarsken samme Dag i Aaret 1500.

111. VÆBNER, SENERE RAADMAND JES ATTESSON

I d. m. Broderbog nævnes »JES ALLESEN« som Medlem No. 34.

ca. 1444.

Han nævnes i et Skifte den 2. Marts 1444¹⁾ som Væbner Jes Allissen, der er gift med Elsøby Markvardsdatter Rostrup.

Da han er Væbner, var der en Mulighed for at han førte en Armbrøst i sit Segl og da der fra 1457-58 nævnes en Raadmand Jes Attessøn som førte en Armbrøst i sit Segl — se herstaaende, kan det tænkes, at han er identisk med den Jes Attesson, som nævnes den 14. Maj 1457²⁾ og den 10. April 1458³⁾; til det sidste Dokument hører det afbildede Segl.

112. STADSBUD OG BYTJENER MORTEN NIELSSON

I d. m. Broderbog nævnes »MORTEN BÿSDÿNER« som Medlem No. 145. ^{1444.}

C. Nyrop tyder det som »Bysdÿner«, men tilføjer: »muligvis Bystjener, ved hvilket Ord Dr. O. Nielsen udtyder det. Pennen har spruttet for Afskriveren og »s« er ikke et af hans sædvanlige korte »s«, »ÿner« er skrevet til bagefter med en finere Pen. Jeg formener, at »s« skal være »e« og at der har staaet »bytjener« (Stadens Bud — Byens Tjener) paa Originalen.

I 31 Dokumenter i Tiden fra 1444⁴⁾-64⁵⁾ finder vi Morten Nielsson som Bymand og Medbesegler, herefter er der al Sandsynlighed for, at Morten Bytjener er identisk med Morten Nielsson, Bymand (Bytjener).

Hans Segl⁶⁾ afbildes her, det forestiller et Anker over et »m« med Omkrift: S. Morten Nielsson fra Dokumentet den 7. Februar 1446.

113. DOROTHEA, KRISTOFFER AF BAYERN'S DRONNING

I d. m. Broderbog nævnes »UNSER GNDIGEN FRAV DIE KÖNNING JNND« ^{1445.} som Medlem No. 317.

Dronning Dorothea var Datter af Markgrev Hans af Brandenburg og Barbara af Sachsen; kun 15 Aar gammel blev hun i 1445 trolovet med Kristoffer af Bayern. Den 14. September kronedes Dronningen.

¹⁾ Rep. 7407. ²⁾ K. D. III. 4 og IV. 56. ³⁾ K. D. II. 108 og Rep. 837. ⁴⁾ K. D. I. 180. ⁵⁾ K. D. IV. 88.
⁶⁾ K. D. I., 183 og Rep. 7580.

Ledsaget af sine Forældre og en Skare tyske Fyrster kom hun i September 1445 til København. Allerede 15. September havde Kristoffer anvist hende til »Morgengave og Brudeskat«: i Danmark Haraldsborg Slot med Roskilde By, samt Ringsted og Skjoldenæs Slot og Len, i Sverige Örebro med Nerike og Värmland samt Jämtland; hvis hun efter Kongens Død vilde forlade Landet, skulde hvert af Rigerne udrede 15000 Gylden til hende.

Christian I og Dronning Dorothea. Dobbelt Billede fra Gaunø, nu paa Frederiksborg Slot; fra det 16. Aarhundrede.

Den 26. September 1445 fejredes Brylluppet paa Københavns Slot med en Pragt og Glans, der overgik alt, hvad der hidtil var set. Bruden kørte gennem Sjælland i to forgyldte Vogne. Den danske Adel vilde ikke staa tilbage for den tyske, saa meget hellere som Kongen havde opfordret dem dertil. I en Indbydelseskrevelse anmoder Kristoffer en adelig Dame om at komme til København for at fare med ham imod hans Fæstemø o. s. v., se Bruuns Kbh. I. A. S. 71.

Det maa antages, at Kongen kort efter Brylluppet har indført hende i Danske Kompagni.

Efter 2¹/₄ Aars Forløb døde Kristoffer af Bayern paa en Rejse til Jönköping, 6. Januar 1448, i Helsingborg. Den unge Dronning, hvis Ægteskab siges at have været barnløst, og som i alle Tilfælde ingen Sønner havde, synes nu at have befundet sig i en paa en Gang sørgelig og pinlig Stilling. Det fortælles, at Rigsraadet hindrede hende i at raade over noget Slot i Riget, og at Marsken, Br: Hr. Oluf Axelsen Thott (Medl. No. 170) »tog hende til sig«: gjorde sig til hendes Værge.

Dronningen fremtræder fra sin tidlige Ungdom, som en ejendommelig energisk, selvsikker og fuldt udviklet Personlighed, hun har utvivlsomt været i Overensstemmelse med Hertug Adolf af Sønderjylland, da denne

foreslog Grev Christian af Oldenburg til Danmarks Konge og til hendes Husbond. Trolovelsen siges at være sket samtidig med Kongevalget 1448, men Brylluppet fandt først Sted 26. Oktober 1449. Dronningen fik nu Kalundborg med Samsø til Livgeding i Danmark samt Romerike i Norge.

I 1456¹⁾ ansætter hun Br: Borgmester Erik Jensen (Medl. No. 2) til Høvidsmand paa Haraldsborg, i 1480²⁾ er en anden Br: (Medl. No. 225) Hans Kjeldsen Høvidsmand paa Haraldsborg. Flere Dokumenter vidner om, at Medlemmer, der skænker deres Gaarde til Kirken for deres Saligheds Skyld, havde indsat Dronningen til rette Forsvar for Gaarden.³⁾

I den store Strid mellem Kirken og Esbern Skriver, se Medl. No. 28-9, Ebbe Jensen, forsøger Dronningen at mægle mellem Parterne⁴⁾, og da det ikke lykkes, lader hun sin Høvidsmand paa Haraldsborg, Hr. Hans Kjeldsen (Medl. No. 225), møde paa Esbern Skrivers Vegne.⁵⁾

Hun var en efter Tidens Skik from og rettroende Katolik, overalt stiftede hun Messer og Vigilier for sine 2 Ægtefæller, sig selv, sine Forfædre og Efterkommere. Thurø Kirke indsendte i 1830 til Nationalmuseet en middelalderlig Altertavle, som Ellen Marsvin, Christian 4's Svigermoder, havde skænket Kirken, der var opført af hende. Dronning Dorothea og Christian 1 havde ladet Altertavlen udføre, og deres Billeder var fremstillet paa Fløjenes Bagside, men de var da i meget forvitret Tilstand.

Hun deltog den 28. April 1459⁶⁾ med sin Mand Kong Christian 1 i Oprettelsen (se under Bent Krabbe, Medl. No. 104) af Helligtrekongers Kapel i Roskilde Domkirke, hvor nu to simple Ligstene dækker over Kong Christian 1 (død 1481) og Dronning Dorothea (død 1495).

114. BORGER TIDIKE HANSSON, KALDET SYRENBERGH

I d. m. Broderbog nævnes »THITISKE SYRENBEEGS« som Medlem No. 82 lige efter Hans Syrenbeegs, der rimeligvis er hans Broder.

Den 27. Oktober 1445⁷⁾ lejer Tidike Hansson kaldet Syrenbergh for 15 Aar af Borgerske Margarete Hennikesdotthers en Grund øst for Graabrødres Teglovn. Dokumentet besegler han med sit Segl,⁸⁾ se hosstaaende Afbildning.

for 1445.

115-16. SMED PEDER NIELSSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »PEDER SMED CUM UXORE« som Medlem No. 114 og 115. Han nævnes som Borger den 27. Oktober 1445⁹⁾ og er Medbesegler, hans Segl¹⁰⁾ med Omskrift: »...negelson« afbildes her.

1445.

1) Thissets adelige Segl.

5) K. D. IV. 140.

6) Rep. II. 975.

2) K. D. IV. 137.

7) Rep. 7560.

3) K. D. IV 67 og Rep. II. 1304.

8) A. M. 24. 19.

9) Rep. 7560.

4) K. D. IV. 163.

10) A. M. 24. 19.

117. BORGER PER SAMSING

1445. I d. m. Broderbog nævnes »PER SAMS:« som Medlem No. 212.
Han nævnes som Borger Per Samsing og er Medbesebler den 27. Oktober 1445¹⁾ sammen med de to foran nævnte Medlemmer, Br: Bertel Lund (Medl. No. 19-20) Br: Borgmester Anders Lauritzen (Medl. No. 340-1), og Borgmester Arild Kruse (B/2), men hans Segl fattes.

118. BORGER ANDERS PEDERSSON, EJENDOMSBESIDDER

- før 1446. I d. m. Broderbog nævnes »ANDER PEDERS: NØR« som Medlem No. 151.
Borger Anders Pedersson sælger den 5. December 1446²⁾ en Gaard paa Nørregade norden næst Raadhusgaarden til Borgmester Arild Kruse (B/2) paa Københavns Bys Vegne.
Den 2. Februar 1457³⁾ køber han en Gaard i Højbrostræde af Hr. Erik Aagesson, Høvidsmand paa Stege.
»Nør« er en Forkortelse af Nørregade.

119. BORGER PEDER OVERSKÆRER

1446. I d. m. Broderbog nævnes »PEDER OVERSKIERER« som Medlem No. 102.
Han nævnes 5. December 1446⁴⁾ som Borger Peder Overskærer og 1. Maj 1449⁵⁾ som Bymand Peder Overskærer.

120. BORGER CLAUS ANDERSSON

1446. I d. m. Broderbog nævnes »CLAUSZ ANDERS:« som Medlem No. 134.
Af Dokumentet af 1446⁶⁾ fremgaar, at han er gift med en Søster til Medlem No. 44, Br: Jens Clausen, Søn af Claus Skriver, se nærmere under No. 44.

121. JENS SKRÆDER, BYFOGED I ROSKILDE

1446.

I d. m. Broderbog nævnes »JES SKRÆDER AF ROSKILD« som Medlem No. 244.

Den 9. Marts 1446⁷⁾ sælger Br: Peder Lassen Smed (Medlem No. 174) sin Gaard i Roskilde nord for Torvegaden, som Medbesebler er blandt andet *Bygfoged* Jens Skræder, der fører hosstaaende Segl.

Før 8. Maj 1448⁸⁾ har han forladt Roskilde, den Dag er Johannes Andree udnævnt til hans Stedfortræder.

Den 5. Marts 1449⁹⁾ er Lasse Krabbe Byfoged i Roskilde.

1) Rep. 7559. 2) K. D. I. 184. 3) K. D. I. 193. 4) K. D. I. 184. 5) K. D. II. 90. 6) S. R. D. IV. 400.
7) Rep. 7585. 8) Rep. 7784. 9) Rep. 7858.

122. SMED PEDER LASSEN

I d. m. Broderbog nævnes »PEDER LASZE SMED« som Medlem No. 174. 1446.

Han nævnes den 9. Marts 1446¹⁾ som »Pær Lasson Smyd«, Borger i København, der med sin Hustru Christinas Samtykke oplader til Forstanderen i St. Agnetes Kloster i Roskilde al sin Rettighed i en Gaard paa Torvegade i Roskilde; Gaarden havde Tyghe Smed pantsat til ham. Dokumentet bærer hosstaaende Segl.

Samme Aar den 29. November²⁾ køber han af Borgmester Arild Kruse (B/2) en Gaard paa Gl. Torv, hvor Skomager Jes Nielsson (Medl. No. 168) bor, flere Brr: er Medbeseglere.

Hans Hustru Christine er en Søster til Hr. Odde Hansson, Kantor i Roskilde; med Christine har han 2 Sønner, Lauritz og Jep; efter hendes Død gifter han sig med Mette Hansdatter og har med hende en Søn Hans. Han boede i ovennævnte Gaard liggende vest og nord for Gl. Torv i St. Peders Sogn.

Ved Skiftet den 10. Februar 1475³⁾ efter Peder Lassens Død optræder Kantoren Hr. Odde Hansson paa sine Søstersønners Vegne (Lauritz og Jep), medens Br: Borgmester Jacob Clausson (Medlem No. 1) er Fuldmægtig, Værg og Formynder for Mette, Per Lassons Enke, nu Husfrue, og hendes Søn med Per Lasson, Hans Pederson. Mette beholder paa Skiftet Gaarden og udbetaler de 2 ældste Sønner deres Arvedel efter Faderen.

Mette har giftet sig med Br: Skræder Lasse Jepsson (Medlem No. 185), og 10 Dage efter Skiftet faar hun den 20. Februar 1475⁴⁾ af Medarvingerne Tingskøde paa Gaarden (4 Brr: sidder i Bytinget).

Den 1. Maj 1485⁵⁾ er Mette død, hendes yngste Søn Hans Pedersen udsteder i Esrom Skøde paa sin Arvedel i Gaarden paa Gl. Torv til sin Farbrodersøn Oluf Bendtzsen i Soderup (ligger lidt udenfor Esrom).

Den 29. November 1487⁶⁾ skøder Br: Skræder Lasse Jepsen (Medl. No. 185) til Esrom Kloster sin Arv efter sin Hustru Mette Per Lassens i Gaarden nord ved Gl. Torv, foruden i 2 andre Gaarde paa Vestergade; i den ene Gaard paa Vestergade boede Smeden Per Jepsen (Medl. No. 302-3); alle 3 Gaarde faar Esrom Kloster, hvor Skræderens Fostersøn⁷⁾ er Conventsbroder; af de 6 Medbeseglere er de 3 Brødre, Raadmand Claus Nyman (Medl. No. 24-5), Aage Bager (Medl. No. 306-7) og Fjerdingsmand Lasse Mogensen (Medl. No. 113), desuden er Per Lassens Broder Bent Smed, boende i Soderup, Medbesegler.

Af Peder Lassens 2 ældste Sønner er Lauritz Pedersen bleven *Professus* og nygiven Broder i Hvitø Kloster i Oslos Bispedømme i Norge, han dør i 1486 i Klostret, der den 24. September 1488⁸⁾ tilskøder Esrom den Lauritz Pedersen tilkommende Arv efter hans Forældre.

¹⁾ Rep. 7585.

²⁾ K. D. II. 82.

³⁾ K. D. II. 132-3.

⁴⁾ K. D. II. 133-4.

⁵⁾ K. D. II. 151.

⁶⁾ K. D. II. 154-5.

⁷⁾ K. D. II. 157.

⁸⁾ K. D. II. 159.

Den anden Søn Jep Pedersen er Borger i København og er den 4. August 1496¹⁾ gift 2. Gang med Kristine, de bor i deres egen Gaard, som ligger sønden op til Vandmøllen; og de skænker denne Gaard sammen med en anden Gaard i København og en Gaard i Ishøj til Margrethe Alter i Frue Kirke, den 6. Maj 1498²⁾ udstedes Skøde paa Kong Hans' Retterting.

I Følge Fortegnelsen af ca. 1530³⁾ over Aartider, der skulde holdes af Vikarerne ved Frue Kirke, skal Vikarernes Bryggerkedler udrede 2 Skilling grot til Betaling af Messen for Jep Pedersen og Hustru Kristine.

123. EJENDOMSBESIDDER JENS SKRØDER

1446. I d. m. Broderbog nævnes »JENS SKRÖDER« som Medlem No. 301.

Han nævnes som boende paa Nordsiden af Gl. Torv den 29. Januar 1446⁴⁾ og at han den 11. Juli 1446⁵⁾ ejer Gaarden paa Gl. Torv.

Den 14. Maj 1484⁶⁾ er han Borger og Medbesegler, da Kannik Mikkell Matson og Knud Matson giver en Gaard paa Nørregade til St. Peders Kirke. Hans Segl gengives hостаende.

Den 24. August 1497⁷⁾ nævnes endnu »gamle Jens Skröder« som Medbesegler paa et Lejebrev paa en Gaard tilhørende St. Peders Kirke liggende i det gamle Raadhusstræde.

124. SKOMAGER HANS BAGER

1446. I d. m. Broderbog nævnes »HANS BEYER SKOMAGE:« som Medlem No. 112. Navnet er uden Tvivl Skomager Hans Bager.

Hans Bager nævnes 11. Juli og 29. November 1446 i K. D. II 81 og 82 som boende sammen med Medlem No. 168, Skomager Jes Nielsen i en Gaard nord for Gl. Torv, som Medlem No. 174, Smed Peder Larsen køber af Borgmester Arild Kruse (B/2).

125. OLDERMAND BERENT WAGEN

længe
før 1447.

I d. m. Broderbog nævnes »BERENT VAGEN, ALTERMAND« som Medlem No. 10; i Referatet af Sammenkomsten i 1447 nævnes Bernt Wagen som den tredje af Brødrene (B/14) og i d. m. Broderbog anføres han som den første efter de Medlemmer, der var Borgmestre og Raadmænd og samtidig anføres, at han er Oldermænd. Det tør derefter med Sikkerhed antages, at han var og er bleven genvalgt til Oldermænd i 1447 den 23. Maj, og at han har været den ledende ved Tilrettelæggelsen af den forbedrede Skraa, ligesom

¹⁾ K. D. IV. 242 4. ²⁾ K. D. IV. 254-5. ³⁾ K. D. IV. 452. ⁴⁾ K. D. II. 81. ⁵⁾ K. D. II. 82.
⁶⁾ R. D. III 8 og Rep. II. 5465. ⁷⁾ K. D. II. 172.

at det var ham, der som Oldermænd i 1447 lod Danske Kompagnis Skraa skrive i en Pergamentbog, se Kapitel I S. 4.

Han var rimeligvis Søn af Raadmand Henrik Vagen (Medl. No. 332), der sidste Gang nævnes 1441 og rimeligvis Fader til Arild Vagn, der ikke var Medlem, men var Raadmand fra 1473-99.

Oldermænd Berent Wagen nævnes som Borger,¹⁾ Bymand²⁾ og Tingsvidne,³⁾ men fører udadtil en stille Tilværelse; hvorlænge han er Oldermænd kan ikke siges, men i 1459⁴⁾ er han det i alt Fald ikke mere. I 1461 er han Medlem af Københavns Byting.⁵⁾ I 1464⁶⁾ bor han i Klædeboderne, og samme Aar den 19. November nævnes han sidste Gang.

Han førte hosstaaende Segl den 10. April 1458,⁷⁾ hvor han er Medbesegler sammen med 2 Medlemmer af Danske Kompagni.

126. GRUBBE

I Referatet af Sammenkomsten 23. Maj 1447 nævnes »GRUBBE« som den 5. af Brødrene (B/16), men i d. m. Broderbog er han glemt. for 1447.

127. TINGSVIDNE OG BYMAND JOST JOHANSSON

I Referatet af Sammenkomsten 23. Maj 1447 nævnes »JOST, JOHANSEN« som den 6. af Brødrene (B/17), men i d. m. Broderbog er han glemt. Kommaet maa være en Fejlskrift. for 1447.

I 1450⁸⁾ nævnes flere Gange Jost Johanssøn som Bymand og Tingsvidne sammen med flere andre Brødre, saasom Oldermænd Bernt Wagen (Medl. No. 10) og Medlemmerne No. 13, 19-20 og 84.

128-9. BORGER BERTEL CLAUSSON LUND OG HUSTRU

I Referatet af Sammenkomsten i 1447 nævnes Bertel Lund s Brødrene (B/18), i d. m. Broderbog nævnes »BERTEL LUND CUM UXOR« som Medlem No. 19 og 20.

Bertel Lund nævnes som Bymand fra 17. April 1450⁹⁾ til 26. Juni 1458¹⁰⁾.

Den 27. Oktober 1445¹¹⁾ var han Medbesegler sammen med 4 Medlemmer af Danske Kompagni og førte hosstaaende Segl med Omskrift: »s bertel clausson«, medens der i Brevet staar: Bertell Lund Borger, hans fulde Navn er altsaa Bertel Clausson Lund.

f længe for 1447.

1) K. D. IV. 60 og 67. 2) K. D. II. 90. 3) K. D. II. 92. 4) K. D. I. 197 og K. D. IV. 65.
5) K. K. IV. 67. 6) K. D. II. 119-21. 7) K. D. II. 108. 8) K. D. II. 91. 9) K. D. II. 92.
10) K. D. IV. 60. 11) Rep. 7559 og A M. 24. 18.

130. BYMAND HANS OTMERTSSON

før 1447. I Referatet af Sammenkomsten den 23. Maj 1447 nævnes »HANS OTMARSEN« som den 10. af Brødrene (B/21), men i d. m. Broderbog er han ikke anført, medmindre han skulde være identisk med Medlem No. 193 Hans Ottes:

Den 21. September 1441¹⁾ er »Johanne Odmari« Vidne paa Marines Gavebrev til Kapitlet — se Br: Per Sveve (Medlem No. 83) S. 68.

Han nævnes den 1. Maj 1449²⁾ som Bymand Hans Otmertzssen og er Medbesegler sammen med Oldermænden Bernt Wagen og 2 andre Brr: Hans Segl fattes.

131. KRISTOFFER AF BAYERNS SKRIVER, SENERE SEKRETÆR I CANCELIET, PEDER SVENDSON

længe før 1447. I Referatet af Sammenkomsten 23. Maj 1447 nævnes »PEDER SVENDSSON« som den 11. og sidste af de navngivne Brødre (B/22), men i d. m. Broderbog er han ikke anført, da han maa være død kort efter Mødet i 1447.

Den 1. Januar 1456 nævnes, at Kristoffer af Bayern havde givet Peder Svendsen Kronens Gaard ved Højbro paa Adelgade til ham og hans Arvinger til evig Eje for hans lange og tro Tjeneste;³⁾ i samme Dokument giver Christian 1. Gaarden til Peder Svendsens nærmeste Arvinger, Kongens Skriver Br: Peder Unger (Medlem No. 320), der er gift med Peder Svendsens Søster Elline.⁴⁾ Peder Unger har Genvordigheder med Retten til Gaarden, saaledes at Christian 1. den 9. April 1462⁵⁾ maa stadfæste Gaven.

132. RAADMAND NIELS EBBESON

1447. I d. m. Broderbog nævnes »NIELS: ESKILDS: RAADMAND« som Medlem No. 327 og som No. 4 i Dødelisten; men Eskildsen maa være en fejl Afskrift; han nævnes den 23. Maj 1447 og er da med som Raadmand, men var ikke Medlem. Paa den Tid nævnes ikke nogen Raadmand Niels Eskildsen, men derimod Raadmand Niels Ebbesen.

Han nævnes som Raadmand fra 31. August 1440⁶⁾ til 6. April 1449.⁷⁾

Denne sidste Dato er han Medbesegler sammen med flere Medlemmer af Danske Kompagni, han førte hosstaaende Segl med Omskrift: s iesse grvetenstoper. Raadmand Jens (Niels) Ebbesen var altsaa Grydestøber eller en af hans Forfædre havde været det.

Han er Fader til Br: Ebbe Jensen (Medlem No. 28), se nærmere denne Side 121.

¹⁾ K. D. II. 72. ²⁾ K. D. II. 89. ³⁾ K. D. IV. 55. ⁴⁾ K. D. II. 102. ⁵⁾ K. D. II. 114. ⁶⁾ K. D. II. 69. ⁷⁾ Rep. 7877. Navnene Jens (Jesse) og Niels (Nicolaj) bruges i Flæng i Middelalderen.

133-4. OLDERMAND DANCKORD LANGE OG HUSTRU ELSEBE

I d. m. Broderbog nævnes »DANSKERB LANGE CUM UXORE ELSEBE« som Medlem No. 11-2, lige efter den gamle Oldermænd Bernt Vagen, der er her-^{1447.} efter en Rimelighed for, at han er den nyvalgte Oldermænd i 1447.

Han nævnes 1. Maj 1450¹⁾ som Bytingsvidne og Bymand; den 30. Juni 1459²⁾ som Oldermænd og Bymand sammen med Oldermænd Raadmænd Magnus Jensen kaldet Skrifer (Medlem No. 323) og alle Brødre i Danske Kompagni, at de med Brødrenes Samtykke har udlejet en Grund østen for Kompagniet til Niels Hjort og Hustru Gertrud og deres ægte Børn for 16 Grot i Landgilde. Brevet forsynes med deres Segl, og til Vitterlighed forsynes Brevet med de forhenværende Oldermænds Bernt Wagens (Medlem No. 10) og Ewert Guldsmeds Segl (Medlem No. 55). Bemeldte Grund ses paa Planen, Kapitel I, S. 29, angivet med Bogstaverne a-b-c-d.

I 1460 ejer Danckord Lange den store Ejendom No. 56 i Strand Kvarter, nu Hjørnet af Højbroplads 4 og Læderstræde 1, samt derved liggende Ejendom i Læderstræde, nu en Del af No. 1, tidligere No. 22 i Strand Kvarter.

Fra 1463-87 nævnes han som Kirkevæрге ved Nicolaj Kirke, se nærmere herom under Medlem No. 9 Br: Gerlag Flor, S. 106.

Den 10. April 1458³⁾ fører han hosstaaende Segl.

135. BORGMESTER JAKOB CLAUSSON (GODOV)

I d. m. Broderbog nævnes »JAKOB CLAUS: BORG:« som Medlem No. 1, denne fremstaaende Plads er aabenbart dikteret Laugsskriveren, men da han ikke nævnes som Borgmester førend 27. Januar 1453,⁴⁾ kan Indførelsen i Broderbogen ikke være sket før 1453. I Referatet af Sammenkomsten den 23. Maj 1447 anføres Broderen under Navnet Jep Clausen a Wapen, som den første af Brødrene (B/12).^{for 1447, rimeligvis 1445.}

Han hørte til Adelslægten Godov, var Væbner og førte hosstaaende Segl (C. LVIII. 17). I Omkredsen læses: s'ieppe clawesone.

I 1445 var han Hofsinde⁵⁾ (en Slags Kammerjunker) hos Kristoffer af Bayern og har rimeligvis da været Medlem. Christian I nævner ham som »vor elskelige Tjener« den 21. September 1463.⁶⁾

Han var Borgmester 2 Gange fra 27. Januar 1453 til 10. April 1458.⁷⁾ Den 25. Marts 1463⁸⁾ er han som Jep Clausen a Wapen Medbesegler, men efter at han den 28. November 1474⁹⁾ havde været i Borgmesters Sted, er

¹⁾ K. D. II. 94.

²⁾ K. D. IV. 64. Se Afbildning, Kapitel I, S. 3.

³⁾ K. D. II. 108 og Rep. II. 837.

⁴⁾ Rep. II. 216.

⁵⁾ D. A. A. 1894, 151.

⁶⁾ K. D. IV. 77.

⁷⁾ Rigs. A. Kbhvn.s Gaarde 51.

⁸⁾ K. D. IV. 75.

⁹⁾ K. D. IV. 117.

han Borgmester til 9. August 1479,¹⁾ hvorefter han ret snart maa være død, idet dette nævnes den 21. September 1480.²⁾

Jep Clausen var en meget driftig og velhavende Mand, men han har neppe været gift. Han køber og sælger Gaarde i København, laaner Penge ud mod Pant i Gaarde i København og i Landejendomme lige til sin Død. Paa alle Dokumenter, der vedrører ham, er de fleste Medbeseglere Brødre.

Selv boede han i et stort Stenhus i Klædeboderne; ved Dom paa Københavns Slot havde Christian I den 27. Oktober 1457³⁾ tilkendt ham Ejendomsretten hertil, som de noget tvivlsomme Skøder, dels fra Br: Murer Lars Olufsen (Medlem No. 240) af 17. April 1450,⁴⁾ dels fra Mikkel Andersens Enke Christine af 2. Juni 1450,⁵⁾ og dels fra Br: Hans Henriksen (Medlem No. 148) af 3. Juni 1450⁶⁾ nok kunde kræve. Af de 12 Medbeseglere paa nævnte 3 Skøder er de 11 Medlemmer.

I 1475 var han Formynder for Br: Per Lassens Enke Mette (Medlem No. 174), se denne.

Ligesaa smart han er til at handle med Ejendomme, ligesaa gavmild er han over for Kirken, ganske vist paa Betingelse, at der holdtes Sjælemesse for ham og for alle kristne Sjæle; i Gaven til Graabrødre Kloster er hans Forældre medtaget; derimod nævnes ikke nogen Hustru, saa vi maa som anført antage, at han ikke har været gift; hans Datter nævnes heller ikke, men de er maaske begge tænkt at være blandt »alle kristne Sjæle«.

Den 25. Maj 1491 stadfæster Kong Hans et Skøde fra Bager Lydeke Gerwenson i Helsingør til Præsten Jens Persen paa en Gaard i København i St. Peders Sogn i Raadhusstræde,⁷⁾ som *Jep Clausen gav ham med sin Datter* (18 sjællandske Alen mod Gaden og 41 i Dybden), Aaret efter afholdes tilige Tingsvidne, hvor flere Medlemmer var Vidner og Medlem No. 306 Br: Aage Bager var Tingmand.⁸⁾

Borgmester Jakob Clausens største Gavmildhed overfor Kirken var hans store Gaver til Oprettelse af et Vikariat i 1463 ved Hellig Trefoldigheds Alteret i Frue Kirke, hvilket er nærmere omtalt i Kapitel I, Side 22-3 (er den Side 23 nederst nævnte Donatrix Anna, Datter af Peter Andersen, Moder til Jep Clausens Datter?).

Desuden skænkede han i 1446⁹⁾ til Brødrene i Graabrødre Kloster 80 rhinske Gylden, en Kalk og Disk af Sølv, en guldindvævet Messehagel og en Gaard i København liggende vesten næst Krabbes Gaard til Klosterets Trefoldigheds Alter for »hans, hans Forældres og alle kristne Sjæles Bestandelse«.

I 1476¹⁰⁾ stifter han et Jomfru Maria Alter i St. Jørgens Kloster Kirke ved

1) K. D. IV. 142. 2) K. D. IV. 134. 3) K. D. II. 107. 4) K. D. II. 92. 5) K. D. II. 95. 6) K. D. II. 96.

7) Lydeke Gerwensons Fader, Bager Gerfwaen, boede den 5. Aug. 1457 i en Gaard vest for Frue Kirke i St. Peders Sogn, Gaarden køber J. C. af Klerken Tage Mortensen den 30. Juli og 5. August — den ligger i Raadhusstræde og er den samme Gaard, J. C. giver med sin Datter til Lydeke Gerwenson; Lydeke Bagers Gaard i Raadhusstræde nævnes 17.-5.-1477 i K. D. II. 136.

8) K. D. II. 165-7. 9) K. D. I. 201. 10) K. D. IV. 121.

København og giver Graabrødre Kloster 300 lybske Mark i dansk Mønt dertil, samt en Messehagel af Damask med Messeserk og andet Redskab, samt Kalk og Disk med hans Vaaben paa.

Den 3. August 1479,¹⁾ omtrent 1 Aar før han dør, skænker han en Gaard i København paa Nordsiden i »Kjøbmannegade« lige overfor den Gaard, som afdøde Hr. Oluf Axelsen forud ejede og østen næst den Gaard, som beboes af Apotekerens Mester Johan, til Abbeden i Æbelholt Kloster (det laa i Tjærby Sogn, Strø Herred, Sjælland), imod at Præsterne i bemeldte Kloster »til evig Tid daglig skal synge en Messe for hans Sjæls og hans Forældres Sjæles Bestandelse« (her er ikke medtaget »alle kristne Sjæle«). I Abbedens Tilstaaelse nævnes hvilke Messer, der skal synges de forskellige Dage, og hvor mange Lys, der skal brændes til de forskellige daglige Sangmesser. Endvidere skal der en Gang om Aaret holdes en Begængelse med Messer og Vigilier med »XI Leitzer« for »Jep Clawessens« Sjæl og alle kristne Sjæle, samtidig skal 6 fattige Folk have Mad, Øl og 6 Par Sko. Opfylder Klosteret ikke alle disse Betingelser, giver Abbeden i Tilstaaelsen de til enhver Tid værende Borgmestre og Raad i København Fuldmagt til at tage Gaarden og give den til en anden Kirke, der vil overholde Betingelserne.

Foruden Kantoren og en Kannik i København er to Brødre, (Medlem No. 24) Borgmester Claus Nyman og (Medlem No. 288) Anders Nielsen, Medbeseglere. 6 Dage²⁾ senere tages der Tingsvidne paa Skødningen af Gaarden. Br: Erik Jensen (Medlem No. 2), Høvidsmand paa Københavns Slot, ledede Bytinget med 6 Tingmænd, hvoraf de 4 var Brødre, her fremtræder Medlem No. 24, Br: Borgmester Claus Nyman, og beretter, at »erszame« Borgmester »Jep Clawessen aff Wapn« i flere Dannemænds Nærværelse havde befalet ham og givet ham Fuldmagt til at skøde bemeldte Gaard til Æbelholt Kloster.

Da den energiske Mand ikke selv møder, maa han uden Tvivl have været meget svagelig; alle hans Betingelser for hans Sjæls Frelse tyder ogsaa paa, at de sidste Dage nærmer sig; den 21. September 1480³⁾ pantsætter Vikaren ved Hellig Trefoldigheds Alter i Frue Kirke en Gaard i Skoverlund, og her nævnes: »at Gud haver hans Sjæl«. — Gaarden havde Ridder Jep Hansen i Sandby i 1463 pantsat til Jep Clausen for 30 rhinske Gylden »gode af Guld af de 4 Korn første Slags«.

I 1498⁴⁾ anføres: »at Jep Clausen forud Borgmester nu død, havde givet nogle Jordstykker ved Jermers Gab i København til St. Antoni Kloster i Præstø for sin Sjæls Salighed.«

136-7. LAUGSSKRIVER HANS OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »LAUGE HANS CUM UXORE« som Medlem No. ^{1447?} 40-1. Lauge Hans er formentlig en Forkortelse (Laugets Hans) Laugsskriver

¹⁾ K. D. II. 141-5. ²⁾ K. D. II. 143. ³⁾ K. D. IV. 154. ⁴⁾ K. D. I. 251.

Hans: Navnet er skreven med særlig Omhu paa den 1. Side nederst tilhøjre. § 57 i Skraaen giver Laugsskriveren og Hustru Ret til at drikke frit i alle 3 Adeldrikke.

138-9. RAADMAND BERTHEL QVADTS OG HUSTRU

1448. I d. m. Broderbog nævnes »BERTEL QVADZ RAADMAND CUM UX:« som Medlem No. 325-6 og i Dødelisten som No. 2-3.

Ifølge Stadsretten af 1443 var Bertel Qvadtz nærværende ved Sammenkomsten i 1447 som Raadmand (B/4), men han har da ikke været Medlem, derimod maa han kort efter være optaget sammen med sin Hustru; begge opføres blandt de afdøde Brødre og Søstre; de maa have været ret fremstaaende Personligheder, idet de anføres blandt de afdøde lige efter Kong Kristoffer; hans smukke Segl (D. XXIII. 2), med Omskrift: »s'bertolt quaes«, tyder ogsaa derpaa.

Han nævnes 1. Gang den 8. November 1413¹⁾ som Borger i København. Den 10. November 1413²⁾ sælger han sin Gaard i Roskilde liggende ud til Torvet. Gaarden havde han arvet efter sin Onkel Jakob Jensen.

Den 8. Juli 1415³⁾ nævnes han 1. Gang som Raadmand. 1431⁴⁾ pantsætter Bertel Qvatz sin Gaard ved Stranden i vor Frue Sogn til Didrik Komhart af Deventer,⁵⁾ som atter i 1436 pantsætter den til Kapitlet, i 1443 overdrog Bertel Qvadtz den til Antvorskov Kloster.

Han nævnes sidste Gang som Raadmand den 6. Juli 1450.⁶⁾

140. BORGMESTER HENDRICH VON LAREN

1448. I d. m. Broderbog nævnes »HEND: VON LORN, BORGEMESTER« som Medlem No. 338 og i Dødelisten som No. 15. Jfr. Stadsretten af 1443 var Hendrich von Laren nærværende ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447 som Borgmester (B/3), men han har da ikke været Medlem, derimod maa han kort efter være optaget, idet han opføres blandt de afdøde Brødre som No. 15, Medlem No. 338. Iøvrigt nævnes han ikke.

Laren er Navnet paa 2 Byer i Holland, den ene ligger i Gelderland, den anden, der er den største, ligger i Nordholland.

141. RAADMAND HANS JENSSON WAT

1448. I d. m. Broderbog nævnes »RAADMAND HANS VADT« som Medlem No. 352 og paa Dødelisten som No. 29.

Jfr. Stadsretten af 1443 var Hans Wat nærværende ved Sammenkomsten

1) Rep. 5302. 2) Rep. 5305. 3) K. D. IV. 17. 4) K. D. IV. 29. 5) Deventer ligger i Holland.
6) K. D. II. 97.

i 1447 som Raadmand (B/5), men han har da ikke været Medlem, derimod maa han kort efter være optaget; han opføres kun blandt de afdøde Brødre.

Hans Jensson, kaldet Wat, nævnes som Raadmand fra 1420¹⁾ til 6. September 1452²⁾. Den 23. April 1430³⁾ er han Medbesegler samtidig med Raadmand JON Wat (Medlem No. 348-9) og paa samme Document; her findes hans Segl med Omskrift: »HANS JENSSON WAT« som Segl No. 3, medens Jon Wats Segl er No. 5.

I 1444⁴⁾ er han Medbesegler sammen med Raadmændene Br: Willum Skaaning (Medlem No. 5-6) og Br: Anders Schulte (Medlem No. 7-8) paa et Brev, skrevet i København, om at Bymand i Halmstad Tyghe Tygesson har pantsat sin Jord og Gaard, hvor Henike Bonow boer, i S. Nicolaj Sogn til S. Nicolaj Kirke for 6 lødige Mark af saadan Mønt, som Købmænd bruger i Sjælland.

Originalen til dette Brev findes i Rigsarkivet i Stockholm, og en Afskrift findes i Statsarkivet i Slesvig, Brevet er forsynet med Hans Wats Segl nøjagtig som ovenstaaende.

Den 29. Juni 1424⁵⁾ nævnes hans Gaard liggende ved Stranden ved Siden af den Gaard, som Ridder Anders Jepsen Lunge skænker til Helligtrefoldighedsalterets Oprettelse.

142-3. BYFOGED, RAADMAND JENS ANDERSEN OG HSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »JENS ANDERS: BYEF: CUM UXOR:« som Medlem ^{1448.} No. 128-9.

Han nævnes i 28 Dokumenter,⁶⁾ men disse giver kun disse Oplysninger:

- 1) at han har været Byfoged fra den 2. December 1448 i en kortere Tid, idet hans Eftermand Byfoged Jep Jensen Skræder (Medlem Nr. 84) nævnes den 30. April 1450.
- 2) at han har været Raadmand fra 14. Maj 1457 til 12. December 1463, hvorefter han atter er Byfoged til 11. Marts 1465, men benævnes samtidig at være Raadmand,
- 3) at han har været Raadmand fra 4. April 1468 til 13. Juli 1478,
- 4) at han boede paa Gammel Torv, og
- 5) at han snart kaldes Jens snart Niels til Fornavn.⁶⁾

Den 9. December 1448⁷⁾ udstedes et Bytingsskøde paa Vommebadstuen, der skænkes til St. Olafs Alter og her er Byfogedens Segl bevaret, se hosstaaende Afbildning.

Paa dette Dokument er 7 Segl, der alle tilhører Medlemmer af Danske Kompagni, undtagen B/2 Arild Kruse, der dog hører til dem, der var tilstede ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447.

¹⁾ K. D. II. 44. ²⁾ K. D. IV. 49. ³⁾ K. D. II. 56-7. ⁴⁾ Rep. 7349. ⁵⁾ K. D. IV. 27.

⁶⁾ Navnene Jens (Jesse) og Niels bruges i Flæng i Middelalderen. ⁷⁾ Rep. 7833.

144. RAADMAND GERLAG FLOR

^{1448.} I d. m. Broderbog nævnes »GERT LAT BLAR RAADMAND« som Medlem No. 9.

Han er identisk med Gerlag Flor, Raadmand. Han var Raadmand fra 24. August 1448¹⁾ til 7. September 1464²⁾.

Han førte som uadelig den 6. April 1449 hosstaaende Segl tilvenstre med Omskrift: Gherlah Flor. Og som adlet og Væbner førte han i 1453 hosstaaende Segl tilhøjre (B. IV. 1), i Omskriften læses: »si gerlaci flore«.

Han nævnes som Kirkeværge ved St. Nicolai Kirke fra 6. September 1452³⁾ til 14. September 1487,⁴⁾ men fra 1463-80 nævnes tillige som Kirkeværge Br: Oldemand Danchord Lange (Medlem No. 11) og Br: Lars Nielsen Bager (Medlem No. 304); i 1473 nævnes yderligere Br: Albrecht van Anklem (Medlem No. 234) og i 1478 Bager Br: Tydke Berendsøn (Medlem No. 248), undertiden underskriver de alle 3, undertiden kun de 2, iøvrigt var det Datidens Skik og Brug, at der kun skulde være 2 Kirkeværger ved en Kirke.

Da Nicolai Kirke var annekteret til Københavns Domkapitel, tilfaldt Kirketienden ikke Kirken selv, men den af Kannikerne ved Domkapitlet, sædvanligt Kantoren, som var Sogneherren. Imidlertid gjorde Kirkeværgerne og Sognemændene gentagne Gange (1464 og 1487) Paastand paa den, som det maatte synes, Nikolaj Kirke med Rette tilkommende Fisketiende, der faldt om Efteraaret; men det lykkedes dem ikke at sætte deres Sag igennem mod Kapitlet.

Saa vel i 1464 som i 1487 optræder Gerlag Flor og Danchord Lange som Kirkeværger i Striden med Domkapitlet og taber deres Sag begge Gange (se K. D. IV. 79 og 201). Sidste Gang var Sagen endog appelleret til Pave Innocens VIII, der imidlertid resolverede, at Biskop Oluf Mortensens Dom⁵⁾ skulde staa ved Magt og at Fisketienden, der faldt i hvilket som helst af Københavns Sogne, skulde alene tilhøre Vor Frue Kirke og dens Kapitel.

Blandt Biskoppens⁶⁾ Meddommere var den 3. Kannik fra Roskilde Br: Hr. Jep Pedersen, Medlem No. 100.

145-6. RAADMAND JEPPE PEDHERSSON OG HUSTRU KRISTINE

^{1448.} I d. m. Broderbog nævnes »JEP PERS: CUM UXORE RAADMAND« som Medlem No. 373-4 og nævnes i Dødelisten som No. 50 og 51.

Jfr. Stadsretten af 1443 var Jep Pedersen nærværende ved Sammenkomsten i 1447 som Raadmand (B/11), men har da ikke været Medlem; derimod

¹⁾ K. D. IV. 40. ²⁾ K. D. II. 119. ³⁾ K. D. IV. 48. ⁴⁾ K. D. IV. 201. ⁵⁾ K. D. IV. 79. ⁶⁾ K. D. IV. 79.

maa han kort efter være optaget sammen med sin Hustru Kristine.¹⁾ De opføres begge blandt de afdøde Brr: og Sstr. henimod Slutningen af Fortegnelsen.

Jep Pedersen var Raadmand fra 28. September 1441²⁾ til 9. December 1448³⁾ og han førte hosstaaende Segl.

Naar Dr. O. Nielsen i sin Bog om Københavns Historie i I Bind S. 76-7 anfører, at der findes 2 Raadmænd med Navnet Jep Pedersen, da er dette ganske rigtigt, der er kun dertil at bemærke, at den anden Jep Pedersen var fra Greve og var Raadmand i Roskilde, altsaa ikke identisk med vor Jep Pedersen.

I Fortegnelsen af 1. September 1523⁴⁾ over de Vikarernes Kapitel tilhørende Bryggekedler, der betaler de for disse betingede Sjølemesser, anføres, at der betales 2 Sk. Grot for Jacob Pedersens og hans Hustru Kristines Messe.

147. KATHRINE HAGHEMESTER

I d. m. Broderbog nævnes »CATRINE HOFMEST:« som Medlem No. 101. ca. 1448.
Hun er uden Tvivl i Familie med Br: Hinse Hagemester (B/13) og Br: Raadmand Henrik Hagemester (Medlem No. 333).

148. HR. JACOB PEDERSSON, KANNIK I ROSKILDE

I d. m. Broderbog nævnes »HR: JEP: PEDERS: CAN: ROSCHIL:« som Medlem No. 100. for 1449.

Han førte 1461 hosstaaende Segl med Omskrift: »s'..... petri« (se H. P. Geisl. No. 1028).

Som Official for Hr. Biskop Oluf Daa i Roskilde nævnes Roskildekannik »Jacob Petri« den 1. Juni 1449 i Lybæk, hvor han afleverer 620 Dukater til nogle Italienerne, der skal bringe Summen videre til Paven.⁵⁾

Den 2. Februar 1450 er han atter i Lybæk, denne Gang sammen med en Kollega fra Domkapitlet i Roskilde, Magister Laurentius Olaii. Den før nævnte Pengesum var endnu ikke blevet betalt Paven, og Claus Bunsin (den ene af Italienerne) maatte love til Sikkerhed for Betalingen ikke at forlade Lybæk.⁶⁾ De to Domherrer fra Roskilde har utvivlsomt med det samme fortsat deres Rejse sydpaa. Den 28. Marts s. A. betalte de nemlig i Rom til Kardinalkollegiet 130 Guldfloriner paa Roskildebispen Oluf Daas Vegne som en Del af hans Servispenge.⁷⁾

Det er tydeligt, at J. P. har været i Bisp Oluf Daas Tjeneste. Dette fremgaar ogsaa af adskillige Breve fra Aarene 1456-58. J. P. giver saaledes sam-

1) K. D. IV. 408. 2) K. D. IV. 38.

3) K. D. IV. 40, Univ. A. Pakke 572. Dok. fra Frue K. før Ref. og Rep. 7833. 4) K. D. IV. 408.

5) Urk. d. St. Lübeck VIII, 615. 6) Urk. d. St. Lübeck VIII, 665. 7) A. P. D. 1960-61.

men med et Par andre Kapitelsmedlemmer Møde paa Sjælandsfares Lands-ting den 21. April 1456¹⁾ og ligeledes Ugedagen derpaa,²⁾ samt den 6. Juli 1457;³⁾ paa Kongens Retterting møder han, uden Ledsagelse af Kolleger fra Kapitlet, den 31. Maj 1456 paa Slottet i København,⁴⁾ den 24. April 1457 i København,⁵⁾ den 15. Juni 1458 paa Raadstuen i Roskilde⁶⁾ og den 24. August s. A. paa Københavns Slot;⁷⁾ men hvad enten han kommer paa Landstinget eller paa Rettertinget, er det »paa værdige Faders med Gud og Herres Vegne Hr. Oluf Daa, Biskop i Roskilde«, som det udtrykkes i Brevet den 21. April 1456. — Naar vi i 1458, muligvis den 2. Maj, finder J. P. nærværende i Kapitlet paa den bispelige Borg Hjortholm,⁸⁾ peger denne Omstændighed ligeledes i Retning af hans Tilknytning til Bispen. Kun een Gang, den 14. December 1458, finder vi ham nærværende paa Kongens Retterting i »Graabrødre Klosters Stue i København«, uden at han optræder paa Bispens Vegne, idet J. P. blot er nævnt mellem de »gode Mænd, som der da nærværende var.«⁹⁾

I Kraft af sine særlige Forhold har J. P. rimeligvis været meget paa Rejse. Herpaa tyder unægtelig den Omstændighed, at Paven den 23. August 1459 gav ham Tilladelse til at have Rejsealter.¹⁰⁾ Det kan ogsaa i denne Sammenhæng nævnes, at det af Kannikelisten fra 1459 ses, at J. P. i dette Aar ikke var residerende.¹¹⁾ Derimod viser samme Liste mærkelig nok, at han det følgende Aar, 1460, residerede ved Domkirken. Det er derfor tænkeligt, at der paa denne Tid er foregaaet en Forandring i hans ydre Livsforhold. Omtrent paa denne Tid, den 20. Februar 1461, døde ogsaa Roskildebispen, Oluf Daa, som J. P. havde tjent i en Række Aar.

At Kapitlet i Roskilde paa denne Tid har næret Tillid til Kannik Jacob Pedersen, fremgaar af, at han den 27. Februar dette Aar af sine Kolleger udpegedes til at være en af de 3 »Scrutatores« (Undersøgere), der — ved at tage hver enkelt Kannik for sig og udspørge ham — paa denne Dag skulde forestaa Valget af Oluf Daas Efterfølger.¹²⁾ Valget faldt paa Kapitlets Provst Oluf Mortensen. At Jacob Pedersen har nydt Anseelse, fremgaar ligeledes af, at den nye Biskop udvalgte ham foruden Ærkedegnen Tetz til Voldgiftsmænd paa Kapitlets og sine egne Vegne ved Tilrettelæggelsen af et Mageskifte mellem Bispestolen og Ridderen Oluf Axelssøn. Denne Ridders Genbrev, dat. 19. Maj 1461, til Bispen om Mageskiftet er bevaret¹³⁾ og har den særlige Interesse, at Roskildekannik Jakob Pedersens Segl endnu hænger under Brevet, se foranstaaende Afbildning.

Det er imidlertid sandsynligt, at Biskop Oluf Daas Død for J. P. har medført, at den smukke Position, han længe havde nydt i Kapitlet, led et Afbræk. Han savnede nu denne Biskops Støtte, og der fandtes vistnok Ka-

1) Rigs. A.: Rosk. Risps Arkiv. 2) I. c. 3) I. c. 4) I. c. 5) I. c. 6) A. M. 25, 5; 38, 31.

7) Rigs. A.: Rosk. Bisp Arkiv. 8) Rep. 2. R. 846. 9) A. M. 25, 6. 10) A. P. D. 2182.

11) Rigs. A.: Regnskaber for Rosk. Domkirke og Kapitel 1458—1520, hvori fire brækkede Folieblade, mrkt. »Roskilde No. 82«. 12) A. M. 52, 6. 13) Rigs. A.: Roskilde Bispens Arkiv.

pitelsmedlemmer, som var ham mindre venligssindede. Et gammelt Løfte, han havde aflagt om at gaa i Kloster, er formodentlig nu blevet gravet frem og foreholdt ham. En Klerk fra Roskilde Stift, Henrik Nielsen (Skarsow), var i den Anledning ude efter hans Kannikedømme og Præbende, der opgives at have et Aarsudbytte af 4 L , og fik den 16. Juli 1461 Paven til at providere ham dermed fra det Øjeblik, de blev ledige.¹⁾ J. P. gik dog ikke i Kloster — i hvert Fald ikke dengang; for i de følgende fire Aar kunde han synes at have resideret ved Domkirken i Roskilde, Kannik var han under alle Omstændigheder.

Den 30. April 1463 var han saaledes nærværende, da Kongen holdt Retterting »i Lucii Kirke i Roskilde i det ny Kapel næst uden for Kirkedøren«; han nævnes endog først i Rækken af de gode Mænd, der da var til Stede.²⁾ Den 4. Oktober s. A. sad han »i Officialis Sted« paa Landemøde og dømte i en Sag; nærværende var ved denne Lejlighed de fire Prælater, adskillige Kanniker og mange flere Klerke og Lægmand.³⁾ Da Biskop Oluf Mortensen det følgende Aar i sin Bispegaard i København den 28. Februar⁴⁾ paadømte en Sag, der angik det københavnske Kapitels Ret til Fisketiende fra Nicolai Kirke (se Medlem No. 9, Br: Gerlag Flor), var flere Roskildekanniker nærværende og samtykkede i Afgørelsen, og mellem disse Kanniker var Jacobus Petri. Endnu den 1. April 1465 var J. P. vel i rolig Besiddelse af sit Kannikedømme i Roskilde, idet Pave Paulus II denne Dag befalede en Kannik fra Upsala og to Kanniker fra Roskilde, og mellem disse Jacobus Petri, at give en Præst fra Åbo Stift Ventebrev paa et Embede i Åbo Stift.⁵⁾

Endnu samme Aar skete imidlertid det mærkelige: Kapitlet i Roskilde udelukkede ham, der en Aarrække havde været Kannik, fra Adgang til Koret og Kapitelshuset! Hvorledes det hænger sammen med denne mærkværdige Hændelse, lader sig ikke oplyse til de mindste Detailler, men der er i hvert Fald Materiale nok til Belysning af Situationen. Der er først og fremmest den højst interessante Forhørsakt, der giver en Beretning om det Forhør, Kong Christian I Aaret efter J. P.s Udelukkelse afholdt i Roskilde over hvert enkelt Kapitelsmedlem den 21. Oktober 1466 for at faa Sagen fuldt oplyst.⁶⁾ Men der er ogsaa Skrivelser fra Kongen til Kardinal Franciscus Gonzaga (26. Okt. 1466⁷⁾) og til Pave Paulus.⁸⁾

Sagen synes at forholde sig paa følgende Maade: Der var i 1465 opstaaet en alvorlig Konflikt mellem Provsten, Ærkedegnen og tre Kanniker paa den ene Side og Kannik Jakob Pedersen paa den anden. Kong Christian var den Gang paa Rejse i Udlandet; men den førstnævnte Part sendte ham nogle falske Oplysninger om Jakob Pedersen og opnaaede herved, at Kongen sendte Kapitlet nogle Missiver, rettede mod J. P., og som Følge af disse fik de Mod til at fare haardt frem mod J. P. De udelukkede ham paa ulovlig

1) A. P. D. 2229. 2) Rep. II. 1604. 3) A. M. 40, 3. 4) K. D. IV. 79. 5) A. P. D. 5191.
6) S. R. D. VIII. 418-22. 7) S. R. D. VIII. 441-42. 8) S. R. D. VIII. 433-34.

Vis, og uden at Bispen vidste noget om det, fra Adgang til Kor og Kapitel. Som Grund angaves i første Række, at J. P. havde paataget sig at være Prokurator for Mogens Andersen, der — paa Trods af Kapitlets Ønske — stræbte at komme i Besiddelse af Dekanetet i Roskilde, hvorved J. P. havde handlet mod Kapitlets Statutter. Dernæst brugtes Kongens Missiver til Støtte for Udelukkelsen. De fleste Medlemmer af Kapitlet har sikkert været meget kede af Sagen, men gik af Frygt for Kongens Vrede med til Udelukkelsen af J. P., dog kun »indtil Kongens Ankomst«. Da Kongen nu vendte hjem og blev oplyst om, at J. P. var uskyldig, krævede han gentagne Gange, at Kapitlet skulde genindsætte J. P. — dog forgæves! J. P. har naturligvis ikke været til Sinds at give op; men Kongen har ønsket at undgaa at faa Sagen appelleret til Paven, og en Ven af J. P. i Kapitlet gik overfor et Par af Kongens Mænd i Borgen for, at J. P. ikke skulde forlade Fædrelandet eller skrive til Kurien, førend han havde givet Møde for Kongen, Ærkebispens og andre Bisper eller Dommere. Inden dette Møde fandt Sted, satte J. P.s Fjender i Kapitlet hemmeligt et Brev sammen, hvori der gjordes Rede for Udelukkelsen og tillagdes J. P. forskellige Forbrydelser og Forseelser, og anbragte Kapitlets Segl under Brevet. Dette vistest derefter de fleste af de øvrige Kapitelsmedlemmer, som ikke havde været sammenkaldt ved dets Udfærdigelse, men som nu lod sig dels narre, dels true til at underskrive og forsegle. Dette Brev, der tilsyneladende fremtraadte som Udtryk for et enigt Kapitel, forelagdes paa det berammede Møde, der afholdtes i København i Begyndelsen af Juli 1466, og J. P.s Modstandere var Skyld i, at det ikke lykkedes her at føre Sagen til Ende. Resultatet blev derfor, at Sagen blev appelleret til Rom. For anden Gang i sit Liv drog da Jakob Pedersen til den evige Stad. Kapitlet derimod sendte det falske Brev til Paven. Kongen kom imidlertid under Vejr med, hvorledes det egentlig forholdt sig med dette Brevs Tilblivelse, og for at faa Sagen fuldt oplyst drog han til Roskilde og holdt i Domkirkens Sakristi et indgaaende Forhør over hver enkelt Kannik for sig. Forhøret bekræftede fuldt ud Kongens Mistanke, og det giver sikkert alt i alt et godt Spejlbillede af Kapitlets Forhold til J. P. Paa dette Sted skal kun fremdrages et Par af Udtalelserne. Kannik Johannes Sundanis, der har været en af J. P.s faa virkelige Fjender i Kapitlet, udtalte bl. a., at »den nævnte Hr. Jacobus havde gjort meget ondt (multa mala) i Kapitlet«, Petrus Hemmingi derimod, der paa Grund af Sygdom var udeblevet fra Forhøret, men blev forhørt i sin Bolig straks bagefter, at »J. P. ikke var blevet udelukket paa Grund af Forbrydelser eller Forseelser, da han altid var blevet anset for et agtværdigt Medlem af Kapitlet«. Kongen var nu klar over Stillingen, og i et Brev, dat. den 26. Oktober 1466, til Kardinal Franciscus Gonzaga beder han denne om at yde J. P., som han betegner som en Mand, der er »ikke lidet nyttig for saa vel Kirken som Kapitlet«, Støtte hos Paven; i en Skrivelse til denne beder Kongen om, at Paven ikke vil fæste Lid til det falske Brev.

Forhørsakterne i Rom kendes ikke, lige saa lidt som Ordlyden af Dommen. Men at denne er gaaet J. P. imod, fremgaar med fuld Tydelighed af en Supplik i Vatikanerarkivet fra den 25. August 1467.¹⁾ J. P. var øjensynlig paa det Tidspunkt endnu i Rom. Skønt domfældt havde han holdt Messe, men fik nu Absolution derfor, dog først efter fuldt at have adlydt Dommen.

Man skulde nu tro, at J. P. var »færdig« som Kannik i Roskilde. Det har han dog ikke været. Endnu i Begyndelsen af 1470^{erne} siges han at være i Besiddelse af et »større Præbende« (Aarsudbytte 8 $\frac{1}{2}$). Men paa denne Tid rettes der et nyt Stød imod ham og atter fra en Kollega. I en Supplik af 4. April 1470²⁾ beder Roskildekannik Niels Skave, der var i Besiddelse af et »mindre Præbende«, Pave Paulus II om at providere ham med Jakob Pedersens »større Præbende«. Motiveringen for denne Ansøgning er den, at afdøde Biskop Oluf Daa slet ikke havde haft Ret til at give det nævnte »større Præbende«, der var blevet ledigt ved hans egen Indvielse til Biskop, til J. P., idet Præbendet ved hans Indvielse var hjemfalden til pavelig Reservation; J. P. maatte derfor siges at have trængt sig ind i Præbendet og gennem mange Aar med Urette at have besiddet dette. Paven bevilgede Niels Skave det ønskede »større Præbende«; men saa let gik det nu ikke for Niels Skave at fordrive en Kollega. Af en ny Supplik fra Niels Skave af 25. Maj 1471³⁾ fremgaar, at J. P. endnu var i Besiddelse af det »større Præbende«, og Niels Skave gentager derfor sit Andragende. Dette bevilges ganske vist atter af Pave Paulus II; men denne Pave dør, inden der er udstedt noget Brev til Niels Skave. Derfor befalede hans Efterfølger, Pave Sixtus IV, den 25. August 1471⁴⁾ Abbederne i Sorø og Æbelholt og Dekanen i København, at kalde Jakob Pedersen for sig, undersøge Sagen og, hvis de fandt, at det nævnte »større Præbende« havde været ledigt, dengang Pave Paulus II den 25. Maj disponerede over det, og at det havde henhørt til denne Paves Dispositionsret, overdrage det til Niels Skave fra den 25. Maj at regne. Et Pavebrev fra det følgende Aar, dat. 13. Oktober 1472,⁵⁾ viser imidlertid, at Jakob Pedersen ikke har villet vige Pladsen, og at Afgørelsen af den deraf opstaaede Strid af Paven var blevet overdraget til den pavelige Kapellan og Auditor Johannes Franciscus de Paninis; Paven befalede nu denne, saafremt Sagens Udfald slog fast, at J. P. ikke havde haft Ret til det »større Præbende«, da med pavelig Myndighed at overdrage Niels Skave det nævnte »større Præbende«.

Sagens endelige Løsning kendes ikke. Muligvis er Jakob Pedersen kort efter død. Den 14. Juli 1473⁶⁾ siges et Kanonikat og Præbende i Lund at være ledige ved Jakob Pedersens Død; men om denne Jakob Pedersen er identisk med Roskildekanniken, vides ikke.

1) A. P. D. 2408. 2) A. P. D. 2440. 3) A. P. D. 2451. 4) A. P. D. 2455. 5) A. P. D. 2483.

6) A. P. D. 2493.

149. SKRÆDER OLUF PEDERSSON, BYMAND

1449. I d. m. Broderbog nævnes »OLUF PEDERS: SKRÖDER« som Medl. No. 137. Han nævnes som Bymand og Medbesegler den 1. Maj 1449.¹⁾ Den 22. August 1449 nævnes han som Borger, og Kapitlet udlejer til ham og hans Hustru Katerine og deres Børn en Gaard syd for Fisketorvet²⁾ lige over for Helligaandshuset.

Fra 1491 til 1497 nævnes han som en af Prokuratorerne (Bestyrerne) for Graabrødre Kloster (K. D. IV 222, 224 og 249). 1498-99 lejer det tyske Kompagni³⁾ ovennævnte Gaard syd for Fisketorvet og helt ud til Læderstræde til Kompagnihus, den ene af Oldermændene er Hans Korte, der ogsaa fra 1491-97 var en af Prokuratorerne for Graabrødre Kloster.

150. NIELS PEDERSSON

1449. I d. m. Broderbog nævnes »NIELS PEDERS:« som Medlem No. 135.

Den 22. August 1449⁴⁾ nævnes han som Medbesegler paa Medl. Nr. 137, Skræder Oluf Pedersen Lejebrev, men Seglet fattes.

Den 24. April 1450⁵⁾ udlejer Medlem No. 50, Knud Mikkelsen, Dekan i København, paa egne og hele Kapitlets Vegne en Gaard tilhørende Frue Kirke, beliggende i St. Peders Sogn i Raadhusstræde ved Siden af og vest for den Gaard tilhørende Frue Kirke, hvor Hr. Magnus Jensen, residerende Kapellan, bor, til velbyrdige Niels Pedersen, hans Hustru Cæcilie og deres fælles Førstefødte for 6 Solidi Gros aarlig og mod at alt, hvad de maatte bygge af nyt, skal dækkes med Tegtag. Endvidere skal de betale Skatter og enhver anden Tyng, der af Fyrsterne eller Byen maatte blive udskrevne. Naar de alle 3 er afgaaet ved Døden, falder Gaarden med alle Bygninger og Forbedringer frit tilbage til Frue Kirke.

151. HR. HANS WICHMANSSON, KIRKEHERRE I VEINGE VED LAHOLM

Mod
Slutningen af
1401-50.

I d. m. Broderbog nævnes »HR: HANS VICHMANSE:« som Medlem No. 85. Antagelig er han identisk med den i Sognet Veinge ved Laholm værende Præst og Kirkeherre, der nævnes i 2 Dokumenter, det ene fra Tiden 1401-50 da Landsdommer i søndre Halland Oluf Rud paa Halmstad Landsting holder Rettergang med 4 Dannemænd som Vidner og som sværger, at de ikke havde hørt, at der var sket Jes H.... eller hans Hustru etc. Husfred, Hjemfred eller Hærvirke i hans Gaard, efter at Aage Axelsen (Medlem No. 318) har spurgt, om der var nogen af Syllinghe (samme By som Jes H.... boede

¹⁾ K. D. II. 89.

²⁾ K. D. II. 90 = K. D. I. 185 (samme Dokument).

³⁾ K. D. IV. 215.

⁴⁾ K. D. II. 90.

⁵⁾ K. D. II. 94.

i). Dokumentet er underskrevet af Hr. Wikman, Sognepræst i Widynghé.¹⁾ I det andet Dokument er han Medbesegler og benævnes »Hr. Wikmans Kirkeherre i Widhinge«,²⁾ men Seglet fattes.

Den 15. Marts 1483³⁾ nævnes, at Hr. Hans Wickmantss havde et Præbende i Skare.

152. KANNIK, HR. PEDER HENRIKSSON

I d. m. Broderbog nævnes »HR. PEDER HENDRIKS: CANON:« som Medlem for 1450. No. 51. Hans ældre Broder er Hans Hinrichsen, Medlem No. 148-9.

Med sikker Datering nævnes han først i 1450, men da tre Gange kort efter hinanden. De to af disse Gange (17. April⁴⁾ og 2. Juni⁵⁾) er han Medbesegler af et Brev udstedt i København, den tredje Gang (6. Juli, vistnok det samme Aar⁶⁾) var han til Stede paa Københavns Byting og overtager der en Gaard paa Vor Frue Kirkes Vegne.

Den 29. April 1455⁷⁾ erhvervede han et meget vidtgaende Afladsbrev (*det ældste daterede Tryk*) mod til Gengæld at yde Støtte til Kongen af Cypern, der var haardt trykket af Tyrkerne. Brevet blev ham tildelt af Conrad Winter, der var »subdeputatus« (Afladskræmmer) for Paulinus Chappe, der var Kongen af Cyperns »consiliarius, ambaciator et procurator generalis«. Dette Brev er trykt af Gutenberg i Mainz 1454, og Køberens og Stedets Navn samt Dato (^{29/4}) er tilføjet med Pennen, og Aarstallet er rettet fra 1454 til 1455.

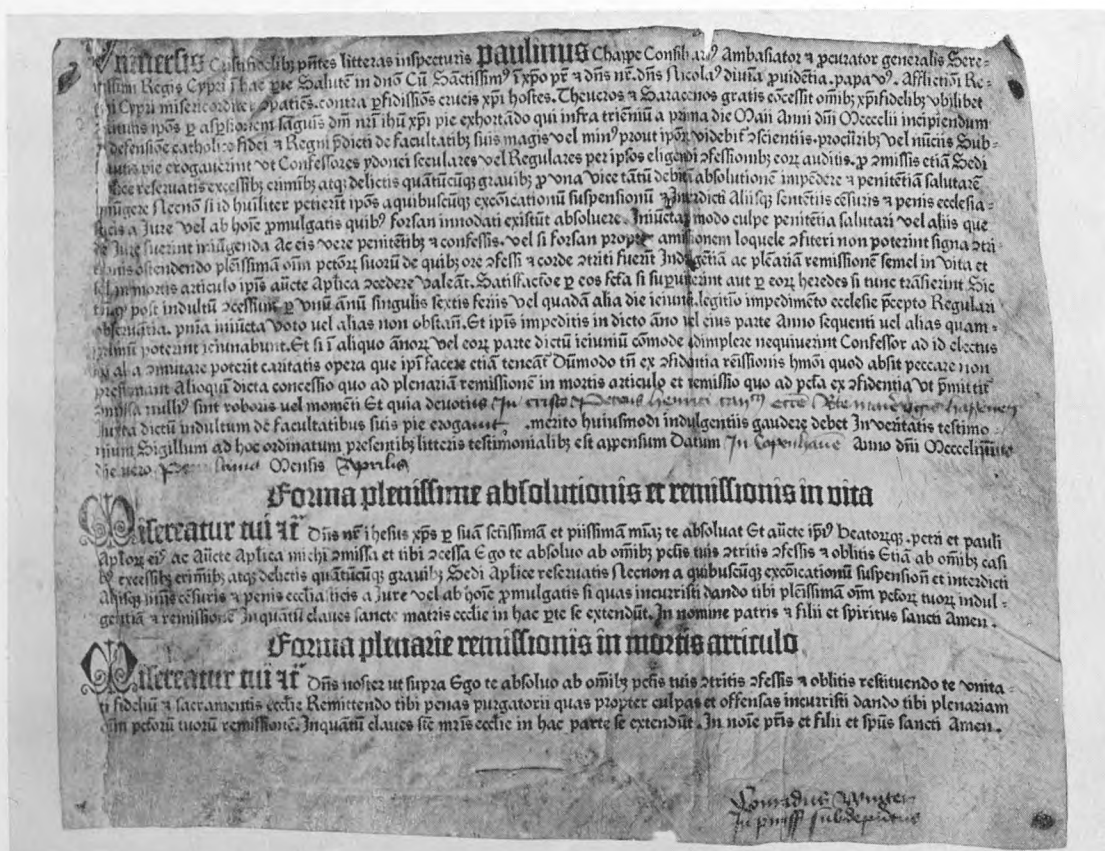
Afladsbrevet, der paa næste Side gengives in fascimille, lyder saaledes:

»Paulinus Chappe, Raadsherre, Sendemand og Generalprokurør for Kongen af Cypern her i Landet. Da Pave Nikolaus V i Medynk med Riget Cypern skænkede alle Kristi troende som kæmpede mod Tyrkere og Saracenerne Aflad ved Kristi Blod, naar de efter den 1. Maj 1442 kæmpede for den katolske Tro og Riget Cyperns Forsvar efter bedste Evne, saa de skulde fritages for alle kirkelige Straffe og Bodsøvelser, naar de viste virkelig Anger og Bekendelse og ydede Oprejsning, hvis de levede, eller gennem deres Arvinger, hvis de bukkede under, saa skete det, naar de efter at have opnaaet Afladen i Løbet af et Aar fastede hver Fredag eller en anden Dag, undtagen ved lovligt Forfald efter Kirkens Forskrifter og i saa Fald fastede det følgende Aar, saasnart de kunde. Og hvis de i et af de følgende Aar ikke var istand til at overholde Fasten, skal deres Skriftefader kunne forandre den til andre Kærlighedsgerninger, som de er pligtige at opfylde. Og saasom den fromme *Peter Henriksen, Kannik ved Vor Frue i København har vist sin Fromhed* med Hensyn til denne Aflad, bør han rettelig nyde samme. Segl i dette Øjemed. Givet i København d. 29. April 1455.

1) Rep. II. 584. 2) Rep. II. 582. 3) Rep. II. 5188. 4) K. D. II. 93. 5) K. D. II. 96.
6) K. D. II. 97. 7) Rep. II. 479.

Formel for fuld Syndsforladelse i levende Live.

Vor Herre Jesus Kristus forlade Dig Dine Synder for sin Barmhertighed. Og ifølge den mig ved de salige Apostle Peter og Paulus forlenede Myndighed forlader jeg Dig alle Dine Synder, som Du har angret og bekendt, og alle Dine Overtrædelser og Misgærninger, som er Pavestolen forbeholdt at forlade, hvor alvorlige de end maatte være, og fritager Dig for alle Kirke-

straffe og Bandsættelser og skænker Dig Aflad og Syndsforladelse saavidt som Kristi Myndighed strækker sig her i Landet. I Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn, Amen.

Formel for fuldstændig Syndsforladelse paa Dødssengen.

Vor Herre som ovenfor. Jeg skænker Dig alle Dine angrede og bekendte Synders Forladelse og genindfører Dig i de Troendes Samfund og til Kirkens Sakramenter og eftergiver Dig Skærsildens Straffe, som Du ved Dine Overtrædelser er hjemfalden til, idet jeg skænker Dig alle Dine Synders naadige Forladelse, saavidt Kirkens Myndighed strækker sig her i Landet. I Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn, Amen.

Conrad Winter, subdeputatus.<

Knap 10 Aar efter Erhvervelsen af dette Afladsbrev døde Peder Henriksen. Det fremgaar af en Supplik af 15. Januar 1465 i det Vatikanske Arkiv¹⁾ fra Klerken i Roskilde Stift, Magnus Andree, hvori denne beder Paven providere ham med det Kanonikat og Præbende ved Kollegiatkirken i København, som var blevet ledige ved Peder Henriksens Død. Det oplyses samtidigt, at Præbendets aarlige Udbytte var »24 duc. auri de camera« (24 Guld-dukater).

153. KONGENS SKRIVER OG CANCELLISEKRETÆR PETER UNGER,

KLERK I ROSKILDE STIFT, NOTARIUS PUBLICUS FOR PAVEN,
SENERE FJERDINGSMAND OG RAADMAND

I d. m. Broderbog nævnes »PETER UNGER« som Medlem No. 320.

1450.

Peter Ungers Herkomst kendes ikke, han var ikke adelig; hans Segl var efter Danske Magazin III, S. 204-5 den 1. August 1450 ikke noget Vaaben, men alene en Haand holdende en Pen omgivet med en Krans og med Om-skrift: S. Petri Unger Notarii«.

Han var Skriver eller Sekretær i Cancelliet²⁾ under Kristoffer af Bayern og Christian I. Han havde 2 Brødre, Hr. Jens Unger og Hr. Niels Unger, der begge var Præster, selv nævnes han alt den 1. August 1450³⁾ og 7. August 1450³⁾ som Klerk i Roskilde Stift og Notarius publicus med pavelig Myn-dighed, hvilken Stilling han endnu er i Besiddelse af den 6. Februar 1490.⁴⁾

Peter Unger nævnes endvidere den 20. Marts 1455,⁵⁾ da er han Christian I's Skriver, er gift med Eline (Elne), en Søster til hans Formand som Kongens Skriver og Cancellisekretær Br: Peder Svendson (B/22), og forlenes af Kongen med den Gaard ved Højbro, som Peder Svendson af Kristoffer havde faaet i evig Arv og Eje for sig og sine Arvinger for sin lange og tro Tjeneste; men Svogerskabet til den afdøde Peder Svendson hjælper ham, og trods Peder Svendsons andre Arvinger stadfæster Kongen Gaven den 1. Januar 1456⁶⁾ og den 9. April 1462.⁶⁾

Den 28. November 1456⁷⁾ frigiver Christian I for den Troskab og villige Tjeneste, som Peter Unger har gjort ham og Riget, Peter Unger og Hustru Elnes Boder paa Dragør for Jordskyld »Finster gelt« (Vinduespenge), Tappe- penge (Afgift for hver Tønde Øl eller Vin, der blev aftappet) og andre kgl. Tynger, saa længe en af dem lever.

Den 1. Januar 1456⁸⁾ nævnes, at Peter Unger af Christian I faar en Gaard, som ligger op til No. 2 i Strand Kvarter, nu Gl. Strand No. 24 (se Medlem No. 189).

Den 5. April 1473 har Peter Unger en Gaard i »Vare«, nemlig No. 26 i Øster Kvarter, nu Østergade No. 51.

¹⁾ A. P. D. 2523.

²⁾ K. D. IV. 54-5.

³⁾ Knudsen, Diplom Chr. I. 25 og 28.

⁴⁾ K. D. I. 223.

⁵⁾ K. D. II. 102.

⁶⁾ K. D. IV. 54-5 og K. D. II. 114.

⁷⁾ K. D. IV. 56.

⁸⁾ K. D. IV. 54-5.

Den 22. Maj 1472 er han Medbesegler og kun paa dette Dokument findes hans Segl, se hosstaaende Afbildning, med Omskrift: »s petri unger notarii«.

Den 30. Juli 1457¹⁾ er Peter Unger *Fjerdingsmand* og underskriver som Medbesegler sammen med Br: Raadmand Willum Skaaning (Medlem No. 5-6) et Skøde til Br: Borgmester Jacob Clausen (Medlem No. 1) paa en Gaard ved Frue Kirkegaard ved Siden af den Gaard, som Br: Bager Borqvard (Medlem No. 308) bor i. 6 Dage efter, den 5. August 1457,²⁾ stadfæster Kongen fornævnte Skøde i Peter Ungers Hus, hvor Kongen holder Raad og Retterting.

Peter Unger nævnes som Raadmand fra 9. April 1462³⁾ til 28. November 1474⁴⁾ og igen senere den 20. Juni 1481.⁵⁾

Den 25. Marts 1463⁶⁾ stifter Peter Unger og hans Hustru Elne Andersdatter St. Brandani Alter i Nicolaj Kirke. I Stiftelsesbrevet omtales først Gavens almindelige religiøse Betydning saaledes: »Medens det saa er, at alle Mennesker og hvert særdeles skulle komme med deres Gjerninger for Guds strænge Dom, annamme skullendes, hvad de her i Verden have forskyldt udi og med deres Levnet, godt eller ondt: at vi da maa have noget godt frem at bære for ham, der os kan skikke hans Venskab, vide vi ingen Ting dertil bedre at være blandt alle miskundelige Gjerninger end Almissegave, thi den aftor Synden og igjen skikker Menneskene Guds Naade.« Med Biskop Oluf Mortensens Samtykke havde de derfor stiftet et Alter ved den nordre Indgangsdør i S. Nicolaj Kirke, og dertil lagt en Gaard vesten næst Højbro ved Stranden og nogle Boder paa Dragør. Følgende »Skikkelse« blev fastsat: Først at Alteret skulde kaldes Altare S. Salvatoris, paa Dansk S. Frelsers Alter, og skulde tilvies S. Erasmus og S. Brandanus⁷⁾ (efter den sidste Helgen benævnedes Altret siden altid). Alterpræsten, som skulde have det fornævnte Gods i sit Værgе med fuld Magt til at leje det bort til hvem, han vilde, skulde holde fire Messer for Gaarden ved Højbro og Boderne paa Dragør. Desuden skulde han holde to Aartider hvert Aar med tvende Vigilier og saa mange Messer hver Tid, som der var Altere i Kirken, »og Pelt at bredes og Lys at tændes« ved Alteret. Ved de to Aartider skulde Præsten give Kirkeværgerne fire Skilling til Kirkens Bygning, og Fattigfolk ligesaameget. Peter Unger og hans Hustru forbeholdt sig Patronatsretten til Alteret i deres Levetid, men siden skulde perpetui Vicarii i Vor Frue Kirke og Borgemestere og Raad i Forening med Kirkeværgerne til S. Nicolaj Kirke have denne Ret, og den, som de præsenterede, skulde give dem en Kost eller et Gæstebud. Hvis nogen af Stifternes Slægt begærede at præsenteres til Alteret, skulde han være nærmest dertil. Naar saa Præsten havde faaet Kol-

¹⁾ K. D. II. 106.

²⁾ K. D. II. 107.

³⁾ K. D. II. 114.

⁴⁾ K. D. IV. 117-8.

⁵⁾ K. D. IV. 143-4.

⁶⁾ K. D. IV. 72-5.

⁷⁾ Irsk Abbed fra VI. Aarh.

lats af Bispen, skulde han af Patronerne indføres i Gaarden ved Højbro, og der tage sin Residens¹⁾

Den 20. Juni 1481¹⁾ paabegyndte Peter Unger en heftig Retstrætte med Br: Hr. Hans Hermansen (Medlem No. 156), Præst og evig Vikar ved Frue Kirke, idet Peter Unger beskyldte Hans Hermansen for at have borttaget et Brevarium efter at have benyttet det til at berette hans afdøde Broder, Præsten Hr. Jens Unger, hvem Bogen havde tilhørt; se nærmere herom under Medlem No. 156, Hr. Hans Hermansen, S. 87-88.

Som foran angivet fungerer han endnu som Klerk den 6. Februar 1490, altsaa i 40 Aar.

154-5. BYMAND HANS TILEBÆK OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »TILBÆK CUM UXORE« som Medlem No. 15-6. ^{1450.}

Bymand Hans Tilebak nævnes den 2. Juni 1450²⁾ og den 23. Maj 1453³⁾ som Bymand og Medbesejler — desværre mangler Seglene nu.

156. SKRÆDER LASSE (LAURENS) JEPSON

I d. m. Broderbog nævnes »LASSE SKRØDER« som Medlem No. 185. ^{1450.}

Han nævnes første Gang den 1. Maj 1450⁴⁾ og som Bymand.

Den 10. November 1462⁵⁾ er han Medbesejler og fører hosstaaende Segl.

Efter den 20. Februar 1475 gifter han sig med Medlem No. 174, Smed Peder Lassens Enke Mette.

Se nærmere under Medlem No. 174, S. 97.

157. MURER LASSE OLUFSSON, EJENDOMSBESIDDER

I d. m. Broderbog nævnes »LASSE MURE« som Medlem No. 240. ^{1450.}

Den 17. April 1450⁶⁾ sælger Lassæ Oluffson Murer til Br: Væbner Jep Klavsen (Medlem No. 1) sin Ret til en Gaard i Saltboderne (Nørregade), der løber fra Raadhuset op til Gl. Torv og til en Gaard i Klædeboderne.

158-9. ORGANIST, MESTER BERENT SMACHTHAGEN OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »MESTER BERENT CUM UXOR: ORGANIST:« som ^{1450.} Medlem No. 201 og 202.

Den 17. April 1450⁷⁾ bor Mester Bernd paa Gl. Torvs Nordside.

¹⁾ K. D. IV. 143-55. ²⁾ K. D. II. 96. ³⁾ K. D. IV. 50. ⁴⁾ K. D. II. 95. ⁵⁾ K. D. II. 115 og Rep. II. 1525.
⁶⁾ K. D. II. 92. ⁷⁾ K. D. II. 91.

Den 26. Juni 1458¹⁾ sælger »Bernd Smachthagen, orgemester« sin Gaard nord for Gl. Torv til Bymand Joseph Pedersen, der er Fader til Medlem No. 142, Peder Josephsen. (Segl fattes).

160-1. TEGLSTRYGER HANS OG HUSTRU

ca. 1450. I d. m. Broderbog nævnes »HANS TEILSLAG: CUM UXORE« som Medlem No. 110 og 111.

Ved Udgangen af det 14. Aarhundrede var Husene i København for det meste tækkede med Straa, men efterhaanden forlanger Kirken ved de udlejede Grunde, at Husene, der opføres, skal dækkes med Tegl.²⁾

Teglslageren dukker op; i Danske Kompagni er der 2 Medlemmer, som er Teglslagere, nemlig No. 215, »Jakob teilslager«, foruden ovennævnte. Først i Slutningen af det 15. Aarhundrede nævnes Teglgaarden, der har givet det nuværende Teglgaardsstræde Navn. Selvfølgelig kunde der brændes Tegl længe før, saaledes havde Graabrødre Kloster deres egen Teglovn,³⁾ (den laa ud til Skindergade). Der fandtes langt tidligere Stenhuse i København med Tegltag, men disse Teglsten kan være indførte.

I Roskilde er ved Udgravninger paa Torvet udfør Raadhuset af St. Laurentii Kirke i 1931 funden en Grav, hvorunder der var anvendt brugte flade Tagsten, som var ældre end 1200, men disse var alle indførte.

I 1450 var Teglværket en ny Industri i København og Udøverne hædredes med at optages i Danske Kompagni.

162. TEGLSTRYGER JAKOB

ca. 1450. I d. m. Broderbog nævnes »JAKOB TEILSLAGER« som Medlem No. 215. Se foran Oplysningerne under Hans Teglslager, Medlem No. 110-11.

163. JENS SÏRENBEEGS

ca. 1450. I d. m. Broderbog nævnes »JENS SÏRENBORG« som Medlem No. 70. Navnet er rimeligvis Jens SÏrenbeegs, se Br: Hans SÏrenbeegs (Medl. No. 81) og Br: Thitiske SÏrenbeegs (Medlem No. 82), der levede 1445-55.

164. BORGER MARQUARDUS BOKHOLT

1451. I d. m. Broderbog nævnes »MARKET BUKHOLDT« som Medlem No. 264. Den 19. Juli 1451⁴⁾ nævnes, at Borger Marquardus Bokholt af Kapitlet lejede en Gaard i Klosterstræde for sig og sin Hustru Katerina og deres Børns Levetid, nemlig Nr. 57 i Frimands Kvarter, nu Klosterstræde No. 9.

¹⁾ K. D. IV. 60-61.

²⁾ Se f. Eks. K. D. I. den 12.-12.-1453 af Medlem No. 189-90, Hans Skrøders Enke Grete. K. D. II. 90 den 22.-8.-1449 af Medlem No. 157, Skræder Olaf Pedersen og K. D. II. 94 den 24.-4.-1450 af Medlem No. 155, Niels Pedersen.

³⁾ Den 27.-10.-1445 nævnes en Grund liggende østen for Graabrødres Teglovn (Rep. 7559); se Tidiske Hansen kaldet SÏrenbergh, Medlem No. 82. Senere nævnes denne Teglovn i K. D. IV. 249 den 28.-8.-1497.

⁴⁾ K. D. II. 97. 20. Juli 1450.

165. HR. JEP, PRÆST I ØLSTED

I d. m. Broderbog nævnes »H: JEPPE AF ØSTED« som Medlem No. 243. ^{1452.}

Under »Lyng-Kronborg Herred 4« henligger i Rigsarkivet et Dokument udstedt den 17. September 1452,¹⁾ hvorefter Birgitte Bondesdatter Thott, Hr. Follert von Knopes Enke, skylder Lydike Jensen i Frederisløwæ²⁾ 74 rhinske Gylden og 200 lybske Mark og sætter sit Gods Gronolth³⁾ i Lyng Herred i Pant. Hun besegler Brevet med Segl No. 1; som Medbeseglere er med Segl No. 2: Claus Henriksen i Ramløse; med Segl Nr. 3: Forstanderen for Vor Frue Kloster i Roskilde Br: Bæynt Krabbe (Medlem No. 104); med Segl No. 4: Forstanderen for St. Agnete Kloster i Roskilde Anders Jensen; med Segl No. 5: Hr. Jep Præst i Ølsted; med Segl No. 6: Hr. Mikkel Præst i Slangstrup; med Segl No. 7: Rovlef i Fredebodæ⁴⁾ og med Segl No. 8: Raadmand Lars Nielsen i Slangstrup. Af Seglene er kun bevaret No. 5 og 6 og Rester af No. 4 og No. 7.

Af Dokumentet ser vi, at Hr. Jeppe af Ølsted hedder Hr. Jep Præst i Ølsted, hans Segl afbildes her, det forestiller en udstrakt højre Haand, Omskriften er ret udslidt. Ølsted Sogn ligger i Strø Herred.

Af de andre Medbeseglere er Forstanderen for Vor Frue Kirkes Kloster Br: Bent Krabbe (Medlem No. 104).

I Fortegnelsen over de evige Vikarer i København i 1472⁵⁾ nævnes Hr. Jep i Ølsted, Navnet er senere ved hans Afgang overstreget.

166-7. BORGMESTER, HØVIDSMAND PAA HARALDSBORG ERIK JENSSON (GODOV) OG HUSTRU,

FORSTANDER FOR VOR FRUE KLOSTER I ROSKILDE OG HØVIDSMAND PAA KBHVNS SLOT

I d. m. Broderbog nævnes »ERIK JENS: BORG: CUM UXOR:« som Medlem ^{1453.} No. 2 og 3. Han tilhørte samme Adelslægt (Godov) som Br: Borgmester Jakob Clausen (se Medlem No. 1 og B/12). Erik Jensen Godov hørte til Skullelev-Slægten, hans Fader var i 1445 i et Vidne af Horns Herredsting og hed Jens Jensen i Skullelev. Efter at Erik Jensen havde været Borgmester i København fra 1453-56, bliver han Høvidsmand paa Haraldsborg, der ligger ved Roskildefjordens inderste Vig ved Frederiksborgvejen.⁶⁾ I 1460 bliver han Forstander i Vor Frue Kloster i Roskilde; Klosteret giver ham Kornerupgaard (Somme H.) i Forlening, hvortil han i 1477⁷⁾ skriver sig; samtidig er han bleven Høvidsmand paa Københavns Slot, hvorefter han

1) Rep. II. 164. 2) Freerslev i Nørre-Herlev Sogn, Lyng-Frederiksborg Herred.

3) Grønholt i Grønholt Sogn, Lyng-Kronborg Herred.

4) Væbner Rolf van Levern i Fredebogaarden i Græsted Sogn i Holbo Herred. 5) K. D. IV. 110.

6) Haraldsborg Len hørte til de Landsdele, som Dronning Dorothea i 1445 havde faaet i Morgengave af Kristoffer af Bayern, og Erik Jensen var saaledes en af Dorotheas Embedsmænd.

7) Dip. Norv. XI. 209.

atter er Høvidsmand paa Haraldsborg. Hans Søn Hans Eriksen afstod i 1522 Kornerupgaard til Vor Frue Kloster. Men da Erik Jensen nævnes som Borgmester mellem 1454¹⁾ og 26. Marts 1457,²⁾ maa han være optaget ca. 1453. Fra 10. Februar 1460 til 6. April 1468 nævnes han som Forstander i Vor Frue Kloster i Roskilde.

Den 13. Januar 1462 nævnes »norden næst Erik Jensen Gaard i St. Klemens Sogn«. Den 14. December 1468 nævnes han som Erik Jessøn af Københans Slot og er nu Høvidsmand paa Københavns Slot i en Række Aar, som saadan nævnes han sidste Gang den 14. April 1481, og allerede den 8. Maj s. A. er Erik Pedersen Høvidsmand paa Københavns Slot, medens Erik Jensen er bleven Høvidsmand paa Haraldsborg. Den 14. Marts 1484, da Kong Hans holder Retterting i Frue Kirke i København, er han blandt mange andre tilstede. Han nævnes sidste Gang den 6. August 1486.

Han førte hosst. Segl (C. LVIII. 13) med Omskrift: »s'erick ieenson«.

168-9. RAADMAND, BRYGGER WILLUM JEPSSON SKAANING OG HSTRU

^{1453.} I d. m. Broderbog nævnes »VILLUM SKAAN: RAADMAND CUM UXORE« som Medlem No. 5 og 6.

Ifølge Stadsretten af 1443 var Willum Skaaning nærværende ved Sammenkomsten i 1447 som Raadmand (B/7), men han har da ikke været Medlem, derimod maa han være optaget sammen med sin Hustru straks efter.

Han opføres tillige i d. m. Broderbog paa Dødelisten som den femte (No. 328), uagtet han endnu levede den 7. Juli 1460.

Willum Jepsson Skaaning var Brygger og Raadmand fra 12. Marts 1443³⁾ til 3. Juli 1460⁴⁾ og nævnes tillige som Fjerdingsmand i 1443-46.⁵⁾

Den 11. Marts 1443⁶⁾ er han Medbesebler og fører hosstaaende Segl med Omskrift »s.willem iep sone«.

Dokumentet bærer 7 Segl, der alle tilhører Medlemmer af Danske Kompagni.

170-1. RAADMAND ANDERS SCHULTE OG HSTRU GERTRUD

^{1453.} I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS SKULT RAADMAND CUM UXORE« som Medlem No. 7 og 8.

¹⁾ D. Mag. 2 R. I. 159.

²⁾ W. Christensens Unionskongerne, S. 254.

³⁾ K. D. III. 2.

⁴⁾ K. D. I. 197.

⁵⁾ K. D. II. 74 og 82.

⁶⁾ K. D. II. 74 og Rep. 7314.

Ifølge Stadsretten af 1443 var Anders Schulte som Raadmand (B/10) nærværende ved Sammenkomsten i 1447, men han har da ikke været Medlem, derimod maa han være optaget sammen med sin Hustru ca. 1453. Se S. 4, Note 1.

Anders Schulte var Raadmand fra 11. Marts 1443¹⁾ til 11. Marts 1466,²⁾ hans Hustru hed Gertrud.³⁾ Den 11. Marts 1443¹⁾ er han Medbesegler sammen med 6 andre Medlemmer af Danske Kompagni, og førte hosstaaende Segl.

En Broder til ham er rimeligvis Eggert Schulte, Tjener hos Dronning Margrethe og Erik af Pommern — se K. D. I. 156 den 29. August 1428.

172-3. BYMAND EBBE JENSSON OG HUSTRU ANNA

I d. m. Broderbog nævnes »EBBE JENSSON CUM UXORE« som Medlem No. 28 og 29. De havde 2 Døtre, Kathrine og Lucie. Kathrine (uxor Magni) nævnes som Medlem No. 91. Ebbe Jensson var Søn af Raadmand Jens Ebbesson, Fjerdingsmand 1433, Raadmand 1439-54. 1454.

Hans Fader, Jens Ebbeson, er identisk med den Raadmand Niels Ebbeson, der ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447 møder som No. B/8 af de 11 Repræsentanter for Borgmestre og Raad. Senere bliver Niels Ebbeson Medlem, idet han anføres som No. 4 i Dødelisten og som Medlem No. 327, ganske vist med Navnet Eskildsen, men dette er en Fejlskrift (kronologisk Løbenummer 131).

Jens Ebbeson nævnes i de forskellige Dokumenter⁴⁾ som Johannes, Niels og Jens, men hvor Seglene er bevarede, er det overalt det samme Segl, et Z med en lang Tværstreg (se Afbildning, Kapitel II, S. 100), paa et af dem kan man i Omskriften læse Navnet tydeligt, og der staar: »s iesse grvetenstoper«; Raadmand Jens (Niels) Ebbeson var altsaa Grydestøber, eller en af hans Forfædre havde været det.

Ebbe Jensson var Bymand 15. December 1454,⁵⁾ efter hans Død giftede hans Hustru Anna sig med Raadmand Esbern Jacobsen (Jepsen) Skriver,⁶⁾ hvilket skete før 1472.

¹⁾ K. D. II. 74. ²⁾ K. D. IV. 89. ³⁾ K. D. IV. III.

⁴⁾ F. Eks. K. D. II. 84. 28.-3.-1448 og Rep. 6877. 6.-4.-1449. Navnene Jens (Jesse, Johannes) og Niels (Nisse, Nicolai) bruges i Flæng i Middelalderen. ⁵⁾ K. D. IV. 52.

⁶⁾ Esbern Jacobsen (Jepsen) kaldes Skriver, nævnes 1466-72 som Borger, fra 1472-82 som Raadmand og fra 1482-96 som Borgmester. Han førte en haard Strid med Kirken; den 4. April 1472 udelukkes Raadmanden fra Alteret, til han tilfredsstiller Gud og Kirken, 5 Maaneder senere, den 10. Juli, lader han offentliggøre en Skrivelse (se K. D. II. 129), hvor efter han af Domkapitlet i København har modtaget tilleje den Ejendom i Tyskmanngade, hvor han for Tiden bor, og som tilhører Frue Kirke i København, saalænge han, hans Hustru Anna og hendes 2 Døtre lever, nemlig Kathrine og Lucie, som hun havde med sin første Mand, Ebbe Jensson; Afgiften er 1 Mark Sølv, efter Esbern og Annas Død 2 Mark Sølv, alt foruden Skatter etc. Til Vitterlighed underskriver Br: Andreas Nielsen, forud Borgmester (Medlem No. 288), og Br: Raadmand Magnus Nielsen (Medlem No. 323), senere gift med Anna.

28. Juni 1480. — Sagen mod Præsten, Hr. Morten Mogensen, fast Vikar ved til Sct. Mikkels Alter i Frue Kirke.

27. Oktober 1480. — Kapitlet appellerer Sagen til Ærkebispens.

29. November 1480. — En Bod i Gl. Hyskenstræde og en Gaard i Bennikestræde fradømmes Raadmand Esbern Skriver; som dennes Medarvinger nævnes Mogens Skriver, gift med Karine (Annas Datter Kathrine), og Væbner Hemming Nielsen, gift med Annas Datter Lucie (se K. D. IV. 136). Det meddeles ogsaa her, at Sagen mellem Hr. Morten og Esbern Skriver opstod i 1476.

Karine (No. 91) blev gift med Raadmand Magnus (Mogens) Jenson (Medlem No. 323), Oldermænd i 1459, Raadmand 1459-81.

Lucie blev gift med Væbner Hemming Nielsson, der ikke var Medlem (se K. D. II. 149. 27.-8.-1483).

174. BYMAND, SENERE BYFOGED ESBERN BRANTSON

1454. I d. m. Broderbog nævnes »ESBERE BROMSEN« som Medlem No. 30.

Han nævnes 15. December 1454¹⁾ som Bymand og som Byfoged fra 27. April 1461²⁾ til 8. Februar,³⁾ samt 24. Juni 1466⁴⁾ som tilmeldt Foged ved Opmaaling af Michel Matsons Grund i Raadhusstræde.

175-6. GULDSMED REYNOLT OG HUSTRU

1454. I d. m. Broderbog nævnes »REIMORT GULDS: CUM UXORE« som Medlem No. 140-41, »m« er rettet.

Den 15. December 1454⁵⁾ bor Guldsmed Reynolt i Klosterstrædets vestlige Side.

177. BYMAND, KIRKEVÆRGE HOLGER UCKESON (AAGESON)

1454. I d. m. Broderbog nævnes »HOLG« som Medlem No. 206.

Den 11. Februar 1454⁶⁾ modtager Holger som en af Kirkeværgerne ved St. Peders Kirke af Haagen Jonsons (Medlem No. 367) rette Arvinger en Grund ved Plankerne, mod at der læses Messe over Haagen Jonson. Paa Dokumentet, som findes i Rigsarkivet, er hans Segl bevaret — se hosstaaende Afbildning, i Omkredsen læses: »sigillum holger wckeson«.

Heraf ser vi, at hans Efternavn er »Uckesen«, antagelig Aagesøn.

Den 21. Juni 1456⁷⁾ og den 14. Maj⁸⁾ nævnes han som Bymand, og i Brevet staar stadig kun Navnet »Holger«.

11. April 1481. — En Voldgift mellem Parterne, Medlem No. 225 Hans Keldsson og Medlem No. 275 Hans Tidkesson møder sammen med Marquard Tegnhussen paa Esberns Vegne, men Voldgiftens Afgørelse vilde Esbern ikke efterkomme.

8. Maj 1481 forbydes det Lejerne af ovennævnte Ejendomme at betale Afgift til Esbern Skriver.

7. Marts 1482. — Borgmester Esbern Skriver tilbyder S. Mikkels Alter til Dronningens Kapellan, Hr. Johan Wegge.

26. Marts 1482. — Hr. Morten beder Esbern Skriver om Nøglerne til de omstridte Smaaboder ved Stranden, men Esbern Skriver henviste til Afgørelse ved Bytinget.

26. April 1482 indstævnes Esbern Skriver til at møde i Roskilde.

20. Maj 1482 erklærer Dronning Dorothea (Medlem No. 317), at hun først har forsøgt at forlige Kapitlet med Esbern Skriver, inden Sagen kom for Kongen og Rigets Raad. Roskildebispens Official, Hr. Jep Jensen, Kantor i København, forsvarede Esbern Skriver i hans Strid med Kapitlet, hvorefter Ærkebisp i Lund strængelig forbød Jep Jensen at blande sig i Sagen.

8. Juni 1482 meddeler Hr. Morten til Dekanen, Dr. Erik Nielsen, at Esbern Skriver har gennempryget ham i hans Hus.

21. Juni 1482 sluttes Forlig, og Esbern Skriver beholder for Livstid i Leje de omstridte Gaarde tilhørende S. Mikkels Alteret i Frue Kirke; foruden har Hr. Morten maattet betale Esbern Skriver Kost og Tæring for hans Stævning til Roskilde og givet ham Klæde og Ornamente til Alteret paany. Ebbe Jenssens Fader, Jens Ebbesen, skal før 8. April 1442 have oprettet og indstiftet et S. Mikkels Alter i Frue Kirke med Dotation paa visse Boder og Huse, hvis Beliggenhed dog ikke anføres i Roskildebispens Jens's Stadfæstelse af 8. April 1442 — se K. D. II. 72, selve Gavebrevet findes ikke, men nogen Ret har Hr. Morten dog haft.

1) K. D. IV. 53. 2) Rep. II. 1504. 3) K. D. II. 113. 4) K. D. II. 124. 5) K. D. IV. 52. 6) K. D. III. 3.
7) K. D. II. 104. 8) K. D. III. 4.

Den 6. Dember 1463¹⁾ er han Medbesegler paa Br: Ewert Lynings (Medlem No. 55) Skøde til Br: Mester Anders Smidth (Medlem No. 191). Paa dette Dokument er hans Segl bevaret, ogsaa dette har Omskriften: »sigillum holger wckeson«, men i Brevet kun Navnet »Holger«.

178. PRÆST VED ST. PEDERS KIRKE, KANNIK HR. HANS CLAUSON HANYN

I d. m. Broderbog nævnes »HR: HANS CLAUS:« som Medlem No. 300. ^{1454.}

Den 13. Januar 1455²⁾ faar Hr. Hans Clausen, som kaldes Hanyn, Kannik i Vor Frue Kirke i København, Skøde af Br: Jes Abrahamsen (Medlem No. 74) paa en tredie Part i Gaarden med flere Boder og Bryggehus liggende ved Tyskemannegade. Han nævnes dog allerede Aaret forud den 11. Februar³⁾ som Kannik og er da tillige Kirkeherre ved St. Peders Kirke, hvilket Embede han endnu har i 1474.⁴⁾

Den 11. Marts 1465⁵⁾ er han Fuldmægtig for Kapitlet og mageskifter 2 Ejendomme. Den 28. Marts 1466 modtager han et Stenhus til vor Frue Kapel af Gjertrud Nielsdatter (Medlem No. 79).

Den 13. December 1472⁶⁾ skriver Ærkebisp Oluf i Nidaros til »Magister Oluf Hietlandh og Johannes Hanniin«, begge Kanniker i København, om at de skal overgive til Ivar, Provst i Oslo, 200 rhinske Floridorer og et Klemodie, der var blevet overgivet dem af et Par Kanniker fra Nidaros, og som skulde gives Kongen i Ærkebispens Navn. De to københavnske Kanniker skal have lidt for deres Ulejlighed, Johannes Hanniin saaledes 2 rhinske Floridorer.

Den 23. Juni 1478⁷⁾ køber Hr. Hans Hanyn en Gaard paa Nørregade.

Den 7. December 1483⁸⁾ stifter Hr. Hans Hanyn de hellige 24 Oldefædres Alter i Frue Kirke paa nordre Side i det fornylig paabegyndte Taarn ved at skænke til Alteret sine nedennævnte Godser til evigt Eje, nemlig 2 Gaarde, den ene tillige med 4 Boder, i Tyskemannegade og 1 Gaard paa Nørregade.

Stifteren forbeholdt sig Patronatsretten, saalænge han levede, men efter hans Død skulde den tilfalde Kapitlet. For Gaven betingede Stifteren sig kun en Aartid med Kanniker og Vikarer i Højekor for sin egen og sine Forældres Sjæle, i Forbindelse med den dertil hørende Messe og Vigilier.

Han nævnes sidste Gang den 25. Juni 1488,⁹⁾ da Dekanus og Kapitlet solgte og tilskødede ham en Bod i Tyskemannegade eller Sudereboder, som laa mellem de Boder, Hans Hanyn havde skænket til det af ham oprettede Alter. Formodentlig var det hans Hensigt paa denne Maade lige som at afrunde Alterets Ejendomme.

¹⁾ K. D. II. 117. ²⁾ K. D. IV. 53.

³⁾ K. D. III. 3.

⁴⁾ K. D. II. 131-2.

⁵⁾ K. D. IV. 89.

⁶⁾ Rigs. A. Kbhvn.s Kapitel, Registraturseddel.

⁷⁾ K. D. IV. 128.

⁸⁾ K. D. IV. 190.

⁹⁾ K. D. IV. 206.

179. KANNIK HR. JENS JONSSON

1455. I d. m. Broderbog af 1448 nævnes »HR: JENS JENS: CANON:« som Medlem No. 131. Ifølge Langebeks Udskrift af den middelalderlige Broderbog, se Afbildningen Kapitel I, S. 4, staves hans Efternavn »Jonsen«. Langebek mener, at han hører til Kannikerne ved Frue Kirke i København.

Den 28. Juli 1453, se Rep. II, R. 277, i et latinsk Dokument kaldes han »JOHANNES JONE canonicus ecclesie Haffnensis«. Dette Brev viser ham nærværende i Bispegaarden i Roskilde som tilkaldt Vidne, da Biskop Oluf Daa udnævnte et Par Roskildekanniker til sine Prokuratorer i en Sag mod Hertug Wartislauus af Stettin angaaende Godset Streye paa Rygen.

Mere foreligger ikke om den *københavnske* Kannik af dette Navn. Men det er højst sandsynligt, at vi møder ham paa ny som Kannik i Roskilde, hvor han vistnok tilbringer en lang Aarrække.

1467 førte han hosstaaende Segl (H. P. Geistl. No. 284) med Omskrift: »s'iohannis io . . . presbiteri«.

Den 25. April 1455 møder vi JOHANNES JONE som Official for Roskildebispen i en Sag, forhandlet »in iudicio Roskildensi«, mellem Ærkedegnen Tetz og den adelige Ericus Johannis, med det Udfald, at sidstnævnte erklæres bandlyst.¹⁾ Et Aar efter møder vi atter JENS JONSZ, denne Gang paa »Syælandsfares landsting«, endda to Gange efter hinanden med blot en Uges Mellemlum (den 21. og 28. April 1456). Han er her sammen med Provsten og en Medkannik paa Bispen, Oluf Daas Vegne.²⁾ Den 21. April frembar de i Retten to herlige gamle Bøger.

I Kanniklisten fra 1459 opføres JOHANNES JONE som den fjerde nederste Kannik, og det ses, at han var residerende.

I Listen fra 1460 er han naaet højere op i Rækken; da findes der 7 Kanniker neden for ham. Ogsaa i dette Aar ses han at være residerende.³⁾ Derfor er JENS JONSZ ogsaa med til at udstede et Brev i Roskilde den 6. Juni 1460.⁴⁾ Under det Brev af 27. Februar 1461,⁵⁾ i hvilket Kapitlet i Roskilde beder Paven bekræfte Valget af Oluf Mortensen til Biskop, findes Kannikernes egenhændige Underskrift, og herimellem »Ego JOHANNES JONE subscribo«. Af en eller anden Grund er Brevet ikke blevet afsendt. Den 26. Juni 1467⁶⁾ er JENS JONSZ til Stede paa Bispegaarden i Roskilde, da Christian I gav Kanniken Odde Hansen Laasebrev paa det Gods, der var lagt til det nye Kapel ved Domkirken, og det følgende Aar finder vi ham den 3. Juni nærværende »uppaa Roskilde dom«. ⁷⁾ Den 2. Januar 1469⁸⁾ var han og nogle andre Mænd forsamlet i St. Olafs Kirke i Roskilde, hvor de bragte Forlig

¹⁾ Rigs. A.: Rosk. Kap. Breve: ²⁵/₄ 1455. ²⁾ Rigs. A.: Ros. Bispe Arkiv ²¹/₄ 1456 og ²⁸/₄ 1456.

³⁾ Rigs. A.: Regnskaber f. Ros. Domk. & Kap. 1458-1520: Anniversaria et distributiones, Bl. 5^v.

⁴⁾ Rigs. A.: Rosk. Kap.s Arkiv. ⁵⁾ A. M. 32, 6. ⁶⁾ Rigs. A.: Rosk. Kap.s Arkiv (Hellig 3 Kongers Kapel).

⁷⁾ ³/₆ 1468 (A. M. 26, 9). ⁸⁾ A. M. 40, 4.

tilveje i en bestemt Sag. Formodentlig har han hele Tiden været residerende og er vedblevet dermed, for i et Brev fra 14. Juni 1484,¹⁾ hvori alle de residerende Kanniker opregnes, nævnes endnu en Gang »Johannes Jone«.

180. EJENDOMSBESIDDER JES MATHIESSON

I d. m. Broderbog nævnes »JES MATHISE:« som Medlem No. 67. 1455.

Han nævnes fra 29. Marts 1455 til 20. August 1479.²⁾

Han var i 1455³⁾ en fremstaaende Mand, idet han som Medbesegler nævnes efter Høvidsmanden paa Københavns Slot, Joachim Gris, og lige foran Væbneren Jeppe Lalæ, hvorefter kommer Borgmester Boo Jenssøn i Roskilde, Jep Jenssøn, Forstander i St. Clara Kloster i Roskilde, Hendrich Dringenberg, Raadmand i København, og Anders Nielsen, Borger i København.

I 1479⁴⁾ ejer han en Gaard, som ligger nærved Frue Kirke.

181-2. BYMAND HANS KULEMAN OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »HANS KUDSKMAND CUM UXORE« som Medlem No. 138 og 139. 1455.

Hans Navn maa de forskellige Afskrivere have forvansket, idet han nævnes som Bymand Hans Kuleman den 13. Oktober 1455⁵⁾, og Dokumentet bærer hans Segl, se hosstaaende Afbildning, han er da Medbesegler sammen med 4 Medlemmer af Danske Kompagni, deriblandt Oldermænden Bernt Wagen. Den 7. September 1464⁶⁾ er han Ejer af No. 25 i Frimands Kvarter i Klædeboderne, nu Vimmelskaftet No. 32, ved Siden af Br: Mester Johans Bolig (Medlem No. 35), der laa ved Siden af Oldermænden Bernt Wagen (Medlem No. 10).

Han nævnes endnu en Gang i 1464⁷⁾ den 10. September, hvor der gives kgl. Stadfæstelse paa Brevet af 7. s. M.

183. BYMAND HANS SÏRENBEEGS

I d. m. Broderbog nævnes »HANS SÏRENBEEGS« som Medlem No. 81. 1455.

Han nævnes som Bymand i København den 13. Oktober 1455⁸⁾ og er da Medbesegler sammen med 4 Medlemmer af Danske Kompagni, deriblandt Oldermænden Bernt Wagen, paa en Arv, som tilfalder Fru Anneke efter sin Morbroder Henrich Sirenberghs Død — denne var Borger i Helsingør.

Hans SÏrenbeegs førte hosstaaende Segl. Se iøvrigt Br: Jens SÏrenbeegs (Medlem No. 70) og Br. Thitiske Syrenbeegs (Medlem No. 82).

¹⁾ Rigs. A.: Regnskaber f. Ros. Domk. & Kap. 1458-1520. Anniversaria et distributiones, Bl. 5^v.

²⁾ K. D. IV. 132. ³⁾ Rep. II. 464. ⁴⁾ K. D. IV. 132. ⁵⁾ G. A. A. III. T. 9. ⁶⁾ K. D. II. 119.

⁷⁾ K. D. II. 120. ⁸⁾ G. A. A. III. T. 9.

184. BORGER JACOB WÆRPÆL (WORPEL)

1455. I d. m. Broderbog nævnes »JEP VORPEL« som Medlem No. 197.
Han nævnes 13. Januar 1455¹⁾ som Borger Jacob Wærpæl og er Medbe-
segler, men Seglet fattes.

185. SKRÆDER JEP JENSSON

1455. I d. m. Broderbog nævnes »JEP JENS: SKRÖDER« som Medlem No. 276.
Den 7. August 1455²⁾ nævnes Jep Skræders Gaard i St. Nicolaj Sogn
ved et lille Stræde vesten næst Hr. Theetz, Kong Christian I.s Kansler, ved
St. Nicolaj Kirkegaard.
Maa ikke forveksles med Br: Jep Jensen Skræder, Byfoged (Medlem
No. 84).

186. BYMAND HANS SMIDT

1456. I d. m. Broderbog nævnes »HANS KLEINSM:« som Medlem No. 370 og i
Dødelisten som No. 47.
Den 2. Oktober 1456³⁾ nævnes »Hans . . . kallendes Smidtt«.
Han hedder altsaa ikke Hans Kleinsmed men Hans . . . kaldes Smidt.
Han var Bymand og nævnes flere Steder i Aarene 1456⁴⁾ og 1457⁵⁾ som
Hans Smidt, Bymand.

187-8. RAADMAND DITLEF VAN DER BORNE OG HUSTRU

1456. I d. m. Broderbog nævnes »DITLEF VAN DER BÖRN CUM OX« som Medlem
No. 26 og 27.

Han nævnes som Raadmand fra 21. Juni 1456⁶⁾ til 8.
Februar 1479.⁷⁾ Han var Væbner og adelig.

Fra 1458-74 kender vi hans adelige Segl⁸⁾ med Om-
skrift: »s detlef van dem borne«.

Han maa rimeligvis stamme fra Holland, Borne ligger
i det østlige Holland.

189-90. BAGER JENS KNUDSSON OG HUSTRU JOHANNE

1456. I d. m. Broderbog nævnes »JES KNUDS: CUM UXORE« som Medlem No.
213 og 214. Hun hed Johanne og han var Bager.

Den 21. Juni 1456⁹⁾ nævnes han som Bymand. Den 8. Juni 1461¹⁰⁾ skæn-
ker Bymand Didrik Skræder paa Bager Jes Knudsens Vegne dennes Gaard
ved Fisketorvet gaende ud til Læderstræde til St. Antoni Alter i Nicolaj
Kirke; Dronning Dorothea bliver Forsvar for Gaarden.

¹⁾ K. D. IV. 53. ²⁾ K. D. IV. 54. ³⁾ K. D. II. 105. ⁴⁾ K. D. III. 4. ⁵⁾ K. D. IV. 57. ⁶⁾ K. D. II. 104.
⁷⁾ K. D. II. 140. ⁸⁾ E. XVII. 24. ⁹⁾ K. D. II. 104. ¹⁰⁾ K. D. IV. 67.

Han nævnes sidste Gang 3. Juni 1468,¹⁾ da Br: Hr. Hans Hartmandsen (Medlem No. 156), Præst og evig Vikar ved Frue Kirke paa sin Broder Br: Hans Møllers (Medlem No. 158) Vegne sælger til Bager Jens Knudsen, Borger i København, og hans Hustru Johanne, den Gaard som han nu selv bor i, liggende sønden ved Frue Kirkegaard og vesten næst Frue Sogns Skole.

191. ANDERS SKRIVER (SKOMAGER)

I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS STUER« som Medlem No. 356. Stuer er tilføjet efter Konfereringen af Afskriften med en finere Pen og af en anden Person, men der staar Stuer. Det har været Afskriveren umuligt at tyde, om der tilforn stod Skriver eller Sutor (Skomager).^{1457 (eller 1380).}

Der nævnes en Anders Sutor i 1380²⁾ og en Raadmand Anders Skriver den 30. Juli 1457.³⁾

192. GULDSMED ERHART SIMONSSON

I d. m. Broderbog nævnes »ERHART GULDS:« som Medlem No. 196. ^{1457.}

Hans Navn er Guldsmed Erhardt Simonsen, han nævnes 1. Gang den 14. Maj 1457,⁴⁾ hvor han er Medbesegler og Bymand, han førte hosstaaende Segl med Omskriften: »S'erhart siman-son«.

Den 10. April 1458⁵⁾ er han igen Medbesegler og nævnes som Bymand.

Den 1. Juli 1488⁶⁾ ejede han en Gaard i Klosterstræde, hvor han boede.

Han nævnes sidste Gang den 21. December 1488⁷⁾ og er da Bymand og Medbesegler. (Seglet fattes).

193. FJERDINGSMAND, SKRÆDER LASSE MOGENSSON

I d. m. Broderbog nævnes »LASZE MOGENS:« som Medlem No. 113. ^{1457.}

Han var Skræder, først Bymand siden Fjerdingsmand, han nævnes fra 1457⁸⁾ til 2. Maj 1485.⁹⁾

Han var Formynder¹⁰⁾ for Medlem No. 79, Gjertrud Verksmester, i 1466, hun holdt ham ved hans højre Haand staaende ved hans højre Side efter Rigets Sædvane, medens han skødede og gav paa hendes Vegne hendes Stenhus i Vommestrædet i St. Clemens Sogn til Vor Frue Kapel i Frue Kirke, mod at der afholdes 2 ugentlige Messer og 2 Aartider¹¹⁾ for hende.

194. BAGER BARQWART

I d. m. Broderbog nævnes »BOKERT BEKER« som Medlem No. 308. ^{1457.}

Den 30. Juli 1457¹²⁾ bor Barqwart Bager i en Gaard ved Frue Kirkegaard.

¹⁾ K. D. IV. 103. ²⁾ K. D. I. 99. ³⁾ K. D. II. 106. ⁴⁾ K. D. III. 4 og K. D. IV. 56. ⁵⁾ K. D. II. 108.
⁶⁾ K. D. III. 9. ⁷⁾ K. D. II. 160. ⁸⁾ Rep. II. 791. ⁹⁾ K. D. IV. 192. ¹⁰⁾ Rep. II. 2067.
¹¹⁾ K. D. IV. 93. ¹²⁾ K. D. II. 106.

195. RIDDER HR. BIØRN JOHANSSON TIL VOLDBY

1457. I d. m. Broderbog nævnes »HR: BIÖRN JOHANS: RIDDER« som Medlem No. 322.

Ridder Hr. Bjørn Johanson til Voldby førte hosstaaende Segl 1457,¹⁾ og da der i Omskriften staar »s'børn iohanson ridr«, maa han altsaa have været Ridder i 1457, selv om Danmarks Adels Aarvog²⁾ angiver, at han blev Ridder i 1459, og at han var Væbner i 1457.

Han var gift med Br: Oluf Axelsen Thott's (Medlem No. 170) næstældste Datter Cecilie, død 1474.

I 1471 blev han saaret og fangen i Slaget ved Bunkebjerg.

I 1497 var han Medbesegler ved Hyldningen i Stockholm.

I 1503 lever han endnu.

Da Kong Hans den 14. Marts 1484 holdt Retterting i Frue Kirke i København, var han Medlem af Kongens Raad.³⁾

Han var Sønesøn af Medlem No. 314, Ridderen Hr. Bjørn Olufsen til Steensgaard.

196. EJENDOMSBESIDDER KYNE HERMANDSDATTER

SENERE GIFT MED JACOB SUGGE

1458. I d. m. Broderbog nævnes »KYNE HERMANS« som Medlem No. 157.

Den 26. Juni 1458⁴⁾ ejede hun en Gaard paa Gl. Torv.

Der er meget, der taler for, at hun er en Søster til Br: Hr. Hans Hermandsen, Medlem No. 156, og Br: Hans Møller, Medlem No. 158, og at hun senere kan være gift med Jakob Sugge⁵⁾ — se nærmere Hans Hermandsen (Medlem No. 156).

197. OLDERMAND, HR. MAGNUS JENSSON, KALDES SKRIVER, RAADMAND

før 1459. I d. m. Broderbog nævnes »HR. MOGENS JENS: ETC:« som Medlem No. 323, men han maa aabenbart være bleven forglempt og derfor bleven tilføjet som den sidste i d. m. Broderbog.

Han er Raadmand fra 11. Juni 1459⁶⁾ til 30. Juli 1481⁷⁾ og førte hosstaaende adelige Segl⁸⁾ med Omskrift: s magnus iensson.

Den 30. Juni 1459 (K. D. VI. 64-65) nævnes han som Magnus Jenssøn, kaldes Skriver, Raadmand i København og Oldermænd i Danske Kompagni samtidig med Bymænd Dankord Lange, der er opført som Medlem No. 11, ogsaa Oldermænd i Danske Kompagni,

¹⁾ C. IV. 9.

²⁾ Se D. A. A. 1887. 93.

³⁾ Rep. II. 5417.

⁴⁾ K. D. IV. 60.

⁵⁾ K. D. IV. 452.

⁶⁾ K. D. IV. 64.

⁷⁾ K. D. IV. 144.

⁸⁾ H. XIX. 1 og A. M. 25. 9.

da begge Oldermænd sammen med alle Brødrene i Danske Kompagni udlejer en Grund østen fra Kompagniet, mærket a-b-c-d paa Planen i Kapitel I, til Niels Hjorth og Hustru Gertrud og deres ægte Børn for 16 Grot til Langgilde; se nærmere under Medlem 11-12 og Afbildningen i Kapitel I, S. 29.

Den 3. Juni 1468 er han som Raadmand Medbesebler paa et Skøde, der udstedes til Medlem No. 213-4, Bager Jens Knudsen — se nærmere denne.

Ligeledes er han Medbesebler den 10. Juli 1472 paa Kapitlets Lejebrev af Grunden paa Nordsiden af Tyskemannegade til Esbern Skriver, der er gift med Ebbe Jensens Enke, hans senere Svigermoder — se Medlem No. 28-9.

Under Kirkens Strid med Esbern Jacobsen (se Medlem No. 28-9, Ebbe Jensen) viser det sig i 1480, at han er gift med Ebbe Jensens Datter Karine, hun er opført som Medlem No. 91 med Navnet »uxor Magnus«. De var ikke gift endnu i 1472.

198-9. EJENDOMSBESIDDER JORDAN VON PLESKOV OG HUSTRU TALE

I d. m. Broderbog nævnes »JORDAN PLISCH CUM UXOR« som Medlem No. 37 og 38. for 1460.

Den 14. Juli 1460¹⁾ solgte han med sin Hustru Tale og sin Søns Samtykke sin Gaard paa det østlige Hjørne i Hyskenstræde No. 53 a i Strand Kvarter, nu Amagertorv No. 17. Hans Segl paa dette Skøde fattes, men paa Rigsarkivet i Klevenfeldts Segltegning »Nobilitas Danica ex sigillis«, findes hosstaaende Gengivelse med Omskrift: »s'iorden van plescoven«.

Det samme adelige Segl førtes af 2 Lybækkere, der begge bar Navnet Jordan Pleskov, nemlig Fader og Søn; Faderen var Borgmester fra 1400; i April og Juli 1416 pejede han Forhandlinger i København med Kong Erik af Pommeren, han døde 23. Oktober 1425; Sønnen var Raadsherre fra

1439 og døde 1451 under Pesten i Lübeck. Begge var Medlemmer af det gamle Cirkelbroderselskab i Lübeck; dette Selskab

var i Lübeck modsvarende Danske Kompagni i København. I Katerina Klosterkirke i Lübeck er endnu bevaret hosstaaende Symbol i Frisen over Indgangen til Cirkelbroderselskabets Kapel.

Br: Peder Nielsson (Medlem No. 266) boede i Br: Jordan Pleskovs Hus.

¹⁾ K. D. I. 198.

200. BORGMESTER ANDERS NIELSSON

før 1460. I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS NIELS: BEY DEN STRAND« som Medlem No. 288.

Han nævnes som Borgmester fra 13. September 1460¹⁾ til 31. Marts 1466.²⁾ I 1464³⁾ nævnes hans Gaard, Nr. 37 og 47 i Øster Kvarter i St. Nicolaj Sogn, nu St. Kirkestræde No. 5, Højbroplads 9 og 11 og Lille Kirkestræde 6 og 8. Den 10. Juli 1472⁴⁾ er han Medbesegler (Segl fattes). I Aaret 1475⁵⁾ nævnes han som fordum Borgmester. Hans Segl havde en Ibskal i et Skjold.

201. EJENDOMSBESIDDER LARS BJØRNSSON

senest
ca. 1460.

I d. m. Broderbog nævnes »LASZE BØRRESEN« som Medlem No. 125. Sitze, Lasse Bjørnsens Enke, nævnes 19. Februar 1479,⁶⁾ og da var begge døde.

Larsbjørnsstræde i København har faaet Navnet efter en velstaaende Borger, som i Slutningen af 15. Aarh. her ejede en Gaard og nogle Grunde.⁷⁾

202-3. OLE STUB OG HUSTRU

ca. 1460.

I d. m. Broderbog nævnes »OLE STUB CUM UXORE« som Medlem No. 344-5 og i Dødelisten som No. 21 og 22.

Den 1. Oktober 1479⁸⁾ anføres en Gaard tilhørende Frue Kirke og hvor Olaff Stub fordum boede, nemlig No. 49 i Snarens Kvarter, nu Raadhustræde 11 (kaldtes tidligere Vandmøllestræde).

204-5. RAADMAND OG BORGMESTER CLAUS NYMAN OG HUSTRU

1460.

I d. m. Broderbog nævnes »CLAUS NYMAN CUM UXORE« som Medlem No. 24 og 25.

Claus Nyman nævnes som Raadmand fra 7. Juli 1460⁹⁾ til 11. Marts 1465¹⁰⁾; den 23. Januar 1464¹¹⁾ førte han hosstaaende uadelige Segl (til venstre).

Han var Borgmester fra 5. April 1473¹²⁾ til 17. Marts 1483¹³⁾ og førte adeligt Segl fra 14. November 1473, se hosstaaende Segl til højre; i Omkredsen staar: »s clawes nigeman«.

¹⁾ K. D. IV. 65.

²⁾ K. D. II. 123.

³⁾ K. D. IV. 86 og 87-8.

⁴⁾ K. D. II. 129.

⁵⁾ Rep. II. 3768.

⁶⁾ K. D. I. 215.

⁷⁾ Bruuns København I. 206.

⁸⁾ K. D. II. 144.

⁹⁾ K. D. I. 197.

¹⁰⁾ K. D. IV. 89.

¹¹⁾ K. D. II. 117 og Rep. II. 1700.

¹²⁾ K. D. IV. 112.

¹³⁾ Rep. II. 5190.

Fra 29. November 1487 til 8. September 1491 er han atter Raadmand.

Den 24. Oktober 1463¹⁾ giver Dronning Dorothea ham Skøde paa Nr. 19 i Frimands Kvarter, nu Amagertorv No. 24, en Gaard, som ligger vesten for Helligaandshusets Badstue i Frue Sogn, efter at »Claus Nyman« i god rhinsk Guld og Penninge har betalt Dronningen til »fuldkommelig nøge«; om denne Gaards tidligere Ejere — se Br: Jens Tygesen (Medlem No. 13).

Den 5. April 1473 skænker Borgmestre og Raad paa *Byens Vegne* to Gaarde liggende dels nord dels syd for Nicolaj Kirkegaard til St. Nicolaj Kirke, imod at der i denne Kirke skal holdes en aarlig Begængelse med 3 Messer og Vigiliæ Mandag efter Midfaste og Søndag for alle kristne Sjæle.

206. PEDER NIELSSON I JORDAN VON PLESKOV'S HUS

I d. m. Broderbog nævnes »PEDER NIELS: JODEN PLESH« som Medlem ^{1460.}
No. 266.

Der er 4 Medlemmer ved Navn Per Nielsson, hvorfor de hver især opføres med Tilnavn:

Medlem No. 90, Per Nielsson inden Saltboe (paa Nørregade),

— — 208, — — Skomager,

— — 258, — — Snoe,

— — 266, — — Joden Plesh.

Joden Plesh er Afskrivernes Forvanskning af Jordan v. Pleskovs Navn (Medlem No. 37-8). Per Nielsson boede i Br: Jordan v. Pleskovs Hus i Hyskenstræde, No. 53 i Strand Kvarter, nu Amagertorv No. 17.

Jordan v. Pleskov solgte sin Gaard den 14. Juli 1460²⁾ (se Medl. No. 37-8).

207. SKOMAGER, SENERE HUDE- OG LÆDERHANDLER JES NIELSSON

I d. m. Broderbog nævnes »JES NIELS: KRÆMER HUDEHOL« som Medlem ^{for 1461.}
No. 168.

Den 11. Juli 1446³⁾ nævnes han som Borger og Skomager boende Norden ved Gl. Torv; den 8. Juni 1461⁴⁾ og 3. August 1461⁵⁾ nævnes han som Kræmmer og bor ved Fisketorvet. Tilnavnet »hudehol« og at han tidligere har været Skomager tyder paa, at han har handlet med Huder og Læder.

208-9. BAGER, KIRKEVÆRGE LASSE NIELSSON OG HUSTRU GRETE

I d. m. Broderbog nævnes LASSE NIELS: BECH: CUM UX:«⁶⁾ som Medlem ^{1461.}
No. 304 og 305, efterfulgt af 2 Bagere.

¹⁾ K. D. IV. 78. ²⁾ K. D. I. 198. ³⁾ K. D. II. 81. ⁴⁾ K. D. IV. 67. ⁵⁾ K. D. IV. 68. ⁶⁾ K. D. IV. 82.

Laugsskriveren har rettet paa »D« til et »B«, der har uden Tvivl skullet staa Bech, altsaa 3 Bagere paa Rad.

Lasse Nielsen Bager nævnes fra 27. April 1461¹⁾ til 11. December 1480.²⁾ I 1461³⁾ bor han ved Fisketorvet. Fra 1463⁴⁾ til 1480⁵⁾ er han Kirkeværge ved Nicolaj Kirke, se nærmere herom under Medlem No. 9, Br: Gerlag Floer (S. 106).

Den 11. September 1473⁶⁾ er han Medbesegler ved Skødet til Br: Claus Bruse (Medlem No. 150) og kaldes Larens Nielsen, Bager, Borger i København, hans Segl er bevaret i Rigsarkivet (vedhæftet Skødet af 26.-7.-1481), se hosstaaende Afbildning.

Som Kirkeværge faar han den 11. December 1480⁵⁾ til Nicolaj Kirke Skøde paa en Gaard nord for Østergade, Jens Andersens⁷⁾ Gaard, kaldet Marsilij, i St. Nicolaj Sogn af dennes Arvinger, nemlig: a) Erik Jenssøn, Færgemand og Borger i København og hans Hustru Sitze Marsilij Datter, b) Claus Schreder, Borger i Malmø og hans Hustru Kadrine Marsilij Datter, og c) paa flere Ejeres og Arvingers Vegne.

210. BUNDTMAGER HENRIK CLAUSSON

^{1462.} I d. m. Broderbog nævnes »HEND: BUNDTMAGE:« som Medlem No. 255.

Den 13. December 1462⁸⁾ køber Henrik Clausen Bundtmager af Bymand Jep Thygesen i St. Peders Sogn, vesten for Frue Kirkegaard, et Stenhus.

I 1463⁹⁾ og 1464¹⁰⁾ nævnes Henrik Bundtmagers Stenhusgaard og 27. November 1486¹¹⁾ er der Skifte, hvori hans Enke omtales saaledes: »Boeld, Henric Bundtmagers effterleuersche«. Hans Datter hed Ebba.

211. EJENDOMS BESIDDER, SENERE FORVALTER PAA BISPE- GODSET I HERLØV MATHIAS JENSSON

antagelig
^{1462.}

I d. m. Broderbog nævnes »MATHIAS JENS:« som Medlem No. 179.

Den 13. Januar 1462¹²⁾ nævnes Bymand Mathias Jensen som Medbesegler paa Br: Borgmester Jakob Clausens (Medlem No. 1) Skøde paa en Gaard i St. Klemens Sogn; nogle Aar senere opretter Jakob Clausen Vikariatet ved Hellig Trefoldighedsalteret, se Kapitel I, S. 22-3. Imidlertid foranlediger forskellige Dødsfald, at Mathias Jensen og hans Hustru Karine (Kirstine) giver Skøde paa deres Ejendom i Pilestræde, hvori de boede, den 12. December 1463¹³⁾ til deres Medarvinger, de 3 Søskende Mathis, Olaf og Birgitte Jepsen, hvorefter Mathias Jensson kan være flyttet til Herløv.

¹⁾ Rep. II. 1304. ²⁾ K. D. IV. 138. ³⁾ K. D. IV. 67. ⁴⁾ K. D. IV. 75. ⁵⁾ K. D. IV. 139. ⁶⁾ K. D. I. 208.
⁷⁾ Se Byfoged, senere Raadmand Jens Andersen (Medlem No. 128-9). ⁸⁾ K. D. IV. 71-2.
⁹⁾ K. D. IV. 77. ¹⁰⁾ K. D. II. 118. ¹¹⁾ K. D. IV. 197. ¹²⁾ K. D. II. 113. ¹³⁾ K. D. IV. 78.

Der er en Mulighed for, at den i Danske Kompagni da herskende Interesse for Hellig Trefoldigheden, se Kapitel I, S. 22-4, har paavirket vort Medlem No. 179, Br: Mathias Jenson, i saa stærk en Grad, at han kan være identisk med den Mathis Jens:, der grundlagde Herløv Kirke, som blev bygget under Christian I, og som lod male hosstaaende Kalkmaleri paa en af Hvælvingerne.

Kirken er helliget Treenigheden, som det ses af hele Kompositionen, med den knælende Mathis Jensen, Gud Fader siddende paa en Trone og hol-

dende Sønnen paa Korset foran sig; lige over Sønnens Hoved svæver Helligaanden som en Due, ganske analogt med Oluf Axelsen Thotts Altertavle i Valløbykirke — se Kapitel I, S. 23. Mathis Jensen fremstilles som en ældre skaldet Olding med sammenlagte Hænder, gullig hvidkantet Kjortel, tætsluttende blaagraa Hoser, korte Snabelsko og Baand over venstre Skulder. Tilhøjre paa Billedet knæler hans 2 Hustruer, den forreste, Gydha i gul, den bagerste, Kirstine i hvid Kjortel.

En Ligsten i Kirken viser, at Mathis Jensen døde 1480, og at han førte et Bomærke — se hosstaaende Afbildning.

Dr. Burman-Becher mener, at Mathis Jensen mulig har været Forvalter paa Bispegodset der i Egnen;¹⁾ ved nærmere Undersøgelse viser det sig, at Hellig Trefoldighedsalteret ved Frue Kirke i København den 29. Juni 1424²⁾ af Ridder Hr. Anders Jepsen Lunge til Egede havde faaet Skøde paa 4 Gaarde i Herløv, hvilke Gaarde tilsammen gav 12 Pund Korn. Der er derfor Sand-

¹⁾ Ny kirkehistoriske Saml. III. S. 448. ²⁾ K. D. IV. 27-9.

synlighed for, at det bl. a. er disse 4 Gaarde i Herløv, som lægges under Mathias Jenssons Administration.

Fra 1479—1504¹⁾ nævnes en Skomager og Borger Mathis Johannis i København.

212. EJENDOMSBESIDDER CLAUS BRUSE

1462. I d. m. Broderbog nævnes »CLAUS BRUSE« som Medlem No. 150.

Han nævnes som Bymand og Borger i 1462,²⁾ 1472³⁾ og 11. September 1473,⁴⁾ da Væbner Frits Paris i Kongens Lyngby giver ham Skøde paa »et Bodested i Dragør sønden ved Køtmagergaden«; Medlem No. 304, Br: Lars Nielsen, Bager, er Medbesegler (dennes Segl findes).

Den 26. Juli 1481⁵⁾ er han død, og hans Enke Karine giver til Frue Kirke ovennævnte Bodested i Dragør for sin, sin Husbondes og deres Arvingers Sjælemesse.

213. BRYGGER ESBERN JENSSON

1462. I d. m. Broderbog nævnes »ESPERN JENS: BRÖGGE« som Medlem No. 88. Den 10. November 1462⁶⁾ bor Esbern Jensson i en Gaard i Raadhusstræde.

214-5. SKOMAGER OG TINGSVIDNE PALNE ASCERSSON OG HUSTRU

1463. I d. m. Broderbog nævnes: »PALNE SKOMAG: ASTES: CUM UXOR:« som Medlem No. 223 og 224.

Den 12. December 1463⁷⁾ nævnes Palne Ascersson, Skomager, Borger og Tingsvidne.

Den 6. April 1472⁸⁾ er »Palnonis« Skomager Medbesegler, men Seglet fattes.

216. EJENDOMSBESIDDER LORENDZ (LAURS) SASSE

1463. I d. m. Broderbog nævnes »LORENDZ SASZE« som Medlem No. 242.

I 1463⁹⁾ og 1464¹⁰⁾ nævnes Laurs (Lauritz) Sasszens (Sasses) Gaard, Nørre Kvarter, Løbe No. 125, nu St. Pederstræde 18 og Teglgårdsstræde 1.

217. KIRKEVÆRGE ALBRECHT VAN ANKLEM

1464. I d. m. Broderbog nævnes »ALBRET VON ANCHEN« som Medlem No. 234.

Albrecht van Anklem hører til de mange Indvaanere i København i Middelalderen, der efter Navnene at dømme var Udlændinge.

1) K. D. II. 145. 149. 166. 179. III. 8. IV. 78. 194. 204. 286. 2) K. D. III. 4. 3) K. D. IV. 72.
4) K. D. I. 207-8. 5) K. D. I. 218. 6) K. D. II. 115. 7) K. D. IV. 78. 8) K. D. II. 128.
9) K. D. IV. 78. 10) K. D. II. 118.

Den 12. Marts 1464¹⁾ er den tidligere Kirkeværgen ved St. Nicolaj Kirke, Bymand Syvart van der Rynne (1448-61) død; paa hans Enke, Tale Lales Vegne skøder Albrecht van Anklem Gaarden mellem Fisketorvet og Læderstræde, hvor hun nu bor, østen næst den Gaard, hvor Br: Lasse Bager (Medlem No. 304-5) nu bor, til St. Antonii Alter i Nicolaj Kirke, og Kirkeværgen Br: Gerlag Flor (Medlem No. 9) modtager paa Alterets Vegne.

Den 5. April 1473²⁾ er Albrecht van Anklem Kirkeværgen ved St. Nicolaj Kirke.

218. TINGSVIDNE JENS JYDE

I d. m. Broderbog nævnes »JES JYDE HOGENS:« som Medlem No. 155. ca. 1464.

Han nævnes som Vidne den 10. September 1464³⁾ ved den kgl. Stadfæstelse paa (Medlem No. 35) Br: Mester Johan Brandts Enkes Skøde paa hendes Gaard til Br: Jep Clausen a Wapen (Medlem No. 1), der da ikke var Borgmester.

219. OVERSKÆRER JEP JENSSON

I d. m. Broderbog nævnes »JEP OVERSKIERER« som Medlem No. 160. 1464.

Han nævnes som Tingsvidne den 23. Januar 1464⁴⁾ og er Medbesegler, han førte hosstaaende Segl med Omskrift: »sigillo ieppe ienson«, medens han i Brevet benævnes som Bymand Jepp Owerskerer; Dokumentet omhandler vort gamle Medlem No. 55, Br: Guldsmed Ewert Lyning og Hustru Thyres Gave, idet disse skænker deres Gaard, Hus og Jord paa Rosengaarden til St. Peders Kirke. 2 andre Medlemmer er ogsaa Medbeseglere.

I 1468⁵⁾ køber Jep Jensson Overskærer et Bodsted i Klosterstræde, samme Ejendom nævnes den 1. Juli 1488⁶⁾ og er da blevet opbygget af Jep Overskærer, Gaarden ligger 2. Hus fra Br: Erhart Guldsmed (Medlem No. 196).

220. KIRKEVÆRGE, BAGER THIDIKKE BERNTSSON

I d. m. Broderbog nævnes »THIDKE BERENDS:« som Medlem No. 248. 1464.

Han var Bager⁷⁾ og den 13. Juli 1478⁸⁾ Kirkeværgen ved St. Nicolaj Kirke.

Han nævnes i 1464⁹⁾ som Tidikke Berntssøn og som Bymand; kort efter nævnes han som Bager⁷⁾ og Bymand.

I 1474¹⁰⁾ hedder han Tydke Berndson; i 1478⁸⁾ Tydke Berndson; i 1483¹¹⁾ Tidhicke Bernitzson og i 1485¹²⁾ Tydickæ Bernetsson.

1) K. D. IV. 83-4. 2) K. D. IV. 112. 3) K. D. II. 120. 4) K. D. II. 117. 5) K. D. II. 125-6.
6) K. D. III. 9. 7) K. D. IV. 86. 8) K. D. IV. 128. 9) K. D. IV. 84. 10) K. D. IV. 118.
11) K. D. IV. 189. 12) K. D. IV. 195.

221-2. BORGER NIELS POVELSSON OG HUSTRU

1465.

I d. m. Broderbog nævnes »NIELSZ POVELS: CUM UXORE« som Medlem No. 229 og 230.

Den 10. December 1465¹⁾ nævnes Niels Povlson som Borger i København og Medbesegler, han førte hosstaaende Segl med Omskrift: »Niels paulss«.

223. JEPPE ANDERSEN

1465. I d. m. Broderbog nævnes »JEPPE ANDERS: LAUGSBODEN« som Medlem No. 186.

Den 10. December 1465²⁾ efter Arild Kruses (B/2) Død sælger Kruses Enke, Margrete Jonsdotter, til Jep Andersen i Bagsværd sin Gaard liggende vesten ved Rosengaarden i København mellem St. Peders Gaard og Mester Johan Apothekers Gaard.

Jeppe Andersen har rimeligvis boet i Danske Kompagnis Boder, der senere den 31. Oktober 1527³⁾ omtales at ligge vesten for Snaresgaard, syd for Kompagnistræde og ned mod Stranden.

224. SKRÆDER MATHIS

ca. 1465. I d. m. Broderbog nævnes »MATHIS SKRÖDER« som Medlem No. 109.

Han boede den 19. Maj 1471⁴⁾ i Klosterstræde i Anders Mattissons⁵⁾ Gaard, men da Anders Mattisson var Tjener hos Hr. Iver Axelsen Thott, var hans Gaard tilfalden Kronen i 1468 som konfiskeret Gods, og Christian I giver den 19. Maj 1471 Gaarden til Dronningens Hofmesterinde Fru Hebell, Hr. Peder Eriksens Enke. Ved Overenskomsten i Kalmar 1472 bliver alt det konfiskerede Gods givet tilbage.

225. BRYGGER OLE ESBERNSSON

1466. I d. m. Broderbog nævnes »OLE ESBERS: BRÿG: som Medlem No. 369 og i Dødelisten som No. 46.

Den 14. April 1466⁶⁾ nævnes Olaf Brygger Cecilie. Dødelisten er her efter bleven paaført afdøde Medlemmer efter 1466.

226. BORGER MATHIAS OLSSON

1466. I d. m. Broderbog nævnes »MATHIS OLS:« som Medlem No. 180.

Den 14. April 1466⁷⁾ nævnes Borger Matz Olssen som Medbesegler, Seglet fattes.

¹⁾ K. D. II. 122. ²⁾ K. D. II. 122. ³⁾ K. D. I. 370. ⁴⁾ K. D. II. 127.
⁵⁾ Rimeligvis en Søn af Skræder Mathis. ⁶⁾ K. D. II. 123. ⁷⁾ K. D. II. 124.

227. BUNDTMAGER JACOB HILLEBRAND

I d. m. Broderbog nævnes »HILLE BRANT BUNTMAGER« som Medl. No. 198. ^{1467.}
Den 14. Oktober 1467¹⁾ sælger Hr. Michel Matzsøn, Kannik, den Bod liggende ved Stranden i St. Nicolaj Sogn, hvor nu Hillebrand bor.
Den 11. Maj 1489²⁾ bor Jacob Hillebrand endnu ved Stranden.

228. BYSKRIVER, SKOMAGER JENS MICKELSSON

I d. m. Broderbog nævnes »JES MIKELS: SUTOR« som Medlem No. 195. ^{før 1468.}
Den 4. April 1468³⁾ til 22. December 1492⁴⁾ nævnes han som Skriver eller Byskriver, og den 1. Oktober 1479⁵⁾ er han Medbesegler paa Bager Svend Nielsens (Medlem No. 159) Skøde til Karmeliternes Provincial Niels Christensen og fører hosstaaende Segl.

Den 14. November 1485⁶⁾ nævnes han i et Skøde til Hr. Henning Pedersen, der er evig Vikar ved Hellig Trekongers Alter i Frue Kirke.

229. EJENDOMSBESIDDER HANS MØLLER

I d. m. Broderbog nævnes »HANS MÖLLER« som Medlem No. 158. ^{1468.}
Den 3. Juni 1468⁷⁾ nævnes, at Hans Møller er en yngre Broder til Præst og Vikar Hr. Hans Hermandsen, og at Hans Møller sælger sin Gaard, Nr. 10 i Klædebo Kvarter, nu Skindergade No. 34 og Dyrkøb No. 1, liggende sønden ved Vor Frue Kirkegaard, til Br: Bager Jens Knudsen (Medlem No. 213) — se nærmere under Hans Hermandsen (Medlem No. 156).

230. SKOMAGER OG VIDNE PEDER NIELSSON

I d. m. Broderbog nævnes »PEDER NIELS: SKOMAGE« som Medl. No. 208. ^{1469.}
Fra 16. December 1469⁸⁾ til 10. Februar 1481⁹⁾ nævnes Skomager Peder Nielsson som Borger, Vidne og Medbesegler, men alle Seglene fattes.

231. LANDSTINGSSKRIVER, SENERE HØVIDSMAND PAA HARALDSBORG OG RIGSKANSLER HANS KELDSO

I d. m. Broderbog nævnes »JES KIELS:« som Medlem No. 225. ^{1470.}
Hans (Jes) Keldson nævnes som Landstingsskriver fra den 15. Februar 1470¹⁰⁾ til 23. Juni 1473¹¹⁾. Han er Forstander ved St. Claræ Kloster i Roskilde fra 1472¹²⁾ til 15. December 1492¹³⁾, og i Egenskab af denne Stilling sad han flere Gange i Landsdommers Sted paa Sællandsfare Landsting¹⁴⁾,

¹⁾ K. D. IV. 96.

²⁾ K. D. IV. 207.

³⁾ K. D. IV. 100.

⁴⁾ K. D. IV. 227. *

⁵⁾ K. D. II. 144.

⁶⁾ K. D. II. 151.

⁷⁾ K. D. IV. 103.

⁸⁾ K. D. III. 2 i Noten og K. D. 203 (1471).

⁹⁾ Rep. II. 4817.

¹⁰⁾ D. N. V. No. 867.

¹¹⁾ A. M. XXVI. 19.

¹²⁾ Rep. II. 3165.

¹³⁾ Codex Esrom No. 199.

¹⁴⁾ W. Christensens Statsforvaltning S. 161-2.

saaledes den 10. December 1472, den 6. Juli 1474, den 14. Juni 1475 og den 10. December 1477.

Fra 1478 fører han hosstaaende Segl med Omskrift: »s iohannis Kelli«.

Han nævnes som en »beskeden Svend« eller »ærlig Svend«, i 1480 og senere kaldes han af Kongen »vor Mand og Tjener«.¹⁾

Da han i d. m. Broderbog kun nævnes med »Jes Kielsen« uden Hr., maa han være optaget ca. 1470.

Den 29. November 1480²⁾ er Hans Keldson Dronning Dorotheas Høvidsmand paa Haraldsborg og giver Møde paa Slottet i København »i Kongens magh ower porten«, hvor Kongen afsiger Dom i en Strid mellem Kapitlet og Esbern Skriver, se nærmere herom under Medlem No. 28-9 (S. 121).

Den 24. April 1481³⁾ møder han, selv tredie, paa Esbern Skrivers Vegne i forannævnte Strid, se Medlem No. 28-9 (S. 121, Note 6).

Fra den 16. Maj 1486⁴⁾ til den 1. Februar 1494⁵⁾ er han Rigskansler.

Den 8. August 1491⁶⁾ nævnes han som Adelsmand og Væbner »Hans Kielsøn«; i 1492 har han ændret sit Segl noget, se Thisets »Adelige Sigiller« A. II. 2. Hans store Forhaabninger er gaaet i Opfyldelse, han er Adelsmand og fører adeligt Segl.

232. FORMAND I ST. JØRGENS HOSPITAL MATHIAS OLSSON

ca. 1470.

I d. m. Broderbog nævnes »MATHIAS OLS: UNGE« som Medlem No. 218.

Han har Tilnavnet den Unge; vi har i Forvejen Medlem No. 180, der ogsaa hedder Mathias Olsson, og som i 1466 benævnes Matz Olssen; den unge Mathias Olsson har altsaa været Medlem samtidig med Medl. No. 180.

Den 16. Februar 1482 er Mathias Olsson Formand i St. Jørgens Hospital, der laa udenfor Vesterport omtrent nede ved Kalvebodstrand ikke ret langt fra Skydebanen, omtrent hvor nu Ny Carlsbergvej løber ud til Sønder Boulevard.

St. Jørgens Hus eller Hospital var bestemt som Opholdssted for dem, der led af Spedalskhed. Efter Kristoffer af Bayerns Stadsret kunde de Spedalske med Magt indlægges paa Hospitalet. Midlerne til de Lidendes Underhold skaffedes tilveje ved Almisser og Gaver; hyppigt betænktes de i rige Folks Testamenter, og ved Stranden var der opstillet en »St. Olavs Blok« for dem, thi St. Olav var afbildet i deres Segl og maa derfor have været deres nationale Skytshelgen. I det hele havde St. Jørgens Hospitalet en religiøs Karakter; de syge kaldtes »Søskende« eller »Hospitalsbrødre«; der fandtes

¹⁾ Rigs. A., L. D., 27.-11.-1480 til 4.-1. 1486.

²⁾ K. D. IV. 137.

³⁾ K. D. IV. 140.

⁴⁾ Rigs. A. Gerlev H. 49.

⁵⁾ Rigs. A. P. S. Pap. Mogens Gyldenstjerne.

⁶⁾ K. D. IV. 218.

uden Tvivl et Kapel paa Stedet, dog næppe med en fast Præst; Hospitalsbrødrene udgjorde tilsammen et Konvent, der bestyredes af en Formand. I 1368 blev St. Jørgens Hus udenfor København ødelagt af Lybækkerne og delte saaledes Skæbne med den øvrige By, men det maa snart være blevet genopført, da det i Aaret 1415 atter betænkes med Gaver, blandt andet af Niels Pedersen, ogsaa kaldet Oldeniels, og hans Hustru Christine Ebbesdatter, der 9. August 1415¹⁾ skænker deres Gods i Ølsemagle til Kapitlet med Bestemmelse om Anvendelse af Indtægterne deraf. Af den 6 Pund aarlige Indtægt skal St. Jørgens Hospital have et Pund.

Br: Borgmester Jakob Clausen (Medlem No. 1) havde i 1476 stiftet et Alter i Hospitalet, se nærmere herom under Medlem No. 1. Hospitalet var en kirkelig Stiftelse. Der tillagdes de syges Samliv dér en religiøs Karakter, de var »Hospitalsbrødre« eller »Søskende«, og de udgjorde tilsammen et Konvent; Hospitalet bestyredes af en Formand.

Den 16. Februar 1482²⁾ var Mathias Olsson Formand, han og de menige Søskende i St. Jørgens Hospital indgaar et Forlig med Københavns Kapitel om en vis gensidig Afgift, der var fastsat i den ovenomtalte Oldenielses Gavebreve til Kapitlet og Hospitalet. Ved slige Lejligheder benyttedes Hospitalets Segl, der forestillede St. Olaf siddende paa en Trone med Øksen i højre Haand, med Omskrift: »S. domus leprosorum Hafnen.«.

233. BRYGGER JOEN PEDERSSON LONGE

I d. m. Broderbog nævnes »LANGE JO'EN som Medlem No. 132.

1472.

Den 22. Maj 1472³⁾ nævnes Brygger Joen Pedersson Longo ved et Vandløbssyn og er da Medbesebler, han førte hosstaaende Segl.

I 1473⁴⁾ er han Ejer af en Bod paa Dragør i Nyenstrædet, hvor Nicolai Bager bor (Medlem No. 293), Boden skænker han og hans Hustru Karine til St. Antonii Alter i Nicolaj Kirke.

Han lever den 10. August 1498⁵⁾ og kaldes for Lange Jon, han bor paa Østergade ved Siden af den Gaard, som Universitetet køber af Helligaands-huset.

234-5. SMED OG TINGSVIDNE PER JEPSON OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »PER JEPS: CUM UXORE« som Medlem No. 302 og 303. ^{1473.}

Per Jepson var Smed og boede i Vestergade — se Br: Smed Per Lassen (Medlem No. 174).

¹⁾ K. D. IV. 18. ²⁾ K. D. IV. 155-56. ³⁾ K. D. I. 205-6. ⁴⁾ K. D. IV. 116. ⁵⁾ K. D. IV. 255.

Han nævnes fra den 5. Oktober 1473¹⁾ til 29. November 1487.²⁾
I 1473 er han Tingsvidne.

236. OLDERMAND, RAADMAND MAGNUS JENSONS
HUSTRU KATHRINE (KARINE)

1474. I d. m. Broderbog nævnes »UXOR MAGNUS« som Medlem No. 91, medens Broderbogens sidste Medlem No. 323 er hendes Mand, nemlig Oldermænden i 1459, Raadmand Magnus Jenson; at dømme efter Maaden, hvorpaa Indførelsen er sket, har han været glemmt. Hun blev gift efter 10. Juli 1472³⁾ og før 29. November 1480, se Medlem No. 323.

Hun var en Datter af Medlem No. 28-29 Bymand Ebbe Jenson og Hustru Anna, der efter Ebbes Død giftede sig (før 1472) med den stridbare Raadmand Esbern Jacobsen (Jepsen) Skriver.

Hun hed Kathrine, men kaldes senere Karine — se Medlemmerne No. 28-29 og 323.

237. RIDDER HR. HANS JONSSON, LANDSDOMMER

1478. I d. m. Broderbog nævnes »HR: HANS JENS: RIDDER« som Medl. No. 285.

Hans Jensen (Mylting) til Egelykke og Kroagergaard (nu Steensgaard) førte i 1478 hosstaaende Segl⁴⁾ med Omskrift: »s'hans ionsson«.

Hans Fader Jens Andersen til Egelykke paa Langeland var 1448 og 1461 Landsdommer paa Langeland, medens Sønnen, Hr. Hans Jenson⁵⁾ i 1486 var Landsdommer paa Langeland, han synes at have levet i 1496.

Han var gift med Elsebe Mortensdatter Skinkel (Tinhuus), de havde 5 Sønner, hvoraf ingen var Medlemmer.

238. SKOMAGER OG VIDNE JENS HELGESSON (HELIESON)

1479. I d. m. Broderbog nævnes »JES HELGES: SUTOR« som Medlem No. 272. Den 15. Januar 1479⁶⁾ nævnes Skomager Jens Heliesen som Vidne.

239-40. BAGER AAGE NIELSSON OG HUSTRU

1479. I d. m. Broderbog nævnes »AAGE BEKER CUM UX« som Medlem No. 306 og 307.

¹⁾ K. D. IV. 113. ²⁾ K. D. II. 154-55. ³⁾ K. D. II. 129. ⁴⁾ C. LXVI. 43. ⁵⁾ D. A. A. 1905. 342.
⁶⁾ K. D. II. 140.

Bager Aage Nielsson er Broder til Bager Svend Nielsson (Medlem No. 159), der havde en Gaard i Vandmøllestræde, som han sælger til Karmeliterordenen den 1. Oktober 1479¹⁾, og Aage er Medbesegler — se hosstaaende Segl.

Han er Borger og nævnes ofte²⁾ som Tingsvidne, senest den 16. September 1499.³⁾

241. OLDERMAND, RODEMESTER, SKIPPER PEDER

I d. m. Broderbog ved Sammenkomsten Fastelavnssøndag den 17. Februar 1504 (se nyere Constitutiones Kap. I, S. 15) nævnes 3 Medlemmer, nemlig de to daværende Oldermænd: Peder bager (Medlem No. 379) og Bent (Medlem No. 380) samt »SKIPPER PEDER« (Medlem No. 381), som havde været Oldermænd. ca. 1480.

Skipper Peder er ikke opført i selve Medlemsfortegnelsen i d. m. Broderbog.

I Jordebogen af 2. Maj 1496⁴⁾ nævnes, at Skipper Peder i sin Have i Kattesundet har en Gaard, som han betaler 6 Skilling i Skat af.

Den 12. December 1511⁵⁾ nævnes, at han bor i en Gaard nedenfor Danske Kompagni ud mod Stranden, nemlig No. 14 i Snarens Kvarter, nu Snaregade No. 8.

I 1518⁶⁾ paa St. Clemensaften (den 23. Novbr.) gjorde Raadmand, Guldsmid Hans Frimann Regnskab paa Skipper Peders Vegne for Borgmestre og Raad i alle Rodemestrenes Nærværelse for den Byskat, som han oppebar af Københavns By for Aaret 1517 til Martini (11. Novbr.). Indtægten havde været 423 Mark 4 Skilling, medens Udgiften var 65 Mark 5 Alb. større, hvilket Beløb Kæmneren skal udbetale. Herefter synes Skipper Peder at have været Rodemester; mange Aar har han neppe levet efter 1518, thi den 28. Januar 1521⁷⁾ skænker fordum Borger i København, Skipper Peders Enke Karine Moensdatter til St. Jostes Alter i St. Nicolaj Kirke fire Boder i Strandbadstuestræde, som hendes afdøde Husbonde havde bygget paa St. Jostes Alters Jord, og som gav til aarligt Landgilde 21 Mark. Giverinden betingede sig Brugen af Boderne i sin Livstid mod at give »Alterets Person« 6 Mark aarlig; efter hendes Død skulde Alterets Præster og Kapellaner til evig Tid holde to evige Messer for Alteret; den ene af Messerne skulde dog straks begynde, og for den skulde hun særligt lønne Præsten, saalænge indtil han kunde faa Bodernes fulde Indtægt. Efter hendes Død skulde der af Indtægten henlægges 6 Mark aarlig i et »besøndeligt« Gemme i Kirkeværgens Forvaring, til at forbedre Boderne med, naar Behov gjordes, eller til Forbedring af Alterets Ornament.

¹⁾ K. D. II. 144. ²⁾ K. D. II. 155, 166, 167 og K. D. IV. 258. ³⁾ K. D. II. 174. ⁴⁾ K. D. I. 238.
⁵⁾ K. D. I. 287. ⁶⁾ K. D. I. 270. ⁷⁾ K. D. IV. 385-6.

Br: Oldermænd Raadmand Peder Andersen Bager er hendes Værge.
Den 23. August 1527¹⁾ har Karine Skipper Peders Enke et Bosted i
Dragør.

242. SMED ANDERS JYDE

1480. I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS JYDE« som Medlem No. 118.
Han nævnes den 18. August 1480²⁾ som Medbesegler og var da Smed
(Seglet fattes).

243. BORGER OLAUS HEGGE

1480. I d. m. Broderbog nævnes »OLUF HOGEN« som Medlem No. 182.
Han er muligvis identisk med den Olaus Hegge, som nævnes den 8. Maj
1481,³⁾ og som bor i en Gaard i Hyskenstræde.

244. FOGED FOR ESROM KLOSTER VED DETS EJENDOMME I SØBORG BORGMESTER I SØBORG JEP FOGED

1481. I d. m. Broderbog nævnes »JEP FOGED« som Medlem No. 313; de paa
denne Side opførte ser ud til at være glemte og er derfor tilføjede til Slut.
Jep Foged nævnes i Søborg som Borger den 22. August 1481,⁴⁾ derefter
nævnes han den 3. Maj 1485⁵⁾ som Foged for Esrom Kloster ved nogle
Gaarde, Klostret ejer i Søborg, samtidig med at han nævnes som Borgmester
den 22. Januar 1485,⁶⁾ i hvilken Stilling han sidste Gang nævnes den 25. Ja-
nuar 1496.⁷⁾

Søborg By var anlagt paa de Borgen »Søborg« til-
hørende Grunde og var saaledes unddraget Herredets
Øvrighed. Ca. 1270 nævnes Søborg By blandt Landets
Købstæder, til hvilke den regnedes til Midten af det 16.
Aarhundrede.

I 1519 førte Søborg By hosstaaende Segl.

Fra 1485 til 1496 var Jep Foged Borgmester for Søborg By. I 1885 fandtes
paa Præstegaardens Mark Fundamenterne af en Bygning, der formodes at
have været Byens Raadhus; Marken blev i Mands Minde kaldt »Justits-
pladsen«.

245. KOK OG KJØDMANGER HANS NIELSSON

1481. I d. m. Broderbog nævnes »HANS NIELS: KOK« som Medlem No. 175.
Han nævnes fra 19. Februar 1481⁸⁾ til 1533 som Borger og Ejer af en
Gaard paa Nørregade.

¹⁾ K. D. II. 225. ²⁾ K. D. III. 6. ³⁾ K. D. IV. 142.
I Esrom Klosters Brevbog: ⁴⁾ S. 255. ⁵⁾ S. 250-1. ⁶⁾ S. 251. ⁷⁾ S. 257.
⁸⁾ K. D. I. 217.

Den 8. August 1496¹⁾ nævnes Hans Nielsen Kødmandgere som en af de 12 Dannemænd, der vidnede. Betegnelsen Kok og Kødmandger bruges i Flæng.

I 1530²⁾ skænker Borger Hans Nielsson og hans Hustru Margrethe Pedersdatter, som han nu har, og begge deres ægte Børn Gaarden paa Nørregade til Frue Kirke.

1533³⁾ bor han endnu i Gaarden paa Nørregade.

246. BRYGGER ANDERS HANSSON

I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS HANS: KLIK« som No. 203.

1482.

I 1482⁴⁾ nævnes Anders Hansen som Brygger.

247. BORGER JENS SKRØDER

I d. m. Broderbog nævnes »JENS SKRÓDER VEST« som Medlem No. 207. ca. 1484.

Jens Skrøder faar Tilnavnet »Vest«, da gamle Jens Skrøder (Medlem No. 301) endnu lever 1497; Jens Skrøder Vest er optaget før 1497. Han nævnes 1. Gang den 14. Maj 1484⁵⁾ som Borger og Medbesegler, men Seglet fattes. Den 4. August 1496⁶⁾ er han igen Medbesegler. I Fortegnelsen over vaabenført Mandskab ca. 1510⁷⁾ bor han i Moens Laurensens Rodemaal og anføres saaledes: »Jens Skrøder selv 3 Mand«.

Efter Carl Bruuns Kjøbenhavn, Bind I, S. 266, anføres: »Det vaabenføre Mandskab var udskreven til Kongens Tjeneste og lønnedes af Kongen, ialt 831 Mand. Mandskabet kommanderedes af Magistraten, der gjorde Tjeneste til Hest og førte adeligt Vaaben indtil 1516; det var ordnet efter Stadens 8 Rodemaal«. I Rigsarkivet⁸⁾ findes den originale Fortegnelse.

248. GUARDIAN I LUND, HR. NIELS OLSON

I d. m. Broderbog nævnes »HR. NIELS OLSEN, CANONICUS« som Medlem No. 47. Laugsskriveren fra ca. 1680 har samlet 8 Kannikere lige efter hinanden fra Medlem No. 45 til 52 incl. I Følge Langebeks Udskrift, se Kapitel I, S. 4, har kun den ene Kannik Niels Olsen været Kannik ved Frue Kirke, den anden: Hr. Niels Olsen nævnes som Guardianen ved Franciskanerklostret i Lund i 1486 og fører hosstaaende Segl,⁹⁾ af Omskriften spores kun ».... gardiani ...«.

1486.

249. SKRIVER PEDER FRIIS

I d. m. Broderbog nævnes »PEDER FRIIS SKRIVER« som Medlem No. 188. 1488.
Maaske tillige Laugsskriver.

1) K. D. IV. 245. 2) K. D. IV. 447. 3) K. D. IV. 478. 4) K. D. IV. 184. 5) K. D. III. 8.
6) K. D. IV. 244. 7) K. D. I. 285. 8) D. Kanc: Diverse [1481–1571 B], No. 20 b [c. 1510].
9) H. P. Geistl. No. 111.

Den 6. Marts 1488¹⁾ nævnes Peder Friis's Genbrev, givet Kapitlet i København paa en Frue Kirkes Jord i St. Nicolaj Sogn — som han havde lejet, den var kun 10 sjællandske Alen bred. Hans Hustru hed Mette.

250. BRYGGER HANS JYDE

1489. I d. m. Broderbog nævnes »HANS JYDE KOPP:« som Medlem No. 220.

Tilnavnet Kopp: er antagelig en Forkortelse af Koppinhavener (Kjøbenhavn af Hensyn til de mange Medlemmer med Navnet Jyde, nemlig: Smed Anders Jyde (Medlem No. 118); Thomas Jyde (Medlem No. 93); Tingsvidne Jes Jyde Hogens: (Medlem No. 155); Vidne og Raadmand Niels Jyde, der ikke var Medlem, men var til Stede ved Sammenkomsten den 23. 1447 paa Raadets Vegne (B/6).

Hans Jyde Kopp: nævnes den 8. Maj 1489²⁾ som Brygger og Borger i København. Han var gift med Christine, en Datter af Hr. Barrit Pedersen i Gjerlev og Marine.

Hans og Christine Jyde³⁾ solgte i 1482 til hendes Brødre Knud og Jeppe Barritsen al den dem efter hendes Forældre tilfaldne Arv. Christine, Knud og Jeppe er i Slægt med Medlem No. 167, Hr. Johan Bareth (Barritsen) Væbner.

251. OLDERMAND, RAADMAND PEDER ANDERSEN BAGER

ca. 1490. I d. m. Broderbog nævnes han ved Sammenkomsten Fastelavnssøndag den 17. Februar 1504. I nyere Constitutiones, Kapitel I, S. 15, nævnes 3 Medlemmer, nemlig de to daværende Oldermænd. Peder bager (Medlem No. 379) og Bent (Medlem No. 380), samt Skipper Peder (Medlem No. 381), som havde været Oldermænd.

Han er ikke opført i selve Medlemsfortegnelsen i d. m. Broderbog.

Peder Bagers fulde Navn er: Peder Andersen Bager. Han nævnes som Raadmand fra 29. Marts 1499⁴⁾ til 16. September 1499⁵⁾ og fra 29. Marts 1512⁶⁾ til 28. Januar 1521.⁷⁾

I 1504⁸⁾ og 1505⁹⁾ nævnes han som Rodemester, han var altsaa ikke Raadmand paa det Tidspunkt, da han var Oldermænd i Danske Kompagni.

Den 15. April 1499¹⁰⁾ og 15. Juli 1499¹¹⁾ nævnes han som Kirkeværge ved St. Peders Kirke.

Den 1. August 1511¹²⁾ er han Medbesegler, og hans Navn anføres saaledes »BORGER PEDHER ANDERSSEN KALDES BAGER«. (Alle Seglene fattes).

Den 28. Januar 1521⁷⁾ nævnes, at han er Værge for Br: Medlem No. 381, Borger Skipper Peders Enke Karine Moensdatter.

¹⁾ K. D. IV. 205. ²⁾ K. D. II. 161. ³⁾ D. A. A. 1885. 65. ⁴⁾ K. D. III. 23. ⁵⁾ K. D. II. 174.
⁶⁾ K. D. I. 263. ⁷⁾ K. D. IV. 386. ⁸⁾ K. D. I. 255. ⁹⁾ K. D. I. 257. ¹⁰⁾ K. D. IV. 261.
¹¹⁾ K. D. III. 24. ¹²⁾ K. D. IV. 322.

252. EJENDOMSBESIDDER HANS HATTEMAGER

I d. m. Broderbog nævnes »HANS HUTFILTER« som Medlem No. 58. før 1496.
Hans Enke, Karine Hans Hattemagers,¹⁾ ejede 2. Maj 1496 No. 10, 11
m. fl. i Øster Kvarter, nu Østergade No. 17 og 19.

253. EJENDOMSBESIDDER PER JEPSON

I d. m. Broderbog nævnes »PER JEPS: I SALTBOEN« som Medlem No. 295. før 1496.
I 1496²⁾ havde Per Jepsen en Gaard i St. Pederstræde nærmest Saltbo-
derne.

254. KOK JEP HANSON

I d. m. Broderbog nævnes »JEP: HANS: KOK« som Medlem No. 297. før 1496.
I 1496³⁾ har Kok Jep Hansen en Gaard ved Rosengaarden.
Han er maaske Fader til Br: Hans Jeps: Kok (Medlem No. 309).

255. OLDERMAND, BRYGGER BENT I PILESTRÆDE

Ved Sammenkomsten Fastelavnssøndag den 17. Februar 1504 i Nyere 1496.
Constitutiones, Kapitel I, S. 15, nævnes 3 Medlemmer, nemlig de to davæ-
rende Oldermænd. Peder Bager (Medlem No. 379) og Bent (Medlem No.
380), samt Skipper Peder (Medlem No. 381), som havde været Oldermænd.

Bent Oldermænd er ikke opført i Medlemsfortegnelsen i d. m. Broderbog.

I Kilderne findes der før 1573 kun fire med Navnet Bent, af disse er der
Sandsynlighed for, at »Bent Oldermænd« er identisk med den Mand, der
den 2. Maj 1496⁴⁾ i Jordebogen nævnes saaledes: »Bent Brøgeris Gaard i
Pilestræde«. De andre er:

Bent Snedker og Bendh Wagenman (Vognmand), begge i Fortegnelsen
over vaabenført Mandskab ca. 1510,⁵⁾ samt Benth Hemmingsen, der nævnes
den 10. Juni 1524,⁶⁾ idet hans Svigerfader køber en Gaard til ham.

256-7. BARTSKÆRER OG VIDNE, MESTER HANS OG HUSTRU KARINE

I d. m. Broderbog nævnes »JOHANNE RATCHIÆRE CUM UXOR:« som Med- 1496.
lem No. 63-4.

Han nævnes 1. Gang den 4. August 1496⁷⁾ som Borger og er Medbesegler.

Den 12. Oktober 1501⁸⁾ nævnes Mester Hans Bartsværers Bod, der kaldes
gamle Pannekages Bod; i 1525 er han Stolsbroder, se Medlem No. 315; i

¹⁾ K. D. I. 235. ²⁾ K. D. I. 241. ³⁾ K. D. I. 244. ⁴⁾ K. D. I. 255. ⁵⁾ K. D. I. 284. ⁶⁾ K. D. IV. 398.
⁷⁾ K. D. IV. 244. ⁸⁾ K. D. IV. 272.

1527-31 er Hans Bartskeerer Vidne og Borger, i 1547 har han en Gaard paa Gammel Torv med 2 Boder i Strædet ved Siden af.

I 1564 maatte Frederik II den 22. Juli¹⁾ lade sig udlægge hos Karine, nu Mester Jørgens, i Højbrostræde sine Bartskeererredskaber, Boskab, Husgeraad, Sengeklæder, Skorne Klæder og alt andet, der efter Hans Bartskeerer tilkom ham.

I 1582 omtales en Gaard paa Nørregade, hvori Hans Bartskeerer har boet.

258. HANS TERCHELSEN?

1496? I d. m. Broderbog nævnes »HANS TÿRCHE« som Medlem No. 275.

Kan maaske være identisk med Hans Terchelsen, der i Jordebogen over Byens Ejendomme den 2. Maj 1496²⁾ har en Have liggende op til Hushaven (liggende mellem Pilestræde og Nicolaj Kirkegaard).

259. JEP HAMPE?

1496? I d. m. Broderbog nævnes »JEP: HEKEL« som Medlem No. 278.

I Byens Jordebog af 2. Maj 1496³⁾ nævnes, at Jep Hampe har en Gaard paa Hjørnet ved det Stræde, som gaar ned til Knud Skrivers Gaard, liggende i Arild Wogens Rodemaal.

260. RESIDERENDE KAPELLAN I HADERSLEV PEDER JOSEPHSON

før 1500. I d. m. Broderbog nævnes »PEDER JOSEPS:« som Medlem No. 142.

Den 21. Maj 1507⁴⁾ nævnes han som residerende Kapellan i Haderslev, der skænker sin Gaard, Hus og Jord, Stenhus og andre Huse, ogsaa det Hus, der staar nordøst i Gaarden, til Frue Kirke. Gaardene ligger ved Gl. Torv i St. Peders Sogn i København. Hans Fader, Bymand Joseph Pedersen, ejede en Gaard paa Nordsiden af Gl. Torv og købte den 26. Juni 1458⁵⁾ den ved Siden af og bagved liggende Gaard af Medlem No. 201, Organist Bernd Smachthagen, og det er begge disse Ejendomme, som Sønnen i 1507 skænker til Frue Kirke.

Faderen ejede den 6. April 1448 tillige en Gaard paa Nørregade⁶⁾ og den 1. Oktober 1456⁷⁾ er han Medbesegler og angives da at være Skomager.

261. HANS KLOKKESTØBER

ca. 1500. I d. m. Broderbog nævnes »HANS KOBBER« som Medlem No. 257.

I 1528⁸⁾ ved Aflæggelsen af Byens Regnskab anføres: » . . . disse 100 Mark fik Hans Klochestoffueres Børn for thet staden bleff theres fader skildich for sten och kalk«.

¹⁾ K. D. IV. 582. ²⁾ K. D. I. 235. ³⁾ K. D. I. 237. ⁴⁾ K. D. IV. 296. ⁵⁾ K. D. IV. 60. ⁶⁾ K. D. II. 84.
⁷⁾ K. D. I. 193. ⁸⁾ K. D. I. 339.

262. KONG HANS'S KOK HANS (JOHANNES GRYM)

I d. m. Broderbog nævnes J: GREMMINGS: KOLDT« som Medlem No. 153. ca. 1500.

Han maa være identisk med Kong Hans's Kok Hans (Johannes) Grym.

Den 4. Februar 1501¹⁾ faar Sven Hans Grym Skøde paa en Gaard paa Østergade liggende paa den søndre Side imellem Nicolaj Kirkegaard mod Øst og den Gaard, som fordum Ridder Mogens Ebbesen ejede, mod Vest. Selve Gaarden solgte Br: Guldsmed Ewert Lyning (Medlem No. 55) til Mester Anders Smydh i Aaret 1463.

Den 10. September 1502²⁾ giver Kong Hans's Kok, Hans Grym, Skøde paa Gaarden til Albrecht von Goch, og den 10. Marts 1503³⁾ gentages Skødet fra Hans Grym, Borgerkok paa Københavns Slot til Albrecht von Goch, en af Datidens bekendte Handelsmænd.

Paa Dokumentet af 10. September 1502 findes hosstaaende Segl med Omskrift: »Hans Grym«.

263. MIKKEL SVEIFESMED

I d. m. Broderbog nævnes »MICKEL PEYDSE SMED« som Medlem No. 290. ca. 1500.
Skal uden Tvivl være Mikkel Sveifesmed.

Unge Mikkel bor i 1531 i en Gaard som sal. Michill Barssebeck havde Brev paa den 14. Oktober 1531.⁴⁾

264. JAKOB SADELMAGER

I d. m. Broderbog nævnes »JACOB REMSNIDER« som Medlem No. 98. ca. 1500.

Der nævnes en Jacob Sadelmager i Bispens Jordebog af 1480, se K. D. I. 97, som Ejer af en Grund No. 141 i den vestlige Del nord for Pladsen ved Siden af Vesterport, men »Jacob Remsnider« er snarere identisk med den Borger »Jacob Remesnidher«, der den 24. Juni 1509⁵⁾ lejer en Grund af Sjæle Alteret i Frue Kirke, liggende paa østre Side i Suderboderne sønden næst Hjørnehuset; han er gift med Anne, og de har 2 Børn.

I 1510⁶⁾ er »Jacob Remsnydhere« opført i Fortegnelsen over vaabenført Mandskab i Klædebodernes Rodemaal, og den 17. Februar 1525⁷⁾ underskriver »Jacob Remesnyere« som Stolsbroder sammen med Oldemanden paa Remsnidernes og Pungmagere-Laugets Vegne Fuldmagten om Serrislev Mark.

265-6. BAGER NIELS (NICOLAI) OG HUSTRU

I d. m. Broderbog nævnes »NICOLA BECHER CUM UXOR« som Medlem ca. 1500.
No. 293 og 294.

¹⁾ K. D. IV. 266. ²⁾ K. D. II. 177. ³⁾ K. D. IV. 278. ⁴⁾ K. D. IV. 22. ⁵⁾ K. D. IV. 308-9.
⁶⁾ K. D. I. 281 (se nærmere Omtale under Medlem No. 207). ⁷⁾ K. D. I. 357.

Som yngre bor Nickels Bager i Dragør i Nyenstrædet i 1473,¹⁾ senere nævnes, at Anna Hardenack har pantsat til Niels Bager en rød engelsk Kjortel og 3 Tinfade; i 1528²⁾ bliver disse Dele vurderede paa Raadhuset, se nærmere under Br: Jep Kandestøber (Medlem No. 283-4) S. 152.

267. SKOMAGER ANDERS JEPSON

1504. I d. m. Broderbog har Afskriveren først glemt og derefter indført »ANDERS JEPSEN SUTTER« som Medlem No. 87 og lige under Navnet paa en anden Skomager.

I 1504 nævnes Anders Skomager som en af de 12 Dannemænd.³⁾

268. JENS HANSON FRA KALLUNDBORG

1505. I d. m. Broderbog nævnes »JES HANS: KALD« som Medlem No. 222.

Tilnavnet »Kald:« maa være en Forkortning af Kallundborg.

Den 9. Februar 1504⁴⁾ skrives i Kallundborg et Brev paa Svend

Jep Langs Sjælemesse; Jens Hansen, Borger i Kallundborg er Medbesegler, og Gaven er paa 2 Gaarde i Lille Fuglede (Arts Herred) til Jomfru Maries Alter i Frue Kirke i København.

Jens Hansen, Borger i Kallundborg, førte den 9. Februar 1504 hosstaaende Segl.

269-70. BRYGGER, TINGSVIDNE JOEN OG HUSTRU

1505. I d. m. Broderbog nævnes »JOENS: BRÿGG: CUM UXORE« som Medlem No. 216 og 217.

Jon Brygger nævnes 1. Gang den 3. Marts 1505⁵⁾ og som Tingsvidne.

Den 4. April 1544⁶⁾ viser det sig, at han har boet paa Nørregade i den Gaard, som Erik Byller (?) til Tersløse har arvet efter sin Morbror Biskop Niels Skave († 1500), og som Erik Byller nu giver Hr. Knud Rud til Vedby sin Anpart i.

271. KRÆMMER ANDREAS SVELLE

før 1506. I d. m. Broderbog nævnes »ADR: SVELLE KRĒMER« som Medlem No. 250. I 1506⁷⁾ overværede »Andreis Kræmmere« Regnskabet paa Raadhuset, aflagt af Kæmner Mowens Laurensen.

I Fortegnelsen over vaabenført Mandskab fra ca. 1510⁸⁾ nævnes Andreis Kræmmere under Klædebod Rodemaal.

¹⁾ K. D. IV. 116. ²⁾ K. D. I. 275. ³⁾ K. D. IV. 285. ⁴⁾ K. D. IV. 283. ⁵⁾ K. D. IV. 288.

⁶⁾ K. D. IV. 516. ⁷⁾ K. D. I. 256.

⁸⁾ K. D. I. 281, se nærmere Omtale under Medlem No. 207.

272. SKIPPER HEMMING

I d. m. Broderbog nævnes »SKIPP: HENNINGS« som Medlem No. 187. før 1510.

I Fortegnelsen over vaabenført Mandskab fra ca. 1510¹⁾ nævnes en Skipper Hemmyng i Snarens Rodemaal.

273. KRÆMMER WIKMAND (VICHMANDT)

I d. m. Broderbog nævnes »WIKMAND« som Medlem No. 62. før 1510.

Han nævnes som Bidragyder ved en Indsamling, som Borgmester og Raad paa Byens Vegne foranstaltede i 1510 til Forbedring af Fæstningsværkerne omkring Byen af Hensyn til den Frygt og Fare, som herskede vedrørende den ventede Krig mellem Kong Hans og Lybækkerne.

I Raadhusets Regnskab for 1510²⁾ nævnes nemlig efter nogle større Bidragydere paa 1 og 2 Hundrede Mark »Kræmmer Wykmand« og 2 andre Borgere hver med et Bidrag paa 1 Mark. I samme Aar opføres »Wyckmand« selv tredie i Fortegnelsen over det vaabenføre Mandskab i Moens Laurensens Rodemaal.³⁾

I Raadhusets Regnskab for 1527⁴⁾ faar »Vickmand« betalt 822 Mark, som Byen skyldte ham; til Sikkerhed for Laanet havde han Byens Gaard paa Amagertorv i Pant.

Den 10. Juli 1528⁵⁾ nævnes en Grund syd for Helligaandskirken Mur og nord for Hovedgaden, og som paa den vestre Ende støder op til »Vichmandt«.

Da denne Wikmand alle 4 Steder nævnes uden Fornavn, anser jeg ham for identisk med vor Br., Medlem No. 62.

274. RAADMAND HENRICH MYTHER

I d. m. Broderbog nævnes »HEND: MÿER« som Medlem No. 271. før 1510.

I Fortegnelsen over vaabenført Mandskab af ca. 1510⁶⁾ nævnes »Henrich Myther selv anden« i Moens Laurensens Rodemaal.

I 1519⁷⁾ var han Raadmand ved Regnskabet Aflæggelse paa Raadhuset.

275. BARTSKÆRER OLUF MOENSON

I d. m. Broderbog nævnes »OLE MOENS: BADSKER« som Medlem No. 268. før 1510.

I Fortegnelsen over vaabenført Mandskab af 1510⁸⁾ nævnes »Oleff Moensen« i Vester Rodemaal.

¹⁾ K. D. I. 281, se nærmere Omtale under Medlem No. 207.

²⁾ K. D. I. 260. ³⁾ K. D. I. 283. ⁴⁾ K. D. I. 337. ⁵⁾ K. D. II. 226.

⁶⁾ K. D. I. 283, se nærmere Omtale under Medlem No. 207.

⁷⁾ K. D. I. 271. ⁸⁾ K. D. I. 282, se nærmere Omtale under Medlem No. 207.

276. ANDERS SKRÆDER

- før 1510. I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS SKRÖDER« som Medlem No. 256.
I 1510¹⁾ nævnes i Fortegnelsen over vaabenført Mandskab i Snarens Rodemaal »Anders Skærere« (Anders Skræder).

277. SKOMAGER JØRGEN JENSSON

- før 1510. I d. m. Broderbog nævnes »JØRGEN JENSEN SUTTER« som Medlem No. 86.
Ca. 1510²⁾ lever der en Jørghen Jensen, idet han anføres under det vaabenføre Mandskab i Vester Rodemaal.

278-9. TINGSVIDNE THOMAS JYDE OG HUSTRU

- før 1510. I d. m. Broderbog nævnes »THOMAS JYDE CUM UXOR:« som Medlem No. 93 og 94.
Han nævnes i Fortegnelsen af ca. 1510 over vaabenført Mandskab og boende i Snarens Rodemaal³⁾ og som en af de 12 Dannemænd, der var Tingsvidne den 31. Marts 1511.⁴⁾

280. CLAUS KOCK

1511. I d. m. Broderbog nævnes »KLAUS KOK:« som Medlem No. 200. Kok er et Efternavn.
I Aaret 1511⁵⁾ lejer Claus Kock af Frue Kirkes Kapitel et Hus med Grund i Færgestedet mod inden 1 Aar at bygge et nyt Hus ud til Gaden, hvor det gamle staar, 2 Etager højt, udmuret Bindingsværk og dækket med Tegl, samt betale 6 Mark lybske aarlig.

281. BORGER LAURITZ OLSSON

- ca. 1513. I d. m. Broderbog nævnes »LASZE OLS:« som Medlem No. 291.
Den 20. Maj 1513⁶⁾ nævnes Borger Lauritz Olssøn.

282. KOK JEP HANSSON

1514. I d. m. Broderbog nævnes »HANS JEPS: KOK« som Medlem No. 309.
Den 13. Juli 1514⁷⁾ har Kok Hans Jepsen en Gaard i Leje af St. Nicolaj Kirke, liggende i Pilestræde.
Han er rimeligvis en Søn af Kok Jep Hansson (Medlem No. 297).

¹⁾ K. D. I. 281, se den nærmere Omtale under Medlem No. 207.

²⁾ K. D. I. 282, se den nærmere Omtale under Medlem No. 207.

³⁾ K. D. I. 281, næstsidsste Linie, se den nærmere Omtale under Medlem No. 207. ⁴⁾ K. D. IV. 317.

⁵⁾ K. D. IV. 7. ⁶⁾ K. D. IV. 333. ⁷⁾ K. D. II. 197.

283. TYSK KØBMAND JOHAN VAN HESSTEN

I d. m. Broderbog nævnes »HANS VAN HESST: KR:« som Medlem No. 261. før 1520.

Kong Christian II's Statsholder i Stockholm laante paa Kongens Vegne den 20. Maj 1522 et Tusinde Mark af den tyske Købmand Johan van Hesten¹⁾; han hørte til en holstensk Adelsslægt.

284. GULDSMED ANDERS

I d. m. Broderbog nævnes »ANDERS GULDS:« som Medlem No. 191. før 1520.

Han nævnes 1. Gang i Fortegnelsen af 1523²⁾ over dem, der har et Herberge i København, og er da Guldsmed.

Den 10. Juni 1524³⁾ er han Medbesegler paa et Skøde, men Seglet fattes. Den 17. Februar 1525⁴⁾ medunderskriver han som Stolsbroder sammen med Oldermænd Lauritz Guldsmed paa Guldsmedelaugets Vegne, og sammen med samtlige 13 Laug i København vedrørende Serrislev Mark. I 1527 køber han en Grund af Byen paa Rosengaarden, syd for Byens Vold, for 30 Mark.

Den 5. August 1527⁵⁾ er han Medbesegler, Seglet afbildes her.

Den 20. December 1531⁶⁾ boede han i Møntmestrens Gaard paa Fisketorvet og i 1532⁷⁾ den 2. December er han ikke blandt de 9 Guldsmede, der kvitterer for Modtagelsen af 843 Mark 6 Skilling af Ridder Hr. Anders Bildes Skrifer Niels Friis, hvorfor han enten maa være død eller være afgaaet blandt de udøvende Guldsmede. Guldsmedenes Lavskraa af 19. Januar 1545⁸⁾ bestemmer, at der ikke maa være flere end 10 Guldsmede.

285. BARTSKÆRER, OLDERMAND FOR BARTSKÆRER-LAUGET, MESTER SIMON

I d. m. Broderbog nævnes »SIMON BÖDK:« som Medlem No. 315. før 1520.

Han er ligesom den næste tilføjet bagefter.

Han er identisk med Mester Simon Bartskeer, der nævnes som Mester Simon, Oldemand for »Badskære« Lauget den 17. Februar 1525⁹⁾ sammen med Stolsbroder Hans Ratchiære (Medlem No. 63), da samtlige 13 Laug giver Borgmestre og Raad Fuldmagt til at handle med Kongen og Biskoppen om, at Staden faar Serrislev Mark til Græsgang, saa at Borgerne bedre kunde befæste Byen.

Endvidere nævnes han den 29. November 1534¹⁰⁾ at have Brev paa en

1) K. D. IV. 393 og H. R. VIII No. 15. 2) K. D. I. 330. 3) K. D. IV. 399. 4) K. D. I. 357. 5) K. D. I. 369.
6) K. D. IV. 465. 7) K. D. II. 241-2. 8) K. D. II. 264-5. 9) K. D. I. 357-8. 10) K. D. IV. 25.

Gaard i Klosterstræde, og at han den 28. August 1542¹⁾ af Universitetet lejer en Gaard paa Hjørnet af Klosterstræde og Fisketorvet, hvori han nu selv bor, i sin, sin Hustru Annas, sin Søn Philips og deres Arvingers Livstid for en aarlig Afgift af 10 Mark.

286-7. JAKOB KANDESTØBER OG HUSTRU

før 1520. I d. m. Broderbog nævnes »JOB KANNEG: CUM UXORE« som Medlem No. 283 og 284.

Jep Kandestøber vurderer i 1528²⁾ paa Raadhuset Anna Hardenacks 3 Tinfade til 30 Skilling; Oldermændene for Bundtmagerne og for Skræderne vurderer samtidig hendes røde engelske Kjortel til 12 Mark og Foret til 3 Mark, hvilke Sager var pantsatte til Niels Bager (Medlem No. 293-4), se S. 148. Anna Hardenack godkendte Vurderingen.

288. EJENDOMSBESIDDER HANS SANDERSEN

før 1520. I d. m. Broderbog nævnes »HANS SANDER« som Medlem No. 298.

Den 22. Juli 1549³⁾ udstedes Skøde til Hans Sandersen paa en Gaard i Skoboderne i Helliggeist Sogn, hvor Hans Sandersen boede.

289. TOLDER MICHEL JUEL

ca. 1520. I d. m. Broderbog nævnes »MICKEL JUEL THOLNER« som Medlem No. 267. Michel Juels 2 Boder nævnes i K. D. I., S. 409, den 10. Juli 1547 vedrørende Jordskylden i Østre Rodemaal til en Afgift paa 8 Mark.

290. BARTSKÆRER, MESTER CLAUS

ca. 1520. I d. m. Broderbog nævnes »CLAUS BÖDIKER« som Medlem No. 316.

Han er identisk med Mester Claus Bartskeerer, der nævnes den 12. Oktober 1548⁴⁾ — se Medlem No. 241, Claus Camper Bødker.

I Kapitel I, S. 3-4 omtales den i Stadsretten af 1443 stillede Fordring: at Foged, Borgmester og Raad sammen med et lige saa stort Antal Brødre skulde godkende Valget af Oldermænd etc. etc.; af de 11 Herrer, der var til Stede ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447, er de 7 senere optagne i Danske Kompagni, medens de manglende 4 Herrer's biografiske Data nærmere omtales i efterfølgende Supplement.

1) K. D. IV. 37. 2) K. D. I. 275. 3) K. D. VI. 80. 4) K. D. IV. 71.

SUPPLEMENT

B/1. EVERT MOLTKE A WAPEN, HÖVISZ-MAND PAA KHAFNS HUUSZ

Ifølge Kristoffer af Bayerns Stadsret af 14. Oktober 1443 skulde Slotsfogeden paa Københavns Slot sammen med Borgmestre og Raad »sætte«¹⁾ Oldermænd i Danske Kompagni. ikke Medlem.

Ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447 var Evert Moltke nærværende som Slotsfoged (B/1). Han var ikke Medlem og blev heller ikke senere optaget.

Evert Moltke til Bavelse var Væbner fra 1435-42.

Den 2. Oktober 1440²⁾ udsteder Aage Axelsen (Medlem No. 318) et Brev, hvor Evert Moltke og Per Sweye (Medlem No. 83) er Medbeseglere.

Evert Moltkes Segl (D. XVI. 2) findes paa dette Brev, paa Omskriften læses: »s evert moltke«, se hosstaaende Afbildning.

Den 29. December 1449³⁾ er Evert Moltke Høvidsmand paa Nykøbing Hus.

B/2. ARILD KRUSE, BORGMESTER

Ifølge Stadsretten af 1443 var Arild Hermansen Kruse nærværende ved Sammenkomsten i 1447 som Borgmester (B/2). Han var ikke Medlem og blev heller ikke senere optaget, men stod mange Brødre meget nær, han var saaledes Svoger til Borgmester Henrik von Bergen, der var Broder, men som var død før 1443, se Medlem No. 339. ikke Medlem.

Arild Hermansen Kruse var rimeligvis en Søn af »Hermannus« Kruse, der var Borgmester fra 18. November 1398 til 2. Juni 1401; selv var han Borgmester fra 29. April 1420 til 12. Juni 1452, han døde før 23. Januar 1464⁴⁾, og han førte hosstaaende Segl den 7. Februar 1446 med Omskrift: »S. arelld kruse«, paa Dokumentet er de 6 andre Medbeseglere alle Medlemmer af Danske Kompagni.

Hans Hustru hed Margrete Jonsdotter,⁵⁾ der var en Søster til Pether Jonson, som dog ikke var Medlem.

Arild Kruses Gaard laa i 1465 ved Rosengaarden.⁵⁾

1) d. v. s. godkende Valget af. 2) Rep. 7109. 3) Rep. 7958. 4) K. D. II. 117. 5) K. D. II. 122.

B/6. NIELS JYDE, RAADMAND

ikke Medlem.

Ifølge Stadsretten af 1443 var Niels Jyde nærværende ved Sammenkomsten i 1447 som Raadmand (B/6). Han var ikke Medlem og blev heller ikke senere optaget.

Fra 1420-24 nævnes han som Borger og i 1425 som Fjerdingsmand. Han var Raadmand fra 23. Juli 1431 til 12. Juni 1452, og han førte hosstaaende Segl med et Skjold i Dokumentet af 29. September 1439,¹⁾ hvor 3 Medlemmer af Danske Kompagni er Medbeseglere.

B/9. NIELS JEPSEN, RAADMAND

ikke Medlem.

Ifølge Stadsretten af 1443 var Niels Jepsen nærværende ved Sammenkomsten i 1447 som Raadmand (B/9). Han var ikke Medlem og blev heller ikke senere optaget.

Han var Raadmand fra 4. Marts 1441 til 12. Januar 1464, med Undtagelse af Tiden fra 22. April 1448 til 12. Juni 1452, da han var Borgmester.

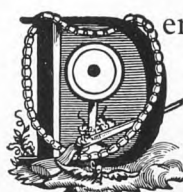
Paa Skødet paa Vommebadstuen af 9. December 1448²⁾ i Vor Frue Kirkes Dokumenter ældre end Reformationen³⁾ er han Medbesegler sammen med 5 Brr: og Arild Kruse (B/2); hans Segl afbildes her. Det 7. Segl tilhører Raadmand Willum Jepsson (B/7), der ogsaa var til Stede ved Sammenkomsten den 23. Maj 1447, og som senere blev Medlem (se Medlem No. 168-9, S. 120).

¹⁾ K. D. III. 15. ²⁾ K. D. IV. 40. ³⁾ Univ. A., Pakke 572. Æld. Dok. før Reform.

KAPITEL III

DEN MALEDE SKIVES FORHISTORIE

IHUKOMMELSESSKIVER

 Den 10. Juni 1750 vedtog de aktive Skytter Regler for Skiveskydningen, og enhver, som blev Broder i Kompagniet, var forbunden »at give sin malede Skive« til Kranstallerkenen (Hovedgevinsten) og en almindelig hvidmalet Skive til Pengegevinsterne. Den malede Skive kaldes i de gamle Protokoller for »Ihukommelseskiven«, den ældste, der er bevaret, er fra 1752. Skiveskydningen nævnes første Gang 1694. Før den Tid antager jeg, at det har været Skik og Brug, at enkelte af Brødrene, maaske kun Oldermændene, Papegøjekongerne og Majgreverne har givet deres Ihukommelseskive til Danske Kompagni til Ophængning i Kompagnihuset, maaske kun at Kompagniet for enkelte af de mere fremstaaende afdøde Brødre har ladet fremstille Mindeskiver.

Ihukommelseskivens cirkelrunde Form er ikke sjælden, vi kender den fra Mønter, Skuemønter og Medaljer og ikke mindst fra Seglene, der har en Omskrift langs Kanten omkring et rundt Midterfelt.

★

I Sverige findes to cirkelformede Runestene, den ene med et lille Hul i Midten; de er begge fra ca. Aar 1000 og opbevares nu paa Statens historiske Museum i Stockholm; desværre er Runerne næsten ulæselige. Den her afbildede¹⁾ er 77 cm i Diameter, medens den anden kun er 61 cm. De stammer begge fra Länna Sogn (ved Strängnäs) i Sverige.

¹⁾ Denne og de følgende i sort gengivne Ihukommelseskiver er i $\frac{1}{10}$ naturlig Størrelse. Miniaturbilledet i Kapslen (S. 167) er dog afbildet i $\frac{1}{2}$ Størrelse.

Fra Kirken i *Saint-Denis* (Frankrig) findes en Ihukommelseskive udført i Mosaik fra ca. 1140 til Minde om den hellige Antoine-Nicolay, der paa Midterfeltet ligger knælende med foldede Hænder og er iført en blaa Kappe med rødt Foer; den er 76 cm og har en 7½ cm bred Omskrift med hvide Bogstaver paa blaagrøn Bund. Midterfeltet er paa Guldmosaik, og Indskriften her fortæller os, at den fromme Abricus har gjort dette fornemme Værk, se hosstaaende Afbildning.

Denne ejendommelige Ihukommelseskive findes nu paa Musée Cluny i Paris. Paa Omskriften læses paa Latin: »Her beder jeg i Fromhed til Dig, hvem jeg tjener helt, Hellige Martyr . . . kom mig ihu«.

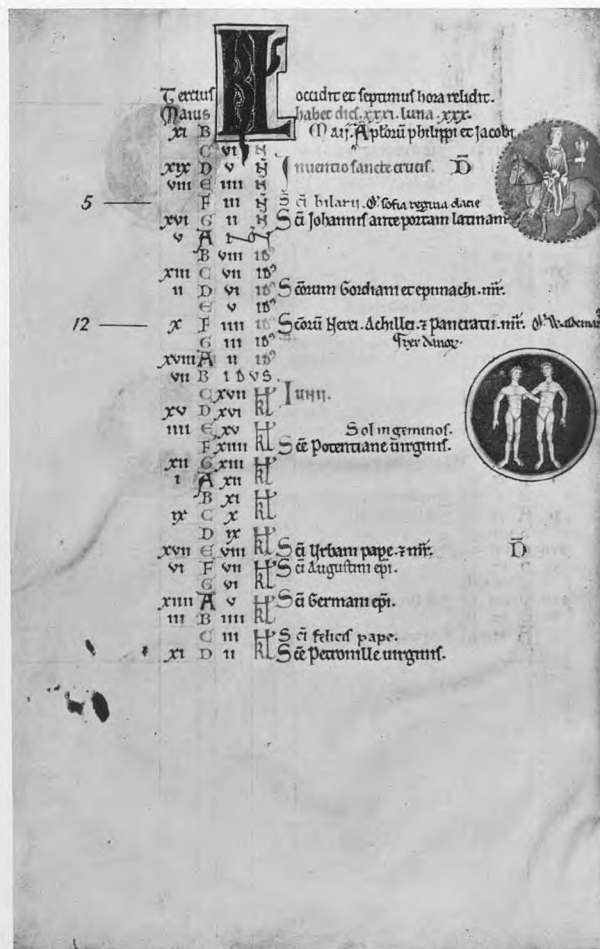
Valdemar den Stores Datter Ingeborg, Knud den 6.s Søster, blev i 1193 gift med den franske Konge Philip August.

Dagen efter Bryllupet,¹⁾ under selve Kroningen, viste Philip Uvilje mod hende, nægtede at beholde hende som Hustru og forlangte, at Sendebudene skulde føre hende hjem til Danmark, hvilket Dronning Ingeborg ikke vilde indvilge i. Hun fik anvist Ophold i et Kloster, og fra den Tid stammer hendes Mindebog (Kalendarium).

Paa hvert af de 12 Maaneders Pergamentsblade (30×20 cm) er af en fransk Kunstner udført 2 Miniaturer af en sjælden Finhed og Skønhed.

Her afbildes Maj Maaned.

¹⁾ A. Fabricius: Ingeborg, Philip Augusts Dronning. Kbhvn. 1870. 4°.

Dronning Sofia.

Kong Valdemar.

Dronning Ingeborg har ladet sin Moders Dødsdag optegne den 5. Maj¹⁾ og sin Faders den 12. Maj.²⁾ Tilhøjre ses 2 Medailloner paa Guldbund, foroven en symbolsk Figur for Maaned, for Maj Maaned en Falkejæger til Hest og forned den Maanedens tilsvarende Tegn i Dyrekredsen (Tvillingerne).

Mindebogen findes nu paa Musée Condé i Chantilly.

Fra samme Periode (Slutningen af det 12. Aarh.) findes *St. Louis' Mindebog*, der er af engelsk Oprindelse, men som nu opbevares paa Universitetsbiblioteket i Leyden. Her afbildes Oktober Maaned, hvor Kongen af Kastilien og Toledo, Alfons' Dødsdag den 6. Oktober er tilføjet i det 13. Aarhundrede. Tilhøjre ses en Medaillon paa Guldbund forestillende Maanedens tilsvarende Tegn i Dyrekredsen, nemlig Stenbukken. Billedet foroven viser en

Sædemand, desværre er den øverste Del lidt mindre end i Dronning Ingeborgs Mindebog.

Ihukommelseskive over Bartolomeus Stromaier, † 1387.

Den ældste Ihukommelseskive af Træ hænger i Sebalduskirken i Nürnberg, den er lidt større end en almindelig Skydeskive, langs Randen læses i Minuskler: »Anno. dni. m. c. c. c. l. x. x. VII. do. starb. bartolme. stromaier. an sant sebolcz. tag.«

I Oversættelse: »I det Herrens Aar 1387 da døde Bartolomæus Stromaier paa St. Sebaldus Dag« (19. August).

Midterfeltet optages af en Ridderhjelme med den franske Lilje som Hjelmprydelse, og under Hjelmten findes tre

¹⁾ 1198. ²⁾ 1182.

sammenbundne franske Liljer som Skjoldmærke; dette Felt er ogsaa udført i Træ, men for sig selv, og fæstnet til selve Træskiven. Baggrunden er skraa-

tavlet med Ornamenten i hver lille Tavle.

I Nationalmuseet i Nürnberg findes en Ihukommelseskive af Træ fra 1412, den er 75 cm. Omskriften fortæller os, at da man talte 1412 fra Christi Fødsel, døde Ulrich Kretz paa Mathias' Dag (24. Februar).

Fra Begyndelsen af det 16. Aarhundrede faar Ihukommelseskiverne en snoet Tovliste som Begrænsning af Omskriften. Denne Tovliste skulde symbolisere Baandet mellem det guddommelige og Mennesket. Af denne Type findes i *Lüneburg* 2 Ihukommelseskiver

over 2 mandlige Medlemmer af Slægten Meding (Medinck).

Da Kongen af Danmark i en lang Periode ogsaa var Hertug af Lüneburg, vil jeg nærmere omtale disse Mindetavler, der begge er af Egetræ og ca. 84 cm i Diameter.

Hosstaaende afbildes Arvemarskal Werner van Medings Ihukommelseskive; efter hans Død i 1499 blev den ophængt i St. Michaelis Kirke i Lüneburg, senere fandtes den i Ridderakademiet's Museum, nu findes den i Lüneburgs Museum.

Skiven er opmalet. Den af fire Brædder sammensatte cirkelrunde Skive er tallerkenagtig fordybet, hvor forgyldte Stjerner dækker den blaa Bund; her er van Medings Vaaben udskaaret i Træ og tildels paasat med Trænagler. Selve Skjoldet er helt frit udskaaret, den fanesmykkede Hjelm, der var paasat med Trænagler, er forsvunden. Løvværket er malet rødt og hvidt. Skjoldet viser en sort springende Hjort med Turner-

dækken (Skaberak), hvorpaa er malet 12 røde Felter, adskilte med Sølv-

streger og sorte Tværbaand. Midterfeltet er omgivet af et cirkelrundt hvidt Tov.

Den anden Ihukommelseskive fra Lüneburg er udført paa samme Maade, undtagen at Skjoldformen er noget senere; den er ligeledes opmalet, og langs Randen læses, at Boldewin Medinck døde den 7. Februar 1599. Hans Enke, Gisela von Plate, har ladet Ihukommelseskiven udføre; hun overlevede ham

i 60 Aar. Skiven var oprindelig ophængt i St. Michaelis Kirken og vandrede samme Vej som den foran angivne.

I *Basels historiske Museum* opbevares ogsaa nogle Ihukommelseskiver med snoet Tovliste som Begrænsning af Omskriften; de var oprindelig begge opsatte i St. Theodoriks Kirken til Erindring om Kirkens Stiftelse af Fader og Søn. Faderens Mindetavle afbildes ovenstaaende.

Begge Tavler er udført i Lindetræ og udskaaret, de er 1,18 m i Diameter og senere opmalet. Faderen, Ludwig Kilchman, døde 1518, Sønnen, Hans, døde 1522.

I *Domkirken i Königsberg* er ophængt 3 Tavler ca. 1,30 m i Diameter, ret primitive i Udførelsen; Tovlisten er kun et Tov, der er sømmet paa Træski-

ven, derimod er Vaabnene i rig Udskaering og med højt Relief; de er alle 3 Ihukommelseskiver om Medlemmer af den tyske Orden, faldne i de saakaldte Rytterkrige 1520-21.

En af disse afbildes nedenfor.

I Østrig findes i *Unter-Innthal* lignende Ihukommelseskiver.

Philip von Grewling (Greysing). 1520.

I Sverige finder man en særlig Type for Ihukommelseskiver, det er *Linpöpings Ärkedegn* Werner, som i de under hans Pastorat hørende Kirker i Hammar og Nykils lod opsætte de paa næste Side afbildede Ihukommelseskiver.

Begge Tavler er af Eg og 2 cm tykke og har været opsat som Mindeprydelser paa Slutstenene i Hvælvingerne til Erindring om den, der havde ladet Hvælvingerne opføre.

Hammartavlen er den ældste; de maa begge være udførte mellem 1510 og 1524.

Fra Hammar Kirke.
49 cm.

Fra Nykils Kirke.
59 cm.

Paa Hammartavlen læses i Minuskler langs Randen:
 »Sub. Wenero de oesterby.¹⁾ archi:° (dyacono) 1 (incopensi)«: Under
 Werner af Østerby, Ærkedegn i Linköping. Midterfeltet mangler sin Jomfru
 Maria Figur med Barnet, men Solstraalerne findes.

Sofiamoskéen i Konstantinopel fra det 17. Aarhundrede.

¹⁾ Stedsbetegnelsen for Præstegaarden.

Paa Nykilstavlen læses i Minuskler langs Randen:

»Sub honorabili: viro : dn: Werner: Archidyacono licopei (lincopensi)«:
Under højærværdige Hr. Werner, Ærkedegn i Linköping. Midterfeltet viser en Jomfru Maria Figur med Barnet omgivet af forgyldte Solstraler paa rød Bund; mellem disse og Bogstaverne en Rosenkrans, Maria i mørk Kappe

Mindetavle af Træ, udført i 1708 af Raadmand Georg Ludvig Stebenhaber von Hetzlinshoffen.

med rød Dragt og forgyldt Krone. Bogstaverne oprindeligt forgyldte og med blaa Bund.

Hammartavlen er nu paa Museet i Ørebro, medens Nykilstavlen findes i Stockholms historiske Museum.

Fra det 17. Aarhundrede findes i Sofiamoskéen i Konstantinopel 5 runde Ihukommelseskiver over Profeten og de ældre Kalifer.¹⁾ Mærkværdig nok har Vorherre selv faaet et Skjold, der ikke i sin Form adskiller sig fra de andre.

Af Skiverne bærer No. 1 (se Numrene i Billedets Overkant) Allahs Navn,

¹⁾ Oplysningen skyldes Orientalisten Arthur Christensen, Professor ved Kbhvn.s Universitet.

No. 2 Profeten Muhameds, derefter følger Kaliferne (3) Abu Bekr, (4) Omar, (5) Osman, (6) Ali.

Skiverne er udførte i Aaret 1663 af en berømt tyrkisk Kalligraf ved Navn Ibrahim Teknedjizade (d. 1673) fra Konstantinopel (Skutari) og indeholder foruden Navnet visse traditionelle Velsignelsesformularer i mindre Skrift, men ikke andet. Islams Forbud mod Afbildning af levende Væsener respekteres strengt af Sunnitterne.

I 2 andre Moskeer i Konstantinopel findes ogsaa lignende Mindetavler ophængte.

Som et enkelt Eksempel paa de mange i Tyskland senere fremstillede Ihukommelsesskiver afbildes paa forrige Side den af Raadmand Georg Ludvig Stebenhaber von Hetzlinshoffen i 1708 udførte Mindetavle af Træ, ophængt i St. Martins Kirken i Memmingen (Schwaben); den er 1,20 m i Diameter og til Minde om Raadmanden selv og hans 2 Hustruer og med Devisen: Pro Deo et Cæsare (For Gud og Kejseren).

Fra Slutningen af det 15. og Begyndelsen af det 16. Aarhundrede har vi af danske Ihukommelsesskiver af Træ bevaret til vor Tid to paa Gotland, 1 paa Sjælland og 5 i Jylland.

Den ældste af disse — se Kapitel II, S. 82 — er en Ihukommelseskive (87 cm) over Halvbrødrene Oluf og Philip Axelsen Thott, begge Lensmænd paa Gotland og begge døde i 1464 med et halvt Aars Mellemlum.

Omskriften, der er paa tysk, har en Hulkehlsprofilering som Begrænsning. Trætavlen er (uden Tvivl) fra 1464, selv om den kan være ommalet ca. 1535.

Br. Oluf Axelsen Thott kom til Gotland som Lensmand den 14. Juli 1449; han var da Laugsbroder i Danske Kompagni (se Kapitel II, S. 82) og maa være optaget før 1440. Ved Kong Kristoffer af Bayerns Død, 6. Januar 1448, er han indsat i Kongens Testamente som Eksekutor, foruden at han er Værge for Dronning Dorothea, begge var Medlemmer af Danske Kompagni, se Kapitel II, S. 75 og 93.

En Dattersøn af Oluf Axelsson Thott, Hr. Henrik Nielsen Rosenkrantz, blev 1530 Lensmand paa Gotland, og her lader han fremstille 6 Ihukommelsesskiver (alle med Tovliste), nemlig:

1) Hosstaaende Ihukommelseskive (78 cm) til Minde om hans i 1533 afdøde Svigermoder Pernille Krognos, der var gift med Br. Anders Bille.

Anders Bille var blandt de 14 Adelsmænd, der blev optaget i Kompag-

Ihukommelseskive No. 1.

niet i Aaret 1542 sammen med Kong Christian III. Ihukommelsesskiven hænger i Magleby Kirke, Stevns Herred, Sjælland.

Ihukommelsesskive No. 2.

hans Moder Birgitte, Oluf Axelsen Thotts Datter (d. 1528), hans Søster Karen var død omtrent samtidig med Faderen. Omskriften lyder saaledes: »Tē thn̄ tredie aff biörholm · h'eriks søn · h'niels ericks, rosēkrantz · som ligger be-graffē iranders closter · mz (med) hans Dotter jomf karine · oc hās hust · f'beritte axels¹⁾ datter · er begravē i skerne kirke · g' (gud) ter' siel ha' 1535.« Billedet paa Midten er i sin Komposition fuldstændig analogt med Pernille Krognos Tavlen. Iført den Lærdes Dragt ligger Niels Rosenkrantz knælende og tilbeder Kristus.

4) Øverst paa næste Side afbildede Ihukommelsesskive (82 cm) for hans Farfader med Hustru og deres 2 Sønner Holger og Jørgen. Hans Farfader var Rigshovmester Erik Ottesen Rosenkrantz til Bjørnholm, Møgelkjær og Skjern (d. 1503). Hans Farmoder var Sophie Henriksdatter Gyldenstjerne til Boller; Sønnen Holger var Rigsraad og blev sammen med 3 andre Rigsraader sendt til Gotland i 1495 for at dæmpe Lens-

Ihukommelsesskive No. 3.

¹⁾ I 1882 stod der »Olufsdatter«, ved senere Restaurering er Navnet fejlagtig bleven ændret, se Heises: Rosenkrantz Slægten II, S. 77.

manden Jens Holgersen Ulfstands mange Overgreb, og paa Hjemrejsen herfra døde han i 1496.

Sønnen Jørgen arvede Broderen, men døde kort efter, efter Sigende paa Vej til den hellige Grav. De fem andre Sønner, der alle var døde før Aar 1500, nævner Henrik Rosenkrantz ikke paa Mindetavlen.

Paa Midterfeltet fremstilles Kristus paa Korset, ved Foden af Korset knæler til venstre Erick Rosenkrantz i fuld Rustning og til højre hans Hustru seende op til Kristus, paa venstre Side 3 Kvinder fra Galilæa og til højre en Hovedsmand til Hest, fulgt af en Væbner, i Baggrunden en stor Skare med Spyd, Stænger og Morgenstjerner, deres Anfører løfter begge Hænder mod Himlen. I Baggrunden ses Borgen paa Gotland. Forneden under Billedet findes Rosenkrantz' og Gyldenstjernes Vaaben samt Aarstallet 1535.

Ihukommelseskive No. 4.

Ihukommelseskive No. 5.

1420 saaret i Slaget ved Immervad i Sønderjylland.

Paa Midterfeltet fremstilles Kristi Sjølekamp i Gethsemane; Otto Rosenkrantz' Fromhed fremstilles ved at han knæler i fuld Rustning med aftaget

5) Hosstaaende Ihukommelseskive (83 cm) for hans Farfaders Fader Rigsraad, Righovmester Otto Nielsen Rosenkrantz til Hevringholm (d. 1475) og Hustru Else Holgersdatter Krognos (f. 1379, d. 1470) til Bjørnholm, som hun havde faaet i sit første Ægteskab med Hr. Anders Ovesen Hvide til Bjørnholm (d. ca. 1422).

I 1441-46 afkøbte Otto sine Medarvingers Part og blev derefter den første Rosenkrantz, der blev Ejer af Bjørnholm; som ung Væbner blev han i

Hjelm og Stridshandsker og med foldede Hænder. Under Billedet findes Rosenkrantz' og Krognos' Vaabner samt Aarstallet 1535.

Ihukommelseskive No. 6.

sidste findes paa Rosenholm Slot, Jylland. — I November 1537 styrtede Henrik Rosenkrantz med sin Hest og døde knap 40 Aar gammel den 5. December s. A. trods den omhyggelige Pleje af en Livmedikus, som Hertug Albrecht af Preussen havde sendt ham som Bistand.

Nedenfor afbildes hans Ihukommelseskive (86 cm), udført efter hans Død og med tysk Omskrift — den hænger nu paa Museet i Visby.

Henrik Rosenkrantz foretog i sin Ungdom lange Rejser, og det var paa en af disse, at han i Jerusalem blev slaat til Ridder af den hellige Grav, saaledes som Jerusalemkorset paa det ene Vaabenskjold udviser.

Der er stor Sandsynlighed for, at han paa sine Rejser rundt om i Europa har lært de mange Ihukommelseskiver at kende, og da han saa i Aaret 1530 kommer til Gotland, finder han der Oluf Axelsen Thotts Mindetavle, hvorefter han lader de 6 Ihukommelseskiver udføre.

Da Frederik II i 1556 lader sig optage som Broder i Danske Kompagni, er Pernille Krognos' Brodersøn »Oluff Mauridtsen« blandt de Adelspersoner, der samtidig blev Laugsbrødre.

6) Paa den 6. Ihukommelseskive (80,2 cm), som Henrik Rosenkrantz lod udføre, snor Tovlisten sig den modsatte Vej, se hosstaaende Afbildning.

Den er til Minde om hans afdøde Søster Mette Rosenkrantz (d. 1535), gift med Rigmarsken Erich Banner. Billedet paa Midten viser i sin Komposition Hellig Trefoldigheden og er analogt med Oluf Axelsen Thotts Altertavle, som nærmere omtales og afbildes i Kapitel I, S. 23.

Alle disse 6 Ihukommelseskiver har dansk Tekst, og de 5

Henrik Rosenkrantz' Ihukommelseskive.

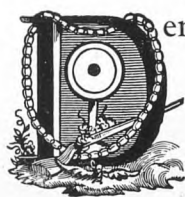
1526 gift med Hertug Albrecht af Preussen, forhen Stormester for den tyske Orden (1490—1568). Omskriften er paa Latin og lyder i Oversættelse: »Livagtigt Billede af højvelbaarne Prinsesse Dorothea af kongelig dansk Byrd, gift med højvelbaarne Prins Albrecht af Preussen.« Midterfeltet fremstiller det danske Rigsvaaben med juvelbesat Krone.

Saavel Kapslen som Miniaturbilledet er rimeligvis malet af Jacob Binck. Et Søsterstykke er ifølge Frederiksborgmuseets Optegnelse fremkommet i Handelen, og det var dateret 1544, paa hvilket Tidspunkt Jacob Binck¹⁾ opholdt sig hos Hertugparret i Königsberg efter at være tilkaldt af dem. Saavel Kapslen som Miniaturbilledet maa være udført efter Hertuginde Dorotheas Bestilling og uden Tvivl for, at hendes Mand kunde have et «Gedächtniss Bildniss» til enhver Tid hos sig. At Mindesmærket var gaaet til Dresdens historiske Museum, tyder ogsaa herpaa.

¹⁾ Jfr. Dorotheas Brev af 18. Maj 1544 til hendes Fader Frederik I.

KAPITEL IV

SKRAAEN AF 1582, BRODERBOGEN OG OM KONGELIGE OG FYRSTELIGE MEDLEMS-SKIVER

Den middelalderlige Broderbog ophører ca. 1520, og fra dette Tidspunkt indtil 1582 har vi kun fragmentariske Efterretninger om Danske Kompagni. Brugen af Armbrøsten ophører efterhaanden, og allerede i 1512 skydes i Guds Legemes Lav i Aalborg¹⁾ til Papegøjen med en Hagebøsse. Den 23. Februar 1523²⁾ giver Københavns Stad Skøde til Borger Anders Ludvigsen paa Byens Akcisehus for 1200 Mark for at kunne afbetale Gælden paa Byens Befæstning, hvorunder anføres, at der betales Mester Hans Vencke 288 Mark for leverede Hagebøsser. Fra 26. November 1523 til 6. Januar 1524 belejres København af Frederik I under hans Søn Prins Christians og Johan Rantzaus Ledelse. Trods Byens Belejring og de alvorlige Reformations-Stridigheder har Danske Kompagni levet videre.

Kompagnihuset benyttes ofte af Magistraten, som f. Eks. da Borgmester Hans Klausen den 10. December 1513³⁾ holder Møde med Tømmermændene og St. Andreae Gilde-Brødre og godkender deres Skraa; og da Raadmand Thomas Guldsmed den 20. Juni 1524⁴⁾ aflægger Regnskab for Byens Raad; og ikke mindst da Raadmand Thomas Guldsmed og Borger Anders Ludvigsen i Begyndelsen af 1527⁴⁾ af Byens Raad faar refunderet 100 Mark for det Gilde, som holdtes i Danske Kompagnis Hus, da Kong Frederik I og Dronning Sofie samt flere Herrer og Fruer var Magistratens Gæster.⁵⁾

Den 18. August 1526⁶⁾ afsiger Frederik I og Rigets Raad Dom, hvorefter kun ugifte tyske Købmænd, som ikke er Borgere, kunde være Medlemmer af et tysk Kompagni i København, hvorimod de, der er Borgere, henvises til at indtræde i *Danske Kompagni*.

Den 31. Oktober 1527⁷⁾ nævnes, at *Danske Kompagni* ejer nogle Boder paa den anden Side af Kompagnistræde ned mod Stranden ved Snares Gaard. Den 5. November 1539⁸⁾ og i flere senere Dokumenter omtales *Danske Kom-*

1) Nyrop G. I. 684. 2) K. D. I. 304 og 334. 3) K. D. II. 207. 4) K. D. I. 341.

5) Naar det af tidligere Forfattere er anført, at Kongen og Dronningen ved den Lejlighed blev optagne i Danske Kompagni, er dette en Misforstaaelse.

6) Nyrop G. I. 802. 7) K. D. I. 370-1. 8) K. D. I. 396-7.

pagni; den 28. September 1543¹⁾ nævnes, at *Danske Kompagni* har en Bod liggende paa sin Grund ud mod Brolæggerstræde, og at der her findes en Agterudgang fra samme Kompagni lige overfor Skræderlavshuset. Paa dette Tidspunkt er Papegøjeskydningen forlængst flyttet udenfor Byen, hvor en Fuglestang er bleven rejst antagelig lige udenfor Vesterport og ned mod Vandet.

Frederik I døde den 10. April 1533.

Aaret efter i Juli begynder Grevefejden, og fra 24. Juli 1535 til 29. Juli 1536 belejres København af Christian III²⁾. Ved Stadens Overgivelse tilgiver Kongen saa godt som alle og alt undtagen dem, som var delagtige i Fru Anne

Holger Eriksen Rosenkrantz' Mord i Januar 1535. Kongen betinger sig ogsaa at udvælge Borgmestre og Raad, medens Borgerne faar Serritslev Mark til Græsgang.

18 Aar gammel havde Kongen overværet Rigsdagen i Worms, hvor Luthers Optræden gjorde et uudsletteligt Indtryk paa ham. Reformationens Indførelse stod for ham i første Række; omtrent 14 Dage efter Stadens Overgivelse besluttede Kongen ved et naturligt Møde at fængsle de 3 i Staden værende Biskopper den paafølgende Morgen den 12. August, og samtidig udsendtes Befalingsmænd til at fængsle Biskopperne i Jylland og paa Fyn. Alle-

Sølvmedaille af Jacob Binck (Den kgl. Mønt- og Medaillesamling), Christian von G(ottes) G(naden) zv Den(mark) Norwe(gen) der Wen(den) vnd Got(en) Kvnig 1541.

rede i Oktober var Haandfæstningen og den store Rigslov udfærdiget, og efter at hele Rigsdagen den 30. Oktober (1536) havde hørt den oplæse paa Gl. Torv, blev den forsegleet af Kongen, Rigsraadet, Repræsentanter for Adelen, Købstæderne og Bønderne. Aarsdagen efter Bispernes Fængsling blev Kongeparret kronet i Frue Kirke af Johan Bugenhagen (12. August 1537).

Siden 1531 havde Danmark intet Universitet haft. Den 9. September 1537 kunde Kongen i Frue Kirke i Overværelse af Rigsraad og Magistrat erklære Universitetet for genoprettet og overgive den tidligere Rektor, Dr. Christian Morsing, Rektorsceptret³⁾, som Kongen havde skænket.

Kong Christian III's Uvished og Vaklen imellem at støtte sig til de danske eller de holstenske Stormænd vedvarede indtil 1542, da Frederik II hylledes som Tronfølger paa Viborg Ting den 4. Juni 1542⁴⁾. Kongen havde

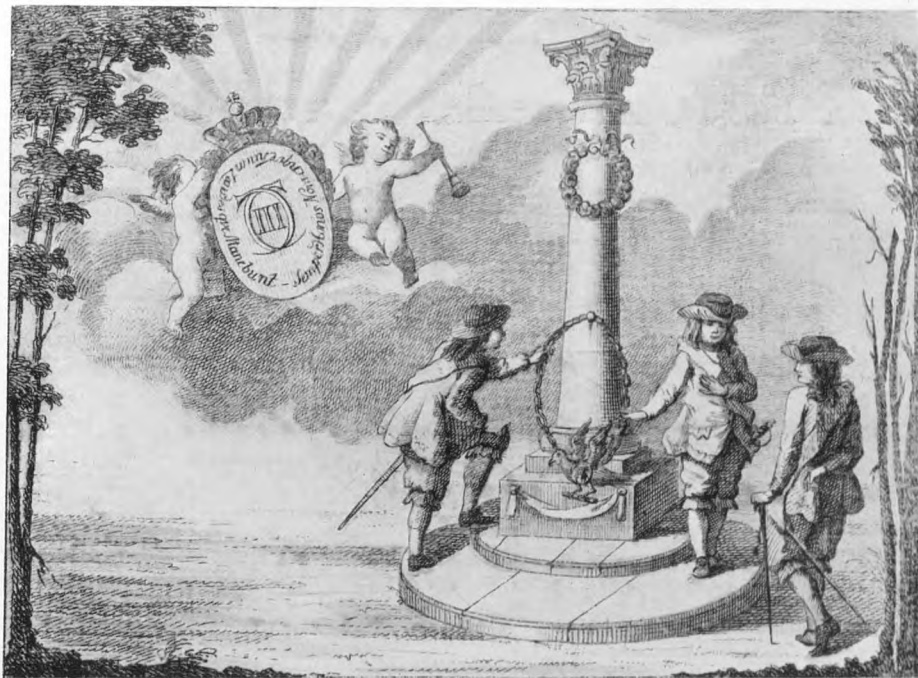
¹⁾ K. D. II. 360. ²⁾ Det var altsaa for anden Gang.

³⁾ Se Afbildning i Nyt og gl. Univers. B. og A. 119. Rektorkæden indførtes først i 1807 og afløste da de røde Rektorkapper.

⁴⁾ 1. Pinsedag var i 1542 den 28. Maj.

da truffet sit Valg, og danske Adelsmænd optræder fra nu af som hans nærmeste Raadgivere; Mænd som Anders Bilde, Tyge Krabbe og dennes Svigersøn Peder Skram og flere, der havde mistet deres Plads i Rigsraadet, optoges paany. Det er værd at lægge Mærke til, at det netop var i dette Aar, at Kongen og 14 af Rigets fornemste Adelsmænd optoges som Medlemmer i vort Selskab.

Ved denne Lejlighed skænkede Kongen Brødrene en forgyldt Sølvkæde med en forgyldt Papegøje, bestemt til at pryde Papegøjekongen; under

OMNIBUS HIC ERIT UNUS HONOS (Dette skal være den eneste Hæder for alle).

Den afgaaede Fuglekonge forlader Søjlen efter at have taget Kæden af og hængt den paa den bekransede Søjle, den tiltrædende Fuglekonge kommer for at hente sin Kongeværdighed. Omkring Christian III's Navnetræk læses paa Latin: Altid vil bestaa Din Ære, Dit Navn og Din Ros.

Papegøjens Vinge var indfæstet et Smykke, der paa den ene Side havde en Kalcedon (Ædelsten) og paa den anden Side var smykket med Kongens Billede under Glas.

Kongekæden er afbildet paa ovenstaaende Gengivelse af det Kobberstik, der findes i Wivets II Bind, S. 70.

Paa det kgl. Bibliotek findes et Haandskrift i de Kallske Saml. 36. II i Folio; paa Ryggen læses: »P. Resen Descr: Haf.« Foran ligger en løs Indholdsfortegnelse, de første 28 Blade er ubeskrevne, paa Blad 29 begynder paa Latin Beskrivelsen af Raadhuset; i 2. Afsnit omtales de i Raadhuset opbevarede Kostbarheder; som No. 4 omtales Christian III's Papegøjekæde, i Oversættelse maa det forstaas saaledes:

En Papegøje i Sølv, forgyldt, vejende ca. 26 Lod Sølv, paa hvis ene Side

er Kong Christian den III's Billede med Glas for, og paa den Gren, hvorpaa Fuglen sidder, staar Aarstallet 1542; paa den anden Side paa samme Gren Kunstnerens Navn betegnet med disse to Bogstaver I. S.¹⁾ Ligesom og en Ædelsten af den Slags som kaldes »chalcedonier« indfæstet under Papegøjens Vinge. Til hele Værket er lagt en Sølvkæde ligeledes forgyldt af gammeldags Arbejde. Papegøjen plejede at ophænges paa en høj Stang, til hvilken Borgerne paa en vis Tid om Aaret for Legs Skyld kappedes i Skydning, og den som ramte indlagde sig Ros og Ære, hvorfor han bar Papegøjen hængende i Kæden fra det Sted, hvor de havde skudt, som gemenligen var

uden for Vesterport til det københavnske Selskabshus, paa Danske Compagniet, hvor Kongen paa samme Dag plejede at anrette et Gjestebud for dem, som havde skudt.

Vi ser heraf, at Kongen med stor Interesse har omfattet vort Selskab og hædrede det ved at indtræde som Medlem i Danske Kompagni i 1542; i det samme Aar har Kongen forbedret Helligaands Hospitalet med de Indkomster, som St. Eriks Gilde havde. Endvidere ser vi, at Papegøjestangen i Almindelighed var udenfor Vesterport, og at Papegøjekæden bæres af Papegøjekongen fra Fuglestangen til det københavnske Selskabshus paa Danske Kompagniet, hvor Kongen samme Dag plejede at anrette et Gæstebud for Deltagerne i Skydningen.

A. Spillacius argenteus et deauratus, pendens 13 uncias argente, 4i, in cuius altero latere est imago Christiani III, vultu obducta: nec non in ramo cui insidit volucris, numerus anni 1542. In altero latere eodem in ramo nomen Art. J. J. de abis hinc literis I. S. signatum, tum et chalcid. donius spillacii parti subalari infixus. Toti operi addita est catena argentea, eadem deaurata, antiqui operis, ex qua solebat hic suspendi spillacius sublimi in spina, ad quam certo anno tempore supra causa mesilia confluxerunt. Cuius, ut prociqua ferretur laude, qui spillacium contingere possit, dicitur eum exca. tina gestabat de loco in quo confluxerant, qui erat plerumque occiditatem extra portam, ad domum Societatis Mauricij, et vernacula Compagniet, ubi eodem die vis, qui confluxerant, con. vnum apparatus curare Rex solebat.

Afbildning af Haandskrift i de Kallske Samlinger (nøjagtig lig den Afskrift som Prof. Wadskier (1712-79) har taget til Generalfiskal Wivet, og som omtales i Wivet, II Bind, S. 75-6.

Fuglestangens Plads omtales endvidere i Indledningen til den middelalderlige Broderbog som liggende udenfor Vesterport. Den 7. Februar 1578²⁾ udsteder Magistraten et Skøde paa en Møllebakke liggende udenfor Vesterport sydvest for Papegøjestangen. Under Christian IV (mellem 1619-28) er det ikke umuligt, at Papegøjestangen er bleven rejst paa Michel Wibes Skydebane, men det ældste Kort viser Papegøjestangen staaende lige udenfor Vesterport foran Møllerne. Dette Kort er fra 1677 og findes afbildet i Kapitel V. Fuglestangen har antagelig haft sin Plads her indtil 1694.

En af Christian III's Betingelser ved Overgivelsen af Staden var som omtalt, at Kongen bl. a. vilde udvælge nye Borgmestre; den ene af de 3 gamle Borgmestre var Hans Bøsse; Kongens Naade maa have været stor; thi i 1544

¹⁾ Johan Siben fra Flandern, se J. Olrik: Danske Guldsmemærker, S. 118.

²⁾ K. D. I. 469,

Universitetet har ogsaa paa anden Maade staaet i Forbindelse med Danske Kompagni; i 1545 udviser dets Regnskaber, at det har laant 1000 Mursten af Kompagniet.

Af foranstaaende fremgaar, at der under »Diverse Udgifter i 1544« i Universitetets Regnskaber nævnes 2 Majgrever og 1 Papegøjekonge. Da der kaares én Majgreve om Aaret i Danske Kompagni, maa en af dem enten være fra 1543 eller 1544; antagelig er Danckortt Pouilszen fra 1543 og hans Tilskud er først bogført Aaret efter, idet der i Regnskabet for 1543 ingen Post findes med Betegnelse »Diverse Udgifter«.

Christian IV's Kansler Chr. Friis til Borreby og Hustru Mette Hardenberg gjorde Professor Jesper Brochmands Bryllup paa Kompagniet i København 24. Juni 1611 med Sille Balchenburg, der i 13 Aar havde været i Huset hos dem paa Borreby. Ved Pinsedrik 1614 blev Chr. Friss, Slotsherre paa Københavns Slot, og Professor ved Universitetet Jesper Brochmand optagne i Danske Kompagni.

Kong Christian IV var optaget i 1595 sammen med hans Broder Hertug Ulrik.

Fra 1617-20 er Professor Brochmand Tugtemester for Christian IV's Søn, den udvalgte Prins Christian (f. 10. April 1603); under det 2-aarige Ophold paa Kronborg giver Professoren Prinsen særlig en religiøs Opdragelse, men hans Begavelse var ikke stor, og legemlige Øvelser havde størst Tiltrækning for ham. Meget taler for, at Prinsen efter Afslutningen af sin Opdragelse i 1620 har ønsket at indtræde i Danske Kompagni, og da han var en Elsker af Fædrelandets Historie, har han ønsket Oplysninger om vort gamle Selskab.

Danske Kompagnis Laugsskriver har i nogle Aar været stærkt optaget af at foretage Afskrifter, dels Litra A: »Danske Kompagnis Skraa af 22. Maj 1582«, se S. 177 ff, dels Litra B: at affatte »3 Fortegnelser« over:

- 1) de den 15. Juni 1620 levende og i København bosatte og endnu Lauget søgende Brødre, ialt 213 Personer,
- 2) de udenbys boende Laugsbrødre den 15. Juni 1620, ialt 66 Personer, og
- 3) »Compagnibrødre af Adel« den 15. Juni 1620, ialt 50 Personer.

Saa vel Skraaen som de 3 Fortegnelser findes i Rigsarkivet, hvortil Justitsministeriet har afleveret dem¹⁾ som et sammenhængende Hele: »No. 148 Skyde-Compagniet i København angaaende«.

Herefter maa det antages, at Prinsen har ønsket at indtræde i Selskabet, hvilket sker ved Pinsedrikken den 11. Juni 1622.

Paa menige Laugsbrødres Bekostning bliver den 29. Februar 1623 fuldført en Broderbog for Danske Kompagni i København; den samme Laugsskrivers Haandskrift finder vi heri lige indtil 1643, hvorimod det ikke er

¹⁾ K. D. VI. 170 og 155.

sandsynligt, at han har udført de 5 første særlig smukke Blade med Initialer; desværre begynder Broderbogen saa sent som 1542 og nævner kun Brødrene, hvorimod Søstrene ganske udelades¹⁾, uagtet de omtales under Litra A i Skraaen i 11 Paragrafer.

Den 14. Februar 1580²⁾ giver Frederik II Toldfrihed for 10 Læster Rostocker Øl. Dokumentet lyder saaledes:

»Wij Frederich thend anden osv. gjøre alle witterligt, att wij aff wor sønderlige gunst och naade haffue wndt, bewilgett och thilladt och nu med thette wortt breff wnde, bewilge och thillade, att os elskelige borgemestere, raadmend och menige laugs brødre wdj Compeniet wdj Kiøpnehaffn mue och skulle her effther aarlige quit och frij wden sise nyde och beholde thj lester Rostocks øll, som the aarligem thil theris Compenies laugs behoff kiøbendis worder, jnd thill saa lenge wij anderledis ther om thilsigendis worder. Forbiudendis wore foggitther, embetzmend, sisemestere och alle andre forskrefne borgemestere, raadmend och laugs brødre wdj Compeniet wdj Kiøpnehaffn her emod med sise att giffue aff thj lester Rostocks øll, som the aarligen thill theris Compenies laugs behoff kiøbe, effther som forskreffuit staa, att besuere wdj nogre maade, wnder wor hylidiste och naade. Giffuitt paa wortt slott Kroneborg xiiij februarij aar mdlxxx wnder wortt signett.

Friderich.«

Kongens Segl er paatrykt. Originalen paa Papir i Raadstuearkivet. Tidligere trykt i N. P. Nielsens: Hellig Trefoldigheds Gilde, S. 25.

Kong Frederik II's Segl.

¹⁾ K. D. VI. 42. ²⁾ K. D. I. 475 og Broderbogen af 1623 (sidste Side).

SKRAA FOR DET HELLIGE TREFOLDIGHEDS LAUG I DET DANSKE KOMPAGNI

Anno Dominiij .
1582

REVIDERET DEN 22. MAJ 1582

Facsimile i 1/2 virkelig Størrelse.

Thend Thirsdag for wor Herris Himmelfartsdagh,
waer denne effterskreffne skraa lest og sambthøckt
aff Borgemestere, Raadh og laugssens Brødre i dett
hellige trefoldigheds laugh udi det danske Componie.
Och daa blef udneffndt 24 Aff Laugssens Brødre,
Att skulle beraadsla dennom, om samme skraa skulle
bliffue, wedt sine Ordh, Puncter och Artickler, som
dendt nu skreffuuet och forklarett er, Och da Adspurde
de 24 mændt, Gandske meenige Laugsbrødre adt,
om de Wille fuldkommelig sambtycke medt dennom
huadt de sagde om samme skraa, da suarede de Ja
dertill, huad de 24 Mændt sagde, dett wille de icke
benechte, Men fuldkommelig sambtycke dett. Hvilcke
mesteparten Brødrene same tidt thilstede waare.
Daa Indkomne de 24 Meendt for Borgemestere,
Raadt och Mehnige Laugsbrødre, sambtychte och
sagde, Att samme schraa, wedt synn fuldmacht
att bliffue, medt alle syne Ordh, puncter och
Artickler, som forschreffitt staar,

Anno Dominiij 1582.

Thend Thirsdag for wor Herris himmelfartsdagh,
waar denne effterskreffne skraa lest och sambthøckt
aff Borgemestere, Raadh og laugssens Brødre i dett
hellige trefoldigheds laugh udi det danske Componie.

Och daa blef udneffndt 24 Aff Laugssens Brødre,
Att skulle beraadsla dennom, om samme skraa skulle
bliffue, wedt sine Ordh, Puncter och Artickler, som
dendt nu skreffuuet och forklarett er, Och da Adspurde
de 24 mændt, Gandske meenige Laugsbrødre adt,
om de Wille fuldkommelig sambtycke medt dennom
huadt de sagde om samme skraa, da suarede de Ja
dertill, huad de 24 Mændt sagde, dett wille de icke
benechte, Men fuldkommelig sambtycke dett. Hvilcke
mesteparten Brødrene same tidt thilstede waare.

Daa Indkomne de 24 Meendt for Borgemestere,
Raadt och Mehnige Laugsbrødre, sambtychte och
sagde, Att samme schraa, wedt synn fuldmacht
att bliffue, medt alle syne Ordh, puncter och
Artickler, som forschreffitt staar,

ignam Complurame per eam for d...
i artt 51 og 52 artickell
Daghen d...
Jeg Knudt Lindegaardt
M: Thomas
Peder Lauridszen
Niels Søffrenszen
Lauridts Christoffersen
Lauritz Kallunborgh
Søffrenn Aargemester
Olluff Kantor
Claus Buntmager
Jenis Brunn
Hanns Anckerszen
Jacob Thrægaardt
Anders Krogmager
Jenns Skøtt
Oluff Hendricksen
Niels Randers
Jacob Lauritzen
Niels Shredder
M: Baldtzer
b. Niels Hiulmandt
Lauridts Hanszen
Mortenn Pannekock
Rasmus Sporemager
a. Bertell Bager

Deszligeste sambtøckte de ochsaa, att dendt som schiuder Papegoienn aff, schall slett ingen bekostning gjørre widere derpaa enten medt win øll eller madt i nogenn maade, uden aldeneste at lade papegoiostangenn needtage, och opsætte papegoienn

igienn som skraaen widere forklarer i dett 51 och 52 artickell

Thett Bekiender vj Effterskreffne 24 Mendt att saa er ganget och faret som forskreffuit staar

Jeg Knudt Lindegaardt
M: Thomas
Peder Lauridszen
Niels Søffrenszen
Lauridts Christoffersen
Lauritz Kallunborgh
Søffrenn Aargemester
Olluff Kantor
Claus Buntmager
Jenis Brunn
Hanns Anckerszen
Jacob Thrægaardt
Anders Krogmager
Jenns Skøtt
Oluff Hendricksen
Niels Randers
Jacob Lauritzen
Niels Shredder
M: Baldtzer
b. Niels Hiulmandt
Lauridts Hanszen
Mortenn Pannekock
Rasmus Sporemager
a. Bertell Bager

Om at fage denne Brevet	
Om at fage denne Brevet	1
Om at fage denne Brevet	2
Om at fage denne Brevet	3
Om at fage denne Brevet	4
Om at fage denne Brevet	5
Om at fage denne Brevet	6
Om at fage denne Brevet	7
Om at fage denne Brevet	8
Om at fage denne Brevet	9
Om at fage denne Brevet	10
Om at fage denne Brevet	11
Om at fage denne Brevet	12
Om at fage denne Brevet	13
Om at fage denne Brevet	14

Om at fage denne Brevet	15
Om at fage denne Brevet	16
Om at fage denne Brevet	17
Om at fage denne Brevet	18
Om at fage denne Brevet	19
Om at fage denne Brevet	20
Om at fage denne Brevet	21
Om at fage denne Brevet	22
Om at fage denne Brevet	23
Om at fage denne Brevet	24
Om at fage denne Brevet	25
Om at fage denne Brevet	26
Om at fage denne Brevet	27
Om at fage denne Brevet	28

Om at fage denne Brevet	29
Om at fage denne Brevet	30
Om at fage denne Brevet	31
Om at fage denne Brevet	32
Om at fage denne Brevet	33
Om at fage denne Brevet	34
Om at fage denne Brevet	35
Om at fage denne Brevet	36
Om at fage denne Brevet	37
Om at fage denne Brevet	38
Om at fage denne Brevet	39
Om at fage denne Brevet	40
Om at fage denne Brevet	41

Om at fage denne Brevet	42
Om at fage denne Brevet	43
Om at fage denne Brevet	44
Om at fage denne Brevet	45
Om at fage denne Brevet	46
Om at fage denne Brevet	47
Om at fage denne Brevet	48
Om at fage denne Brevet	49
Om at fage denne Brevet	50
Om at fage denne Brevet	51
Om at fage denne Brevet	52
Om at fage denne Brevet	53
Om at fage denne Brevet	54
Om at fage denne Brevet	55

Om at fage denne Brevet	56
Om at fage denne Brevet	57
Om at fage denne Brevet	58
Om at fage denne Brevet	59
Om at fage denne Brevet	60
Om at fage denne Brevet	61
Om at fage denne Brevet	62
Om at fage denne Brevet	63
Om at fage denne Brevet	64
Om at fage denne Brevet	65
Om at fage denne Brevet	66
Om at fage denne Brevet	67

Facsimile af Indholdsfortegnelsen over Skraaens 67 Artikler.

Ordt
 Om Oldermendt
 Meenige Brødre schulle keisze¹⁾ thuende Oldermendt, effter Borgmesters, Raatz och de gamble Oldermendt befaling dendt ene en Borgemester eller Raadtmandt, dendt anden en Borger de som ere fromme, ehrliche Mændt och Laugitt Nyttige,
 Huor lunge de schall være Oldermendt
 2.
 Disze thuende schulle være Oldermendt wdi thou sambfelde aar, Och naar de thou aar er Omkombne, daa schall ehn af denom forloszis, och Keiszis en andenn wdi stedett och atter effter thou aar, schall dennedt første forloszis och Keiszis en anden wdi hannss stede wdi slig maade schall det schickis alt fremb, och fremb,
 Om hand icke will være Oldermandt
 3.
 Huo som heldst der Keiszis thill Oldermandt och icke will være, och kan icke schelligen

¹⁾ kaare, vælge.

Først Om Oldermendt

Meenige Brødre schulle keisze¹⁾ thuende Oldermendt, effter Borgmesters, Raatz och de gamble Oldermendt befaling dendt ene en Borgemester eller Raadtmandt, dendt anden en Borger de som ere fromme, ehrliche Mændt och Laugitt Nyttige,

Huor lunge de schall være Oldermendt

Disze thuende schulle være Oldermendt wdi thou sambfelde aar, Och naar de thou aar er Omkombne, daa schall ehn af denom forloszis, och Keiszis en andenn wdi stedett och atter effter thou aar, schall dennedt første forloszis och Keiszis en anden wdi hannss stede wdi slig maade schall det schickis alt fremb, och fremb,

Om hand icke will være Oldermandt

Huo som heldst der Keiszis thill Oldermandt och icke will være, och kan icke schelligen

usuegijede sig, som giffte første gang thou thønder øll, saadant øll som de da almindeligen dricke i Componiet och være frij for samme befaling wdi thou aar, bliffuer handt sidenn Kaldet och icke will anname samme befaling da bøde fire tøn- der øll och være aldtide frij,
 Om Regenschaffb att giøre
 4.
 Naar nogen nÿ Oldermandt settis da schulle de gamble Oldermendt giøre Brøderne gaat Regenschaffb, Och schulle andt- worde de Nÿ Oldermendt deris Register medt det som lagett er tilforne paa alle Brødernis vegne,
 Att Ingen Bygning schall Byggis wden menige Brødres sambtÿcke
 5.
 Naar Laugidt er kommen nogett Thilforne daa schall Oldermandenn, ingen merkelig bygning bygge, med laugsens pen- dinge wden dett scheer medt meenige Brødres beuilling och sambtÿcke,
 Huem som giør Oldermendene wliudt
 6.
 Hvilken Broder som giør Oldermendene

wndschÿlde sig, hand giffue første gang thou thønder øll, saadant øll som de da almindeligen dricke i Componiet och være frij for samme befaling wdi thou aar, bliffuer handt sidenn Kaldet och icke will anname samme befaling da bøde fire tøn- der øll och være aldtide frij,

Om Regenschaffb att giøre

Naar nogen nÿ Oldermandt settis da schulle de gamble Oldermendt giøre Brøderne gaat Regenschaffb, Och schulle andt- worde de Nÿ Oldermendt deris Register medt det som lagett er tilforne paa alle Brødernis vegne,

Att Ingen Bygning schall Byggis wden menige Brødres sambtÿcke

Naar Laugidt er kommen nogett Thilforne daa schall Oldermandenn, ingen merkelig bygning bygge, med laugsens pen- dinge wden dett scheer medt meenige Brødres beuilling och sambtÿcke,

Huem som giør Oldermendene wliudt

Hvilken Broder som giør Oldermendene

11. Utskrift af alle giffuer hannom Onde Ord
og bandede hannom saa der er wiidne sigid
og icke giffuer sig effter Oldermendts be-
faling medt dantz att føre eller Anddett
som Laugget kand wære thill Ære, Bøede
en thønde øll i laugidt og en 1/2 i bøszen

Om fordantz med kvinder
Och piger

7.

Thi hi som for dantz giffuer hannom viderdantz
medt en Erhliche Dannequinde, Tha schulle
alle de som medt dantzer, icke dantze mz
Andre endt medt Erhliche Dannequinder
Thesligeste medt pigerne, Thager handt
enn pige, da schulle de alle dantze medt
pigerne, Huo Anderledis giøer bøede 4 β
for huer gangh
Thesligeste Huem som thager fordantz
i Compognieth offuen eller nedem i Huszitt
medt quinde eller pige, hand schall dantze
op ad Huszitt medt same fordantz Heller
bøede 1/2 thønde øll.
Och Huem, som thager nogen fordantz
dend anden fordantz thill thradtz, och
dantzer Hannom emoedt och det kann
Hannom schielligenn offuerbeusis, att
Hand giøer det aff hoffmoedt, dendt som
saadann hoffmoedt beuiser bøede derfor en
Tønde øll.
Sameledis naar fordantz schall føreris mz

wliudt eller giffuer hannom Onde Ord och
bander hannom saa der er wiidne thill, och
icke schicker sig effter Oldermendts be-
faling medt dantz att føre eller Anddett
som Laugget kand wære thill Ære, Bøede
en thønde øll i laugidt och en 1/2 i bøszen

Om fordantz med kvinder
Och piger

7.

Huilckenn som fordantz fører och dantzer
met en Erhliche Dannequinde, Tha schulle
alle de som medt dantzer, icke dantze mz
Andre endt medt Erhliche Dannequinder
Thesligeste medt pigerne, Thager handt
enn pige, da schulle de alle dantze medt
pigerne, Huo Anderledis giøer bøede 4 β
for huer gangh

Thesligeste Huem som thager fordantz
i Compognieth offuen eller nedem i Huszitt
medt quinde eller pige, hand schall dantze
op ad Huszitt medt same fordantz Heller
bøede 1/2 thønde øll.

Och Huem, som thager nogen fordantz
dend anden fordantz thill thradtz, och
dantzer Hannom emoedt och det kann
Hannom schielligenn offuerbeusis, att
Hand giøer det aff hoffmoedt, dendt som
saadann hoffmoedt beuiser bøede derfor en
Tønde øll.

Sameledis naar fordantz schall føreris mz

5. Huer balle er schall ingenn giffuer hannom
viderdantz medt dantz att føre eller Anddett
som Laugget kand wære thill Ære, Bøede
en thønde øll i laugidt og en 1/2 i bøszen

Thi hi som for dantz giffuer hannom viderdantz
medt en Erhliche Dannequinde, Tha schulle
alle de som medt dantzer, icke dantze mz
Andre endt medt Erhliche Dannequinder
Thesligeste medt pigerne, Thager handt
enn pige, da schulle de alle dantze medt
pigerne, Huo Anderledis giøer bøede 4 β
for huer gangh

Om indgangspenninge

8.

Thendt som Broder will bliffue schall
wære Ehrlig, och wære laugidt werdt och
giffue till laugitt for Indgang x 1/2, och for
Hanns Hustru hunn bliffuer søster ij 1/2 Och
schall hand haffue thuende forloffuere for
hanns Indgangs penge, och samme Ind-
gangspendinge schall betallis førerndt lau-
geidt Regnis,

Om Oldermendts
Frihedt

9.

Huer Oldermant schall wære frij wdi
ald

thordiszeller¹⁾, schall ingenn Hustrw eller
pige optagis aff sædett førend dend Hu-
stru eller pige er optagenn Aff tuende per-
soner som dantzen schall føre,

Thersom Nogen det giøer och de Haffuer
optagenn nogenn Hustru eller pige, for
dend som de haffue befaling aff Olderm-
mendene Schafferne att optage thill for-
dantz, daa schall de thage same persone fra
Hannom igienn och føre dend till som
fordantzenn schall Haffue, och hand maa
leede sig effter en Andenn

Om Indgangspendinge

8.

Thendt som Broder will bliffue schall
wære Ehrlig, och wære laugidt werdt och
giffue till laugitt for Indgang x 1/2, och for
Hanns Hustru hunn bliffuer søster ij 1/2 Och
schall hand haffue thuende forloffuere for
hanns Indgangs penge, och samme Ind-
gangspendinge schall betallis førerndt lau-
geidt Regnis,

Om Oldermendts Frihedt

9.

Huer Oldermant schall wære frij wdi
ald

¹⁾ Fakler, se-S. 193, § 7.

„drick som er Juell och pindtszedag for hanns
wmag, och der thill medt haffue tho frij
giester huer Aften

Om Wberøcted giest
att Biude

10.

Jngen Broder shall maa biude nogenn
Giest wden dend som wberøctedt och
Aerlig ehr wære sig Mandt eller quinde
eller pige huo her emoedt giøer bøede
1 tønne øll, Och same stundt Hannom til-
sigis aff Oldermendene eller schafferne, daa
schall Handt selff samme sin giest følge
wdt aff Componiett Wnder samme brøede.

Huo Giest Biuder shall
betalle for huad hand bryder

11.

Huo nogen giest biuder hand shall be-
talle for Hannom eftter som meenige brødre
dett sambtøcht Haffuer, dersom nogen findis
att giøere Her emoedt, bøede thill Laugett
3 1/2 och schall huer giest schriffues wed sitt
naffnn

En Broder maa ey biude
anden Broder ien Giest.

12.

drick som er Juell och pindtszedag for hanns
wmag, och der thill medt haffue tho frij
giester huer Aften,

Om Wberøcted giest att Biude

10.

Jngen Broder shall maa biude nogenn
Giest wden dend som wberøctedt och
Aerlig ehr wære sig Mandt eller quinde
eller pige huo her emoedt giøer bøede
1 tønne øll, Och same stundt Hannom til-
sigis aff Oldermendene eller schafferne, daa
schall Handt selff samme sin giest følge
wdt aff Componiett Wnder samme brøede.

Huo Giest Biuder shall betalle for
huad hand bryder

11.

Huo nogen giest biuder hand shall be-
talle for Hannom eftter som meenige brødre
dett sambtøcht Haffuer, dersom nogen findis
att giøere Her emoedt, bøede thill Laugett
3 1/2 och schall huer giest schriffues wed sitt
naffnn

En Broder maa ey biude anden
Broder till giest

12.

„drick som er Juell och pindtszedag for hanns
wmag, och der thill medt haffue tho frij
giester huer Aften

Huilcken Broder sig
siger aff laugett

13.

Huilckenn Broder sig siger aff Laugidt
wdj wrede och Hastighedt, och begierer
sidenn Laugidt igienn, hand giffue dobbelt
saa megett for sin Jndgang som schraenn
formelder for første Jndgangh,

Om Adell Drich och
Adelstefne

14.

Naar Oldermendene Lader Brødrene thil-
sige mod nogen Adeldrick eller Anden thidt
thill steffne, och Kommer icke, och icke
lader heller forkynde sit forfald for Older-
mendene, hand bøede 1/2 1/2

Att betalle sitt Ølschudt

15.

Schall Jngen Broder bede nogen thill giest
wdi Componiet dendt som enten er eller
haffuer werridt selffuer Broder i Compo-
niett, wden det scheer medt Borgemesters
och Raadtz och Oldermendts, med menige
Laugbrødres sambtücke, huo her emod
giør bøede derfor 1 tønne øll

Huilcken Broder sig siger aff laugett

13.

Huilckenn Broder sig siger aff Laugidt
wdj wrede och Hastighedt, och begierer
sidenn Laugidt igienn, hand giffue dobbelt
saa megett for sin Jndgang som schraenn
formelder for første Jndgangh,

Om Adell Drich och Adelstefne

14.

Naar Oldermendene Lader Brødrene thil-
sige mod nogen Adeldrick eller Anden thidt
thill steffne, och Kommer icke, och icke
lader heller forkynde sit forfald for Older-
mendene, hand bøede 1/2 1/2

Att betalle sitt Ølschudt

15.

*Om Broder att Besøge
Laugidtt*
16.

*Om Broder att Besøge
Laugidtt*
16.

*Att Huilckenn Broder som er Hjemme
i byenn och er wden sotte seng schall be-
søge laugitt.*

*Men dersom hand dett icke gjør, daa
schall hand lige uell giffue hans fulde øl-
schudt.*

*Och dersom hand søger Laugidtt en dag,
enten først wdi drickenn eller sidst da schall
handt lige uell giffue fuld Ølschudt*

*Och slet ingenn halff Ølschud wd giffuis
efter denne dag, men schall giffue fuldt Øl-
schud, huad heller hand kommer heller
hand icke kommer. Om hand er i byenn
och wden sotte seng, eller thage en goedt
affscheedt fra Oldermendene och meenige
Laugsbrødre, att hand icke lenger will
wære Broder i Laugidtt, och holde Laugitt
wedt liige,*

Huer Broder schall betalle sitt Ølschudt
førrendt dricken bliffuer ende, eller giffue
før første brøde, dubbelt, Andengang tre-
dubbelt, thrediegang wære laugidtt saa nehr
som Borgemester och Raadt och Oldermen-
dene medt menige brødre gaatt thøckis

Om Broder att Besøge Laugidtt 16.

Att Huilckenn Broder som er Hjemme
i byenn och er wden sotte seng schall be-
søge laugitt.

Men dersom hand dett icke gjør, daa
schall hand lige uell giffue hans fulde øl-
schudt.

Och dersom hand søger Laugidtt en dag,
enten først wdi drickenn eller sidst da schall
handt lige uell giffue fuld Ølschudt

Och slet ingenn halff Ølschud wd giffuis
efter denne dag, men schall giffue fuldt Øl-
schud, huad heller hand kommer heller
hand icke kommer. Om hand er i byenn
och wden sotte seng, eller thage en goedt
affscheedt fra Oldermendene och meenige
Laugsbrødre, att hand icke lenger will
wære Broder i Laugidtt, och holde Laugitt
wedt liige,

*Om Beggere att
Spilde*
17.

*Huilcken Broder som spiller nogett Beg-
ger om det scheer emoed hans willie, bøde
derfore 4 β. Men dersom hand gjør dett
mz Villie da bøde derfore 1/2 tønne øll*

*Thendtt samme Rett schall wehre om dendt
giest som Jndbydes, Att huem hannom Jnd-
byder, hand suare for Hannom och bøde
for hannom, for alt Huis wschiell hand gjør,*

*Huem som setter Begger
fra sig
och spilder*
18.

*Deszligeste om nogen setter nogett Be-
gere medt wilje hoes nogen och det bliffuer
Spildt, da bøde hand 1/2 β, som saa setter
beger fra sigh.*

*Huo som Spier och gjør wreent i
Companiott*
19.

Huo som spier eller gjør nogett wreent

Om Beggere at spilde

17.

Huilcken Broder som spiller nogett Beg-
ger om det scheer emoed hans willie, bøde
derfore 4 β. Men dersom hand gjør dett
mz Villie da bøde derfore 1/2 tønne øll

Thendtt samme Rett schall wehre om dendt
giest som Jndbydes, Att huem hannom Jnd-
byder, hand suare for Hannom och bøde
for hannom, for alt Huis wschiell hand gjør,

Huem som setter Begger fra sig och spilder

18.

Deszligeste om nogen setter nogett Be-
gere medt wilje hoes nogen och det bliffuer
Spildt, da bøde hand 1/2 β, som saa setter
beger fra sigh.

Huo som Spier och gjør wreent i Companiott

19.

Huo som spier eller gjør nogett wreent

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

**Huilcken Broder som till
Bliffuer sagt att schiencke**

20.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

Om Dobbell

21.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

J Chompaniett, eller i Chompaniegaardenn hand bøede 1 tønde øll Och till de fattige 1 $\frac{1}{2}$ Menn er dett enn giest. thaa bøede hand somm hannom Jndbøedt.

**Huilcken Broder som till Bliffuer
sagt att schiencke**

20.

Huilckenn Broder som thill bliffuer sagt att skiencke och icke kommer betimelige giffue $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. Bliffuer hand slet borte och haffuer ingenn wdi sitt stedt, Bøde 1 thønde øll will hand och leye enn goedt charll wdi sitt stedt, daa er det Hannom fritt for och betalle for Hannom som fore en giest,

Deszligeste huilken Broder som skiencker, efter at Oldermenden haffuer opklap-pit handt bøede $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ i Bøssenn

Om Dobbell

21.

Schall och Jngenn doble medt Kortt heler medt therning høigre endt 4 β . Och eÿ heller biude høyere endt 4 β . Eÿ heller lenger doble, end Oldermenden thilsiger och opklap r wnder 4 β brøede. Menn om nogenn

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

**Om Tieneste piger och
Tieneste Dreng**

22.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

Om Kiff och Trette

23.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or contract.

**Huo som drager suerd
eller Kniff**

24.

sig fordrister heremoedt att giøre Daa schall Oldermænd haffue frij loff saadanne pendinge thill sig Annamme och offuerantuorde dennom schafferen thill de fattigis behoff.

**Om Tienestepiger och
Tieneste Dreng**

22.

Jngen Broder schall stede sin pige eller Dreng lenger at wære i Chompaniet end handt haffuer Røchtet sit ærende, bliffuer hand lenger inde, daa bøede hans Hosz-bondt 1 $\frac{1}{2}$ wdi Bøssenn.

Om Kiff och Trette

23.

Huilcken Broder som Begynder Kiff och thrætte i Chompaniet eller i gaardenn och giffuer nogenn Broder Onde ordt, eller Bander hannom eller Kaster hannom omkring, bøede 1 tønde øll i laugit och 1 $\frac{1}{2}$ thill de fattige,

Huo som drager suerdt eller Kniff

24.

Huilckenn Broder som drager suerdth eller Kniff med wredth Huff i Chompaniet eller i Chompaniegaarden. Bøede 4 thønde øll Och 1 1/2 thill de fattige

Huem som slaer hin anden med begger
25.

Huilckenn Broder eller Giest, som slaer Hinn Anden med begger, eller øll wdi sit Ansicht eller Andenstedts aff wredth Huff. Bøede 1/2 lest øll och 1 1/2 thill de fattige

Om Pust och Kindhest
26.

Huilckenn Broder som slaer hin Anden pust eller Kindhest, eller thager hannom Ilde om Næszenn, wdi huszidt eller i gaardenn bøede 4 thønder øll och 1 1/2 thill de fattige

Att Broder suarer for giesten huad hand bryder

Huer Broder som haffuer nogen Giest, som findis brødig wdi nogen disze for^{ne} Artickler,

1) Her mangler »27« i Afskriften.

Huo lenger sidder end oppe er klappitt

Huo lenger sidder end oppe er klappitt
28.

Huo lenger will sidde i Chompanienn end Op er klappett och eftter adt schienkerne Haffue deris schiencke Kande dendt samme bøede 1 thønde øll. Men will schienckerne schiencke nogen med sig aff deris schiencke Kande saa lenge hun warer, dett scheer wdenn Brøede,

Om Øllsmagere
29.

De Brødre som thiltagis aff Oldermendene att smage Øll thill Chompanienn de schulle dett willige giøre Huo dett icke giøre wille bøede 1 tønne øll, men kommer hand icke thiilig naar hannom thilsigis bøde 4 β thill de fattige

Om Øll att Bære i gaardenn
30.

daa Broder att Bøede for giestenn lige som hand haffde selff gjortt thedt.

Huo lenger sidder end oppe er klappitt
28.

Huo lenger will sidde i Chompanienn end Op er klappett och eftter adt schienkerne Haffue deris schiencke Kande dendt samme bøede 1 thønde øll. Men will schienckerne schiencke nogen med sig aff deris schiencke Kande saa lenge hun warer, dett scheer wdenn Brøede,

Om Øllsmagere
29.

De Brødre som thiltagis aff Oldermendene att smage Øll thill Chompanienn de schulle dett willige giøre Huo dett icke giøre wille bøede 1 tønne øll, men kommer hand icke thiilig naar hannom thilsigis bøde 4 β thill de fattige

Om Øll att Bære i gaardenn
30.

Gulckenn Broder som Bær noget øll i gaarden wdenn Oldermantdt forloff, bøede 4 β.

Huo som bliffuer Giestbøden, och bliffuer Broder

31.

Huilckenn som bliffuer Giestbøden och bliffuer Broder, dend samme schall betalle sitt Heele Ølschudt, huad heller handt kommer først eller sidst i lagett

Huilcken som slaer Begger eller Glass sønder

32.

Huilckenn Broder som slaer Beger, glass eller nogett Andett dricke Kar sønder i Chompagniett, giffue thou begger for ett Kar igienn som hand sønderslogh, och i Bøssen 1/2 ℔.

Om Wndsigelse

33.

Huilckenn Broder eller Broders giest Anden Broder eller hanns giest wndsiger i Chompagniett saa att der er widne thill,

Bøde 1 thønde øll, Och 1 ℔ thill de fattige, Och schall hand sette Borgenn att handt schall være Hannom Aldtingest wbewartt, will hand icke, Da schall Oldermene thillsige Brødrene, saa lenge att hindre hannom, Att Handt bliffuer foruarett till hand fanger itt Andett sindt.

Huemb som Thaller whoffscheligh¹⁾

34.

Huilckenn Broder eller giest som thaller Whoffschelige paa Dannemendt, Danne-suenne, Dannequinder eller ehrlige piger, eller och lader sig wbequemmeligenn see, enten for eller bag, bøede 2 thønder øll och thill de fattige ij Bøssen 1 ℔.

Thend same straff schall och wære, om nogenn suinger²⁾ nogen quinde eller pige vdi dantzen eller dantzer Whoffschelig medt dennom.

Om Brøllup wdj Companiett

35.

Om nogen aff Adellen begierer Chompagniet at giøre deris brøllup wdi, schall giffue till Laugidt 20 Daller

1) »uhøviske«. 2) »svinger«.

Men dersom som de begierer wdi att giøre
Giestbudt wdi som icke er Brøllup
giffue 10 daller

Men dersom som nogen wdenbyes mandt
som icke er aff Adellenn begierde at giøre
sitt brøllup der wdi schall giffue 5 dlr,

Deszligeste dersom nogen Borger eller
Boesiddendis Mandt som boer her i byen,
som icke ehr Broder, schall giffue 3 daller,

Och huilcke aff disze forschreffne som
bruge Chompanienn i saa maade som for-
schrefftt staar, schall Andtuorde Huszitt.
Reennt och well writt igien som det war
tilforne och bøede ald schaden som scheedt
er i laugett.

Om de som ehr schyldig till
Laugitt och Betalle.
36.

Huilcken Broder som noget er schyldig
thill laugidt, och Oldermendene legger han-
nom dett for at betalle, och hand icke will
daa schall hand giffue 2 R. Och Alligeuell
betalle gielden som hand er schyldig thill
laugett.

Om de som ehr schyldig till Laugitt
och icke will Betalle.

36.

Huilcken Broder som noget er schyldig
thill laugidt, och Oldermendene legger han-
nom dett for at betalle, och hand icke will
daa schall hand giffue 2 R. Och Alligeuell
betalle gielden som hand er schyldig thill
laugett.

Om waaben eller werge
att bære till Companiet.

Jngen Broder, Brodersuend, eller
drennghe eller giest, schall bære waabenn
eller werge med sig inden Companiepor-
tenn, det werge schulle de foruare, huem
der icke will wære lÿdige, hand giffue 1 R.
Giøere hand nogen schade da bøede 3 dlr,
Konningens och stadzsens Rett wforsøm-
mitt

Om Broder thilsagt
att forlige nogen sagh.

Naar Oldermendene thilsiger nogle aff
Brødrene att forlige nogen sag som laugit
paa gielder, och de same icke wille holde
huad der handlis och affsigis thennom
emellom dendt schall bøede 1 tønne øll.
for første gang, Anden gang 2 tønner øll,
Thredie gang wære laugett saa nehr, som
alle brødre thÿckis och wille

Om de som Bliffuer
foruist aff Laugitt

Huilckenn Broder som for nogen Haande
sag bliffuer wist aff laugitt och sidenn

Om waaben eller werge att bære
till Companiet.

37.

Jngen Broder, Brodersuend, eller
drennghe eller giest, schall bære waabenn
eller werge med sig inden Companiepor-
tenn, det werge schulle de foruare, huem
der icke will wære lÿdige, hand giffue 1 R.
Giøere hand nogen schade da bøede 3 dlr,
Konningens och stadzsens Rett wforsøm-
mitt

Om Broder thilsagt att forlige
nogen sagh.

38.

Naar Oldermendene thilsiger nogle aff
Brødrene att forlige nogen sag som laugit
paa gielder, och de same icke wille holde
huad der handlis och affsigis thennom
emellom dendt schall bøede 1 tønne øll.
for første gang, Anden gang 2 tønner øll,
Thredie gang wære laugett saa nehr, som
alle brødre thÿckis och wille

Om de som Bliffuer foruist
aff Laugitt

39.

Huilckenn Broder som for nogen Haande
sag bliffuer wist aff laugitt och sidenn

Aff hoffmoedt dierffuis¹⁾ thill at gaa der
 indh igienn denn samme schall Ryllis aff
 Laugidt paa enn tønde
 Dendt samme Rett wære och om snylte-
 gieste,

Om weddie i Companienn
 40.

Huad som weddis i Chompanienn dett
 samme schall drickis i Laugidt, alle Brødre
 thill beste,
 Dessligeste Ald steckeøll och Andet
 sligt.

Om Schaffereenn och Schriffuerenn
 41.

Laugsschaffere dricke friitt alle Laugs-
 dricke, och schall schriffueren haffue 8 1/2
 thill huer Lauge dricke, och dricke frij alle
 dricke,

Om att Thage Hunde med sigh.
 42.

Ingen Broder thage hunde med sigh wdj
 Companiet for wreenheds schyldt, huem
 det giøer giffue 4 β i Bøssen

¹⁾ »fordrister sige.

Om Thieneste Drenge.
 43.

Schall ingen Drenge thillstedis att wære
 Andenstedtz end i stegersitt i Chompani-
 gardenn, och schulle der forbyde¹⁾ deris
 hoszbonde med deris Løchter och haffue
 Ild och danskøll thill schiellighedt, huem
 som bryder daa schall hoszbonden betalle
 eftter schraaen.

Om de der keisis till Skaffere
 44.

Huilckenn Broder som keisis thill schaf-
 fer och will icke thiene Lauget eftter alle
 Brødres sambtøcke, hand giffue 1 tønne øll
 wdj laugidt och i Bøssenn 1 1/2 wdenn hand
 haffuer louglig forfald.

**Brødrene schulle giffue Giesterne
 Rumb**
 45.

Alle Brødre schulle giffue giesterne Rumb,
 paa benckene att sidde med sig huo dett
 eÿ giøere will bøede 1/2 1/2.

¹⁾ afvente (bie).

Att kiære sig først for
Oldermenden, foerendt
for fougden

46.

Huilckenn Broder Anden kierer for fougden for nogen sag som scheer i Companienn da schulle de Alle sammenn lade dennem finde inden Chompanienn med deris Røer, wellferdige, Huilckenn som Hiemme sidder och icke kommer, icke heller forkyndet Oldermendenn sit forfald haffue forbrutt 3 fl .

Om Wærlig sag att
legge nage till

47.

Huilckenn Broder som Anden legger wærlig sag till i Companienn, och kand dett ey beuisze, bøede $\frac{1}{2}$ lest øll och 3 fl i bøssen,

Om Pappagoienn
att schiude till

48.

Huilcken thidt Brødrene bliffuer Tilsagde aff Oldermendene att schiude till pappagoienn da schulle de Alle sammenn lade dennem finde inden Chompanienn med deris Røer, wellferdige, Huilckenn som Hiemme sidder och icke kommer, icke heller forkyndet Oldermendenn sit forfald haffue forbrutt 3 fl .

Att kiære sig først for Oldermenden, foerendt for fougden

46.

Huilckenn Broder Anden kierer for fougden for nogen sag som scheer i Companienn foerendt hand thilforne haffuer dendt sagh beklaget och berett for Oldermendene i Companienn huo det giøer, Bøde 1 th^{de} øll wdi laugidt och $\frac{1}{2}$ fl i Bøssenn

Om Wærlig sag att legge
nogen till.

47.

Huilckenn Broder som Anden legger wærlig sag till i Companienn, och kand dett ey beuisze, bøede $\frac{1}{2}$ lest øll och 3 fl i bøssen,

Om Pappagoienn att schiude till

48.

Huilcken thidt Brødrene bliffuer Tilsagde aff Oldermendene att schiude till pappagoienn da schulle de Alle sammenn lade dennem finde inden Chompanienn med deris Røer, wellferdige, Huilckenn som Hiemme sidder och icke kommer, icke heller forkyndet Oldermendenn sit forfald haffue forbrutt 3 fl .

Om Schiuden till Papp,
goi Konningenn

49.

Dendt som schiuder Pappagoien aff hañom schall schienckis en Engelott¹⁾ wdt aff lauget, Och de som wingerne schiude aff, schall haffue for huer winge et smøcke saa gaatt som $\frac{1}{2}$ gyldenn

Huo som Schiuder
threi schiude.

50.

Finndis nogen Broder som gaar wdt med och icke schiuder 3 schudt thill Pappagoienn bøede 1 fl , wden hand er saa schrobelig hand icke gider²⁾.

Huad Kongen schall oplegge
i Companienn och om weddie

51.

Naar Pappagoien er affschiodt, daa schall alle Brødrene følge Pappagoi Konningen till Chompanienn igienn, och der schall opleggis for Brødrene 4 thønder gaat thýdst-øll auf laugsens øll. Och huilcke som haffue hannom straxs deris weddie, och schall Oldermendene bestille øllitt før de gaa wd och beggere derhoes.

Om Schienck till Pappgoi
Konningenn

49.

Dendt som schiuder Pappagoien aff hañom schall schienckis en Engelott¹⁾ wdt aff lauget, Och de som wingerne schiude aff, schall haffue for huer winge et smøcke saa gaatt som $\frac{1}{2}$ gyldenn

Huo som Schiuder threi schudt.

50.

Finndis nogen Broder som gaar wdt med och icke schiuder 3 schudt thill Pappagoienn bøede 1 fl , wden hand er saa schrobelig hand icke gider²⁾.

Huad Kongen schall oplegge i
Companienn och om weddie

51.

Naar Pappagoien er affschiodt, daa schall alle Brødrene følge Pappagoi Konningen till Chompanienn igienn, och der schall opleggis for Brødrene 4 thønder gaat thýdst-øll auf laugsens øll. Och huilcke som haffue hannom straxs deris weddie, och schall Oldermendene bestille øllitt før de gaa wd och beggere derhoes.

1) Se S. 195. 2) d: »kan«.

Om Pappegoj's hustru
att lade att thage.

52.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or court record.

Om Konningem wære
fri for Ølschudt

53.

Handwritten text in cursive script.

Om Threi Aar att
schiude pappegoier

54.

Handwritten text in cursive script.

Om Pappegojstangen Neder
att thage.

52.

Huilckenn som Pappegojenn affschiuder hand wære forpflichtig att lade pappegojenn nedtagis paa sin egen bekostning, Och dessligeste wehre forpflichtig att leffuere Pappegojenn i marckenn om Aarett der effter, och da lade Reitze pappegojenn paa sinn egen bekostningh

Schall Konningenn wære fri for
Ølschudt

53.

Schall och samme Pappegoj Konning wære frij for Ølschudt wdi alle Adeldricke och der thill medt haffue thou frij giester med fordantz och schall hand wære forpflichtig at bære Pappegoien Retschaffenn om sinn Hals i alle Dricke, eller bøde 2 Thønder øll och 1 1/2 j Bøssen,

Om Threi Aar att schiude
pappegoien

54.

Huilckenn som Threÿ Aar effter hin Andenn schiuder pappegoien aff, dendt schall hannom affløeszis effter sitt wærdt.

Om Thieniste
piger.

55.

Handwritten text in cursive script.

Om Maÿgræffue
att Ride maÿ i bye.

56.

Handwritten text in cursive script.

Att Keÿsse Maÿ,
græffue

57.

Handwritten text in cursive script.

Om Thieniste piger.

55.

Alle Brødre schulle thilsige deris hustruer Att de ingenn thienistepiger thager med dennom thill Companienn, wden de som strax gaar hiemb igienn, Giør nogen her emoed da schall husbonden bøde 1/2 1/2 1/2, ligesaa wdi Maÿgreff øll

Om Maÿgræffue att Ride
maÿ i bye.

56.

Naar som schall Ridis wdj Maÿ, och Keisis Maÿgræffue, daa schulle Oldermendene en dag eller thow thilforne, lade menige Brødre thilsige, thill steffne, Och da Eendrechtelige beslutte, om der schall Keisis Maÿgreffue eller eÿ: Att huer kanndt flÿ sig Heste, och Andet som hand der till behøffuer,¹⁾

Att Keÿsse Maÿgræffue

57.

Naar Brødrene ere wdredne och Maÿgreffuenn schall Keisis och giffues Krantz daa schall Borgemesterne med Oldermendene, och nogle aff de gamble Maÿgreffuer

¹⁾ I Neues Staatsbürgerliches Mag. 1832, I Bd., S. 654, hedder det 3. Tirsdag i Pinsen fra Slesvig i Aaret 1560: »Den grønne Maj blev indført under fuldt Gevær af 230 Personer, deriblandt 31 i Rustninger, 52 med Hagebøsser, 85 med Hellebærder, Federspyd og deslige. Majgreve var Andreas Siilfgrave, Raadsherre.....

11 Dend same som Tagis thill Maygrefuenn
och Huilckenn de giffue Krantzenn, hand
wære Maygrefuenn, wære sig Raadmand Bÿ-
fougidit, Borger, eller suend som icke haf-
fuer werridt thilforne,

**Huad Maygrefuenn
schall giffue**

58.

Dend same som Tagis thill Maygrefuenn
schall giffue Brødrene naar Oldermendene
thilsige, 1/2 læst gaatt thydstøll och med in-
genn Anden thing besueris, vden att Maÿe¹⁾
Huszitt och betalle Begerne och spillemen-
dene, och dend Maÿ som indföris, och eÿ
widere wnder 10 1/2 brøde.

**Huad Maygrefuenn schall
föris medt**

59.

Schall Companie laugidt, ære dend som
Maygrefuenn bliffuer, medt en Gÿlden Krantz
paa sinn Hatt saa goed som thou daller,

**Maygrefuenn dricke
friit i alle
Adelldricke**

60.

Schall och samme Maygrefuenn dricke friet

Ride fra haaben och Keisze Maygrefuenn
Och Huilckenn de giffue Krantzenn, hand
wære Maygrefuenn, wære sig Raadmand Bÿ-
fougidit, Borger, eller suend som icke haf-
fuer werridt thilforne,

Huad Maygrefuenn schall giffue

58.

Dend same som Tagis thill Maygrefuenn
schall giffue Brødrene naar Oldermendene
thilsige, 1/2 læst gaatt thydstøll och med in-
genn Anden thing besueris, vden att Maÿe¹⁾
Huszitt och betalle Begerne och spillemen-
dene, och dend Maÿ som indföris, och eÿ
widere wnder 10 1/2 brøde.

Huad Maygrefuenn schall föris medt

59.

Schall Companie laugidt, ære dend som
Maygrefuenn bliffuer, medt en Gÿlden Krantz
paa sinn Hatt saa goed som thou daller,

**Maygrefuenn dricke friit i alle
Adelldricke**

60.

Schall och samme Maygrefuenn dricke friet

¹⁾ Pynte med Majløv, udsmykke.

12 Dend same som Tagis thill Maygrefuenn
och Huilckenn de giffue Krantzenn, hand
wære Maygrefuenn, wære sig Raadmand Bÿ-
fougidit, Borger, eller suend som icke haf-
fuer werridt thilforne,

**Huad Maygrefuenn
schall giffue**

61.

Naar Maygrefuenn will giøre sitt gilde
daa schulle Brødrene, som ware wdredne,
med, Naar dennom thilsigis, alle møde
med deris hustruer och døtre, wdi dan-
sche Companiatt att giøre dennom glade
medt deris Maygrefuenn,

**Om Kong Mayt
will komme wdi
Companiatt.**

62.

Dersom Kong: Mayt wor Naadigste herre,
will forÿdmÿge sig, att komme thill samme
Afttendantz eller och menige Brødre samb-
tøcke; Att bede nogenn aff Adellenn, eller
nogen aff de lærde mendt wdi Universite-
tet daa schall dog Maygrefuenn indted
ÿder mere besueris endt forskreffuidt staar
Meden huad Andenn omkostning der
scheer schall Regnis naar steffne holdis och
betalis aff laugsens pendinge som i Anden
Drick.

wdj alle Adelldricke, och haffue thou frij
giester, huer aftten, thill saa lenge der Kei-
szis enn Anden wdi hanns stedt, medt for-
dantz eftter gammell Seduanne,

Om Maygrefuenns Gilde,

61.

Naar Maygrefuenn will giøre sitt gilde
daa schulle Brødrene, som ware wdredne,
med, Naar dennom thilsigis, alle møde
med deris hustruer och døtre, wdi dan-
sche Companiatt att giøre dennom glade
medt deris Maygrefuenn,

**Om Kong Mayt will komme wdi
Chompaniatt,**

62.

Dersom Kong: Mayt wor Naadigste herre,
will forÿdmÿge sig, att komme thill samme
Afttendantz eller och menige Brødre samb-
tøcke; Att bede nogenn aff Adellenn, eller
nogen aff de lærde mendt wdi Universite-
tet daa schall dog Maygrefuenn indted
ÿder mere besueris endt forskreffuidt staar
Meden huad Andenn omkostning der
scheer schall Regnis naar steffne holdis och
betalis aff laugsens pendinge som i Anden
Drick.

*Om Illebrand scheer
Nogen Broder,*
63.
Item Huilckenn Broder som Aff Illebrand,
siøe och sand, eller nogen Andenn
Merckelig schade thilkommer som Hand
icke Kand bedre, daa schall alle Brødrene
komme hannom thill hielp, huer eftter sinn
wilge, eller aff Bøssen, huilckett Oldermen-
dene och Brødrene best siunis. bliffr och
nogne aff Brødrene saa Arm, att hand nødis
thill att thigge, och dend fattigdom icke
kommer for hans forsømmelsze, schyld,
daa schall och alle Brødrene wehre plich-
tige till, Att komme hannom thill hielp
Huer eftter sinn formuffue,

*Huo som Raaber wschielligen paa
Schiencker*
64.
Huo som Raaber wschielligenn paa
schienger med spodtsche och haanlige
ordt. Bøde 1 R i laugit,
Att schriffue Giesternis Nauffnn
paa itt Zeddell
65.

Om Illebrand scheer Nogen Broder,
63.

Item huilckenn Broder som Aff Illebrand, siøe och sand, eller nogen Andenn Merckelig schade thilkommer som Hand icke Kand bedre, daa schall alle Brødrene komme hannom thill hielp, huer eftter sinn wilge, eller aff Bøssen, huilckett Oldermenedene och Brødrene best siunis. bliffr och nogne aff Brødrene saa Arm, att hand nødis thill att thigge, och dend fattigdom icke kommer for hans forsømmelsze, schyld, daa schall och alle Brødrene wehre plichtige till, Att komme hannom thill hielp Huer eftter sinn formuffue,

Huo som Raaber wschielligen paa Schiencker

64.
Huo som Raaber wschielligenn paa schiencker med spodtsche och haanlige ordt. Bøde 1 R i laugit,

Att schriffue Giesternis Nauffnn paa itt Zeddell

65.

Att Husitt att Drauffue
66.
Schall ingen Mand som icke er aff Adell thend will giøre Brøllup wdi Companiet, drage Compagniet eller Brudehusitt Anderledis, endt eftter gammell Seduane, huemb dett giøer, bøede emoedt laugett $\frac{1}{2}$ lest øll och 11 R emoed Kongen och 11 R emoed Bÿen,

Om Broder eller Søster Affdøer
67.
Att Naar nogenn aff Brødrene, eller Søsterne, eftter Gudts willie døer och Affgaar daa schall thilsigis menige brødre och søstere en dag thilforne, at møede wdj Companiet førrenndt Klockenn slaer 12, Och saa Ordentlig

Huilckenn aff Brødrene som Beder nogenn giest, wære sig enten Mandz eller suendtz quindis eller pigis Personn Dend samme Broder schall wære forpflichtig att giffue schafferen same giestis's Naffn paa et seddell wnder 1 tønne øls Brøede,

Om Husitt att Drauffue¹⁾

66.
Schall ingen Mand som icke er aff Adell thend will giøre Brøllup wdi Companiet, drage Compagniet eller Brudehusitt Anderledis, endt eftter gammell Seduane, huemb dett giøer, bøede emoedt laugett $\frac{1}{2}$ lest øll och 11 R emoed Kongen och 11 R emoed Bÿen,

Om Broder eller Søster Affdøer

67.
Att Naar nogenn aff Brødrene, eller Søsterne, eftter Gudts willie døer och Affgaar daa schall thilsigis menige brødre och søstere en dag thilforne, at møede wdj Companiet førrenndt Klockenn slaer 12, Och saa Ordentlig

¹⁾ drage D : tjælde, dekorere.

gaa thilsammen, thil dend døde och saa
følge hannom, eller hinde thill sitt leyer-
sted fordj dett er dendt sidste welgierningh
Mandt kandt beuisze sinn Broder eller Sø-
ster wdj denne werdenn. Huem icke møe-
der wdj Companiet førendt 12 slaer dendt
schall giffue 4 β, wdj Bøszenn eller giøre
sin wndschyldinng hoes Oldermendene.

Copia
Det Danske Companis Schraa
och Regell A^o 1582.

Hvor sig alle brøders naffne,
baade Adell och wadel som nu
15 Junij A^o 1620.

N°. 30

gaa thilsammen, thil dend døde och saa
følge hannom, eller hinde thill sitt leyer-
sted fordj dett er dendt sidste welgierningh
Mandt kandt beuisze sinn Broder eller Sø-
ster wdj denne werdenn. Huem icke møe-
der wdj Companiet førendt 12 slaer dendt
schall giffue 4 β, wdj Bøszenn eller giøre
sin wndschyldinng hoes Oldermendene.

Copia
Det Danske Companies Schraa och
Regell A^o 1582.

Hvor huoss alle brøders naffne,
baade Adell och wadel som nu
leffur. signat: 15 Juny A^o 1620. } Med anden
Haandskrift.

N°. 30

I Indledningen til den reviderede Skraa af 1582 nævnes for 1. Gang officielt Selskabets nye Navn: »Det hellige Trefoldighedslaug i det Danske Kompagni«.

Ved Sammenkomsten den 22. Maj 1582 bliver Skraaen oplæst og godkendt af Borgmestre og Raad samt Laugets Brødre; forinden er dog udnævnt 24 Brødre til at gennemgaa Revisionsforslaget, der indstilles til endelig Godkendelse; en Slutningsbemærkning om, at Papegøjekongen slet ingen Udgift skal have med Vin, Øl eller Mad i nogen Maade uden alene at nedtage Papegøjestangen og igen opsætte Papegøjen, tyder paa, at der om denne § har været nogen Uoverensstemmelse til Stede, hvorefter de 24 underskriver.

Ved Revisionen bortfaldt selvfølgelig alt, hvad der kunde minde om den katolske Tid¹⁾: Messer, Processioner, Bøder i Voks; ligeledes bortfaldt *Faste-lavnsdrik* og den dermed forbundne Karnevalslystighed. Men forøvrigt er Revisionen foretaget med stor Nænsomhed.

I god Overensstemmelse med de nye Forhold er det saaledes ogsaa, naar det i Stedet for Kirken nu er de lærde Mænd fra Universitetet, der vises en vis Hyldest, idet de nævnes ved Siden af Adelen som kærkomne Gæster, og det i den samme § (62), der omtaler Hs. Majestæt Kongens Besøg i Kompagniet.

De gamle Bestemmelser, navnlig de, der vedrørte Ordenens Opretholdelse, er med en vis Pietet bibeholdt saaledes, at de ikke blot Ord til andet, men endogsaa næsten i samme Rækkefølge er optagne i den nye Skraa alene med de nødvendige Sprogrettelser.

I § 1 fastsættes, at den ene Oldermænd skal være enten en Borgmester eller en Raadmand; heri ses at Selskabet knyttet endnu mere intimt til

¹⁾ Som Erstatning blev Navnet ændret til »det hellige Trefoldighedslaug i det Danske Kompagni«.

Magistraten. I § 4 bestemmes, at de gamle Oldermænd skulde aflevere Regnskab, naar der hver andet Aar vælges en ny Oldemand. Og de fleste af de nye Tilføjelser er kun saadanne, der enten er en nødvendig Følge af det selskabelige Livs Udvikling i de forløbne 150 Aar, eller saadanne, der er foranledigede ved de ved Skraaen indførte nye Ildvaaben »Rør«, Gevær. Det er saaledes ganske morsomt gennem de nye Bestemmelser at kunne forfølge, hvorledes det selskabelige Omgangsliv har udviklet sig i Tidernes Løb. Det forbydes saaledes i den ny Skraa § 42 at tage Hunde med sig i Kompagniet »for Urenheds Skyld«, Tjenesteregnene henvises i § 43 til Stegerset i Kompagnigaarden for der at afvente deres Husbonde med deres Lygter, og i § 55 paalægges det Brødrene at tilholde deres Hustruer ikke at tage Tjenestepiger med sig til Kompagniet uden straks at lade dem gaa hjem igen.

I § 65 forlanges, at Gæsternes Navne, det være sig Mand eller Svend, Kvinde eller Pige, skal afgives paa en Seddel til Skafferen af den Broder, der har Gæsten med.

Begyndelsen af § 16 er ogsaa ny; den forlanger, at alle Brødre, der er i Byen og ikke ligger syge, skal komme i Lauget ved Sammenkomsterne.

Efter § 5 at dømme har der i Kompagniet været forskellige Anskuelser om Nødvendigheden af at udvide Kompagnihuset.

I 1545 har Kompagniet allerede Mursten staaende parat, se S. 174, hvor der udlaanes 1000 Mursten til Universitetet, som atter afleverer Murstenene samme Aar.

Den ene store Sal har ikke altid været tilstrækkelig ved Udlejning til Bryllupsfester, der som Regel varede flere Dage; i lignende Gildehuse i Udlandet var disse forlængst bleven udvidede, saaledes at der tillige fandtes en mindre Sal, hvor de mere fornemme Gæster kunde trække sig tilbage til, ligesom der fandtes et Brudekammer for Brudefolkene, hvilket navnlig var af Betydning, naar disse var udenbys.

Meget tyder paa, at der omkring 1545 er paabegyndt en Udvidelse, saaledes ogsaa den sorte Stentavle med de sirlig skrevne forgyldte Bogstaver¹⁾ indmuret over Porten ud mod Gaden:

»Denne Huus kaldis den Danske Compagni
For Brøderskab som boer der udi.
Hellig Trefoldigheds Laug kaldis det oc med Ære
Derfor bør ingen u-ærlig der at være.
Gud giffve dennem alle som her gaar ind og ud
at elske hver andre aff Sind oc Hu.«

De sidste 2 Linier giver et lille Hib til de forskellige Anskuelser indenfor Broderskabet. I 1579 var den russiske Gesandt indlogeret i Danske Kompagni. Hvorledes kan dette tænkes, uden at Kompagnihuset har været udvidet?

¹⁾ Resen Inscp. 288.

Af Indledningen til den middelalderlige Skraa (Kapitel I, S. 7) ser vi, at der i 1591 og 1592 ved Mathias Hansens og Hendrich Rogentins Omsorg paa alle Kompagnibrødres Bekostning er opført et grundmuret Hus ud til Gaden; Bygningen havde Port, hvorover der mod Gaarden var indmuret en Sten med følgende Indskrift¹⁾: »Aar 1592 Lod Matts Hanssen oc Hendrich Rogentin dette Huuss bygge oc renovere paa alle Compagnietz Brødres Bekostning«, og mod Gaden, nedenunder den foroven omtalte sorte Stentavle: »CONCORDIA RES PARVÆ CRESCUNT DISCORDIA MAGNÆ DILABVNTUR 1591« (Ved Endrægtighed trives de smaa Ting, ved Tvedragt falder de store).

Efter Branden 1728 var Murene bleven staaende, og endnu i 1764, da Etatsraad, Generalpostdirektør Jens Christian Lange ejede og beboede Gaarden, fandtes den sorte Stentavle²⁾, medens de 2 andre med Aarstallene 1591 og 1592 ikke mere eksisterede.

Priserne for Leje af Kompagnihuset til Bryllup eller andet Gilde sættes op (§ 35) (se den middelalderlige Skraa, S. 13 og 15); ligeledes ændres Indgangspengene til 10 Mark for en Broder og kun 2 Mark for en Søster (§ 8).

Som ny Embedsmænd ansættes der Laugsskaffere (§ 7, 10, 41, 44 og 65); de var en Art Stolsbrødre (Bisiddere), altsaa Oldermændenes Hjælpere og Stedfortrædere; Skafferne drikker frit i alle Laugsdrikke, ligesom Oldermændene og Laugsskriverne, der desuden skal have 8 Mark til hver Laugsdrik.

Dansen — at komme til Aftendans paa Kompagniet — har spillet en stor Rolle i det selskabelige Liv i Kompagnihuset, baade i selve Lauget og udenfor Laugssammenkomsterne (§ 6, 7, 34, 53, 60 og 62). Den middelalderlige Kædedans (Langdans) var i det 16. Aarhundrede begyndt at blive afløst af Polskdans (Pardans)³⁾. Slutningen i § 34 tyder paa, at Polskdans har været indført, thi her fastsættes en Bøde paa 2 Tdr. Øl og 1 Mark i Bøssen »om Nogen svinger nogen Kvinde eller Pige i Dansen eller danser uhøvisk med dem«.

I § 7 omtales i Slutningen Fakkeldansen med nøjagtige Regler for, hvorledes denne Dans skulde danses. Fakkeldansen var særlig en Brudedans, et Udslag af den gamle Tro paa Ildens signende Magt. Fakkeldansen blev ført af 2 Fordansere.

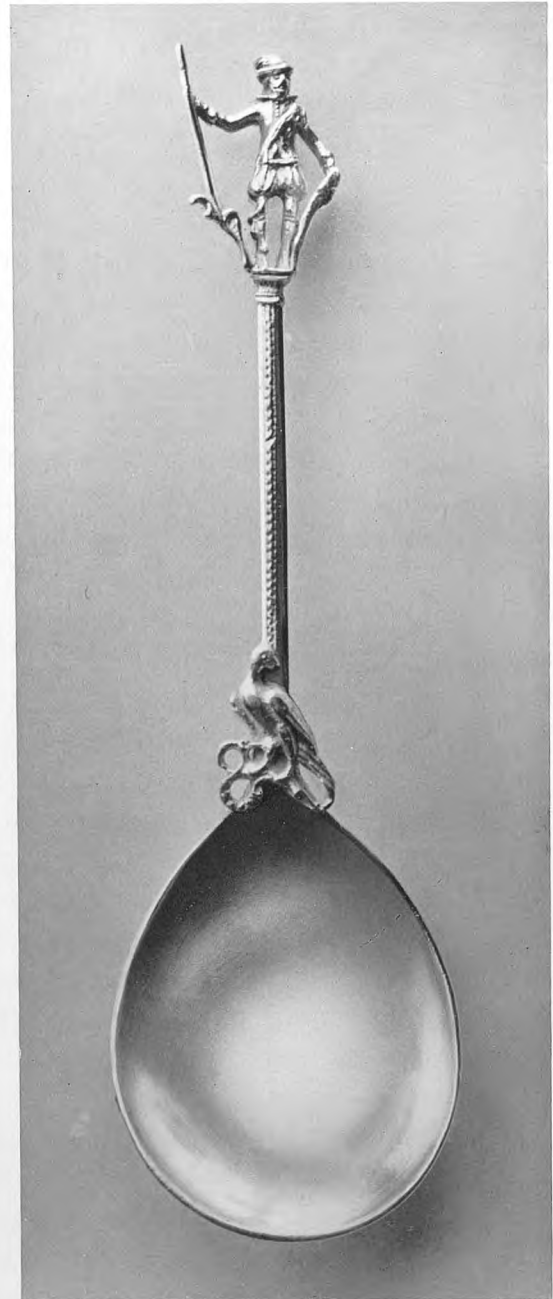

Papegøjekongen (§ 49-54) faar i Præmie af Lauget en Engelot, en engelsk Guldmønt, som kom her til Landet ved at blivet benyttet som Betaling af Øresundstold⁴⁾. Desuden skal han bære Papegøjekæden om sin Hals i alle Drikke.

¹⁾ Raad. A. Bog No. 17, S. 384. ²⁾ Wivet II. S. 66 og Jonges Kbhvn.s Beskr. I. S. 384.

³⁾ Se H. Grüner Nielsen, Vore ældste Folkedanse i »Danmarks Folkeminder«, No. 16.

⁴⁾ Den gælder 80 engelske Gram, er af 22 Karat Guld og 2,6 cm i Diameter. Paa den ene Side ses Ærkeengelen Michael i Færd med at dræbe et Uhyre med et langt Spyd, langs Randen læses: ELIZABETH D. G. ANG. F. R. E. T. H. I. REGINA, hvilket betyder Elisabeth, Dronning af England, Frankrig og Irland; paa den anden Side ses et Skib med Dronningens Vaaben; langs Randen læses: A DNO. FACTUM EST ISTUD EST MIRARI, hvilket betyder: Af Herren er det gjort, det er underfuldt. Her i Landet var den 10 Shilling værd. If. Greifswalds Bryllups Ordning af 1592 maatte Brudgommens Gave til Bruden ikke være mere end en Engelot.

Om det af Kong Christian III lovede Gæstebud hører vi ikke noget i Skraaen. Papegøjen har nu faaet 2 Vinger, og Lauget udsætter et Smykke til $\frac{1}{2}$ Gyldens Værdi for hver Vinge. Der er en Mulighed for, at dette Smykke en Gang har været en Ske, se Afbildningen.

Skeen er den eneste Rest af Selskabets gamle Sølvskat, hvoraf 1087 Lod Sølv blev solgt i Anledning af Statsbankerotten i 1813³⁾. Skeen er fra Frederik II's Tid, Aarstallet 1587 og Bogstaverne C B er graveret op. Paa Skaftet

³⁾ Se Selskabets Resolutionsprotokol for 1813.

foroven staar en Skydebroder med Krave og Knæbukser, et Skjold i venstre Haand og en Bøsse i højre Haand; forneden sidder en Papegøje, hvilket kunde tyde paa, at Skeen havde været Gevinst ved en Papegøjeskydning, antagelig i 1587, og at Gjert Busk von Brunswig (optaget 1580) har været den heldige Vinder. Bogstavet G er ved Opgravningen blevet ændret til C. Fra ca. 1587 findes ingen Medlemmer med Forbogstaverne C. B.

Guldsmedemærket er antagelig Sivert Islænder¹⁾, der døde 1610.

I den middelalderlige Skraa udnævnes hvert Aar en Majgreve, i den ny Skraa skal det først besluttes ved et Møde (§ 56), om der overhovedet skal vælges en Majgreve; er dette Tilfældet, skal Borgmestrene, Oldermændene og nogle af de gamle Majgrever (§ 57)²⁾ under Udfærden ride fra det øvrige Selskab for at vælge Majgreven, og den, de giver den gyldne Krans³⁾ paa hans Hat, er kaaret til Majgreve, det kan være saavel Raadmand, Byfoged, Borger eller Svend, som dog ikke før har været Majgreve. Efter Oldermændenes nærmere Tilsigelse skal Majgreven give Brødrene 6 Tdr. godt Tyskøl, »maje« Huset og betale de Majgrene, der indføres dertil, samt Bægre og Spillemandene (§ 58).

Til Majgrevens Gilde i Danske Kompagni skal alle Deltagere fra Majridningen møde med deres Hustruer og Døtre og »gøre dem glade med deres Majgreve« (§ 61). Dersom Kongen, vor naadigste Herre, vil komme til samme Aftendans, eller menige Brødre indbyder nogen af Adelen eller af de lærde Mænd ved Universitetet⁴⁾, da skal Omkostningerne, der derved foranlediges, betales af Laugets Penge, ligesom i »anden Drik« (§ 62). Til Gengæld for Majgrevens store Udgifter skal han med 2 Gæster drikke frit i alle Adeldrikke, lige til der vælges en ny Majgreve i hans Sted; ligeledes har Majgreven Ret til »Fordans efter gammel Sædvane«. Majgrevens Gilde har været Kompagniets største og festligste Sammenkomst.

§ 63 om at komme Brødrene til Hjælp er omtalt i Kapitel I, S. 24-5.

Den sidste Paragraf omtaler Medlemmernes Forpligtelse til at følge ved Begravelser; i August 1578 er der udstedt en ny Forordning⁵⁾ om Begravelse, og i Overensstemmelse hermed giver § 67 nye Regler for Medlemmerne; allerede den 26. Juli 1625 forbyder Christian IV Medlemmerne af Danske Kompagni at bære deres Medbrødres Lig til Jorden⁶⁾.

Den Side 174 omtalte Broderbog af 1542 (en Afskrift af 29. Februar 1623) er som nævnt skrevet af samme Laugsskriver, der har taget de andre Afskrifter, (Litra A) Skraaen og (Litra B) de 3 Fortegnelser. Laugsskrivernes Haandskrift fortsætter som tidligere anført lige indtil 1643 i Broderbogen. Papiret, han har benyttet, bærer samme Fabriksvandmærke som

1) 12.-8.-1608 var Søffren Islænder Kirkeværgen ved Helligaandskirke, Dok. i Rigs. A.

2) Ved det store Gilde i Reval kaares Majgreven efter lignende Regler. 3) Til 2 Dalers Værdi (§ 59).

4) Formodentlig fandt denne Skik allerede Sted i 1543-45, se S. 173, hvor Universitetets Kasse betaler $\frac{1}{3}$ til hver af 2 Majgrevers Kost og 2 Daler til en Papegøjekonges Kost.

5) K.D. I. 470-2. 6) K.D. V. 86.

det, Skraaen er skrevet paa, nemlig 2 Taarne med en mellemliggende Port, men hver med sit Bogstav, henholdsvis L og N.

Broderbogen af 1542 er den kosteligste Skat, som »Det Kongelige Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab« ejer.

Bogen er i Folio i gammelt Læderbind med Spænder og Metalbeslag. Bindet er 33,5×21,5 cm med ny Læderryg, forgyldt paa Snittet af Bladene og med 346 Sider. Bag i Bogen er indsat forskellige senere Skrivelser; ligeledes er 2 Blade, 143 og 144, indsat senere¹⁾. Paa Forsiden af Bogen har staaet i forgyldte Bogstaver foroven: *Dansche*, og forneden: *Companie*; paa Bagsiden foroven: *Broder*Bog*, forneden: *Her i Kiøben**Haffn*²⁾; og ved Siderne tilvenstre: »AN«, tilhøjre: NO«, og derunder tilvenstre: »16« og tilhøjre: »23«. Alle 8 Hjørner er beslaaet med drevet Messing, mærket H. L., Guldornamenterne er meget svage. Det ene Spænde mangler.

Titelbladet lyder saaledes:

Dett²⁾ Dannelsche³⁾ Comopanie.²⁾
Broder Bog Her wdi Kiøbennhaffn
Huor wdi findis anteignitt alle Companie
Laugs Bröder Dierris Naffn
som Sig vdi den Hellig Træfoldighedtz-
laug Haffuer Inladitt siden Mand schreff
effter Christi Biurd 1542 huilcken
Bog er Rennueritt Och for Nyett paa
Menninge Laugs bröders Bekostning
Den 29 februarij Mand schreff
Aar 1623.

Forsiden af de næste 28 Blade er reserveret Beretningen om Optagelse af kongelige Personer.

De første 5 Blade er alle udførte samtidig med Titelbladet og alle 5 ensartede med en sort Tavle paa Midten omgivet af Zirater og Blomsterslyngninger efter samme Tegning, men i forskellige Farver. Indskriften paa de 5 sorte Tavler er med forgyldte Bogstaver og omtaler Optagelsen saaledes:

1) Anno 1542 er den stormægtige højbaarne Fyrste og Herre Kong Christian III, udvalgt Konge og Herre til Danmarks og Norges Krone etc., bleven Broder i det Hellige Trefoldigheds Laug i det Danske Kompagni i København. Ved denne Lejlighed skænkede Kongen Brødrene den forgyldte Sølvkæde med en forgyldt Papegøje, hvis ene Side var smykket med Kongens Billede under Glas, bestemt til at pryde Papegøjekongen (nærmere S. 171). Hans Dronning Dorothea skænkede i 1557 Staden København et Brudesmykke, som blev opbevaret paa Raadhuset, og som i Hundrede Aar blev

1) Vedrørende Christian IX og Dronning Louise.

2) I rød Farve. 3) I blaa Farve.

baaret af Tusinder af Borgerdøtre, naar de stod Brud. Nu findes det i Københavns Bymuseum paa Raadhuset¹⁾.

2) Anno 1556 har den stormægtige Fyrste og Herre Kong Frederik II, udvalgt Konge til Danmark og Norges Krone etc., sig indladet at være udi den Helligtrefoldighedslaug i det Danske Kompagni i København.

3) Anno 1595 den 26. Juni ved Pintsedrikken er vor allernaadigste Herre og Prins, Christian IV, udvalgt Herre og Konge til Danmark og Norges Krone etc., naadigst indtraadt og bleven Broder udi den Helligtrefoldighedslaug i det Danske Kompagni i København. Gud give hans Naade længe at leve og regere, saa det kunde komme Gud til Lov og Ære og sine fattige Undersaatter til Trøst og Glæde.

4) Samme Aar og Dag i Pintsedrikken er den højbaarne Fyrste og Herre Hertug Ulrich²⁾, Biskop til Schwerin, naadigst indtraadt og bleven Broder udi den Helligtrefoldighedslaug i det Danske Kompagni etc. i København.

5) Anno 1622 den 11. Juli i Pintsedrikken er hans fyrstelige Naade, højbaarne Fyrste og Herre, Christian V³⁾, udvalgt Prins til Danmark og Norges Krone etc., bleven Broder udi den Helligtrefoldighedslaug i det Danske Kompagni.

Paa Bagsiden (undtagen paa Hertug Ulrichs) er antegnet med danske Frakturbogstaver de Adelspersoner, der samtidig blev Laugsbrødre.

Den 29. Februar 1623, da Broderbogens Afskrift var fuldendt, fandtes der nu 28 ubeskrevne Blade; paa det følgende Blad anføres, at der i 1573 blev optaget Slotsherre Morten Wensterman og 19 lærde Mænd, og paa Bagsiden skrives, at Slotsherre Christen Windt og Admiral Arild Olsøn er bleven Laugsbrødre i 1576. Herefter følger en lang Række menige Laugsbrødre, der nu indføres samlede, men selvfølgelig ikke er optagne paa én Gang — det er rimeligvis samtlige menige Laugsbrødre fra Bogens Begyndelse og indtil 1576; derimod er alle Laugssøstre ganske udeladt i Afskriften.

De menige Laugsbrødre skrives med almindelig mindre Skrift, og saaledes fortsættes Broderbogen til 1622 (Blad 53 incl.).

Herefter fandtes 118 hvide Blade, og paa det derefter følgende Blad (det sidste i Bogen) staar skreven en Kopi af Frederik II's Brev til »Dette Danske Compagnia« givet paa »Croneborig« Slot den 14. Februar og Aar 1580 vedrørende Toldfrihed paa 10 Læster Rostocker Øl til ». . . oss elskelige Borge-mestere, Raadmendt och meenige Laugsbrødre, wdi Companiet wdi Kjøbenhaffn aarligen thill dierris Companiæs Laugs Behoff Kiøbendis worder«

I det foranstaende er givet et Billede af Broderbogens Udseende i 1623; men desværre er de 5 Kongeblade ikke nogen Kopi af en tidligere Broderbog, hele Kompositionen saavel som ogsaa Teksten vidner om at være fra

¹⁾ Se Hans Christopher Hersleb: Om Brudesmykket som Dronning Dorothea har foræret Kjøbenhavns Raadstue, etc. u. St. o. Aar, in-8.

²⁾ Christian IV's Broder (1578—1624). ³⁾ Han var Chr. IV's ældste Søn (1603—47), se S. 174.

1620-23 og uden Forsøg paa at kopiere den gamle Bog; derimod kan man vel nok betragte som givet, at Aarstallene er rigtig overførte fra den tidligere Broderbog — Ordet »Helligtrefoldighedslaug« er næppe fra den tidligere Broderbog. Dette Navn nævnes første Gang i Dokumenterne den 12. April 1662, efter min Antagelse stammer Navnet tidligst fra den reviderede Skraa af 22. Maj 1582 og har i den oprindelige Broderbog ikke været anført, da Christian III i 1542 og Frederik II i 1556 blev optagne i Danske Kompagni, se S. 172 og 197.

Efter 1623 er Broderbogen bleven ført videre af samme Laugsskriver til og med Søndagen efter Hellig 3 Kongers Aften 1643.

I denne Periode er følgende kongelige Personer bleven optagne:

- 1) I 1628-29 ved Juledrik, Hertug Ulrich (1611-33), Christian IV's Søn,
- 2) den 26. December 1642, Hertug Mauritz til Sachsen—Zeitz, en Broder til Kronprins Christians Hustru, Magdalene Sibylle. Hertug Mauritz var født 28. Marts 1619, blev i 1650 Administrator for Stiftet Naumburg og døde 4. December 1681. Han var den fjerde Søn af Kurfyrsten Johannes Georg I.

Endvidere indeholder Broderbogen fra denne Periode Referater af 2 Generalforsamlinger, holdt i Danske Kompagni den 2. Oktober 1628 og den 2. December 1630.

Den ny Laugsskriver har ikke den gamles smukke Kancellihaandskrift, men giver nogle flere positive Oplysninger:

3. Juledagsaften 1650 optages Kong Frederik III med 20 Adelsmænd; i samme Juledrik optages 29 af den borgerlige Stand; ved disse har Laugsskriveren senere ved den 25. tilføjet: »død«, og ved den ene, Arent Berntsen, tillige 1681, han døde den 29. December 1680; hans Eftermand som Raadmand blev indsat den 10. Januar 1681. Ved Slotsskriver Jacob Ejlertsen har Laugsskriveren ogsaa tilføjet: »død«, Slotsskriveren var i 1669 bleven Raadmand, han levede endnu 9. Marts 1681, men hans Eftermand som Raadmand blev indsat den 3. Marts 1682; Jacob Ejlertsen er altsaa død omkring 1682. Disse Tidsangivelser viser, at Broderbogen af 1623 indtil 3. Marts 1682 har været i Danske Kompagnis Besiddelse.

Herefter forsvinder Broderbogen, og naar den atter fremdrages i 1759, skyldes det rimeligvis Justitsraad, Højesteretsadvokat Frederik Wilhelm Wivet (1728-90), der blev optaget 2. Juli 1759, og som ved at forhøre sig hos sin gode Ven, Dr. Erik Pontoppidan (1694—1764), om Selskabets Historie erfarer, at Broderbogen findes i god Behold i Raadstue-Arkivet.

I 1664 nævner han, efter de 2 omtalte Generalforsamlingsreferater, hvem, der har været Oldermænd og Skaffere fra 1630-64, og slutter med at oplyse, at Brødrene ingen Sammenkomster havde afholdt fra 1650-64, hvorfor Broderskabets borgerlige Medlemmer næsten er uddøde.

I 1654 rasede en heftig Pest i Byen og bortriver ca. 8600 Mennesker. I Begyndelsen af 1658 gaar Svenskekongen Carl Gustav over Isen til Sjæl-

land; ved Freden den 18. Februar 1658 undgik København Belejring denne Gang. Den 11. August samme Aar staar Svenskekongen igen foran Byen; den hollandske Flaade med Hjælpetropper ankommer den 29. Oktober og Danske Kompagnis Hus indrettes til Lazaret for de hollandske saarede.

Den 10.-11. Februar 1659 er Stormen paa København. Den 31. Maj 1660 opgiver Svenskerne Belejringen og drager bort.

Den 12. Maj 1667 holdes Christopher Ulfelds Bryllup i Danske Kompagnihus.

Ved Grundtaksten den 4. April 1668 sættes Danske Kompagni med 1 Waaning til 400 Daler og med 2 Waaninger til 200 Daler, ialt 600 Daler.

Frederik III dør 9. Februar 1670.

Den 30. Maj 1671 giver Chr. V Kompagnihuset Skattefrihed indtil videre.

Oberst N. P. Jensen skriver 1901 i sin Historie om vort Selskab S. 45-6, at »Christian V's Anordning om en Skydebanes Oprettelse af 17. Juli 1673« maa tillægges Danske Kompagni og gengiver i Bilagene Anordningen som Selskabets 3. Skraa, se S. 18-23 efter det i Rigsarkivet værende Udkast. (Sjællandske Reg. XXIX, 153-7, der er trykt i 1884 af Dr. O. Nielsen i Kbhvn.s Diplomatarium, VI Bind, S. 614-9). Overretsprokurator F. E. T. Tvermoes¹⁾ havde i Slutningen af forrige Aarhundrede skrevet Selskabets Historie, Manuskriptet har han givet til Raadstuearkivet, efter at han den 21. Maj 1901 udmeldte sig af vort gamle Selskab. Da Tvermoes i sit Manuskript har den rette Opfattelse af Anordningen af 1673, vil jeg citere hans Udtalelser:

»Dr. phil. O. Nielsen betegner det som »Privilegium for et Skydeselskab«; men det er mindre korrekt, idet det i Rigsarkivet tilstedeværende Udkast kalder sig: »Anordning om een Skydebanes Oprettelse«. Skønt det i Indledningen hedder, at Anordningen er udstedt efter allerunderdanigst Ansøgning og Begæring, findes der ved Anordningen hverken Forakter, Ansøgnings- eller Kommunikationsskrivelse, Meddelelse om til hvilket Selskab der sigtes, eller nogen bestemt lokaliseret Antydning af, hvor det skal oprettes.

At der imidlertid sigtes til København, turde fremgaa af Udtrykket »*bo-siddende her i Staden*« i Art: 16, ligesom det stadigt tilbagevendende Udtryk »Staden« sammenholdt med Anordningens Udfærdigelsessted, København, tyder paa, at man har sigtet til Hoved- og Residentsstaden i Modsætning til Købstæderne, der i Lovsproget i Reglen kun betegnes som »Byen«.

Det er et ganske fortrinligt Lovarbejde, baade hvad Indhold, Form og Sprog angaar, og kunde forsaavidt efter 200 Aars Forløb tjene som Mønster endnu den Dag i Dag. Det vides dog ikke, om noget saadant Selskab nogensinde er bleven oprettet.

Under disse Omstændigheder turde det have særegen Interesse, at det af en Paategning paa det i Rigsarkivet værende Eksemplar fremgaa, at Anordningen er udfærdiget »*Efter Ordre*« af *Gehejme-Raad Herr Griffenfeldt*.

¹⁾ Optaget i 1869.

Det maa herefter antages, at Griffenfeldt¹⁾ har taget Initiativet til denne Anordning, og dette i Forbindelse med den i Teksten stadig forekommende Betegnelse af Selskabet som Kompagni gør det i høj Grad rimeligt, at vi i Anordningen tør se den store Statsmands Forsøg og Forslag til en Omorganisation af Danske Kompagni.

Ingen kunde mere end Griffenfeldt have Øje for Danske Kompagnis Betydning som Organ for den offentlige Mening og som det centrale Samlingssted for de Kræfter, der hidtil havde virket for Byens kommunale og politiske Udvikling.

Griffenfeldts Morfader, *Peter Motzfeld*, havde selv fra 1614 været Laugsbroder i Danske Kompagni.

Griffenfeldt var gift med Karen Nansen, en Datter af Overpræsident Hans Nansen, der igen var en Søn af Københavns første Overpræsident, den bekendte Hans Nansen, der fra 1639 var en gammel Broder af Danske Kompagni. Han var saaledes nær beslægtet og besvogret med de gamle Familier, der gennem Generationer havde haft Styrelsen og Ledelsen af Byens Anliggender i deres Haand og derigennem været knyttet til Kompagniet.

Kompagnihuset stod endnu med Indskriften »Aar 1592 bygget og renoveret paa alle Compagniets Brødres Bekostning«, som manende Minde, der gennem Aarhundreder havde kaldt Københavns Borgerskab til festlig Glæde og alvorlige Forhandlinger — ganske vist i 1671 som skattefri Pensionist — en Skattefrihed, der vel ogsaa turde skyldes Griffenfeldts formaaende Indflydelse, der med varm Interesse omfattede alt, hvad der stod i Forbindelse med Fædrelandets Historie og Bevarelse af de nationale Minder.

Endelig var Griffenfeldt netop paa denne Tid stærkt optaget af Ordningen af Københavns kommunale Forhold.

Hans første Gerning som Storkansler — 1674 — var Christianshavns Indlemmelse i Københavns Kommune. Samtidig er hans bekendte Gave til Københavns Magistrat af Portræt-Galleriet af de danske Konger fra Kong Dan til Kong Christian IV incl.: 102 Billeder, der blev ophængt i Raadhussalen og gik tabt ved Raadhusets Brand. I Forbindelse med den ovennævnte Anordning kunde maaske endnu nævnes hans Gave til Magistraten af det store sorte, islandske Drikkehorn med Sølvbeslag. Mulig har dette Drikkehorn været bestemt for den i Anordningens Artikel 17 omtalte Patron eller Skytteherre. I det mindste vides det ikke, at Københavns Magistrat paa den Tid eller overhovedet efter Suverænitetens Indførelse har afholdt officielle Festligheder, hvor Drikkehornet kunde komme til Anvendelse. Alt synes saaledes at tyde paa, at vi her virkelig har selve *Griffenfeldts* Forslag til en Reform og Reorganisation af Danske Kompagni.

Ifølge Griffenfeldts Anordning Art. 30 skulde Kompagniet »staa aabent for Enhver der var værdig og begærende, og skal han give i Indgangspenge

¹⁾ Rimeligvis efter Samraad med indflydelsesrige Borgere.

i Lauget 4^{rdl.}, til Skriveren 1 og til Fattige 8. Og have de samme sig hos Oldermændene at angive og der lade sig indskrive«.

Bruddet med den gamle Tid viser sig navnlig deri, at Papegøjeskydningen og de regelmæssige aarlige Fester (Juledrik og Pinsedrik) bortfalder, ligesom Magistratens officielle Deltagelse ikke omtales. Der blev saaledes hverken Brug for Chr. III's Ordenskæde eller Mikkel Vibes Bægere, der laa velforvarede hos Magistraten. Kompagniet betegnes som et slet og ret »Skotteri«, alene beregnet paa Skiveskydning.

Anordningen kom imidlertid aldrig til Udførelse. Ved Griffenfeldts Fald (Marts 1676) maatte Anordningen dele Skæbne med saa mange andre Foranstaltninger, der reves med i Faldet. — Drikkehornet gik over i Magistratens Samling af Sager, der var kommen ud af Kurs — det har næppe nogen sinde set Vin¹⁾. Men værst gik det dog Kompagnihuset, der nu maatte savne den beskyttende Haand, der hidtil havde hvilet over det. Den Aand, der raadede hos dem, der nu kaldtes til Styret, Krigsbegivenhederne og andre politiske Forhold, var ikke Kompagniet gunstige.

Hverken Wivet eller N. P. Nielsen nævner Anordningen af 1673, og jeg maa ganske slutte mig til Tvermoes' Opfattelse og Fremstilling.

Fra 1676-79 benyttes Danske Kompagni til svenske Fanger (Freden i Lund September 1679).

Den 20. Oktober 1680 er der en større Ildebrand i Karréen: Kompagnistræde, Knabrostræde, Brolæggerstræde og Raadhusstræde, dog uden at paavirke Kompagnihuset.

Efter Belejringen 1659-60 var Byen i en Gæld paa 18.000 Sletdaler²⁾, de aarlige Udgifter oversteg Indtægterne, saaledes at Byen i 1681 havde en Gæld paa omtrent 35.000 Sletdaler. I Raadstuearkivet findes en Ekstrakt af Kæmnerregnskaberne fra 1660—1720, herunder findes fra Regnskabsaaret 1682-83 følgende:

»Kæmneren Hans Lewesen

Under Indtægterne anført:

1) For Læcherbiskens	10531 Sldr.
2) tvende Vaaninger i Cattesundet	1450 —
3) Det Danske Companie Huus	7065 —
4) Stadens Danske Skole Huus	4500 —

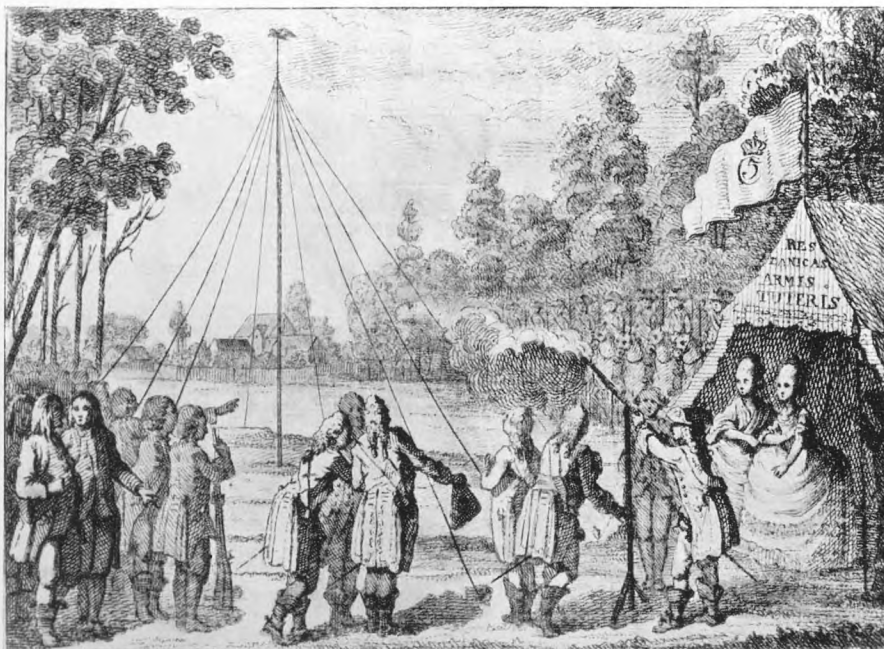
Som til Hjælp til Stadens Gjælds Afbetaling ved Auction er bortsoldt.«

Ved Auktionen den 29. April 1682³⁾ køber nævnte Stads-kæmner og Brygger Hans Lewesen »Stadens Companie Hus« og den 10. Juli s. A.³⁾ skøder »Stads-kæmner og Brygger Christian Johansen Beverlin, efter skriftlig Fuldmagt af Stadens Magistrat udgivet og af Raadstueskriveren Christian Helt underskreven til Hans Lewesen, hans Hustru og begge deres Arvinger »Sta-

¹⁾ Det opbevares nu i de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg.

²⁾ K. H. V. 513. ³⁾ Landsarkivet for Sjælland, Kbhvn.s Bytings Skødeprotokol II, 1682-92, Folio 13.

dens Compagnie Hus« liggende i Kompagnistræde med dertil hørende Bygninger, 2 imod Kompagnistræde og 1 imod Brolæggerstræde . . .«, forinden Skødet udstedes, sørger Hans Lewesen for, at Ejendommen opmaales, hvilke Alenmaal dateres den 8. Juli 1682¹⁾ og i det væsentlige gentages i Skødet, se iøvrigt Kapitel I, S. 28-9, og Afskriften af Skødet i Aktstykker No. 1¹⁾, og Dr. O. Nielsens Udtalelser i K. H. IV. S. 294.

HORTATUR VIROS. (Han opmuntrer Mænd).

Gengivelse af Georg Haas' Kobberstik dateret 1775. Det findes i Wivet (II, S. 189). Wivet har ladet Kunstneren fremstille Kongefugleskydningen den 7. September 1694 udenfor Nørreport. Tilhøjre ses i Teltets Aabning Dronning Charlotte Amalie og Kronprinsesse Sophie Hedevig. Kong Christian den 5te skyder til Papegøjen med Politimester Claus Rasch ved sin Side. Endvidere ses Kronprins Frederik, Prinserne Christian og Carl i Samtale med hinanden og tilvenstre Skydebrødre. I Baggrunden er opstillet en Del af Borgerskabets Over- og Underofficerer i Uniform.

Danske Kompagni førte nu en næsten livløs Tilværelse, forskellige Skydebaner blev oprettet saasom Kleinsmed Gabriel Boemands²⁾ paa Vesterbro ned langs den yderste Række Fæstningsværker, Ole Jensens³⁾ paa Vesterbro, hvor Michel Wibes Kro tidligere laa, Johan Statz Badens⁴⁾ i Sølvgade (mellem Rosenborg og Øster Port). Privilegiet overgaar i 1698 til Justitsraad Povel Eggers⁵⁾ og flere. Ingen af disse Skydebaner har haft nogen Forbindelse med Danske Kompagni. Derimod opretter Christian V under 7. September 1694: »Papegøye Stangens Compagnie« og udsteder Dagen efter Artikler for Skydebanen⁶⁾, samt udnævner Politimester Claus Rask⁷⁾ til Direktør over Skydebanen⁸⁾ og beskikker 4 Dommere for indeværende Aar⁹⁾

¹⁾ Landsarkivet for Sjælland, Kbhvn.s Bytings Skødeprotokol II, 1682-92, Folio 15.

²⁾ K. D. III. 516, 1. Marts 1661, og 799 No. 4, 14. Juni 1676.

⁴⁾ K. D. VII. 226, 15. Maj 1688.

⁶⁾ K. D. VII, 440-4 (Sæl. Reg. XXXVII. 283-9).

⁸⁾ K. D. VII. 444-5 (Sæl. Reg. XLIX. 335-6)

³⁾ K. D. III. 779, No. 5, 21. Decbr. 1675.

⁵⁾ K. D. IV. 536, 4. Novbr. 1698.

⁷⁾ K. D. VII. 444 (Sæl. Reg. XLIX. 335).

⁹⁾ Bricka XIII. 481-3.

nemlig: »Stadshauptmand Niels Enevoldsen, Stadskaptain Lorentz Krejer, vor Bryggerhusforvalter Peter Klouman og Hans Eilersen, Slotsfoged paa vort Slot Rosenborg.«

Paa denne Tid ligger Broderbogen af 1623 skjult i Raadstuearkivet, Christian III's Fuglekongekæde ligeledes, den omtales i Kæmnerregnskabet af 1696¹⁾); underligt at Claus Rasch, der fra 1684-91 var Borgmester, ikke havde Anelse herom. Han lader forarbejde en ny Protokol²⁾), hvor der uden paa Bindet findes indtrykt Fuglen paa Stangen og med en Omskrift med forgyldte Bogstaver: »Papegöye Stangens Compagnie Protocoll« og neden under: »Anno 1694«. Paa det første Blad er skrevet: »Udi denne Protocoll ere 90 nummererede, igennemdragne og forseglede Blade, som er ordineret til at protocollere udi hvad som ved det lovlige kongelige privilegerede Skytte Compagnie ved Skyden til Papegöyen paa Skyde-Banen udenfor Nørreport passerer, Compagnie Brødrene til Efterretning. Det til Bekræftelse under Vores som Directeur og nu værende samtlige Dommeres Egne Hænder og hostrykte Signeter. Actum Hafniæ den 8de September 1694.«

Efter H. M. Kongens Behag udvalgte Selskabets Direktør, Politimester Claus Rasch, en Plads ved Falkestangen udenfor Nørre Port »og der ladet indrette og opsætte en ny Papegøye Stang, med derhos 2de Skydebaner til Skiver paa 200 og 400 Alen lange at skyde. Saa og eet bequemt Sted at skyde til efter enhvers Behag paa eet vidst apointeret Maal med Pistoler.«

Den nye Skydebane forevistes for Kongen med Følge den 7. September 1694 (se Afbildningen paa forrige Side).

Denne Fugleskydning er den ældste, som vi kender en Beretning om. Wivet har taget en Afskrift af Claus Raschs Protokol, og den lyder saaledes:

»Saasom Hans Kongelige Majestæt til Danmark og Norge, den Stormægtigste Monark Konning Christian den Femte Vores Allernaadigste Arvekonge og Herre for sine kiere og troe Undersaatter, særdeles for Kiøbenhavns Indbyggere, har haft den høykongelige Naade og Omsorg at en beleilig Plads her uden for hans Kongelige Residents Stad Kiøbenhavn blev udseet, hvor de baade til deres Plaisir og til Fornødenhed kunde lære med Skydegevæhre at omgaaes, saa haver jeg Claus Rasch, Hans Kongelige Majestæts Politimester, til Allerhøystbemeldte Hans Kongelige Majestæts Allernaadigste Behag, dertil udvalgt den Plads uden for Nørre Port, hvor i fordem Dage en Stang haver været oprejst og standet Falkene derved at afrette, og der ladet indrette og opsætte en ny Papegøye Stang med derhos 2de Skydebaner til, til Skive paa 200 og 400 Alen lange at skyde, saa og et beqvemt Sted at skyde til efter enhvers Behag paa eet vidst apointeret Maal med Pistoler. Naar dette Verk nu saavidt var færdig haver allerhøystbemeldte Hans Kongelige Majestæt saavel som ikke mindre Hendes Kongelige Majestæt Dronningen, Hans Kongelige Høyhed Prinds Friderick, Deres Prindselige

¹⁾ Wivet II. 144. ²⁾ Wivet II. 209, paa Wivets Tids eksisterer Protokollen.

Høyheder Prinds Christian og Prinds Carl, saa og Cron Princessen Sophia Hedevig tillige med Deres Hof-Stat af Cavallerer og Damer, høye Herrer og Ministre, den 7de September nærværende Aar 1694 sig der paa Stedet under Heerpaukers og Trompeters Klang indfundne og der med Deres Høye Personer givet den første Begyndelse med at skyde, hvor da efter Nummere ordentlig blev skudt om de opsatte Priser.« (Wivet II, S. 191).

Ved Kongefugleskydningen den 31. Juli 1760 indføres det her gengivne Æresblad i Anledning af den 11^{1/2} Aar gamle Kronprins Christians (Christian VII) Optagelse i Selskabet. Kongen lod sig repræsentere ved Gehejmeraad von der Lühe, og desuden sendte han 3 Prinser, Carl, Frederik og Vilhelm af Hessen-Cassel; ialt deltog 120 Brødre.

»Adresse-Contoires Efterretninger« meddeler herom følgende:

»Torsdagen den 31 Julii ankom Hs. Kgl. Höyhed Cron-Printzen til Skydebanen. Höystbemeldte blev modtagen under Paukers og Trompeters Lyd, og saluteret af de der plantede Kanoner, og sammesteds paraderede og eendel af Borgerskabets Ober- og Under-Officerer udi deres Uniform. Efterat den sædvanlige Coutume, at Leges¹⁾ vare oplæste, og Fugle-Kongen *Captain Tranemos* havde skudt, behagede det Hs. Kgl. Höyhed Cron-Printzen med største Færdighed, selv at skyde til Fuglen.«

Der blev skudt 3 Dage i Træk²⁾ til Fuglen, inden den blev nedskudt af Hoftømmermester, Brandmajor Georg Volmeister (1719-94).

Paa det dekorerede og kalligraferede Æresblad i den genfundne Broderbog (afbildet Side 205) mindes Dagen saaledes:

»Anno 1760 den 31te Julii, da Compagniet var forsamlet for at skyde til Papegojen benaadede den Højbaarne Fyrste og Herre PRINTZ CHRISTIAN Cron-Printz til Danmark og Norge p. p. Compagniet med sin Naadigste nærværelse saa at denne Naades beviisning bliver en nye Periodus for Posteriteten at erindre.«

Om Frederik V's Gavmildhed overfor Kompagniet beretter Adresseavisen den 24. August 1761:

»NB. Det har allernaadigst behaget Hs. Kgl. *Majestæt* atter at give Stadens Indbyggere et nyt og særdeles naadigt Kjendetegn paa sin stedsevarende Omhu og Landsfaderlige Omsorg for Sine kiære og troe Undersaatters ey allene sande Velfærd, men endog anstændige Glæde og Fornøyelse, idet Hs. Kgl. *Majestæt* allernaadigst har forundt Stadens Skydecompagnie adskillige Höy Kongelige Benaadninger og Privilegier, hvoraf Premierne ziiret med det Höy Kongelige Chiffre og Krone herefter vorder bekostet, til Encouragement³⁾ for Hs. *Majestæts* kiære og troe Undersaatter i Skyde-Compagniet

¹⁾ Lovene.

²⁾ *Wivet I*, S. 117: »Ved første Dag var de Høye Herrer og Fremmede Ministri ved Maaltidet tilstæde, men Anretning og Opvartningen var kuns Maadelig, hvorfor Vedkommende blev Multeret til de Fattige paa 2 Rdlr.«

³⁾ Opmuntring.

Af Aars 1760. den 3te Juli
Da Compagniet var forsamlet
for at styde efter Papegojen,
Den ^{henaadede} Højbaarne ~~Hjæst~~ og ~~Hjæst~~
Peder Christian
Lærd. Lærd til Danmark og Norge
Compagniet med sin Naadigste nærværelse
så at
Denne Naades beviisning bliver en rige
Periodus for Bøsterteten at
erindre. *D. L. S.*

at indtræde. Foranstaaende vorder herved til Publici Efterretning bekendtgjort, og at Fuglens Beskydelse førstkommende 27. August er fastsat at tage sin Begyndelse, og kan enhver Lysthavende af Stadens Indbyggere efter Forlangende Dagen forhen dertil vorde admitteret, naar de efter Hs. Kgl. *Majestæts* allernaadigste Hensigt ere forsynede med deres forsvarlige Gevæhr eller saakaldet Riffel-Bösse.«

ARGENTI MAGNUM IUBET DARE TALENTUM.

Ovenstaaende er en Gengivelse af et Kobberstik tegnet af Georg Haas (1756—1817) og reproduceret i Wivets Manuskript. Kobberstikket er næppe udført før efter 1775, idet Wivet har fortalt Kunstneren om Kongens store Gavnildhed mod Kompagniet; derfor Underskriften: »Argenti magnum iubet dare talentum« (Han befaler at give en stor Sum Penge). Paa Piedestalen under Frederik V.s Navnetræk læses: »Den gandske Verden er med os paa dette Vis. Du var Delicium humani generis«¹⁾, Ud af et Overflødhedshorn vælter Sølvpengene ned paa Gulvet, hvor 3 Amoriner samler dem op; den ene har et Gevær, den anden et Krudthorn og den tredje en Pengepose i Haanden. I en Niche i Baggrunden ses en kvindelig Figur, der i Hænderne holder noget, der ligner en Fuglekongekæde.

Selskabet indkøbte vægtige Sølvpræmier, der alle bar følgende Indskrift:

»Prudentia et constantia²⁾

F. V. 1761 d. 27 Aug.«

Ifølge Adresseavisen for 28. August 1761 deltog Kronprinsen atter i dette Aars Fugleskydning og skød selv med:

»I Gaar den 27 hujus begyndtes med Fuglens Nedskydelse paa den allernaadigst privilegerede Skyde-Bahne af Stadens Skyde-Compagnie i deres Kgl. Höyheders *Cron-Printzen* og *Printz Friderichs* høyeste Nærværelse, som naadigst fandt Behag udi tilligemed deres Durchl. de *Hessiske Printzer* og mange

¹⁾ Menneskeslægtens Lyst og Glæde. Man mindes herved om Romernes Tilnavn til Kejser Titus (død 81): »Deliciae humani generis«.

²⁾ Med Klogskab og Bestandighed.

höye Herrer og Ministri at tage Deel i samme Fornöyelse med at skyde efter Fuglen. Den af hans Kgl. *Majestæt* til Compagniet Allernaadigst forærede nye og kostbare Fugle-Stang, var ziiret med en Guirlande eller Blomster-Snor af alle Slags naturlige Blomster, som var omvunden omkring Stangen; imellem hver Omgang af denne Guirlande var placeret det Höy-Kgl. Huses Navne i forgyldt Trek med Croner over. Øverst Hs. Kgl. *Majestæts* Navn, dernæst begge Deres *Majestæter Dronningernes* ved Siden af hver andre, derunder *Cron-Printzens* og *Printz Friderichs*, ligeledes *Printzesse Sophie Magdalene* og *Wilhelmine Carolines*, saa og *Printzesse Lovises* og *Charlotte Amalies*; nederst præsenteres 2de Skildter¹⁾, paa det ene saaes Fama med en Ære-Krantz og Omskrift:

Vor Konges Ære Himmel höyt opstige,
Han udi Naade haver ey sin Lige.

Paa det andet en Skyds-Engel i Skyen med et Skjold og draget Sverd med Omskrift:

Hold Himmel selv Din Varetægt
Om Kongen og Hans hele Slægt.

De to ovennævnte Skiver omtaler Wivet (II, 2, S. 89) saaledes:

1) Fama med en kroned tredobbelt Krands kommende ned fra Skyerne.

Devise:

Vor Konges Ære Himmel höyt opstige
Han udi Naade haver ey sin Lige.

2) Pallas flyvende i Skyerne med et Spyd i Haanden og paa Armen et Skjold, som er betegnet med Solen.

Devise:

Hold Himlen Selv din Varetægt
Om Kongen og Hans hele Slægt.

Uagtet der blev skudt 2 Omgange af 115 Personer blev den første Dag kun nedskudt venstre Vinge. Skydningen blev fortsat den 31. s. M.

Adresseavisen skriver den 26. Juli 1764:

»Adskilligt Nyt«

»I Søndags Eftermiddag behagede det Deres Kgl. Höyheder *Kronprins Christian* og *Arveprins Friederich* at skyde efter en paa Marken ved *Friederichsberg* opreyst Fugl, af hvilken Hs. Kgl. Höyhed *Kron-Prinsen* selv nedskiöd den venstre Vinge; Hr. *Cammer-Junker Greve af Holck* den høyre Vinge og Hr. *Cammer-Junker Lewetzau* Fuglen med Hoved og Halen.«

Kronprinsens Forlovelse med *Prinsesse Caroline Mathilde* af England blev deklareret den 18. Januar 1765.

Den 22. Juli 1765 afholdtes en større Fest Kl. 5 Eftermiddag i Selskabet i

¹⁾ Malede Skiver.

Anno 1765 d 8 Augusti Blev Resolvert af det Samtlige
 Selskabs Selskab sine udgifter som Compagniet havde
 d 22 Julij da Hendes Kongelige Höyheds Prinsesse af Englands
 Geburtsdag, beløb sig mere end overslaget var gjort
 saa er i dag d 8 Augusti af samtlige interessenter Resolvert
 for at bestride de gjordte Depenser af 3de Værdskaaber
 betaler i penge 8 Rdr. pr Værdskaab, hvor Om Vii
 samtlig ere Blevne Eenige

S. R. Ruus
 Joh. Ad. Strøver, I. G. Schmidt, A. C. Plum, I. W. v. Bergen,
 C. Baltzar, A. Kaasbøl,
 I. Lüders, Kjar, I. C. Herrig, D. I. Hanson, G. Volmeister,
 D. Spierling, B. Junge, M. Nitze, Bolte,
 Wm. Michl, Schröder, A. H. Helmuth, V. Marr
 Jacob Mørck

Skydeprotokollen, 8. August 1765.

Anledning af Prinsessens 15 Aars Fødselsdag, hvorom Skydeprotokollen har optegnet følgende:

»Anno 1765 d 8 Augusti Blev Resolvert af det samtlige Skyde Selskab: siden udgifterne som Compagniet havde d 22 Julij da Hendes Kongelige Höyheds Prinsesse af Englands Geburtsdag beløb sig mere end overslaget var gjort, saa er i Dag d 8 Augusti af samtlige interessenter Resolvert.

For at bestride de gjordte Depenser af 3de Værdskaaber¹⁾ betaler i penge 8 Rdr. pr. Værdskaab, Hvor Om Vii samtlig ere Blevne Eenige.

S. R. Ruus, Joh. Ad. Strøver, I. G. Schmidt, A. C. Plum, I. W. v. Bergen, C. Baltzar, A. Kaasbøl, I. Lüders, Kjar, I. C. Herrig, D. I. Hanson, G. Volmeister, D. Spierling, B. Junge, M. Nitze, Bolte, Wm. Michl, Schröder, A. H. Helmuth, V. Marr, Jacob Mørck.«

Der er 20 Interessenter, som underskriver; da der var 29 Interessenter og kun 4 var fraværende den paagældende Dag, var der altsaa 5, som var derimod, nemlig: Rømer, Winther, Haaber, Aagesen og Doctor Junge, (I 1760 havde der kun været 15 Interessenter).

Nogle Dage senere, den 22. August 1765, deltog Kronprinsen i Papegøjeskydningen og fik for Ringen en Potageske (ved Kammerjunker

¹⁾ Omgangssølvginger.

D 22 Julij Anno 1767. Som i Kraft af 200000
 allernaadigste Dronnings Caroline Mathildes
 Indfaldende Höye Födsels Fest allerunderdanigst
 blev celebreret paa den Kongl. privilegerede Skyde Bahne
 uden Stadens Vestre Port, indfandt sig til samme
 Solennitet Deres Excellence Herr Greve af Holstein
 samt Herr Etats Raad Hersleb for ikke alleene at
 bære Skyde Compagniet med Deres Nærværelse;
 Men Tillige ogsaa at indtræde udi Sames Fællesskab,
 og til den Ende Betalede den for Skyde Selskabets
 Lerner fastsatte Contingent Indskuds Penge med
 3 Rdr. Gjælden paa sig Herr Plum er bleven leveret.

Skydeprotokollen, 22. Juli 1767.

Sperlings Skud). Som Konge deltog Chr. VII i Papegøjeskydningen den 5. Juni 1766.

Skydeprotokollen beretter:

»D 22 Julij Anno 1767 som i Kraft af vores allernaadigste Dronnings
 Caroline Mathildes Indfaldende Höye Födsels Fest allerunderdanigst blev
 celebreret paa den Kongl. privilegerede Skyde Bahne uden Stadens Vestre
 Port, indfandt sig til samme Solennitet Deres Excellence Herr Greve af Hol-
 stein samt Herr Etats Raad Hersleb for ikke alleene
 at bære Skyde Compagniet med Deres Nærværelse;
 men Tillige ogsaa at indtræde udi Sames Fællesskab,
 og til den Ende Betalede den for Skyde Selskabets
 Lerner fastsatte Contingent Indskuds Penge med
 3 Rdr.

Hvilke penge Til Herr Plum er bleven leveret.«

Begge de Herrer gav hver deres Ihukommelses Skive og hver 3 Sølvpræmier (1 Punscheske, 1 Lykkedaler og en Mælkeske).

Dagen var begyndt med, at man i Adresseavisen læste 6 skønne Vers fra Skyde Compagniet, og at der i Selskabets Have blev saluteret med 3 Gange 27 Skud. Aftenen endte med, at Selskabet fornøjede sig med en Souper og Solution for det kgl. Hus, samt et Fyrværkeri.

En Lykkedaler.

Skydeprotokollen beretter videre:

»Manddagen d 28 Sept: Anno 1767 blev paa dend kongl: privilegerede Skyde Bahne, i Anledning af Hans Höy Fyrstlige Durchlaughtighed af Glycksborg bærede Skyde Compagniet med Sin Höye Nærværelse, og Som en Höy Intresent og Medlem af Sælskabet forærede same sin meget prægtige Krantz Skive med hos følgende Höy anseelige Præmier, ingen Rende Skyden.

Dend 1 Præmie blev vunden af Herr Conditor Jürgensen

2. Herr Mörck

3. Herr Capt: Hanson.«

Denne »meget prægtige Krantz Skive« beskrives af Wivet (II. S. 108):

»Det Hertugelige Glücksborgske Vaaben i Skyerne omgiven med en Palme Krands.«

Devise:

»In medio consistit 1767 d 28 Septb.«

(Den holder sig i Midten)

Dette er den ældste malede Skive givet af en kongelig Person, som vi har Kendskab til. Selve Skiven findes ikke; den er givet af Hertug *Frederik Henrik Vilhelm af Glücksborg*¹⁾ f. 15. Marts 1747, blev 1767 Kaptain, blev 1768 Oberst i Kavalleriet og 1776 Generalmajor.

Ved Faderens Død 10. Nov. 1766 tiltraadte han som Hertug af Glücksborg. Da han døde uden Arvinger den 13. Marts 1779, hjemfaldt Lenet til Kronen.

Han ægtede 1769 Anna Caroline Prinsesse af Nassau-Saarbrück (f. 31. December 1751), som efter hans Død ægtede nedenfor nævnte Hertug *Frederik Carl Ferdinand af Brunsvig-Lyneborg-Bevern*; hun døde paa Glücksborg 12. April 1824.

Den 26. Juli 1769 ved Papegøjeskydningen var tilstede H. M. Kong *Christian VII* og H. kgl. H. Hertugen af *Gloucester* (Dronningens Broder).

Adresseavisen omtaler Dagen saaledes:

»Den 26 ds. forsamlede denne Stads Skyde-Compagnie sig uden Vester Port paa den Kgl. priviligerede Skyde-Bane for at skyde efter Papegoyen. Et Borger-Compagnie var tillige udmarcheret under klingende Spil og flyvende Fahne for at salutere ved Ankomsten og Bortgangen. Hs. Majestæt *Kongen* og Hs. Kgl. Höyhed *Hertugen af Gloucester*, bærede Skyde-Compagniet med deres Allerhöyeste og Höye Nærværelse, og bleve ved Ankomsten og Bortfarten saluterede med 27 Canon-Skud; og behagede det Hs. *Majestæt* Selv at giöre det förste Skud paa Fuglen, og traf den saaledes, at tvende Stykker af samme nedfaldt. Derefter skiöd Hr. Conference-Raad *Nielsen* for Hs. Kgl. Höyhed *Hertugen af Gloucester*, efter ham forrige Aars Fugle-Konge Hr. *Kiær* for Hs. Kgl. Höyhed *Prins Friderich* og derefter Skyde-Sælskabet efter deres Numre.«

¹⁾ Adresseavisen meddeler, at der blev skudt til selve Skiven og Hertugen afgav personlig det første Skud. Aarsagen til at han indtraadte i Kompagniet var, at Selskabets Chef, Geheimekonferensraad von der Lühe havde paavist, at Hertugens Forfædre for 200 Aar siden havde været Medlemmer af samme Kompagni. Hertugen blev optaget den 20. August 1767.

Gengivelse af Christian den VII's Æresblad i Broderbogen. Det er udført af Teatermaler Peter Cramer, der blev Broder i 1779 og gav malet Skive 20. Aug. 1781.

Derefter lod Hertugen sig indmelde i Selskabet, hvorom Broderbogen beretter saaledes:

»Anno 1769 Den 26 July, da der blev skudt efter Papepöyen, behagede det naadigst Hans Kongl: Höyhet, Wilhelm Henrich, Hertog af Gloucestre og Edinburgs, Greve af Connaught, Geheimeraad i Hands Mayts Kongen af Stor Britaniens Geheimeconseil, Generalmajor af Armén og Obrist for et Regiment Garde til Fods, samt Ridder af den Berømelige Ridder Orden Hosebaandet, at Bære Compagniet med sin Hoeye Nærværelse for Tillige at Indtræde udi Compagniet.«

Men malet Skive blev ikke givet.

Om Hertugen af Gloucester læser vi i Broder P. Fr. Suhms¹⁾ »Hemmelige Efterretninger« S. 44 saaledes:

»I Julio 1769 kom Prindsen af Gloucester, Dronningens Broder hid. Man gjorde al mulig Flid for at fornøye ham, helst ved at illuminere Frederiksberg Hauge. Men han var ei fornøyet med noget, og ligesaa hans hele suite, og førte de sig ret grovt op. Han var og overmaade gnieragtig og sparsom med Drikkepenge.«

Den 5. Septbr. 1770 blev skudt til Papegøjen af 105 Interessenter. Skydeprotokollen beretter herom: »Da det behagede Deres Kongelige Majesteter Kongen og Dronningen selv i Egen Høye Personer at gjøre de 2de første Skud efter Papegöyen,« hvorved der dog ifl. Broderbogen maa menes i hver Omgang.

Til Erindring om Dronningens Nærværelse er i Broderbogen indført efterfølgende Tekst, som er forfattet af Fuglekongen, Generalfiskal Fr. Wilh. Wivet:

»Den Vte Septembr 1770 var for dette Selskab een Hoytiidelig og Hoystglædelig Dag, da den Stormægtigste Allernaadigste Dronning Carolina Mathilda Dronning til Dannemark og Norge etc. ikke Alleneste var tilstæde men end og Selv Skiød og traf Papegoyen. Selskabet Glæder sig nu ved at have nydt samme Naade som Deres Formænd i forrige Seculo ved den da Regierende Dronning Charlotte Amalia, Hendes Nærværelse den 7de Septbr 1694. Fuglekongen med Selskabet takker, allerunderdanigst Hendes Kongelige Majestæt for denne Naade og tillige med alle Undersaatter priiser Hendes Høy Kongelige Mildhed samt ynsker Hende at leve længe og Lyksalig.«

Adresseavisen for Onsdag den 5te September 1770 omtaler Festen saaledes:

»I Dag tog den aarlige Poppegöye-Skydning sin Begyndelse paa den Kgl. privilegerede Skyde Bane uden Vester Port, da det behagede Deres Kgl. Mayestæter Kongen og Dronningen at bære Skyde-Selskabet med Deres aller-

¹⁾ Peter Frederik Suhm (1728—1798), den berømte Historiker, gav malet Skive i Selskabet d. 21. Oktbr. 1777. Hans »Hemmelige Efterretninger« er udgivet ved Jul. Clausen 1918.

höyeste og naadigste Nærværelse; saa behagede det og Allerhøjstsamme i egne Høye Personer at giøre de tvende første Skud efter Fuglen, som begge traf. Og havde Hr. General-Fiscal *Wivet*, som Selskabets endnu værende Fugle-Konge ladet oprejse en Ære-Port af Taxus og Buxbom hvor Allerhöyestsamme passerede igiennem. Paa den ene Side saaes Hs. Kgl. Mayestæts Navn i Træk med Inscription: *Hic amas dici Pater atque Princeps: End og hos os fornøyer Du Dig ved at kaldes Fader og Konge.* Paa den anden Side saaes Hendes *Majestæts* Chifre med denne Inscription: *Semper Honos nomenque tuum Laudesque Manebunt*«: Stedse vil Dit Navn og Din Ære mindes. Ellers blev af Gevinsterne nedskudt i Dag den venstre Vinge af S. T. Hr. Raadmand *Bechmand*, og Ringen af Höyeste-Rets-Advocat Hr. *Balling*. I Morgen Kl. 9 foretages Skydningen igjen.

Videre Efterretning om det Kiöbenhavnske Skyde-Selskab:

Fugle-Kongen og de 4re Dommere, inviterer baade skriftlig og mundtlig Stands-Personer at skyde den Dag til Papegoyen, som Hs. Kgl. *Majestæt* fastsætter allernaadigst; og bliver Dem tilkiendegivet fra Compagniets Cheff Hans Excellence Hr. Geheime-Conference-Raad og Oberpræsidenten von der *Lühe*; saadant skeede og her.

Den Dag som Fugle-Skydningen tog sin Begyndelse, indfandt de 4re Dommere tilligemed mange andre af Selskabet, hvoriblandt vare anseelige Mænd baade af Embeder og Rang, samt fornemme Borgere, sig hos Fugle-Kongen og geleidede ham ud til Skyde-Banen, hvor han med Canon-Skud blev saluteret.

Derefter skeete Opgangen fra Forsamlings-Stedet til Hs. Kgl. *Majestæts* Telt; og i den Orden at Musicanterne gik först som musicerede Compagniets Marsch, derefter fulgte Skyde-Verten med en Stutsert¹⁾, Skriveren med Skyde-Tabellen; Sølv Gevinsterne og Protocollerne som bares af Dommeren og Inspectören, Fugle-Kongen tilligemed tvende af De tilstedeværende Höye Stands-Personer, siden Interessenterne Parviis.

Da Kongen kom, blev saluteret. Deres Kgl. Mayestæter *Kongen* og *Dronningen* ankom Kl. 10. Fugle-Konge Hr. General-Fiscal *Wivet* præsenterede ved den første Indgang 2de Nommere, nemlig Nr. 1 og 2 til *Kongen* og *Dronningen* som De imodtog.

Da Kongen og Dronningen var kommen i Teltet, gik Fugle-Kongen hen til Hans *Mayestæt*, og allerunderdanigst forespurgte: Om Hs. Kgl. *Mayestæt* ville allernaadigst behage at giøre det første Skud, hvorpaa Hs. *Mayestæt* gjorde det første Skud paa Papegoyen. Ligeledes allerunderdanigst inviterede Fugle-Kongen Hendes Kgl. *Mayestæt*, som selv allernaadigst behagede at skyde, og traf Fuglen. Det er ikke at beskrive den Glæde, som de Tilstedeværende fandt hos sig. Det var paa 2de Dage nær 76 Aar siden, at det Danske Compagnie eller Kiöbenhavnske Skyde-Selskab, har havt denne Naade,

¹⁾ Tysk »Skutzer«, kort Bøsse.

at Dronningen har allernaadigst indfunden sig ved Fugle-Skydningen; thi 1694 d. 7. September var Höysalig Dronning *Charlotta Amalia* tilligemed Hendes Gemahl Höysalig Kong *Christian 5te* og Det gandske Kgl. Huus ved Papegoyens Nedskydelse.¹⁾

Efter Allerhöystbemeldte Deres Kgl. *Mayestæter* havde giort Skud, blev skudt for Hs. Kgl. Höyhed Cronprinsen ved Hs. Höygrevelige Excellence Hr. General og Gouverneur Greve af *Ahlefeldt*, og for Hs. Kgl. Höyhed Arve-Prinsen af Hr. Oberst von Sames.

Førend Deres *Mayestæters* Bortdragelse, tillod Hs. Kgl. *Mayestæt* General-Fiscalen Selv at overlevere et Skrift²⁾ som af ham var forfærdiget, og er Historien af dette Selskab fra gammel Tid, og en Fortegnelse³⁾ paa Interessenterne fra 1542 til Datum m. v., som vi haaber ved anden Leylighed at kunde give Underretning om.

Ved Skydningen den 1ste Dag nedfaldt tvende Gevinster. Den venstre Vinge, hvorfor en Gevinst af en Sølv Skaal, tilfaldt Hr. Cancelli-Raad og Raadmand *Bechmann*, for hvem Hr. Assessor *Hæger* efter Lodtrækning skiöd. Ringen, hvorfor en Sølv-Potage-Skee, nedskiöd Hr. Höyeste-Rets-Advocat *Balling*.

Efter tvende Omgange af Skyden, gik Compagniet til Bords, hvor de blev vel beværtede, og tog derefter ind i Staden.

Den paafølgende 6te Hujus forsamlede de sig igien, da Hr. *Novell*, Farver, nedskiöd Hovedet og bekom en Sølv-Caffe-Kande, Hr. Cancelliraad *Haaber*⁴⁾ nedskiöd med et Skud den ganske Rest af Papegoyen, og altsaa 3de Gevinster, hvoraf han bekom Konge-Gevinsten, en stor Sølv-Terrin, og blev altsaa Fugle-Konge for tilkommende Aar. De andre tvende Gevinster, som tilligemed Konge-Gevinsten nedfaldt, hvorom er i Dag skudt efter til Skiven, og tilfaldt for bedste Skud, den paa Halen satte Gevinst, en Sølv-The-Potte, Hr. General-Fiscal *Wivet*, for hvem Hr. Cancelli-Raad *Haaber* skiöd, og næst bedste Skud, den paa høyre Vinge satte Gevinst en Sølv-Sauceskaal, Kammerherre *Holst*, for hvem Hr. Captain *Hansen* skiöd.

Efterat Hr. Cancelli-Raad *Haaber* havde nedskudt Konge-Gevinsten, blev af Dommerne det andet Æresbaand⁵⁾ leveret hannem, som ligeledes er

1) I følgende Orden blev der skudt:

1) Kongen 2) Kammerjunker Scheel 3) Dronningen ved Kongen 4) Feltmarskal Grev Wedel 5) Prins Carl ved Grev Hofmarskal Rabe 6) Oberst Krag ved Oberstlieut. Krabbe 7) Hofmester Vieregg ved Oberst von Osten 8) Kronprinsessen ved Kongen 9) Prins Christian 10) Hofmarskal Rabe 11) Kammerjunker Wind 12) Kammerjunker Trolle 13) Oversecretær Harboe 14) Oberstlieutnant Krabbe 15) Statsholder Gyldenløve 16) Den unge Gyldenløve 17) Kronprins Frederik 18) Kammerjunker Lerche 19) Oberst von Osten og 20) Kammerjunker Beer. Der var 5 Gevinster.

1) Kongen nedskød Hovedet til Kronprinsessen, som fik en Sølv Credentz Tallerken af Værdi 35 Rdr.

2) Oversecretær Harboe nedskød Halen og fik et forgyldt Spejl af Værdi 15 Rdr. Glasset var fabrikeret af Jan Henrich du Moor i den ny oprettede Glashytte her i Staden og var det første Spejl, der var brændt her i Landet.

3) Hofmarskal Rabe nedskød højre Vinge og fik et Sølvbæger med Laag af Værdi 15 Rdr.

4) Kammerjunker Scheel (maaske den afgaaende Fuglekonge) nedskød venstre Vinge og fik et Sølvbæger med Laag af Værdi 13 Rdr.

5) Statholder Gyldenløve nedskød Corpus og fik et stort Sølv Bæger af Værdi 40 Rdr.

²⁾ Er *Wivet* I. ³⁾ Maa være Broderbogen af 1625. ⁴⁾ *Haaber* var Raadstuearkivar.

⁵⁾ Det første Æresbaand var grønt.

behængt med de ældste Sölv-Skildter, og af rödt Flöyel. Derpaa havde Selskabet holdt et anrettet Maaltid, og efter at det under Canoners Lösning havde allerunderdanigst erindret Hs. Kgl. *Mayestæts* Deres *Mayestæters Dronningernes*, Deres Kgl. Höyheder *Kron-Printzens* og *Arve-Printzens*, samt De Kgl. Princessers og det ganske Kgl. Huuses Velgaaende, opstoed den forrige Fugle-Konge og efter de Danskes gamle Skik i dette Sælskab takkede Dommerne og det gandske Compagnie, forespørgende: Om nogen havde hannem noget paa at sige? Bevidnede sin Fornøyelse ikke aleneste over den Ære, han havde havt i deres Selskab, men endog den Overbeviisning om den Iver, som de havde til at opfylde Kongens Hensigt, som var ved denne Övelse, at giøre sig dygtige til Stadens Forsvar i fornødent Tilfælde, ligesom deres Forfædre. Herpaa hörtes Canonerne. De 4re Dommere Hr. *Nitze*, *Kaasböl*, *Bolders* og *Lüders*, Inspecteurerne Hr. *Nyegaard* og *Mörch* takkede derpaa, og ingen havde ham noget at sige, men meget forbindtlig erindrede hans Omgang; hvorpaa Canonerne gave Lyd. Den nye Fugle-Konge aftog derpaa sit Baand og overleverede det til Dommeren, og den forrige Fugle-Konge efter Vedtægterne selv aftog sit, og sadte samme paa den nye Fugle-Konge, hvorefter han ligeledes blev saluteret, og derpaa drog bort under Canoners Lösning geleidet til sit Hiem af endeel af Selskabet, som hos ham paa det kierligste bleve beværtede og imodtagne.

Af Hr. General-Fiscal *Wivet* blev Fugle-Selskabets Fugle-Baand ziiret med en meget velgiort Sölv-Plade-Oval og runden om i Stæden for Ziirater behængt med en egte Guld-Kiæde, udi hvilken hænger en Papegoye¹⁾ af Guld emaillet, og hvis Öyen ere af Brillanter, runden om staar Fugle-Kongens Navn og Symbolum: *Recte faciendo neminem timeas*: Naar Du handler ret, da frygt ingen. Inden i stod følgende:

Jordens Guder, Nordens Helte
 Deels ved Pen deels Sværd fra Belte,
 Magistrat og Cleresie,
 Borgere, som Staten nytter
 Findes tegnede blandt Skytter
 I vort Danske Compagnie.
 Jeg blandt Dennem nød den Ære
 Skiönt ved andens Skud at bære
 Dette Seyervindings Baand.
 Nu det skal en anden pryde
 Jeg i Tak vil Ynsker yde
 Med Forsikring fra min Haand:
 Kongen leve! alle være
 Kongen troe og Himlen ære!
 Borger blive Borgers Ven!
 Jeg vil stræbe Dem at gavne

¹⁾ Ærestegnet findes ikke mere, det blev solgt 1805 og blev sammen med 47 andre »Skildter« betalt af den kgl. Mønt med 200 Rdr. i Specier.

Al den Tid jeg ey skal savne
Hierte, Hierne, Mæle, Pen.

Den 5te Sept. 1770.

Fred. Wilh. Wivet.«

Den 11. September indeholder Adresseavisen en Tak til Fuglekongen:

»See hvilket yndigt Syn! Vor Konge med Mathilde,
Blandt Undersaatters Tal, som Skytter möde vilde,
Paa Skyde-Bahnens Plads i *Wivets* Konge Aar.
(Velsignede kom tit blandt Landets egne Sønner,
Kom tit at höre an, de Önsker, Suk og Bönner
Der op til Himlens Gud for Eders Velfærd gaaer).
Alt *Wivets* Navn er nok os *Wivets* Værd at give
Blandt Fugle-Kongerne det skal Hans Ære blive,
At alt saa ordentlig og næt og prægtig gik.
Man Compagniet selv her önske maa den Lykke,
At Konge-Baandet steds en Mand saadan maa smykke
Som *Wivet* smykked det, da han i Fior det fik.«

Et Maleri af Wivet blev afsløret den 10. Oktober 1782 og var anbragt i den store Sal, men bortkom under Englændernes Ophold i Landet i 1807. Wivets Søn Br. Generalfiscal Peter Boll Wivet († 1824) overgiver det den 28. Juli 1820 til Selskabet, se følgende Skrivelse:

»Administrationen for det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab i det danske Broderskab, har ved dets højtærede Skrivelse af 26de dennes, fornyet Erindringen om en Hæder, hvilken dette Selskab for 39 Aar siden tildeelte min afdøde Fader som fortient Belønning for hans mange Aars velmeente Anstrengelser til at fremme dette gamle Selskabs høie Tendenz, og de agtværdige Mænd have i den — endskönt urigtige Formening — at det Portrait af min salige Fader, som i hiin Hensigt, min Fader aldeles uafvidende, af Selskabet blev bekostet, og med ærefuld Pragt hensat i dets Høj-Sall, ved fiendtlig Overfald i Aaret 1807 var bleven Selskabet berøvet, yttret det Önske, at en Copie deraf — som de formodede var i min Værge — maatte overlades Selskabet for at erstatte hiint bortkomne, og i dets Sted at gives Plads i Selskabets store Sall.

Idet jeg med den inderligste Taknemmelighed paaskjønner Administrationens høie Følelse af Pligt for Opfyldelse af dens Forgjængers Beslutning, og det hele Broderskabs Vedtægt, og med ubegrændset Glæde griber den tilbudne Anledning til Forevigelse af det min afdøde Fader stiftede Hædersminde, kan jeg dog ikke ubetinget indlade mig herpaa, da det vilde i lige Grad stride mod Sandheden at angive det Maleri, som jeg herved med sønlig Følelse og Glæde overleverer Administrationen, for en Copie af et ranet Malerie, hvis Original havde hiin Hædersdaad til Formaal, som det vilde formindske Værdien af den ærefulde Indskrift, som anbefaler Maleriet, naar den var — hvad den ikke er — en Copie; hvorimod jeg, Sandheden troe, forsikkrer, at det Malerie, som jeg efter Administrationens Anmodning til

et saa ærefuldt Brug for min afdøde Faders Minde herved afleverer, er det selv samme originale Portrait, Selskabet tilhørende, hvorved bemeldte min Fader uafvidende og paa en saa ærefuld Maade blev overrasket, hvis Glands ved Tiden og Mangel paa tilstrækkelig Tilsyn og Opmærksomhed meget

Frederik Wilhelm Wivet.

Forneden i Skjoldet læses: »Kjøbenhavns Stads Ven Frederik Wilhelm Wivet til Ære og Minde bekostet af Broderskabet, i Betragtning af den særdeles Møje, Omhu og Nidkjerhed, som Justiceraad Wivet som Broder i Compagniet haver udviist. 10. Oktober 1782.«

har tabt sig, men hvis Anledning dog stedse lever i Medborgeres vennefulde Erindring, saa vist som min Hengivenhed for Selskabet, dets høie Foresatte og enhver ædel Broder uudslettelig skal bevares i mit taknemmelige Hjerte til mit sidste Øjeblik.

Kjøbenhavn den 28. Juli 1820.

Wivet.«

Gengivelse af et Kobberstik i det kgl. Bibliotek. Københavns Slot i Baggrunden.

ner, samt Kammerherre Staldmester von Bülow og de 2 engelske Købmænd John og David Brown, der bragte de engelske Sadler til Dronningen, var alle Brødre i Skydeselskabet.

Den 17. Januar 1772 blev Dronningen ført til Kronborg.

At Struensee den 28. April 1772 maatte bøde med sit Liv gik ikke uden Omtale; den afgaaende Fuglekonge, Hr. Kierrumbaard skriver paa sit Kongeskilt i sidste Vers, at Aaret lærte: »at hvo Os gjør Vold, Dens Blod skal Jorden drikke.«

Kong Christian VII viste stadig Selskabet sin Bevaagenhed, hvorom det S. 219 afbildede Kobberstik i Wivets Manuskript, II Bind, 2. Del, vidner.

Vi læser ogsaa i Broder P. Fr. Suhms »Hemmelige Efterretninger« S. 48:

»Paa Skydebanen kom Caroline til Hæst og Skjød selv med.«

I 1770 blev der oprettet en særlig Staldetat for Dronningen. Hestenes Antal var 55. Der blev bl. a. købt Sadler i England. En saadan betrukken med blaat Fløjl, som findes i Tøjhusmuseet er mulig en af disse, se nedenstaaende Afbildning.

Staldmester, Grev Chr. Fred. von Holstein, kgl. Berider Frederik Christian Bruhn, der ansattes ved Etaten som Dronningens Livtje-

Den 13. Juli 1773 skød Generalmajor von Johannsen Hovedet af Papegøjen for den 5-aarige Kronprins Frederik, der fik en Sølvkaffekande (»som vog 49 Lod 2 quint: 1 Ort.«)

Den 25. August 1773 giver Fuglekongen Hr. Cancelliraad, Raadstueskriver Tausen og Hs. Exc. Admiral Hooglandt hver sin Ihukommelses Skive og sit Værtskab, og ved denne Lejlighed bærede Prinsen af Bevern

ACCIPITE HÆC ANIMIS, LÆTASQUE ADVERTITE MENTES —
NEMO EX HOC NUMERO MIHI NON DONATUS ABIBIT.

Underskriftens Heksametre kan gengives saaledes: »Modtager dette med Lyst og viser derved Eders Glæde. Ej uden Gave fra mig gaar nogen, som her er tilstede.« Paa Skjoldet læses: »Gid Du vil elske her at kaldes Fader og Fyrste.«

Compagniet med sin Nærværelse for tillige at skyde efter Skiverne, Prinsen fik Ridderen.

Frederik Carl Ferdinand, Prins af Brunsvig-Lyneborg-Bevern, blev optaget den 13. Juli 1773, gav malet Skive den 8. September og fik Ærestegnet den 29. Januar 1779, som blev tilbagesendt ved hans Død i 1809; han var født 5. April 1727, deltog i forskellige Krige, blev 1754 Generallieutnant i hollandsk Tjeneste.

Efter at have bivaanet Sejren ved Minden 1759 i engelsk Tjeneste, begav han sig til Danmark 1760 (den danske Dronning Juliane Marie var hans Søskendebarn), hvor han blev Kommandør for Grenadérkorpset, 1762 Generallieutnant ved Garden til Fods, 1764 Generalinspektør for Fodfolket og omordnede Eksercerreglementet. I den Guldbergske Periode spillede han en betydelig Rolle særlig ved Ledelsen af de ny indførte store Manøvrer.

Fra 1. April 1773 var han Guvernør i København, men afskedigedes efter Regeringskiftet 1784; 1781 regerende Fyrste af Bevern og Domprovst over

Stifterne St. Blasius og St. Cyriacus i Bevern, men han blev i Danmark og giftede sig Aaret efter med ovennævnte Hertug Frederik Henrik Vilhelms Enke Anna Caroline, Prinsesse af Nassau—Saarbrück, fik anvist Bolig paa Glücksborg Slot og døde her 27. April 1809. Hans Enke beboede Slottet til sin Død 12. April 1824.

Den 8. September 1773 gav Prinsen af Bevern, godt 4 Maaneder efter at han var bleven Guvernør for København, sin *smukke Ihukommelsesskive*

med det hertugelige Brunsvigske, Lyneborgske og Bevernske Vaabenskjold med 5 Hjælme og Elefantordenens Baand, omgivet af Faner og Krigstrofær.

Herom beretter Skydeprotokollen saaledes:

»Denne Dag blev ingen Rende Skyden af; Da det behagede /: S: T:/ Hans Durchl: Printzen af Bevern at give sin i Huekomelse Skive tillige med sit Prægtige Værtskab som Bestoed i en Sølvthe Potte og 1 Sølv The Dose til Krantz. Lyckedall: bestoed i en Prægtig Medall (var slagen til hendes Majest: Dronning Julianes Formæhling, se ovenstaaende Afbildning) og Ritteren 1 Potajée, og betalte hans Durchl: sit Indskud med 3rd til Hr. Bolte.

Denne Dag betalte Hr Borgemester Suhr sit Indskud med 3rd til Hr Bolte. tilovers 8 Sk levert Hr Bolte Compe: Skrive Bang.«

I Skydningen deltog 26 Personer; foruden Fuglekongen og Prinsen var der Ekscellencerne: Conferensraad, Præsident i København G. S. Bræm og Admiral Hooglandt; Kammerherre, Staldmester H. H. v. Bülow; Etatsraaderne: Borgmester Hersleb og Viceborgmester A. Falck; Cancelliraad, Raadmand I. D. Beckmann, Borgmester I. P. Suhr og Generaladjutant, Major I. v. Gersdorff; desuden 3 af Selskabets Dommere, nemlig: Generalfiskal F. W. Wivet, Hofhattemager Joost Lüders og Vinhandler H. Bolte; de tidligere Fuglekonger: Brygger Schmidt, Vinhandler, Raadmand Aage Kaasbøll, Vinhandler A. C. Plum og Urtekræmmer H. Kiærumgaard; endvidere Stolemager C. Svendsen, Skibskaptain, Brygger Chr. Bang, Regimentskvarterme-

Prins Frederik Carl Ferdinand af Brunsvig-Lyneborg-Beverns Æresblad i Broderbogen.
 Foroven læses paa Latin: »Standhaftighed vil bære Frugt.« Paa Søjlerne og paa Arkitraven læses: »Ærbødig Troskab til og Hengivenhed for den Feltherre, der har gjort alle Krige med.« Billedet er tegnet af F. Brædt og komponeret af Wivet til Minde om Optagelsen den 13. Juli 1773.

ster H. A. Lund, Kaptain, Hofsmed M. Nitze, Kirurgen D. Spierling, Conditør H. Jørgensen og Grosserer Andreas Falck, samt Kaptain D. I. Hansson, der fik saavel Kransen som Lykkedaleren og Rustmester V. Marr, der fik Ridderen.

Den 14. Oktober 1774 skænkede H. K. H. Arveprins Frederik det kgl. københavnske Skydeselskab 1 Sølvkaffekande (86 Lod) 2 trearmede Sølvlysestager (176 Lod 3 q.), alt forsynet med Arveprinsens Navnetræk og Dato den 11. Oktober 1774 (den originale Følgeskrivelse er indheftet bag i Broderbogen). Den 11. Oktober var der bleven afholdt en særlig *Lystfugleskydning* til Ære for Arveprinsen. Herom beretter Adresseavisen saaledes:

»I Anledning af vor dyrebare Prinds *Friderichs* dobbelte höytidelige Fest blev til Erindring af Höystsamme den 11te Oktober, under en af Skydeselskabet uden Stadens Vesterport oprettet og nedskudt *Lystfugl* følgende underdanigst forestillet. Udenfor Skydebanens Port ud til Vester Broe saaes een i Höyde med Spidsen af Huuset oprettet Portal med tvende Sidepyramider, hvilke saavel som Portalet med naturligt Grönt og indflettede Blomster og Frugter vare beklædte, foruden saaes paa begge Sider Vaser og forgyldte Medaillons, med Guirlander behængte, anbragte. Paa Portalets Gallerie saaes i Transparent et Alter med tvende brændende Hierter i en forenet Lue, i sammes Fyldning stoed: *Selv Himlen Ægtepagten skrev. Da disse Hierter lænket blev.* Ved Altrets Sider saaes Figurerne: *Bestandighed og Haab*; ved dets Fod det Danske og Mecklenborg-Schwerin-Gystrovske Vaaben og ved Figurerens Side følgende Stropher underdanigst anbragte:

En dobbelt Fryd vor Siæl opliver
i Dag, da vi den Elvte skriver:
Først *dyre Prinds Din Fødselsfest*,
Din Gystrovs störste Skat dernæst.
I Dag Din Oldefader födes,
I Dag han ogsaa blegner, dödes,
I Dag vor Friderich os skienkes,
I Dag med Ægtebaand Han lænkes.
Merkværdig Dag! Du glædelig!
Hvad skal vi til Din Roes vel sige?
Ja Tavshed selv maa Sproget være,
Da Hiertets Stilhed Vidne bære.
At vi besjælede med Glæde,
I Dag indtar vort Skyttesæde,
Da vi har seet, fölt og ofte kiendt,
Himlens Naade selv har os Dig sendt.
Vel! Du Vulcani Mesterstykke,
Som under os i Dag den Lykke,
Og med Dit fæle Bröl opretter,
Hvad Taushed os tilbagesætter,
Gaae, iil til *Prindsens Vatican!*

Fortæl ham, dog kort, vor' Önskers Plan,
 Hver Pulvergran, hver Selskabsskytte,
 Hver Skud, hver Splint af Lystfugl bytte,
 Hver Funke, Gnist, hver cirkelrund Metal,
 Dig vort ævig Suk anmelde skal.
 Vort Tvilling 卐 o Gud! bestraael
 Med Naaders Glæders fulde Maal.
 Indsvöb Dem i Din Varetægt,
 Hvert Aar og Dag fra Slægt til Slægt,
 Lyksalighed bekrone denne Dag,
 Det önsker her det ganske Skydelag.

Paa Portal-Galleriets Overdel var en 6 Alens Pyramide anbragt, i hvis Piedestal saaes de Höykongelige Navne F og SF og i Spidsen af Pyramiden selv vistest Hs. Kgl. Höyheds Gudfrygtighed udmerket ved en Örn, som holder sig det nærmeste til Solen, som den kan taale, med Underskrift: *Mit Væsen altid med sig bær, At være Solens Straaler nær, Og endelig, efterat Lystfuglen var nedskudt, som ved hver Omgang tog sin Begyndelse med Skud for hver af det Höykongelige Huus, og tillige sammes Allerhöyeste Velgaaende under Kanoners Løsning, Trompeters og Paukers Lyd underdanigst blev erindret, begave det ganske Skydeselskab, inderlig glade over en saa dobbelt lyksalig Dag, enhver hjem til sit.*«

Den 27. Juli 1775 indmeldte H.K.M. Arveprinsesse Sophia Friderica sig og lod Generalmajor von Pentz skyde for sig. Arveprinsessen fik Ærestegnet den 29. Januar 1779, men har ikke givet malet Skive.

Den 27. Novbr. 1776 giver Christian VII Selskabet sit Segl (se hosst. Afbildning). Foroven ses Kongens Navnetræk med Krone over og omgivet af en Krans; i Midten en Skive og 2 korslagte Geværer. Omkring Skiven hænger en Fuglekongekæde med Papegøjen fornedet, nedenunder staar Aarstallet 1776 og ved Siderne: »Til Lyst og Forsvar«. I Omkredsen: »Kongelige Kiøbenhavnske Skyde Selskabs Segl».

Paa Kongens Fødselsdag, den 29. Januar 1777, var et større Selskab forsamlet paa Skydebanen for at »Celebrere Høytsamme« og fejre endnu »2de Anledninger til Glæde«, nemlig: »1) Indfødsretten, som paa den Dag for et Aar siden udkom, og 2) da Hans Kongelig Majestæt Alernaadigst har Forundet Compagniet et eget Segl.« (Aaret forud).

Ved denne Lejlighed blev der skudt efter *Tvende Skiver*; paa den ene¹⁾ var Selskabets Segl sirlig udført; paa den anden Skive de 7 Medailler, som var slaet i Anledning af Indfødsretten, og i Midten den Medaille, som forrige

Aar blev slaet i Anledning af H. K. M. Dronning Juliane Maries Fødselsfest; paa denne er i Randen sat disse Ord: »Ved hver en Leylighed at Landets Børn sig Fryder, Du Dydig Moder! Sted i hver et Hjerte nyder.«

Wivet (II, S. 115) beskriver denne Skive saaledes:

»En Skive i Anledning af Indføds Retten hvorpaa ses hans kongelige Majestæts Navn i Chiffre og Chronen saavel den Medaille som er slagen i Anledning af Hendes kongelige Majestæts Dronning Juliane Mariæ Fød-

¹⁾ Se Fig. 35 under Medlems-Skiver, hvor Skiven er gengivet en miniature paa Selskabets Kongefugleskydningstavle fra ca. Aar 1780.

selsdag med Overskrift Sospita Mater¹⁾, samt alle de i Anledning af Indføds-Retten slagne Medailler.«

Omskrift: Ei slumpe Lykke men ved Guds og Kongens Naade Kom Indføds Retten frem til disse Rigers Baade, 1777 d. 29. Januarii, Bekosted og givet af Broderskabet.

Bagsiden af de nævnte Medailler. No. 7 er gjort af Medaillør Wolff, de øvrige af Medaillør D. I. Adzer²⁾.

	Bekostet af et Selskab.	Bekostet af Geheimeraad Hjelmstjerne og Grev Rosenchrone.
Bekostet af Geheimeraad Linstow, Grev Lerche m. fl.	Enkedronningens 24 Aars Bryllupsdag.	Bekostet af P. F. Suhm ³⁾ .
Bekostet af Københavns Magistrat og de 32 Mænd.	Bekostet af Geheimeraad Hjelmstjerne.	Bekostet af Kongen.

Til denne Skive blev der skudt den 29. Januar 1777; der maa have været mange Skytter, thi Skiven findes der ikke noget tilbage af.

Efter Wivets Beskrivelse har jeg tegnet Skiven, saaledes som den antagelig har set ud, se Afbildningen S. 224.

Medailløren Daniel Jensen Adzer var ikke bleven færdig med Medaillen for Dronningen til hendes Bryllupsdag den 8. Juli 1776, den blev først færdig til Dronningens Fødselsdag den 4. September 1776, men at det

¹⁾ Frelsende Moder. ²⁾ Broder i Skydeselskabet. ³⁾ Han var Medlem af Akademiet for de skønne Kunster.

havde været Meningen, beviser Inskriptionen i den indre Krans: »VOT XXIV MULT XXX«, der betyder: »nu siger hun Tak for de 24 Aar, der er gaaet, og udtaler Haabet om, at hun maa komme til at fejre Dagen for hendes 30 Aars Bryllupsdag.«

Hds. M. *Enkedronning Juliane Marie*, født d. 4. September 1729, død d. 10. Oktober 1796, blev optaget d. 22. August 1771 (Wivet II, S. 8) og fik Ærestegnet 29. Januar 1779.

Den 28. Juli 1772 lod Enkedronningen skyde for sig af General og Guvernør Greve af Ahlefeldt.

4. September 1778 gav Broderskabet en Skive paa Hendes Kongelige Majestæts Dronning Juliane Mariæ Fødselsdag. Wivet beskriver den saaledes: »Eet Hierte Vor Dronning leve var Et Hierte falsk mod Hende Gid det den Gave faae som Vi til dette Sende. 1778 den 4 Septr.«, men Skiven findes ikke mere.

Samme Dag giver Justitsraad F. W. Wivet sit Værtskab (Omgangssølv), hans Søn, den unge stud. med. Lorentz W., er Gæst; ligeledes bekendtgøres samme Dag af de 20 tilstedeværende Interessenter den af Kongen under s. D. stadfæstede Anordning om Fattigkassen for at være Brødrene til Glæde og de Fattige til nogen Hjælp at indsamle frivillige Gaver i den af Broderskabet bekostede Sølvpokal.

Hjælpen til de Fattige skal uddeles: »hver 4 Septbr. som er Dronning Juliane Mariæ Fødselsdag, ligesaa længe at det kgl. kbhvske Skyde-Compagnie med Kjøbenhavn og Verden staaer.« Sølvpokalen bliver ved at aftage Laaget en Pengebøsse (se Afbildningen S. 227).

Paa Pokalen læses følgende Inskription:

»Nu en Skaal med tørre Læber
den at giøre Skiæl vi stræber,
som til Tak ey glemmes maa;
for hver Freed har i sin Næring
ved den mildeste Regiæring
derfor skal den arme faae;
herom lad Pocalen gaae.«

Paa det indre Dæksel læses:

»I glade Dage husk du paa din Næstes Moÿe,
som maa i Fattigdom og Sÿgdom meget doÿe;
vort Vel staaer i Guds Haand glem defor ey dens Gavn,
som sukker om din Hielp, men giv i Jesu Navn.«

Laaget er foroven afsluttet med en Pelikan, der liggende paa sin Rede med sine 2 smaa Unger under sig, hugger sig i sit Bryst for ved sit Blod at nære sine Unger.

Pokalen er udført af Andreas Røymand i 1778 og har Sølvstempel 1778, derimod er det indre Laag allerede i 1750'erne udført af samme Sølvmed. Guardeinens Stempel er ogsaa fra en tidligere Tid end paa Pokalens Fod; herved bevises, at det indre Laag har hørt til en ældre Fattigbøsse. Paa det gamle Kobberstik af Generalforsamlingen den 28. Oktober 1628 sidder Skafferer med en Fattigbøsse i Haanden.

Onsdag den 6. September 1780 gav Skriftstøber Pøtzsch sin maledede Skive og Præmier; efter Skydningen blev af Broderskabet uddelt til fattige Mænd, Enker og faderløse Børn de i Selskabet siden sidste Aars Fugleskyden indsamlede Gaver, hvilke hvert Aars 4. September bemeldte Fattige er tiltænkte, og det til en evig Ihukommelse paa dette Sted om en saa dyrebar og godgørende Dronning og Rigernes ømmeste Moder.

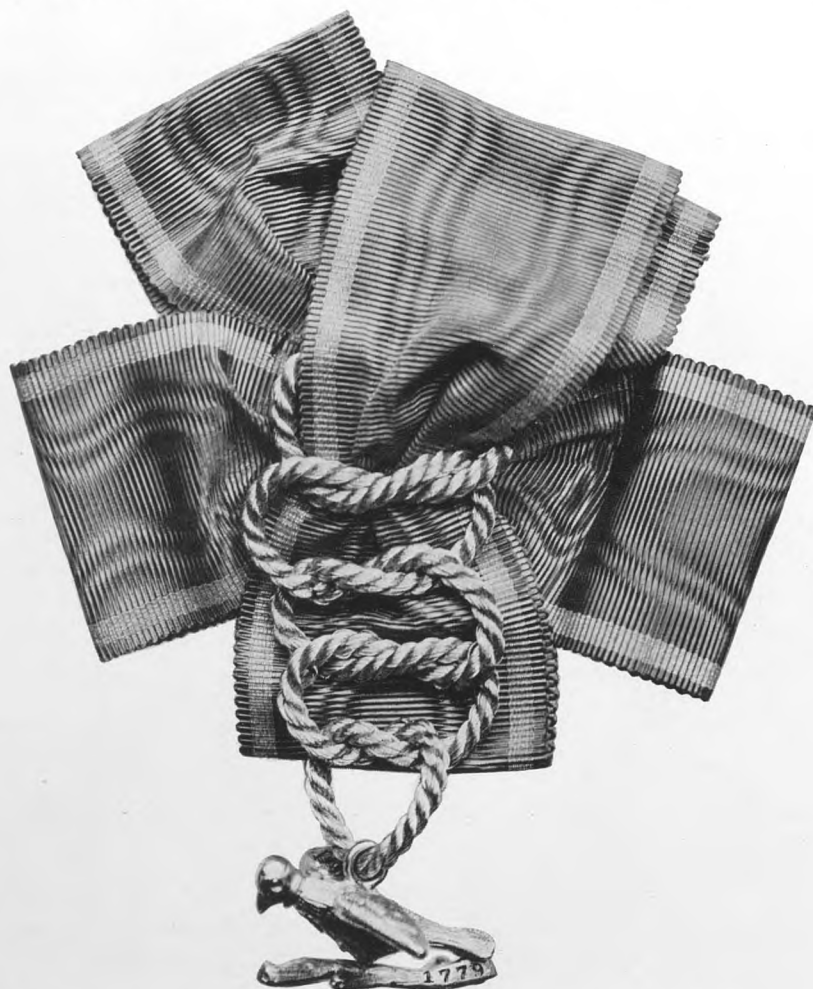
Fattigbøssen bruges den Dag i Dag, men Gaverne til de Fattige uddeles ikke mere den 4. September.

Den 27. Januar 1779 indstifter Kong Christian VII ved sin Anordning (se Selskabets Arkiv) Ærestegnet (se S. 228) og Patentet (se S. 230-31).

Ærestegnet er det samme, som nu bruges.

Den 29. Januar 1779 var Broderskabet som sædvanlig forsamlet paa Skydebanen for at fejre Kongens Fødselsdag.

Ved Festen i Skydestuen holdt en af Broderskabet, Hr. Justitsraad Fred. Wilh. Wivet, en kort Tale, oplæste for samtlige Tilstedeværende den kgl. konfirmerede Anordning¹⁾ af 27. Januar 1779, og under Paukers Lyd, Trom-

peters Fanfarer og Kanonernes Torden blev H. K. Majestæt allerunderdanigst takket.

Derefter blev Ærestegnet uddelt af Fuglekongen Peter Thomsen med disse Ord: »Broder! Tag mod dette Ærestegn, bær det, og forbliv stedse en Ven af det Danske Compagni«, derpaa gav de hinanden Haanden og et Kys. Ærestegnets Sekretær overleverer samtidig Statutterne. Kongen, Enkedronningen, Kronprinsen, Arveprinsen og Arveprinsessen, samt den kongelige Familie var de første, der havde modtaget Ærestegnet, derefter blev det uddelt til Dommerne Christ. Berg, A. Kaasbøll, Røttger, Colsmann og H. Jørgensen, Inspektørerne og de øvrige høje og ærede Brødre, ialt ca. 118 Brødre.

¹⁾ Dommerne, Fuglekongen og 11 Brødre havde under 16. s. M. ansøgt herom.

Broderbogen slutter sit Referat saaledes:

»Derefter blev spiset og under Maaltid ved Musik og Kanoners Løsning, Hans Majestæt Kongens, Hendes Majestæt Dronningens, Kronprindsens og den ganske Høy Kongelige Famillies Minde ved Pocalers Klang erindret. Efter Maaltid blev et smukt Fyrverkerie afbrendt og hvorpaa fulgte et Bal til efter Midnat, hvormed denne saa højstglædelige Dag endtes.«

Samme Aar (1779) den 5. August blev skudt efter Papegøien. Kongen og de kgl. Herskaber lod skyde for sig, Kong Christian VII ved General Hauch, Enkedronningen Juliane Marie ved Geheimeraad Brockenhuus, Kronprins Frederik ved Generalmajor Johansen, Arveprins Frederik og

Arveprinsesse Frederica ved Generalmajor von Pentz; foruden Fuglekongen, Hr. Peter Thomsen, deltog i Skydningen Prinsen af Bevern, Geheimeraaderne Braëm og Brockenhuus, General og Statsminister Eickstedt, Generalerne Hauch og Huth, Generalmajorerne Johansen, Pentz og Grüner, Statssekretær Guldberg, Kammerherrerne Schack, Suhm, Lüttichau og Moth, Jægermester Greve af Rantzau, Obersterne von Barner, von der Osten og von Bessel, Major Løvenørn, Conferensraaderne Hersleb og Fædder, Etatsraaderne Hæscher, Claesen og Lunding, Justitsraad Suhr, 13 Raadmænd, nemlig Hofgaard, Storp, Mundt, Fædder, Sciøtt, Kiøbke, Bech, Thulstrup, Bechmand, Waage, Lange, Svenning Lange og Hansen, Justitsraad Wivet og hans 2 Sønner, stud. med. Lorentz og stud. jur. Peter Bolt samt 90 Brødre, ialt 137 Deltagere.

Denne Dag faldt kun Ringen, den paafølgende Dag fortsattes, og Tømmerhandler Jochum Schou blev Fuglekonge.

Den 24. August 1779 var Skydeselskabet forsamlet dels for at fejre Arveprinsesse Sophia Fredericas Fødselsdag og dels i Anledning af, at Arveprins Frederik gav malet Skive (se kgl. Skydeskive No. 2).

Kl. 1½ Eftermiddag samledes Brødrene hos Justitsraad Wivet i hans Bolig i Vognmagergade; herfra kørte Processionen Kl. 2. De kørte parvis, tilsidst

DET KONGELIGE KIÖBENHAVNSKE SKYDE-SELISKAB
UDI DET DANSKE COMPAGNIE, kiendes og med dette aabne Brev for

Alle vittterligt gör: At som ^{Selbbyrdige} Skade og

Herr *Christian Vilhelm Lange*

Kongelig Finance Secretair.

er indtrædet i Laugget, og haver betalt faavel sit Indskud som hvis Han i Følge Selskabets Anordninger var pligtig, og lovet, at ville holde sig dets Love, faavel de som allerede ere udkomne som de herefter maatte gives, efterrettelig, og desuden i alle Tilfælde at see Compagniets Beste, dets Fordeel at fremme og dets Skade faavidt det staar til Ham at afvende; Saa er Han til virkelig Broder i Laugget bleven antagen og berettiget til at bære COMPAGNIETS ÆRE-TEGN, faaledes som de derom gjorde Anordninger omformelder. Og skal Han derfor være deelig udi alle de Rettigheder og Herligheder som Broderfrikabet Allernaadigt ere forundte og herefter maatte forundes, samt nyde de Æres-Beviisninger Hannem efter Hans Stand og som Broder udi det DANSKE COMPAGNIE tilkommer. Dets til Stadfæstelse, med det Compagniet Allernaadigt forundte Seigls Vedhængelse og de nu værende Dommeres Hænders Underkrift. Givet paa den Kongelige Kiöbenhavnske Skyde-Banc, Aar efter vor Frelseres Föddel Eet Tusinde Syv Hundrede Firefindstive og Sex, den 29 Januarii, som er vores Allernaadigste Konges og Herres Föddels Syv og Tredivte, Regierings Tyvende, og Indföds-Rettens Tiende Aar.

Alernaadigt

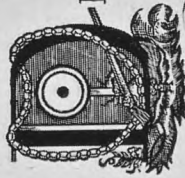
R. Ormand

N. Müller

H. J. A.

Per Boll Mønt

ET KONGELIGE KIØBENHAVNSKE SKYDE-SELSKAB
OG DANSKE BRODERSKAB kiendes og med dette aabne Brev
 vitterligt gjør: At *Højædle og Veltaarne!*

Herr Adam Gottlob Oehlenschläger

Doctor Philosophiæ, Professor ordinarius, ved Kiøbenhavn's

Universitet, Ridder af Dannebrog og den kongl. svenske Nordfløjenorden
 er indlemmet i bemeldte Selskab, ligesom han og haver forpligtet sig til, at holde sig dets Love, og de i
 Overeenstemmelse dermedtagne Beslutninger, efterrettelig, samt, i alle Tilfælde, dets Bedste at fremme,
 og dets Skade, saavidt det staaer til Ham, at afvende. Thi erklæres han herved for **BRODER** i det Kon-
 gelige Kiøbenhavnske Skyde-Selskab, og berettiges til at bære det, Sammes Lemmer allernaadigst for-
 undte **ÆRE-TEGN**, saaledes som den derom giorte Anordning tilholder. Og skal han, i Følge heraf,
 være deelagtig i alle de Friheder, som allerede ere, eller fremdeles maatte vende, dette gamle **DANSKE**
BRODERSKAB bevilgede, og nyde de Æres-Bevisninger Ham deri efter sin Stand tilkømmes.

Den kongelige Kiøbenhavnske Skydebane, den 28 Januarii Aar 1830. paa vores allernaadigste
 Konges og Herres Fødselsdag, i Hans Regjerings 22 og Indføds-Rettens 54 Aar.

Dets til Bekræftelse under Selskabets vedhængte Segl og den nu værende Administrations Underskrift.

Thamborg

M. S.

Se 24

W. S. S.

Se 24

W. S. S.

X

kom Wivet med Arveprinsens Skive og Sølvpræmier, nemlig til Krandsen en prægtig Pokal med kgl. Vaaben, Navn og Datum; til Lykkedaleren H. K. Højheds og Gemalindes Formælings Medaille (se Afbildningen S. 229) og til Ridderne en Sukker Bøsse.

Det første Skud i hver Omgang var for Sølvgiveren og blev skudt af Wivet. Den maledede Skive blev der ikke skudt til, den var opsat i Skydestuen. Sølvpokalen fik Compagniet ved Stadskaptain Nitzes Skud, hvorfor han fik en Sølv-Thepotte, Lykkedaleren tilfaldt Kammerraad Wilkens og Ridderen Stadsbedemand Reerslev.

Under Kanonsalut uddelte Wivet paa Arveprinsens Vegne Gevinsterne.

Kl. 7^{1/2} ankom Selskabets Damer; man gik til Bords og spiste i »Bunted Rad«.

Iblandt Dekorationerne paa Bordene saas midt for et stort illumineret Tempel med det kgl. Danske Vaaben og det hertugelige Mecklenborgske med Omskrift: »Qvam bene conveniunt« (Hvor smukt de enes); paa hver af Siderne to Pyramider, paa den ene Arveprinsens Navn med Omskrift: »Diu lætus intersis Populo« (Gid længe glad Du dvæle hos Dit Folk), paa den anden Arveprinsessens Navn med Omskrift: »Sera in coelum redeas« (Du vende sent til Himlen hjem). Paa de to Pyramider til den anden Side forestillede den ene Arveprinsens Skive med Omskrift: »Monimentum et pignus amoris« (Et Minde og et Pant paa min Kærlighed), paa den anden staar: »24de Augustus« med Omskrift: »Hic dies vere nobis festus atras aximet curas« (Denne Festdag skal visselig bortvejre de mørke Bekymringer).

»Efter at de høje Herskabers Minde under Kanonsalut var bleven erindret af Fuglekongen, hvilket det tilkommer Eene, og af Sølv-Pocalen drucken, omgik Broderskabets Fattig-Bøsse. Efter fuldendt Maaltid blev antændt Eet af Fugle Kongen Herr Tømmerhandler Schou bekostet og særdeles vel indrettet Fyrværk bestaaende af tvende Acter, og medens det varede, saaes Deres Kongelige Höyheders Navne at brænde. Derefter var Ball til om Morgenen Klocken 4, da Selskabet begav sig til Staden. Saa vel Broderskabet, hvis Forsamling baade var Talriig og Anseelig, som den mere end sædvanlig Mængde af Tilskuere vare alle indtagne af Glæde og ynskede Velsignelser over det Høy Kongelige Huus.«

Arveprinsen var bleven optaget den 27. August 1761 og skænkede Selskabet i 1774 den foran omtalte smukke Sølvskat; Prinsen modtog Ærestegnet den 29. Januar 1779; Arveprinsessen blev optaget den 29. Januar 1779 og modtog samtidig Ærestegnet, men har ikke givet malet Skive.

Den 17. Maj 1780 (ikke som paa Skiven malet den 10. Maj) gav Hs. D. Prins Peter af Holsteen Gottorp sin Ihukommelseskive samt følgende Præmier: en Sølvthepotte til Kransen, en Medaille til Lykkedaleren og et Bæger til Ridderen. Der blev skudt til selve den maledede Skive. Geheimeraad v. Bülow

skød for Prinsen; der var 35 Skytter tilstede, og Hr. Thomsen fik Kransen, Justitsraad Høst Lykkedaleren og Hr. Reerslev Ridderen.

Den 22. Maj 1781 gav Dronning Juliane Maries Broder, den næst efter Kongen af Preussen mest fremragende Hærfører paa sin Tid, *Prins Ferdinand*, Hertug af Braunschweig, preussisk Generalfeltmarskal, malet Skive. Wivet beskriver Skiven saaledes:

»Det hertugelige Brunsvig—Lüneburgske Vaaben. Devise: Recte et fortiter (ret og stærkt) 1781 d. 22 Mai Ferdinandus Dux Brunsvico Lüneburgensis.«

Om Sølvgivningen fortæller Skydeprotokollen, at Prinsen gav følgende Præmier: til Kransen en Sølv Kaffekande, til Lykkedaleren en Medaille og til Ridderen en Sølv Calot Skee.

Der deltog 40 Skytter; som No. 1 skød Fuglekongen Hr. Lynning, som No. 2 Prins Ferdinand ved Geheimeraad Bülow, der fik Lykkedaleren for eget Skud, Bruushaver fik Kransen og Beenfeldt Ridderen. Justitsraad Wivet var blandt Skytterne. Protokollen slutter saaledes:

»Hans Durchl: glædede Broderskabets talrige Forsamling med Sin Høye Nærværelse, og Selv uddelte Præmierne, samt efterlod Broderskabet et Minde om sin Gavmildhed, til Nytte og Ziir i dets Forsamling 1 par Treearmede Sølv-Lysetager, hvis Værdi endog forhøjedes ved at blive modtaget af saa tapper en Prinds, som Evropa over og Efterslægten i Heltenes Historie ikke forglemmes.

Hans Durchl: Indskud 3 Rdlr. betalt til Capt: Berg, og blev den Dag ey skudt efter Penge Gevinster; følgelig var intet Overskud at bereigne. I. Hansen.«

Prins Ferdinand var født 12. Januar 1721 og døde 3. April 1792 i Braunschweig, han blev optaget i 1779 og fik Ærestegnet den 28. November 1779, men Skiven findes ikke mere.

Den 8. Maj 1783 giver *Kronprins Frederik* sin Ihukommelseskive (se kgl. Skydeskive No. 4). Kronprinsen, der var født 28. Januar 1768 paa Christiansborg Slot, var bleven optaget ($\frac{1}{2}$ Aar gl.) den 11. August 1768, den 13. Juli 1773 fik Kronprinsen ved Fugleskydningen en »Sølv Caffeskande«, da Generalmajor v. Pentz nedskød Hovedet paa Kronprinsens Vegne. Ærestegnet 29. Januar 1779, Fuglekonge 1820.

Da den 15-aarige Kronprins gav malet Skive, gik det ifølge Adresseavisen for sig saaledes:

»Efter at det havde behaget Kronprinsen at tilkjendegive Skydeselskabet, at han som Medlem ville give sin malede Skive og Præmier til Skytterne, forsamlede Skytterne sig efter forudgaaet Bekjendtgørelse og Indbydelse Torsdagen den 8. Maj 1783 hos Hs. Exc. Geheimeraad, Kammerherre Staldmester von Bülow om Formiddag Kl. 9 for i Procession at føre Skiven og

Præmierne til Skydebanen. Foran kjørte saa mange af Brødrene, som Embedsforretninger tilladte at bivaane Processionen, derpaa fulgte Skiven og Præmierne førte af Geheimeraad v. Bülow. Vejen toges fra den af Hs. Exc. iboende Gaard¹⁾, igjennem Christiansborg Slots Løngangsport, over Slotspladsen, Høybrostrædet, Amagertorv, Vimmelskaftet, Nygade, Gammel Torv, Frederiksberggaden, ud af Vesterport til Skydebanen. Skivens og Præmierens Ankomst hertil blev hilset ved Kanonsalut, Paukers og Trompeters Lyd; derpaa skete Nedgangen fra Forsamlingsstuen til Skiveskydestuen, idet en af Dommerne (Hofbogtrykker Møller) bar Skiven og Geheimeraad von Bülow Præmierne.

Den smukke Skive blev opsat i Skydestuen, og der blev skudt til en almindelig Skive; som Nr. 1 skjød Fuglekongen, Premierlieutnant M. C. Thranmoes.

Krandsen tilfaldt Compagniet ved Hof-Bogtrykker Møllers Skud. Gevinsten var en anselig og kunstig udarbejdet Kaffekande med det kongelige Vaaben og Kronprindsens Navnechiffer, Aarstal og Dato; Møller fik istedet en stor Sølvskaal, hvorpaa var indgraveret: »Aar Sytten Hundrede og Tree og Fiirsindstive I May den 8de da Kron Prinds Fri-

deric I Danske Compagnie gav Premier og Skive, Og Broderskabet en anseelig Gave fik; Den Mand, hvis bedste Skud tilbragte denne Lykke, Af Broderskabet blev da givet dette Stykke.«

Lykkedaleren var en anseelig Medaille (se ovenstaaende Afbildning), som var slaaet i Anledning af den oldenborgske Stammes tredie Jubelfest, ogsaa den tilfaldt Hof-Bogtrykker Møller.

Ridderen tilfaldt Rustmester Marr junior, Gevinsten var en stor og vel udarbejdet Sukkerbøsse. Skydeprotokollen slutter saaledes:

»Efter fuldendt Skydning begav Broderskabet sig til Bords, og blev spiiist i adskillige Værelser, saasom Selskabets store Spiisestue ikke kunde rumme saa mange, som vare tilstæde for at glæde sig over Riigernes allerelskværdigste Kron Prindses og Herres Mildhed.

Ved Maaltidet blev under Kanoners Løsning, samt Paukers og Trompeters Lyd allerunderdanigst erindret Hs. Kongelige Majestets, Hendes kongelige Majestet Dronningens, Deres Kongelige Høyheder Kron Prindsens, Arve Prindsens og Gemahlindes, Prindsernes og det gandske Kongelige

¹⁾ Staldmestergaarden.

Huuses Minde. Derefter omgik Fattigbøssen, og siden bleve de sædvanlige Skaaler ihukomne.

Efter fuldendt Maaltid begav Broderskabet sig til Staden, fornøyet over det store Haab, at Efterslægten liigesom det, skal have Aarsag at elske Kongen, Kongens Søn og Kongens Huus, og at Kongernes Konge vil opfylde det, som staaer paa den af Hs. Kongelig Høyhed skiænkede Medaille: *His ego nec metas rerum, nec tempora pono. etc.*« (For disse sætter jeg hverken Maal for Handlinger eller Tid).

Den næste store Fest med kongelige Personers Nærværelse fejredes den 12. Juli 1786, og Anledningen var ingen ringere, end at Kronprinsesse *Louise Augusta* gav malet Skive og Sølvpræmier. Hun blev saaledes den første Dame, der bærede Selskabet med sit Værtskab.

Efter foregaaende højtidelig Invitation forsamlede Brødrene sig hos den første Dommer, Raadmand *Kaasbøll*, for i Procession at udføre Inspektørerne, derefter Dommerne med Sølvpræmierne, derefter Skiven og Præmierne. Først kørte Hendes Kongelige Højheds Hovmester, Hr. *von Buchwaldt*, med Skiven, og derefter alle høje og ærede Brødre, hvem Embedsforretninger tillod at være tilstede. Ved Ankomsten paa Skydebanen blev Skiven hilst med 15 Kanonskud. Den bedste Gevinst, en skøn Sølvpokal, blev bestemt til at blive i Selskabet og tjene til Broderbæger, hvoraf de nye Brødre, der giver malet Skive, skulde drikke. Et saadant Broderbæger fandtes altid i de gamle Gilder, og i Malmøs Skt. Knuds Gilde bevares endnu det kostelige Drikkekar af Sølv forgyldt paa 345 Lod, som Frederik II af Danmark har foræret. Prinsessens Pokal fik derimod ikke Lov til at blive længe i vort Selskab; thi i Aaret 1813 kom Rigsbankforordningen, og Selskabet maatte afgive 1087 Lod Sølv, deriblandt Prinsesse *Louise Augustas* Pokal og mange andre dyrebare Erindringstegn fra tidligere Tider.

Prinsesse *Louise Augusta* var født paa Hørsholm Slot den 7. Juli 1771 i *Caroline Mathildes* Ægteskab med *Christian VII*. Officielt var hun en ægtefødt dansk Prinsesse, men i Virkeligheden Datter af *Struensee*. Af Hensyn til Huset *Augustenborgs* Arvemuligheder ved den kongelige Mandsstammes Uddøen blev hun paa Forslag af *A. P. Bernstorff* i 1786 gift med den senere Hertug *Frederik Christian af Augustenborg*. Hun betragtede sit Ægteskab som et patriotisk Offer, brød sig ikke meget om sin pedantiske Mand og var ganske uimodtagelig for hans Forsøg paa at bibringe hende højere Dannelse. Under de politiske Rivninger mellem ham og hendes Broder, *Frederik VI*, stod hun paa Broderens Side. Hun overlevede sin Mand i 29 Aar og døde paa *Augustenborg* den 13. Januar 1843.

Den 10. Maj 1787 gav *Christian VII* sin malede Skive (se kgl. Skydeskive No. 8). Kongen havde iforvejen tilkendegivet Selskabet, at han vilde give malet Skive med anselige Præmier, og da den nyopførte Hovedbygning, hvortil Grundstenen var lagt paa Kongens Fødselsdag den 29. Januar 1782,

nu var færdig, vedtog Bestyrelsen at indbyde de kongelige Personer til at bivaane en Tale, som Justitsraad *Wivet* havde lovet at holde i Anledning af Bygningens Indvielse, for saaledes at forøge Dagens Højtidelighed. Det blev endvidere besluttet, at Selskabet skulde fornøje sig med et passende Middagsmaaltid og derpaa følgende Bal, hvortil enhver mødende Broder kunde medtage en Dame. Kl. 8 Morgen blev Skiven og Præmierne afhentet paa sædvanlig højtidelig Maade. Kl. 9 ankom de kongelige Højheder Kronprinsen og Arveprinsen og modtoges med de sædvanlige Ceremonier, Kanoners Løsning, Pauker og Trompet, og da de kongelige Personer var bragt til Sæde, holdt *Wivet* sin Tale¹⁾, hvoraf vi her gengiver Slutningen:

»Saa staa da dette Hus til Brug for os; til Ziir for Københavns Forstad; til Trods for dem, som spaar om onde Tider; til Efterkommernes Nytte og tillige Eftertanke om vor Tids Omhu for vore Fædres gode Indretning og til Opmuntring til dem at vedligeholde den. Betænkende, at der er ligesaa megen Ros ved at vedligeholde som ved at forhverve.

Bygningen er stærk og fast, som det ses paa denne Dag, dersom vi og de bliver enige, men meget skrøbelig, om de eller vi bliver uenige. Thi ved Enighed bliver smaa Ting store, ved Uenighed falder de største.«

Det behagede deres Kongelige Højheder at deltage i Frokosten, hvorefter de forlod Selskabet, medens nu Skydeøvelserne begyndte indtil Kl. 3. Der blev skudt til en hvid Skive, idet man bestemte, at Kongens maledede Skive skulde anbringes som Pryd i Selskabets Sal. Ligeledes blev den bedste Gevinst, et Par trearmede Sølvlysestager, bevaret i Selskabet og istedetfor den anskaffet en anden Gevinst. Ved 4-Tiden indfandt Selskabets Damer sig, og man gik tilbords i den store Sal, hvor der var dækket til 156 Personer. Under Maaltidet blev under Kanoners Løsning udbragt Skaaler for den kongelige Familie, og efter Bordet begyndte Ballet, der varede til Kl. 4 om Morgenen.

Endnu en stor kongelig Aften oplevede Selskabet den 3. November 1790, da Broderskabet havde foranstaltet »Bal og Aftens-Taffel« samt et kostbart Fyrværkeri for at ytre sin underdanigste Hengivenhed og Glæde over Kronprinsens Formæling med Prinsesse Maria Sophia Frederikke af Hessen-Cassel. Ved denne Fest beæredes Selskabet af et større Antal kongelige og fyrstelige Personer end nogensinde før eller senere, nemlig Kronprinsen med Gemalinde, Arveprins Frederik med Gemalinde, Prinsesse Louise Augusta med Gemal Hertugen af Augustenborg, Prinsesse Louise med Gemal, Prins Carl til Hessen-Cassel med Børn, Prinserne Frederik og Christian og Prinsesse Juliane Louise Augusta, samt Prinserne Frederik Carl Emil og Christian August til Slesvig-Holsten-Augustenburg, og Prins Philip Wilhelm af Württemberg, og alle disse højfornemme Personer deltog

¹⁾ Talen blev senere trykt hos Hof-Bogtrykker Møller og Søn og findes paa det kongelige Bibliotek.

med Liv og Lyst i Ballet til henad Morgenstunden og lod sig beværte af Selskabet.

Sidste Gang, vi i det 18. Aarhundrede hører om kongelige Personers direkte Deltagelse i Skydeselskabets Liv, var den 25. Maj 1791, da Prins Christian af Hessen-Cassel gav sin malede Skive, men den er desværre bortkommen.

Som det vil ses af denne lille Oversigt, var der, navnlig i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, en meget livlig og hjærtelig Forbindelse mellem Kongefamilien med dens mange fremmede fyrstelige Slægtninge og det gode Borgerskab, der repræsenteredes af »Det kongelige Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab«.

KAPITEL V

OM SKIVESKYDEN OG OM AT GIVE MALET SKIVE

Der blev første Gang i Aaret 1582 skudt til Papegøjen med »Rør« (Bøsser); før den Tid anvendtes Armbrøster til Papegøjeskydningen. Medens denne Skydning allerede nævnes i § 59 i Skraaen af 23. Maj 1447¹⁾, nævnes Skiveskyden første Gang i Christian V's Privilegium af 8. September 1694 vedrørende »Skyde-Banen udenfor Vesterport«²⁾.

Det i Kapitel III, S. 167, gengivne Billede forestiller et Adel Stævne (almindeligt Foreningsmøde) i det danske Kompagni; for Midten af Bordet præsiderer den ældste Oldermænd; ved hans højre Side sidder den anden Oldermænd, der skal være Borgmester eller Raadmand. Ved hver Bordende sidder en Skaffer (Inspektør), begge med Kaarder ved Siden, og den ene holder Fattigbøssen³⁾ i sin højre Haand. Efter Lovene havde Inspektørerne deres Plads for Bordenderne for at holde Orden og være de nyindtraadte Brødre behjælpelige. Midt paa Gulvet staar Compagnitjeneren (Sekretæren) og læser op af en stor Protokol; paa Bordet ses flere malede Skiver.

Der er meget, der taler for, at vi her har for os Billedet af det i Broderbogen omtalte Adelstævne (Generalforsamling), der blev afholdt den 2. Oktober 1628, og hvor Oldermænd Christoffer Jacobsen Munck under megen Taksigelse nedlagde sit Hverv som Oldermænd, og Kræmmer Peder Madtzsen valgtes i Stedet for ham til Oldermænd. Den ved Oldermændens højre Side siddende Raadmand er Thomas Lorck (optaget 1604). Munck var optaget 1605 og Madtzsen i 1609. Samme Tid blev Gert Hermandsen entlediget som Skaffer i Compagniet og Købsvend Lauritz Bendtsen valgt til Skaffer. Hermandsen var optaget ved Juledrikken i 1595. Bendtsen var optaget 1620. Den anden Skaffer er Lauritz Michelssen, optaget 1582.

Protokollen for Mødet slutter saaledes: »Samme dag døde Christen Christensen Compani tienner och udi hanns Sted Companiæt igien at betiene for dagen valgtes den Dannemand Hendrich v: Becks. gud giffue til løcke.«

¹⁾ Se Kapitel I, S. 27. ²⁾ Se nærmere herom Kapitel IV, S. 202, samt K. D. VII. S. 440-44.

³⁾ Se Kapitel IV, S. 227, og i Skraaen af 1582, Kapitel IV, S. 182.

Oberst N. P. Jensens Fortolkning i hans Historie, S. 36, at Tjeneren er Degn, og at der læses Bordbøn, er en Misforstaaelse, idet Ordet »dagen« er læst som »degen«.

Efter H. M. Kongens Behag udvalgte Selskabets Direktør, Politimester Claus Rasch en Plads udenfor Nørre Port til »en nye Papegøye Stang, med derhos 2de Skydebaner til Skiver paa 200 og 400 Alen lange at skyde, Saa

Egen Skiver	Indskid af Danſke							
	17 Personer	16 Personer	15 Personer	14 Personer	13 Personer	12 Personer	11 Personer	10 Personer
1	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00
2	1.5	1.5	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00
3	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.5	1.5
4	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3.8	1.3.8	1.4	1.4
5	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2.8	1.2.8	1.3	1.3
6	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1.8	1.1.8	1.2	1.1.8
7	1	1	1	1.5.8	1.5.8	1.5.8	1.1	1.0.8
8	.5	.5	.5	.5	1.0	.5.8	1	1
9		.4	.4	.4.8	.5	.5	.5.8	.5.8
10				.4	.4	.4.8	.4.8	.5
11						.4	.4	.4.8
12								.4
	11.00.2.8	12.00.4	13.00.4	13.00.2	14.00.4	14.00.4	15.00.2	16.00.2

og eet beqvemt Sted at skyde til efter enhver Behag paa eet vidst apointeret Maal med Pistoler.«

Den nye Skydebane forevistes for Kongen med Følge den 7. September 1694 (se W. II, S. 191, og Billedet af Skydepladsen, Kapitel IV, S. 202).

Dagen efter udstedte Kongen (Christian V) en Forordning, hvor der i Artikel 14¹⁾ staar:

»Skytterne, som paa een Dag skyder, skulle forene sig om noget vist, som een hver skal tillægge for at skyde om, oc hvem, som skyder de bedste Skud i Skiven, haver vunden. Er der lige Skud skyder de om igien, indtil een vinder Gevinsten.«

¹⁾ Se W. II. S. 201.

Det var Penge, der blev indskudt, 3 Mark 4 Sk. af hver Deltager¹⁾. Det indkomne Beløb deltes saa i Gevinster efter Fradrag af Udgifterne til Skive og Betjening og efter Fordelingsplanen (se Afbildningen paa forrige Side).

Denne Gevinstfordelingsplan er ældre end 1757 og er fra en ældre Skydeprotokol. Planen er saa bleven klippet ud og er fulgt med i de senere Skydeprotokoller, den fandtes i Protokollen af 4. Maj 1757, som et løst Bilag foran i Bogen.

Dommerne Enevoldsen, Kroyer og Klauermann indførte den 22. November 1694 i Protokollen:

»... Nicolay Lyder Angel ansættes til Skriver og han skal skaffe en dygtig Person, som viser forsvarlig« (Skudviser), se W. II. S. 206.

Inventarielisten²⁾ i Københavns Raadhus Kæmnerregnskab for Aaret 1725 giver en omhyggelig Beskrivelse af, hvad der findes i det 3. Raadhus, som laa paa Gl. Torv, lidt tilbage fra det nuværende Strøg. Fra selve Raadstuen førte en Trappe op til Hørekamret. I dette Rum fandtes 2 Skiver, hvoraf den ene var »en gammel grøn anstrøgen Skive«. I samme Rum opbevaredes Selskabets 4 saakaldte Borgmesterbægre. De omtales saaledes: »4 langagtige Sølvbægere med Deksel, hver ungefær paa en Pægl.« (Se hостаende Afbildning).

Historikeren P. H. Resen, der var Københavns Borgmester 1664 og Præsident fra 1672 til sin Død 1688, meddeler, at de 4 Bægere er skænkede af Mikkel Wibe (Raadmand fra 1602-09 og Borgmester 1609-24) til Danske Kompagni. De findes stadig opført paa Raadhusets Inventarilister, om end enkelte angiver, at Bægerene er forærede til Raadstuen af Mikkel Wibe. Men hvor har de været, da Raadhuset brændte i 1728? Efter Borgmester H. C. Herslebs Indstilling vedtager Magistraten i to Møder i 1786, at Messinglysekronen og de 2 Pokaler skulde udleveres til Selskabet til Brug for Fugle-

¹⁾ Senere blev Indskudet forhøjet til 4 Mark 8 Sk. og i 1755 til 4 Mark 12 Sk., hvoraf de 4 Sk. brugtes til at betale Skrивeren og i 1755 tillige til Skudviseren 4 Sk.

²⁾ Se min Fremstilling af Københavns 3. Raadhus, saaledes som det antagelig saa ud ved Branden 1728, det findes i Raadhusarkivet og blev i 1896 tilkendt den Neuhausenske Præmie.

kongen og Chefen. De 2 Bægre, Nr. 3 og 4, forsynes med *K. M. 1786* og forbliver paa Raadhuset, medens Skydeselskabet under 30. November 1786 kvitterer for Modtagelsen af Nr. 1 og 2. Den 31. Juli 1896 udlaaner Borgmester H. N. Hansen midlertidig til Selskabet de 2 Bægere mærket *K. M. 1786*.

For nogle Aar siden har Ejendomsforholdet til Mikkel Wibes Bægre fundet en salomonisk Afgørelse: Skydeselskabet bevarer Ejendomsretten til de to (Nr. 1 og 2) i 1786 udleverede Bægre, Magistraten til de 2 andre. Selskabet maa trøste sig med fire moderne Kopier, Magistraten opnaar at faa alle 4 samlet i Byens Raadhus paa Bymuseet. Begge kan benytte dem alle 4 ved festlige Lejligheder.

De smukke og statelige Bægre, der er nummererede med indgraverede Arabertal 1-4, er af Sølv og beskrives¹⁾ som rørformede Pokaler af en Type, som bl. a. kendes fra Nürnberg. De har en høj klokkeformet Fod med dreven Tungebort nederst, pæreformet riflet Stilk og drevne radiale Rifler i Kummens runde Bund. Under Mundranden er der graverede Ornamenter, Kartoucher, Frugtklaser, ophængte Festons, Fugle og andre Dyr, samt et Skjold med Bomærke, Aarstallet 1613 og et *M. W.* (Mikkel Wibe). Graveringen er varieret paa hvert enkelt Bæger, især Dyrene. Paa de 3 er der mere eller mindre fantastiske Fugle, af hvilke nogle minder om Papegøjer (se hosstaaende Afbildning); paa et optræder der foruden Fuglen et Par Snegle, og paa det fjerde Bæger springer Hund og Ræv, Hjort og Hind, medens et Par Harer sidder over de drevne Bukler. Baade Fuglene og de springende Dyr hører med til Dattidens Ornamentskab og har næppe symbolsk Betydning (selv om Mikkel Wibe har haft sin Tanke med at foretrække disse Motiver). Laaget har drevne radiale Rifler og Topkugle med opstaaende Blomst. Under Bunden er stemplet Københavns Prøvesølvmærke, de 3 Taarne med Aarstallet 1610, et af de ældste Prøver paa dette Kontrolmærke, samt Mesterstemplet *M. H.*

¹⁾ Af Museumsinspektørerne Jørgen Olrik og Chr. A. Jensen.

Hørekamret var det samme Rum, hvorfra vor ældste Kongekæde (Chr. III's Ærestegn) i Aaret 1701 blev stjaalet. Det opdagedes først i November 1703 af Revisionen, da en ny Kæmner overtog Inventariet. Kongekæden er afbildet paa det Kobberstik, der findes i W. II, S. 70, og som er gengivet i Kapitel IV, S. 171).

Wivet omtaler i II Bind, 2. Del, S. 53 og 54, at der, førend Sølvskiltene blev givet af de afgaaende Fuglekonger til Kongebaandet (senere til Kongebandolererne), var benyttet en Halskæde, hvori der var hængt den Medaille, som under Nr. III anføres blandt Fuglekongesølvskiltene (se Wivet II, 2. Del, S. 34). Denne Medaille afbildes nedenstaaende. Den er præget til Minde om Kronprins Frederiks første Felttog med sin Fader, Christian V, i Aaret 1693

ved Bombardering og Sløjfning af Byen Ratzeburg. Medail- len er uden Aarstal, ligesom Medaillørens Navn er ukendt, men den findes paa Mønt- samlingen.

Paa den ene Side et Palmetræ, hvorpaa det regner fra en over

Palmetræet staaende Sky, over denne staar »Friedenreich«. Langs Randen læses: »Des Himmels Krafft den Wachsthum Schafft« (Himlens Kraft gi'r Væksten Saft).

Paa den anden Side ses et Landskab, der forestiller Hamborg, Altona og Elben, hvorover der mod den foroven tilvenstre viste Sol flyver en gammel Ørn ledsaget af en ung Ørn. Foroven tilhøjre staar: »Doch Helden gleich« (Dog som Helte).

De to Ørne skal uden Tvivl forestille Kongen og Kronprinsen. Langs Randen læses: »Und lockt die Fahrt recht nach der Art« (Og lokker Farten ret efter Arten).

Vi har her en Fuglekongekæde fra noget før 1700, rimeligvis er den fra Claus Raschs Dage, da han som Chef (1694—1705) ledede Skydeselskabet, og kan være givet 7. September eller 19. September 1694.

Den 29. November 1726 giver Frederik IV »Ewold Schrøder« Privilegium paa at oprette en Skydebane¹⁾ straks uden for Byen for at skyde til Skive og »andre deraf dependerende exercitier«.

I Wivets Fortegnelse over Fuglekongeskiltene findes som Nr. IV saalydende: »Aar 1726. En liden tynd Plade hvorpaa staar Aarstall og Navnet Ewold Schrøder.«

¹⁾ Se Situationsplanen S. 257.

Wivet omtaler endvidere under Fuglekongeskiltene i II B., 2. Del, S. 29: »Vel blev Een anden Sølv Kjæde foræret som slutted med Een Sølv Laas og hvorpaa staaer det Aarstal 1726 og Navn Rasmus Grawløw, i hvilken hænger Een Sølv Tønde med Bacchus paa og hvorpaa staaer Gisbert von Hemmert«.

I 1729 skænker den afgaaende Fuglekonge Raadmand Rosenberg til den eksisterende Ordens Kæde¹⁾ »Kong Frederik IV's Brystbillede med den kongelige Krone«. Nedenunder læses: »Fælles Lykke, fælles Ære, Skal vor Konges Aasiun²⁾ være. 1729.«

Bag paa staaer: »Da Papegoyen fik sin sidste Bane Skade, I Ordens Kiæden blev indfæsted' denne Plade af Raadmand Rosenberg.«

Den 22. Juni 1733 gik Baron Friedrich von Guldencrone af som Fuglekonge, og han skænkede ogsaa sit Mindeblad til Ordens-Kæden, hvilket fremgaar af hans Inskription: »Skal jeg som Konge dette Skilt i Ordens Kiæden give, Skal og mit Navn blandt Skytters Tal i dette Lav forblive. F. G. 1732 den 12. August.«, hvilket læses under Gyldenkronernes adelige Vaa-ben paa en stor Sølvplade, se Wivet II, 2. D., S. 36.

Den paa ovenstaaende Afbildning viste Fuglekongekæde benyttes nu som Vikar-Fuglekongeemblem.

Ørnen er siddende 5½ cm høj af Sølv og forgyldt, paa Plinten findes paa begge Sider Mesterstempet I. C. S., hvilket betyder Jens Christensen, der blev Mester i 1721 og døde 1751. Fuglen har oprindeligt hængt i en Sølvhalskæde, medens den nu er anbragt i et grønt Baand.

Paa Plintens Underside læses: »Bekostet af Andreas Clausøn. 1736« (se hosstaaende Afbildning). Det sidste Tal kan baade være et 0 og et 6 Tal.

De ny Love af 11. August 1732 siger i § 17 (se W. II, S, 215): »Vores Konge-Orden skal altid blive hos den, som er Konge og skal Han og Hans Arvinger dertil være ansvarlig.«

Fra denne Tid findes der i København kun omtalt 2 Personer, som der kan være Tale om, Præsident Braems Fuldmægtig Anders Clauszen og en

¹⁾ Rimeligvis Rasmus Grawløws Sølvkæde uden Bacchustønde. ²⁾ Aasiun.

Skræddermester Andreas Clausen; det er sandsynlig denne sidste, der har bekostet Kongekæden.

Før 1760 fik den ny Fuglekonge, lige efter at være bleven skudt til Fuglekonge nede paa Skydepladsen, paahængt Sølvordenskæden med Bacchus paa Tønden, og først ved Bordet byttede den gamle Fuglekonge sin Fuglekongekæde med Ørnen med den ny Fuglekonge (se W. II, 2., S. 30); men paa Wivets Tid var dette ophørt.

De til vor Tid bevarede Minder om og fra *Skiveskydningen* er meget faa;

det ældste bevarede Minde er en Kranstallerken fra 1736, hvoraf ses, at der nu foruden Pengegevinster gives Præmier. Kranstallerkenen findes paa Folkemuseet. Paa Kanten er indgraveret en Fremstilling af en snegleformet Skydeskive paa en Jernstang; paa den ene Side staar en Skytte og sigter (iført det 18. Aarh.s Dragt) paa den anden Side en Dame med en Vifte i Haanden. Tilvenstre for denne Fremstilling staar Navnet »Hans Hansen Schovert« tilhøjre staar »Kiøben Haven den 3 Oktober Anno 1736«.

Schovert¹⁾ var Pakhusskriver ved Islandsk Kompagni og født 1705, d. 1773. Han synes at have brugt en ældre Tallerken af sit eget private Stel til Kranstallerken. Forneden paa Kanten findes som Tinmærke Københavns Vaaben med Bogstaverne »SSM 1712«.

Nogle Aar senere har Traktør *Daniel Norman*, f. 1706, d. 1771, sandsynligvis i *Aaret 1738* givet Kranstallerken (se Afbildning paa næste Side). Den findes paa Folkemuseet og har paa Kanten Bogstaverne »DN« og paa Bunden følgende Indskrift: »Skyd til Men Vaer dig, at du ei af Centro feiler; thi ellers gaar det Galt, om du med tiiden beiler«.

Herover er indgraveret en Skytte i Skyttedragt fra ca. 1725 og med Pisk i Nakken og en lille Hat med opkrammet Skygge, kort vid Frakke med Ærmeopslag og Kravestøvler; han skyder med venstre Haand mod en opstillet Skive. Gravøren har været lidt uheldig, Billedet skal spejlvendes for at blive rigtigt. Denne Broder blev optaget i 1737 (efter Wivet II, S. 219). (Tinstempel 1717 — Jacob Schønefelt).

¹⁾ Wivet skriver i II, S. 220, at han blev optaget 1738.

I Aarene 1739-49 inkl. indkommer kun 6 Medlemmer, hvorfor der heller ikke fra dette Tidsrum findes Kranstallerkener. Selskabet stagnerede; ja i 1746 havde det endog ikke nogen Skydeplads, indtil Broderen Agent Bjørn i 1747 tillod at opsætte Fuglestangen paa hans Plads eller i Spanthussalen paa Bjørnsholm, kaldet Bjørns Plads¹⁾, paa Christianshavn. Der blev her afholdt Fugleskydning 4. Juli 1747, i Aaret 1748 og 11. September 1749, men Wivet skriver: »efter som det havde sine Vanskeligheder at have Skytterne paa dette Sted, dels for Fare Skyld, da det som eet Skibs Værf var opfyldt med Tjære, Hamp og andre let brændende Sag, Christianshavns Broes Ophidselse, naar Skibene skulde derigjennem gjorde Hinder og Ophold i Passagen, saa var Compagniet betænkt paa et andet Sted«. Desuden døde Agent Bjørn den 27. Januar 1750, og hans Enke vilde have 100 Rdlr. aarlig, se Sæll. aabne Breve 1751, No. 365.

Den sidste malede Skive, der er givet paa Bjørnsholm, er givet af Murermester, Vice-Brandmajor, Branddirektør Søren Hendrichsen d. 14. Juni 1750. Wivet beskriver denne

Skive saaledes: »En Skov Gudinde i een Lund. Neden under Middel Puncten«. Devise: »Bjørneholm for den som kan sit Skud i Centrum skyde, Min Jomfrue Krands den sidste er vor Compagnie skal nyde«.

Samtidig forfattede Interessenterne (de aktive Skytter) paa Bjørnsholm den 10. Juni 1750 en Convention betræffende Skive-Skydningen (se W. II, S. 224).

Disse Bestemmelser danner Grundlaget for al senere Skive-Skydning, og Wivet siger ogsaa, at de paa hans Tid er »en Regel for Dem som skyde til Skive«. »Enhver som bliver Broder i Compagniet«, skriver Wivet (II, 2. Del, S. 78), »er forbunden at give sin Skive og Gevinster. En saadan Broder skulde give tvende Skiver, En til *Krands Tallerkenet* og En til *Penge Gevinsterne*. Den Broder, som gav disse Skiver og Tallerkener, kaldtes paa den Dag Vert og hans Foretagende »*At give Vertskab*«. Af De Tyske, som her er indkomne, er dette uden all Tvivl indført. En nye Indkommen Broder har enten maattet tractere de Andre og tyttet saa meget Öll i Dem som kunde rommes, eller

¹⁾ Nu Bodenhoffs Plads.

og Enhver har lagt sin Skilling og den nys-indkomne Broder har maattet forskafe Öppet og opvarte De Drikkende, i hvilket sidste Tilfælde han rettelig kan kaldes Vert.« Videre S. 79: »er deraf opkommet som endnu i disse Tider bruges om den bedste Gevinst ved Skive Skydningen, at den kaldes *Krandsen*. Af megen Værdi kunde saadan Gevinst, som da blev kaldet *Krands Tallerken* ikke have været, efterdi den var i Tin. Dog kan den have været god til at legge Speegesild paa for desto bedre at kunde synke Öppet.«

§ 9 i denne Convention af 1750 bestemmer selve Skydningen:

1) *I første Omgangsskyden* skydes der til *Kransen*. Gevinsten var en *Krans-tallerken* af Tin. Skiven var selve den malede Skive, der et eller andet Sted havde Stiften gemt, som oftest i en lille *Krans*; ved at betragte Billedet paa den malede Skive og sammenholde dette med Devisen langs *Randen*, dels

paa Skiven, dels paa Gevinsten, kunde enhver Skytte tænke sig til, hvor Stiften sad skjult.

2) *I anden Omgangsskyden* blev der skudtom *Pengegevinsten*, hver Skytte indbetalte sit *Indskud* til *Pengegevinsterne*; der blev skudt 3 *Omgange* til en almindelig hvid

Skive, og havde nogle faaet lige *Points*, blev der først stukken efter *tredie Omgangsskyden* (*Lykken*).

3) *I tredie Omgangsskyden* blev der skudt til *Lykken*. Gevinsten var en *Kron Daler*¹⁾ (se hosstaaende *Afbildning*). *Sølvgiveren* (*Værten*) satte 11 smaa *Cirkelslag* rundt om paa Skiven og *Tallene* fra 2-12 i hver *Cirkel*; naar hver havde skudt et *Skud* til denne Skive, kastede *Værten* 2 *Terninger*, ligesom den *Dag i Dag*, og den, der var nærmest ved *Tallet*, fik *Kron Daleren*.

4) *I fjerde Omgangsskyden* stikke de, som i *anden Omgangsskydens* *tredie Omgang* havde faaet lige *Points*.

5) *I femte Omgangsskyden* skydes der om *Ridderen*. Gevinsten var en *Riddertallerken* af Tin. Skiven var en almindelig hvid Skive, og Gevinsten kunde kun vindes af en af dem, der ingen Gevinst havde faaet i den *tredie Omgangsskyden*.

Det vil altsaa sige, at naar der f. Eks. var 14 Skytter, og der af disse var 5, som fik Gevinst i *tredie Omgangsskyden* — saa var *Chancen* jo betydelig større for *Resten* af Skytterne, nemlig kun 9.

Omgangsskyden benævnes ligesaa ofte *Rendeskyden*. Gæster kunde kun deltage i *tredie Omgangsskyden*. I hver *Sommer* kan ingen faa *Kransen* eller *Lykken* mere end 3 *Gange*. Ingen maa gaa ud til *Skiverne* eller *bande*, før efter at den *tredie Omgangsskyden* er forbi.

¹⁾ Paa *Kron Daleren* ses foroven over *Kransen* en lille *Fugl*, der af nogle er anset for en *Vibe*, det er den bekendte *Borgmester Mikkel Wibes Vaabenmærke*, som anbragtes paa de *Mønter*, der prægedes, naar han paa *Kongens Vegne* førte *Overopsynet* med *Mønten*.

Skydekompaniets Medlemmer arbejdede samtidig meget energisk for at faa en god Skydeplads paa Vesterbro. Der var Gabriel Boumands private Skydebane, se Situationsplanen S. 257; den havde været nedlagt som Skydebane i over 40 Aar, skriver Magistraten den 14. Juni 1751 i sin Erklæring til Kongen, og Pladsens Form og Beliggenhed gjorde den umulig som Skydebane. Brødrene ønskede ligesom Magistraten at faa Skydebane paa afdøde Postmester Dams Gaard, Have og bagved liggende Fæled, som gik helt ned til Kalvebod Strand. Interessenterne arrangerede sig med Dams Enke i Forommeren 1750, og de afholdt Skiveskydninger hele Resten af Sommeren 1750; der findes Beviser for, at der har været Skiveskydning den 15. Juli, den 5. og 12. August og den 19. September 1750.

Kirurgen Broder Schnell sætter uden Tvivl Penge i Foretagendet, flere Brødre støtter ham, og Skydekompaniet i København indgiver den 2. Juni 1751 deres Ansøgning til Kongen (Fr. V); samtidig ansøger de Kongen om en ny Convention. Magistraten anbefaler den 14. s. M. Brødrenes Ansøgning og at give Skydebane-Privilegiet til Dams Grund; den var nu bleven solgt til Gartner Frantz Christopher Sauerach og af Magistraten givet ham i Fæste under 26. Maj 1751.

Convention, Skydebaneplads og alt andet blev bevilget af Kong Frederik V under 20. August 1751, hvorefter Skiveskydningen tager Fart. Pladsen viste sig saa »beleilig«, at vi har beholdt den og glæder os den Dag i Dag over den. Den nærmere Udredning af Skydepladsen findes S. 258.

Hver Interessent (Skytte) gav Præmier en Gang i Løbet af Sommeren. Var der færre end 19 Skytter, blev der ogsaa holdt tidligere op. I 1759 var der kun 13 Skytter, og da de 13 Onsdage er forløbne, arrangerede de en privat Skydning for Resten af Sommeren.

Af de Tintallerkener, der har udgjort Gevinster ved Skiveskydning, er en Del bevaret dels i privat Eje, dels paa vore Museer; 5 findes i Selskabets Besiddelse.

Tintallerkenerne benævnes dels Kranstallerken dels Riddertallerken.

I September 1922 blev der paa Folkemuseet forevist en ødelagt Riddertallerken med følgende Indskrift paa Kanten: »D. 5 August: A^o 1750 P. Branddorff Jeg Her for Ridderne Fremstiller dette Bytte Som iblandt Samme er til Pris for beste Skytte.«

Billedet paa Bunden var ganske forsvundet. (Tinstempel 1742).

Peder Brandorff, f. 1715, d. 30. Juni 1793, var Kasserer ved det Asiatiske Kompagni; hvornaar han blev optaget, kan ikke bestemt angives, derimod ved vi, at han gav malet Skive den 5. August 1750. Skiven var meget enkel. Wivet beskriver den saaledes: »En blank Skive med en i Træet udhugget Krands, som udgjør Centrum«. Skiven havde følgende Devise: »Ved denne Skives krands Plet maa viises, Hvem som i Dag for bedste Skud skal priises.«

Vi mangler altsaa baade Skive og Gevinst, men kan dog af foranstaaende

danne os et Begreb om disses Udseende; tillige faar vi Oplysning om, at der har været givet malet Skive, og har her den første konstaterede Gevinst til Ridderen.

Den 12. August 1750 giver Kirurgen D. Spierling første Gang malet Skive — se S. 267.

I Selskabets Eje findes nu en Riddertallerken¹⁾ (se hosstaaende Afbildning), paa Kanten staar: »J. Schønning d. 16 Sept. A^o 1750. Skjønt jeg blev ikke Krantsens ejer, Da vand jeg dog som Ridder Seyer.«

I Bunden er indgraveret et Billede af en Rytter med trekantet Hat, Opslag paa Ærmerne, Pistolhylster og med højre Haand affyrende

en Pistol — Røgskyer ses ved dens Munding — imod Centrum paa en femdelt Skive, der er anbragt paa en Mur, ovenpaa hvilken der findes Vaterpas, Vinkel, Passer, Murske og Hammer. Tinstempel 1742.

Muremester, Vicebranddirektør Jacob Schønning, f. 1714, d. 1760, var Dommer 1756-60 og har givet malet Skive for første Gang den 16. September 1760. Witet beskriver Skiven saaledes: »En forgyldt Laurbærkrands med røde Roser udi.« Devise: »Med gylden Krands og Laurbær Green bør prydes, Sigt vist, skyd vel, tref Centrum med, Gevinsten da kan nydes.«

I privat Eje²⁾ findes en Kranstallerken (se hosst. Afbildning). Paa Kanten staar: »J. G. v. Bergen,

¹⁾ Købt af Enkefru Michelet i Oslo den 18. December 1930. ²⁾ Professor Oluf Thomsen.

15. Septembris 1751.« Endvidere: »Nie fehlete Vorzeiten der Bogen Jonathans, Schiess Schütze auch jetzt und, das du bekömst den Krantz« (Ej fejled nogentid den Bue Jonathans, Skyd Skytte ogsaa nu, saa Du faar Ærens Krans). I Bunden er indgraveret et Bjerglandskab; paa en af Bjergtoppene er der anbragt en omkranset Skive. I Forgrunden tilhøjre ses en Skytte i antik Ridderdragt med Bue og Pil sigtende mod Skiven. Nedenunder løber en Dreng efter en flyvende Pil.

Hvornaar Bøsse-maker Johan Georg von Bergen var optaget, kan ikke siges, han var Dommer indtil 1760, var født i København 29. Maj 1726¹⁾, døde 1791 og har givet malet Skive den 15. September 1751. Wivet beskriver Skiven saaledes: »En Mand sigtende til Centrum med en Bue.« Devise: »Es hat Jonathans Bogen ni gefählt« (Jonathans Bue skød aldrig fejl).

Paa Kunstindustrimuseet findes en Riddertallerken (se hosstaaende Afbildning). Paa Kanten læses: »Jacob Schiønning d. 3. Maji A^o 1752. For een Wis og Wacker Skytte, Blev jeg endelig til Bytte.«

I Bunden er indgraveret en Adelsmand, der skyder med Pistol mod en i en Mur anbragt Skive, der er omgivet af en Krans; det foregaar i Skydeselskabets Have, i Baggrunden ses Indgangsportalen; den minder meget om Indgangsportalen paa Kobberstikket S. 262, og da den er særlig omhyggelig udført i Gravuren, er der Sandsynlighed for, at det er Murermester Jacob Schiønnings Værk. (Tinstempel 1742).

Det er anden Gang, Schiønning giver malet Skive. Efter Wivet II, S. 93, var Skiven saaledes: »En Blomster Krands udi hvilken sees et Fruentimmer holdende et Skildt, bagved hende en Skytte med Plint paa Ryggen pegende til Centrum med de Ord: Forlad mig kiære Ven, jeg viiste Dig derhen.« Devise: »Alting gierne Centrum søger, End og der hvor Lyster Spøger.«

Fra Folkemuseet forsvandt i 1912 en Kranstallerken, der paa Kanten havde følgende Indskrift: »d. 21. Junii A^o 1752, J. P. J. Adzer, Vulcanus finder sit Behag at være selv tilstæde, at see hvem vinde kand hans Krands, hvorved hand har sin glæde.«

¹⁾ Hans Fader var Johan Wilhelm v. Bergen, se S. 208.

I Bunden var indgraveret Vulkan i sit Værksted, siddende med sin Hammer ved Ambolten og omgivet af Smedeværktøj. I sin højre Haand strækker han en Laurbærkrans ud. I Baggrunden ses en Herre, der skyder til Skive. Skiven ses midt igennem Laurbærkransen. (Tinstempel 1747).

Hvornaar Jonas Peder Jensen Adzer¹⁾ blev optaget, kan ikke siges. Wivet beskriver hans malede Skive saaledes: »En Smed paa den Eene og et Smeddeværksted paa den anden Side af Centrum og oven over En Laurbærkrands.«

Devise: »Vulcanus seer sig om i Dag, det er hans Lyst at være Hos Dem der bruge Lodd og Krud og vil indhente Ære, Han giver gierne Krandsen bort til Hvem der bedst kan skyde, Og om et Skud end gik forbie, da er det ingen Lyde.«

I Selskabets Eje findes nu en Kranstallerken²⁾ (se hosstaaende Afbildning). Paa Kanten er indgraveret: »J. Krusse d. 5. Julii A^o 1752. Wer meinen Centrum Trifft, den Krantz ich Geben will. Für Gast sowohl als Wirth, ich stehe steif und still« (Hvo træffer Centrum bedst, han Kransen faar af mig, for Vært saavel som Gæst standhaftig stander jeg).

I Bunden er graveret en Adelsmand med Allongeparyk og trekantet Hat, Knæbenklæder og Sko, Bælte, Opslag paa Ærmerne og store Lommer paa Frakkeskøderne. Han affyrer en Bøsse mod en i Baggrunden staaende Skive bestaaende af 3 Ringe og Centrum; Skuddet passerer en Laurbærkrans, der holdes af en ung Dame i vide Pocher og med en Hyrdestav i venstre Haand. I Forgrunden et Springvand. (Tinstempel 1742).

J. Krusse var Possementmager.

Den 5. Juli 1752 gav Jacob Krusse malet Skive; hvornaar han var optaget, kan ikke siges. Wivet beskriver Skiven saaledes: »En Engel paa et Bierg med en Krands i Haanden ved Siden af Centro, uden omkring en større Krands.« Devise: »Wer dieses Centrum trift, der Krands geschencket wird« (Hvo dette Centrum naar, han Kransens Pris opnaar). Hans Ridderstallerken findes ogsaa i Selskabets Eje (se Afbildningen paa næste Side). Paa

¹⁾ Han blev 16. April 1755 gift med Grovsmed Brobergs Datter Ellen Sophie; af deres Børn nævnes Medailleuren Daniel Jensen Adzer og Rahbeks Huslærer I. L. Jensen Adzer.

²⁾ Købt af Enkefru Michelet i Oslo den 18. December 1930.

Kanten af Riddertallerkenen læses: »Weil mir das Glück nicht mit einen Krantz beehret, So hat es mich doch nicht den Ritter hie verwehret (Naar Lykken mig ej vil med Kransens Pris beære, den Ridderen maaske mig naadig vil beskære). J. Krusse d. 5. Julii A^o 1752.« Skiven er omgivet af Possement-magerarbejder, nogle Kvaster ses tilvenstre for Navnet.

Disse Riddertallerkener viser næsten alle en Skydebroder i Datidens Dragt til Hest og skydende med Pistol; foruden Sabel bærer Rytteren en Pistol til ved venstre Side paa Sadlen. Ridderen kommer sprængende paa sin Hest forbi Maalet og skal uden Tvivl i fuld Fart afgive sit Skud paa »et vist appointeret Maal«, saaledes som Politimester Claus Rasch skriver i sin Beretning den 7. September 1694. Om Pistol-skydning findes vistnok kun Oplysning hos Claus Rasch, foruden hvad der ses af Riddertallerkenerne.

Adresseavisen skriver for 19. September 1764 om de 9 Skydebrødre, der samme Dags Middag i grønne Kjoler, hvide Veste og guldgalonerede Hatte ledsagede de Nyformælede (Prins Wilhelm af Hessen og Prinsesse Wilhelmine Caroline, Frederik V's Datter) til Hest fra Skydebanen til Frederiksberg Slot, hvorefter de 7 ledsagede de kongelige Herskaber videre ad Vejen mod Roskilde. Hvad der blev af de 2, nævnes ikke. Den ugentlige Skiveskydning var den Dag indstillet, men ved de kongelige Herskabers Passage forbi Skydebanen blev der hilset med 15 Kanonskud, Pauker og Trompeter, og de fik overleveret et Vers.

Af ovenstaaende vil man altsaa se, hvoraf Navnet Ridderen er kommen.

Navnet Kransen er uden Tvivl fra den stadig tilbagevendende Afbildning af en Krans, og Forklaringen om, at Navnet skulde udledes af Credents, er kun Fantasi; ved høflige Bevægelser eller Talemaader gør man den, man elsker, tusinde Credents; Credentsbæger; Kongen sætter Credents til Mund, etc.

Paa Folkemuseet findes en Kranstallerken, den er givet den 12. Juli 1752 af Etatsraad, senere Konferensraad og Præsident i Glückstadt, Johan Christian von Rehder sammen med hans maledede Skive, der ifl. Wivet II, 2. Del, S. 95, var en blank Skive med Centrum med Devise: »Hvorfor jeg ikke pynted

er, døm ingen derom ilde, Thi skal jeg Sandhed siige ret, saa kom jeg lidt for Silde, Dog bedre Silde komme frem, end ganske udeblive, Der kand dog ingen nægte mig, at jeg jo er en Skive.«

Paa Kanten af Kranstallerkenen (se nedenstaaende Afbildning) staar: »Eenhver sig Umag gjør og effter Centrum skyder, Men der er ickun Een som derfor Priisen nyder. I. C. von Rehder d. 12. Julii A 1752.«

Paa Tallerkenens Bund er indgraveret en Fremstilling af en Skydebroder (en Adelsmand) med en stor Laurbærkrans om Hovedet siddende paa en

Bænk med sin Pige, omarmende og kyssende hende. Ved deres Fødder ligger hans Bøsse. I den venstre Haand holder han sin trekantede Hat. Han er klædt i lang Frakke med Ærmeopslag, hun i nedringet Kjole, sammensnøret foran, med store Ærmeopslag. — I Baggrunden ses Skydeskiven og foran dem 2 firkantede stive Blomsterbede med smaa Springvand i Midten med rund Kumme (Skydeselskabets Have). Over Billedet er indgraveret: »Jeg Umag gjorde mig og midti Centro skøed, See! ieg til et Beviis, derfor og Priisen

nøed.« Hvornaar Rehder er optaget, kan ikke siges; han logerede i Gothersgade (nu Nr. 43) hos Grevinde Oertz, født Marie Svane, hvis Ægteskab blev opløst i 1751.

Den 26. Juli 1752 gav Grosserer, Vinhandler, Stadskaptain *Corfitz Braem* (f. 2. December 1711 i Helsingør, d. 1771) malet Skive; hvornaar han var optaget, kan ikke siges. Wivet beskriver Skiven saaledes: »Et Hjerte midt i Centro med Tolv mindre røde Hjerter omkring Centro oven over en Fugl med 2de Krands.« Devise: »Den Skytte som i Fleng til alle Hierter skyder Han spilder kuns sit Krud, men aldrig Krandsen nyder.«

Paa Folkemuseet findes hans Kranstallerken (se Afbildningen paa næste Side). Paa Bunden fremstilles Skydebanens Have med Springvand og geometriske Bede med flammende Hjerter. I Baggrunden ses Sølvgeberens malede Skive opstillet. I Luften svæver en Amarin med Bue og Pilekogger, bærende et af en Pil gennemboret flammende Hjerte omgivet af en Laurbærkrans. Ved Siden af ham svæver to bevingede Hjerter.

Paa Kanten staar samme Devise som paa hans Skive: »Den Skytte som i

fleng til alle Hierter Skyder, Hand spilder kuns sit Krud men aldrig Krandsen nyder. C. Braem d. 26. Julii A^o 1753.« (Tinstempel 1747).

Den ældste til vor Tid bevarede malede Skive (se No. 1) er givet den 16. August 1752 af Vintapper, Løjtnant Peter Henningsen Buchhalf, der havde sin Vinstue under Kommediehuset. I 1748 havde han sin Vinstue i Admiralgade paa Hj. af Boldhusgade. Barkow omtaler den i sin Vejviser: »Har stor Næring af unge Slyngler. Konen kom self ind.« Hvornaar Broderen var optaget, kan ikke siges.

Skiven fremstiller Bacchus med en Bouteille i højre og en Rømer i venstre Haand, Cupido staar lige over for ham med sin Bue sigtende mod Flasken. Devise: »Naar Først min Piil af Bacchi Saft — Lif og Opmuntring nyder, Jeg da med støre Lyst og Kraft — til ære

Kransen skyder.« Foroven findes en Vindrueklase og derunder Ophængningshul. Stiften er anbragt midt i Flasken paa det Sted, paa hvilket Cupido sigter.

Den 23. Maj 1753 giver Murermester, Vicebranddirektør Jacob Schiønning tredie Gang malet Skive; første Gang se S. 248, anden Gang se S. 249.

Paa Folkemuseet findes hans Kranstallerken (se hostaende Afbildning). Gravuren i Bunden fremstiller Skydeselskabets Have med Springvand i Forgrunden,

hvor en Adelsmand skyder i Centrum paa en Skive, der er omgivet af en Krans og anbragt paa en Pyramide. Paa Kanten læses: »Da jeg Best i Centro

Skød Jeg derfor og Krantzen Nød. Jacob Schiønning d. 23. May A^o 1753.« I Ornamentet tilhøjre hænger en lille Lodsnoer — han var Murermester. (Tinstempel 1747 Fridrichsen). Han var tillige en dygtig Tegner, og herom vidner Loftet i Københavns Murer- og Stenhuggerlaugs Lade, som er tegnet af Schiønning i 1757. En Gengivelse heraf findes i Laugets Jubilæumsskrift fra 1923, Side 127.

Hoftømrermester, Vicebrandmajor *Johan Boye Junge* (f. 25. August 1697, d. 22. Marts 1778) er optaget 1737, men giver først malet Skive den 30. Maj

1753. Wivet beskriver hans Skive saaledes: »En Skytte med en Riffel i Haanden, bag ved Centrum En Blomster Krands.« Devise: »Zeig es auch in der That das Du ihn hoch wilst achten, Mein Schütze der Du hie nach diesem Krantz thust trachten« (Vis ogsaa nu i Daad, at Du ham højlig agter, min Skytte, Du som her hans Krans nu eftertragter).

Paa Bymuseet findes hans Kranstallerken. Paa Kanten er indgraveret: »Diesem nur mein Krantz heimfällt, Der Geschossen wie ein Heldt«

(Ham tilfalder Kransens Pris, som har skudt paa Heltevis), d. 30. May A 1753. Joh: Boye Junge.« I Bunden er indgraveret en Riddersmand i Harnisk og med fjerbesat Hjelm, i hver Haand holder han en Krans; under Kransen tilhøjre ses den opstillede Skive i Baggrunden. Hans Fod træder paa en Morter, Kanoner etc. Til højre Side ligger Tømmerværktøj, Passer, Vinkel, Lod. Til venstre Side er et Springvand (Skydebanens Have).

Vicebrandmajor Johan Boye Junge var blandt Deltagerne, der d. 9. Aug. 1753 skød til Papegøjen og bekom Hovedet, en Sølv Mælkekande med Fad. Som Tømrermester byggede han 1756-57 St. Petri Kirkes Spir. Han boede i Gothersgade (nu Nr. 41, 2. Hus fra Grevinde Oerts, hvor Etatsraad Rheder logerede). Han var Farbroder til Tømrermester Johan Peter Boye Junge, der gav malet Skive den 23. September 1761.

Den 27. Juni 1753 gav Hofgrovsmed, Stadskaptain *Michael Nitze* for anden Gang malet Skive, første Gang var 15. Juli 1750. Efter Wivets Beskrivelse var Skiven saaledes: »En Mand med en Hestesko i højre og Centrum i den venstre Haand.« Devise: »Den som kand træffe mit Skjold i

Midten, den holder jeg i Dag for den bedste Skytte.« Hans Kranstallerken er i 1912 forsvundet fra Folkemuseet. Paa Kanten er indgraveret: »Den Sig den Beste Skytte Skriver Jeg min Krantz til Premi' Giever. M. Nitze, d. 27. Junii A^o 1753.«

I Tallerkenens Bund er indgraveret en Fremstilling af en siddende Dame i Tidens Dragt, iført et meget udstaaende Fiskebensskørt og en rund Hat paa Hovedet (Hyrdehat); i venstre Haand holder hun en mægtig Laurbærkrans, i den højre en Buket Blomster. Ved hendes Fødder ligger en Hestesko. (Tinstempel: Kbhvn. i Vaaben 1742).

Den 4. Juli 1753 gav Brygger, Stadskaptain Peder Sonnesen Holm malet Skive; hvornaar han var optaget, kan ikke siges. Wivet beskriver Skiven saaledes: »Appollo i Phaëton neden under Centrum og Fama med en Laurbær Krands flyvende over hans Hoved.« Devise: »Sunt ad huc, quos curriculo pulverem Olympicum collegisse iuvat, metaque fervidis evitato rotis, palmaque nobilis terrarum Dominos evehit ad Deos.« Brødrene maa i den

Tid have været mere fortrolige med det latinske Sprog end nu, derfor følger her en Oversættelse: »Der er jo dem, for hvem det alt betød, om i olympisk Støv paa Karm de stod, og Hjulet glohedt svinged Støtten nær, der tror sig Guder, om de Palmer vandt.«

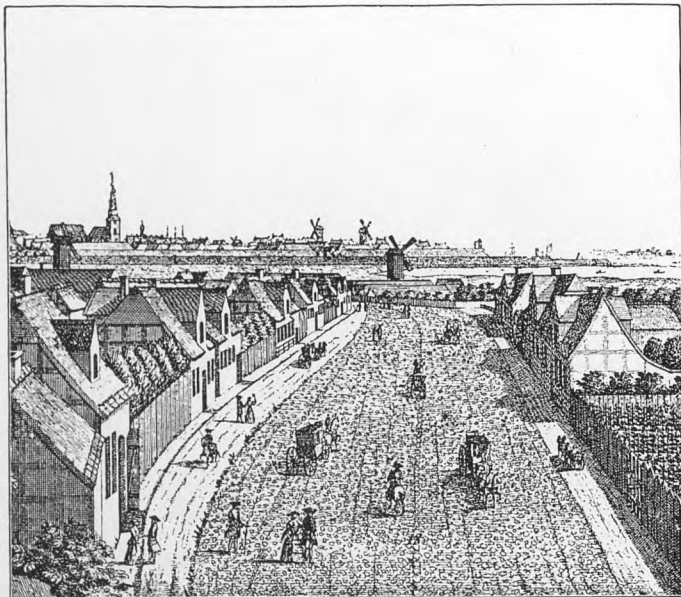
Hans Kranstallerken findes ikke, derimod findes paa Folkemuseet hans Riddertallerken (se ovenstaaende Afbildning). Paa Bunden er graveret en Rytter med trekantet Hat, han affyrer sin Pistol og træffer Centrum; paa Jorden finder en Høne et Korn. Paa Kanten af Tallerkenen staar: »En blind Hønne finder og et Korn. P. S. Holm d. 4de Julii A. 1753«, og i Ornamentet th. 7 Bygaks — han var Brygger. (Tinstempel 1747).

Skydebanens Bygningshistorie før 1754

Frederik IV beskikker den 12. December 1727 sin hidtil værende Livkusk Christen Dam til herefter at være agende Post mellem København og Lolland (K. D. VIII. 733) i afdøde Lars Bondesens Sted, imod at betale 80 Rdlr. til Postkassen p. a. og iøvrigt rette sig efter Postordinancen etc.

Den 11. Juni 1736 giver Magistraten (se Mag. Copibog 1735-36) den kgl. lollandske Postmester Hr. Christen Dam en af Magistratens Jorder i Fæste mod 2 Rdlr. i Indfæstning og en aarlig Afgift paa 16 Rdlr. I Fæstebrevet angives Grundens Størrelse at være $59\frac{1}{2}$ Alen mod Vester Landevejs Stenbro og 860 Alen dyb samt 100 Alen i Bredden mod Stranden. Fæstebrevet giver ham endvidere Tilladelse til at opføre en 1-Etages Bygning.

Bygningen kom til at bestaa af 14 Fag Bindingsværk 1 Etage høj med en Kvist paa 4 Fag paa Midten og derunder midt paa en Port paa 2 Fag (se Magistratsvurderingen).

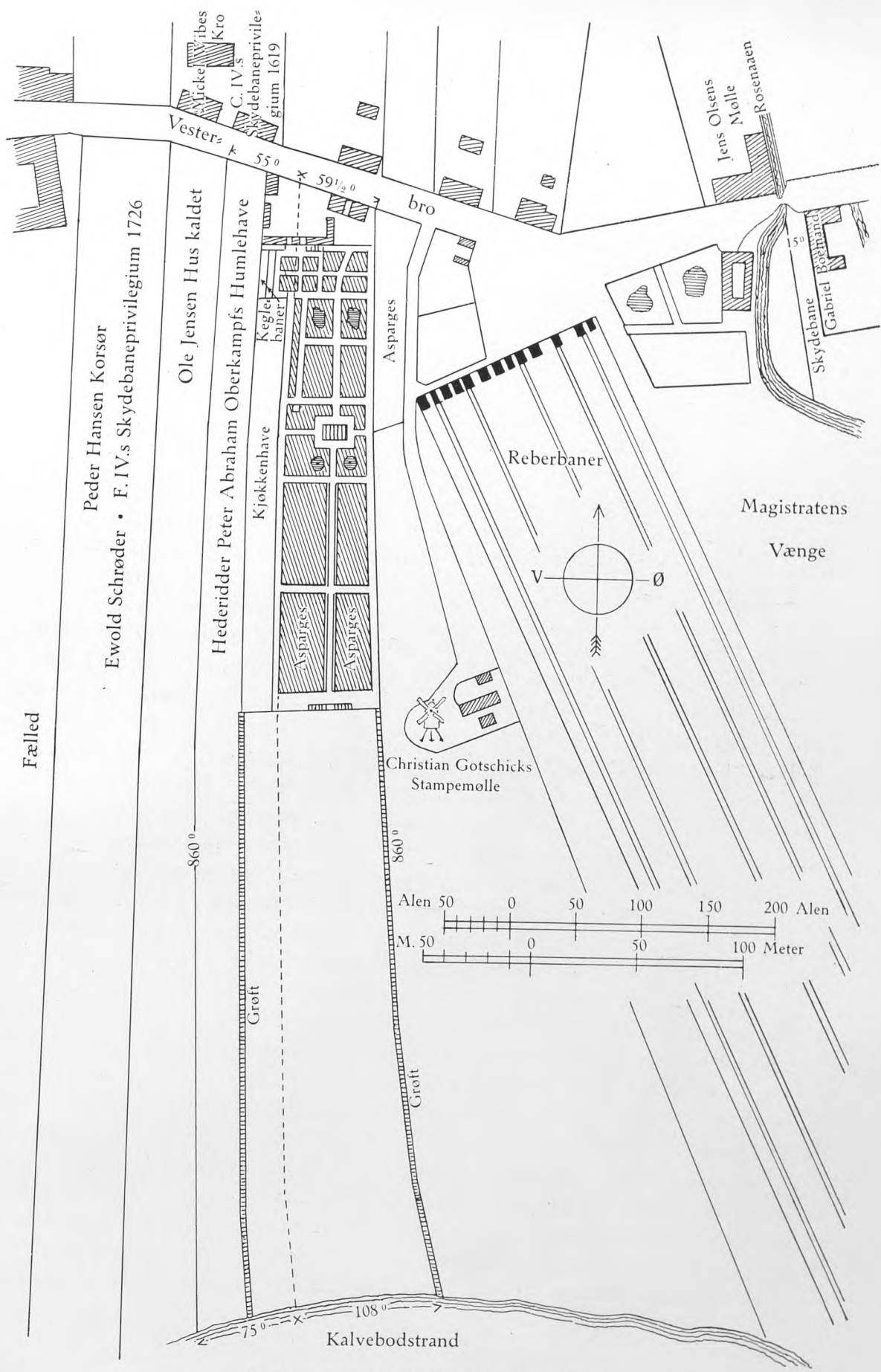

Vesterbrogade i 1761. Efter Joh. Jacob Bruun.

Paa hosstaaende Billede af Vesterbrogade ses hans Bygning nederst tilhøjre. Paa den vestre Side af Porten var der 3 Værelser med Paneler og betrukne Vægge, et stort Køkken, hvorfra en Trappe førte op til 1. Sal og under Trappen var der Spisekammer; paa den østre Side af Porten var der 3 Logementer samt Køkken og Spisekammer; under hele Bygningen (undtagen Porten, der var brolagt) var der Kælder. Paa 1. Etage var der en Sal paa 4 Fag

med Paneler og betrukne Vægge, samt et Kammer. Ved begge Ender af Bygningen var der ud mod Vesterbro et Stykke Plankeværk med Porte i, bagved Bygningen var en afdelt Gaard, der var brolagt, og her laa en Sidebygning mod Vest med Stald til 5 Heste m. m. Vest for denne Sidebygning laa en stor brolagt Gaard med Port paa Midten, rundt langs denne Gaard laa forskellige Stalde, Vognporte, Halvtage og en Svinesti. Bygningerne havde kostet ham 4000 Rdlr. (se Dams Enkes Skr. af 12. Februar 1751), men hans Fæstegrund havde ikke været bred nok ud mod Vesterbro, hvorfor han 2. Marts 1745 fik Halvdelen af sin Nabos (til Vest), Hr. Hederidder Peter Abraham Oberkamps, Fæstegrund overdraget i Fæste af Magistraten (se Mag. Copibog), Halvdelen har $27\frac{1}{2}$ Alen Façade mod Vesterbro, Dybden var 860 Alen og mod Stranden $37\frac{1}{2}$ Alen, Grunden kaldes for Humlehaven. De anførte Bygninger med Gaarde optog kun ca. 40 Alen i Dybden af den 860 Alen dybe Grund, saa der var rigelig Plads til Have, Græsgange og Marker bagved.

Efter den lollandske Postmesters Død indgiver hans Enke, Kierstina Sahl

Peder Hansen Korsør
 Ewold Schrøder • F. IV.s Skydebaneprivilegium 1726

Ole Jensen Hus kaldet

Hederidder Peter Abraham Oberkampfs Humlehøve

Christian Gotschicks Stampemølle

Magistratens Vænge

Kalvebodstrand

Situationsplan over Skydebanen den 9. August 1753.

Dam, under 12. Februar 1751 Ansøgning til Magistraten om at sælge ovennævnte Bygninger for 3500 Rdlr. (»de have kostet min afdøde Mand over 4000 Rdlr.«) til Magistraten eller at lade afholde Auktion; 3 Dage senere faar hun Tilladelse til at sælge selv, og ved Auktionen køber Gartner Frantz Christopher Sauerack afd. Postmester Dams paa Vesterbro beliggende Gaard (se Niels Holms Skrivelse af 22. Maj 1751 til Magistraten). 4 Dage senere faar Sauerack sine Fæstebreve af Magistraten (se Mag. Copibog No. 190 og 190^{1/2}) mod at betale 4 + 2 Rdlr. i Indfæstning og 20 + 10 Rdlr. i aarlig Afgift. Hr. Oberkamp har tillige forpligtet sig at lade plante en Rad Træer paa sin Halvdel imod Broen til Passagens Ziirlighed foruden at anbringe et Stakitværk.

Omtrent 3 Maaneder senere, nemlig 20. August 1751, giver Frederik V Gartner Frantz Christopher Sauerack Bevilling paa, at han paa den ved hans Hus paa Vesterbro værende Plads maa holde en Skydebane for Skydekompaniet i København; »saa og at dette Steds Beboere, saalænge Skydebanen der holdes, maa være fri for at svare noget af sin brugende Næring, samt tillægges aarlig i Douceur 50 Rdlr. af Stadens Kasse for Opvartning ved Skydebanen, imod at han svarer af Stedet, hvad ham tilkommer efter sit Fæstebrev.«]

Den 19. Marts 1753 giver Magistraten (se Mag. Copibog 1754) Fæstebreve paa begge Grunde paa de gamle Betingelser til Hr. Bernhard Henrich Schnell, Borger og Barber i København, da han har tilforhandlet sig Frantz Christopher Saueracks paa Vesterbro beliggende Gaard.

Der gives »malet Skive« den 23. Maj 1753, 30. Maj 1753, 27. Juni 1753, 4. Juli 1753, hvorefter Papegøjeskydningen tager sin Begyndelse paa Vesterbro den 9. August 1753. Til dette Tidspunkt staar der et nyt Bindingsværks Hus nede i Haven nøjagtig paa det Sted, hvor det nuværende Skydehus ligger.

Bygningen havde 2 fulde Etager og var 20^{1/4} Alen lang og 10 Alen bred. I Stueetagen var der paa Midten i 2 Fag en gennemgaaende Port belagt med Gulvbrædder og med behørig Porte for, fra denne Stue foretoges Skydningen, »hvor Skytterne staar og skyder til Skiven udi.« Vest herfor laa et stort 4 Fags Opholdsværelse med Panel og en Dør ud til Skydebanen. Øst for Skydeporten fandtes 2 Værelser, hvoraf det mindste laa mod Vesterbro (mod Nord) og blev benyttet af Laderne, en Dør førte til et Rum under Trappen (et Appartement); mod Skydehaven (mod Syd) laa et 3 Fags Opholdsværelse, hvorfra man gennem en dobbelt Dør gik ind i Trapperummet, der førte op til 1. Sal. Trappen havde foroven en dobbelt Dør til den store Sal, der optog saa godt som hele 1. Sal og var 18 Alen lang og 9^{1/2} Alen bred (den nuværende Sal er 31 × 14^{1/2} Alen). Loftet herover var delt i 3 Afdelinger.

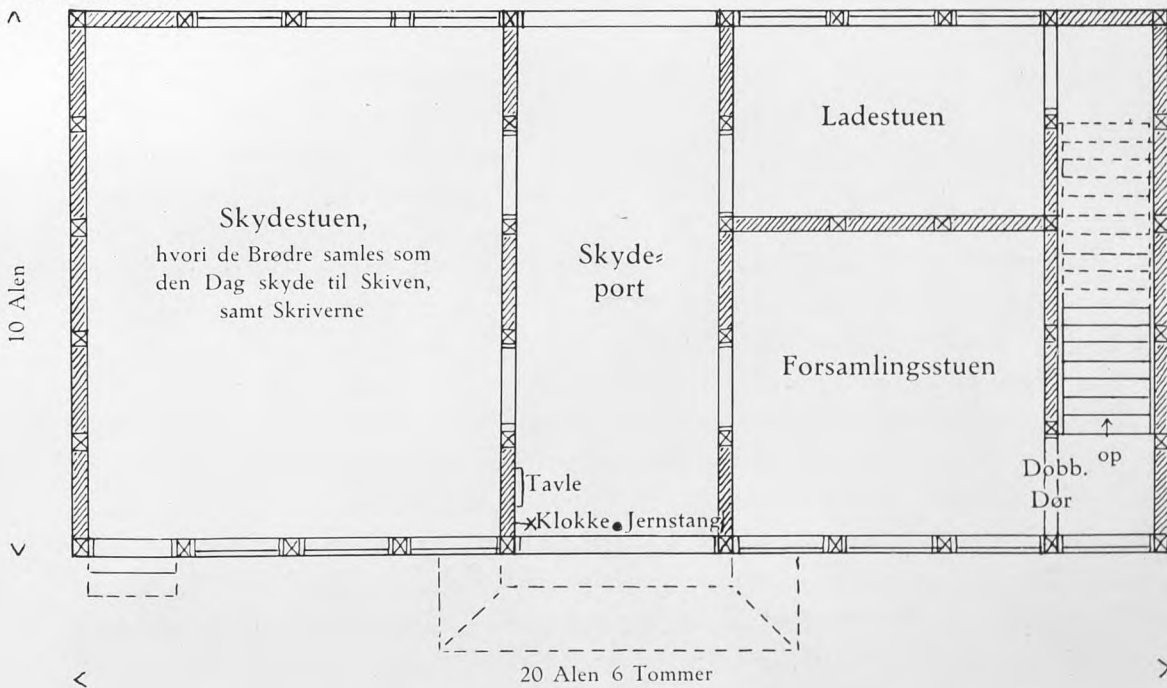
Façaden af Bygningen mod Skydebanen er fremstillet paa Riddertallerkenen, som er givet den 12. September 1753 af Wm. Mich. Schrøder.

Fra bemeldte Hus er en Allé, som paa Siderne er sat med store Ipern«

Plan af 1ste Sal

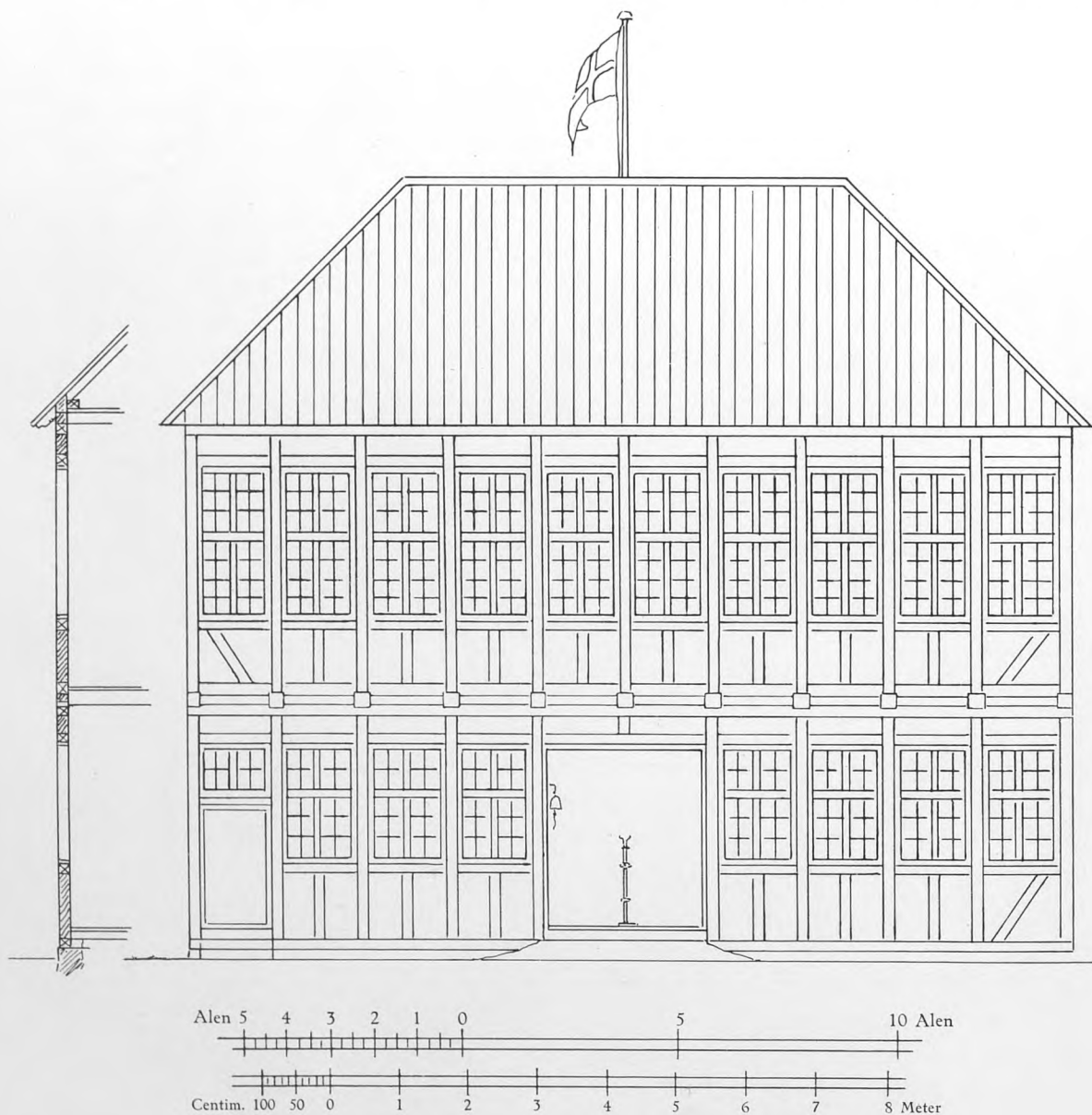
Plan af Stuen

Planer over det nye Skydehus af 9. August 1755.

1) Fuglekongen, 2) højfornemme Gæster, Overpræsident, Borgmestre og Raad, 3) Dommerne, 4) Skafferne.

(en bredbladet flamsk Elm) »for Enden af Alléen er en Brandmur opsat for at skyde imod. Der uden for er Fællede til Søen, som er paa Siderne indgrøftet«. Midt i Skydemuren var en større Aabning, der til daglig var lukket,

Façade mod Fuglestangen af det nye Skydehus af 9. August 1753.

og Skiven anbragtes her med fornødne Bagvægge, men til Papegøjeskydning førte den lige Vej gennem Skydemuren ud paa Fælleden, hvor Fuglestangen havde sin Plads.

Situationsplanen af Skydebanen er i det væsentlige optegnet efter ovennævnte Vurderingsforretning af 3. November 1753, som Bernhardt Henrich

Schnell bestilte hos Magistraten den 18. Oktober 1753; tillige er indtegnet Mickel Wibes Kro, hvortil Chr. IV's Skydebaneprivilegium af 1619 var tilknyttet, samt Gabriel Boemands private Skydebane og Ewold Schrøders Plads med Fr. IV's Skydebaneprivilegium af 1726. Denne Plads blev af Selskabet benyttet som Skydebane til 1746.

Schnell deltog som Broder i Papegøjeskydningen 9. August 1753 og nævnes da som »Chirurgus Schnell«, men jeg formoder, at han har været Medlem i flere Aar, han var født 1703, var den 24. Oktober 1736 bleven gift med en Steddatter af Otto Fabricius og havde en stor Virksomhed som Chirurg i Vimmelskafte; derimod giver han efter Tintallerkenen at dømme først malet Skive den 8. Maj 1754. Wivet beskriver hans Skive saaledes: »En Hjort i fuld Spring, over denne ses i Luften en Vildand med en grøn Kvist i Næbet« (se nærmere S. 265). Denne Skive kan godt stamme fra en tidligere Sølvgivning end hans Tintallerken. Schnell har antagelig været den ledende Aand i Selskabet, Pengemidler har han nok ogsaa ydet, saavel til Saueracks Køb af afdøde Postmester Dams Gaard som til Opførelsen af den ny Bygning. Schnell deltog meget i de ugentlige Skydninger og var en god Skytte; han blev begravet den 29. November 1775 i Petri Kirke.

Ved Vurderingsforretningen 3. November 1753 takseres og vurderes »bemeldte Gaards Bygninger med Indhegninger, Indretninger og den kgl. privilegerede Skyde Frihed til 7500 Rdlr. af Tømrermester Johan Magens og Murermester Andreas Sihm.«

Efter Papegøjeskydningen den 9. August 1753 gives der »malet Skive« den 5. September 1753 og den 12. September 1753. Denne sidste Dag af Compagniets Forpagter og Vært Wilhelm Michael Schrøder.

Den 20. Februar 1754 skriver Schnell til Magistraten, at »den i min Gaard paa Vesterbro, Skydebanen kaldet, boende Mand Hr. W. M. Schrøder er indgaaet paa at betale mig 5400 Rdlr. til førstkommende 11. Marts for min Gaard . . .«; hvorefter Magistraten den 27. Februar 1754 udsteder Fæstebrevene paa Skydebanen til ham. Schrøder har uden Tvivl været Medlem i nogle Aar; han var en god Skytte og deltog ivrigt i Skydningerne.

Medens Skiveskydningen som omtalt siden Midten af Juni 1750 var bleven forlagt til Vesterbro, begyndte Papegøjeskydningen først her den 9. August 1753.

Wivet skriver i II, S. 24: »Efter at Compagniet, som meldt er, hafde faaet Love og Plads og alting var indretted som det burde, blev Papegøye Stangen hented fra Frue Biørns Plads og opsadt paa Compagniets forundte Skyde Bane og da blev 1753 den 9. August skudt til Papegøyen.«

Det paa næste Side afbildede Kobberstik viser Skydebrødrenes Indtog til deres nye Skydebane den 9. August 1753. Wivet har ladet Georg Haas tegne og stikke Billedet. Da Georg Haas var bortrejst paa Kunstakademiets store Guldmedaille Stipendium fra 1776 til Nytaar 1783, er dette Kobberstik

sandsynlig udført i 1775, hvilket Aarstal det S. 202 gengivne Kobberstik fra Fugleskydningen den 7. September 1694 ogsaa har.

Omhyggelig maa Wivet have forklaret Kunstneren, hvorledes Processionen saa ud i 1753. — I Spidsen gaar Skydebanens Forpagter Wilh. Mich. Schröder med Gevær i v. Arm og Sabel, derefter følger Musikkorpset, saa Kompagnitjeneren med Skydetavlen, derefter 2 Brødre bærende Fuglekongebandolérerne med Kongeskiltene paa, saa de 4 Dommere, hvoraf den ene bærer Protokollen. Nu kommer en Broder bærende en Bakke med Sølvpræmierne

Skydebrødrenes Procession i 1753.

ligesom i vore Dage. Derefter Fuglekongen Hr. Etatsraad Jost Fabritius bærende Kongebaandet og med en højfornem Gæst ved hver Side; han peger til højre mod Indgangen til den nye Skydebane. Oppe paa Muren sidder den glade Vesterbroungdom og modtager Processionen. — Blandt Deltagerne var 37 Brødre.

★

Sachsisk Oberst *Ludwig von Wiedemann* gav malet Skive den 5. September 1753; hvornaar han var optaget, kan ikke siges. Wivet beskriver Skiven saaledes: »Solen fra hvilken appliceres en Triangel paa en flyvende Seddel med Tall, som betegner Klokeslettet.« Devise: »Vornen ist ein Sonnen Compas, es leben unsre Freunde, Hinten ist auch sonst etwas, es leben unsre Feinde.« (Foran er et Sol-Kompas, leve vore Venner, bagved er der og en Plads, leve vore Fjender).

Paa Folkemuseet findes en Afbildning af hans Kranstallerken (se næste Side). Selve Tallerkenen er bortkommet fra Museet i 1912. I Bunden er

graveret Skydebanen med Blomsterbede og Springvand, en Kavalier skyder og træffer Centrum paa den bekransede Skive. Fra en Sky strækkes en Haand ud med en Bismær, i hvis ene Ende er ophængt krigerske Emblemer omgivne af en stor Laurbærkrans.

Paa Kanten staar foruden Aarstal og hans Navn: »Die Kräfte können sich durch Waffen bald verliehren, Doch können Waffen auch die Kräfte zimlich ziehren. Wilst du demnach mein Freund, niemahlen unten Liegen, So thu beständig auch nur Deine Kräfte wiegen« (Man Kræfterne kan let ved Vaabenbrug forlise, dog kunne Vaaben og ens Kræfter højlig prise. Vil altsaa Du, min Ven, ej nogentid foragtes, Sørg for, at altid Du for Dine Kræfter agtes). Paa begge Sider af Navnet findes i Slyngningerne tilvenstre indgraveret en saakaldt sachsisk Mortér og tilhøjre en dansk 12 pundig Kanon.

Kaptajn Otto Smith, Inspektør ved Tøjhusmuseet, meddeler om Oberst Wiedemann:

»Da det Ostindiske Handelskompagni skulde lade Sallys Statue af Frederik V støbe til Opstilling paa Amalienborg Plads, indkaldtes en Oberst Wiedemann fra Sachsen, hvor man vidste, at han havde arbejdet med paa en Statue af August den Stærke i Dresden. Det viste sig imidlertid, at han ikke var Metalstøber, men at han kunde overtrække Jern med en relativ tynd Metalkappe i kold Tilstand.

Han tilbød nu Hæren at overtrække Jernkanoner med Metal og lod i 1751 fra Tyskland komme to 3-pundige Kanoner som Bevis paa sin Kunst. Han fik nu Bestilling paa at overtrække en 12-pundig Kanon og en 100-pundig saakaldt sachsisk Mortér, som han afleverede færdig i 1753. Aaret efter udleveredes der ham fra Tøjhuset to 3-pundige Kanoner til samme Behandling, men inden han blev færdig med dem, døde han, og Dødsboet leverede dem tilbage.

Hans Opfindelse gik i Graven med ham, og efterhaanden glemtes han. I 1869 solgte Tøjhuset en Del Metalskyts til Firmaet D. B. Adler, der imidlertid protesterede mod enkelte af dem, hvoraf det afskaarne »Hoved« af en 12-pundig Kanon returneredes og tydeligt viste, at en Jernkanon var blevet

overtrukket baade ind- og udvendig med en Metalkappe. Militæret, der stod uforstaaende over for denne mærkelige Foreteelse, lod Oberst Otto Blom undersøge Sagen, og derved opklaredes Wiedemanns korte Tilstedeværelse i Danmark.

Det omtalte »Hoved« samt tre Kanoner og en Mortér af Wiedemanns Arbejde findes nu i Tøjhusmuseet.

Derimod findes hans Riddertallerken (se nedenstaaende Afbildning) paa Folkemuseet og viser den obligatoriske Rytter med Pistol; dog bærer Rytteren en dansk Husaruniform.

Paa Kanten er foruden Navn og Dato og Krigsemler indgraveret: »Gedultig seyn und besser Machen, Das seyn für dir recht schöne Sachen, Doch ist noch dieser Trost dabey, Wer nicht verliehrt der Schiest sich frey« (Med Taalmod stedse Du dig øve, det er for Dig saa skøn en Prøve. Dog er der denne Trøst heri: Hvo intet taber, sig skyder fri).

Den 12. September 1753 giver Compagniets Forpagter Wilhelm Michael Schröder malet Skive. Hvornaar han

var optaget, kan ikke siges. Wivet beskriver Skiven saaledes: »En Vintapper med en stor sort Flaske i højre og en fyldt Rømer i venstre Haand og omgiordet med Krands om Livet og om Huen.« Devise: »Ein Krantz-Teller ist dieser Schuss, Sag mir nur wer ihn haben muss, Bacchus, Bacchus ruft komt hier, Bringt ein guten Schuss herfür« (En Krans-Tallerken for et Skud, sig mig, hvem efter den har Bud. Bacchus, Bacchus raaber kom! Den er værd at skyde om).

Hans Kranstallerken findes ikke, derimod findes Riddertallerkenen (se Afbildningen paa næste Side) paa Folkemuseet. Paa Kanten staar: »Aufm fliegenden Vogel kom ich her, Ritter zu werden ist mein begehrt (Paa Fuglen flyvende kom jeg her, at blive Ridder er mit Begær). Wm. Mich. Schröder, d. 12. Sept. A. 1753«. I Bunden paa Tallerkenen er Skydebanens ny opførte Bygning fremstillet. Over den kommer — symboliseret som en nøgen ung Mand — Ridderen med en Pistol i hver Haand flyvende paa en Ørn og afgiver sit Pistolskud mod den opstillede Skive. I Forgrunden ses regelmæssige Blomsterbede. (Tinstempel 1744).

Den 8. Maj 1754 giver Kirurgen *Bernhard J. Henrik Schnell*¹⁾ (født 1703, begravet 29. November 1775 i Petri Kirke) malet Skive. Hvornaar han var optaget, kan ikke siges. Som alt anført var han Ejer af Skydebanen fra 19. Marts 1753 til 27. Februar 1754 og han har uden Tvivl været Medlem i over 5 Aar.

Wivet beskriver Skiven saaledes: »En Hjort i fuld Spring; over ham sees i Lufften en Vildand med en grøn Kvist i Nebbet.« Devise: »Bist Du ein guter Schütz, so schies mich schnell im Lauff, So wächst dadurch dein Ruhm bey denen Schutzen auf« (Er Du en Skytte god, saa skyd mig i mit Spring; dit Ry vil vokse da blandt

Skytter trindt omkring). Hans Kranstallerken (se nedenstaaende Afbildning) findes paa Folkemuseet. I Bunden er graveret et Landskab med 3

Grotter og et Springvand, hvori staar en Tyrk med en Lanse i Haanden og en Skydeskive paa Brystet. En Skytte rammer i Centrum. Paa Kanten: »Wan sich ein Grimmer Türck will an den Christen Wagen, So kan der Schnelle Schütz ihn baldt zu Boden Schlagen, Und mit dem Grösten Ruhm den Krantz des Sieges Tragen« (Naar Tyrken grum og vild de Kristne vil forskrække, da vil den Skytte gæv ham snart til Jorden strække, og vi med største Ros ham Sejrens Pris vil række). Midt i

¹⁾ Han blev gift den 24. Oktober 1736 med en Steddatter af Otto Fabricius, boede 1757 og 1758 som Barber i Snaerens Kvarter No. 150, nu Vimmelskaftet.

Indskriften en Laurbærkrans. Nedenunder: »B. J. H. Schnell d. 8. May A^o 1754. (Stempel: 1742).

Den 15. Maj 1754 giver Bøsssemager Johan Wilhelm von Bergen malet Skive. Han var født i København 29. Maj 1726, blev Bøsssemager 19. April 1752 og boede i 1760 i Overgaden neden Vandet Nr. 166. Han blev Dommer 1766.¹⁾ Hans malede Skive beskriver Wivet saaledes: »Et rødt Centrum hvorunder staar et Fruentimmer, som holder en Ræv i Halen, der vil løbe bort med en Krands den haver i Munden.« Devise: »Nimst Du mir den

Krantz, So behalt ich deinen Schwantz« (Tager Du min Krans, beholder jeg Din Svans).

Hans Kranstallerken (se hosstaaende Afbildning) findes paa Folkemuseet. Bunden viser en Dame med trekantet Hat og Ridekjole affyrende en Pistol og træffende Centrum i en Skive, der svæver over et Springvands Straaler (Skydebanens Have). En Amarin med en Bue rækker smilende en Krans. I Baggrunden 2 Træer. Paa Kanten: »Ich treffe ob ich gleich nur eine Schützin Bin. Der

Krantz stedt Den zum dinst ders auch so hat in sien (Jeg træffer, omendskønt jeg kun en Kvinde er; en Krans jo vinker den, der Maalet træffer her). I. W. v. Bergen d. 15. Mey 1754.« (Tinstempel 1747).

I Selskabets Eje²⁾ findes nu en Kranstallerken (se Afbildning paa næste Side). Paa Kanten læses: »Ich bin ein Kleiner Vogel, doch Starck in Liebes-Sachen, Das musz ein Guter Schütz seyn, der mir dem Krantz soll streitig machen« (Jeg er en liden Fugl, dog stærk i Elskovs Sager, en Skytte flink er den, der Kransen fra mig tager). Den 17. Juli 1754 D. Spierling.« I Bunden ses en Skytte, som træffer Centrum for Enden af en Skydebane. I Midten et højt Springvand omgivet af sirlige Blomsterbede. I Forgrunden en ung Dame med lokket Haar, kyssende en Spurv, der sidder i Toppen af en Laurbærkrans, som hun holder i den venstre Haand og støtter med den nedad bøjede højre. En Ræv lurende foran hende.

¹⁾ Johan Wilhelm von Bergen blev den 16. April 1755 gift med Ellen Sophie Marie Broberg (f. 1738 † 1780), han var Bøsssemager i København paa Geværfabrikken fra 1752-65, paa Kronborg Geværfabrik fra 1765-91, han døde i København 1791 og blev begravet den 8. Marts. Han var Søn af Bøsssemager Jyrge v. Bergen og Fader til Bøsssemager Georg Wilhelm v. Bergen. ²⁾ Købt af Enkefru Michelet i Oslo den 18. December 1930.

Wivet beskriver hans malede Skive saaledes: »Kong David i en Bjerg Egn med Slynge i Haanden, ud af Skyerne rekker Goliaths Hoved frem og paa Toppen af et Bjerg sees en Spurv med Krands i Nebbet.« Devise: »Schauet hier den David an, traf er nicht Goliath, Wer Centrum treffen kan den Krantz zur Præmie hatt« (Her I ser Kong David staa, traf han ej Goliath? Hvo Centrum træffe kan, han Kransen vinder brat).

Den 14. Juli 1754 var det anden Gang, at D. Spierling gav malet Skive.

Den 12. August 1750 gav Chirurgus D. Spierling første Gang malet Skive.

Wivet beskriver denne malede Skive saaledes: »Fortuna staaende bag en krandsset hvid Skive hvortil skydes med Pistol fra en Haand der rekker frem af Skyerne og nedent under staar en Spurv.« Devise: »Hier steh ich blank und blos in Jungfer Putz und Zierde, Das Centrum ist nicht gros erwecken kan Begierde, Drum ziel und tref geschickt in dies mein Krantzgen ein, Die Jungferschaft die bleibt und ich verbleibe dein« (Her staar jeg hvid og ren i Jomfrupragt og Ynde, mit Centrum er ej stort, dog vække kan det Brynde. Sigt da og træf det flinkt i denne Kransen min, min Jomfrudom bestaar, og jeg er evig Din).

David Spierling var Regimentsfeldtskær ved Grenaderkorpset f. 1703, d. 17. Januar 1777 i København, Overkirurg ved Frederiks Hospital 1757 til 1. April 1766. Han boede i 1757 i Springgade i Rosenborg Kvarter Matr. No. 30.

I privat Eje¹⁾ findes en Riddertallerken (se Afbildningen paa næste Side). Paa Bunden i Forsiringerne læses: »7. August A^o 1754. F. L. Raupack.« En Skytte der rider paa en Gynghehest og affyrer en Pistol mod en Skive anbragt paa en lodret Stang. Paa Kanten læses: »Da mig Krantzen ey ble undet, Haver jeg som Ridder Wundet.« Forsiringerne ender tilvenstre i et Bundt Legetøj: Trommer, Kæphest og Værktøj, tilhøjre i et Bundt Papæsker.

Raupack var Isenkræmmer, f. 1718, d. 1756. Wivet beskriver hans Skive saaledes: »En blank Skive med et Centrum oven til med Omskrift: Jeg betale skal jer Kruud, Und mig da et mandigt Skud.« Devise: »Det Enden

¹⁾ Prof. Oluf Thomsen.

er som Gierningen skal krone og bepryde, En anden god Begyndelse kan derved Fortrin nyde, Enhver især da Tempo saa nu observere vilde, At Han i Dag kan Krandsen faa det siden er forsilde.«

Kancelliraad, Højesteretsadvocatus regius i Vestindien (Kammeradvocat) *Gotthardt Fursman* (født 2. November 1711, død 1756) giver første Gang malet Skive 2. August 1752. Wivet beskriver denne Skive saaledes: »En Blomster Krands, i hvis Midte sees en Østers paa Sandet ved Stranden, som aabnes af Lynild, saa at den falder ud af Skallen.« Devise: »Min Perle jeg har skudt, som er af Straaler truffet, Tref du den ligesaa, du skal ey blive skuffet.«

Den 14. August 1754 giver Assessor Fursman anden Gang malet Skive. Denne Skive findes dog ikke mere, medens Kranstallerkenen, som han ved den Lejlighed gav, opbevares paa Bymuseet (se hosstaaende Afbildning). Paa Kanten staar: »14. Augusti A^o 1754. G. Fursman. Lycken har mig Krandsen tilföyet, Derfor kan jeg være fornöyet.«

I Bunden er i Forgrunden indgraveret et Springvand i Skydebanens Have. I Baggrunden ses de høje, regelmæssigt afklippede Hække, der omgiver selve Skydebanen, med Skiven i Midten; denne ses igennem en Krans, som en Skytte holder i højre Haand, medens han støtter sig paa sit Gevær med venstre Haand. I Billedets venstre Side sidder Minerva paa en Triumfvogn. Assessor Fursman var en meget myndig Dommer i Selskabet i Aaret 1755.

Den 21. August 1754 giver Proviantinspektør hos Dronning Sophie Magdalene Jørgen Dressing malet Skive. Han blev optaget samme Aar. Skiven findes ikke blandt de 275 af Wivet beskrevne Skiver fra 1750-74 incl.

Hans Kranstallerken (se nedenstaaende Afbildning) findes paa Folke-museet. I Tallerkenens Bund er indgraveret en temmelig udvisket Fremstilling af en Dame med stærkt udstaaende Fiskebensskørter, ramt i Hjertet af en Pil, som den foran hende staaende lille Amor har skudt imod hende; han staar endnu med spændt Bue. Noget længere til højre ses en sigtende Skytte i Tidens Dragt. I Forgrunden et lille Springvand. Paa Kanten er foruden hans Navn og Datoindgraveret: »Jeg Hjerte saaret er af een Elskværdig Skytte, Cupido truffet har Hand fik min Krans til Bytte, Hand lagde træflig an og viste her sin Kunst, Giør Du nu ligesaa det bliver ej Om-sunst.« (Tinstempel 1747).

Den 11. September 1754 giver Archivar ved Generalpostamtet Joachim Frederik Pauli¹⁾ malet Skive; f. 1724, d. 8. Juli 1763, optaget antagelig i 1753. Wivet beskriver Skiven saaledes:

»En Piedestal hvorpaa findes anført JFP og ovenpaa samme et Centrum med Krans, om bag ved en Prospect af en stoer Plads med kostbare Bygninger og en Del Folk som lege med hinanden.« Devise: »Si recte facies« (Hvis Du gør ret).

Hans Kranstallerken (se Afbildningen paa næste Side) findes i Selskabets Eje. Paa Kanten læses: »J. F. Pauli. Til Staden Rom i fordem Tid, saa mangan Pris blev vunden, En Krands mig og paa Vesterbro ved Kiøbenhavn er bunden.« Paa Bunden: Devise: »Si recte facies«. Herunder en Krands omkring en Skive med 6 Delinger foruden Stiften, hvilende paa en Piedestal, der bærer et stort P, og paa Sökkelen: »d. 11. Septembr A^o 1754.« Baggrunden er fra Rom, Trajan-Søjlen og Kapitol til højre og Engelsborg til venstre med forskellige Personer legende paa Gaden, 2 Børn kryber op ad Trajan-Søjlen. Wivet har beskrevet denne Skive, men ikke opfattet, at Sceneriet er fra Rom.

¹⁾ Oversatte Justinians Lov, Kbhvn. 1745; var gift med Johanne Dixen, se Jens Worms Leksikon II, S. 168. Blev i 1759 Kasserer ved Generalpostamtet.

Lieutenant, senere Kaptajn i det oldenborgske Infanteriregiment, *David Isach (Isaac) v. Hansen*¹⁾, f. 10. Februar 1733 i Trankebar, afskediget 7. Januar 1784, d. 3. Januar 1792

som kgl. Pakhusforvalter, giver malet Skive den 25. September 1754. Han var optaget samme Aar 11. Juni og fik Ærestegnet 29. Januar 1779. Der findes ikke nogen Beskrivelse af hans Skive. Derimod findes paa Folkemuseet hans Kranstallerken (se nedenstaaende Afbildning). Gravuren i Bunden fremstiller Skydeselskabets Have paa Vesterbro med Springvand og Hække. I Haven er stillet et Bord med Tæppe paa. Paa Bordet staar et brændende Lys i Stage med en gammel-

dags Lysesax liggende ved Siden. En Kvinde i antik Dragt tænder et Lys med et andet; i højre Haand holder hun en Laurbærkrans og en Blomsterstængel (Lilliekonval lignende). I Blomsterbedet foran ses et snirklet H. Paa Kanten læses: »Dend som i Got-Selskab er, Hand altid det Gode lær, Min Krantz og derfor hjem bær, Naar hand best kan Skyde her.« (Tinstempel 1747).

Den næstældste til vor Tid bevarede malede Skive (se No. 2) er givet ved første Møde i 1755 (rimeligvis den 4. Maj) af Bogbindermester *August Henrik Helmuth* (f. 1714, optaget 1754), Oldermænd for Lauget, Inspektør 1771, død i Juni 1777 som

¹⁾ Han begynder i 1765 at skrive sig Hanson, han blev 4. Januar 1765 gift med Frederikke Lovise Ingwersen, Datter af Kantor ved Garnisons Kirke; han deltager meget ivrigt i de ugentlige Skydninger lige til Udgangen af Sommeren 1792, men bidrager ikke til den ny Bygning i 1787.

Lieutenant og Boghandler. Hans Skive, der bærer Aarstallet 1755, ingen Dato, men Navn: A. H. Helmuth, forestiller en Kriger i antik Dragt løsnende sin Pistol paa en sort Skive (med Stiften i Midten) bundet til et Træ. Bagved ham ses en forfalden Æreport og længere borte en Obelisk. Foran ham ligger en Kvinde, som er saaret af en Pil. Devise: »Weil ich der Erste bin, dies Jahr die Scheibe gibt, Ihr Herrn thut eire Fleis, das ihr den Centrum trifft« (Da jeg den første er iaar, der Skive gi'r, saa gører nu Jer Flid, at Centrum truffet bli'r). Helmuth var blandt de 40 Brødre, der blev optaget i Aaret 1754. Uenighederne mellem Dommerne og Interessenterne (se senere S. 277) var Aarsagen til, at Helmuth ikke kunde datere sin Skive.

Den 4. Juni 1755 gav P. Holm¹⁾ malet Skive, som Wivvet beskriver saaledes: »Et Øje i en Blomsterkrands.« Devise: »At treffe er en Træff, men treffer Du mit Øye Saa treffer Du min Krands og traf mit Øye meed Dit Træf mit Centrum traf, Dit Træf skal mig fornøye Dig mere om Du tidt at treffe bliver ved.«

Paa Folkemuseet findes hans Riddertallerken (se hostaende Afbildning). I dens Bund et Billede af en Rytter med trekantet Hat paa Hovedet. Han affyrer fra Hesteryggen med et Gevær sit Skud, der træffer Centrum. Paa Kanten læses: »Skjønt jeg Krandsen ikke traf, Derfor holt jeg mig dog braf. 4. Juni A^o 1755. P. Holm.« (Tinstempel 1747).

Den 23. Juli 1755 giver Bøsemager Johan Marr malet Skive (se No. 3) (han nævnes baade blandt de 4 Brødre, der optoges 4. August 1733 og blandt de 40 Brødre, der optoges i Aaret 1754 og benævnes ogsaa Marr junior). Paa Skiven staar: »23. Juli 1755«, og den forestiller en Kronhjort, paa hvis Skulderblad er en sort Skive med Stiften i Midten. Devise: »Gut gezielet wohl getroffen, So kan man die Beute hoffen« (Rigtig sigtet, Centrum truffet, Haab om Bytte aldrig skuffet).

Denne Skive har tidligere været tillagt Rustmester Valentin Marr, født i Sachsen 8. Februar 1696, optaget 1737, Ærestegn 31. Juli 1779, afgik som Dommer i 1758, døde 3. Januar 1786; men hans Skive var ifl. Wivvet II, 2. D., S. 90, givet i Aaret 1750 og beskrives saaledes: »Centrum paa eet Træ, hvor-

¹⁾ P. Holm var Assistenshusforvalter og blev gift 1756.

under ligger en Løve.« Devise: »*Quisque potest Stirpem arrectam altamque videre. Nemo nocere audet ni nocet ipse sibi. V. Marr*« (Enhver denne Stamme, den lige og høje kan skue. Ingen dog skade den tør, ej heller skade sig selv).

Den 20. August 1755 gav stud. jur. *Henrich Bonsack* malet Skive. Han var født i 1703 og døde 1. Juli 1781, blev optaget 11. Juni 1754 og fik Ærestegnet 11. Juli 1779. Wivet beskriver hans malede Skive saaledes: »Eet Fruentimmer i een Skov med Papegøye paa Haanden til hvilken Døden kommer og skyder.« Devise: (Papegøjen) »Jeg nød kort Hviile Stød i denne smukke

Arm, Før Dødens Piil ret traf mit Hjerte i min Barm.« (Døden) »Foragt mig om I tør i dette Compagnie, I er, som denne Fugl, dog ikke for mig frie.«

Paa Folkemuseet findes hans meget smukke Kranstallerken (se hosstaaende Afbildning). Graveringen i Bunden fremstiller Skydeselskabets Have med Springvand i Forgrunden. En Adelsmand skyder til en Skive, i Forgrunden til højre staar en Hyrdinde med Laurbærkrans i højre Haand og en Hyrdestav i venstre Haand.

Paa Kanten læses: »Jeg Ærer Een med denne Krantz, Som bedst kan bruge Syn og Santz. 20. Augusti A^o 1755. H. Bonsack.« (Tinstempel 1747).

Billedhugger *Johan Frederik Hänel*, f. 1700, var fra Sachsen, kom til København i 1740, blev nogle Aar senere Hofbilledhugger; i 1754 fik han 24 Rdlr. d. C. for »Kjærlighed til Fædrelandet«. Han døde Januar 1761, hvornaar han var blevet optaget, vides ikke; ved Papegøjeskydningen den 9. August 1753 bekom han for højre Vinge »en Sølv Splykumme«; den 16. August 1758 afgik han som Dommer (se S. 278).

Den 27. August 1755 gav han anden Gang malet Skive, som Wivet beskriver saaledes: »Tvende Engle paa den ene Side neden ved Centrum og en Engel paa den anden Side med en Dukke¹⁾ i Haanden hvortil de Tvende første sigte.« Devise: »Das Ziel ist allen vorgestell't, Doch einer nur den Crantz behällt (Et Maal os alle forestaar, kun en dog Kransen her opnaar).

Paa Folkemuseet findes hans indholdsrige Kranstallerken (se Afbildningen paa næste Side). Paa Bunden er graveret en Kvinde med vinget Hoved

¹⁾ Wivet kender ikke en Herme og kalder det for en Dukke.

staaende i Skydeselskabets Have, foran hende ligger Søjlestykker, Kapitæler, Folianter m. m. I sin højre Haand holder hun en Herme (Dukke ovenfor benævnet), hvortil der skydes; i venstre Haand holder hun en Laurbærkrans. Paa Kanten læses: »J. F. Hänel d. 27. Augusti A^o 1755. Schau du Kühner Sieges Held, Dem der Krantz allein zu fällt, Wie dirs diesen Tag ergeht, So dein hoher Ruhm besteht« (Sejrens kække Helt, se her, Din alene Kransen er. Naar i Dag Du Prisen faar, velfortjent Dit Ry bestaar). (Tinstempel 1747). Hänel gav første Gang malet Skive den 17. Maj 1752. Denne Skive beskriver Wivet saaledes: »En Skytte med Løv i Hatten og Riffel paa Skulderen staar og betragter en opstillet Skive.« Devise: »Ein scharfes Aug und stäte Hände Erlangen die Gewin Presente« (Det skarpe Blik, den sikre Finger opnaar den Pris, som her jeg bringer).

Den 3. September 1755 giver Lieutenant i det kgl. Artilleri *Johan Michael Thranmoes* for anden Gang malet Skive. Thranmoes var omtrent 27 Aar gammel optaget i Selskabet i 1738. Da han som Kaptajn den 12. Juli 1759

ved Papegøjeskydningen nedskød Kongegevinsten, nærede man Tvivl, om den kunde tildeles ham, der ikke var Borger, men havde været 22 Aar i Selskabet og var ældste Dommer i Selskabet; man udbad sig derfor H. M. Kongens Decision, der under 24. August s. A. lød paa, at Kaptajnen som Fuglekonge skulde have Kongegevinsten, en Sølv Caffekande (se W. II, S. 255).

Den malede Skive til første Gang 25. Juni 1750 beskriver Wivet saaledes: »En Pelican med et Guld Æble i Højre Klo og Krans om Halsen.« Devise: »Soll ich dir den Crantz heut schenken, Mus Du mir mein Hertze kränchen« (Skal jeg i Dag Dig Kransen give, da maa mit Hjærte saaret blive).

Fra Folkemuseet er hans Kranstallerken bortkommen i 1912. Paa Kanten læses: »JMT d. 3. Septemb. A^o 1755. Unabgebrochene Mühe kan alles Überwinden, Drumb wend Fleis im Schiessen an, sol ich ein Krantz dir Binden« (Ved uophørlig Flid Du alt kan overvinde, umag Dig derfor nu, hvis jeg skal Krans Dig binde). Bunden fremstiller Bellona med et lysende Kors paa Hjelmen, Bue i højre Haand og et lysende Skjold med en omgivende Laurbærkrans paa venstre Arm. Hun staar mellem en Skanse og en Mortér; foran

Kanonen en Skansekurv og to smaa Genier, den ene med en Ladestok; i Forgrunden Kugler og en Bombe. I Baggrunden et Alter med et rygende Røgelsekar, ved Alteret en Palme. (Tinstempel: F. Fridrichsen Kbhvn. 1747).

J. M. Thranmoes gav første Gang malet Skive den 25. Juni 1750, fik Æresregnet 11. August 1779, han var født i Glückstadt 13. December 1711 og døde 76 Aar gammel som Oberstløjtnant den 23. September 1787.

Den 17. September 1755 giver Tømmerhandler *Svend Vilhelm Jegend* malet Skive, der af Wivet beskrives saaledes: »Et Skib liggende for Anker inde

under Landet ved de gamle Tømmer Pladser, hvor Prospecten haves af Flaaden, Mercurius og en Havgud sidder ved Stranden.« Devise: »Du som har Lod og Krud og Elsker af at skyde, See til Du med Dit Skud min Stoere Mast kan bryde.«

Paa Folkemuseet findes hans Kranstallerken (se hostaende Afbildning). I Bunden er indgraveret en Fremstilling af Skydebanen. Til venstre ser man en Række Brædestabler (hans Tømmerlager var netop i Aaret 1755 flyttet ud bag Dronningens Enghave (nu Tivoli), til højre den egentlige Skydebane med Skiven for Enden; til højre derfor ses en Forhøjning (Kbhvn.s Vold), hvorpaa en Mølle og Bygning med Spir paa Taget (Raadhuset). I Midten ses i Baggrunden en buet Port med et lille Hus ved Siden. I Forgrunden til højre staar en Skytte i Tidens Dragt og skyder til Skiven. Til venstre i Forgrunden sidder en Hyrdinde med rund Hat og Hyrdestav i Haanden, i sin venstre Haand holder hun en stor Laurbærkrans. Paa Kanten staar: »Hvor vel mand end sin Crantz vil skiule og Bevare, Saa er den for et Skud Dog altid udi Fare. 17. Septemb. Aº 1755. J. Jegend.«

Efter Skydeprotokollen har Jegend først betalt sit Indskud 2 Rdlr. den 14. Juni 1758.

Jegends Tintallerken er den sidste, vi har Kendskab til.

Foran findes beskrevet 30 Tintallerkenener, hvoraf 26 er afbildede. For Brdr. Kruse og Wiedemanns Vedkommende findes saavel Krans som Ridder-tallerken givet samme Dag. Broder Jacob Schiønning har 3 Gange givet malet Skive, nemlig den 16. September 1750, den 3. Maj 1752 og den 23. Maj 1753,

af de 2 første Gange har vi Beskrivelse af Skiven. Efternævnte 5 Brødre har hver givet 2 Gange malet Skive, nemlig I. F. Hänel d. 17. Maj 1752 og d. 27. August 1755, I. M. Thranmoes d. 25. Juni 1750 og d. 3. September 1755, D. Spierling den 12. August 1750 og d. 14. Juli 1754, M. Nitze d. 15. Juli 1750 og d. 27. Juli 1753 og G. Fursman d. 2. Aug. 1752 og d. 14. Aug. 1754.

Wivet skriver i I, S. 106: »Den 10. April 1755 vare vi underskrevne Dommere udi Skyde Compagniet forsamlede for fattede følgende XVII Propositioner til De Herrer Interessenters nærmere Approbation.«

Derefter følger de 17 Propositioner, men Dommernes Underskrifter er ikke medtaget.

Dommerne var den Gang Assessor Fursman og rimeligvis kgl. Rustmester Valentin Marr, Billedhugger Johan Fred. Hänel og Captain Johan Michael Thranmoes.

Efter Papegøjeskydningen den 21. Maj 1755 skriver Wivet i II, S. 249: »Samme Aar vedtog Compagniet følgende:

1) Ingen at antages udi den ugentlige Skydens Forsamling eller tillades at skyde, forinden at han har betalt sit Indskud, samt forbunden sig til at give Vertskab og at forblive dermed som Interessent udi tvende Aar efter den kgl. Forord's 20 Art:

2) Den som antages i Skyde Compagniet skal enten være Borger og Indvaaner her i Staden, eller og være i En eller Anden kongelig eller Civil Betiening, dog at over Dem af De virkelige Interessentere Ballotteres, da De efter Pluraliteten kan antages.

3) Ingen tillades at være Giæst undtagen Fremmede eller Reisende eller og De som ikke ere i nogen Betiening; dog forbeholdes De ældste Skyttere som have været 2de Aar og længere Interessent at maa siden antages som Giest, naar De enten af Svaghed eller vigtige Forretninger ikke kunde møde hver Dag, Men han skal give sit Vertskab det Aar han har begyndt og bør erlægge sit ugentlige Indskud.

4) Naar Protocollen tillige med Regnskabet er bragt udi Rigtighed der at antage et skikkeligt Menneske som Skriver ved Compagniet, som bør være tilstede paa Skydedagene saavel som den Dag der skydes til Fuglen at føre Protocollen opraae Numrene og skrive hvad som forefalder derved at forrette, og derfor at nyde Løn af 3 Mark hver Skyde Dag, og isteden at Man forhen har betalt til daglig Indskud 4 Mark 8 Sk., da at herefter af hver Interessent bør gives 4 Sk., som bruges til at betale Skrивeren, og naar dette ej skulde være nok, da skal den som samme Dag giver Vertskab tillegge Resten.

5) Hvad Penge som indkommer bør at giemmes i Selskabets Lade, hvortil De 3de ældste Dommere have Nøglen. Skrивeren at holde Regning derover,

hvor af den yngste Dommer haver Gienpart og altid fører hos sig naar Skyde-Selskabet er forsamled.

6) Klocken præcise 2 Slet ophænges den 1ste Skive, som der skal skydes til, hvilket tilkeindegives med Klocken, og hvo som da ikke er tilstæde naar hans Nummer bliver paaraabt, betaler til De Fattige 8 Sk. for hver $\frac{1}{2}$ Time.

7) Den som ikke strax er færdig at skyde, naar hans Nummer paaraabes, betaler 4 Sk., og er han saa forsømmelig at hans Gevæhr ikke er ladet til den Tid han skal skyde, betaler han 10 Sk.

8) Dersom nogen tvivler om sit Skud, eller om der af Marqveuren kaldes ned til Skiven for at efterse Skuddene, da maa ej andre tillades at gaa derned uden een af Dommerne, Verten og den som gjorde Skuddet; gaaer der flere ned da enhver at betale 4 Sk.

9) Hvo som vægrer sig ved at betale den Mulct, han er tilkiendt at give, naar han derom er overbevist af Dommerne, tillades ikke at gjøre Noget Skud den Dag.

10) Med Tobaks Røgen og tændende Lunter formodes, at Enhver fornuftig Omgaas og ej at indfinde sig der uden hvor Anslag Stedet er, i vidrig (modsat) Fald straffes han til de Fattige 1ste Gang 4 Mark, anden Gang 8 Mark, 3die Gang 16 Mark, og skeer det 4de Gang excluderes.

Compagniet antog derefter til Skriver en Person, nemlig Sivertsen. Der maa have været divergerende Meninger, thi følgende Paragrafer i Dommernes Forslag blive forkastede:

I.

Eftersaae Protocollen med afleggende Regnskab fra Hr. Assessor Fursman.

II.

Ved eet Bud at lade ind-Cassere hos Interessenterne baade deres skyldige Indskud efter Forordningens 1ste Articul, saavel som Mulcterne, som eenhver sidder inde med fra forrige Aar, efter den Designation, som af Skyde-Protocollen er extraheret.

III.

Der maa med første forfattes eet Inventarium over alt, som henhører til Skyde Compagniet.

IV.

Siden Hr. Schrøder er behørende selv den Klocke, som forhen er brugt, naar der skydes, bliver det fornøden, at Vi anskaffe Os een igien, som bliver i Compagniet, saavel som een Bliklade eller Bøsse, hvorudi hver Aften henlægges de Penge, som indkommer i Mulctet for derved at spare den U-Leilighed, som foraarsages ved siden at lade sligt indsamle.

XV.

Da Hr. Assessor Fursman, som formedelst sin forestaaende Reise og Embede icke længere kand blive ved Selskabet som een Interessent fra siger hand sig samme saavel som at være Dommer, og derfor een anden i hans Stæd maatte udvælges.

XVI.

Fremdeles blev vedtaget at der skulle begyndes med Skyden til Skive den 23. April førstkommende.

XVII.

Der skal inqvireres, hvor alle de Gamle skyde Protocoller er, for at indsamles og lægges i Laden.«

Skydningen begynder først den 4. Maj, og Helmuth, der var den første Sølv giver dette Aar, havde ikke malet Dato og Maaned paa sin Skive, medens hans Devise fortæller os, at det var den første Skydedag i 1755.

Schrøder, der ejede Klokken, var Selskabets Vært og Broder, blev optaget og har givet malet Skive den 12. September 1753. De gamle Skydeprotokoller blev ikke lagt i Laden; i alt Fald findes der ingen ældre end 1757.

De skyldige Indskud gik langsomt ind; se saaledes f. Eks. Tømmerhandler Jegend (S. 274). Alt blev ved det gamle, og Assessor Fursman døde 1756.

Den 1. Oktober 1755 gav Brygger *Lorens Jensen Schmidt* malet Skive (se No. 4), den forestiller Juno kørende i Skyerne. Fra Jorden skuer den forsamlede Mængde mod Himlen og den til højre staaende Person, der mod Himlen hæver en Krans, i hvilken et af en Pil gennemboret rødt Hjerte. Over Juno et Baand med Indskriften »Fabricando fit Faber« (Ved at smede bliver man Smed). Langs Randen staar: »Auf diese Weise wird Treue, Redlichkeit und Geschicklichkeit belohnt« (Paa denne Maade belønnes Troskab, Redelighed og Dygtighed). Aaret efter, den 5. August 1756, blev han Fuglekonge, han deltager i de ugentlige Skydninger indtil Udgangen af 1758 og er da rimeligvis død snart efter. Ærestegnet i 1779 har han heller ikke oplevet at modtage.

Ved sin Afgang som Fuglekonge indførte han ved Papegøjeskydningen den 9. Juni 1757 en 6. Gevinst, idet han gav Fuglen en Ring i Næbbet og gav en Sølvspiseske som Gevinst for at nedskyde Ringen.

I Aaret 1757 har vi kun 2 malede Skiver; den ene, som er bortkommen, var givet den 17. August af Doctor medicinæ *Johan Boye Junge*. Wivet beskriver Skiven saaledes: »En Skytte med en Riffel i Haanden, bag ved Centrum en Blomsterkrands.« Devise: »Zeig es auch mit der That, das du ihn hoch wilst achten, Mein Schütze der Du hie, nach diesen Krantz thust trachten« (Vis ogsaa nu i Daad, at Du ham højt vil agte, Du Skytte, som nu her hans Krans vil eftertrage). Dr. Boye Junge var optaget 1754.

Den anden malede Skive var den, som Vinhandler Adam Christopher Plum giver den 5. Oktober (se No. 5).

Vinhandler, Stadskaptajn Adam Christopher Plum, f. 20. Novbr. 1714 i Veterslev Præstegaard (Sjælland), fik 12. Marts 1751 kgl. Bevilling til at indtræde i Vintapperlauget og den 22. i samme Maaned Borgerskab som Grosserer. Han var Oldemand for Vintapperlauget 1766-82 og deputeret Borger fra 1767-82. I Skydeselskabet blev han optaget 9. Juni 1757, han var Dommer fra 1765-70 og fik Ærestegnet 29. Januar 1779 (Indstiftelsesdagen), Fuglekonge 1757.

Plum ejede en Gaard i Højbrostræde (Strand Kvarter Nr. 71), hvor han som Vinhandler i Lauget holdt aaben Vinkælder. I sin høje Alder blev han ruineret; den 6. Juni 1783 fik han og Sønnen Poul kgl. Opbudskommissorium¹⁾. Under den store Ildebrand i 1795 brændte ogsaa hans Gaard og dermed de sidste Rester af den tidligere saa velstaaende Mands Ejendele.

Plum døde s. A. den 8. Oktober 81 Aar gammel som en fattig Mand i Pelts Stiftelse kun efterladende sig sine Uniformsklæder og nogle Smaating, ialt vurderet til 21 Rd. 5 Sk.

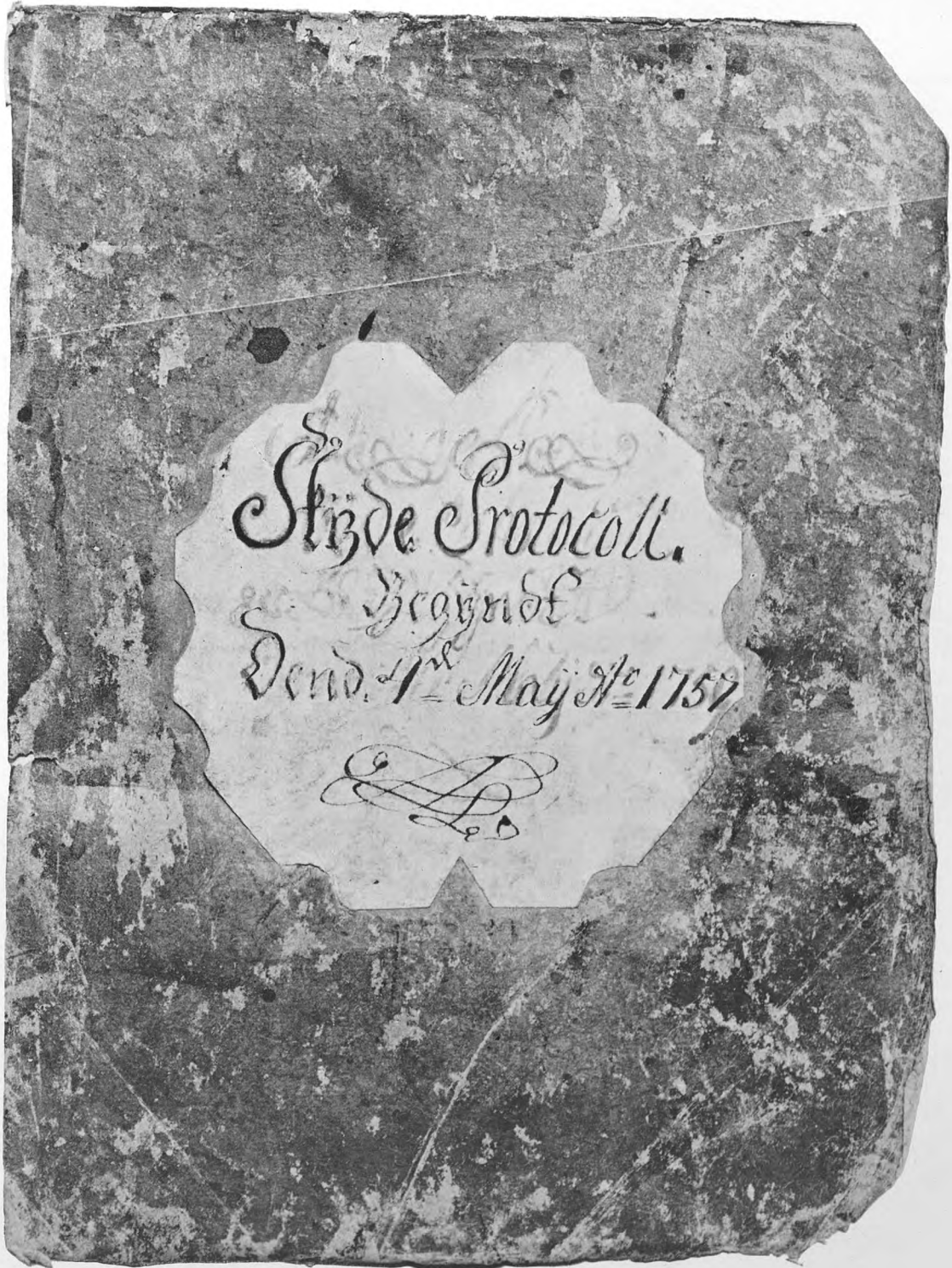
Den 5. Oktober 1757 gav Plum malet Skive, der forestiller Bacchus til højre siddende paa en Tønde med en stor Rømer i sin udstrakte højre Haand. (Midt i Glasset er Stiften anbragt). Bagved Rømeren staar en selskabsklædt Dame med en Krans over Hovedet. Til venstre kommer Cupido frem og skyder sin Bue af mod Stiften. Devise: »Naar Bacchus yder Saft, Copido bryder Iisen, Saa skyder mand med Kraft, og Skytten nyder Prisen.«

Fra Aarene 1756 til 1760 er der kun bevaret en enkelt malet Skive, nemlig den foran omtalte af Plum givne, men at der flere Gange har været givet malet Skive, vidner Wivets Manuskripter om, ligesom den ældste bevarede Skydeprotokol²⁾, begyndt den 4. Maj 1757 og sluttet den 20. September 1759, viser, hvem der i Aarene 1757, 1758 og 1759 har faaet Kransen og Lykken. Mange Skytter, »Interessenter« som de kaldtes, deltog ikke. Deltagerne var kun 13-19 foruden nogle faa Gæster. I Skydeprotokollen er under Rende-Skyden den 16. August 1758 anført, at der »den 19. August er valgt til Dommere: Hr. Spierling med 8 Stemmer og Hr. Strøver med 6 Stemmer, udi Hr. Marr og Hr. Hänel's Sted, som tog Deres Demission.«

I 1758 findes kun 2 malede Skiver, der begge er bortkomne. Den ene, som var givet af Hofblikkenslagermester Johan Georg Schmidt den 13. September 1758, beskriver Wivet saaledes: »En Jomfrue med en Krands i Højre og Passer i Venstre Haand, som er retted paa Centrum, hvortil en Jæger skyder.« Devise: »Wer diesen Centrum des Circulo wird erjagen, Der soll auch meinen Lorber Krantz davon jetzt tragen« (Hvo denne Cirkels Centrum sikkert rammer, Forvist han og min Laurbærkrans annammer).

Den anden blev givet af Fuglekongen Slagter *Lars Jensen*. Han blev optaget den 9. August 1753 og skød sig den 18. Maj 1758 til Fuglekonge, men betaler først sit Indskud den 24. Maj 1758 og giver malet Skive den 20. Sep-

¹⁾ Svarer til Konkurs i vor Tid. ²⁾ Ført af Skriver Sivertsen ansat i 1755 (se S. 276).

Forsiden af en gammel Skydeprotokol fra Aar 1757.

tember 1758. Denne beskrives af Wivet saaledes: »En Stud paa en Mark med Blomsterkrands om Hornene.« Devise: »Da jeg den Sidste er i Aar som Krands Skiven giver, Mit Ønske er og være skal, at vi foreenet bliver.«

Den sidste Linies Indhold kunde jo tyde paa, at Enigheden i Selskabet endnu ikke var opnaaet. Den 19. August, en Maaned i Forvejen, havde Dommerne, kgl. Rustmester V. Marr og Billedhugger Hänel, indgivet deres Demission, og i Stedet for dem var bleven valgt Kirurgen D. Spierling og de kgl. Prinsers Livskrædder J. A. Strøver.

I 1757 og 1758 var der hvert Aar 19 Skydedage, medens der i 1759 kun var 13 Skydedage. Protokollen har en Vedtagelse af 22. August 1759, der lyder saaledes:

»Da den sædvahnlig Skive Skyden for i Aar den 15 Aug. er til Ende, og endnu Vejrliget tillader endnu videre at fuldføre, saa har Dommerne, saavel som een Dehl af Interessenterne (hvorfra har frasagt sig Hr. Schjøning, Lars Jensen, v. Bergen, som samme i Aar endnu ej kand Bivaane) Endnu Skive Skydningen ugentlig hver Onsdags at forblive, og paa den Maade at Tvende nechstpaa paafølgende Interessenter efter hinanden giver Vertskabet og derom er lige gode om tilligemed Crantzen og Ritterne, hvilket af os tilstædeværende bliiver underskrevet og formoeder, at de i Dag 8te Dage Da tilstædeværende Interessenter ikke sig derfra denne Vedtægt udelucker. Kiøbenhafn d 22 Aug: A^o 1759.

Eyn Interessent bekommer kuns een Krantz-Ritterne som sædvahnlig og Løcke Dalerne udgaar.

I. M. Thranmoes. D. Spierling. Johan Ad. Strøver.
B. H. Schnell. I. G. Schmidt. V. Marr. A. Plum.
N. Nitze. A. H. Helmuth.«

Der blev kun 5 Skydedage fra 22. August til 20. September inkl. Der deltog hver Gang kun 10 Skytter; dog var der den første Gang 11, idet Kaasbøll var Gæst og deltog i Skydningen.

Kransen tilfaldt den 22. August *Helmuth*, den 29. August *Spierling*, den 5. September *I. G. Schmidt*, den 12. September *Strøver* og den 20. September *Nitze*, der ogsaa tog Ridderen. Ridderen var kun smaa Pengegevinster:

1. Gevinst . . .	1 Rdl. 3 Mark
2. — . . .	1 — 2 —
3. — . . .	1 — 1 —
4. — . . .	1 —
5. — . . .	5 — 8 Sk.
6. — . . .	4 — 8 —
	6 Rdl. 4 Mark

Da hver havde indskudt 4 Mark 12 Sk., blev der altsaa et Overskud paa 1 Rdl. 1 Mark 8 Sk., hvilket ikke var nok til Betjening og Skiver.

Præmierne var ikke mere Tintallerkener. Til Kransen blev givet en Sølv-ske og til Lykken en Lykkedal eller en Medaille, til Ridderen var der kun Pengegevinsterne, som fremkom ved, at hver Skytte indbetalte 4 Mark 12 Sk. Skydningen fandt Sted om Onsdagen. Ved de 5 sidste Skydedage i 1759 udgik Lykkedaleren.

I Aaret 1759 er der ingen malet Skive bleven givet. Kong Frederik V skænkede ved Papegøjeskydningen den 9. Juli 1757 100 Rdl. til Fuglekongen til Udgifternes Bestridelse. Det maa have været daarlige Tider for Skydebrødrene, men den aarlige Papegøjeskydning afholdtes og mange nye Medlemmer indtraadte, saaledes 15 i 1757, 26 i 1758 og 11 i 1759. Blandt disse 11 er Højesteretsadvokat *Frederik Wilhelm Wivet*, der optoges ved Papegøjeskydningen den 12. Juli 1759.

Lorenz Schmidt indførte ved Papegøjeskydningen den 9. Juni 1757 en 6. Gevinst, idet han gav Fuglen en Ring i Næbbet. De følgende 2 Aar havde Fuglen ligeledes en Ring i Næbbet, men den 31. Juli 1760, da Captain Thranmoes var Fuglekonge, var Ringen bleven forandret til en Prydelse paa Fuglens Hoved, nemlig en Granat; dette omtaler Wivet i II S. 260 saaledes:

»Et besynderligt Indfald at sætte en Fugl en brændende Granat til Prydelse paa Hovedet og gjøre den til en Grenader«, hvorefter Wivet fortsætter: »Paa denne Tiid opdagedes den gamle Broder Bog som er begyndt 1542 og hvorudi De Højkongelig Fyrstelige Personers Navne findes, som har været Brødre udi det gamle Danske Compagni og Skydeselskab og blev da Hans Kongelige Høyhed¹⁾ nu vor allernaadigste Konges og Herres Høye Navn i samme indført«, saaledes som gengivet i Farvetryk i IV Kapitel, S. 211.

Ved ovennævnte Papegøjeskydning den 31. Juli 1760 var tilstede Kronprins Christian, Fuglekongen Kaptajn I. M. Thranmoes, Prinserne Carl, Friderich og Wilhelm af Hessen-Cassel; Kongen lod sig repræsentere af Overpræsidenten, samt 112 Brødre og en Gæst (Hr. Bruun). Blandt de 112 Brødre anfører Broderbogen Højesteretsadvokat Wivet, der var optagen Aaret forud; iøvrigt henvises til den i Registret trykte Fortegnelse over samtlige Deltagere.

49 nye Brødre blev indført i Selskabet. Det havde kun 14 »Interressenter« (Skytter). Den nye Fuglekonge Tømrmester *G. Volmeister* indmeldte sig blandt Interessenterne, nu var der altsaa 15. Mange malede Skiver om Aaret kunde det ikke blive til. Fra Aaret 1760²⁾ har vi kun en Skive bevaret, givet af *Steen Ruus den 20. August 1760*, Plum vinder Kransen. Samme Dag køber samtlige daværende Interessenter af Br. Nitze et Lod i Aarets 7. Lotteri

¹⁾ Kronprins Christian.

²⁾ Adresseavisen meddeler den 16. Maj 1760, at Skiveskydningen paabegyndes Onsdag 21. Maj Kl. 3.

een iblandt Dem haver en Krands i Haanden imellem Dem er ogsaa Bachus og en Skov Gud.« Devise: »Schutze! blitze! aber nicht auf Bachi Mütze, Schon sein theures Haupt, schon den Genio und die Satieren. Dieser Berg und Weinstock zieren nur den raum auf diese Plan, Paf nun fliegt der Kugel an« (Skytte, skyd! Blot ej Du Bachi Hue rammer; hans ædle Hoved skaan, at ej hans Aand Du lammer. Dette Bjerg og Vinstok forsirer Pladsen der; paf! nu flyver Kuglen her). Hvornaar han blev optaget, kan ikke siges; han deltog i Fugleskydningen 9. August 1753.

4) Tømremester, Vicebrandmajor *Georg Volmeister*, den 10. September 1760. Wivet beskriver Skiven saaledes: »3 Gudinder ved en nye oprejst Tømmer Bygning og hvoraf den eene haver en Tegning og en Krands i Haanden, den Anden maaler en Tegning og den Tredie holder et Vinkelmaal, hos denne er en Genie og bag sees en Broe over en Flod til en Bygning der ligger under et Viinbjerg.« Devise: »Ich habe manchen Bau vollbracht auch Brücken auf den Flüssen, Hier habe ich ein Ziel gemacht wornach wir wollen schiesen« (Jeg bygget har saa mangt et Hus og Broer uden Lyde, her har jeg skabt et Maal, hvortil vi ville skyde). Volmeister var født i Königsberg 3. April 1720, blev optaget 1755, blev Fuglekonge saavel i 1760 som i 1762, fik Ærestegnet 12. April 1779 og døde 1. November 1794.

Wivet har nu begyndt paa sin Historieskrivning om det danske Kompagni.

Gevinsterne tiltager i Størrelse. De aktive Skytters Antal forøges. Den egentlige »Skive Skyden« kaldes ogsaa »Rende-Skyden«, og Wivet skriver herom i II, 2. Del, S. 83:

»Stedet hvor denne Skydning gaar for sig er af denne Beskaffenhed: Imellem Haugen og Skydepladsen er opbyggt et stort Huus¹⁾ 2de Etager højt, mit-for, Ind og Udgang paa Midten. Paa den højre Haand naar man kommer fra Haugen i samme Huus er en Stue som kaldes Skyde Stuen, hvorinde Skytterne ere forsamlede, som den Dag skyde til Skiven. Paa den venstre Side er en Stue, udi hvilken Gevæhrerne blive ladede af de til den Ende der værende Folk.

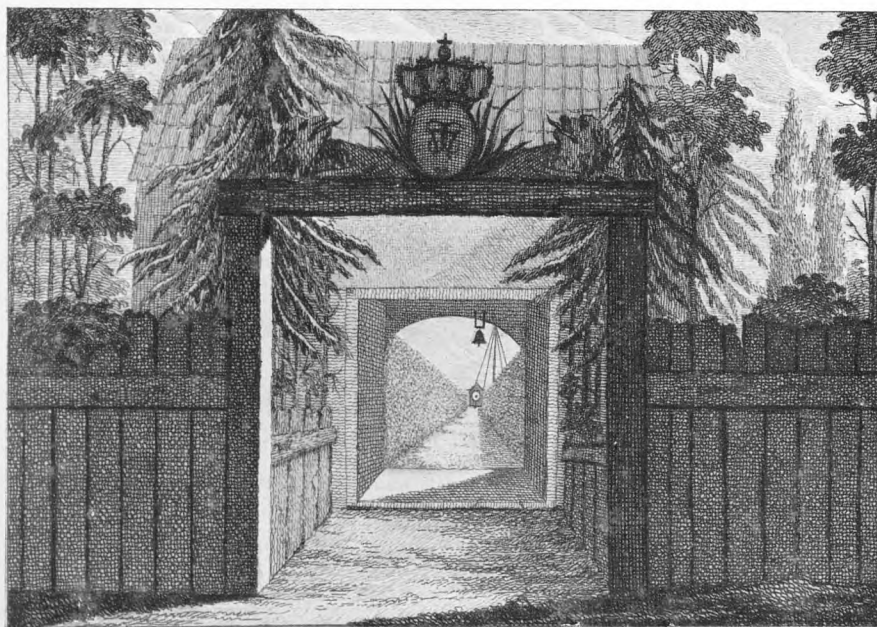
Compagniets Skriver er inde i Skyde-Stuen havende Protokollen og Lister paa De der værende Skytter for sig, ligesom og uden for findes ophængt En Tabell paa Skytterne som opraabes, eenhver efter sit Nummer. Og findes hvert Navn paa et Stykke Pap anført, hvilket kan skydes ud og vendes om naar hans Skud er forbi og den Omgang er tilende.

Skytten staar i den Udgang som er i Skyde-Huuset imellem Skyde-Stuen og den Stue i hvilken Gevæhrerne blive ladte, midt i samme Udgang staar en Jernstang paa hvilken er en Anligger for Gevæhret, denne Anligger kan flyttes op og ned saaledes som Skytten finder det for sit Skud mest beqvem. Ved Skyttens højre Haand hænger en Klocke, hvilken han under Mulct er

¹⁾ Se Plantegningen Kapitel V, S. 260.

forbunden at ringe med førend han afskyder Gevæhret, og veed da Enhver fra den Tiid Klocken ringer og indtil Skuddet er gaaet at vogte Sig for at løbe i Skuddet.

For Enden af denne Bane som kaldes Rende-Skyde-Banen staar Skiven opsadt paa en Jern Stang. Bagved samme er en Forhøjning af Jord og bag ved denne igjen en tyk Muur, saa at Kuglerne ingen Skade kan gjøre om Nogen (som dog nøje paasees ikke maa skee) skulle længere ud gaae forbi Banen. Bagved denne Muur og Forhøjning staar Marqveuren eller

Den ældste Rende-Skyde-Bane omkring Aar 1750.

Skud-Viseren, han har hos sig saa mange lange Strimler Papiir som der ere Skyttere til Skiven og findes Nummeret som hver Skytte har haft paa Enden af Strimlen, Naar altsaa Skuddet har ramt Skiven og er gaaet igiennem, slaaer han strax en Pind (Træprop) i Hullet, i hvilken da Seddelen med Nummeret bliver fast og saaledes kan sees Hvo der har ramt eller hvor nær kommet Centrum eller det fastsatte Maal. Naar Skydningen er forbi, da uddeeler den Broder, som har givet Skive og Gevinster, Samme nemlig Krandsen, Lykkedaleren og Ridderen. Og maa ingen vige Vej for paa den Dag at være tilstede for at uddele Gevinsterne, saafremt det er ham paa nogen Maade muligt. Den som giver Skive giver ikkun Een som er Krands-Skiven hvilken han selv bekoster. De øvrige bekostes af de Penge som af hver Skytte indskydes, og naar nogen Sum Penge af de indskudte blive tilovers som ikke kan inddeles paa alle Penge Gevinsterne, bliver saadan beregnet Compagniets Casse til Indtægt. Den Krands-Skive som gives er Cirkelrund 4 Quarter i Qwersnitt, saadan Skive var tilforn ikkun meget Simple, derefter paafandt man at sette

adskillige Malerier, Vers og Tænkprog derpaa. Nu omstunder ere Skiverne saaledes forfærdigede at eendeel af Dem formedelst Deres konstige Malerier kunde settes iblandt Samlingerne hvor noget smukt i den Viidenskab forevises. Da man i disse nyere Tider har beflitted Sig paa aldt det som kunde forøge Compagniets Anseelse og derfor ei heller i dette Stykke noget sparet, kan Elskere saavel af Malerier som gode Indfald her ved Beskuelsen og Læsning finde nogle Timers behagelige Tidsfordriv. Der har vel forhen været nogle som ikke har udmerked den fiene Smag, men slige bydes nu ikke mere. Anstødende mod Ærbarheden findes ingen, dog om fra et muntert Hoved er fremkommen en Æqvivocqe (tvetydig)¹⁾ saa har man ikke haft Aarsag til at forskyde samme.

Disse Skiver ere ophængte (hvad de nyere betrefte) i Skyde-Stuen og paa den store Spiise Saal²⁾. De ældre som uandseelige ere hængt om i Andre Værelser, men *mange ere bortkomne*. For at raade Bod paa at ved saadan Bortkommelse ikke Interessentens Erindring tillige skulle bortkomme saa er det i Ære-Tegnets Anordning § 18 Punct 2 paalagt Secretairen at han i Protokollen skal indføre hvad den givne Skive giver tilkiende³⁾ med videre. Disse Skiver bliver efter at De een Gang ere blevne brugte til Skyde-Maal ikke siden brugte, men forblive i den Stand i hvilken de fra Stangen ere aftagne med sine paategnede Nummere, Huller, Propper og Papiir Sedler i, 2de Begivenheder alene undtagne; 1mo naar saadan Broder bliver Fuglekonge da paa den Dag da Aaret derefter skydes til Fuglen, bliver hans Skive ophængt for Enden af Rende-Skyde-Banen, paa samme Sted som den hængte da der blev skudt efter den, og er den da omhængt med Blomster.

2do Naar den som har været Fuglekonge bliver i Kiøbenhavn begravet, da imedens for hans Liig gives Minutskud, er hans Skive sadt paa bemeldte Sted men paa en forhøjet Pyramide ophængt, og er Skiven da behængt med Flor og levende Blomster som er brækkede. Naar Skiverne saaledes i disse 2de Tilfælde ere brugte, ophænges de paa Deres forrige Sted.

Endnu og i nogle Aar er og bliver der Plads saavel til de afdødes som levendes Skiver. Men dersom Broderskabet (som man har Aarsag og at ynske og haabe) vil fremdeles tiltage og vedblive, saa vil det gaa med Skiverne ligesom det gaar med deres Ejere. Ved Døden maa man give Plads for een anden i Verden, og naar Rummet i Huuset ej tillader det maa nogle Skiver give Plads for andre. Forskiellen er at i det sidste Tilfælde lader man gierne De anseligste Mænds og konstigst malede Skiver blive hængende paa det fornemste Sted, men Døden gjør ingen Forskiel.«

Wivet omtaler, at der har været nogen Menigsforskjel med Hensyn til at skyde til Skive, da »de konstigst malede Skiver blive gandske lederet«, men

1) Wivet skulde vel ikke tænke paa Etatsraad J. C. Rheders Tintallerken af 12. Juni 1752 med Grevinden (S. 252) eller Devisen paa Dr. Spierlings Skive den 12. August 1750 (se S. 267).

2) Se Plantegningen S. 259.

3) Hvilket dog aldrig er sket, derimod har Wivet i II Bind beskrevet 275 Skiver.

skriver Wivet II, 2. Del, S. 87, »mere efter hvorledes er truffet end hvorledes skildret, Maalet som er sadt paa det Skildrede saasom enten Øjet, Brysted, Panden med videre giver Anledning til Tale, og da Sedlerne sidde ved Nummeret saa kan man af Protocollen faae at vide dens Navn som har giort Skoddet. Ellers bliver til De Skiver som gives af De Høykongelige Personer og hvorpaa det høykongelige Danske Vaaben ikke skudt, men disse blive ubeskadigede paa Deres Sted ophængte og i Deres Sted til andre skudt.«

Fra Maj 1760 gives der Præmier ogsaa til Ridderen, foruden de sædvanlige til Kransen og Lykken, ligeledes indbetaler hver Skytte de sædvanlige 4 Mark 12 Sk., der med Fradrag af Udgifterne fordeles til de bedste Skytter i de 3 Omgangsskyden efter Pengegevinsterne.

Den 1. Juli 1761 vedtager Interessenterne »at herefterdags, ingen Vertskab som bestaar af Sølvtøj, til Crantzen maa være Ringere af Werdie een 5 Rdl. Hvad Ritterne angaaer kand een hver give efter Behag.«

Onsdag den 24. August 1763 afholdes der ifl. Skydeprotokollen ikke nogen Skiveskydning, men efter Adresseavisen har der funden en *Lystfugleskydning* Sted. Hverken Wivet eller Broderbogen omtaler denne Lystfugleskydning, som er den ældste kendte. Adresseavisen skriver saaledes den 29. August:

»Adskilligt Nyt. Afvigte Onsdag haver Skyde-Selskabet heri Staden nedskudt en saakaldet Lyst-Fugl, af hvilke følgende Gevinster ere tilfaldne, neml. Hr. Brand-Major *Massor*¹⁾, en Sølv-Caffekande, Tømrermester Hr. *Volmeister* for Hovedet 6 Sølv Spise-Skeer. Monsr. *Buus* hos Grev *Laurvig* for Rumpen en Sølv Sukker-Bøsse. Hr. Consumtions-Skriver *Thrane* for den høyre Vinge en Sølv Ponce-Skee. Hr. *Poul Nygaard* for den venstre Vinge en Sølv-Fiske-Skee. Hr. Rente-Skriver *Budt*²⁾ for Ringen en Fløde-Skee.«

Til Ære for Arveprinds Frederik afholdtes den 11. Oktober 1774 en Lystfugleskydning (se Kapitel IV, S. 222).

Første Gang Lovene omtaler Lystfugleskydning er i de af Frederik VI den 12. September 1821 stadfæstede Love; i de tidligere Forordninger og i de af Chr. VII under 20. November 1795 stadfæstede Love findes intet om Lystfugleskydning.

Den 20. December 1764 indgiver 14 Brødre, nemlig: Joh. A. Strøver, H. Bolte, Johan Georg Schmidt, F. Winter, J. W. v. Bergen, Thrane, A. Plum, A. Kiær, A. H. Helmuth, C. Baltzar, Ludevig Ferd. Rømer, W. Essington, Johan Boye Junge og O. C. Haaber, Ansøgning til Kongen om Stadfæstelse af en imellem Skydecompagniet i København oprettet Convention, og den 19. April 1765 stadfæster Fr. V denne.

Kompagniet havde da 27 Interessenter, blandt Underskriverne savnes Fuglekongen S. R. Ruus og Brødrene Aage Kaasbøl, D. Spierling, M. Nitze,

¹⁾ Skal være Mazar. ²⁾ Budt var Gæst.

N. Redelberger, P. Nyegaard, V. Marr, F. A. Bredenfeldt, Joost Lüders, H. Kierrumgaard, I. C. Aagesen, A. J. v. Lytzow og W. M. Schröder. De væsentlige Ændringer og Tilføjelser i den ny Convention var:

1) at Kompagniet skulde have Overpræsidenten i Raadstuen som Chef, i 1694 havde vi dog alt en Direktør, men efter Politimester Claus Rasch's Død høres intet om nogen Direktør, ganske vist nævnes Direktører af Navn i Forordningen af 1751, men det er ogsaa alt,

2) af de 4 Dommere maatte kun afgaa en om Aaret, og

3) at 2 Tilsynsmænd (Inspektører) skal vælges af Interessenterne for at tilse og have Indseende med alt som bekostes; intet maa betaales af Dommerne forinden at Inspektørerne have attesteret det og Chefen har approberet Udbetalingen. Inspektørerne skal paaagte, at Dommerne udføre Deres Embedspligter paa rette Maade, og skal paatale Efterladenhed, og om det ikke ændres, da melde det for Chefen.

Chefen¹⁾ blev Overpræsidenten, Gehejmekonferensraad Volrad August von der Lühe, der var optaget i Selskabet den 18. Maj 1758 og havde skudt for Kong Frederik V ved Fugleskydningerne i 1760, 61 og 62; han gav malet Skive den 15. Maj 1766, men den er bortkommen.

De fire Dommere var Plum, Strøver, I. G. Schmidt og I. B. V. v. Bergen. Til de 2 Inspektører valgtes Baltzar og Kaasbøl.

Skydedagen havde tidligere været Onsdag Kl. 2, den blev nu til Torsdag Eftermiddag Kl. 3.

Interessenternes Antal var den 9. Maj 1765 vokset til 32.

Der er faldet Ro over Skydebanens Ejere. Hr. Schröder er en driftig Mand, der uden Tvivl med en myndig Haand leder Skydebanen og søger at fremme dens Trivsel; af og til var der jo nok nogen Gnidningsmodstand, saaledes alt i 1755, da den ældste Dommer Assessor Fursman stiller et Forslag saalydende: »Siden Hr. Schröder er behørende selv den Klocke som forhen er brugt, naar der skydes, bliver det fornøden at Vi anskaffe Os een igjen, som bliver i Compagniet . . .« (se S. 276).

Om den store Kongefugleskydning den 31. Juli 1760, hvor der var 119 Deltagere, »heri Hr. Schröder selv«, skriver Højesteretsadvokat Wivet (se W. I, S. 117), der ogsaa var nærværende: »Ved første Dag var de høye Herrer og fremmede Ministre ved Maaltidet tilstede, men Anretning og Opvartning var kuns Maadelig, hvorfor Vedkommende blev mulkteret til de Fattige paa 2 Rdlr.«

¹⁾ I 1771 gik Lühe af som Overpræsident og blev Ordenssekretær, som Chef for Selskabet blev den efterfølgende Overpræsident, Grev v. Holstein i 1 Aar; derefter Overpræsident, Gehejmerraad v. Braëm.

I Følge Overretsprokurator F. Tvermoes Optegnelser i Raadstuearkivet læses den 1. Maj 1761 efterstaaende Avertissement:

»Paa Skydebanen og Hr. Oberkampfs Hauge paa Vesterbro har i disse Dage indfunden sig ved Nattetider Tyve, som har stjaalen Asparges og Fisk, for nu at forekomme saadanne utilladelige Giester deres Lyst, er i disse Hauger bleven lagt Rævesaxer, Spanske Ryttere eller Fodangler og Selvskud, hvorefter enhver kand tage sig vare og for Skaden at hytte.«

Heraf ses altsaa, at der har været Fisk i de 2 Fiskedamme, der omtales i Vurderingsforretningen af 3. November 1753 (se Situationsplanen S. 257).

Den 22. Januar 1762 læses i Adresseavisen:

»Bekjendtgørelse. Paa Hans Kgl. Høyhed *Cronprintz Christians* høye Fødsels og følgende Dage, som er den 29de hujus, bliver om Morgenens Kl. 8 Slet, til Opmuntring og Exercitie, af Mr. *Schröder* paa den Kgl. privil. Skydebane uden Vesterport opsat, en Lystskive, som løber omkring ved hvert Skud, og er prydet med et Spil Kort; udi sammes Kortes Prydelse bestaar Gevinsterne, som skal, saasart det sidste Kort er truffet, uddeles i Sølv. Inviteres altsaa alle honette Personer, som har Lyst at bivaane denne Skydekunst, de da ville behagelig indfinde sig paa samme Tid og Sted, og skulle nogen Liebhaber fattes Gevehr, kand de dermed paa Stedet blive opvartet. Indskudet er for det første Skud 24 Sk., for det andet 16 Sk. og for det tredie 8 Sk.; hvo som vil gjøre flere Skud, betaler kuns hver Gang 4 Sk., og bliver disse Penge altsammen tagen til Gevinsterne. Resten af Conditionerne kand paa Stedet videre erfares; saa tjener og til Efterretning, at Skiven staar op i Alleen, og bliver skudt ud af Haugestuen, forat Enhver kand være i Varme. Skydebanen den 18. Januar 1762.«

Den 24. August 1763 afholdes 1. Gang Lystfugleskydning (se S. 286), 2. Gang afholdes Lystfugleskydning den 11. Oktober 1774 (se S. 222 og 286).

Den 5. August 1765 nedskyder Hr. *Schröder* (fra Skydebanen uden Københavns Vester Port) Fuglekongegevinsten i Helsingør; som Præmie for sit Skud faar han 10 Rdlr., medens hans Eftermand bliver Fuglekonge.

Den 25. Januar 1758 rekvirerer Hr. *Schröder* en Magistratsvurdering, som Tømremester Johan Peter Boye Junge, Muremester Johan Christoph Sabinsky og Gartner Johan Wilhelm Behrendts udfærdiger den 5. Februar 1768 og vurderer Skydebanen til Prioritetsefterretning til 12.850 Rdlr.

Hr. *Schröder* er bleven træt efter de 15 Aars Arbejde, og den 5. Maj 1769 averterer han sin Gaard, Skydebanen kaldet, til Salg.

Den 11. December 1769 udsteder Magistraten Fæstebrev til Joachim Wentzel, der har tilforhandlet sig *Schrøders* forhen tilhørende Gaard, Skydebanen kaldet. Den aarlige Fæsteafgift forhøjes til 42 Rdlr.

Joachim Wentzel lader den 20. April 1770 Ejendommen vurdere til Brand-

taksation for 5790 Rdlr. for at indlemmes i den for Kjøbstæderne i Danmark værende Brandforsikrings Anordning. Vurderingen udføres af Murermester Johan Bernhardt Schotmann og Tømrermester Johan Jacob Steinfasz.

Skydehuset, der var opført af Bindingsværk i 1753, begynder at forfalde. Façaden mod Skydehaven bliver muret op af Grundmur, og en Altan anbringes paa 1. Sal paa Midten, Façaden mod Vesterbro siden og begge Gavle bliver muret op af Grundmur i Stuen, og alt det øvrige Bindingsværk bliver opført af nyt. Paa Loftet indrettes 5 Kamre, Gavlen føres op, og deri anbringes 2 Vinduer, i Stuen og paa 1. Sal anbringes dobbelte Vinduer.

Efter at disse Istandsættelser og Forbedringer er udførte i 1772 lader Wentzel, der har kostet 2000 Rdlr. paa Ejendommen, den paany vurdere til Brandassurance, og ved Vurderingen af 19. November 1772 forhøjes Assurancen til 6910 Rdlr. Vurderingen udføres af Tømrermester Johan Jacob Steinfasz og Murermester Jochum Høstemarch.

1774 klager Wentzel over den store Fæsteafgift til de 32 Mands Raad, der nedsætter den til det gamle Beløb (30 Rdlr. aarlig), men han er ikke tilfreds og sender Andragende til Kongen saalydende:

»Jochum Wentzel, Eyer af Skydebanen uden Stadens Vestre Port, andrager, hvorleedes hans ringe Næring er utilstrækkelig til at underholde ham med Familie og nødvendig holdende Folk, naar de aarlige Renter af 8500 Rd., som Stædet koster ham, først ere fradragne; og at hand, ved det hand aarlig maae tilsætte af sit eeget, befrygter det vil gaae ham som Formanden, der maatte gaae fra samme, med mindre hand kunde nyde nogen Understøtning foruden den Christopher Sauerck med Priv. af 20de Aug. 1751 forundte Douceur af 50 Rd. aarlig og Frietagelse for at svare Nærings Skat. Hand anholder derfor om at nyde enten et Tillæg af den kongl. Casse eller og at hand og Efterkommere maae vorde befriede for at svare og betale den aarlige Grundskat eller Jord Leye til Staden.«

Efter at Sagen den 26. Maj 1774 har været sendt til Magistratens Erklæring, svarer denne:

»Af Grunden, som Supplicanten har i Fæste er tilforn til Magistraten svaret aarlig 30 Rd., men da hand i Aaret 1769 kom til Stedet, blev Afgiften forhøjet til 42 Rd., som hand har betalt indtil nu, da ham efter Overlæg med Stadens 32 Mænd er eftergivet de 12 Rd., som er alt det Stadens Casse kand taale at miste; ellers var det at ønske, at hand paa nogen anden Maade kunde blive soulageret.«

Herefter resolverer Cancellii Collegium den 14. Juli 1774: »Forbliver ved Erklæringen.«

Af denne Korrespondance ser vi, at Hr. Schrøder har faaet 8500 Rdlr. for Skydebanen, og at han har maattet gaae fra samme, hvilket dog maa anses for tvivlsomt.

Broderskabet havde i dets Forsamling paa denne Tid besluttet, at der ved afdøde Fuglekongers Begravelse skulde vises dem en særlig Ære, herom skriver Wivet i II, 2. Del, S. 33, saaledes:

»Aar 1777 den 7. Augusti blev i Anledning af at Stads Hauptmand Treeld (som ved Døden var afgangen) hafde været Fugle-Konge besluttet: At paa Hans Begravelses Dag skulde Hannem gives til Minde 27 Canon-Skud minutviis: Og blev af Compagniets samtlige Interessentere besluttet for den følgende Tiid og bestandig: At Eenhver Interessent, som har været Fugle-Konge i Selskabet skulde paa sin Begravelses Dag nyde samme Ære, naar han dør i Kiøbenhavn. Ligesamme Honneur nyder og Compagniets Cheff, og alias dependerer det af Selskabet, om det vil lade skyde fleere Minut-Skud, men aldeles ikke mindre.

Disse Skud Minutviis begynde, naar Liiget udføres fra Sørge-Huuset og indtil det nedsettes i Graven. Nogle af Broderskabet ere da tilstæde paa Skyde-Banen, og imedens Canonaden varer er den afdødes Skive opsadt paa Een dertil indretted Pyramide, hvorpaa tillige findes anført Hans Fødsels og Døds Aar. Skiven er behængt med sort Floer og prydet med brekkede Blomster« (se S. 285).

Fuglekongens Udgifter var følgende:

- 1) Et Glas Vin om Aftenen, naar han blev fulgt hjem og ønsket til Lykke til Værdigheden,
- 2) et Aftengæstebud i Selskabet den Dag han giver malet Skive eller Omgangssølv i sin Funktionstid,
- 3) et Aftengæstebud i Selskabet eller et Fyrværkeri paa Kongens Fødselsdag og
- 4) en Sølvplade til Kongebaandet;

medens hans Fordele ved Kongeværdigheden bl. a. var:

- 1) En anselig Sølvgenstand af god Værdi,
- 2) fri Portpassage i Aaret,
- 3) højeste Rang ved Bordet endog over fremmede Prinser,
- 4) samme Rang ved Skydningen, og
- 5) naar han er død og bliver begravet i Københavns ihukommelse han ved Canonernes Løsning, som ovenfor nærmere beskrevet.

De store Dage for Selskabet i de kommende Aar er nærmere omtalt under kongelige og fyrstelige Medlems-Skiver S. 210 ff.

Midt i Selskabets Blomstringstid kommer der lidt besk Smag, idet en Broder bliver ekskluderet den 20. Maj 1778. Skydeprotokollen beretter herom i sit første Møde i 1778: »Derpaa blev fremlagt en Notarial-Requi-

sition fra Rebslageren Sr. Morthorst om at blive antaget i Selskabet, dat. 20. Majj h.a., hvorpaa af Selskabet blev givet følgende Svar:

»A^o 1778 den 20. May, da Compagniet var forsamlet, blev forestillet, hvorledes Rebslager Morthorst ved sin Notarial-Requisition havde forlangt at indtages igien i Compagniet; men da bemeldte Jørgen Morthorst formedelst sine udviiste Uværdigheder ikke kan antages i Selskabet, saa blev det besluttet, at han bestandig derfra skal være ekskluderet.

Skydebanen den 20. May 1778.

H. A. Lund. Hans Jørgensen. A. Kaasbøl. A. Plum.
M. Nitze. N. Møller. J. C. Olsen. Rottger Colsmann.
Wissing. Frid. Wilh. Wivet. M. Schifter.«

Første Gang, Morthorst nævnes i Forbindelse med Selskabet, er 2 Aar før han optages, nemlig i Adresseavisen, der skriver saaledes:

»1772. Fredagen d. 21. Febr.«

I Adressekontorets Eksemplar af Adresseavisen for denne Dag findes et Vers i Anledning af Struensees Arrestation, undertegnet *Hans Jørgen Morthorst*, Rebslager i København. Forfatteren af dette Vers skal ifølge en, formentlig af Adresseavisens Redaktion i sin Tid foretaget Paategning, være en Mand ved Navn *Bruushaver*, den Gang Fuldmægtig hos Skibsbygmester *Eschildsen*, siden Vært paa Skydebanen. Verset lyder saaledes:

»Da man den 17de i Januarii skrev,
Uhørt i Dannemark hvad man fik da at høre,
Regenten vilde man fra Thronen nu bortføre,
Een Plan, som Skade for Forrædderen selv blev.
Beundringsfuld jeg selv-maa standse, naar jeg seer
Som Patriot den Fliid Societetet viste,
Lev længe *Christian!* saa raabte de og priste
Almagten, som sin Hjælp i Nødens Tid beteer.
Gid dette ædle Chor i Flor maa længe staae,
Enhver, som tænker vel, maa dem Takoffer bære,
Retfærdig dømme saa vort Chor fortjener Ære,
Naar som Forrædderne sin værdig Straf vil faae.
At tænke, som vort Chor, det er at tænke ret,
Raab da hver Patriot med mig for disse Helte
Gid de og deres Slægt maa boe i Frydens Telte
Indtil de ud af Aar og Dage selv er mæt.

Hans Jørgen Morthorst
Rebslager-Mester udi Kiøbenhavn.«

Det vil ses, at naar man læser Begyndelses-Bogstaverne staar der: »Du Rebslager-Nar«.

Efter Broderbogen optages ved Papegøjeskydningen den 14. Juli 1774 »Hr. Hans Jørgen Morthorst Rebslager«.

Første Gang han mødte ved Rende-Skyden er den Dag, han giver sin malede Skive (se No. 26) den 28. September 1774; langs Randen læses: »Kongens Ære altid Frēme, Landets Wel, ey at for Gleme Sōmer Landetz Beste Wen, Redeligst imod Wor Neste Disse Tanker er de Beste Jeg Wor Selskab giver Her.« Morthorst deltager selv i Skydningen og giver sine Sølvpræmier, og Skydebogen siger: »blev dette Aars Rende Skyden Endet med et Tractement.«

Ved de ugentlige Skydninger i 1775 giver han ikke Møde førend den 21. Juni; den 23. August 1775 giver han Omgang (Værtskab), og han deltager fremdeles Resten af Sommeren. I 1776 gaar Interessenternes Antal ned til 15-17, og Hr. Morthorst kommer ikke mere, uden Tvivl maa han have meldt sig ud, hvilket han var berettiget til efter § 20. Hvorledes hans udviste Uværdigheder har været, fremgaar ikke af det Overleverede.

Fra Juli 1776 til Juli 1777 var han Fuglekonge i Skydeselskabet i Sølvgade, men heri kan næppe søges hans udviste Uværdighed, idet de fleste Medlemmer i Sølvgadeselskabet tillige var Brødre i Skydekompaniet udenfor Vesterport.

Det fremgaar af hans Broders Nekrolog i Adresseavisen No. 179-1784, at Morthorst har været en stridbar Natur; han døde 10. September 1784 57 Aar gammel.

Naar der i Ærestegns Protokollen er angivet, at han har modtaget Ærestegnet den 17. Juli 1780, er dette ikke rigtigt. Haandskriften er en anden end den sædvanlige og er indført senere; den samme Haandskrift opgiver i Ærestegnsprotokollen for Billedhugger Hänel, at han har modtaget Ærestegnet den 17. Juli 1780, men Hänel var allerede død i 1761. I Regnskabet over Ærestegnet og i Wivets Fortegnelse findes han heller ikke opført.

Det er underligt at se, at den ekskluderede Broders Skive er bevaret til vore Dage, naar henved 400 Skiver er bortkomne.

At give malet Skive kaldes for at give sin *Ihukommelses-Skive*; at give Præmier kaldes for Værtskab, og de Brødre, der gav Omgangspræmier, benævnes saaledes kun, at de giver »Værtskab«, medens den nye i Interessenternes Rækker optagne Broder benævnes at give sin »Ihukommelses-Skive med Værtskab«. Undertiden siges et prægtigt eller et vægtigt Værtskab — det var stadig Præmierne, der var Tale om, slet ikke noget Gilde; kun sidste Skydedag sluttede som Regel med et »Tractement« eller et »prægtigt Tractement« (Capt. Holdforth). Da Generalfiskal Wivet gav sin malede Skive paa sidste Skydedag i 1769, siger Protokollen: »og blev dette Aars Rende-Skyden ved et fornemt Maaltid sluttet.«

De andre Skydedage i Løbet af Sommeren afsluttedes kun sjældent med et Gilde, det kunde selvfølgelig ske — saaledes lod Exl. Gehejmeraad, Over-

hofmarskal V. Schack paa den Dag (den 3. Maj 1780), han gav sin malede Skive med Sølvpræmier, »de tilstedeværende af Broderskabet anselig beværte.« Den Dag deltog 36 Interessenter, Overhofmarskallen var ikke selv tilstede, men Kammerherre Bülow, der var Interessent, skød for ham.

Samme Aar den 14. Juni, da Etatsraad Berndt Ancher (1746—1805, se Bricka I, 268) i Christiania ved Hr. Konferentsraad Hersleb gav sin malede Skive og Præmier, overleverede Hersleb efter Skydeøvelsen paa Anchers Vegne Selskabet 50 Rdlr. til nyttige og bekvemmelige Indretninger ved dets Sammenkomster.

Den sidste Skydedag (den 11. Oktober) i 1780 blev om Aftenen fejret med et Taffel i Anledning af Arveprinds Frederiks 27 Aars Fødselsdag.

Tilgangen var saa stor, at der paa enkelte Onsdage var 2 nye Brødre, som samme Dag gav malet Skive, og hver især gav Præmier; saaledes skete det i Aaret 1777 3 Gange og i Aaret 1779 13 Gange. I 1777 blev ialt givet 10 malede Skiver, hvoraf dog kun de 2 er bevarede til vore Dage, og i 1779 blev givet 38 malede Skiver, hvoraf kun de 9 er bevarede. Kunstnerisk set er Skiverne gennemgaaende overordentlig godt udførte, ja enkelte som Skydeskiverne No. 10, 17, 27, 30, 37, 40, 41, 42, 45, 50, 51 og 68 med flere er hele Mesterværker.

KAPITEL VI

DET 19. AARHUNDREDE

Det sidste Tiaar af det attende og det første Tiaar af det nittende Aarhundrede betegner for Danmarks og da særlig for Hovedstadens Vedkommende en økonomisk Opgangs- og Velstandsperiode, hvortil man kun har Sidestykke i den store Verdenskrig. Men da Krigstilstanden i Europa i hine Tider syntes at skulle blive permanent, og da den danske Handelspolitik forstod at udnytte de uhyre Fordele ved Neutralitetsforbundet med Sverige og ved Hævdelsen af Grundsætningen om at »frit Skib gør fri Ladning«, blev det den dansk-norske Handelsflaade, der dominerede Verdenshandelen ikke blot paa de nordlige Have, men ogsaa paa Middelhavet. Medens de hamborgske Skippere kun frygtsomt vovede sig ind i Middelhavet, sejlede Naboerne fra Altona trygt derind. Selvom de nordafrikanske Røverstater kaprede nogle af vore Handelsskibe, og selvom Englænderne opbragte talrige Fartøjer, var det derved forvoldte Tab dog for intet at regne mod de uhyre Summer, som indtjentes af de øvrige Skibe, der uhindret fuldbragte deres Fart. Den samlede dansk-norske Flaade, der sejlede under Dannebrog, udgjorde omtrent en Sjettedel af det britiske Riges. En Femtedel af den samlede dansk-norske Tonnage var hjemmehørende i København, og Skibsfarten naede her et saadant Omfang, at Bolværkspladsen ikke slog til, idet der ofte laa mere end 500 Skibe i Havnen, hvoraf kun 300 kunde lægge til Kajerne.

I København ophobedes mægtige Formuer, og adskillige Handelsfyrster disponerede over Millionkapitaler, der omsattes i Legater eller prægtige Palæer. Saaledes har *Niels Brock* (1731—1802) sikret sig et varigt Eftermæle ved sine store Legater til Handelsmænds Uddannelse, og Fynboen, Hofagent *Erich Erichsen* (1752—1827), Datidens største Skibsreder med 13 Skibe, har sat sig et af de skønneste Minder om Datidens Velstand, da han lod Harsdorff opføre det herlige Palæ paa Kongens Nytorv, hvor nu Handelsbanken har til Huse. Som en af denne »glimrende Handelsperiodes« største Forretningsmænd og Pengefyrster, der dog skulde ende som en fattig Mand, kan nævnes Schweizeren *Pierre Peschier* (1739—1812). Han fik dansk Indfødsret i 1776 og handlede særlig med ostindiske Produkter, hvoraf han i sin Glanstid afsatte for over 2 Millioner Kroner om Aaret. Han blev protegeret af Finansminister

Ernst Schimmelmann, og da han i 1799 ramtes haardt af en forbigaaende Handelskrise, ydede Staten ham Forskud til hans Forretninger og blev tilsidst ligefrem hans Kompagnon, indtil endelig Handelshuset maatte likvidere. Det var Peschier, der opførte den stolte Ejendom ved Holmens Kanal, den samme som nu Landmandsbanken ejer.

København havde ved Aarhundredskiftet et Indbyggertal af næsten 100.000, og Tilvæksten skyldtes navnlig Handelens, Haandværkets og Industriens Arbejdere. En væsentlig Aarsag til denne Forøgelse af Indbyggertallet var ogsaa de to store Ildebrandskatastrofer, der i Aarhundredets sidste Tiaar ramte Hovedstaden, nemlig Christiansborg Slots Brand den 26. Februar 1794 og den »store Ildebrand« den 5. og 7. Juni 1795. Det var ikke med Urette, naar *Henrik Steffens* (1773—1845) senere sagde om disse Ulykker, at »de var Begyndelsen til en Epoke i Landets Historie, der bestandig blev mere dunkel og mere uheldssvanger.«

Christian VI's gigantiske Pragtbygning var Datidens Københavneres Stolthed, Tabet af den fremkaldte ligefrem Landesorg, og de graadige Luer, der Aaret efter opslugte kolossale Værdier, medførte en Nød og Elendighed, der følte langt mere knugende, og selvom Hovedstaden paa Grund af Statens og det økonomiske Livs Velstand rejste sig paafaldende hurtigt, saa stod disse Ulykker dog for Eftertiden som truende Varsler om den Katastrofe, der i 1807 skulde lægge Landet øde for lange Tider.

Slotsbranden kom til at koste Landet uhyre Summer ganske bortset fra alt, hvad der blev et Offer for Luerne. Foruden de store Ducører til Officerer, Soldater, Matroser og Brandfolk, der havde arbejdet ved Slukningen, medførte Hofholdningernes Adskillelse betydelig forøgede Udgifter for Statskassen. Enkedronning *Juliane Marie*, hvis Apanage var paa 90.000 Rigsdaler, mens hun boede paa Christiansborg, maatte have yderligere 20.000 til Istand-sættelse af hendes nye Bolig i Moltkes Palæ, og de andre kongelige Personer maatte alle have Tilskud for at kunne indrette sig Boliger andre Steder.

Slotsbranden gav Anledning til yderligere Forbedringer af Brandvæsnet og nye Sikkerhedsforanstaltninger, ja man eksperimenterede endog med forskellige nye Opfindelser, som f. Eks. med en »Maske, ved hvilken man kunde opholde sig i stærk Røg uden at kvæles«. Denne første Gasmasker var konstrueret af Tømmermester *Niels Petersen*, ligesom en Brandmajor havde opfundet en ild-dæmpende Vædske. Overhovedet nærede Københavns Befolkning en urokkelig Tillid til sit Brandvæsen, der betragtedes som et Mønster til Efterligning for andre Hovedstæder. Man havde mægtige Sprøjter, som ved Hjælp af 30 Mands Betjening kunde slynge store Vandmasser i Ilden, ligesom Vandforsyningen var rigelig og i god Orden.

Der udbrød derfor heller ikke Panik i Hovedstaden, da det den 5. Juni 1795 rygtedes, at der var udbrudt Ild paa Gammelholm i den saakaldte »Dellehaug«, en aaben Plads, hvor Marinen havde sit Oplag af Kul, Brænde,

Tømmer og Planker. Ildens Opkomst blev aldrig oplyst, men antages at skyldes Selvantændelse, og paa denne solklare Junidag efter flere Ugers Tørke var alt Træværket og de bræddeklædte tjærede Træskure »letfængelige som Svovlstikker«.

Hovedstadens Brandmajor var dengang *Johannes Boye Junge*, en af Byens mest driftige og initiativrige Tømrermestre, der bl. a. har opført Spirerne paa Petri Kirke og paa Børsen og anlagt hele Kronprinsessegade. Han holdt hin skæbnsvangre Junidag Ferie paa sin Landejendom paa Gammel Kongevej, men en Stafet fik ham hurtig hentet til Brandstedet, hvor han overtog Ledelsen af Slukningsarbejdet; men da Marinens Folk ikke vilde lyste Brandvæsenet og omvendt, opstod der Forvirring og Planløshed. Under den heftige Østenvind røg Gnister over Kanalen og tændte Ild i Gesimser og Træværk paa Grosserer Peschiers smukke Palæ, hvor nu Landmandsbanken ligger, men Peschier havde selv en Sprøjte, og det lykkedes at bevare Bygningen, men samtidig havde Ilden faaet kraftigt fat i et Spir paa Nikolaj Taarn, og medens Brandmændene satte alle Kræfter ind paa at begrænse den paa dette Punkt, fik den paany fat i Peschiers Gaard og i hele Husrækken langs Holmens Kanal, og nu var Vejen banet vestpaa helt op til Raadhuset og Vestervold. I to Dage og tre Timer rasede denne frygtelige Ildebrand, og næsten 1000 Huse og Gaarde lagdes i Aske. De brandlidtes Antal anslaaes til næsten 6000 af alle Stænder og Samfundslag, og Nøden og Elendigheden var ubeskrivelig. Dog varede det næppe 10 Aar, før næsten alle Spor af Ildens Hærgen var udslettet, alene med Undtagelse af Kongeborgen, Christiansborg, der først genopstod i sin anden Skikkelse i Aaret 1828, efter at Statens Finanser var bleven sanerede ovenpaa den lange og ulykkelige Krise og Dyretid, der indledtes med Tabet af Flaaden, Statsbankerotten og Tabet af Norge.

Paa Baggrund af alle disse alvorlige Begivenheder vil det let forstaas, at »Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab«, som det første Gang benævnes i den kgl. Anordning af 20. November 1795, ikke kunde fortsætte den rige Udvikling, som det havde gennemgaaet i den foregaaende Menneskealder, da den højtdannede Verdensmand, Generalfiskal *Wivet*, var Sjælen i Selskabets Liv. Han søgte paa alle Maader at hæve dets Prestige og var ivrig interesseret i, at Landets bedste Mænd blev optagne blandt Brødrene. Han vaagede over det gamle Ceremoniels og Formers Bevarelse, og det skyldes væsentlig ham, at Selskabet ved kgl. Anordning af 1776 fik Tilladelse til at anvende et særligt Segl, der beskrives saaledes: »i hvis Midte er aftegnet en Skive med tvende Geværer korsviis og derover Vores (Chr. VII's) Chiffre, samt ved Siderne af Skiverne de Ord: *Til Lyst og Forsvar* og med Omskrift i Seiglet: Kongelige Kjøbenhavnske Skyde Selskabs Seigl.«

Endvidere maa det sikkert tilskrives *Wivets* Bestræbelser, at Selskabets

Medlemmer fik kongelig Bevilling til at bære en Dekoration, det saakaldte Ære-Tegn, hvorom Bestyrelsen indsender allerunderdanigst Ansøgning, der bevilges ved kgl. Anordning af 27. Januar 1779. Denne Dekoration beskrives i Anordningens § 2 saaledes:

»Ære-Tegnet er een i Sølv forgyldt Papegoje, med udstrakte Vinger staaende paa en Green. Paa Brystet staae disse Bogstaver: D.C., det er *Dansk Compagnie*. Paa den ene Side af Grenen staaer det Aarstal 1779, og paa den anden Side det Aarstal 1542. Papegojen hænger udi et grønt Silke-Baad med Sølv-Kanter og bæres paa Brystet, den venstre Side paa Vesten i et af Knaphullerne.«

De følgende Paragraffer i Anordningen giver nøjagtige Forskrifter for, hvornaar og hvor Dekorationen skal bæres, nemlig ved alle Møder til Fugle- eller Skiveskydning paa Skydebanen, eller hvor Brødrene ellers maatte være forsamlede for at drøfte Selskabets Anliggender. Det var obligatorisk at bære Ære-Tegnet ved disse Lejligheder, idet Overtrædelse blev straffet med Mulkt paa fire eller to Rigsdaler. Endvidere var det tilladt at bære Tegnet paa sin Bryllupsdag eller som Gæst ved en Broders Bryllup »til et Broderligt Venskabs-Tegn«. Hvis derimod nogen Broder ved andre Lejligheder bærer Papegojen, ifalder han en Mulkt paa 10 Rigsdaler til Selskabets Fattigkasse.

For Ære-Tegnet maatte Brødrene erlægge 10 Rigsdaler og det skulde tilbageleveres til Selskabet efter deres Død. Ceremonien ved Dekorationens Overrækkelse, som Wivet sikkert har anordnet, var følgende: Fuglekongen overleverede det til Broderen med disse Ord: »Broder, tag mod dette Ære-Tegn, bær det og forbliv stedse en Ven af det danske Compagnie.« Derpaa gav de hinanden Haanden og Broderkys.

I Aaret 1787 var Selskabets Medlemsantal henved 300, men inden Aarhundredets Udgang var dette Tal betydelig formindsket. Wivet døde i 1790, og lige til det sidste arbejdede han paa Selskabets Ve og Vel i en Lovkomité, der skulde give tidssvarende Love for dets Virksomhed og Administration som en selvstændig og selvstyrende Forening, der jo nu havde fast Bopæl og besad adskillige Ejendele. Man havde ogsaa arbejdet paa at gøre Selskabet uafhængigt af Magistraten, hvis Overpræsident hidtil havde været selvskreven som Broderskabets Chef, hvis Approbation altid skulde indhentes, naar Talen var om vigtige Foranstaltninger eller Beslutninger. Ved Skrivelse af 1. Juni 1795 bifalder Magistraten denne Ordning, der giver Selskabet virkeligt Selvstyre, saaledes at Forbindelsen mellem dette og Magistraten officielt ophører. Denne Omstændighed var dog saa langt fra at medføre nogen kølig Holdning fra Magistratens Side, at vi stadig i de følgende Tider ser Københavns Overpræsident staa som Selskabets Ordfører ved ekstraordinære Lejligheder, ligesom Magistraten altid omfatter Selskabet og dets Virksomhed med forstaaende Sympati.

Endnu i samme Aar 1795 fik Selskabets nye Love kongelig Konfirmation under 20. November, medens Lovene er dateret 25. September 1794. Disse nye Love giver meget detaillerede Anvisninger til Selskabets Administration og hele Virksomhed. Herefter skal de 4 Dommere og de 4 Inspektører i Forening med Aarets Fuglekonge udgøre Selskabets Administration eller hvad vi nu vilde kalde Forretningsudvalg. Der gives dernæst nøjagtige Regler for Optagelse i Selskabet, og der foreskrives Ballotation for de Aspiranternes Vedkommende, »om hvis anmeldte gode Egenskaber Dommerne mangle fornøden og tilstrækkelig Kundskab.«

Fuglekongen er nu anerkendt som Selskabets Formand og Ordfører. Han har »i alle Broderskabets Forsamlinger øverste Rang og Sæde, og underskriver først og i en Linie for sig alle de Selskabet vedkommende Breve og Documenter, som udstædes af Selskabets Administration, i hvis Raadslagninger han haver Stemme, endogsaa den afgørende, naar samme er lige.«

Som et tydeligt Vidnesbyrd om den Anseelse, Fuglekongen nød i og udenfor Selskabet, kan anføres Lovenes sidste Paragraf (68), der foreskriver: »Naar nogen som har været Selskabets Fuglekonge, bliver begravet eller bisat i Kiøbenhavn skal, til disses Æresminde, imedens Liget føres fra Sørgehuset, paa Skydebanen skydes 27 Kanonskud, eet for hvert Minut, og den Afdødes Skive skal imidlertid omhængt med sort Flor være opsat paa den sædvanlige Skivestang.«

I Aaret 1797 blev det indskærpet, at enhver Broder skulde anskaffe sig en højrygget Armstol af en bestemt Type med Ruslæders Betræk og Forgyldning og forsynet med hans Navn, og ved Aarhundredskiftet fandtes der 180 saadanne Stole, saa Medlemstallet har næppe været meget større paa den Tid. Imidlertid synes denne Skik ikke at have været overholdt i nogen længere Aarrække, og intet kan oplyses om, hvornaar den er blevet afskaffet. Heller ikke har man noget Eksemplar tilbage af en saadan Stol, men Professor H. P. Holst omtaler i en Tale i Aaret 1882, at der dengang eksisterede en Skydeskive, hvorpaa man saa et Billede af Brødrene siddende paa deres Armstole i Forsamlingsalen.

De nye Love af 1795 fik Indflydelse paa Ceremoniellet ved Sammenkomsterne og navnlig ved Fuglekongeskydningen. Den gamle Skik med Afhentning af Fuglekongen i hans Hjem og Procession gennem Byen til Skydebanen svarede ikke rigtig til den sørgelige Ramme, som den af Ilden hærgede By frembød i Slutningen af Aarhundredet, og de for Fuglekongen uundgaaelige Udgifter til Frokost og anden Bispisning af Brødrene var ikke altid overkommelige, navnlig naar, som Tilfældet var med Regimentskirurg *Fenger* i 1799, Fugleskydningen varede i tre Dage. Det blev da ogsaa samme Aar vedtaget paa Generalforsamlingen, at Processionen kun skulde finde Sted paa den første Dag af Fugleskydningen. Alligevel synes Udgifterne selv for én Dag at have været saa store, at Lysten til at opnaa Æren som Aarets

Fuglekonge kun kunde styres af de mere velhavende Brødre. Ved Fugleskydningen den 28. Juli 1809 skød mange forsætlig forbi, og Fuglekongen maatte da standse Skydningen og kalde Brødrene sammen under Fuglestangen, hvor det straks vedtoges, at Fuglekongen herefter kun skulde afhentes og følges hjem af den ældste Dommer. Alligevel ser man endnu i nogle Aar Processioner den første Dag, indtil de blev kategorisk forbudt i 1821.

Af Fuglekongens Insignier, Fløjsbaandene med Sølvskiltene fra de tidligere Fuglekonger, bar den afgaaende Fuglekonge kun det grønne Baand, og naar Pladen var nedskudt, samledes Brødrene under Fuglestangen, hvor da den ældste Dommer overrakte det røde Baand til den nye Fuglekonge. Derefter begav begge Kongerne sig i Spidsen for Brødrene til Festsalen, hvor den gamle Fuglekonge præsiderede med den nye paa sin højre Side, medens Dommerne havde Plads ved Bordets modsatte Side. Formanden indledede med et Leve for Kongen, og derefter talte han for sin Eftermand og afførte sig det grønne Baand, som nu den ældste Dommer overrakte den nye Fuglekonge, der afleverede det lige modtagne røde Baand til Opbevaring i Selskabets Lade. Nu indtog den nye Fuglekonge Forsædet, talte for sin Forgænger og endte med et Leve for Fædrelandet. Fuglekongebaandet var oprindeligt anbragt fra højre til venstre, men af Hensyn til Skydningen blev det senere baaret over venstre Skulder.

Fra 1798 indførtes den Skik at afsynge en Sang til den nye Fuglekonges Ære. Det var den afgaaende Fuglekonge, den lærde Jurist, Professor, senere Gehejmekonferensraad *Christian Magdalus Thestrup Cold* (1754—1826), der havde skrevet denne Sang, der senere stadig har været i Brug, omend i noget ændret Form. De første Vers, der optoges i Sangbogen, lød saaledes:

»Modtag det Baand,
Som Venner bød mig bære,
Fra Broderhaand;
Det Smykke kiert Dig være!

Frem dette Samfunds Held og Gavn,
Frem dets uskyldige Glæder!
Venskab, som gav Dig Konge-Navn,
Lønner den Idræt med Hæder!«

Gehejmekonferensraad Cold var en af Skydebrødrenes bedste Mænd, hvis høje sociale Stilling og Anseelse, han var Storkors af Dannebrog i 1815, paa mange Maader kom Selskabet tilgode. Han var i 1809 for anden Gang Fuglekonge, og vi har af ham en »Tale ved Ordenshøjtideligheden i Skydeselskabet«, som er udkommen i 1811.

At Selskabet ikke trods de sørgelige politiske og sociale Forhold førte en hensygnende Tilværelse, ses af, at det fortsatte sit Liv uden væsentlige Forstyrrelser gennem de tunge Aar, og man dyrkede Skydningen under det dobbelte Synspunkt, som Seglet udtrykte: Til Lyst og Forsvar.

I December 1802 blev det besluttet at udvide Fugleskydningen ved en eller to Gange aarlig at afholde Lystfugleskydning til en saakaldet Græsfugl, en lille Træfugl, der blev anbragt hængende lodret paa Skydemuren. Disse Øvelser var dog kun et privat Arrangement, og først senere finder vi Regler for dem.

Skydebanen bliver Selveje.

I mere end 20 Aar havde Selskabet nu haft til Huse paa den store Grund paa Vesterbro, hvor Grundstenen den 29. Januar 1782 blev lagt til den samme Hovedbygning, der endnu er Selskabets smukke Ejendom. Men endnu i 1805 var Selskabet Fæster af Grunden, og der havde i mange Aar været Ønsker om at erhverve denne som Ejendom, og ved Generalforsamlingen den 2. Maj 1805 bemyndigedes Bestyrelsen til at indlede Forhandlinger med rette Vedkommende om Erhvervelse af Grunden, og samtidig besluttedes det at danne et »stigende Fond«, og som en første Begyndelse besluttede man at benytte »de henlagte og aldeles ubrugelige Sølvskilte«, idet det bemærkes, at man »forlængst havde fundet det upassende at pryde sine Formænd med en saa upassende Pynt.«

Der fandtes paa det Tidspunkt kun 53 Sølvskilte i Selskabets Eje, saa adskillige maa være bortkomne. Af disse 53 stammede imidlertid 5 fra endnu levende Fuglekonger, og disse mente man burde bevares. De øvrige 48 blev indsendt til den kongelige Mønt til Omsmelting, og de indbragte den nettede Sum af 200 Rigsdaler, der saaledes blev Grundstammen til det »stigende Fond«.

Da Fuglekongerne nu ikke længere skulde anskaffe Sølvskilte, skulde man synes, at de derved slap for en Udgift, men istedetfor blev det i 1811 besluttet, at Fuglekongen skulde betænke Selskabets Kasse med en Indbetaling paa 50 Daler, hvilken Afgift senere blev nedsat til 25 Daler, indtil den helt afskaffedes.

At Selskabet i hine Tider nød stor Anseelse i Samfundet, ses bl. a. deraf, at man ved flere Lejligheder optog Mænd, der havde gjort sig særlig fortjente af Fædrelandet, som Æresmedlemmer. Som saadan blev i 1805 den tapre Søofficer *Carl Vilhelm Jessen* (1764—1823) foreslaaet til Optagelse. Han havde i 1801 haft flere hæderfulde Affærer med de engelske Krigsskibe i de vestindiske Farvande, hvor han var Chef for Briggen »Lougen«, og havde ved sin Hjemkomst modtaget en Guldæressabel af Kongen, og nu ønskede Skydebrødrene ogsaa at hædre ham. Det samme var Tilfældet med en anden udmærket Søofficer *Lorentz Fjelderup Lassen* (1756—1837), der efter Slaget paa Reden den 2. April 1801 blev fremhævet som den tapreste af alle Skibs-officererne.

Aaret 1807, da København atter hjemsøgte af Krig og Ulykker, da Englænderne fra den 2. til den 5. September bombarderede Byen og røvede vor stolte Flaade, medførte svære Ofre fra Skydebrødrenes Side. Saasnart

Englænderne var gaaet i Land, blev alle Brødrenes Rifler bragt ind til Byen, og Sølvskatten blev afleveret til Opbevaring i Speciesbanken. Man glemte imidlertid at bringe Selskabets 6 Malmkanoner, der brugtes til Salutering, i Sikkerhed, og dem tog Englænderne. Men Frederik VI forærede senere Selskabet 12 nye Kanoner.

En Del af Skydebrødrene deltog ogsaa personligt i Forsvaret af København som Voldskytter, deriblandt Aarets Fuglekonge Justitsraad, Divisionskirurg *H. C. Müller*, Købmand *J. Busch*, Hofguldsmed *Christensen*, Tobaksfabrikant *C. Augustinus*, der havde været Fuglekonge i 1795 og 1808, Urmager *Hallgreen*, Tobaksfabrikant *Bech*, Rebslager *N. Jensen*, Rustmester *Kyhl*, Hofhattefabrikant *D. Marx*, Vinhandler *Schou*, Snedkermester *Pengel*, Konditor *Pleisch*, Bogtrykker *Schubart* og Møller *Øelund*. Selskabets Lader, *Andersen*, og hans Søn, der senere blev Skriver i Selskabet, mødte ogsaa paa Volden og var Brødrene behjælpelige med at lade Geværerne.

Aaret 1807 bragte ogsaa et Lyspunkt for Selskabet, idet den rige Tømmerhandler *J. Schou*, der havde været Fuglekonge i 1779, testamenterede Brødrene den betydelige Sum af 1000 Rigsdaler. »Den Hædersmand fortjener derfor ogsaa en Plads i denne Bog, som Enhver, der viser sand Interesse for denne Levning fra ærværdige Forfædre«, siger *N. P. Nielsen* i sin Skydeselskabets Historie.

I 1808 fandt der ingen Fugleskydning Sted som naturlig Følge af de sørgelige Forhold efter Ødelæggelserne ved Englændernes Bombardement. Derimod formede Fugleskydningen den 27. Juli 1809 sig som en pragtfuld Fest, der mindede om de gode gamle Dage i forrige Aarhundrede, hvor Selskabet var Vært for saa mange fornemme og fyrstelige Personer. Ved denne Lejlighed var *Frederik VI* første Gang tilstede i Selskabet som Konge. Han fulgtes af Prins *Christian Frederik* (1786—1848, senere Chr. VIII) og dennes Broder, Arveprins *Ferdinand* (1792—1863), samt Prinsesse *Caroline* (1793—1881). De blev alle optagne som Medlemmer af Selskabet.

Frederik VI, der som Kronprins havde styret Landet i 24 Aar og erhvervet sig stor Popularitet som »Kongens Søn, Folkets Ven«, havde allerede ved tidligere Lejligheder vist Selskabet stor Bevaagenhed. Nu fandt Administrationen det betimeligt at ansøge om kongelig Konfirmation paa de tidligere tilstaaede »Benaadninger«, og den formaaede derfor under 23. April 1811 det danske Kancelli til at forelægge Majestæten en »allerunderdanigst Forestilling« af følgende Ordlyd:

»Deres Majestæts højsalige Herr Fader og Forfædre, højlovlig Ihukommelse, have bestandig beskyttet det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab og forundt det adskillige Benaadninger.

Selskabet er under 20. August 1751 forundt Bevilling til, at Ejerne af den Plads udenfor Vesterport, hvor Skydeøvelserne afholdes, maa være

fritaget for at svare noget af deres borgerlige Næring samt tillægges 50 Rdl. af Statens Kasse for Opvartning ved Skydebanen, saa længe Selskabet der fortsætter sine Øvelser, imod at svare af Stedet, hvad dem efter Fæstebrevet tilkommer.

Ligeledes er det meddelt Bevilling, dateret den 27. November 1776, at det maa ved dets Invitationer, Breve og Handlinger have et eget Signet, hvori det benævnes »det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab«.

Under 27. Januar 1779 er Selskabet meddelt allerunderdanigst Konfirmation paa nogle af samme vedtagne Artikler angaaende Ærestegnet, Patentet til Interessenterne, og den 20. November 1795 er de af Selskabets Interessenter indgange Foreninger og Vedtægter af 25. September 1794, der nu tjene det til Lov, allernaadigst konfirmerede.

Administrationen for dette Selskab gjør sig det Haab, at Deres Majestæt fremdeles vil beskytte dette gamle Samfund og stadfæste de samme givne Benaadninger.

Idet Kancelliet allerundanigst indstiller: *at disse Benaadninger maae vorde allernaadigst konfirmerede*, fremlægges i dybeste Underdanighed og i Haab om allernaadigst Bifald den derom udfærdigede Expedition *til allernaadigst Underskrift.*

Det Kongelige danske Cancellie den 23. April 1811.«

Kongen paategnede denne Indstilling:

»Vi have allernaadigst underskrevet indbemeldte Konfirmation.

Kjøbenhavn den 27. April 1811.

Frederik R.«

Som ovenfor omtalt havde Selskabet i 1805 faaet Bemyndigelse til at erhverve Skydebanens Grund til fri Ejendom og havde begyndt at samle Kapital i den Anledning, men Krigen og Landets ulykkelige Forhold havde skudt disse Planer i Baggrunden, indtil de atter blev optagne paa Generalforsamlingen den 3. Maj 1810, og Bestyrelsen gik nu i Gang med Forhandlingerne om Købet, der afsluttedes ved Skødet af 18. Marts 1812, ifølge hvilket Selskabet skulde indbetale 733 Rdl. 52 Sk. samt en aarlig Jordskyld paa 100 Rdl. foruden hvert 20. Aar en »Recognition« paa 130 Rdl. samt 6 Skilling for hver Kvadratalen indtil 7000, der maatte blive udlagt til Gaardsplads og endvidere 8 Skilling for hver Kvadratalen, som derudover blev udlagt. Selskabet udbetalte imidlertid allerede i September 1812 hele Købesummen, ialt 2662 Rdl. 3 Sk.

Ifølge Maalebrev af 7. Februar 1812 udgjorde det samlede Areal, som Skydeselskabet saaledes erhvervede til fri Ejendom:

Bygninger og Gaardsplads.	5,115	Kvadratalen
Have	29,379	—
Vænge	59,512	—
	<hr/>	
	ialt	94,006 Kvadratalen

Det maa da siges at have været en fordelagtig Handel at erhverve en Grund paa henved 7 Tønder Land lige udenfor Byen, men saaledes saa Samtiden og den nærmeste Eftertid ikke paa Købet, for vi læser hos N. P. Nielsen, at det forekom ham »ikke saa aldeles fornuftigt at gøre et Laan og bebyrde Kassen med en Gæld af 2500 Rdl. for at købe en Ejendom, som man havde i Fæste paa Livstid, for 30 Rdl. aarlig Afgivt.« Brødrene var

Skydepladsen med Papegøjestangen paa »Den kgl. Skydebane« i Begyndelsen af forrige Aarhundrede.

imidlertid mere fremsynte, idet de endog paatænkte at erhverve Grynmøller *Zeltner's* Grund ved Siden af Skydebanen ind mod Byen i den nuværende Absalonsgade, hvilket imidlertid ikke gik i Orden. En senere Eftertid kan imidlertid ikke noksom paaskønne dette heldige Køb, der blev en solid økonomisk Basis for Selskabet og betryggede dets Fremtid, og Handlen blev afsluttet just i det mest fordelagtige Øjeblik, lige før Statsbankerotten indtraf i 1813, hvorved Pengenes Værdi forringedes til en Sjettedel og Selskabet maatte indfri en Bankhæftelse paa 1000 Rdl., der blev lagt paa Ejendommen, og da Brødrene selv var haardt ramte af Krisen og ikke kunde give ekstra Bidrag, besluttede man sig til at ofre den kostbare Sølvskat, der repræsenterede henved 2000 Lod Sølv, hvoriblandt mange Gaver skænkede af kongelige og fyrstelige Personer. Paa denne Maade realiseredes 1087 Lod Sølv til en

Pris af 44 Rdl. Loddet, og der indkom 47,828 Rdl. dansk Courant eller henved 800 Rigsdaler Rigsmønt, og samtidig sammenskød Brødrene trods de trange Tider 3972 Rdl. dansk Courant eller 662 Rigsbankdaler.

For at fejre den lykkelige Begivenhed, at Selskabet var bleven Selvejer af Skydebanens Grund, afholdtes den 26. December en Sammenkomst, hvor Kongen og Dronningen var tilstede, og her holdt Gehejmekonferensraad C. M. T. Cold en Tale, hvori han mindedes Dagen som Aarsdagen for *Christian III's* Indtrædelse i Selskabet, fremhævede dettes Betydning og Særkende som dansk, »danskt er vort Samfund! — saa var det fra sit første Ophav — saa er det — saa skal det fremdeles blive — eller det bør evig ud-slettes af alle Godes Erindring!«

Kong Frederik havde skænket Selskabet sit Billede i Dagens Anledning, og Gehejmekonferensraaden takker Majestæten bevæget for denne Naade, og han ender sin Tale med de Ord: »Fred over den Grund, som blev vort danske Samfunds Ejendom! Fred over dette Forsamlingssted, som herefter betroes vor elskede Konges elskelige Billede! «

Ved Fugleskydningen den 18. August 1814 bæredes Selskabet med Kongens og Arveprins Ferdinands Nærværelse, og Rebslager *A. C. Toxværd*, Major i Borgervæbningen, blev Fuglekonge.

I 1816 havde Selskabet en større Udgift til en ny Fuglestang, idet den gamle, der havde staaet fra Frederik IV's Tid, var næsten raadden. Den ny Mast var 83 Fod lang.

Fugleskydningen den 8. August dette Aar har sat sig et ejendommeligt Minde i Litteraturen. *Oehlschlæger* havde paa Bestilling skrevet en Sang til Kongen fra Selskabet, og denne fandt *Baggesen* i saa høj Grad mislykket og latterlig, at han en Maaned efter udgav en hel lille Bog under Titlen: »Per Vrøvlers yderst grundige Kommentar over den uhyre Digter Oehlschlægers sidste genialske Sang ved Fugleskydningen, paa Rim udsat til en Ven, der har glemt Nutidens Vers og ikke forstaar vore Dages Prosa, og i Trykken befordret for de Venner af Litteraturen, der ikke kunne læse Skrift, med et Par enfoldige Anmærkninger af Knud Sjællandsfar.«

Den 20. Juli 1819 var Kongen atter Deltager i Fugleskydningen og hans kun 11-aarige Datter *Vilhelmine* (1808-91) havde faaet Lov at komme med. Tilstede var ogsaa den gamle Landgreve *Carl af Hessen-Cassel* (1744—1836) og *Bertel Thorvaldsen*, der samme Dag optoges som Skydebroder. Justitsraad, Assessor *Jakobsen* skød Brystpladen ned for Prinsessen, der saaledes vandt Kongegevinsten, 6 store Sølvlysestager, og blev Fuglekonge. Til Erindring om denne Festdag skænkede Thorvaldsen syv Aar efter en Buste, han havde hugget af hende i Marmor, og som endnu opbevares blandt Selskabets Klenodier. »Gid man vilde bevare dette Kunstværk, der for de sildigste Tider kan vidne om, at denne store Kunstner hædrede Selskabet med sin Kunst og sit Navn,« siger N. P. Nielsen i 1836.

Aaret efter den 3. August var der atter kongelige Herskaber paa Skydebanen, og Frederik VI overtog sin Datters Værdighed som Fuglekonge. Tilstede var ogsaa Prinsesse *Juliane*, Arveprinsens Datter og hendes Gemal Prins *Wilhelm af Hessen-Philipsthal*, Landgrev *Wilhelm af Hessen* (gift med Arveprins *Frederiks* Datter *Charlotte* og Fader til Dronning *Louise af Danmark*) samt den 12-aarige Prins *Frederik Carl Christian* (den senere *Frederik VII*, der blev gift med Prinsesse *Vilhelmine*). Ogsaa fra dette Aar har Selskabet et værdifuldt Minde i det smukke Billede af Frederik VI, der hænger i Kongesalen.

Frederik VI var den første Konge, der overtog Hvervet som Fuglekonge og Formand for Skydeselskabet. Om denne mindeværdige Dag eksisterer der paa Det kongelige Bibliotek en Dagbogsnotits af den spanske Greve af *Yoldi*. Denne meget interessante Skikkelse, hvis Biografi er skreven af Dr. *Emil Gigas* (1849—1931) under Titlen: Spansk Diplomat og dansk Hofmand, kom til at spille en betydelig Rolle ved vort Hof. *Alfonso Maria de Aguirre y Gadea*, Greve af *Yoldi*, var født i Granada 1764 og døde i København i 1852 næsten 88 Aar gammel. Han kom til Danmark i 1801 som Spaniens Minister. Under de forviklede Forhold i Spanien i 1808, da *Napoleon* satte sin Broder *Josef* paa Spaniens Trone, blev *Yoldi* afskediget, rimeligvis fordi han havde handlet urigtig i en Sag efter Frederik VI's Raad, hvorfor denne mente at burde tage sig af ham, saa meget mere som han ved sit elskelige Væsen og høje Dannelse havde vundet sig stor Popularitet i Landets fornemste Kredse. Frederik VI udnævnte ham da til Overceremonimester ved det danske Hof. Dansk havde han tilegnet sig til Fuldkommenhed, og Indfødsret havde han ogsaa faaet, og han gensaa aldrig senere sit fjerne Fædreland. Hans Dagbøger er dog ført paa Fransk og Spansk, og de udgør meget værdifulde Aktstykker ved deres interessante Billeder af Selskabslivet i de højere Samfundslag i Frederik VI's Tid. Det turde da have nogen Interesse her at citere, hvad Overceremonimesteren som Øjenvidne har nedskrevet om Kongens Modtagelse paa Skydebanen.

Det hedder heri bl. a.: »Ved Grosserer Schous heldige Skud for ham blev Kongen Fuglekonge i det kgl. Skydeselskab istedenfor sin Datter Prinsesse *Vilhelmine*, som var det fra ifjor og holdt op at være det den 3. August. Den Modtagelse, som Selskabet den Dag gav Deres Majestæter, var af de mest rørende. Kongen udgød rigelige Taarer, rørt over de Beviser paa Kærlighed og Ærbødighed, som man gav ham saavel som Dronningen og Prinsesserne. Jeg blev den Dag nødt til at tage imod Fuglen, som Hans Excellence, Hr. v. *Brockenhuus* i Prinsessens Navn overleverede mig. Saaledes blev jeg Medlem af Skydeselskabet, ligesom Prinserne af *Hessen-Cassel* og *Philipsthal* og Hertugen og Prinsen af *Augustenborg*. Prinsesse *Juliane*, Prinsen af *Hessen-Philipsthals* Gemalinde, modtog ogsaa Fuglen, og under Frokosten kaldte Prinsessen sin Læge, Dr. *Brandis*, til sig, anbragte Fuglen i Knaphullet paa hans Kjøle og bad ham med sin Alders Naivitet og Ynde at bære den

til Erindring om hendes kongelige Højhed, der (næst Gud) skylder ham, at hun er i Live og sund. De Sange, der blev afsunget til Ære for Kongen, Dronningen og Prinsesse Vilhelmine, vare vellykkede og rørende, især den for Dronningen, idet den gjorde Indtryk paa Hjerte og Aand ved dens fuldstændige Overensstemmelse med den Forestilling, man med Rette nærer om vor Dronnings Dyder og elskelige Karakter. De er alle trykte, men skønt jeg vedlægger dem herved, vil jeg dog have den Fornøjelse at afskrive den, som er henvendt til vor Dronning o. s. v.«

Det var rimeligvis under Tilskyndelse fra Majestæten, at man besluttede at underkaste Lovene af 1795 en Revision, og der nedsattes en Lovkomité i denne Anledning, og da Lovforslaget var færdigt, blev det ikke diskuteret paa en Generalforsamling, men indsendt til Gehejmekonferensraad Cold, der stadig var et virksomt og interesseret Medlem, for at han kunde gennemse det, hvorefter det sendtes til kongelig Konfirmation, der blev givet under 12. September 1821. Disse nye Love, der blev trykt og omdelt Aaret efter, indeholder forskellige nye Bestemmelser, bl. a. om Lystfugleskydning til Græsfuglen og Skiveskydningen. Siden 1811 havde det været Skik, at en nyoptagen Broder skulde give to Skiver, den ene udført i Oliefarve bestemt til Opbevaring og den anden i Vandfarve bestemt til at skyde efter, men dette betød en ikke ringe Udgift, og man begyndte derfor at erstatte den vandfarvede Skive med en ganske almindelig hvid Skive, og dette blev nu lovfæstet. I disse Love finder vi for første Gang Betegnelsen »Kongefugleskydning« anvendt for Skydning til Fuglen.

Som Eksempel paa den Interesse, Publikum og Pressen i hine Dage nærrede for Skydeselskabet, citerer vi her et Referat fra »Statstidende No. 61, 1821«:

»Kjøbenhavn d. 30. Juli 1821.

Torsdagen den 26. Juli sidstleden foretog det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab paa dets Skydebane sammes aarlige Fugleskydning.

Efterat Selskabets Medlemmer, Statens høje Embedsmænd samt Deres Høiheder Prindserne Frederik Carl Christian og Frederik Ferdinand saavel som Hs. Durchlaughtighed Prins Wilhelm af Hessen-Cassel vare forsamlede paa Skydebanen, ankom Hs. Maj. Kongen, Hds. Maj. Dronningen og Prindsesse Vilhelmine Marie med Suite af Cavallerer og Damer og under Musik fra Altanen og Kanonernes Løsning bleve imodtagne i Selskabets Navn af Hs. Exc. Overpræsidenten Hr. Geheimeconferensraad Moltke samt Broderskabets Dommere og Inspektører, som ledsagede dem til det for dem bestemte Værelse, hvorefter Selskabets Medlemmer afsang en til Deres Majestæters og Kongehusets Modtagelse af Hr. Provst Gutfeldt forfattet Velkomstsang.

Efter de højkongelige Herskaber havde taget de for bedste Skud udsatte Præmier i Øjesyn, bleve Gevinsterne paa sædvanlig Maade nedbragte paa

Skydepladsen, hvorhen Broderskabet i Procession begav sig, under Anførsel af Deres Excellencer Hr. Overhofmester v. Brockenhuus som Hs. Maj. Kongens Repræsentant og Overpræsidenten Hr. Geheimeconferentsraad Moltke. Disse Herrer saavelsom Selskabets Dommere og Inspecteurer begave sig derpaa tilbage til de Værelser, hvor Deres Majestæter, de kongl. Prinsesser og Prinser samt Deres Følge befandt sig, og efter at have anmeldt, at alt var rede og modtaget Hs. Majestæts Befaling til at begynde Fugleskydningen, ledsagedes de høie Herskaber til Skydepladsen til det der opsatte Kongelige Telt. Ved Ankomsten modtoges de med Salut af Kanonerne, hvorefter en af Candidatus Schou forfattet Velkomstsang blev afsunget, der endtes med gjentaget Hurra.

Det behagede derefter Hs. Maj. Kongen allernaadigst at gjøre Skud til Fuglen for sig selv, for Hds. Maj. Dronningen og begge de højkongelige Prinsesser, hvorefter de tilstedeværende Prinser ligeledes gjorde Skud. Efter at en Del Skud vare gjorte, ledsagedes de Kongelige Personer til Selskabets store Sal, hvor da, efter Hs. Majestæts dertil givne Tilladelse, blev serveret med Frokost ved et Taffel for det Kongelige Hus, Deres Følge og Broderskabets Medlemmer paa omtrent 200 Couverter.

Ved Maaltidet blev under Musik og Kanoners Løsning udbragt Skaaler for Deres Majestæter og det øvrige Kongehus ledsaget af Sange forfattet til denne Høitidelighed, ligesom og Hs. Majestæt inderligen glædede Selskabet ved høitideligen at forsikke dette om sit allernaadigste Velbehag og ved Selv med Kongelig Mildhed at udbringe en Skaal for hver Dansk Mand der besjæles af Fædrenes Aand.

Efter Taffelet begave Deres Majestæter, Prinsesserne, Prinserne og Deres Suite sig bort fra Skydebanen under Musik, Salut af Kanoner og de Forsamledes Fryderaab.

Skydningen fortsattes derpaa og under denne blev Ringen nedskudt ved Hr. Grosserer Munderloh, som derfor bekom Gevinsten en Sølv-Flødekande, indvendig forgyldt, og venstre Vinge nedskudt ved Hr. Justitzraad Printzlau, som derfor erholdt Gevinsten en Sølv-Sukkervase.

Selskabet gik derefter til Middags Taffel og der med glade Følelser over denne Dags begyndte Høitidelighed udbragtes Skaaler for Kongen, Dronningen, Kongehuset, Selskabet og enhver oprigtig dansk Borger. Den paafølgende Dag continuerede Skydningen, hvorved højre Vinge blev nedskudt ved Hr. Silke og Klædekræmmer Borup for Hr. Grosserer Schmidt, Gevinsten en Sølv-Sukkervase, indvendig forgyldt. Hovedet blev nedskudt ved Hr. Juveleer Christensen for Hr. Capitain og Mægler Sanne, som derpaa bekom Gevinsten en Sølv-Kaffekande. Halen nedskjød Hr. Lieutenant og Fabriqueur Hagen, som derfor bekom Gevinsten, en Sølv-Theepotte. Brystpladen blev derefter nedskudt ved Hr. Oberst v. Silberschildt, som derfor tilkjendtes Kongegevinsten en Sølv-Themaskine.

Da Brystpladen var nedskudt, begav Hs. Excel. Hr. Overhofmester

Brockenhuus som Hs. Majestæts hidtilværende Repræsentant i Broderskabet, Hr. Oberst v. Silberschildt og Selskabets 4 Dommere sig til Frederiksberg Slot for om Udfaldet af Skydningen at gjøre allerunderdanigst Indberetning. De bleve af Overpræsidenten forestillede for Hs. Majestæt, som efter at være underrettet om Skydningens Udfald havde den Naade at aftage Fuglekonge- baandet og at omhænge det Hr. Oberst v. Silberschildt, der altsaa blev Selskabets Fuglekonge for dette Aar.

Ved Tilbagekomsten paa Skydebanen modtoges Hr. Oberst v. Silberschildt af Brødrene under Kanoners Løsning og overleverede den vundne Præmie, hvorefter man gik til Taffels, og under glade Sange ligesom foregaaende Dag yttrede Broderskabet de varmeste Ønsker for Konge og Fædreland. Hs. Excell. Hr. Overhofmester v. Brockenhuus og den nye Fuglekonge hilsedes ved Bortkjørselen med Salut af Kanoner og Musik fra Altanen. Selskabet skildtes derefter ad under Følelse af Glæde over disse 2de for Selskabet saa mærkelige Dage.«

I Aaret 1825 blev den berømte Professor og Litteraturhistoriker *Knud Lyne Rahbek* (1760—1830) optaget som ekstraordinært Medlem uden Forpligtelse til at give Indskud eller Skive. Den aldrende Digter, hvis glade Drikkeviser saa ofte blev sungen af Brødrene, satte megen Pris paa denne Paaskønnelse, som Selskabet herved ydede ham for den Velvilje, han gennem en Række af Aar havde vist Broderskabet ved mange Lejligheder.

Rahbek satte kun ringe Pris paa ydre Udmærkelser, men enhver Anerkendelse for trofast Venskab fyldte ham med Glæde, og derfor betegnede han det som en af sin Alderdoms største Festdage, da han blev optaget i det gamle Broder- og Vennesamfund. Denne Æresbevisning traf ham paa et Tidspunkt, hvor han, den djærve og retsindige Stridsmand, var en slagen Mand. Gennem fortvivlede Kampe har han reddet Bakkehuset for sin elskede Kamma, men Striden har taget for haardt baade paa hende og ham. Slaet ud af den bitre Skæbne nærmer de sig begge Afslutningen paa en Fællestilværelse, som ved sit Vennesind og sin inspirerende Indflydelse blev af uvurderlig Betydning for Samtid og Eftertid. Tre Aar efter døde Kamma og kun to Aar senere den gamle elskelige Knud Lyne Rahbek.

Da det gamle Skydehus efterhaanden var bleven saa brøstfældigt, at man indsaa, at det ikke kunde betale sig stadig at reparere det, besluttedes det i 1826 at opføre et nyt samt at udskrive Konkurrence for Tegning og Overslag. Der indkom 5 Tilbud, af hvilke No. 4 med Mottoet: Den lige Vej er den bedste, ansaas for at have løst Opgaven bedst og til en rimelig Pris, nemlig 5338 Rdl.

Det viste sig, at Indsenderen af Tegningen og Overslaget var den højt begavede Kunstner, Arkitekten og Professoren *Gustav Friedrich Hetsch* (1788—1864). Han var født i Stuttgart og kom allerede som 20-aarig til

Paris, hvor han arbejdede under de berømte Mestre *Percier, Lebas* og *Rondelet*. Senere drog han til Italien, hvor han blev optaget i den danske Kunstnerkreds, hvis store Navne *Peder Malling* (1781—1865), Universitetets og Sorø Akademis berømte Bygmester, *Thorvaldsen* og *Christoffer Vilhelm Eckersberg* (1783—1853) blev hans bedste Venner. Da Peder Malling vendte tilbage til København, overtalte han Hetsch til at tage med, og i næsten 50 Aar fik nu Hetsch sammen med den berømte *Christian Frederik Hansen* (1759—1845) og Malling en overordentlig stor Indflydelse ikke blot paa det rent arkitektoniske Omraade, som man endnu ser det paa Synagogen i Krystalgade og Ansgarskirken i Bredgade, men ogsaa paa Kunstindustrien og Ornamenterne.

Udgifterne til Hetsch's Skydehus tilvejebragtes ved Udstedning af Aktier paa 50 og 100 Rdl., der indfriedes efter Lodtrækning i 10 Aar. Allerede Aaret efter stod den skønne og ædle Bygning færdig og i Frontispicen læser vi endnu Hetsch's kraftige Kærnesprog: Den lige Vej er den bedste.

Samme Aar d. 10. December 1828 fejrede Skydeselskabet stor Kongefest i Anledning af Prins Frederik Carl Christians Formæling med Frederik VI's Datter Vilhelmine Marie. Ved denne Lejlighed udfoldedes en Pragt som ingensinde tidligere var set, og Antallet af tilstedeværende kongelige og fyrstelige Personer med Kongeparret i Spidsen, alle dekorerede med Selskabets Ærestegn, var meget anseligt. Da Aarets Fuglekonge, Bagermester *J. N. Welding*, var forhindret ved Sygdom, holdt Byens Overpræsident, Grev *Moltke*, Festtalen, hvorefter man afsang *Johan Ludvig Heibergs* smukke Lykønskningsang, hvis sidste Vers var de fra »Elverhøj« allerede kendte Strofer:

»Beskærm vor Konge, store Gud!
Beskærm hans Slægt!
Lad Skjoldung-Stammen høj og prud
Beständig skyde friske Skud!
Beskærm vor Konge, store Gud!
Beskærm hans Slægt!
Med Blomster i sit Sølvhaar
Han bære, styrket Aar for Aar,
Saa let som i sin Ungdoms Vaar,
Sin Krones Vægt.«

»Elverhøj« var jo bleven opført første Gang som Festforestilling den 6. November paa Fyrsteparrets Bryllupsdag, og det blev Sæsonens Glansstykke, der skaffede Heiberg Stillingen som »Teaterdigter« (»et Embede, der ikke havde været og aldrig burde være ved Skuepladsen,« som *Th. Overskou* bemærker i sin Teaterhistorie IV, S. 863).

Ved Festen paa Skydebanen aabnede Kongen personlig Ballet med en Polonæse. Prinserne dansede med Medlemmernes Damer og Medlemmerne med Prinsesserne, men allerede Kl. 10 bød Etiketten, at Dronningen og hendes Damer forlod Selskabet, medens de kongelige og fyrstelige Herrer

blev tilbage og deltog i Taflet, der bestod i 330 Kuverter. Kongen og de Herrer, han havde tilsagt, spiste i Stuen, og paa deres Bord prangede en Sølvopsats paa 310 Lod (afbildet under Selskabets Sølvskat), der var en Gave fra en af Brødrene, Konferensraad *Conrad Heinrich Donner*, der var Storkøbmand i Altona. »Jeg vil haabe,« skriver N. P. Nielsen, »at ingen Omstændigheder vil formaae Efterkommerne til at skille sig ved denne Gave, der baade er et Minde om en sand og sjelden Høitid i Selskabet og om en ædel Broder, der endog fraværende mindes det danske Broderskab.«

Medens Kongen og nogle af Prinserne tog hjem ved Totiden, fortsattes Ballet af det store Selskab og endte først Kl. 5 om Morgenen med en Polonæse, der førtes op af Prins Christian Frederik (Chr. VIII).

Det kunde maaske i denne Sammenhæng have nogen Interesse at meddele, hvorledes »Tractementet« var anordnet i hine Dage, naar Selskabet bød til Fest eller afholdt Kongefugleskydning. I Skydebanens Arkiv foreligger en »Accord« fra 1822 mellem Bestyrelsen og Restauratøren, »Forpagteren Hr. Becker«, der lyder saaledes:

»I Henseende til Frokosten den første Skydedag blev Administrationen enig med Forpagteren Hr. Becker, at han beværter de Kongelige Personer med *virkelig* Skildpadde og de andre med saakaldet *forloren Skildpadde* samt desuden, hvad der henhører til en fuldkommen Frokost, og desuden til hver Person $\frac{1}{2}$ Flaske Rhinsk Vin, alt for hver Person 2 Rdl. 3 Sk. i Sedler og Tegn, dog at han i det mindste faar 125 Personer at beværte, og at han for den virkelige Skildpadde desuden erholder ialt 40 Rdl. Sedler. Videre, at han til de Kongelige Personer desforuden serverer med 6 Flasker Portvin og 6 Flasker Madeira, imod at han erholder for Flasken af Portvinen 15 Sk. og Madeira Vin 18 Sk. Flasken, samt at han for Beværtning for de Kongelige Laquaier, Kuske og Løbere samt Liv Skøtter m. fl. (d. v. s. deres Koner, om disse maatte medfølge) nyder ialt 35 Rdl. Sedler.

I Henseende til Middags Spise blev Administrationen med Forpagter Becker enig om, at han beværter med 6 Retter Mad samt Dessert, og at han derfor, iberegnet en Flaske Langkork til hver Person, erholder for hver Person 4 Rdl. Sedler, dog at han i det mindste erholder Betaling for 80 Personer, og at han for at beværte Bredberg, Laderne, Marqueurer og Rustmesterens Folk erholder ialt 20 Rdl. Sedler.

(sig.) A. Becker.«

I Aaret 1829 blev atter en Kongedatter formælet, denne Gang Prinsesse *Caroline* med Arveprins *Frederik Ferdinand*, og denne Begivenhed fejredes den 11. September ved en straalende Fest paa Skydebanen, der fik et ligesaa pragtfuldt Forløb som Aaret forinden. Den kostede imidlertid Selskabet en ret betydelig Sum, idet man for at undgaa den Pladsmangel, der Aaret forud havde gjort sig gældende, lod opføre en interimistisk Dansesal, der strakte sig fra Hovedbygningen ned mod Skydehuset og var 41 Alen lang og 22 Alen

bred. Det var en af Brødrene, Arkitekt *Truelsen*, der forestod Opførelsen og Udsmykningen af dette Lokale. Denne Fest kom imidlertid til at koste Selskabet 5148 Rdl. 48 Sk., medens forrige Aars dog kun androg 2955 Rdl. 33 Sk., og dog maatte hver Deltager betale 12 Rdl., men Bestyrelsen tillod Brødrene at betale Adgangen for dem selv og deres Damer afdragsvis i Løbet af 6 Aar.

Den vigtigste Begivenhed i Aaret 1830 var Optagelsen af Nordens Digterkonge, *Adam Oehlenschläger* (1779—1850), som ekstraordinært Medlem med samme Begrundelse og paa samme Vilkaar som hans ældre Kollega paa Parnasset, Rahbek, nogle Aar iforvejen. Lovene indeholdt imidlertid endnu ingen Bestemmelser om Æresmedlemmer, men den 5. Maj 1846 vedtog Selskabet, at der skulde udfærdiges 2 Skiver, en til Thorvaldsen og en til Oehlenschläger, og disse skulde indtage en Hædersplads, saa Brødrene ved altid at have dem for Øje kunde mindes disse Mænds Fortjenester og den Glans, de havde kastet over Fædrelandet og Selskabet. De blev derfor anbragt i Skydehusets Midterhal mellem de kongelige og fyrstelige Skiver, men efter Ombygningen i 1896 fik de Plads i Festsalen.

Ved Fugleskydningen den 29. Juli 1830 var Kongen og Prinserne Christian Frederik (Chr. VIII) og Frederik Carl Christian (Fr. VII) til Stede, og som Fyens Stifts Adresseavis skriver den 3. August »behagede det Hs. Maj. Kongen at aabne Fugleskydningen, ved selv at gjøre Skud til Fuglen for sig og de ikke tilstedeværende Medlemmer af det Kongelige Huus, og at overvære Deres Kongel. Høiheders og dette Aars Fuglekonge, Hr. Bagermester Hamborgs, første Skud. Hs. Majestæt og Deres Kongel. Høiheder deeltog derpaa i et festligt Maaltid, hvorved Sange, skrevne i denne Anledning af Oehlenschläger og *P. F. Friis*, bleve afsjungne. Hs. Majestæt, som paa denne Dag hædrer Fuglekongen med Sæde ved sin Side, behagede at udbringe en Skaal for Broderskabets Velgaaende, og Kl. 12 begav Allerhøistsamme sig med Følge fra Skydebanen, og strax derpaa ligeledes Hs. Kongel. Høihed Prinds Christian Frederik. Den første Gevinst, Ringen, blev derefter til Selskabets store Glæde nedskudt af Hs. Kongel. Høihed Prinds Frederik Carl Christian for Hr. Justitsraad, Hofbygmester *Koch*, hvis Skud Hs. Kongel. Høihed i dennes Fraværelse havde den Naade at overtage. Prindsen glædede Selskabet med sin Nærværelse til Kl. 2^{1/2} og bortred da, ledsaget af Kanonsalut og Brødrenes Fryderaab. Det er den første Gang, at en Gevinst er nedskudt ved nogen af det danske Kongehuus. Skydningen fortsattes endnu den 30. Juli.«

Man faar af dette loyale Referat et godt Indtryk af den Popularitet, som den 22-aarige Prins allerede dengang nød i det gode Borgerskab, og han blev da ogsaa senere ikke mindre end 3 Gange Selskabets Fuglekonge, en Gang som Kronprins og to Gange som Kong Frederik VII.

I Aaret 1833 blev Selskabet forøget med et berømt Medlem, idet Sam-

tidens største Skuespiller *Nicolai Peter Nielsen* blev optaget. Han blev kun 16 Aar gammel Sekondløjtnant, men hans musikalske og deklamatoriske Talenter gav ham Lejlighed til at brillere ved Officerernes Dilettantforestillinger, og i 1820 fik han sin Debut paa Det kgl. Teater som Axel i »Axel og Valborg«, og hans senere Liv blev en lang Række kunstneriske Triumfer. Han omfattede Skydeselskabet med overordentlig Interesse og har sat sig et smukt Minde blandt Brødrene i sin »Skydeselskabets Historie« af 1836, som er det første trykte Værk om det gamle Selskab. Og han dedicerer Bogen »til det danske Broderskab«, som han anser for at være Udtrykket for det ideelle Hjemsted for den rette Broderaand, hvor »det fælleds Øjemed skal i alting sigte til Guds Ære og til vor Konges og Fædrelandets Tjeneste.«

Den aarlige Kongefugleskydning var regelmæssig besøgt af kongelige Personer, men siden 1820, da Frederik VI var Fuglekonge, havde denne Værdighed været betroet det borgerlige Samfunds Spidser. I 1835 fik Selskabet et nyt Bevis paa Kongens Bevaagenhed, idet han skænkede det 10 Fag Gardiner til Vinduerne paa første Sal, og samtidig overtog Dronningen *Marie Sophie Frederikke* (1767—1852) Formandsposten i Selskabet og blev saaledes den første Dronning, der blev Selskabets høje Foresatte. Hun nød mindst ligesaa stor Popularitet i Folket som hendes kongelige Gemal, og trods sin fremskredne Alder og noget vaklende Helbred var hun flere Gange tilstede i Aarets Løb og røgtede elskværdigt og fornemt sit Formandshverv. Grev Yoldi, der ved mange Lejligheder fremhæver hendes Elskelighed, siger et Sted i sin Dagbog, at hun var »altid den samme, det vil sige den mest tilbedelsesværdige og agtværdige Fyrstinde, som nogensinde har eksisteret.« Da Selskabet den 28. Oktober samme Aar fejrede sin kongelige Formands 68-aarige Fødselsdag, var Brødrenes Festsal for første Gang prydet med de ti Fag højroede Silkegardiner, som Selskabets Dommer, den berømte Arkitekt *Jørgen Hansen Koch* (1787—1860) havde besørget ophængt.

Festen ved Kongefugleskydningen det følgende Aar, den 4. August 1836, var besøgt af Kongeparret samt Prinserne Christian Frederik og Ferdinand med Gemalinder, Prinsesse Vilhelmine, Prins Wilhelm af Hessen og Prins *Christian af Glücksborg* (1818—1906). Prins Christians Moder, Prinsesse Louise Caroline, var Søster til Dronning Marie Sofie Frederikke, og Frederik VI var Prinsens Formynder efter hans Fader, Hertug Vilhelms Død i 1831. Den unge elegante Prins, der var udnævnt til Ritmester i Hestgarden, blev denne Dag optaget i det ærværdige Selskab, og han blev et meget trofast Medlem, der senere i sin lange Regeringstid paa mange Maader viste Brødrene sin Velvilje og Sympati.

Ved denne Lejlighed frembød Skydebanens Festsal et særligt pragtfuldt Skue, idet Arkitekt Hetsch havde dekoreret den til en festlig Ramme om den sidste kongelige Gave, de kostbare røde Gardiner. Festtalen holdtes af Overpræsidenten *Andr. Christian Kierulf* (1782—1846), og efter at Skaalen

for Kongehuset var udbragt, foretog Majestæten Indvielsen af en Gave, der var skænket Selskabet af kgl. Skuespiller N. P. Nielsen. Den bestod i et Drikkehorn, nemlig Hornet af en brasiliansk Okse med en Sølvpapegøje som Fodstykke, lukket med Sølvlaag, der var prydet med en Kongekrone. I Hornets Sølvrand fandtes indgraveret følgende Bogstaver og Aarstal til Minde om Selskabets kongelige Medlemmer og Velyndere: Dr. M. (Dronning Margrethe) 1389, Chr. III 1542, Fr. V 1751 og Fr. VI 1836.

Kong Frederik indviede dette smukke Mindebæger ved at tømme Selskabets Skaal deri, hvorefter det gik rundt for at beundres af de øvrige kongelige og fyrstelige Gæster. Først ved Middagen, da Fugleskydningen var endt, blev Hornet indviet af Brødrene.

N. P. Nielsen, hvis interessante Bog om Selskabet just udkom samme Aar, omtaler ikke sin generøse Gave til Selskabet. Den stod i nøje Forbindelse med hans historiske Undersøgelser, idet han udtaler i sin Bog, at »Danske Kompannie« allerede bestod i Aaret 1389.

Ogsaa i anden Henseende blev denne Fuglekongeskydning en Mærkedag i Selskabets Historie. Den afgaaende Fuglekonge, Dronning Marie Sofie Frederikke, bar ved denne Lejlighed et nyt Ærestegn, som hun skænkede Selskabets Fuglekonge til herefter at bæres af ham ved Kongefugleskydningen og andre festlige Lejligheder. Det er en Efterligning af Chr. III's Kongekæde fra 1542, og over Kongens Billede er anbragt en Plade i Emaille med følgende Indskrift: »1542 Skjenkede Kong Christian 3die en saadan Kjæde, men som gik tabt i Aarenes Løb. 1836 Fornyyede Dronning Marie Sophie Frederikke Gaven ved denne Kjæde og bar den Selv den 4. August.« Over denne Kjæde ses Dronningens Initialer med Krone.

Prins Christian af Glücksborg havde selv i sin Svarskrivelse paa Selskabets Indbydelse til Fuglekongeskydningen (af 1. August) udtalt Ønske om »at maatte faa den Ære at blive optaget som Medlem«, og han modtog nu af Dronningens Haand Selskabets Ærestegn.

Fra en af de tilstedeværende ved denne Kongefugleskydning har vi nogle Optegnelser, som det kunde interessere her at citere. Det er daværende Adjutant hos Arveprins Frederik Ferdinand, senere Generalmajor *Frederik Gotthold v. Müller* (1795—1882), der i sin Dagbog har optegnet følgende:

»Den 4de August var Skydeselskabets Fête-Fugleskydning, hvor hele Hoffet mødte i Anledning af Fuglekongen: Dronning Marie Sophie Frederikke. Hun blev modtaget med en Tale af Overpræsident Kjærulff, som jeg ikke kunde høre. Ved Bordet talte først Oberstlieutnant Malling, der repræsenterede som Fuglekonge, og derfor fik en smuk Gulddaase. Hans Tale skal have været meget smuk, Skade at man ikke kunde høre den — det var Kongens Skaal han udbragte. Derpaa talte Kammerherre Zeppelin for Dronningen, her fristes jeg til at sige: Skade at man kunde høre den. Tredie

Skaal var for Kongehuset, men uden Tale. Til disse tre Skaaler var Sange. Dronningen forærede Selskabet en sølvforgylt Kjæde. Hun fandt Fêten charmant og gjentog ogsaa Dagen efter, at hun aldrig vilde glemme den.«¹⁾

Selskabets Fuglekonge havde nu to Ordenskæder, nemlig den af Andreas Clausen i 1726 skænkede, hvortil i 1729 var bleven føjet Frederik IV's Brystbillede (se S. 245), og den nu af Frederik VI's Dronning forærede, og det blev da herefter Skik, at den første, hvis oprindelige Sølvkæde var bleven erstattet med et grønt sølvkantet Silkebaand, skulde bæres som Vikar-Fuglekongeemblem, medens den sidste blev Fuglekongens egentlige Værdighedstegn ved Kongefugleskydninger og andre festlige Lejligheder.

Medens Lovene af 1795 giver meget detaillerede Regler for »Fugleskydningen« og »Fuglekongens« Pligter og Rettigheder, møder vi første Gang i Lovene af 1821 Udtrykket »Kongefugleskydning« for at betegne, at der skulde udpeges en ny Fuglekonge eller skydes til »Kongefuglen«. Da imidlertid Landets Konge og mange fyrstelige Personer lige siden 1811 hvert Aar havde deltaget i denne Selskabets største Fest, og de kongelige Herskabers Ud- og Hjemkørsel til Skydebanen paa Vesterbro foregik i en pragtfuld Cortège, blev Kongefugleskydningen en aarlig tilbagevendende Seværdighed, der samlede store Skarer af Tilskuere, der her fik Lejlighed til at hylde Majestæten og give Udtryk for deres loyale Følelser. Fra Aaret 1821 ophørte Fuglekongeprocessionerne, medens endnu i en lang Aarrække Skydebanen vedblev at være det eneste Sted, hvor Kongen og Hoffet mødtes i venskabeligt Samvær med det gode Borgerskab, Embedsstanden samt Kunstens og Litteraturens Spidser.

Under Frederik VI's Regering var Tilgangen til Selskabet stadig stigende. Naar Hoffet viste Broderskabet en saa aabenhjærtig Sympati, var det i hine Enevældens Dage kun logisk og naturligt, at Ministrene og Embedsstandens Spidser betragtede det som en Ære at være Medlemmer af Landets fornemste borgerlige Selskab, ligesom Aristokratiet og Adelen især de holstenske Slægter, var talrigt repræsenteret blandt Brødrene. Selskabets Kærne bestod dog nu som altid før af Københavns Borgere af Handels- og Haandværkerstanden, af hvilke intet af de fremtrædende Navne ved Aarhundredets Midte savnes i Medlemslisten. Blandt Kunstens Repræsentanter møder vi foruden den største, *Thorvaldsen*, Arkitekterne *Christian Frederik Hansen* (1759–1845), *Christiansborgs* og Raad- og Domhusets Bygmester, *Hetsch*, *Peter Malling* og *Koch*. Blandt Thalias Sønner ser vi *Jørgen Christian Hansen* (1812–80), *N. P. Nielsen* og *Joachim Ludvig Phister* (1807–96), og blandt Videnskabens fremragende Repræsentanter *Anders Sandø Ørsted* (1773–1860), Veterinæren *Georg Christian With* (1796–1861) og Kirurgen *Sophus August Vilhelm Stein* (1797–1868) for blot at nævne nogle enkelte.

¹⁾ Se *E. Bodenhoffs* »Uddrag af Generalmajor Frederik Gotthold v. Müllers efterladte Papirer« under Titlen: Hoffiv under tre Konger, København 1913, S. 35.

Hvad Broderskabets indre Liv og Virksomhed angaar, saa fortsattes de gamle Traditioner med Skydning og selskabeligt Samvær uforandrede, og der sporedes en stadig forøget Interesse for Skydesporten, der er Genstand for Lovenes særlige Interesse. Saaledes blev fra 1795 Onsdagen fastsat som ugentlig Skiveskydedag fra Maj til Udgangen af September. Deltagerne i denne Omgangsskydning, de saakaldte »Interessentere« eller ugentlige Skytter skulde hver have sit eget Riffelgevær og maatte ikke lade andre skyde for sig. I 1798 blev det vedtaget at forøge Omgangsskytternes Antal til 40, og det blev tilladt enhver Broder at lade en anden skyde for sig, ligesom man indførte de saakaldte »Kommissions-skud«, idet Loddet afgjorde, hvem der skulde skyde for en fraværende Broder. Den stigende Interesse for Skydning giver sig ogsaa allerede i 1802 Udslag i den ovenomtalte Lystfugleskydning.

I alle de følgende Revisioner af Lovene af 1795 indskærpes det, at der til Onsdagsskydningen altid skal være to Dommere og to Inspektører tilstede, ja Konventionen af 28. Juni 1857 fastsætter endog en Mulkt paa 1 Rdl. for den Broder, der overtraadte dette Paabud.

Disse ugentlige Onsdagsskydninger, der nu har fundet Sted i henved halvandet Hundredaar, har i høj Grad bidraget til at fæstne Venskabet og styrke Sammenholdet mellem Brødrene, og meget tidlig indførtes den Skik, at de mere velhavende Brødre udsatte Sølvgevinster, i Reglen et Bæger, som Præmie for Dagens bedste Skytte, og selv den Broder, der ikke skød til Skiven, kunde ved en andens heldige Skud blive overrasket med en smuk Gevinst.

Tiden for den ugentlige Omgangsskydning var i Begyndelsen fastsat til 2 Eftm., efter at man havde spist til Middag hjemme Kl. 12. Naar saa Skydningen var forbi ved 6-Tiden, samledes man til selskabeligt Samvær og

Skydehusets Midterport udfor Skydebanen fra Aar 1828, efter gammelt Kobberstik.

Aftensmad. Da det imidlertid henimod Aarhundredets Midte efter engelsk og fransk Skik blev almindeligt at indtage Dagens Hovedmaaltid Kl. 5, blev det i 1865 besluttet at begynde Skiveskydningen saa tidlig efter Kl. 12, at den kunde afsluttes med en Middag, hvor da den Broder, der »gav Sølv«, d. v. s. bekostede de udsatte Præmier, hædredes som »Vært« under festlige Former. Man har desværre ingen Beretninger om de oprindelige Aftensammenkomster, men vi ved, at den sidste Skydedag hvert Aar var en animeret broderlig Fest, hvor man sang *Martin Koks* smukke Sang (No. 75 i Sangbogen af 1885), hvis sidste Vers begynder:

»En Skaal for de Brødre, hvis trofaste Sind
Har glædet os fra Sommer til Sommer!«

Naar Skydeselskabet i Aarhundredets første Halvdel trods den politiske og økonomiske Misère, der lammede Landet i den første Snes Aar, dog oplevede en fortsat Fremgangs- og Blomstringstid, saa skyldtes det væsentligst dets intime Forbindelse med de enevældige og dog saa populære og demokratiske Monarker, der alle var optagne som Brødre i en ganske ung Alder, ligesom samtlige kongelige Prinser og deres udenlandske fyrstelige Paarørende var faste og kærkomne Gæster i Brødrenes Kreds.

Den 3. December 1839 døde Frederik VI begravet af hele Folket, saa Digteren *H. P. Holst* (1811-93), der senere skulde komme til at spille en saa betydelig Rolle i Selskabet, med Sandhed kunde tolke Landesorgen i det bekendte Sørgedigt: O Fædreland, hvad har Du tabt!

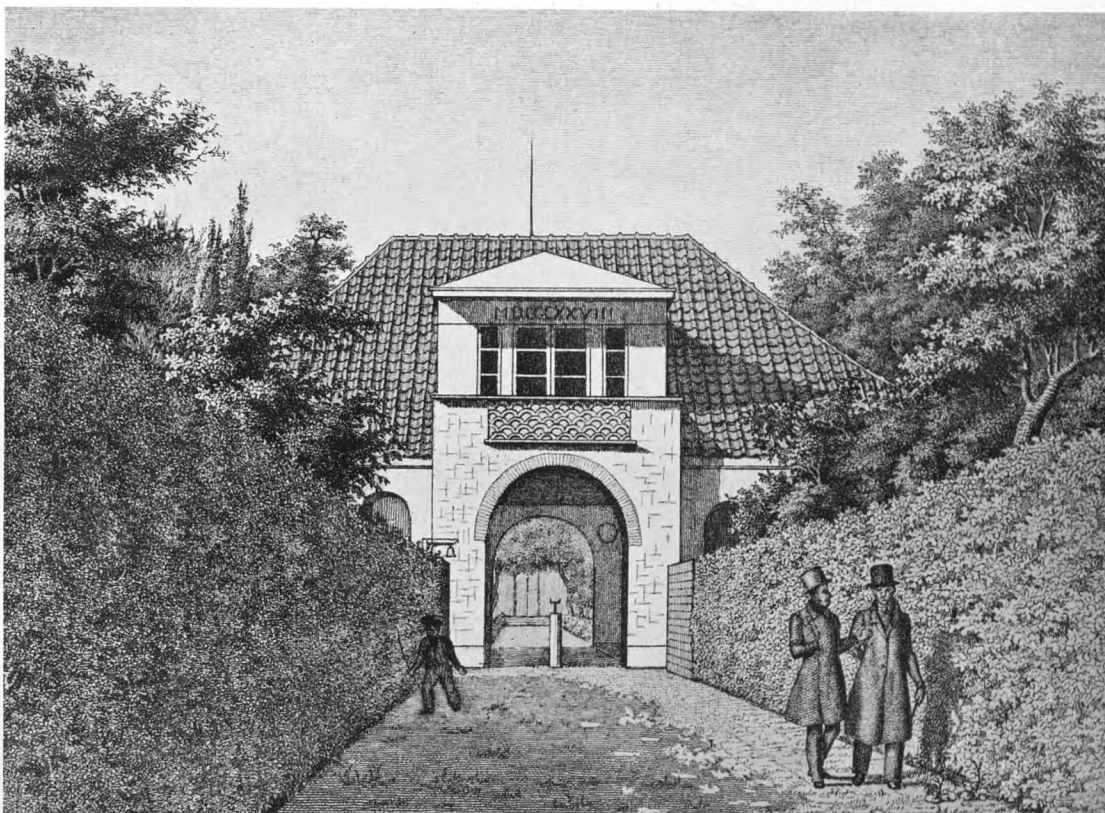
Skønt Sørgaaret endnu ikke var udløbet, var dog *Christian VIII* tilstede ved Kongefugleskydningen den 9. Juli 1840, og hans Søn, Kronprins *Frederik*, hædrede Selskabet ved at overtage Fuglekongeværdigheden. Kun et Aar efter blev Kronprinsen formælet med Storhertugen af Mecklenburg-Strelitz' unge indtagende Datter *Caroline Charlotte Mariane* (1821-1876), og dette gav Anledning til en Festmiddag paa Skydebanen den 23. September, hvor Kronprinsessen blev optaget som Medlem sammen med Prins *Friedrich Wilhelm Georg af Hessen-Cassel* (1820-84), Broder til den senere Dronning Louise.

En af de store Mærkedage i Selskabets Historie blev den 30. Juni 1842, da Fugleskydningen tillige formede sig som en 300 Aars Jubel- og Mindefest for Kong *Christian III's* Optagelse i dette. *Christian VIII* skænkede Brødrene et forgyldt Taffelur med tilhørende Armstager. Over Uret staar en Broncebuste af Majestæten. Festtalen holdtes af Politichef *Kjerulf*, og da den er et typisk Udtryk for den Stemning, der dengang besjælede Broderskabet og en loyal Borgers Veltalenhed, gengiver vi den her i sin Helhed:

»Allernaadigste Konge! Mine høitagede ærede Brødre!

Med ærefrygtsfulde Følelser betræde vi i Dag den Plads, hvor høit mod Skyer staaer det Maal, som skal afgive Beviis paa Brødrenes Vaabendygtighed.

Aar 1542 tog Danmarks høibaarne Konge og Herre, høilovlig Ihukommelse, Kong Christian den Tredie, Brodernavnet i det hellige Trefoldigheds-Laug i det danske Compagni, og besegelede ved denne sin Indtrædelse den Pagt, som Historien allerede dengang lærte en lang Række af Aar igjennem og i det mindste fra det 14de Aarhundrede at have bestaaet. — Denne Begivenhed danner med Føje en stor og vigtig Periode i Broderskabets Historie, thi den Række af Konger, der efter ham har besteget Danmarks Throne, have næsten

Skydehusets Bagside fra Aar 1828 set fra Skydebanen med de høje Hække paa begge Sider, efter gammelt Kobberstik.

alle været Medlemmer af dette Brodersamfund og deres Exempel er fulgt af Landets ædlest og bedste Mænd, hvorved Broderskabet har dannet sig til et Foreningspunkt mellem de forskellige Stænder i Staten, og hvor den simpleste Borger lige med den, der staaer Thronen nærmest, i festligt Lag kan tømme Glædens Horn med den ophøiede Monark. 300 Aar er nu henrundne siden hiin Begivenhed indtraf, og endnu staaer Pagten stærk og fast, vedligeholdet under Tidernes mange vevlende Begivenheder, der ikke sjældent har rystet det og det kjære Fædreland dybt i dets Indre. — Det er ved Brødrenes Enighed og Samdrægtighed, at det saaledes har bestaaet, men ligesom der ei har manglet Exempler mellem Brødrene paa kraftig Daad og selvopofrende Iver i at befordre Broderskabets Tarv, saaledes har det ogsaa hos flere af Danmarks Konger nydt en kraftig Understøttelse og modtaget mange

Beviiser paa den Hyldest og Naade, hvorved det sande ægte Brodersind og Fædrelandskjærlighed, som stedse har besjælet Samfundets Medlemmer, erkjendes. Det har saaledes ofte seet Kongehuset her tilstede, ikke alene naar Begivenheder indtraf, der vakte Glæde og Deeltagelse for Kongen og Folket, men ogsaa ved Broderskabets aarlige Samlinger. — Det har fremdeles seet enkelte af Kongehusets Medlemmer i Spidsen for dets Anliggender saasom høiselig Kong Frederik den Sjette, hans nulevende Dronning Marie Sophie Frederikke, deres Datter, Hds. Kongl. Høihed Hertuginde Wilhelmine Marie, og den nærværende nærmeste Arving til Danmarks Kongethrone Hs. Kongl. Høihed Kronprinds Frederik Carl Christian. Af flere af Danmarks hedengangne Konger har Broderskabet modtaget Bekræftelse paa dets Institutioner og Indretninger, og af Kongerne Frederik den Anden, Christian den Fjerde, Frederik den Femte og Christian den Syvende er det blevet tilstaaet adskillige Friheder og Benaadninger. Kongerne Christian den Tredie, Frederik den Femte og Frederik den Sjette have ogsaa viist sig som Samfundets særdeles Velyndere og Beskyttere, da den første skjænkede Broderskabet den Kjæde, som skulde pryde Formanden ved Broderskabets høitidelige Sammenkomster, og da den i Tidens Løb gik tabt, fornyede Dronning Marie Sophie Frederikke Gaven ved at skjænke en ny, som hun selv indviiede, da hun som Broderskabets høie Foresatte bar den i Aaret 1836. Af Kong Frederik den Femte modtog Broderskabet den Skydeplads, det nu er i Besiddelse af, og derhos Lettelse i de Byrder, der tidligere paahvilede Broderskabets Formand, og om Kong Frederik den Sjettes Gavmildhed bevarer Broderskabet endnu dyrebare Erindringer hos sig. Og nu mine Brødre! vor nærværende høit hædrede Monark, vort Lands kjærlige Konge og Fader, ogsaa han er indtraadt i Rækken af vore Velgjørere, thi han har udmærket vor 300-aarige Jubelfest ved en stor og kongelig Gave. Med den inderligste Taknemmelighed og Deeltagelse maa Broderskabet betragte denne; thi den afgiver ikke alene for os et hædrende Beviis paa, hvorledes vor Konge bedømmer os og vor Færd, men den vil ogsaa i Tidernes Løb være et Historiens Mindesmærke om den kongelige Bevaagenhed, der vistes vort Samfund.

Det er saaledes et hæderligt Oldtidens Minde, opfostret i den dunkle Fortid og pleiet og fredet af de paafølgende Slægter, der fra Slægt til Slægt er gaaet over i vor Varetægt. Der paaligger os derfor og den hellige Forpligtelse efter yderste Evne at styrke og vedligeholde det, paa det at vi hædret, agtet og uplettet kan overlevere det til vor Efterslægt. — Det kan kun skee, naar sandt og ægte Borgersind og Enighed, varm Fædrelandskjærlighed og trofast Hengivenhed mod Kongen og hans Slægt besjæler Samfundets Medlemmer, og hver Broder altsaa, der føler Kraft og Villie hos sig til at opfylde disse den retsindige Mands ikke svære Forpligtelser, han træde ind i Broderrækken, der nu vandrer hen til den Plads, hvor Dagens Arbejde skal udføres, og

naar han da efter fuldendt Dagværk begiver sig derfra ud paa den Vej, som Forsynet har anviist ham her i Livet, da modtage han derfor det levende Billede af hine Fortidens dyrebare Minder, hvorved han vil føle sine borger- og fædrelandssindede Forsætter styrkede og befæstede. Naar da engang efter Naturens evig uforanderlige Love vor Slægt er bortvandret fra Jorden, da vil Historien give os det samme hæderlige Vidnesbyrd om Borgersind og Fædrelandskjærlighed, som den allerede har tildelt vore Forfædre.

Det evige Forsyn tage vort Broderskab under sin hellige Varetægt, det holde sin beskyttende Haand over vort kjære Fædreland, til hvis Vel vort Broderskabs Lykke og Tilværelse uadskillelig er knyttet, og det velsigne og bevare vor Konge og hans Slægt, i hvem vort Samfund ser sine kraftigste Støtter!«

Denne Tale blev kendt i langt videre Kredse end Brødrene havde tænkt sig. Den nød nemlig den Ære at blive aftrykt in extenso i Datidens eneste litterære og politiske Oppositionsblad, det satiriske, altid udæskende og ofte vittige Ugeblad »Corsaren«, der var startet et Par Aar iforvejen af den unge frihedsbegeistrede *Meir Aron Goldschmidt* (1819-87). Han skriver i »Corsaren« No. 94, den 8. Juli 1842, bl. a.: »Hr. Politichef Kjerulff har paataget sig at bevise, at den politiske Frihed kan undværes ligesaa godt for Veltalenheden som for mange andre Ting, og dette Beviis har han leveret aldeles practisk, idet han selv er fremtraadt som en veltalende Mand. Det er imidlertid naturligt, at hans Veltalenhed maa være af en anden Art end de gamle græske og romerske Folketaleres: thi 1) talte hine *til* Folket *imod* Herskeren — forskellige Ting, 2) havde hine meget vigtige Sager at tale om, saasom hele Folkets Vel, Krig med mægtige Nationer o. desl., medens Hr. Overpræsident og Politichef Kjerulffs Emner, hvad Nationernes Vel angaar, har indskrænket sig til Kronprindsessens Landstigning, og betræffende Krig eller Fred, til Krig mod — Fuglen ude paa Skydebanen. Derfor er ogsaa selve Talens Detail noget anderledes hos ham end hos hine. De saakaldte oratoriske Blomster, Lignelser, frembragte hine gamle Mønstre ved at sammenligne Stort med Smaat: Staten sammenlignede de med en Familie eller endog med et Menneske og hans Lemmer; Hr. Kjerulff maa for at naa et lignende Maal ligne Smaat med Stort og saaledes for Ex. tale om Fugleskydningsselskabet under Billedet af en særdeles mærkelig og vigtig Institution. Af hvilken Slags denne vigtige og mærkelige Institution skulde være, synes Taleren ikke at have tænkt sig aldeles klart, tvertimod har han ved at lade dette forblive ubestemt, ved at tale om Fugleskydningsselskabet som et mægtigt og herligt Samfund, kun svævende, dunkelt, ladet Plads aaben for Tilhørernes Phantasi til i Tankerne at construere et eller andet saadant Samfund, hvorpaa hans Tale kunde passe. Idet vi gjengive denne Tale, lade vi det derfor være os magtpaaliggende at tilføje ved Siderne smaae Havne, hvor Læserens Tanke efter at have fulgt

Phantasien i dens Flugt, kan finde Hvile og Styrke til at holde ud igjennem det Hele.«

Derefter følger Talen, hvori en Del Udtryk er fremhævet og forsynet med et Kors, der henviser til en Note i Marginen, der vel nok har forekommet Samtidens radikale Ungdom morsom og bidende, men næppe har skadet det gamle hæderkronede Selskabs Prestige og Renommée i nævneværdig Grad. Som Eksempel paa »Corsaren«'s Vid i denne Forbindelse kan anføres, at hvor Talen er om den »simple Borger« tilføjes i Marginen »der er rig nok til at kunne være Medlem og ikke er altfor »simpel« en Borger; thi i sidste Fald falder han igjennem ved Ballottingen«. Eller naar der i Marginen udfor den sidste Passus i Talen staar: »Nu lyses Velsignelse over Forsamlingen«.

Som et interessant Modstykke til »Corsaren«s harcelerende Betragtninger i Anledning af Selskabets Jubilæumsfest kan anføres en samtidig Sang til Selskabets uskrømte Hyldest af den 22-aarige stud. theol. *Frederik Ludvig Høedt* (1820-85), der ikke var mindre begavet end Goldschmidt og senere blev en af den nationale Scenes mest fejrede Skuespillere. Sangen lyder saaledes:

»Fyld dit Glas til bredfuldt Maal
Viin er Glædens Kilde,
Drik med Glæde saa en Skaal
For det gamle Gilde.
For den danske Broderpagt,
Som er end tilbage,
Liig en gammel Vise, lagt
Om de svundne Dage.

Som en gammel Kjæmpehøi,
Der i Aftenstunden
Kalder under Leg og Støi
Glade Folk til Lunden,
Mens den evigunge Vaar
Breder ud sit Klæde:
Saa vort gamle Samfund staaer,
Vinker end til Glæde.

Fordum stod vort Gilde-Huus
I et snevert Stræde.
Øllet fra de fulde Kruus
Vinked da til Glæde.
Men »det Danske Compagnie«
Huuset heed med Ære,
For det Broderskab, deri
Bosat monne være.

I vort nye Gilde-Huus
Riddersmand og Borger
Glemmer end ved Fad og Kruus
Hverdagslivets Sorger.
Danmark favner huldt Enhver,
Som vor fælleds Moder,
Og en ærlig Dansk er her
Dannerkongens Broder.

Danmark favned huldt Enhver,
Som en fælleds Moder,
Og en ærlig Dansk var her
Dannerkongens Broder. — —
Huus og Øl og Skik og Dragt
Svandt, som hine Dage,
men den danske Broderpagt
Er endnu tilbage.

Hæv da Glasset, hæv din Røst,
Viin er Glædens Kilde,
Drik saa Skaalen ud med Lyst
For det gamle Gilde.
Gildet staae! Og give Gud,
Alle de, som vandre
Her i Lauget ind og ud,
Elske maae hverandre.«

Til Erindring om Jubilæumsfesten blev der straks affattet en kort Beretning i Broderbogen, og denne blev paa Kongens Opfordring underskrevet af samtlige tilstedeværende Brødre, ligesom det ogsaa var sket for 300 Aar siden, da Kong Christian III var tilstede.

Den 10. Juli 1845 ved Kongefugleskydningen deltog Kongehusets Gæst, Storhertug *Friedrich Franz af Mecklenborg-Schwerin* (1823-64) i Festen og blev optaget som Broder. Generalmajor v. Müller har noteret følgende om denne Fest: »Natten imellem den 8de og 9de Juli blev Kongen syg, maatte aarelades og paasættes Iglar — et Slags Lungeslag mente man — og kunde derfor ei bivaane den 10. Juli paa Skydebanen, hvor Kronprinsen repræsenterede ham. Storhertugen af Mecklenborg-Schwerin var med og blev optaget i Selskabet som »Broder«, hvorved han holdt en smuk lille Tale omtrent saadan: »Jeg vilde gjerne tale til Dem paa Dansk, men da jeg ei kan det, bruger jeg mit Modersmaal — jeg takker for den Ære, De har viist mig, ved at optage mig i det hæderlige gamle Selskab. Blandt de mange behagelige Erindringer, jeg medbringer fra Deres smukke Land, vil ogsaa denne Dag foresvæve mig som en af de kjæreste.« Fuglekongen (Konferensraad F. L. Fog) var mindre heldig i sine mange studerede Taler.«¹⁾

At Storhertugens Ord ikke var blot og bart Mundsvejr, ses deraf, at da han to Aar efter gav malet Skive og Sølv, nøjedes han ikke dermed, men sendte senere Selskabet en Skrivelse, hvori han ender med at sige: »Jeg regner mig det til en særlig Ære at være Medlem af Selskabet, og jeg tillader mig at oversende det en Sølvpokal med mit Vaaben og Billede og beder ved Brugen af den ogsaa gerne at mindes det fraværende Medlem.«

Om Kongefugleskydningen den 2. Juli 1846 har vi atter en Beretning fra Generalmajor v. Müller, der skriver: »Den sædvanlige Skydebanefest, i hvilken Hs. Majestæt iaar kunde deltage. Medlemmernes Antal var usædvanlig stort, og der herskede en meget god Stemning for Kongen. Sangene var de almindelige, — for Kongen, der blev meget levende optaget med mange stærke Hurraer, — for Dronningen, efterfulgt af tre meget svage Hurraer, og for Enkedronning Marie med tre meget stærke, og endelig for Kronprindsen og Kronprindsessen med livlige Hurraer. Kongen takkede paa Kronprindsens Vegne og talte om det Savn, det var for denne ikke idag at være i sine Brødres Midte. Ligesom Kongen havde endt denne Taksigelse, modtog han Melding om, at »Gefion« med Kronprindsen ombord var ankret i Renden. Denne Efterretning meddelte Kongen strax Selskabet og udbragte endnu et Leve for Kronprindsen. — Skuespiller Nielsen blev Fuglekonge.

Det forekom mig, at Stemningen eller Tonen i det gamle Selskab ikke er saa god, som den har været — ogsaa hvad Paaklædning angaar; thi naar undtages de Embedsmænd, der dels vare inviterede, saasom Ministre, Hofchefer og andre, og de, som ifølge deres Stilling skulde være der, saasom

¹⁾ Se E. Bodenhoff: *Hofliv under tre Konger*, S. 222.

Kommandant, Politichef, Hofembedsmænd p. p., var der næppe 20 sorte Kjoler, og de allerfleste af de gamle Medlemmer savnedes. Og Grunden, tror jeg, er Misstemning mod de mange Trykkefriheds-Processer, der paa denne Viis bliver lagt for Dagen.«¹⁾

Denne Bemærkning, der maa staa for Generalmajorens egen Regning, er den første Antydning af, at der blandt Brødrene skulde have funden nogen Art af politiske Demonstrationer Sted, der har givet sig Udslag i Kølighed eller Passivitet overfor Kongen og Hoffet. Hvis dette har været Tilfældet, har det ialtfald kun været af meget forbigaaende Art; thi i de følgende Aar ser vi Brødrene i fuld Harmoni med Kongen og hans Regering.

Ogsaa om Festen paa Kongens Fødselsdag samme Aar har vi et Øjenvidnes Beretning i Generalmajorens Optegnelser: »Den 24de September celebreredes den fraværende Konges Fødselsdag paa Skydebanen. Selskabet var talrigt, ca. 100 Personer. Stemningen fortræffelig, hvortil ogsaa Fuglekongen, Skuespiller Nielsen med sine fortrinlige Talegaver og sit ypperlige Organ bidrog meget. Enthusiasmen for Kongen var stor. I Talen før Kongens Skaal indflettedes meget vakkert Besøget af Kong Oscar med høie Familie. Nielsen kaldte begge Kongerne henholdsvis »Fødsels Ære« og »Fortjenesternes Ret«. Enkedronning Maries Skaal modtoges ogsaa med stor Jubel. En skjøn Sang af H. P. Holst indledede den, og i Niensens superbe Tale udviklede han hendes Dyder, hendes Gavmildhed og dvælede ved, hvad hun havde lidt og baaret i 50 Aar som Dronning, Hustru og Moder, hvorlunde hendes Gudsfrygt gav hende Styrke og Kraft, hvorlunde hun velsignedes af Alle, og hvorledes hendes Minde vilde bevares, — »saaledes som vi havde lyttet til Fortællingerne om Dronning Dagmar og Thyra Danebod, saaledes skulde vore Børn lytte til vore Fortællinger om Dronning Marie Sophie Frederikke«. Den regerende Dronnings Skaal modtoges med Kulde og efterfulgtes af et kun meget svagt, 3 Gange gjentaget Hurra. Kronprindsens og Kongehusets Skaal optoges ogsaa med megen Jubel.

Af Prindser vare kun tilstede Prinds Ferdinand og Prinds Frederik af Hessen.«²⁾

Atter her mærker man lidt til den Folkestemning, der i hine Dage vendte sig uvillig og aggressivt mod Dronning *Caroline Amalie* (1796—1881) der senere som Enkedronning ved sin fremragende Personlighed skulde erhverve sig saa stor Popularitet. Men hun var jo nu engang Søster til Hertug *Christian August af Augustenborg* (1798—1869) og *Frederik Emil August, Prinsen af Noer* (1800-65). »Sørgeligt at den gode Dronning ikke kan træffe det rette Valg mellem sin Husbond og sine Brødre. Her kan man atter sige, at Blodet er aldrig saa tyndt, saa er det tykkere end Vand«, skriver Generalmajor v. Müller den 12. Oktober 1846.³⁾

Den 20. Januar 1848 døde Christian VIII, og et Par Maaneder senere

1) E. Bodenhoff: cit, Værk, S. 222. 2) s. V., S. 258. 3) s. V., S. 260.

udbrød Oprøret i Hertugdømmerne. Den derved skabte Situation kom til at influere paa Skydeselskabets Forhold i flere Henseender. Den første Skydedag, den 3. Maj, blev der afholdt Generalforsamling, og tre vigtige Punkter blev enstemmig vedtaget, nemlig:

I. De to Oprørere, Hertug Christian August og Prinsen af Noer ekskluderes af Selskabet paa Grund af deres højforræderske Forhold, og deres malede Skiver skal tilintetgøres ved at sønderhugges,

II. saalænge Krigen varer, skal ved alle Sammenkomster, foruden Fattigbøssen, cirkulere en anden Bøsse, hvis Indtægt skal tilfalde de Saarede og Faldnes Efterladte, og

III. saalænge Krigen varede, gav Selskabet Afkald paa de 300 Rdl., der aarlig udbetaltes det af Statskassen som Vederlag for den Toldfrihed paa Vin og Brændevin, som var Selskabet tilstaaet af Kong Frederik V i Aaret 1761.

Det sidste Punkt om de 300 Rdl., som Brødrene saa generøst ofrede paa Fædrelandets Alter »saalænge Krigen varede,« fik vidtrækkende Følger, idet Finansministeriet aldrig senere har villet udrede Beløbet.

I Aaret 1848 fandt, som naturligt var, ingen Fugleskydning Sted. Derimod blev næste Aars Kongefugleskydning den 23. August talrig besøgt, og her var Kong Frederik VII første Gang tilstede som Konge fulgt af Arveprins Ferdinand og samtlige Ministre. Kongen ankom præcis Kl. 12 og gjorde en Del Skud til Fuglen. Derpaa fandt den festlige Frokost Sted, under hvilken Hs. Majestæt Kongens Skaal modtoges med »tordnende Jubel« som Berlingske Tidende skriver. H. P. Holst havde skrevet en meget smuk Sang, der ganske svarede til Forsamlingens Stemning. Dens første Vers lyder saaledes:

»De lægge sig, de stærke Uveirstorme,
Der hærget har, o Drot! dit skønne Land;
I Ro begynder Livet sig at forme,
Og Tab mod Vinding alt vi veie kan.
Hvad har vi tabt? Med Taarer skal det mindes
det Helteblod, der blev vor Æres Tolk!
Hvad har vi vundet? alt hvad der kan vindes:
En stolt Bevidsthed, at vi er et Folk!«

Derefter tog en af Dommerne, Skuespiller N. P. Nielsen, Ordet paa Opfordring af Kongen og udbragte et Mindebæger for Heltene ved Fredericia, hvilken Skaal fandt det mest levende Bifald. Kongen befandt sig saa vel blandt Brødrene, at han efter Frokosten gik med ned paa Skydepladsen igen og først tog hjem Kl. 4^{1/2}. Berlingske Tidende undlader ikke at bemærke, at »det er første Gang, at en regjerende Konge har viist det danske Broderskab denne Ære. Men den folkevenlige Frederik den Syvende har som Kronprinds fleere Gange viist Selskabet denne Naade.«

Mærkeligt er det, at vi intetsteds hører noget om, at Kong Frederik blev

hyldet som Grundlovens Giver. Paa dette Punkt synes Selskabet at have indtaget et strængt neutralt Standpunkt.

Den 3. Juli 1850 ved Skydeselskabets »Aarsfest«, som Kongefugleskydningen ofte kaldes i Datidens Aviser, var der atter samlet en repræsentativ Skare med Kongen, Arveprins Ferdinand og Prins Christian af Glücksborg i Spidsen. Kongens Skaal udbragtes af Fuglekongen, Overauditør, Byfoged *M. W. Steenstrup*, der udtalte Ønsker om en snarlig Fred, og da Kongen svarede paa Skaalen, meddelte han, at Freden med Preussen lige var bleven sluttet, hvilket glædelige Budskab modtoges med vedholdende Jubel.

Frederik VII var en fuldblods Skydebroder, og næppe nogetsteds befandt han sig saa vel og følte sig saa ret »mellem Brødre« som paa Skydebanen, hvor han fandt et Fristed uden at skulle belemres med Politik eller Hofetikette. Paa et samtidigt Billede, der viser Majestætenes Ankomst til Skydepladsen, læser man den ganske tvangfri og uformelle Underskrift: »I Skyttelaugets, ved Brødrenes Fest Han møder stadig som Hædersgjæst.« Ved Aarsfesten i 1854 overtog Kongen Fuglekongeværdigheden, idet han afløste Digteren H. P. Holst, der saa ofte slog Lyren i Brødrenes Kreds, og da Kongen Aaret efter nedlagde sin Værdighed, viste han, at ogsaa han kunde skrive en Sang, idet han tolkede sine Følelser overfor Brødrene i følgende Strofer med Overskriften »Til Brødrene fra den fratrædende Formand«:

»Ja det er tungt at skilles fra en Krone,
Der let og broget som en Blomsterkrands,
Blev rakt os under festlig Højsangstone
Af Broderhænder og med kjærlig Sands.
For denne Kjærlighed min Tak jeg bringer;
Den er et Udtryk af det danske Sind,
Hvorned mit Folk bestandig mig omringer,
Naar Lykken smiler, Farer storme ind.

Ja det er tungt – det føler jeg tilvisse –
At skilles fra en Krone, man har kjær!
Held mig! en anden smykker end min Isse!
Den til min sidste Stund skal blive der!
Om end den tynger, gid jeg maa den bære,
Kort eller længe, men som Retfærds Tolk!
Gid jeg maa bære den til Danmarks Ære,
Til Held for Eder og mit hele Folk!«

Den næste kongelige Person, der beklædte Formandsværdigheden i Skydeselskabet, var Kongens Faster, Prinsesse *Charlotte* (1789–1864), der var gift med Landgrev Wilhelm af Hessen og Moder til den senere Dronning Louise. Hun afløste i 1859 Digteren H. P. Holst, der for anden Gang havde været Fuglekonge. I dette Aar indtraf den sjældne Begivenhed, at Arveprins Ferdinand og hans Gemalinde, Prinsesse *Caroline*, der begge var bleven optagne i Selskabet i 1809, kunde fejre 50 Aars Jubilæum som Medlemmer

af Selskabet, hvilket fandt Sted ved en Fest paa Skydebanen den 20. August. Til Minde om Festdagen skænkede Arveprinseparret Selskabet en pragtfuld Sølvpokal. Af Kongehusets Medlemmer blev i Frederik VII's Regeringstid optaget som Medlemmer Prins Christians Gemalinde, Prinsesse *Louise* (1817-98) i 1853 og deres to Børn, Prins *Frederik* (1843—1912) i 1861, og Prinsesse *Alexandra* (1844—1926) i 1863.

Den 7. Oktober 1863 afholdt Selskabet Lystfugleskydning. Ved Frokosten udbragte Professor H. P. Holst Skaalen for Formanden, Kong Frederik, der var Aarets Fuglekonge for tredje Gang.

Han mindede om, at Kongen paa den Dag fyldte sit 55. Aar, et Aar, der syntes at skulle blive skæbnesvangert for vort Fædreland. Det lod til at skulle gentage sig her, hvad der berettes i det gamle Testamente, at »da Jerusalems Tempel blev opført, muredes der med Sværdet ved Siden. Man arbejdede paa Helligdommen og kæmpede samtidig. Det skete her i 1848, og det gentager sig nu i 1863, medens man opfører det Frihedens Tempel, der skal omslutte os og vore slesvigske Brødre. Gid da Himlen vil sende sit Lys til vore Statsmænds Tanker og lægge sin Kraft i vore Stridsmænds Arme, at Frihedens Tempel maa knejse stolt over Danmark og Slesvig, uanfægtet af vore Fjenders Angreb til Held og Hæder for Kongen, hvis stadige Tanke, hvis Livs Formaal

det har været, og til Velsignelse for alle danske og slesvigske Undersaatter«. Et »Længe leve for Frihedens Giver, Hans Majestæt Kong Frederik den Syvende« besvaredes med en saadan Jubel og Enthusiasme, at Selskabets fungerende Formand, Hr. Grosserer *Friedländer*, øjeblikkelig efter almindelig Opfordring sendte et Referat med Selskabets Lykønskning til Hans Majestæt paa Glücksborg.

Samme Aften indløb følgende Telegram fra Kongen, et karakteristisk Eksempel paa hans Evne til ofte at sige de rette Ord paa rette Sted, nemlig:

»Glücksborg, den 7. Oktober Kl. 7,56.

Grosserer *Friedländer*, Skydebanen.

Jeg antager, at dette mit Telegram vil endnu træffe Eder samlede. Mine Brødre pleje ikke at gaa hurtigt fra hverandre — og jeg siger det med Glæde

Frederik VII's Ankomst til Skydebanen,
efter samtidig Tegning.

— mindst naar de fejre en Fest for deres Konge. Jeg siger mine Brødre Tak for det mig udbragte Leve. Sig specielt Holst Tak for de smukke Ord. Ja tilvisse, vi maa mure med Sværdet ved Siden saavel paa Frihedens Værk som paa Dannevirket.

Velvilligst

Frederik R.«

Onsdag den 28. Oktober samledes en talrig Skare Brødre paany for at fejre Kongens Fødselsdag ved en Festmiddag. Her holdt Major *Kornbek* Festtalen og udtalte bl. a.:

»Det er ikke blot Dagen, vi er kommen sammen for at fejre, der fører vor Tanke hen til Hans Majestæt, vor allernaadigste Konge, det er Begivenhederne selv, der hver Dag og hver Time fører Kongens Billede levende frem for os. Vi føler allesammen, ligesom i 1848, at det er ham, vi skulle støtte os til, ham vi skulle slutte os om i dette Øjeblik! Saameget er allerede vundet ved Hans Majestæts Udholdenhed og Fasthed, at Stridspunktet nu ligger soleklart for hele Verden, at alle fremmede Magter have Sympati for vor retfærdige Sag, og at vore Fjenders Planer ikke længere er skjulte. Med Guds Bistand vil det lykkes Hans Majestæt at vise deres overmodige Angreb tilbage! Med Guds Bistand vil Frihedens Sol snart skinne over hele vort danske Fædreland, og det Ønske, jeg her udtaler: Leve Kong Frederik den Syvende! vil da tusindstemmigt gentages fra Skagen til Eideren.«

Den fungerende Formand, Grosserer Friedländer, takkede for denne Skaal og udbragte derefter Skaalen for Kongehuset.

Ikke mange Dage efter denne sidste Fest til Ære for den folkekære Konge og Selskabets Formand indløb det sørgelige Budskab om hans Død paa Glücksborg Slot, og de følgende tunge Tider satte ogsaa deres Præg paa Selskabet, der ikke afholdt Festligheder, saalænge Krigen varede.

Imidlertid paatænkte man at arrangere den aarlige Fugleskydning den 25. August 1864 i Forventning om, at *Christian IX* vilde tilsige sin Nærværelse, men Kongen meddelte Selskabet, at han ikke ønskede at deltage i Fugleskydningen, hvorfor det besluttedes, at den ikke skulde finde Sted.

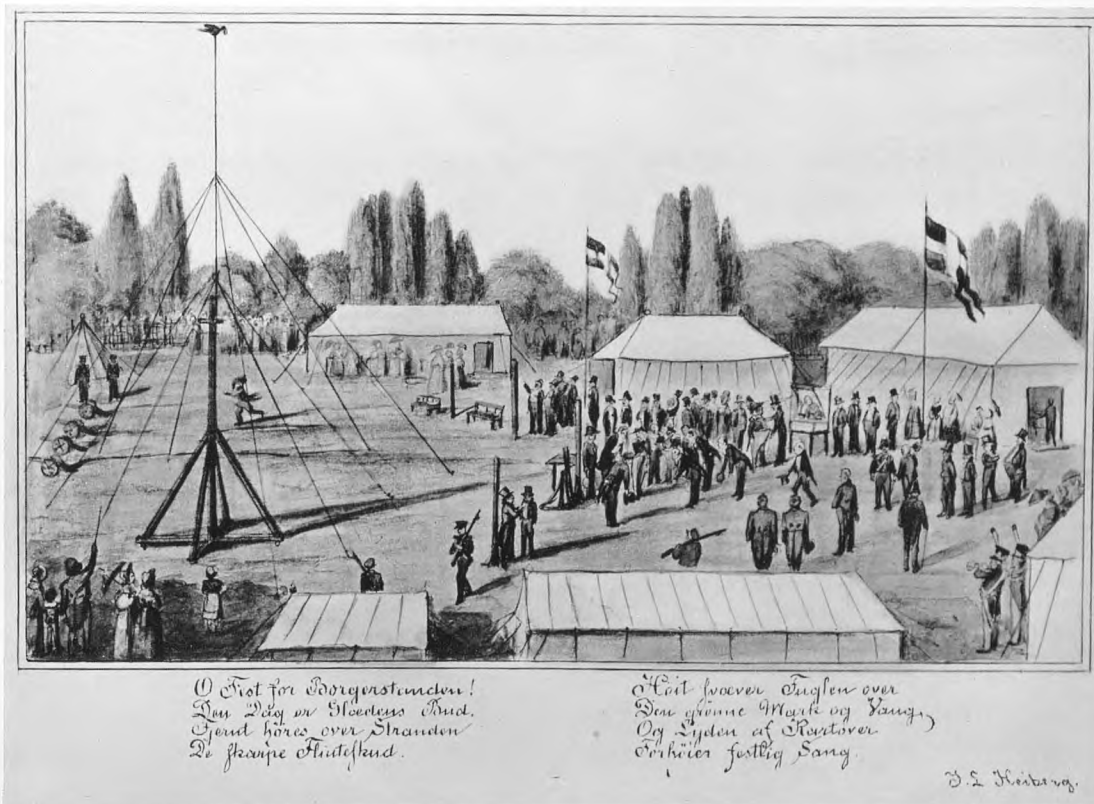
Ligesom under Trearskrigen viste Brødrene ogsaa i 1864 deres Offervillighed ved at indsamle Gaver til de faldne Krigeres Efterladte og oprette et Understøttelsesfond paa 2287 Rdl.

Paa Generalforsamlingen den 3. Maj 1865 blev Dagen for Aarets Fugleskydning fastsat til den 15. Juni, hvis Kongen vilde tilsige sin Nærværelse, og denne Gang modtog Majestæten Brødrenes Indbydelse.

Vi finder ikke i Selskabets Arkiv nogen Beretning om denne Fest, hvor Kong Christian, der jo var Skydebroder lige siden 1836, første Gang bærede Selskabet med sin Nærværelse som Konge. Heller ikke Datidens Presse omtaler Begivenheden udførlig, men vi finder dog i »Fædrelandet« for den 16. Juni en Notits, der meddeler, »at Kongens Skaal udbragtes af Hr. Naale-

mager Hjorth jun., hvorefter Kongen takkede og udbragte en Mindeskaal for Frederik VII. Desuden tømtes Skaaler for Dronningen og Kongehuset, og Hr. Agent H. A. Clausen talte for Fædrelandet.«

Men Christian IX blev en ligesaa trofast Ven af Selskabet som hans Forgængere havde været og mødte regelmæssig ved de aarlige Fugleskydninger, ligesom Prinserne og Prinsesserne i en ung Alder lod sig optage i Broderskabet og indførte deres Ægtefæller, efterhaanden som de formælede sig. I

O Præt for Dødsgrustunden!
Den Døds og Søbets Kund.
Fønt høres over Stranden
De flængre Hudehund.

Det fæver Englen over
Den grønne Mark og Sang,
Og Lyden af Kartover
Er høres festlig Sang.

D. L. Høstberg.

Skydestandpladsen under Fugleskydningen med Frederik VII, Brødrene og disses kvindelige Paarørende, efter samtidig Tegning.

1865 optoges Kongens Broder, Prins *Hans af Glücksborg* (1825—1911), Aaret efter Prinsesse *Dagmar* (1847—1928), i 1867 Storfyrst *Alexander af Rusland* (1845-94), i 1868 Kong *Georg af Grækenland* (1845—1913), i 1870 Kronprinsesse *Louise* (1851—1926). I 1876 blev Dronning *Olga af Grækenland* (1851—1926) Medlem sammen med Prinsesse *Thyra* (f. 1853), i 1877 optoges Kongens ældre Broder, Prins *Wilhelm af Glücksborg* (1816-93), i 1883 Kongens yngste Søn, Prins *Valdemar* (f. 1858), i 1894 Prins *Christian* (f. 1870), vor nuværende Konge, og i 1900 Prins *Albert Edward af Wales* (1841—1910).

Blandt Selskabets Formænd i Treserne træffer vi flere betydelige Mænd, hvis Navne kastede Glans over Broderskabet. I 1866 var det saaledes Kammerherre, Viceadmiral *Steen Andersen Bille* (1797—1883), der trods sine næsten 70 Aar ledede og repræsenterede Broderskabet fornemt og glansfuldt. Steen

Bille var ikke blot en elegant Søofficer og Hofmand som hans Fader Admiralen af samme Navn (1751—1833), han var ogsaa en betydelig Politiker og fin Diplomat med de bedste Forbindelser i de højeste Kredse i Ind- og Udland. Han var Chef for Korvetten »Galathea« paa dens berømmelige Jordomsejling, fra 1845 til 1847, som han senere beskrev udførlig, og i 1864 rejste han efter *Monrads* Opfordring til Kina for at ratificere den dansk-kinesiske Handelstraktat. Han følte sig især tiltrukket til det gamle danske Broderskab for dets varme Interesse for Kongehus og Fædreland, og naar Admiral Bille og H. P. Holst holdt deres Skaaltaler for de kongelige Medlemmer, var det en oratorisk Nydelse, der aldrig efterlod nogen vammel Bismag af krybende Underdanighed.

Ved Fugleskydningen i 1867 afløstes Steen Bille af Børskongen *Carl Frederik Tietgen* (1829—1901), der just i hine Aar stod paa Tinden af sin Anseelse som Skaberen af de mægtige Handels- og Industrivirksomheder, der stadig senere har bevaret deres overordentlige Betydning i vort Erhvervs-liv. Da Kongeparret i Maj 1867 fejrede Sølvbryllup, var det Skydeselskabets Hensigt at indbyde Majestæterne og Kongehusets Medlemmer til en særlig Fest i denne Anledning, men da Københavns Komune havde haft samme Tanke, og Kongen havde afslaaet dens Indbydelse, kunde han hellerikke modtage Skydebrødrenes, og det besluttedes da, at man samtidig med Kongefugleskydningen vilde hædre Kongeparret som Sølvbrudepar. Festen fandt Sted den 23. Juni i Overværelse af Majestæterne og mange af Kongehusets Medlemmer og af de udenlandske Gæster, og Broderskabet overrakte Kongeparret som Sølvbryllupsgave to smukke Sølv-Egekranse.

I Aaret 1869 ser vi et Forslag om en Damefest. Hidtil havde man paa Skydebanen af Damer kun set de fyrstelige Æresmedlemmer, men nu blev det besluttet at foranstalte en Middag for Medlemmerne med Damer og voksen Ungdom »dog saaledes, at Administrationen kunde admittere anden Ungdom, navnlig med Hensyn til at der kunde opnaas passende Forhold med Persontallet til den paatænkte Dans«, som der tilføjes i Beretningen om Bestyrelsesmødet den 2. Oktober. Det gik imidlertid trægt med Tilslutningen til Damefesten, og der afholdtes endnu 2 Bestyrelsesmøder om Spørgsmaalet, men da det viste sig, at trods mange Anstrængelser kun 39 Medlemmer med 35 Damer og af »voksen Ungdom« kun 22, havde tegnet sig, og da endvidere flere af de tegnede havde taget Forbehold med Hensyn til Dagen for Middagens Afholdelse, besluttede Bestyrelsen at opgive Festen.

Med Hensyn til Maden og Serveringen paa Skydebanen, saa var Om-sorgen for denne Side af Brødrenes Interesser betroet en Forpagter eller Vært, der indtil 1843 betalte en aarlig Afgift af 1300 Rdl. Han ansøgte imidlertid flere Gange om en Nedsættelse, og fra 1844 ser vi Afgiften ansat til kun 800 Rdl., men fra 1852 bliver den paany sat op til 1300 Rdl. Fra Midten af Halvtreserne til 1870 var Restauratør *Nimb*, Grundlæggeren af det kulinariske

Dynasti, Forpagter og bidrog meget til at skabe det Ry som Byens bedste Restaurant, som Skydebanen havde i en lang Aarrække. Efter Nimb fulgte *C. Hansen*, der det første Aar betalte 1400 Rdl., dernæst 1425 og ved Kronens Indførelse 2850 Kr., der nu hurtig steg til 4550 Kr. i 1882.

Selskabets Udgifter og Tilskud til den aarlige Fugleskydning var i Tres'erne og Begyndelsen af Halvfjers'erne 2 à 300 Rdl. og efter Kronekonventionen 400 Kr.

Medlemsantallet var i Aarhundredets første Tredjedel omkring de 300, dalede derefter i Fyrreerne til 256, i 1867 til 234 og i 1870 til 229. I 1874 havde Selskabet den usædvanlige Tilgang af 29 Medlemmer, deriblandt Kammer-sanger *Niels Juel Simonsen* (1846—1906) og *Gottlieb Abrahamson Gedalia* (1816-92), hvorved Antallet forøgedes til 261 for atter at dale i 1881 til 256.

En meget vigtig Sag, der i en længere Aarrække kom til at beskæftige Selskabets Administration, var Spørgsmaalet om Ejendommen og det store Skydebaneareal, der paa Grund af Hovedstadens stadige Vækst viste sig umulig at bevare i sin oprindelige Udstrækning, fra Vesterbrogade helt ud til Kalvebod Strand. Allerede i 1845, da Jernbanen til Roskilde skulde anlægges, maatte Selskabet afstaa en Strimmel Jord af sin Grund til dette Øjemed, og det vedtoges paa Generalforsamlingen d. 5. Maj 1847 at bemyndige Bestyrelsen til at anvende det derved indvundne Beløb til nødvendige Bygningsarbejder.

I Begyndelsen af Halvtreserne, da man begyndte at sløjfe Voldene, voksede Byen navnlig ud ad Vesterbro, hvor der tidligere kun var spredt Bebyggelse med mange Slagtere, Værtshuse og Forlystelsesetablissementer. Allerede i 1858 var der Projekter fremme om at føre en Gade tværs over Skydebanens Grund, og vi ser, at Generalforsamlingen af 24. Marts samme Aar »enstemmig bemyndiger Administrationen til ved ethvert lovligt Middel og paa ethvert Stadium at modarbejde den Plan, at der lægges en Vej paa Selskabets Grund.« Udviklingen og Byens stadige Udvidelse lod sig imidlertid ikke standse, og man indsaa, at den største Del af den store dejlige Grund bagved Hovedbygningen ud imod Vesterbrogade vilde blive eksproprieret; vi ser derfor Generalforsamlingen d. 6. Maj bemyndige Bestyrelsen til at træffe endelig Beslutning om Køb af en passende Grund et andet Sted saa langt fra Byen, at Fugleskydningen kunde foregaa uden at genere Nabolaget. Der blev ogsaa Tale om forskellige Grundstykker, bl. a. ude ved Gammel Vartov paa Strandvejen, hvor Omgivelserne dengang var særdeles gunstige for at rejse en Fuglestang, og fra Slagtervænget (ved Vesterfælledvej), men for denne sidste Grunds Vedkommende trak Magistraten sig tilbage som Sælger.

Imidlertid voksede der blandt Brødrene en stadig stærkere Stemning for at forblive i de tilvante og minderige Omgivelser og finde sig i de uundgaaelige Pladsindskrænkninger. Det var jo særlig Fugleskydningen til den 83 Alen høje Stang, der rummede Fare for Omgivelserne, og der var da intet andet

for end at bryde med den aarhundredgamle traditionelle Sportsform og gaa over til den mere nutidsvarende horizontale Skydning i Analogi med »Lystfugleskydningen til Græsfuglen«. Dette er netop, hvad Bestyrelsen foreslaar og faar vedtaget den 3. Maj 1878, og dermed endte Fuglestangens Saga.

Vi skal senere se, hvorledes Selskabet fandt sig tilrette paa den gamle Grund og skabte den nuværende smukke og stilfulde Ramme om sine ærværdige Traditioner.

I 1869 besluttede Selskabet at foranstalte en Fest i Anledning af Kronprinsens Formæling, men Kongen, der kendte Broderskabets økonomiske Forhold, udtalte sin Tak og Paaskønnelse for den loyale Indbydelse, men mente det tilraadeligt »indtil videre at undgaa nye Anstrængelser og Fatiguer, som er uadskillelige fra større Forsamlinger og Festiviteter«, og dermed bortfaldt den paatænkte Fest.

Den i 1869 paa Grund af manglende Tilslutning opgivne Damefest blev afholdt den 23. Januar 1873 og havde samlet 97 Damer og 90 Herrer. Den begyndte med en Middag Kl. 5 med mange Taler og Sange. Digteren H. P. Holst talte for Damerne og havde skrevet en Sang. Etatsraad *Gammeltoft* og Skuespiller *Chr. Ferslev* (1817-83) holdt humoristiske Taler. Efter at have siddet tre Timer ved Bordet gaves en dramatisk-musikalsk Underholdning arrangeret af den utrættelige H. P. Holst med Optræden af bekendte Skuespillere og Musikere, og først ved Titiden begyndte Dansen til Tonerne af Balduin Dahls Orkester. Det blev en særdeles vellykket Fest.

Ved Kongefugleskydningen den 17. Juni 1875 blev Kong Christian Selskabets Fuglekonge og Formand, og ved næste Aarsfest, den 1. Juli, var hele Kongefamilien tilstede, og ved denne Lejlighed blev Dronning Olga af Grækenland og Prinsesse Thyra optagne som Medlemmer, og det vakte stor Jubel, da Dronning Olga udtalte sin Tak til Selskabet ved at tale paa Dansk og sige: »Jeg er glad ved at være bleven Medlem af dette Selskab. Jeg holder saa meget af Danmark.«

I 1877 blev Dronning Louise Selskabets Formand.

I Løbet af de sidste 20 Aar af Aarhundredet blev Skydebanen Skuepladsen for en Række Fester i Anledning af Mærkedage dels for Broderskabet og dels for Kongefamilien.

Man havde besluttet, at Ærestegnets Indstiftelse i 1779 skulde mindes paa Hundredaarsdagen, og efter at have sikret sig Majestæternes og de kongelige Herskabers Tilsagn som Gæster, berammedes Dagen til den 26. Januar. Man traf Aftale med Værten om en opulent Middag bestaaende af 5 Retter plus Dessert og Kaffe med dertil hørende Vine, nemlig en halv Rødvin, en Tredjedel Champagne pro Persona foruden Bourgogne, Portvin og Sherry! — alt for 10 Kroner Kuverten.

Aarets Fuglekonge, den imposante og joviale Vekselmægler *Frants Andreas Lorck* (1841—1914), bød de mange kongelige Gæster og den talrige Brødre-

skare Velkommen og udbragte en Skaal for Majestæterne. Derefter gaves Ordet til Digteren H. P. Holst, hvis Omtale af Dagens Betydning formede sig som en Oversigt over Selskabets glørværdige Traditioner. Han mindede om det Faktum, at lige fra Christian III indtil Dato havde alle danske Konger — paa en eneste Undtagelse nær (Christian VI) — været Medlemmer af Selskabet ligesom deres nærmeste Slægt, og fremdrog Eksempler paa Begunstigelser og Forrettigheder, som Brødrene havde opnaaet ved Kongernes Naade, og udtalte, at »det Ærestegn, hvis Hundredaarsdag vi fejrer kan sammenlignes med et Ordenstegn, der hæftes paa en Fane. Vort Selskab har vundet mangan en Sejr i Aarenes Løb, men det har vundet dem alle ved den Broderaand, der har besjælet det, det Kærlighedsbaand, der har sammenknyttet Brødrene indbyrdes og knyttet dem fast til Konge og Fædreland.«

Efter at derpaa Selskabets Skaal var drukken, og flere andre Talere havde haft Ordet, overrakte Formanden Bestyrelsen en Festgave, nemlig et Ibenholts Skrin sølvbeslaaet med Selskabets Symbol i Sølv med Inskription og Aarstal, og han bad Broderskabet om fremtidig at benytte dette Skrin til Opbevaring af Ærestegnet.

Samme Aar kunde Selskabets ældste Medlem, Arveprinsesse Caroline, fejre 70 Aars Dagen for sin Optagelse i Broderskabet, og den 5. August afholdtes en Fest i denne Anledning. Til Minde om denne sjældne Dag skænkede Arveprinsessen Selskabet en smuk Sølvklokke til Brug ved Sammenkomsterne, ligesom hun ogsaa betænkte Fattiggassen med en Pengesum.

Ved Aarsfesten den 17. Juni 1880 blev Dronning Olga af Grækenland Fuglekonge ved Tømremester *F. A. Frandsens* Skud. Paa hendes Vegne fungerede Generalkonsul *H. A. Clausen* som Selskabets Formand.

Aaret 1882 blev atter et Jubilæumsaar, idet det var 100 Aar siden, Grundstenen blev lagt til den Bygning, hvor Brødrene uafbrudt siden efter havde haft deres Hjem, og hvortil der knyttede sig saa utallige lyse og rige Minder. Bestyrelsen besluttede derfor at fejre Jubilæet ved en Middag og en musikalsk Soirée, hvor kun Medlemmer skulde medvirke, og for at gøre Festen saa omfattende som muligt, ansattes Prisen pr. Kuvert til kun 7 Kroner.

Paa Forslag af Vekselmægler Lorck vedtog Bestyrelsen, at Dagen ogsaa skulde markeres udadtil, ved at Selskabet arrangerede en omfattende Bespising af Fattige i forskellige Stiftelser og Asyler.

Saa samledes da den 29. Januar langt over hundrede Brødre i den daværende Festsal, der smykkedes med alle de oldenborgske Kongers Portrætter, og efter at Formanden, Grosserer *C. P. Hee*, havde udbragt Skaalen for Hans Majestæt, og man havde sunget Skuespiller *Høedts* Sang til Broderskabet, holdtes Festtalen af den graanende Skjald, Etatsraad H. P. Holst, mangleaarig Dommer i Selskabet, der atter her ligesom for tre Aar siden ved Jubilæet for Ærestegnet forstod at levendegøre Selskabets Historie og dets Betydning for

Brødrene paa en saa smuk og træffende Maade, at vi ikke betænker os paa at citere nogle Brudstykker:

»— Hvor ofte har vi ikke i denne Sal hørt Ord, der har styrket og forfrisket os og givet os fornyet Lyst til vort Arbejde! Hvor mangt et Venskab, der har staaet sin Prøve, er ikke stiftet indenfor disse Mure! Til hvor meget godt og smukt, der har baaret Frugt for Fædrelandet, er Spiren ikke bleven lagt her! Og hvorledes er Kærligheden til Konge og Fædreland ikke her bleven befæstet! Fire Konger har i Aarhundredets Løb jævnlig gæstet dette Sted. Her er Brødre iblandt os (og jeg er en af dem), der i denne Sal fik det første Indtryk af Frederik den Sjette og har bevaret det ligesaa friskt som Erindringen om Christian den Ottendes aandfulde Personlighed og kongelige Væsen, om Frederik den Syvendes sorgløse Folkelighed og Christian den Niendes altomfattende Godhed. Det er da intet Under, at vi har ønsket at fejre denne Dag paa den Maade, der er værdigst for Selskabet og for os alle. Det har vi gjort ved at bespise de Fattige i Stiftelser og Asyler. Vi er glade over at have forvaltet Selskabets Sager saaledes, at vi, uden at angribe nogen Kapital, har kunnet berede Dem, mine Brødre, denne glædelige Overraskelse. Vi forlanger ingen Tak derfor, men venter heller ikke nogen Bemærkning om, at vi har overtraadt vor Competence. Vi beklager kun, at vor Competence ikke er nær saa stor som vor Lyst til at overraske og glæde Dem.«

Taleren gav derefter en historisk Oversigt over Selskabets indre økonomiske Forhold fra 1782 og til Dato, og han sluttede med disse Ord:

»— Der falder mig et Vers paa Tungen, som jeg skrev for et halvt Hundrede Aar siden:

Vor Glædeskalk er snart udtømt,
Og mangt et Minde vil udslettes,
Men hvad vi her har tænkt og drømt,
Det, føle vi, kan ej forgjettes;
Thi Skæbnen skiller Ven fra Ven,
Men Sjælen søge vil igen
Landflygtig til det Sted, hvor den
Sin bedste Fryd har ladet tilbage!¹⁾

Lad os da tømme en Skaal, ikke blot for Bygningen, men for hvad der lever i Bygningen og giver den Værd og Betydning, for vort kære gamle Selskab, der har kendt saa mange lyse Dage og endnu flere mørke, men er gaaet sejrrig ud af dem alle. Gid det maa vedblive at sejre!«

Endnu adskillige Taler og Sange fulgte, og Formanden skænkede Brødrene et pragtfuldt Sølvdrikkehorn.

Ved Aarsfesten den 5. Juli 1882 blev den aldrende Digter, H. P. Holst, der efterhaanden havde erhvervet sig Titel baade af Professor og Etatsraad,

¹⁾ Det er sidste Vers af »Ved Vintertid, naar Skoven staar«.

Skydeselskabets Formand. Det var tredje Gang, han beklædte dette Æres-hverv, idet han allerede i 1853 og 1858 havde været Fuglekonge. Han og Frederik VII er hidtil de eneste, der tre Gange har staaet i Spidsen for det gamle Broderskab, men de nød ogsaa begge en uomtvistelig Popularitet i alle Kredse af Folket, og som Digter vil H. P. Holst aldrig glemmes som den, der som ingen anden tolkede Tidens Stemning i »Den lille Hornblæser« og i Mindesangen »Slumrer sødt i Slesvigs Jord«. Han bevarede sin livlige Aand og sin Arbejdsevne indtil sin Dødsdag, og endnu i sit 80. Aar udgav han det udmærkede Maanedsskrift »For Romantik og Historie«. Han var i en lang Aarrække Dommer i Selskabet, og hans Betydning og Arbejde som Festarrangør, Visedigter og Taler kom i mange Aar til at præge Broderskabet og bidrog meget til dets Anseelse udadtil.

I H. P. Holsts Formandstid blev Dr. phil. *Vilhelm Bergsøe* (1835—1911), »Fra Piazza del Popolo«s berømte Forfatter, optaget som Æresmedlem i Selskabet.

Den 5. Juli afholdtes Aarsfesten, og her skød Tømremester *T. Schmock* Pladen ned for Kongen, og Hans Majestæt blev saaledes for anden Gang Selskabets Formand, og da Kongen ved næste Aarsfest fratraadte, forærede han Selskabet en meget smuk Sølvpokal, der ved særlig festlige Lejligheder benyttes af Formanden.

At Selskabets økonomiske Forhold i Firserne var vel funderede, fremgaar ikke blot af de betydelige Tilskud til Fattiggassen og forskellige Legater, men ogsaa af en Udtalelse paa Generalforsamlingen den 12. November 1885, da Bestyrelsen ønskede at »lægge sit undersaatlige Sind og sin sædvanlige Loyalitet for Dagen ved at bringe Deres Kongelige Højheder Prins Valdemar og hans Gemalinde en passende Gave ved Hjemkomsten fra deres Bryllupsrejse.« Det hedder da videre i Referatet af Generalforsamlingen: »Formanden udbad sig Bemyndigelse til, at der af Selskabets velforsynede Kasse disponeredes over en Sum af indtil 3000 Kroner. Generalforsamlingen gav enstemmig sit Samtykke hertil.«

Aaret 1886 bragte atter et sjældent Jubilæum i Broderskabet, idet Kong Christian, der var optaget den 4. August 1836, kunde se tilbage paa et halvt Aarhundrede som Medlem af Selskabet. Aarsfesten den 15. Juli blev da tillige arrangeret som en Jubilæumsfest, hvortil Majestæterne og alle de kongelige Herskaber var indbudt. Da Formanden, Justitsraad *O. F. Olsen*, ved Frokosten havde tolket Selskabets Lykønskning og Hyldest, takkede Kongen bevæget og fremdrog i sin Svartale en Række Erindringer fra de svundne 50 Aar, og tilsidst gav han Brødrene den glædelige Meddelelse, at da nu den gamle Broderbog fra 1542 næsten var udskreven, skænkede han Selskabet en ny Broderbog.

Men ligesom den ny Broderbog var en kærkommen Overraskelse for Brødrene, havde ogsaa disse en glædelig Overraskelse til den kongelige

Jubilar. Da Kongen havde talt, traadte alle fire Dommere frem med deres trofaste Ordfører, Etatsraad H. P. Holst, i Spidsen. Han bad nu Majestæten modtage en Guldmedaille slaaet til Minde om Dagen, og en lignende overraktes Dronning Louise. Alle de tilstedeværende kongelige Personer fik samme Medaille i Sølv og alle Brødrene modtog den i Bronze.

Den nye Kongegave, Selskabets anden Broderbog, som er afbildet under Selskabets Sølvskat og Malerier, er et Pragtstykke af en Foliant indbunden i rødt Saffian med svære Sølvspænder og paa Forsiden prydet med et tykt Sølvkors, hvis Arme gaar helt ud til Kanterne af Bindet. Bogens Titelside ses paa Afbildningen S. 335. Nederst paa denne Titel ses Selskabets Emblem, Skiven med de to korslagte Rifler. Mellem Mundingerne af disse staar »15. Juli« og mellem Kolberne »1886«.

Bogens første Blade er forbeholdt kongelige og fyrstelige Personer. Det forreste Blad er en Akvarel med Christian IX's Portræt med egenhændig Underskrift og Angivelse af Dato for Optagelse i Selskabet og Valgsprog. Paa det næste Blad har Dronning Louise malet en Blomstergren i Slyng om sit Navnetræk. Paa de følgende Blade ser man Prospekter af de Slotte, hvortil de kongelige og fyrstelige Personer, der underskriver, knytter deres kæreste Minder.

Derefter følger en nøjagtig Fortegnelse over alle de Brødre, der var i Live, da Selskabet modtog denne kongelige Gave, og udfør hvert Navn findes vedkommende Broders Autograf. Herefter er enhver nyoptagen Broder indført i Bogen, og den Dag, han giver Sølv, skal han, saasnart hans Skaal er udbragt, føres hen til Bogen af en af Dommerne for at indføre sit Navn.

Om selve Jubilæumsfesten indførtes en udførlig Beretning, og om de senere aarlige Fugleskydninger indeholder Bogen et kort Résumé.

I Begyndelsen af Firserne var Spørgsmaalet om Skydebanens Fremtid traadt stærkt i Forgrunden, idet Bebyggelsen af de omliggende Grunde tog mere og mere Fart, og det ny Kvarter bag Selskabets Grund maatte have en Gade med tilstødende Grunde, der vilde indskrænke Brugen af Terrænet og gøre det problematisk, om Ejendommen overhovedet mere kunde anvendes i det Øjemed, i hvilket den i sin Tid var erhvervet. I 1879 havde Selskabet af Universitetets Midler opnaaet et Laan paa 80.000 Kr. til Omordning af Prioritetsforholdene i Bygningerne og til yderligere Tilbygninger, men man betænkte sig paa at bygge, før man kunde overse, hvorledes Forholdene udviklede sig. Da imidlertid Magistraten støttede Beboernes Krav paa Genneførelse af Istedgade over Skydebanens Grund, kunde Bestyrelsen ikke modsætte sig en Ekspropriation, og paa Generalforsamlingen d. 3. September 1886 vedtoges det at afstaa 3700 Kvadratalen for den tilbudte ringe Sum af 10.000 Kr., og samtidig bemyndigedes Bestyrelsen til at sælge det fraskilte Vænge syd for den projekterede Istedgade for 11 Kr. pr. Kvadratalen. Det Plankeværk, der var bleven opført ud mod Istedgade, ydede imidlertid

Som Fortsættelse af
den flere hundred Aar gamle
BRODERBOG I DET DANSKE COMPAGNI

har

KONG CHRISTIAN DEN NIENDE

til Minde om Sit

halvhundrede Aars Jubilæum

som Broder i det kongelig kjøbenhavnske
Skydeselskab og danske Broderskab
skjænket Selskabet

DENNE NYE BRODERBOG

hvor Medlemmernes Navne skulle indtegnes, og Alt
hvad der gennem Tiderne vedrører Selskabet skal
indskrives og sikkert mod

Glemsel.

Titelsiden i Selskabets Broderbog, skænket af Christian IX.

ikke betryggende Garanti mod Ulykker ved ricocheterende Kugler, og da »Socialdemokraten« den 7. Oktober meddelte, at en Dreng var bleven saaret i Øjet af en Splint fra en saadan Kugle Kl. 5 den foregaaende Eftermiddag, og benyttede dette til et Angreb paa Selskabet, modnedes Planen om at opføre en forsvarlig Skydemur, der var anslaaet til at ville koste den betydelige Sum af 60.000 Kr. Iøvrigt viste en foretagen Politiundersøgelse, at »Socialdemokraten«s Meddelelse var ubeføjet, thi for det første var det umuligt, at en Kugle kunde ricochete saaledes, at en Splint kunde gøre Skade paa den anden Side af Plankeværket, og for det andet var Skydningen ophørt den Dag Kl. 4¹/₂, idet Brødrene begav sig tilbords præcis Kl. 5.

Samme Efteraar nedsattes en Kommission med den Opgave at fremsætte Forslag til Omordning af Skydebaneterrænet. Dens Medlemmer var Tømrermester *H. J. Dobel*, Hofdekoratør *Eilertsen*, Grosserer *Chr. Hee*, Etatsraad *A. V. Lindberg* og Bygningsinspektør *Ludvig Knudsen*.

For imidlertid at sikre Selskabets Fremtid saa meget som muligt mod yderligere Ekspropriationer indsendtes der under 10. Januar 1887 et Andragende til Justitsministeriet af følgende Indhold:

»Istedgadens Gennemførelse over den Mark, paa hvilken vi i over 100 Aar har øvet vor Idræt som Skydeselskab, har medført, at vi nu maa indrette os anderledes for fremtidig uforstyrret at kunne fortsætte vor Virksomhed paa den os tilhørende Ejendom, Vesterbrogade 59, til hvilken der for Selskabet og dets Medlemmer, iblandt hvilke vi altid have haft den Ære at tælle Kongehusets Medlemmer samt Byens første Autoriteter, knytter sig saa mangfoldige dyrebare Minder, at vi i Selskabets Interesse med vor gode Vilje aldrig vilde lade os fortrænge derfra, saameget mere som det nu vilde være os fuldstændig umuligt i Kjøbenhavn eller dens Omegn at finde en anden Plet, hvor vi kunde fortsætte vor Skydning. Et Paabud om at forlade dette Sted vilde være det samme som at diktere Selskabets Dødsdom.

For altsaa med Tryghed at kunne se Fremtiden imøde, ikke alene for vort eget Vedkommende, men ogsaa for kommende Slægter, der ikke bør kunne bebrejde os, at vi have forsømt at værne om Selskabets Interesser, tillader vi os i al Ærbødighed at fremkomme med Andragende om, at det høje Justitsministerium, enten ved at udvirke en Kongelig Resolution, eller paa anden betryggende Maade, vil sikre os imod, at vi nogensinde kunne blive fortrængt fra det Terræn, Vesterbrogade 59, som Frederik V den 21. August 1751 af kongelig Gunst overdrog Selskabet i Fæste, og som det senere i 1812 erhvervede som Selvejendom.

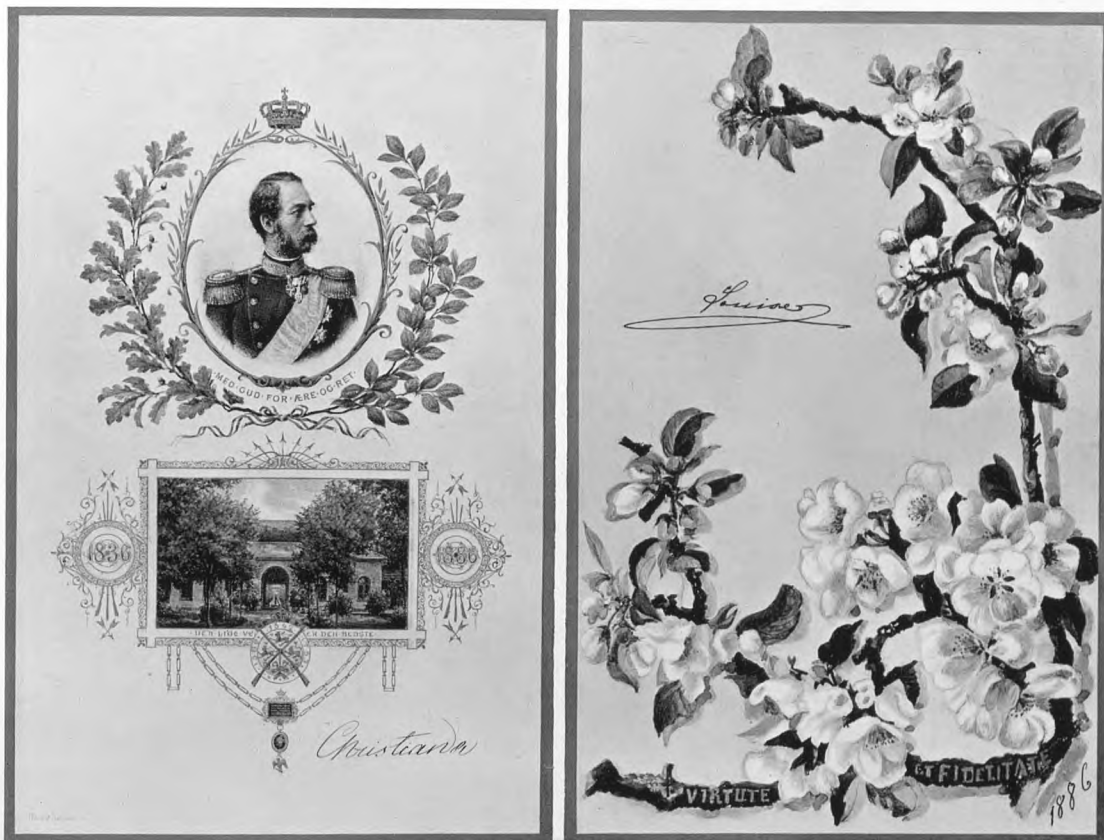
Til Støtte for dette Andragende tillade vi os ærbødigst at fremføre følgende:

I 136 Aar have vi altsaa holdt vore Skydeøvelser paa dette Sted. Vore Skiveskydninger omfatte kun 21 Onsdage fra Kl. 12 til 5 i Tidsrummet 1ste

Maj til 1ste Oktober, og der afholdes foruden disse kun en Kongefugleskydning en Gang aarlig om Sommeren og en Lystfugleskydning en Gang aarlig i Oktober.

Det vil deraf ses, at de med Skydningen forbundne saakaldte Ulemper for de Omboende i hvert Fald er meget begrænsede og umuligt kunne være videre generende.

Magistraten har bygget et Hospital lige overfor Tivoli, fra hvilket

Christian IX's og Dronning Louises Sider i Selskabets Broderbog, skænket af Christian IX.

Etablissement der kanoneres flere Gange daglig i Løbet af 4 à 5 Maaneder, ligesom der ved Fyrværkerifesterne knaldes uophørlig. Kan det taales, saa kan man vel ogsaa finde sig i Knaldene fra Skydebanen nogle faa Timer ad Gangen i nogle og tyve Dage om Aaret, saameget mere som de, der i Aarenes Løb ere flyttede ind i Skydebanens Nærhed, har været fuldstændig vidende om, at der dreves Skydning derude.

Magistraten omregulerer sine Gadeanlæg for at bevare Tivoli uforstyrret; burde man da ikke ogsaa kunne vente, at der tages noget Hensyn til et Selskab, der gaar flere hundrede Aar tilbage i Tiden, og som bestandig har udmærket sig, ikke blot ved broderlig Samdrægtighed, men ved en Loyalitet, der bestandig har staaet sin Prøve, saa at Konge og Kongehus stedse har

knyttet sig til det, ligesom det er bekendt, at mangt et lykkeligt Initiativ for Land og Folk er blevet født og baaret ud i Livet fra Selskabets Sammenkomster.

Er det da at undres, at vi ønske at forblive i Ro der og gjerne ville gjøre Alt, hvad der staar i vor Magt for at den eneste Anke, som ond Vilje kan opstille imod vor Skydning, nemlig den, at den er forbunden med Fare, kan vise sig fuldkommen grundløs.

I den Henseende agte vi nemlig at lade opføre en Skydemur, omfattende hele Terrænets Bredde, ca. 110 Alen. Denne dannes paa de to Sidepartier af lukkede Baggavle, 30 Alen høje, paa de Huse, som nu skulle opføres med Façade imod Istedgade og med en 25 Alen bred ubebygget Aabning. Denne Aabning lukke vi med en Skydemur paa ca. 30 Alens Højde, saaledes som medfølgende Skitse udviser.

Ved vore Fugleskydninger anbringes Fuglen paa Midtpartiet af denne Skydemur foran en overdækket Niche, hvori Kuglerne opfanges i en dertil anbragt Træmaske, bag hvilken er anbragt en Jordmasse, og bag denne er Muren endelig beklædt med et Jernpantser.

For at opfange mulige Ricochetkugler bygges der i en Afstand af 15 Alen fra hinanden tvende solide, 25 Alen høje grundmurede Fløje, hvis Fremspring er ca. 12 Alen fra Nichens Baggrund. Naar dertil endnu kommer, at intet Skud kan gjøres, hverken ved Skive- eller Fugleskydning, forinden Bøssen er anbragt paa et dertil konstrueret Anlægsstativ, hvorefter Fængelhætten først bliver paasat, saa vil det være umuligt, at nogen Kugle, selv ved Uagtsomhed, nogensinde skulde kunne komme udenfor disse efter vor Formening fuldstændig betryggende Sikkerhedsforanstaltninger.

Omkostningerne ved disse i Forbindelse med den nødvendige arkitektoniske Udsmykning af de omtalte 30 Alen høje Baggavle ville ialt andrage ca. 70.000 Kroner, en meget stor Udgift, som Selskabet imidlertid redebon paatager sig for at fjerne enhver somhelst Anledning til, at Myndighederne nogensinde skulde kunne bebrejde os Mangel paa Forsigtighed. Vi behøve vel ikke engang at tilføje, at der med Glæde vil blive givet vedkommende Autoriteter Lejlighed til personlig at overbevise sig om, at der i denne Retning intet forsømmes.

Kjøbenhavn den 10. Januar 1887.

Bestyrelsen for det kgl. kbhvske Skydeselskab og danske Broderskab.

Toxen Worm. H. P. Holst. J. Langgaard.

F. A. Lorck. H. A. Clausen. F. C. Møller. Th. Schmock.

F. A. Frandsen. W. Jermiin.«

Paa dette Andragende modtog Selskabet Svar fra Justitsministeriet af 23. April, saalydende:

»I Anledning af Bestyrelsens hertil indgivne Andragende af 10. Januar d. A. skal man med hoslagte Bilags Tilbagesendelse til behagelig Efterretning tjenstligst melde, at det efter den gældende Ret ikke kan formenes Skydeselskabet at udøve Skydevirksomhed paa den Selskabet tilhørende Ejendom Vesterbrogade Nr. 59 her i Staden, saalænge der drages Omsorg for, at det ved Mur eller paa anden Maade hindres, at Projektilerne gaar udenfor Ejendommens Terræn, men at der derimod ikke vil kunne gives Selskabet noget Tilsagn om, at det ingensinde vil blive fortrængt fra dets ovennævnte Ejendom.

J. Nelleman.«

Imidlertid var Grundstenen til Skydemuren allerede bleven nedlagt den 9. Marts ved en lille Festlighed. Kl. 4,14 begav Brødrene sig i Procession med Musik foran til Byggepladsen, i Spidsen gik Formanden (Grosserer *Toxen Worm*) med Arkitekt *Knudsen*, derpaa ældste Dommer *Langgaard* med Bygmester *J. G. Køhler*. Ankommen til Byggepladsen udtalte Formanden:

»Mine Brødre! To Gange tidligere har Selskabet ladet bygge herude, Hovedbygningen 1782 og Skydehuset 1828. Begge Gange gav Brødrene talrigt Møde ved Grundstenens Nedlæggelse for at manifestere deres Interesse for alt, hvad der er til Gavn for vort, os Alle saa dyrebare gamle danske Kompagni.

Da Bestyrelsen jo ved, med hvilken Iver og varm Interesse Brødrene ogsaa nu omfatte de nye Foranstaltninger, der træffes til Gavn for Selskabet, og hvoraf den nye Skydemur danner et af de væsentligste Led, har man troet at imødekomme et almindeligt Ønske, idet man sammenkaldte Brødrene til at overvære Grundstenens Nedlæggelse til denne Skydemur.

Mine Brødre! Vi have jo alle gjort tilstrækkelig Erfaring i Livet til absolut og fuldtud at maatte erkende, at et naadigt Forsyn vaager over os, og at ingen somhelst af vore Handlinger lykkes eller trives, uden at vi have dette Forsyns Velsignelse at takke derfor. Naar vi nu tvungne af Tidsomstændighederne ere nødsagede til, iblandt andet, at opføre denne kostbare Skydemur, for uhindret og i Fred at kunne fortsætte vort Samliv og vor Virksomhed herude, da ville vi ogsaa først og fremmest bede om Verdens store Bygmester, den almægtige Guds naadige Velsignelse til vort Foretagende, samt at han fremdeles vil holde sin velsignende og beskyttende Haand over vort gamle Broderskab, at det i de kommende Tider maa trives og trives godt og ingensinde maa mangle den Aand, der stedse har hersket iblandt os og været Brødrenes Ledestjerne: Frygte Gud, ære Kongen og elske Fædrelandet!

Derpaa skal jeg altsaa nu nedlægge Grundstenen; i denne Blykasse indeslutte vi for det første et paa Pergament skrevet Dokument, der lyder saaledes:

Aar 1887, den 9de Marts i Hans Majestæt Kong Christian IX's fireogtyvende Regeringsaar, blev denne Grundsten nedlagt under en Skydemur,

som det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab her lader opføre.

Paa dette Grundstykke har Selskabet øvet sin Virksomhed uforstyrret i 136 Aar, indtil Kjøbenhavns Udvidelse fremtvang Istedgadens Gjennemførelse tværs over Ejendommen, hvorfor denne Skydemurs Opførelse nu blev en Nødvendighed. Skydemuren bliver 112 Alen lang og 30 Alen høj.

Gud beskytte dette Foretagende!

Brødrenes Antal er i dette Øjeblik 265, deriblandt Hans Majestæt Kong Christian IX og Kongehusets samtlige Medlemmer.

Fuglekongen: Grosserer *Toxen-Worm*, R. af D. Dommerne: Etatsraad *H. P. Holst*, K., DM., Etatsraad *J. P. Langgaard*, R. af D., FM., Vekselmægler *F. A. Lorck*, R. af D., Etatsraad *H. A. Clausen*, K., DM. Inspektørerne: Partikulier *F. C. Møller*, Tømremester *Th. Schmock*, Tømremester *F. A. Frandsen*, Kaptajn, Stamhusbesidder *H. H. Jermiin*. Arkitekten: Bygningsinspektør *L. H. Knudsen*. Bygmesteren: Murermester *J. G. Køhler*.

Dernæst nedlægger vi Selskabets sidste Aarsberetning med Medlemsfortegnelsen og Lovene.

Endvidere af de gangbare Mønter en Tikrone, en Tokrone, en Enkrone, en Femogtyveøre, en Tiøre, en Femøre, en Toøre og en Enøre.

Og endelig et Eksemplar af hver af de københavnske Aviser fra idag.«

Formanden lagde derpaa Blykassen i Grundstenens Aabning; denne var lavet af Beton, og Grundstenen sænkedes da ned i det for den bestemte Leje i den paabegyndte Mur, hvorefter Formanden tilmurede Aabningen og sluttelig gav de tre Hammerslag i Navnet Gud Fader, Guds Søn og Gud Helligaanden.

Formanden sagde derefter: »Mine Brødre! Dermed er denne Grundsten nu nedlagt, og Brødrene ville vel nok yderligere føje hver en Sten til denne!«

Af den talrige Forsamling af Brødre murede de fleste hver sin Sten til, saa Aabningen i Muren blev fuldt tilmuret.

Formanden udbragte saa et Leve for Selskabets ophøjede Protektor, Hans Majestæt Kong Christian IX, der besvaredes med 9 Hurraraab og Fanfarer, og med Musiken i Spidsen begav man sig til Festsalen i Hovedbygningen for at afholde det sædvanlige Maanedsmøde.

Den 10. Maj 1887 var en ny Mærkedag for Selskabet, idet det da var 100 Aar siden, Hovedbygningen, hvis Grundsten var nedlagt i 1782, blev taget i Brug af Brødrene. Denne Hundredaarsdag fejrede Brødrene den 11. Maj ved en Festmiddag.

Skydemurens Opførelse fuldendtes i Løbet af Sommeren, saa den allerede kunde indvies til Brug ved Kongefugleskydningen den 18. August. Til denne Aarsfest mødte baade Kong Christian, Kong Georg og Kronprins Frederik samt Kong Christians to Brødre Prins Wilhelm og Prins Hans, og Skydningen

begyndte allerede Kl. 10. Fuglen var anbragt paa en Stang foran Skydemuren, og istedetfor at den tidligere havde siddet horizontalt paa Stangen, sad den nu lodret paa denne.

Resultatet af Skydningen blev, at Kong Georg ved Gartner *L. Jensens*

Brødrene paa Vej mod Fuglestangen foran Skydemuren.

Skud blev Aarets Fuglekonge. Da Dronning Louise den 7. September fyldte 70 Aar, indfandt Selskabets Bestyrelse med Kong Georg i Spidsen sig paa Amalienborg og overrakte hende en af H. P. Holst affattet Lykønskingsadresse indbundet i rødt Fløjl og sølvforgylt Beslag med Hendes Majestæts Navnetræk.

I Anledning af den kongelige Formands Fødselsdag den 24. December samme Aar var der atter Fest paa Skydebanen, arrangeret af Kongens Repræ-

sentant og fungerende Formand, græsk Generalkonsul *Julius Holmblad*. Ved Souper'en paa Slaget 12, da den 24. December oprandt, foredrog Kammer-sanger *Simonsen* en Sang af Dr. Bergsøe, komponeret af Kammersangeren, hvorefter H. P. Holst talte for Fødselsdagsbarnet. Sangen sluttede med følgende Vers:

»Du flagrende Tanke, tag Tonerne med
Paa Flugt over Sunde og Vande,
Og lad dem hist dale som Fuglesang ned,
Hvor Lauren og Pinjerne stande!
Da lytte han vil
Med Vemod dertil
Og længes mod Danmarks Strande.«

Aaret 1888 blev et særligt Jubilæumsaar. Den 10. Februar fejrede Prinsesse Alexandra af Wales sit 25 Aars Jubilæum som Medlem af Selskabet og hyl-dedes i den Anledning med et Lykønskningstelegram fra Broderskabet. Den 8. April fyldte Kong Christian 70 Aar og modtog den samlede Bestyrelse paa Amalienborg og fik overrakt en kalligraferet Adresse, og Brødrenes Fest i samme Anledning, der overværedes af saa mange Deltagere, som Salen kunde rumme, fandt Sted den 17. April.

Den 28. Juni fandt Aarsfesten Sted i Nærværelse af Kong Christian, Kronprinsen og Prinserne Hans, Valdemar og Wilhelm, medens Formanden Kong Georg var forhindret, men repræsenteredes af sin Generalkonsul Julius Holmblad.

Den 30. Oktober fejrede Kong Georg sit 25 Aars Regeringsjubilæum og modtog Brødrenes varmtføjte Lykønskninger pr. Telegram.

I Anledning af det danske Kongepars 25-aarige Regeringsjubilæum den 15. November 1888 havde Selskabet fattet den smukke Beslutning at skænke et Areal paa ca. 2000 Kvadratalen af dets Grund paa Vesterbro med det Formaal, at der opførtes et Børneasyl, som Brødrene anmodede Majestæterne om Tilladelse til at kalde »Kong Christian den Niendes og Dronning Louises Jubilæumsasyl«, hvilken Tilladelse beredvillig blev givet, og derved lagdes ved Skydeselskabets værdifulde Gave og de mange senere Tilskud Grunden til det Asyl i Valdemarsgade, der nu kan se tilbage paa mere end 40-aarig Virksomhed. Det er et af de smukkeste Udslag af Selskabets Interesse for social Forsorg, som vi senere nærmere vil omtale.

Den 20. Juli 1889 fejrede Selskabets ældste Medlem, Prinsesse Wilhelmine, Frederik VI's Datter, 70 Aars Dagen for sin Optagelse blandt Brødrene, og disse gav deres Lykønskning tilkende i et Telegram, hvorpaa der fra Prin-sessen paa Glücksborg indløb følgende Svar:

»Med rørt Hjerte modtager jeg i dette Øjeblik Deres Skrivelse. Hvor det rører mig sige ej Ord, at De og Deres værdige Selskab skenke mig en saadan Erindring. Herren velsigne Dem Alle derfor Alt her paa Jorden.

Hertuginde Wilhelmine af Holsteen, Glücksborg, Prinsesse af Danmark.«

Ved Aarsfesten den 16. August samme Aar var baade Kong Christian, Kong Georg, Kronprinsen, Prins Valdemar og Prins Hans tilstede, og her var den gamle Etatsraad og Digter H. P. Holst aktiv som Taler og Viseforfatter.

Ved Kongefugleskydningen den 13. August 1891 blev Kongens Broder, Prins *Hans*, Selskabets Fuglekonge ved Tømremester *Schmocks* Skud.

Under Kejserinde *Dagmars* Ophold paa Fredensborg det Aar indtraf 25 Aars Dagen for hendes Optagelse i Selskabet den 12. September, i hvilken Anledning Formanden og Bestyrelsen overrakte hende Selskabets Lykønskning og en pragtfuld Blomstergave forestillende en Skive af hvide Roser med Ringe af Violer og med Kejserindens Navnetræk.

Den 23. Oktober fyldte Digteren H. P. Holst sit 80. Aar, stadig aktiv som Dommer i Selskabet, som han havde tilhørt i næsten 50 Aar. Han var allerede bleven fejret paa sin 60-aarige Fødselsdag, da hans Marmorbuste blev opstillet i Skydehuset, og nu besluttede Bestyrelsen at hædre ham ved at lade hans Billede male til senere Indlemmelse i Nationalmuseet. Paa Fødselsdagen overbragte Prins Hans i Spidsen for Bestyrelsen den gamle Digter Selskabets Lykønskning og Tak for de mange Aars trofaste Arbejde for Broderskabet.

Den 26. Maj 1892 oprandt Kongeparrets Guldbryllupsdag, og hele Hovedstaden straaledede i Sommersol og Festpragt. Om Aftenen var der overalt Illumination, og den gamle Skydebane var ogsaa smukt dekoreret og illumineret. Selskabet havde besluttet i denne Anledning at tilvejebringe Midler til Opførelsen af det Jubilæums-Asyl, hvortil det i 1888 havde skænket Grunden. Medens der af Selskabets Kasse bevilgedes 10.000 Kr. til dette Formaal, foretoges der blandt Brødrene en frivillig Indsamling, der indbragte andre 20.000 Kr., saa Kongens Broder og Bestyrelsen paa Guldbryllupsdagen kunde vedlægge Selskabets Lykønskning en Gave paa 30.000 Kr.

Ved Kongefugleskydningen den 25. Juni 1892 var foruden Formanden, Prins Hans, baade Kong Christian, Kronprins Frederik, Prins Valdemar og Kejser Alexander III af Rusland tilstede, og samtlige fyrstelige Personer skød til Fuglen. Ved Frokosten udbragte Formanden Skaalen for Selskabets fyrstelige Gæster, og efter Afsyngelsen af en Sang til Kejseren, skreven af daværende cand. theol. *Christoffer Boeck* (1850—1931), bad Kejseren sin Svoger, Prins Valdemar, om at takke Broderskabet paa hans Vegne. Det blev sidste Gang, den russiske Selvhersker besøgte Skydeselskabet, hvor han ved sit charmerende Væsen havde vundet sig en stor Vennekreds.

Endnu en Gang i Aaret 1892 indtraf en Mindedag for to af Selskabets kongelige Medlemmer, nemlig Kong Georg og Dronning Olgas Sølvbryllup den 27. Oktober. I den Anledning sendte Selskabet det høje Sølvbrudepar en Lykønskingsadresse undertegnet af Aarets Fuglekonge, Højesteretssagfører *J. H. Bagger* (1841—1918), og samtlige Bestyrelsesmedlemmer, blandt hvis Navnetræk vi for sidste Gang ser H. P. Holsts. Kong Georg sendte Selskabet en personlig Takkeskrivelse, der slutter saaledes:

»... Med Ønsket om, at Held og Lykke fremdeles maa følge vort kjære ældgamle Broderskab, til hvilket vi føle os knyttede med Hengivenhedens faste Baand, forblive vi stedse Deres, Dem Alle hjerteligt hengivne

Georg.«

I 1893 var Kongefugleskydningen bleven udsat paa Grund af Kongens Rejse til Wiesbaden og England, og da saa Kongens Broder, Prins Wilhelm, døde den 5. September, blev der ingen Aarsfest det Aar. Højesteretssagfører Bagger fungerede saaledes i to Aar som Formand. Samme Aar mistede Broderskabet endnu et fremtrædende Medlem, idet H. P. Holst døde den 2. Juni.

Ved Kongefugleskydningen den 16. August 1894 afløste Grosserer *Hans Just* Højesteretssagfører Bagger som Fuglekonge. Af mindeværdige Begivenheder fra dette Aar kan nævnes, at vor nuværende Konge, Hans Majestæt *Christian X*, daværende Prins Christian, blev optaget i Selskabet. Kronprinsen havde meddelt Formanden, at han kunde ønske Prins Christian optaget i Selskabet og berammede Optagelsen til Mandag den 17. September Kl. 4 Eftm., i hvilken Anledning hele Bestyrelsen blev tilsagt til Møde paa Amalienborg. Der bliver saaledes ogsaa et 40-aarigt Jubilæum at fejre i 1934.

I samme Aar modnedes ogsaa Planerne om en haardt tiltrængt Udvidelse og Ombygning af Lokalerne, og da Grundene syd for Istedgade var bleven afhændet og havde indbragt 155.000 Kr., tog man fat paa Restaureringen. Ejendommens Tilliggende, som i 1812 udgjorde 94.006 Kvadratalen, var nu reduceret til omtrent Halvdelen, nemlig 48.975 Kvadratalen, endnu dog altsaa en meget anselig Grund i Betragtning af det tætbefolkede Kvarter, der efterhaanden var kommen til at omgive den gamle historiske Grund. Formanden, Grosserer *Hans Just*, tog sig energisk af Byggesagen, og der afholdtes adskillige ekstraordinære Generalforsamlinger, inden det den 31. Juli 1895 besluttedes at anvende 15.000 Kr. paa Ombygningen og 5000 til Montering af Skydehuset, men allerede Dagen efter bevilgede en ny Generalforsamling 124.000 Kr. til Forbedring af Hovedbygningen; samtidig nedsattes et Byggeudvalg paa 11 Medlemmer, deriblandt Borgmester, Konferensraad *H. N. Hansen*, Oberst *N. P. Jensen*, Grosserer *Hans Just* og Justitsraad, Prokurator *C. Torp*, mangeaarig Dommer i Selskabet. Den tekniske Ledelse af Arbejdet betroedes Bygmester *Alf. Ewers*, Udvalgets Formand var Dommer *Friis* og Arkitekten Professor *Ludvig Knudsen*. Ombygningen og Forbedringerne medførte dog ogsaa Udsigt til forøgede Indtægter, idet Værtens Afgift straks forhøjedes fra 5800 Kr. til 11.000 Kr. aarlig »dog at der tillige indrettes Staldrum til en Hest«, som der tilføjes i Overenskomsten. Staldrum til en Hest er nemlig Betingelse for Gæstgiverborgerskab.

Allerede i Oktober 1895 paabegyndtes Arbejderne og trods Vinter og andre Vanskeligheder naaede man at faa dem færdige til Aflevering den 11. Maj 1896. Man havde været nødt til at nedrive hele Sidefløjen ud mod

Vesterbrogade, men den blev genopført og sammenbygget med Hovedbygningen, saaledes at den atter fremtraadte i samme Skikkelse, som hele Komplexet havde haft i mere end 100 Aar. Ind mod Haven blev tilføjet en Sidebygning med Plads til en mindre Sal.

Skydehuset blev ogsaa udvidet med to Sidebygninger, den sidste saa sent som i 1930, saaledes at det nu fremtræder som vist paa Planen S. 365.

I det hele taget skete Ombygningen og Udvidelsen saa nænsomt som muligt, saa Lokalerne bevarede deres gammeldags fornemme Præg.

Den kongelige Skydebane.

Skydebanens ejendommeligste og rigeste Udstyr er dens enestaaende Samling af malede Skiver, der i et Antal af 1624 smykker alle Lokalerne. Før Ombygningen var mange af dem magasinerede paa Grund af Pladsmangel, og derved er adskillige bleven beskadigede eller ødelagte. Efter Ombygningen paatog Boghandler *C. Reitzel* og Kancelliraad *Lange* sig at ordne dem og anbringe dem efter et vist System. Desværre er Rækken af Fuglekongeskiver ikke fuldstændig, idet der fra 1756 til 1774 mangler 10 og fra 1775 til Nutiden mangler 5, deraf 4 fra det 18. Aarh. og 1 fra 1801.

De mange Hundrede Skiver, der er givet af længst henfarne Brødre, smykker nu Hovedbygningens Vægge. Dog har man i Festsalen anbragt Skiver med berømte Navne som *I. P. E. Hartmann*, *H. P. Holst*, *Oehenschläger*, *Knud Lyne Rahbek*, *Thorvaldsen* og *Anders Sandøe Ørsted* o. m. fl.

Billederne af alle danske Konger ligefra *Christian III*, der har været Brødre i Selskabet, er samlede i den saakaldte »Kongesal«, og *Christian VIII's* monumentale Ur pryder endnu en af de smukke Saloner.

Saaledes er nu »Den kongelige Skydebane«, der ligger som en Oase i Forretningskvarteret, til Dels et Museum, der allerede ved sin Skivesamling er en historisk Seværdighed.

Ved Festen den 16. April 1895 i Anledning af Kongens Fødselsdag var Kronprins Frederik, Prins Hans og Prins Christian tilstede; det var første Gang, den unge Prins var Gæst blandt Brødrene paa Skydebanen.

Den 1. Maj 1896 blev den siamesiske Kronprins *Chira* optaget i Selskabet og gav samme Dag malet Skive. Den 13. samme Maaned blev de nye Lokaler taget i Brug ved den ugentlige Skiveskydning. I Dagens Anledning blev der afsunget en Sang »Velkommen i den nye Sal«, hvori det bl. a. hedder:

»Da sidst vi sad herude, Humøret det slog klik,
Vi sad saa smaat og skæved til hverandre,
Vi vidste, hvad vi havde, men ikke hvad vi fik;
Det faldt lidt tungt, da hjem vi skulde vandre,
Det Hus, den gamle Sal, hvor vore Fædre gik,
Det skulde nu falde – det var et Hjertestik,
Det var, som om de holdt paa os i dette Øjeblik.
Og dog – det var til Broderskabets Ære.«

Den 20. August samme Aar afholdt Selskabet Kongefugleskydning, der tillige formede sig som en Jubilæumsfest for Kong Christian, der for 60 Aar siden var bleven optaget som Medlem af Broderskabet. Festen overværedes af Kongehusets tre Generationer, Kong Christian, Kronprins Frederik og Prins Christian samt Prinserne Valdemar og Hans.

Selskabets Formand, Professor juris *Henning Matzen* (1840–1910), holdt Festtalen til den kongelige Jubilar og overrakte ham og Kronprinsen et i Dagens Anledning udarbejdet Festskrift med en Skildring af Festen den 4. August 1836, da Jubilaren indtraadte i Brødrenes Kreds, og samtidig meddelte Formanden, at Brødrene havde ment, at de vilde glæde Majestæten allermest ved en yderligere Gave til det Jubilæums-Asyl, der bærer Kongens og Dronningens Navne, hvorfor han overrakte Jubilaren en blandt Brødrene indsamlet Sum paa 10.000 Kr. til dette Formaal. Formanden sluttede sin Tale med følgende Ord:

»Vi er et Aarhundreder gammelt Selskab, et lille Stykke Danmarks-historie; men vil man spørge, hvorledes det er lykkedes os at opnaa en saadan Alder og dog føle Foryngelsens og Fornyelsens Kilde virke kraftig iblandt os, saa vil jeg svare, at den fælles Kærlighed til Kongen, som omslutter os alle, ogsaa forener os i en saadan indbyrdes Forbindelse, at vi med Sandhed tør kalde os et dansk Broderskab. Og dette Brodersind, som vi alle nærer, har baaret os uden om Skær, paa hvilke andre Selskaber lettelig vilde være strandet.«

Ved Kongefugleskydningen den 11. August 1898 maatte Brødrene for første Gang i en lang Aarrække savne Kong Christian, der paa Grund af

Dronning Louises Sygdom ikke var tilstede. Derimod deltog baade Kronprins Frederik, Prins Christian, Kong Georg og Prins Hans. Det var første Gang, Hellenernes Konge besøgte Selskabet efter Krigen mod Tyrkiet, og i det Leve, Dommeren, Grosserer Toxen Worm, udbragte for Majestæten, omtalte han den Sympati, Danmark havde vist Grækenland og dets Kongepar under Krigen. Kong Georg udtalte sin Tak til Broderskabet og til hele det danske Folk for deres varme Interesse og Deltagelse for Grækenlands Sag i Konflikten med Tyrkiet. Til det danske Kongepar afsendte Selskabet Hyldest-telegrammer og modtog som Svar fra Kong Christian følgende Telegram:

»Jeg takker Bestyrelsen hjerteligst for Meddelelsen om, at Broderskabet i Dag, uagtet min Udebliven fra Festen, har mindedes mig med uforandret Hengivenhed som tilforn, der altid var mig til oprigtig Glæde og Opmuntring. Jeg sender Brødrene en varm Hilsen fra deres gamle Broder

Christian R.«

Fra Dronningen indløb følgende Svar:

»Min inderligste Tak, at Broderskabet har tænkt paa mig som ogsaa for dets gode Ønsker.

Dronning Louise.«

Dette blev Dronningens sidste Hilsen til Selskabet. Den 29. September afgik Hendes Majestæt ved Døden.

I Aarsberetningen for 1898 hedder det bl. a.:

»Den 14. Oktober 1853 var der Fest i vort gamle Broderskab: Hendes Kgl. Højhed Prinsesse Louise til Danmark blev optaget som Medlem.

Den 14. Oktober 1898 var der Sorg i vort Fædreland: Hendes Majestæt Dronning Louise til Danmark førtes fra Bernstorf til det sidste Hvilested i Roskilde Domkirke.

Broderskabet lagde en Sølvkrans paa Dronningens Kiste, ikke alene i taknemmelig Erkendelse af den Hengivenhed, hvormed Hds. Majestæt ved alle Lejligheder og ikke mindst som Formand i 1877 hædrede vort gamle Selskab, men tillige med dybfølt Taknemmelighed for, hvad Hds. Majestæt var for Land og Folk.«

Ved Kongefugleskydningen i 1898 var Oberst *N. P. Jensen* (1830—1918) bleven Selskabets Formand, en kraftfuld Personlighed, meget anset som Officer og Militærforfatter, stærkt politisk interesseret. Som krigshistorisk Forfatter, Foredragsholder og Agitator nød Oberst *N. P. Jensen* stor Anseelse. Han har indenfor Broderskabet sat sig et værdifuldt Minde som Forfatter af »Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskabs Historie« (København 1901). Han kom til at fungere i to Aar, idet der i 1899 ikke afholdtes nogen Kongefugleskydning paa Grund af Landesorgen, veltalende og repræsentativ var han en ypperlig Leder af Broderskabet.

Selvom Kongefugleskydningen bortfaldt, fejrede Selskabet dog Kongens Fødselsdag, som det forlængst var bleven Tradition, ved Afholdelse af en Festmiddag, der fandt Sted den 13. April 1899. Medens Kronprinsen ellers plejede at repræsentere Kongehuset ved saadanne Lejligheder, forhindrede denne Gang Landesorgen de kongeliges Tilstedeværelse.

Denne »Kongemiddag« blev mindeværdig for Selskabet og dets Tilnytning til Kongehuset, idet Broderskabet modtog en kostbar Gave, et »Kongebæger« skænket af Hofjuvelererne A. & F. Dragsted, af hvilke *Alfred Dragsted* (1856—1918) var Medlem af Selskabet. Denne Pokal, der er et Pragtstykke af Kunsthåndværk, blev omtalt i »Tidsskrift for Kunstindustri« samme Aar og beskrives saaledes:

»Bægeret er 17 Tommer højt foruden Fodstykke, udført af drevet Sølv, delvis forgyldt og delvis oksyderet, det hele i rig Renæssancestil, komponeret efter de bedste Forbilleder. Bægeret er udført »til Minde om Kong Christian IX, Dronning Louise og deres Slægt,« hvilket er indgraveret i den Rand, der gaar rundt om Bægeret over Fodstykket. Over denne løber en Frise bestaaende af Medailloner, udførte i Elfenben. Disse Medailloner indeholder Portrætter, to og to, af Kongen og Dronningen, Kronprinsen og Kronprinsessen, Kong Georg og Dronning Olga, Hertugen af Cumberland og Hertuginde Thyra, Prins Valdemar og Prinsesse Marie, Kejser Alexander af Rusland og Kejserinde Dagmar samt Kong Edward af England og Dronning Alexandra.

Paa Foden ses Skydeselskabets Vaaben i Sølv og Emaillé, og forøvrigt straalers hele Bægeret af glinsende, forskelligfarvede Ædelstene, Lapis lazuli, Ametyster, Topaser, Rubiner og Safirer, Berul samt hvide og blaa Perler. Hele dette Pragtstykke er af blændende Virkning og har en Værdi af 10.000 Kroner.«

Angaaende Gavens Anvendelse havde Giverne tilføjet følgende Bestemmelse: »Denne Pokal er bestemt til ved passende Lejligheder at smykke Festbordet, særlig naar Hans Majestæt Kongen eller et Medlem af det danske Kongehus hædrer Selskabet med sin Nærværelse. Skulde »Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab« nogensinde opløses eller forandre Karakter, saaledes at Pokalen ikke vil kunne benyttes efter sin Bestemmelse, da maa den ingensinde være Genstand for Salg eller Afhændelse, men skal den da overgaa til Staten til Indlemmelse i et Museum.

Vi ønske at overdrage denne vor Gave til Selskabet paa Hans Majestæt Kong Christian den Niendes 81-aarige Fødselsdag, saaledes at den ved den i samme Anledning afholdte Fest for første Gang vil kunne bruges efter sin Bestemmelse.

Kjøbenhavn, den 8. April 1899.

(sig.) Alfred Dragsted. (sig.) Frants Dragsted.«

Imidlertid kunde Givernes Ønske om at tage Pokalen i Brug ved denne Kongemiddag ikke fuldt ske Fyldest, saasom ingen af Kongehusets Medlemmer var tilstede. Gaven fik dog ikke desmindre den festlige Modtagelse, der var den værdig. Efterat den var afleveret den 13. April Kl. 5 Eftermiddag, blev den opstillet i Onsdagsstuen. Da Brødrene var samlede, begav de sig paa Formandens Anmodning ind i dette Lokale tilligemed Brødrene Dragsted, der var Selskabets Æresgæster.

Formanden indledede Festen med at bringe en Hilsen fra Kronprinsen, der beklagede, at han og Kongehusets øvrige Medlemmer ikke havde kunnet modtage Selskabets Indbydelse paa Grund af Sorgen for Dronning Louise.

Derefter meddelte Formanden, at d'Hrr. Dragsted havde skænket det udstillede Kongebæger til Minde om »Kong Christian IX, Dronning Louise og deres Slægt«. Bestyrelsen havde paa Selskabets Vegne bragt Giverne en hjertelig Tak for den smukke og kostbare Gave, og Formanden følte sig overbevist om, at de tilstedeværende Brødre vilde give denne Tak deres varme Tilslutning. Bestyrelsen var paa Selskabets Vegne gaaet ind paa den af Giverne stillede Betingelse. Men i den skriftlige Erklæring, den havde afgivet herom, havde den samtidig udtalt, at den havde den faste Tro, at som Selskabet havde haft en Fortid, der strakte sig gennem Aarhundreder, saaledes vilde det ogsaa have en lang Fremtid. Denne Tro var yderligere bestyrket ved Kongebægeret, thi det modtages med samme Tanke, hvormed det var skænket: Til Minde om en lys og lykkelig Tid i Selskabets Historie. Derfor skal det for os staa som et synligt Tegn paa, at den Kærlighed til Kongen og Kongehuset, der har været Selskabets bedste Værn gennem de skiftende Tider, endnu lever blandt Brødrene, og det skal mane vore Arvtagere om at blive Traditionen og Minderne tro, saa at de bygge Fremtidens Hus paa Fortidens Grund. —

Efter at Formanden derpaa havde erklæret, at Kongebægeret nu var modtaget som Selskabets Ejendom paa den af Giverne stillede Betingelse, blev det paa hans Opfordring af Selskabets første Dommer, Justitsraad Friis, baaret op i Festsalen og stillet paa den Plads, det fremtidig skulde have ved festlige Sammenkomster. Brødrene fulgte efter i Procession.

Ved Bordet holdt Formanden Festtalen for Kongen og talte derefter for Kongehuset, for Æresgæsterne, d'Hrr. A. og F. Dragsted, og tilsidst for Fædrelandet.

Først da Broderskabet den 16. April 1900 fejrede vor Konges 82-aarige Fødselsdag, var ikke alene Kronprinsen, Prins Christian og Prins Hans, men ogsaa Prins Edward af Wales tilstede, og her fik Kongepokalen sin egentlige Indvielse. I Festen deltog 170 Brødre og Gæster. Formanden talte for vor Konge, hvilken Tale besvaredes af Kronprinsen. Derefter talte Formanden paa Engelsk for Prinsen af Wales, hvem nu Kronprinsen proponerede som Medlem af Selskabet, hvorefter Prinsen takkede og udtalte sin Glæde over

at være bleven indført i det gamle danske Selskab, »der i sin Midte tæller Repræsentanter for alt det bedste i Landet«. Han udbragte derefter et Leve for Broderskabet.

Den 16. August 1900 afholdt Selskabet atter Kongefugleskydning i Overværelse af Prinserne Christian, Hans og Valdemar. Skydningen gav som Resultat, at Pladen blev nedskudt for Prins Christian af Partikulier *V. Piper*.

Oberst N. P. Jensen, der havde været Fuglekonge i to Aar, overgav ved Bordet sine Insignier til Hans Kongelige Højhed Prins Christian, i hvis Formandstid Aarhundredskiftet faldt.

★

Vi har i denne kortfattede Oversigt søgt at give et Billede af Broderskabets Liv og Udvikling i det 19. Aarhundrede, og vi saa, hvorledes det støt og rolig fortsatte og hævdede sine aarhundredgamle Traditioner trods den nye Tids rivende Udvikling, der ikke altid udmærker sig ved Sans for og Forstaaelse af det Overleverede. I numerisk Henseende har Broderskabet holdt sig stabilt Aarhundredet igennem og gik ud af samme med 258 Medlemmer, hvoraf Kong Christian var det ældste.

Siden 1886, da Kong Christian IX skænkede Selskabet den nye Broderbog, foretages Indførelsen af nye Medlemmer med stor Omhu i den, saa man her har et fast Grundlag for en Medlemsstatistik. Der føres imidlertid ved Siden af denne ogsaa en anden Protokol, nemlig »Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskabs Ære Tegns Protokol« fra 1779, da Ærestegnet indstiftedes. Denne Protokol indeholder en Fortegnelse over alle de Brødre, der var i Live den 29. Januar 1779 og er bleven ført op til Nutiden med alle de senere optagne. Den er mere udførlig end den gamle Broderbog, idet den giver Brødrenes biografiske Data, Fødested og Fødselsdag, Livsstilling, Dagen for Optagelse og Sølvgivning og Embedsvirksomhed i Broderskabet. Enhver Broder, der er bleven indført i denne Protokol, har faaet et Løbenummer, men disse Numre springer regelmæssig fra 1099 til 2000, fra 2099 til 3000 og saaledes videre, saa at man i Juni 1873 var naaet til 5058 — før man blev opmærksom paa denne kuriøse Tællemaade og gav sig til at revidere Tallene med det Resultat, at No. 5058 maatte reduceres til 1470, hvorefter den i Aaret 1900 sidst optagne Broder fik No. 1778. Heraf falder paa det 19. Aarh., naar man fraregner kongelige og fyrstelige Personer, et samlet Tal paa 1240 med et gennemsnitlig aarligt Antal af 250. De sidste Aartier af Aarhundredet viser et noget større Tal, saaledes i 1894 264.

KAPITEL VII

DET 20. AARHUNDREDE

 Den første Kongefugleskydning i det ny Aarhundrede, der afholdtes den 21. August 1901, er ikke blot kendetegnet ved, at vor nuværende Konge var Selskabets Formand, og at baade hans Bedstefader og Fader var tilstede ved Festen, men ogsaa derved at det just den 20. August var 150 Aar siden, Frederik V ved at konfirmere Selskabets Vedtægter og meddele det Privilegium paa Skydebanens Grund gav det en sikker Basis.

I Talen for Kong Christian IX, der her var tilstede første Gang efter Dronningens Død, gav Prins Christian en Oversigt over Selskabets trange Tider fra Midten af det 17. til Midten af det 18. Aarhundrede og viste, at Frederik V ved at give Broderskabet nye og gode Eksistensmuligheder i væsentlig Grad havde bidraget til dets Trivsel og Velfærd og derfor maa betragtes som Selskabets uforglemmelige Velgører. Prinsen udtalte sin Glæde over alle de senere Kongers Sympati for Selskabet og over, at Kong Christian IX var tilstede ved denne Fest og forsikrede ham, at Brødrene altid vilde være ham en trofast Æresvagt.

Hans Majestæt tog nu Ordet og takkede, bevæget ved Omtalen af Grunden til at han de sidste 3 Aar ikke havde været sammen med Brødrene. Han rettede ogsaa en Tak til Hofjuvelerer A. Dragsted for det prægtige Kongebæger, han og hans Broder havde skænket Selskabet, og indviede Pokalen ved en Skaal for Broderskabet og dets Fremtid.

Paa denne festlige og smukke Maade indleddedes det nye Aarhundrede i det gamle Selskab.

Af interessante Begivenheder i de følgende Aar kan nævnes Festen for Kong *Edward VII* den 6. Maj 1903. Tre Aar iforvejen var han som Prins af Wales bleven optaget i Broderskabet, og nu ønskede han at være Sølv giver. Da han ikke selv kunde være tilstede, fungerede den herværende britiske Gesandt, Sir *Edward Goschen*, paa hans Vegne. Festen havde samlet 170 Deltagere, og efter at Formanden, Konsul *Carl Lund*, havde talt baade for den danske og den britiske Majestæt, holdt den britiske Gesandt en aandfuld Tale paa sin Konges Vegne, hvori han beklagede dennes Fraværelse, hvorved

Selskabet gik Glip af en af »those charming speeches in which he excels and to which it is always a pleasure and a privilege to listen«. Han udbragte Selskabets Skaal med disse Ord: »Gentlemen, I drink in His Majesty's name, to your ancient and illustrious guild, of which it is His Majesty's pride and pleasure to be a Brother!«

Dernæst talte Formanden for Dronning Alexandra, hvilken Skaal Sir Edward ogsaa besvarede, idet han fremhævede Dronning Alexandra som »The connecting link between the two nations«.

Den 15. November 1903 var det 40 Aar siden, Kong Christian besteg Tronen, og Selskabet havde i den Anledning ønsket at markere Dagen ved en Fest, men Kongen havde beskedent afslaaet en saadan Hyldest. Man besluttede da at fejre Begivenheden paa en anden Maade, nemlig ved at tilvejebringe et Portrætmaleri af den gamle Monark, hvorefter det overdroges Maleren *Frants Henningsen* at udføre Billedet.

Ved Kongefugleskydningen den 21. September 1905 var baade den danske og den græske Konge tilstede foruden Kronprinsen og Prins Hans samt flere Ministre og andre højtstaaende Embedsmænd. Ved denne Lejlighed afsløredes i Onsdagsstuen det legemstore Billede af Kong Christian, der var malet til Minde om 40 Aars Jubilæet paa Tronen. Ved Bordet talte Kong Christian, idet han takkede Brødrene for snart 70 Aars Venskab og ønskede, at hans Efterkommere maatte opleve den samme Kærlighed og Hengivenhed, som han havde haft saa utallige Beviser paa fra Brødrenes Side.

Det blev Kong Christians sidste Ord til Selskabet, hvor han mere end to Menneskealdre havde færdedes og var glad ved at komme, lige til han var fyldt 87 Aar.

Den 11. Oktober samme Aar havde Skydebanen Besøg af Kongen, Dronning Alexandra og Kejserinde Dagmar, der kom for at se det store Billede af Kongen, der nu var bleven anbragt paa sin Plads i Festsalen i dekorative Omgivelser af grønne Planter. Derefter besaa de kongelige Herskaber Skydebanens øvrige Lokaler og drak Te med Bestyrelsen i Havesalen.

Den 29. Januar 1906 afgik Kong Christian ved Døden, efter at han i næsten 70 Aar havde tilhørt Broderskabet. Det blev derfor et stille Aar uden Kongefugleskydning. Efter Generalforsamlingen den 2. Maj samledes Brødrene i Onsdagsstuen, og her holdt Formanden, cand. polyt. *J. Howitz*, en Mindetale over Kong Christian, hvori det bl. a. hedder: »Her færdedes Hans Majestæt ikke som den naadige Fyrste, ikke som den nedladende Regent, men som en Ven mellem Venner, som en Broder mellem Brødre. Det var et usynligt Broderbaand, som forbandt ham med vort gamle Selskab, og det var hans uselviske, dybe og inderlige Fædrelandskærlighed. Bevidstheden om, at han paa dette Punkt hos Brødrene fandt forstaaende Sjæle, Hjerter der slog i Takt med hans, det var det Broderbaand, der knyttede ham fast til vort Broderskab, det der gjorde, at Hans Majestæt — som han saa ofte

har udtalt — befandt sig som hjemme mellem Brødrene og sjældent savnedes ved vor store aarlige Fest.«

Først den 12. September 1907 fandt den næste Kongefugleskydning Sted, hvor Kong *Frederik VIII* første Gang var tilstede efter sin Tronbestigelse. Ogsaa Kong Georg, Kronprins Christian og Prins Hans deltog i denne Aarsfest. For Skaalen for Kongehuset takkede Kronprinsen, der udtalte, at han, baade i det Aar han var Formand og ved mange tvangfri Sammenkomster med Brødrene havde tilbragt fornøjelige Timer paa Skydebanen.

Dette Aars Fuglekonge blev Lensgreve, daværende Udenrigsminister *Frederik Raben-Levetzau* (1850-1933). Ved næste Aars Kongefugleskydning den 3. September 1908 var alle de kongelige Medlemmer af Broderskabet tilstede og næsten alle Ministrene. Formanden, der den Dag afgik, skænkede Selskabet et værdifuldt Minde bestaaende af to Sølvallerkener »som Tegn paa al den Venlighed og Elskværdighed, jeg har mødt i Selskabet«, som Ledsageskrivelsen udtaler. Disse Tallerkener er bestemt til at bruges ved Kongefugleskydningen af Kongen, og ellers ved alle andre Møder af Fuglekongen. Ved denne Kongefugleskydning faldt Pladen for Hs. Majestæt Kongen ved Direktør *A. V. Krarups* Skud, og Kong *Frederik* blev saaledes Aarets Fuglekonge.

Den 10. Februar 1909 afholdt Selskabet en Sammenkomst med Damer. Deltagernes Antal var 150, og Aftenen indlededes med et Foredrag af Oberst *N. P. Jensen* om Københavns Forsvar i 1659. To Aar efter, den 10. Februar 1911, afholdtes paany selskabelig Sammenkomst med Damer, ved hvilken Lejlighed kgl. Kammersanger *Peter Cornelius*, der var optaget Aaret iforvejen, sang nogle Sange.

Aaret 1911 var et Jubilæumsaar for Selskabets ældste Medlem, Hans Majestæt Kongen, der blev optaget den 10. Oktober 1861. Paa selve Jubilæumsdagen gav 150 Brødre Møde Kl. 6 til en Festmiddag, der overværedes af Kongeparret, Kong Georg og Kronprinseparret med Følge. Aarets Fuglekonge, kgl. Hofjuvelerer *Alf. Dragsted*, holdt Talen til Jubilaren, hvorefter

Sølvgiverens Skive bringes fra Skydehuset til Festsalen.

han overrakte Kongen og Dronningen en i Dagens Anledning præget Mindemedaille i Guld. Kongen erindrede i sin Takketale om den Dag, han af sin Fader var bleven indført i Selskabet, og om hvorledes han selv havde indført sin Søn Kronprinsen, fordi han højagtede og værdsatte det fornemme gamle Selskab, for hvis Fremtid og Trivsel han nu udbragte et Leve.

Den sidste Hilsen, Selskabet modtog fra Kong Frederik, var et Telegram fra Nice af 3. Maj 1912 som Svar paa en Hilsen fra Broderskabet, der afholdt Aarets første Skydedag den 1. Maj.

Den 14. Maj afgik Kongen ved Døden, og Dagen efter afholdtes et Bestyrelsesmøde, ved hvilken Lejlighed Formanden holdt en bevæget Mindetale over den elskede Konge, Selskabets trofaste Ven. De ugentlige Onsdagsskydninger blev nu udsatte til den 29. Maj. Der afholdtes selvfølgelig heller ingen Kongefugleskydning, ligesom ogsaa Festligheden i Anledning af Kong Christian X's Fødselsdag den 26. September bortfaldt.

Aaret 1913 berøvede atter Selskabet en af sine kære kongelige Brødre, idet Kong Georg af Grækenland dræbtes paa Gaden i Saloniki den 18. Marts. I den Anledning aflystes et til den 9. April berammet Møde, og der sendtes en Kondolenceskrivelse til Enkedronning Olga, ligesom Selskabet lod en Sølvbøgegren som en Hilsen fra Danmark henlægge paa Kongens Baare.

Den første Skydedag, den 7. Maj, var Københavns Magistrat Selskabets Gæster, og saaledes knyttedes paany nogle af de Baand, der i gamle Dage forbandt Hovedstadens Øvrighed og »Det danske Compagni«.

Den 11. September 1913 holdtes Aarsfesten, den første, ved hvilken Kong Christian X var tilstede efter sin Tronbestigelse, og Kl. 12 ankom ogsaa Dronningen. I sin Tale til Majestæten sagde Formanden, Hofjuvelerer Alf. Dragsted, bl. a.: ». . Vi bygger vort Haab paa det, der altid har været Grundpillen i det danske Compagni, som i vort gamle Fædreland, paa Kongen og Kongehuset, og vi ved, at vi i Deres Majestæt har en naadig Broder og Ven . . .«. Formanden udtalte ogsaa bevægede Mindeord om Kong Frederik VIII og Kong Georg.

Paa den første Skydedag i 1914 gav Dronningen Sølv. Hun var ved Bordet repræsenteret af sin Kabinetssekretær *C. P. M. Hansen*. Onsdagsskydningerne fortsattes regelmæssig, indtil Krigen brød ud, og allerede den 2. August tilstillede Bestyrelsen Medlemmerne Meddelelse om, at alle Sammenkomster indtil videre var aflyste, ligesom selvfølgelig Kongefugleskydningen ogsaa bortfaldt det Aar.

I 1915 afholdtes atter Aarsfest, hvor Kongen var tilstede. Iøvrigt fortsatte Selskabet sin Virksomhed, dog under ret stilfærdige Former, indtil en Generalforsamlingsbeslutning den 24. April 1917 standsede Onsdagsskydningen for hele Aaret. Man fandt det rigtigst under den herskende Dyrtyd og Vareknaphed at indføre Besparelse paa dette Omraade samt indskrænke Onsdags-Middagene til ganske borgerlige Maaltider. Ganske vist blev det

Fra Fuglekongeskydningen den 4. September 1930.

Standpladsen under Kongefugleskydningen den 4. September 1930.

ved denne Lejlighed fremhævet, at man under tidligere Krigsperioder, hvor Danmark selv havde været i Krig, saaledes som fra 1801-08 og fra 1848-50 havde opretholdt den ugentlige Skydning, som Lovene paabyder, men Forslaget om nu at indstille den blev vedtaget med stor Majoritet. Der afholdtes dog baade Kongefugleskydning og Lystfugleskydning i 1917, og fra næste Aar genoptoges den ugentlige Skydning, som ikke senere har været afbrudt. Ved Kongefugleskydningen den 24. September 1919 fejredes Kong Christian

Procession ved Kongefugleskydningen 3. September 1931.

som 25-aarig Jubilar i Selskabet og fik ligesom Dronningen overrakt en Erindringsmedaille i Guld.

Da »Sønderjysk Fond« blev stiftet, foranstaltede Brødrene straks en Indsamling, der indbragte 34.000 Kr., til hvilken Sum Generalforsamlingen af 24. Februar bevilgede at føje 10.000 Kr. af Selskabets Kasse.

Ved Kongefugleskydningen den 8. September 1922 blev Kronprins *Frederik* optaget i Selskabet og budt velkommen af Formanden, Apoteker, Docent *Nicolaj Bjerre*.

Aaret 1923 indledes med en Generalforsamling, der vedtog at oprette et Legat paa 20.000 Kr. under Navnet »Kong Christian X's og Dronning Alexandrines Sølvbryllupslegat til Minde om den 26. April«. Beløbet skulde tages af Selskabets Formue, og Renterne uddeles til trængende Brødre og disses Efterladte hvert Aars 26. April, første Gang i 1923.

Sommersæsonens Begyndelse fik en særlig festlig Indvielse, idet Kronprinsen paa Aarets første Skydedag den 2. Maj gav malet Skive. En talrig Skare Brødre havde givet Møde, og et stort Antal Gæster, samtlige Medlemmer af Ministeriet Neergaard og Hovedstadens højeste militære og civile Embedsmænd var indbudt.

I 1926 holdtes ingen Kongefugleskydning paa Grund af Landesorgen over Enkedronning Louise, der siden 1870 havde været Medlem af Broder-

Kong Christian og Kronprins Frederik betragter med Interesse Aage Langeland-Mathiesens righoldige Fotografisamling.

skabet. Ved Generalforsamlingen den 21. April holdt Formanden, Overretssagfører *Poul Torp*, Mindetale over Enkedronningen.

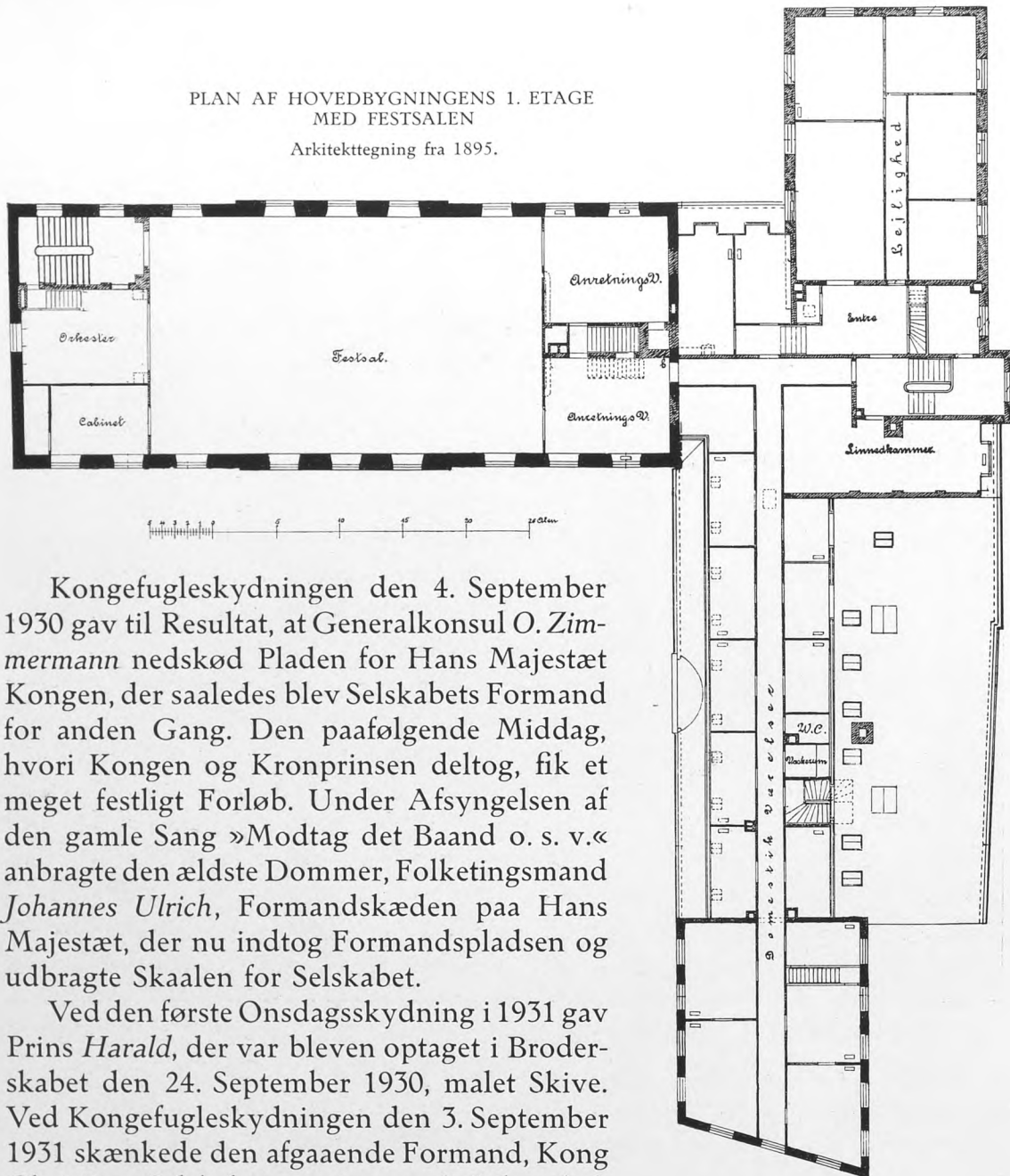
I 1927 oprettedes atter et Sølvbryllupslegat, der bestyres af Broderskabet, idet Aarets Formand, Grosserer *Poul Just*, stiftede »Ingeborg og Poul Justs Sølvbryllupslegat under Det Kongelige Københavnske Skydeselskab og danske Broderskab« paa 10.000 Kr., hvis Renter fortrinsvis skal tilfalde trængende Enker efter eller Døtre af Brødre i Selskabet.

Ved Kongefugleskydningen den 6. September 1928 foreslog Kongen Prins *Knud* til Optagelse i Broderskabet, hvilket Forslag modtoges med Jubel.

Samme Aar mistede Selskabet sit ældste Medlem, Enkekejserinde *Dagmar*, der var optaget i 1866. Da det var bleven officielt tilkendegivet, at Kejserindens Bisættelse skulde foregaa under fuldstændig private Former, vedtog Bestyrelsen, at Broderskabet kun skulde sende en Krans med grønne signerede Baand.

PLAN AF HOVEDBYGNINGENS 1. ETAGE
MED FESTSALEN

Arkitekttegning fra 1895.

Kongefugleskydningen den 4. September 1930 gav til Resultat, at Generalkonsul *O. Zimmermann* nedskød Pladen for Hans Majestæt Kongen, der saaledes blev Selskabets Formand for anden Gang. Den paafølgende Middag, hvori Kongen og Kronprinsen deltog, fik et meget festligt Forløb. Under Afsyngelsen af den gamle Sang »Modtag det Baand o. s. v.« anbragte den ældste Dommer, Folketingsmand *Johannes Ulrich*, Formandskæden paa Hans Majestæt, der nu indtog Formandspladsen og udbragte Skaalen for Selskabet.

Ved den første Onsdagsskydning i 1931 gav Prins *Harald*, der var bleven optaget i Broderskabet den 24. September 1930, malet Skive. Ved Kongefugleskydningen den 3. September 1931 skænkede den afgaaende Formand, Kong *Christian*, Selskabet en stor smuk Sølvpokal.

Kongefugleskydningen den 2. September 1933, hvori baade Kongen, Kronprins *Frederik* og Prins *Harald* deltog, gav til Resultat, at Direktør *Jacob Madsen* nedskød Pladen for Kronprins *Frederik*, der ved Festmiddagen modtog Kongekæden og saaledes blev Selskabets Formand for det kommende Aar.

Kronprins *Frederik*, der altid har vist stor Interesse for Selskabet og ofte som Broder har deltaget i Onsdagsmøderne om Sommeren, har ogsaa været meget aktiv som Formand, idet han personlig har været med til alle Bestyrelsesmøderne, og selv fra Formandspladsen har ledet næsten alle Sammen-

komsterne. — Hans djærve og fortræffelige Taler ved disse Lejligheder og hans vennesæle og elskværdige Optræden overfor Brødrene har gjort ham til en af de populæreste Formænd, Selskabet har haft.

I Medlemsantallet er der i den sidste Menneskealder foregaaet nogen Forskydning nedefter med nogle Svingninger paavirkede af Krigen og de økonomiske Forhold. Fra Tallet 258 i Aaret 1900 gik Broderskabet i 1914 ned til 206 for atter at stige under Krigen til 241 i 1919, hvorefter en ny Nedgangsperiode indtraadte helt ned til 194 i 1927. I de følgende Aar har Tallet bevæget sig tæt omkring de 200, og i Juli 1934 var det 196.

En meget væsentlig Side af Broderskabets Virksomhed udadtil, som vi i det foregaaende flere Gange har berørt, er den udstrakte Velgørenhed og fortræffelige Administration af »Fattigkassen«, hvis Kasserer i de sidste 25 Aar har været Overretssagfører, Dommer *M. Lemvig-Müller*. Vi har tidligere (S. 226-27) omtalt Sølvpokalen, der ifølge Anordning af 4. September 1778 »skal altid være tilstæde ved Fugle-Skydningen, og staae paa Bordet iblant Gevinsterne, førend disse udføres paa Skyde-Pladsen«, og »naar Compagnie-Brødrene begive sig til Bords, skal denne Pokal og Penge-Bøsse settes paa Spise-Bordet, lige for det Sted, hvor Fugle-Kongen sidder«.

Denne Anordning overholdes stadig, og det er ikke Smaabeløb, der omsættes i Pokalen. Af vort Kongepars Sølvbryllupslegat udbetales aarlig over 1000 Kr., og de aarlige Bidrag fra Brødrene til »Kong Christian den Niendes og Dronning Louises Jubilæums-Asyl«, der nu har virket i 40 Aar, beløber sig til adskillige tusinde Kroner. Dette Asyl har aldrig til dets Drift modtaget Hjælp fra Staten, men er væsentlig opretholdt ved Tilskud fra Skydeselskabets Medlemmer samt Legater tillagt Asylet af Skydebrødre og andre Velyndere, saavel Privatpersoner som Legatbestyrelser. Asylet ejer nu, foruden Bygningen, Valdemarsgade 21, der til Ejendomsskyld er ansat til 85.000 Kr. og hvori ikke skyldes nogen Prioritet, en Formue paa 170.000 Kr., af hvis Renter, foruden ovennævnte aarlige Tilskud, Asylets Driftsudgifter afholdes. I Asylets Bestyrelse sidder flere Medlemmer af Broderskabet, nemlig Formanden, Overretssagfører *Poul Torp*, Kassereren, Fabrikant *N. C. Nielsen*, Apoteker, Docent *Nicolaj Bjerre* og Murermester *Fr. E. Jeppesen*.

Det har sin Interesse at omtale Skydeselskabets Sangbog, fordi dens Indhold giver et godt Billede af de skiftende Tiders lyriske Udtryk for Aanden i Broderskabet.

Den første Sangbog, som udgaves af Skydeselskabet, udkom i 1798 under Titlen: »Samling af Sange til Brug for det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, Kiøbenhavn, trykt hos Hofbogtrykkerne *N. Møller og Søn*«. Denne Samling omfatter kun 42 Sange, hvoraf en Tredjedel

er forfattet af *Rahbek*, 6 af den unge Dr. med. *Rasmus Frankenau* (1767—1814), 6 af *Thomas Thaarup* (1749—1821), 3 af *Jens Baggesen* (1764—1826), en af *Peter Andreas Heiberg* (1758—1841), en af *Frederik Høeg-Guldberg* (1760—1852), en af den norske Digter og Præst *Jonas Rein* (1760—1821), der var et saa virksomt Medlem af »Norske Selskab«. Desuden finder vi i denne første Samling Viser af andre af Datidens skattede Digtere *Christen Henriksen Pram* (1756—1821), Lægen *Johan Clemens Tode* (1736—1806) og

Skydeselskabets Hovedbygning set fra Haven.

Nordmanden *Jens Zetlitz* (1761—1821), »Glædens muntre Sanger«, samt den i Datiden overordentlig populære Drikkevise »Jeg er en Mand, som har saa vidt omvandret, at ingen mer bereist man nævne kan . . .«. Vi finder denne Vise endnu i Selskabets Sangbog af 1885, hvor den mærkværdigvis er anbragt under Kategorien »Fædrelandet«. Forfatteren var *Peder Magnus Trojel* (1743-93), Jurist og Manuduktør, men navnlig bekendt ved sine Satirer, hvøriblandt Samtiden særlig værdsatte hans »Ode til Dumheden«.

En af Drikkeviserne i denne Samling begynder saaledes: »Venskab, Kierlighed og Viin skal vort Løsen være, lad kun Tossen følge sin usle, dumme Lære! Den, at man bør ikke følge Fædres Skikke, elske, synge, drikke . . .«. Den er skreven af Landsbypræsten *Manderup Peder Kruse*

(1758—1825), der ellers er kendt for sit smukke Digt »Jessens Kamp ved Sjællands Odde den 22. Marts 1808«.

Blandt de Sange, der fra denne første Samling er bleven bevaret i Selskabets senere Sangbøger, kan nævnes Rahbeks »Der var engang en tapper Mand, som Teucer monne hedde«, samt hans »Og nu en Skaal for det elskte Kiøn«. Ogsaa P. A. Heibergs »Mener Du, at den har Lykken fat, der i sin Haand holder Snese Rigers Tømmer« og Jens Zetlitz' »Mit fulde Glas og

Vestibulen med Opgang til Festsalen.

Sangens raske Toner og vittig Skiemt og Munterhed« er endnu stadig efter snart halvandet Hundrede Aar populære Viser i Broderskabet.

Vi finder ingen nærmere Angivelser vedrørende denne første Sangbogs Tilblivelse, men vi tager næppe fejl, naar vi antager, at det er et af Skydeselskabets fremtrædende Medlemmer, Datidens fornemste Bogtrykker, Hofbogtrykker *Nicolaus Møller* (1733—1806), der har bekostet denne Visebog. Allerede Aaret efter udsendte Møller en »Anden Samling« Sange, der indeholder 39 nye Viser, tildels af samme Forfattere som i første Samling. Samlingen indledes med en Hyldestsang til Kongehuset, der begynder saaledes: »Af ærlig Troskab i mandigt Bryst vi Nordens Sønner med Føie bramme«. Dens Forfatter er daværende Sognepræst ved Holmens Kirke, senere Biskop i Ribe, *Viktor Kristian Hjort* (1760—1818), der senere samlede

og udgav »Sange for unge Piger«, »Sangbog for Haandværkstanden« og »Sangbog for Soldaterstanden«. Af nye Navne træffer vi her *Thomas Christoffer Bruun* (1750–1834), Professor i Engelsk ved Universitetet og ivrig Deltager i Datidens litterære Klubliv. Endvidere *Peder Horrebow Haste* (1765–1831), der døde som Toldembedsmand i Svendborg. Hans Vise »Vaagn op til Fryd, mens Kraft og Ungdom parre sig« genfindes i den nye Sangbog af 1846. Denne Samling indeholder bl. a. 7 »Sange ved forskellige Anledninger«.

Kongestubulen. I Baggrund Kongesalen.

De er alle anonyme men bærer dog Angivelse af de Lejligheder, hvor de er bleven til, som f. Eks. »Ved Øvelsernes Begyndelse den 16. Maj 1798 til da værende Fuglekonge, som gav Skive«. Sangen er skrevet til Politimester, senere Gehejmekonferensraad Cold (se S. 299) og begynder saaledes: »Med glade Hierter vi igjen i Kreds omkring Dig træde«. Denne Vise findes endnu i Sangbogsudgaven af 1846 sammen med Visen i Anledning af Fugleskydningen den 8. August 1799 »Vort Samfund Nordens ædle Mænd indviede til Glæder; fem Sekler ere svundne hen i varigt Held og Hæder. End samles Danske Brødrer Lag i Fredens Ly til Fryd i Dag«. Endvidere finder vi i denne Samling *C. M. T.*

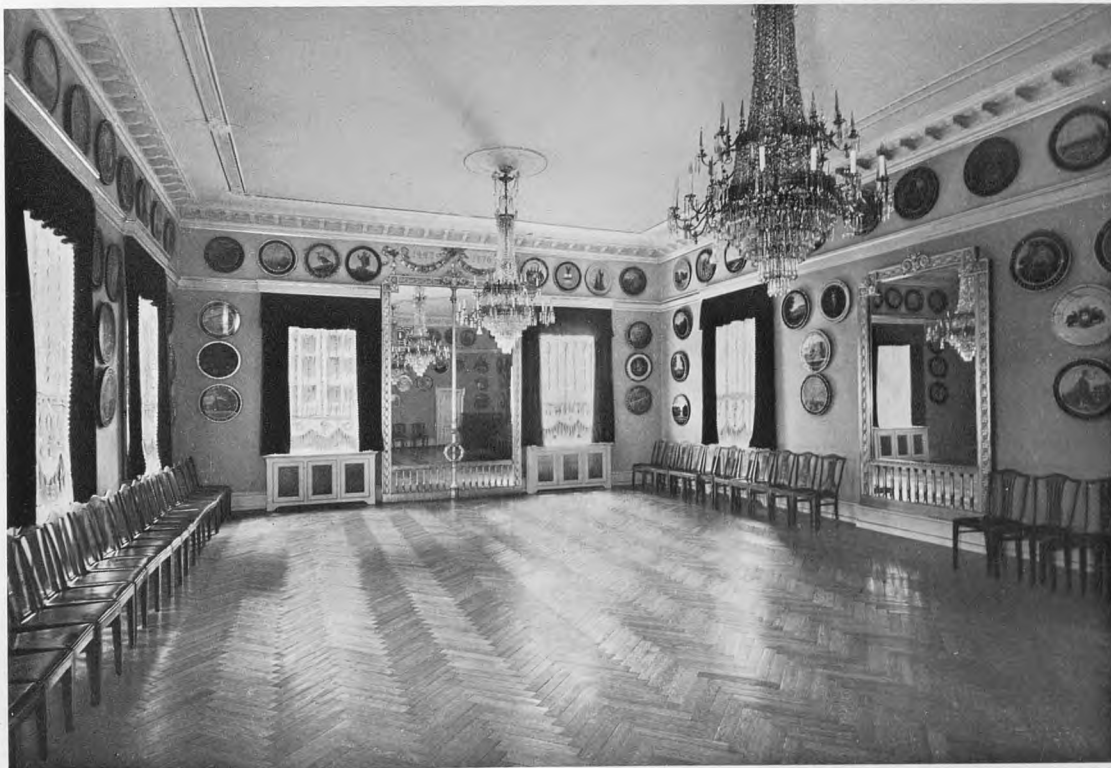
Cold's smukke Vers »Modtag det Baand, som Venner bød mig bære . . .«, der stadig anvendes i Skydeselskabet og findes som No. 79 i den nuværende Sangbog af 1908.

I Aaret 1801 udsendte Hofbogtrykker Møller »Tredie Samling af Sange til Brug for det Kongelige Kiøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab«. Af nye Digternavne træffer vi her *Hans Wilh. Riber* (1760-96), hvis Vise »Som Mænd og Brødre vi samles her til ædel, værdig og nordisk Glæde« er optaget i alle de senere Samlinger og findes som No. 77 i den nuværende Sangbog.

Af andre Sange, der først fremkom i denne Samling og har bevaret deres Livskraft lige til vore Dage, kan nævnes »Druen voxer paa vor Klode og paa Ranken Glæden groer« af Juristen og Dramatikeren *Enevold de Falsen* (1755–1808). Denne Vise findes i den nuværende Sangbog som No. 118.

Den kongelige Skydebane: Festsalen.

Den kongelige Skydebane: Havesalen.

Her træffer vi ogsaa Sangen »Vi Alle dig elske, livsalige Fred, Du viser os Himmelen aaben. Men kommer en Fiende og gjør os Fortred, da kiekke vi tage til Vaaben og spare ei Krud, men Skud paa Skud vi sende vor Fiende Dødens Bud«. Visen blev offentliggjort i Rahbeks »Danske Tilskuer« 3 Dage før Slaget paa Reden. Dens Forfatter var *Werner Hans Frederik Abrahamson* (1744—1812), Kaptejn i Hæren og siden Lærer og Inspektør ved Landkadetakademiet, senere kendt for sit Arbejde for Fremme af »den indbyrdes Undervisning«, i Landsbyskoler kaldet »den røde Biskop«. Han var den første offentlig ansatte Lærer i dansk Sprog og gjorde et meget stort Arbejde for Udbredelse og Kendskab til dansk Litteratur i og udenfor Danmark. Af hans Selskabssange kendes og synges endnu »Min Søn, vil Du i Verden frem, saa buk . . .«.

Vi finder ogsaa i denne Samling Drikkeviser af saa fremragende Mænd som *Michael Frederik Liebenberg* (1767—1828), senere kongelig Konfessionarius og Forfatter til Andagtsbøger og moralske Afhandlinger, og af den senere Professor i Statsøkonomi, *Oluf Christian Olufsen* (1764—1824), der var Forfatter af Komedien »Gulddaasen«, der endnu stadig opføres.

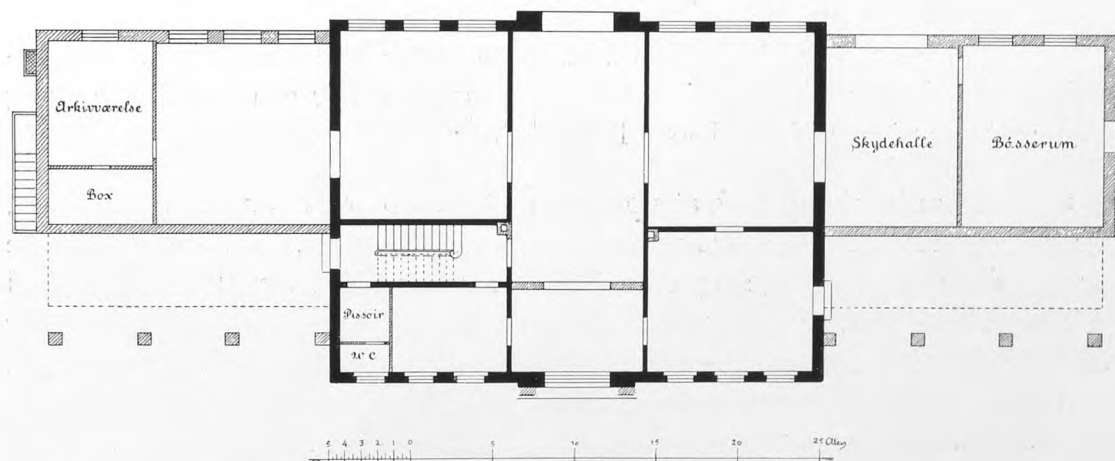
Denne tredje Samling indeholder ogsaa nogle fornøjelige Drikkeviser af den da kun 25-aarige *Malthe Conrad Bruun* (1775—1826), der allerede fire Aar iforvejen havde maattet forlade Landet foranlediget af hans hvasse og vittige Satire i »Aristokraternes Katekismus«. Endvidere indeholder Sangbogen Frankenaus stemningsfulde Hyldest til Fuglekongen, der begynder saaledes: »En Skiebne gav dig Konge-Rang, Du hylledes ved Bæger-Klang, smaa fandtes dine Stater . . .«, der i den følgende Menneskealder var den staaende Sang til Aarets Fuglekonge.

De tre her omtalte Samlinger, der tilsammen indeholder 128 Sange, blev samlede til et Bind, som man medgav et »Anhang af svenske Sange«, vel sagtens en Høflighedsgestus overfor de svenske Gæster, der ofte var indbudt til Selskabets Fester. Det er 12 af Tidens mest populære Drikkesange, alle anonyme, og af en djærv og saftig Kaliber.

Allerede i 1809 udkom en ny Sangbog med Titlen »Sange til Brug for det Kongelige Kiøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, Andet Oplag«, men uden Angivelse af Bogtrykker. Den er inddelt i tre Samlinger ligesom den ovenomtalte og forsynet med samme »Anhang af svenske Sange«. Bogens typografiske Udstyr viser, at den er udgaaet fra samme Trykkeri som den forrige. Den er imidlertid ikke blot et Optryk af de første Samlinger, men indeholder 27 nye Sange, deriblandt *Ewalds* »Kong Christian stod ved højen Mast«, der siden hørte med til Sangbøgenes staaende Repertoire, og hans »En Sømand med et modigt Bryst kan ei til Lykken trænge . . .«. Her finder vi ogsaa Frankenaus smukke Vise til Selskabet »Selv giennem flere hundred' Aar trodsed' vort Samfund Tidens Vælde . . .«, der ligeledes genfindes i den nuværende Sangbog.

Denne sidste Samling Sange synes at have tilfredsstillet Broderskabet i mere end en Menneskealder, og først i Aaret 1846 fremkom en ny med samme Titel som den af 1809. Den bærer ingen Trykkerangivelse, men det litografiske Titelblad med Christian VIII's Billede foroven og ni Skjolde med oldenborgske Kongers Navnetræk og Aarstal for deres Optagelse i Selskabet er udført i »Berlingske Tidende«s litografiske Etablissement, saa man tør gaa ud fra, at det var Kronprins Frederiks gode Ven, *Johan Carl Ernst Berling* (1812-71), der har besørget Udgivelsen af denne smukke Sangbog. Den indeholder kun 94 Sange, hvoraf 14 er helliget Kongen og Dronningen,

PLAN AF SKYDEHUSET

10 Fuglekongen, 7 Selskabets Administration, 44 henhører under Rubriken »Selskabssange«, 7 er tilegnet Damerne og 12 er »Fædrelands-Sange«.

Samlingen indledes med en Sang af Oehlschlæger »Hvor gjerne samler sig en Kreds for Glædens Pris at syng«, Sangbogens eneste Prøve paa Digterkongens Visekunst og rimeligvis valgt, fordi han var Selskabets Æresmedlem, og Sangen var en Hyldest til Kongen. Af Samtidens betydelige Digternavne træffer man iøvrigt kun faa i denne Samling. *Ingemann* er repræsenteret ved »Vift stolt paa Codans Bølge« og »Dannevang med grønne Bred«, *Johan Ludvig Heiberg* ved to Hyldestdigte til Kongen, »Beskjærm vor Konge, store Gud« og »Oprunden er atter den aarlige Dag«, og den smukke Fædrelands-sang »Ved fremmed Kyst, paa fjerne Strand«, der er bibeholdt i de senere Udgaver. *Christian Winther* har kun én Sang »Hvad er vel Manden, kjæk og stærk«, en Hyldest til Dronningen. Det hyppigst forekommende Navn i denne Samling er *Johan Gerhard Frederik Garbrecht* (1799-1857), der er repræsenteret ved ikke mindre end 11 Sange under alle Sangbogens Rubriker. Garbrecht var en kendt københavnsk Grosserer, Oberstløjtnant i det borgerlige Infanteri. Han var en loyal Patriot og meget teaterinteresset. Blandt Skydebrødrene spillede han en meget aktiv Rolle, særlig som Visedigter.

Fædrelandssangene indledes med »Danmark deiligst Vang og Vænge«, der som bekendt stammer fra *Peder Syvs* (1631—1702) Kæmpevisesamling og er skrevet af den lærde Præst *Laurids Olufsen Kock* (1634-91).

Sangbogen af 1846 viste sin Levedygtighed i langt over en Menneskealder. Vi har jo ogsaa set, at der aldrig ved større Fester savnedes Sange til Anledningen, ligesom Selskabets egne Husdigtere, Garbrecht, Høedt og fremfor alt H. P. Holst, altid var rede til at levere Viser til officielle Lejligheder.

Da imidlertid en ny Udgave af Sangbogen blev nødvendig, var det kun naturligt, at Udgivelsen betroedes Selskabets mangeaarige, højtfortjente Medlem, Digteren H. P. Holst, og i 1885 udkom da »Sangbog for det kongl. kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Brøderskab« med Undertitlen »Sangbog samlet og udgivet af H. P. Holst«. Det er første Gang, vi i Selskabets Sangbøger træffer orienterende Bemærkninger om Tilblivelsen, og derfor citerer vi her H. P. Holsts Indledning:

»Det er en bekjendt Sag, at vort gamle Selskab er det eneste hertillands, der igjennem Aarhundreder har bevaret sine Traditioner. Som en Planteskole for Kjærlighed til Konge og Fædreland har det gjort sin Nytte, og selv i en Tid som denne, hvor det er saa vanskeligt at blive enig om Noget, har det intet Øjeblik ophørt at være et Forbillede paa Enighed og Brødersind. Derfor ere dets festlige Sammenkomster ogsaa ligesaa smukke som tiltalende, og Brødrene glæde sig i Reglen forud for disse Møder, hvor Sang og Tale, Skjemt og Alvor livligt afvexle med hinanden.

Et Savn har det dog været, at Selskabets Visebog længe har trængt til en Afløser. En af vore ældre Brødre, der interesserer sig varmt for Selskabet, har ønsket at afhjælpe dette Savn og har med stor Liberalitet ydet Midlerne dertil. Saaledes er denne Bog fremstaaet. Jeg tror, at man ved første Øjekast vil være enig om, at Udstyrelsen er ualmindelig smuk og rig, men jeg haaber ogsaa, at man ved nærmere Bekendtskab vil finde, at Indholdet ikke staar altfor meget tilbage.

Den Genre, der er fyldigst repræsenteret i denne Bog, er Visedigtningen fra Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede. Man vil med Fornøjelse her gjenfinde Viser af *J. Zetlitz*, *Edv. Storm*, *J. C. L. Tode* og *P. M. Trojel*; men især af *Rahbek* er der optaget en stor Deel Viser og Sange, som ville leve bestandig. Ogsaa Melodierne til disse Viser ere smukke og karakteristiske, og for at heller ikke de skulle gaae tilgrunde ved Tidernes Uret og Ugunst, har jeg tilføjet et Musik-Bilag, der forhaabentlig vil bidrage til at frelse dem fra Forglemmelse.

Og hermed anbefaler jeg denne Samling til Brødrenes Velvilje og haaber, at den i en lang, lang Fremtid vil berede dem glade og lykkelige Timer.

Kjøbenhavn d. 11. Marts 1885.

H. P. Holst.«

Skydehuset: Façaden.

Interiør fra Skydehusets Lokaler mod Skydestuen.

Denne i typografisk Henseende meget smukt udstyrede Sangbog er prydet med en Titelside, hvor man i Træsnit ser Papegøjestangen omviklet af Vinranker. Foroven ses Skydebanens Bygning og forneden Skydehusets Façade. Tilhøjre forneden ses det af N. P. Nielsen skænkede Drikkehorn og tilvenstre en Skive ovenpaa to korslagte Bøsser.

Samlingen indeholder 126 Sange, hvoraf 4 priser Modersmaalet, 23 Fædrelandet, 12 Konge og Kongehus, 15 Kvinden, 21 vort Selskab og 6 Aarstider og Fester. 11 Sange betegnes som Selskabssange, 13 som Drikkeviser, 10 er helliget Hær og Flaade og 10 betegnes som »Commersviser«; den slutter med *Chr. Winthers* »Livet skal nydes, o Livet er herligt!«

I Løbet af en Snes Aar blev imidlertid ogsaa denne Sangbog anset for forældet, og i 1908 udkom en ny Samling under samme Titel som H. P. Holsts men uden at være ledsaget af nogen Kommentar eller Indledning. Samlingen er her forøget til 138 Viser, ordnede efter Indhold som følger: Fædreland og Modersmaal 49 Sange, Konge og Kongehus 16, Kvinden 16, »Vort Selskab« 18; derefter følger en ny Rubrik »Skytteviser« med 6 Sange, deraf to forfattede af Selskabets højtfortjente Medlem, Overretssagfører *Poul Torp*. Hær og Flaade besynges i 9 Sange, deriblandt »Stolt vaier Du, vort danske Flag, og speiler Dig i Havets Bølge« af *P. A. Heiberg*. Samlingen slutter med 24 »Selskabssange«, hvor iblandt vi træffer flere fra det 18. Aarh., der i den forrige Udgave var henlagte under den mere aabenhjertige Rubrik »Drikkeviser«.

Drikkeviserne spiller en meget beskeden Rolle i den moderne Sangbog, medens »Vort Selskab« og »Skytteviserne« tæller ikke mindre end 24 Numre, et helt andet Forhold end i den første Sangbog af 1798—1801, hvor Samlingens langt overvejende Bidrag var Drikkeviser, og kun ganske enkelte Sange tog direkte Sigte paa Broderskabet og Skydesporten.

*

Danmarks ældste Selskab, der i 600 Aar har været et Hjem og Tilflugtssted for Københavns gode, ærlige og danske Borgere, det eneste af de mange »Gilder« fra Middelalderen, som Kristoffer af Bayern tillod at bestaa, har vist sin Livskraft ved stadig at bevare det Præg af et »godt og gammelt Dansk Gilde«, som det hedder i Stadsretten af 1443. Dets moralske Grundpiller har altid været Venskab, Broderskab og Kærlighed til Fædrelandet, og derfor har det til alle Tider vist sig værdig til den Sympati og Støtte, det har modtaget af Kongemagt og Øvrighed.

Lige siden Christian III i 1542 indtraadte som Broder i Selskabet, har alle Danmarks Konger og Dronninger og alle Kongehusets Medlemmer — alene med Undtagelse af Christian VI — været optagne som Brødre, og de har næsten alle vist aktiv Interesse for Selskabets Liv ved at overtage Formandsposten.

Intetsteds i Historien vil man finde Sidestykke til en Forening, hvor kongelige og borgerlige Elementer er sammensmeltede i en saa fuldendt Harmoni som i dette Selskab, hvis officielle Navn er saa karakteristisk og træffende. Dette har da ogsaa kun været muligt, fordi dette Selskab aldrig har været rystet af Konflikter, men har fulgt det gamle, ofte citerede Visdomsord af Sallust: »Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur«, der endnu i Wivets Tid stod over Porten til det gamle Kompagnihus fra 1591.

Den eneste Politik, der beskæftiger Broderskabet og kendetegner det udadtil, er Kærlighed til Fædreland og Troskab mod Kongen, og derved er det endnu aldrig kommen i Konflikt med Tidsaanden eller Regeringsformen, saasandt som Danmark er et af de faa Lande, der aldrig har kendt anden Styreform end Monarkiet.

Og dette Selskab har tillige altid bevaret et ægte demokratisk Præg, der end ikke led noget Skaar under vore Enevoldskonger, just fordi disse var store nok til at være Brødre i et Selskab, hvor de altid var sikre paa at træffe *gode danske Borgere* uden Hensyn til Fødsel og Rang.

Saaledes har da »Det Kongelige Københavnske Skydeselskab og danske Broderskab« haft en kulturel Mission ved gennem de mange Sekler og under svære sociale Kriser at hævde Idealer og bevare Traditioner, der er os overleverede fra Københavns allerældste frie Borgersamfund.

Papegøjen, som der skydes til ved Kongefugleskydningen.

FORTEGNELSE OVER SELSKABETS FUGLEKONGER

<p>1544. <i>Hans Bøse</i>, Købmand.
 1627. <i>Otto Kruse</i>, Kammerjunker.
 1694. <i>Carl von Burghorst</i>.
 1695. <i>Jacobus Hübsch</i>.
 1695. <i>Vilhelm Edinger</i>.
 1726. <i>Enevold Schrøder</i>.
 1727. <i>Simon Bischoff</i>.
 1727. <i>J. Thombsen</i>.
 1728. <i>Hans Knudsen</i>, Kgl. Laquai.
 1728. <i>R. B.</i>
 1729. <i>Rosenberg</i>, Raadmand.
 1732. <i>Frederik v. Gyldenchrone</i>, Baron.
 ? . <i>v. Lytchau</i>, Officer.
 ? . <i>Friedenreich</i>.
 1733. <i>Sinnel Nielsen Brandt</i>.
 1733. <i>M. Selstrup</i>, Brygger.
 1736. <i>Rasmus Munck</i>.
 1736. <i>Georg Heinrich v. Schmieden</i>.
 1737. <i>Gottfried Heinrich Klein</i>.
 1738. <i>Erik Torm</i>, Justitsraad, Politimester.
 1739. <i>Christopher Jensen Lund</i>.
 1740. <i>Hans Heinrich Bech</i>.
 1746. <i>Jost von Hemmert</i>, Agent.
 1747. <i>Jacob Iversen</i>, Tømrermester og
 Fændrik ved Borgerne.
 1749. <i>Jost Fabricius</i>, Etatsraad.
 1753. <i>Johan Georg Schmidt</i>, Blikkenslager.
 1754. <i>Boye Junge</i>, Tømrermester, Major i
 Brandkorpset.
 1755. <i>Johan Gierløf</i>, Porcelænshandler.
 1756. <i>Lorenz Schmidt</i>, Brygger.
 1757. <i>Adam Christopher Plum</i>, Vinhandler,
 Kaptajn i Borgervæbningen.
 1758. <i>Lauritz Jensen</i>, Slagter.
 1759. <i>Johan Michael Tranmoes</i>, Kaptajn i
 det kgl. Artilleri.
 1760. <i>Georg Vollmeister</i>, Tømrermester og
 Brandmajor (1. Gang).
 1761. <i>Poul Nygaard</i>, Vinhandler.</p> | <p>1762. <i>Georg Vollmeister</i>, Tømrermester og
 Brandmajor (2. Gang).
 1763. <i>Aage Kaasbøl</i>, Vinhandler, Raadmand
 (1. Gang).
 1764. <i>Sten Ruus</i>, Kommissionær.
 1765. <i>S. Treeld</i>, Stadshauptmand.
 1766. <i>Hans Kjerumgaard</i>, Urtekræmmer.
 (1. Gang).
 1767. <i>Christian Friedrich v. Gram</i>, Kammer-
 herre, Hofjægermester.
 1768. <i>A. Kjær</i>, Vejermester.
 1769. <i>F. V. Wivet</i>, Generalfiskal.
 1770. <i>O. C. Haaber</i>, Kancelliraad, Arkivar.
 1771. <i>Hans Kjerumgaard</i>, Urtekræmmer.
 (2. Gang).
 1772. <i>H. H. v. Eichstedt</i>, General, Overkam-
 merherre.
 1773. <i>H. Tausen</i>, Kancelliraad.
 1774. <i>M. Belchow</i>, Murermester.
 1775. <i>R. Colsman</i>, Købmand.
 1776. <i>N. Møller</i>, Hofbogtrykker.
 1777. <i>H. A. Lund</i>, Regimentskvartermester.
 1778. <i>P. Thomsen</i>, Silke- og Klædekræmmer.
 1779. <i>J. Schou</i>, Tømmerhandler.
 1780. <i>A. H. Lynning</i>, Rebslager.
 1781. <i>J. Clasen</i>, Etatsraad.
 1782. <i>M. C. Tranmoes</i>, Premierløjtnant i det
 Kgl. Artilleri.
 1783. <i>P. N. Triie</i>, Juveléerer, Kaptajn i Borger-
 væbningen.
 1784. <i>J. Jürgensen</i>, Stadshauptmand.
 1785. <i>P. M. Beenfeldt</i>, Blikkenslager.
 1786. <i>H. P. Beyer</i>, Kammerraad, Vejermester.
 1787. <i>C. F. Fiedler</i>, Købmand.
 1788. <i>Aage Kaasbøl</i>, Vinhandler, Raadmand
 (2. Gang).
 1789. <i>E. A. H. Møller</i>, Hofbogtrykker.
 1790. <i>L. P. Lange</i>, Malermester, Kaptajn i
 Borgervæbningen.</p> |
|--|--|

1791. *C. U. H. v. Düring*, Kammerherre, Forstmester.
1792. *P. Meyer*, Professor, Stadsbygmester.
1793. *L. Bertelsen*, Agent, Urtekræmmer.
1794. *J. C. Vollmeister*, Løjtnant ved de lette Tropper.
1795. *C. Augustinus*, Tobaksfabrikant (1. Gang).
1796. Samme.
1797. *C. M. T. Cold*, Politimester, Professor (1. Gang).
1798. *A. Fenger*, Regimentskirurg.
1799. *J. H. Bjerregaard*, Rebslager.
1800. *L. W. Klein*, Brygger.
1801. *J. N. Romeis*, Grosserer.
1802. *P. Wasserfall*, Silke- og Klædekræmmer.
1803. *J. H. Helsding*, Kaptajn.
1804. *F. C. Fridrici*, Grosserer.
1805. *C. Augustinus*, Tobaksfabrikant (2. Gang).
1806. *F. C. Printzlau*, Justitsraad.
1807. *H. C. Müller*, Lic.med. Divisionskirurg.
1808. Samme.
1809. *C. M. T. Cold*, Gehejmekonferensraad (2. Gang).
1810. *H. C. Smith*, Muremester, Brandmajor.
1811. *F. C. C. v. Friboe*, Kammerherre, Generalmajor.
1812. *C. F. Berner*, Etatsraad, Kancellidept.
1813. *C. G. Halgren*, Urmager (1. Gang).
1814. *A. C. Toxværd*, Rebslager, Major i Borgervæbningen.
1815. *J. V. Grundtvig*, Farver.
1816. *C. G. Halgren*, Urmager (2. Gang).
1817. *C. L. Lassen*, Konferensraad, Kancellideputeret.
1818. *J. P. Groth*, Kancelliraad, Apoteker.
1819. *Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Wilhelmine*.
1820. *Hans Majestæt Kong Frederik VI*.
1821. *J. v. Silberschild*, Oberst.
1822. *J. F. Wilse*, Kancelliraad, Overretsprokurator.
1823. *B. Thortsen*, Stadshauptmand, Oberst.
1824. *F. Lowzow*, Gehejmekonferensraad.
1825. *J. N. Welding*, Bagemester (1. Gang).
1826. *A. C. Kjerulff*, Gehejmekonferensraad, Overpræsident (1. Gang).
1827. *J. D. T. Manthey*, Konferensraad.
1828. *J. N. Welding*, Bagemester (2. Gang).
1829. *J. H. Hamborg*, Bagemester.
1830. *D. v. Zepelin*, Oberst, Kammerherre.
1831. *C. J. C. Bræstrup*, Etatsraad, Politidirektør.
1832. *G. F. Hetsch*, Professor, Arkitekt.
1833. *P. Salicath*, Etatsraad, Generalprokurator.
1834. *A. C. Kjerulff*, Gehejmekonferensraad (2. Gang).
1835. *Hendes Majestæt Dronning Marie Sophie Frederikke*.
1836. *L. F. Fog*, Konferensraad, Departementschef (1. Gang).
1837. *F. C. Hjorth*, Naalemager (1. Gang).
1838. *A. Bøhling*, Kgl. Bygningsforvalter (1. Gang).
1839. *A. Bøhling*, Kgl. Bygningsforvalter (2. Gang).
1840. *Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik* (1. Gang).
1841. *L. F. Fog*, Konferensraad (2. Gang).
1842. *H. Ravn*, Hosekræmmer.
1843. *H. H. Schönberg*, Etatsraad, Hofinspektør.
1844. *J. L. Drejer*, Dr. med., Professor, Hofmedicus.
1845. *L. F. Fog*, Konferensraad (3. Gang).
1846. *N. P. Nielsen*, Kgl. Skuespiller, Instruktør.
1847. *A. C. Buch*, Urtekræmmer, Løjtnant i Borgervæbningen.
1848. Samme.
1849. *M. W. Steenstrup*, Overauditor, Byfoged.
1850. *J. H. Kornbech*, Muremester, Major.
1851. *F. C. Hjorth*, Naalemager (2. Gang).
1852. *J. C. Hansen*, Kgl. Skuespiller, Kammersanger.
1853. *H. P. Holst*, Professor (1. Gang).
1854. *Hans Majestæt Kong Frederik VII* (2. Gang).
1855. *C. F. Normann*, Dr. jur., Etatsraad, Birkedommer.
1856. *C. G. N. David*, Konferensraad, Nationalbankdirektør.
1857. *C. P. M. Hansen*, Dr. med., Professor.
1858. *H. P. Holst*, Professor (2. Gang).

1859. *Hendes Kongelige Højhed Landgrevinde Charlotte.*
1860. *C. F. Simony*, Kammerherre, Stiftamtmand.
1861. *H. A. Clausen*, Agent, islandsk Købmand (1. Gang).
1862. *S. Friedländer*, Grosserer, Papirhandl.
1863. *Hans Majestæt Kong Frederik VII* (3. Gang).
1864. Samme.
1865. *C. M. Tegner*, Litograf.
1866. *St. A. Bille*, Kammerherre, Vice-Admiral.
1867. *C. F. Tietgen*, Bankdirektør, Etatsraad.
1868. *F. C. Bülow*, Raadmand.
1869. *J. C. A. Bock*, Dr. med., Etatsraad.
1870. *C. J. A. Scherfig*, Bagermester.
1871. *A. Skrike*, Gehejmelegationsraad.
1872. *H. A. Clausen*, Generalkonsul, islandsk Købmand (2. Gang).
1873. *L. H. C. H.* Lehnsgreve af *Holstein-Holsteinborg*, Konseilspræsident.
1874. *V. Holck*, Greve, Kammerherre, Kommandør i Marinen.
1875. *Hans Majestæt Kong Christian IX* (1. Gang).
1876. *C. Nøthen*, Murermester.
1877. *Hendes Majestæt Dronning Louise.*
1878. *F. A. Lorck*, Vexelmægler (1. Gang).
1879. *N. J. Simonsen*, Kammersanger.
1880. *Hendes Majestæt Dronning Olga.*
1881. *C. P. Hee*, Grosserer.
1882. *H. P. Holst*, Etatsraad (3. Gang).
1883. *Hans Majestæt Kong Christian IX* (2. Gang).
1884. *J. Holmblad*, Grosserer, græsk Generalkonsul.
1885. *O. F. Olsen*, Justitsraad, Fabrikant.
1886. *Toxen Worm*, Grosserer.
1887. *Hans Majestæt Kong Georg I.*
1888. *F. A. Lorck*, Vexelmægler (2. Gang).
1889. *J. P. Aastrup*, Etatsraad, Sekretær i Ordenskapitlet.
1890. *J. P. Bryde*, Grosserer, islandsk Købmand.
1891. *Hans Højhed Prins Hans.*
1892. *J. H. Bagger*, Højesteretssagfører.
1893. Samme.
1894. *H. Just*, Grosserer.
1895. *H. Matzen*, Professor, Dr. jur.
1896. *T. v. Freiesleben*, Generalmajor.
1897. *L. Larsen*, Kaptajn, Hof-Møbel-fabrikant.
1898. *N. P. v. Jensen*, Oberst.
1899. Samme.
1900. *Hans Kongelige Højhed Prins Christian* (1. Gang).
1901. *C. L. A. Augustinus*, Etatsraad.
1902. *Carl Lund*, Konsul.
1903. *D. Friis*, Justitsraad.
1904. *V. R. E. Lauritzen*, Kaptajn.
1905. *J. B. C. Howitz*, Ingeniør, cand. polyt.
1906. Samme.
1907. *F. C. O. Raben-Levetzau*, Udenrigsminister, Lehnsgreve.
1908. *Hans Majestæt Kong Frederik VIII.*
1909. *Carl Norstrand*, Etatsraad.
1910. *Rogert Møller*, Etatsraad, Kreditforenings-Direktør.
1911. *A. Dragsted*, Kgl. Hof-Juvelér og Kgl. Hof-Guldsmed.
1912. Samme.
1913. *J. C. Teilmann*, Generalkonsul.
1914. Samme.
1915. *P. P. Gram*, Raadmand, Murermester.
1916. *S. C. C. Hede*, Overretssagfører (1. Gang).
1917. *O. F. W. Boas*, Grosserer.
1918. *V. Pedersen*, Apoteker.
1919. *M. N. B. Lemvigh-Müller*, Overretssagfører.
1920. *S. T. Jespersen*, Konsul, Grosserer.
1921. *N. Bjerre*, Apoteker, Docent.
1922. *Victor Larsen*, Grosserer.
1923. *J. Ulrich*, Folketingsmand, Forpagter.
1924. *S. C. C. Hede*, Overretssagfører (2. Gang).
1925. *Poul Torp*, Overretssagfører.
1926. Samme.
1927. *Poul Just*, Grosserer.
1928. *K. L. E. Jensen*, Grosserer.
1929. *H. Repsdorph*, Overretssagfører.
1930. *Hans Majestæt Kong Christian X* (2. Gang).
1931. *Martin Dyrbye*, Grosserer.
1932. *H. C. Helweg-Mikkelsen*, Apoteker.
1933. *Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik.*

SELSKABETS
SØLVSKAT OG MALERIER
OG ANDRE HISTORISKE GENSTANDE

1
Fuglekongebæger skænket af
Kong Chr. IX 1884.

2
Pokal skænket af
Storhertug Friederich Frantz 1847.

3
Pokal skænket af
Kronprinsesse Charlotte Mariane 1843.

4
Krus skænket af
Skibsreder A. Erlandsen 1920.

5
Formandsbæger skænket af
Kgl. Hof-Juvelerer J. A. Hertz.

6
Krus skænket af
Kong Edward VII.

7
Fattigbøsse.

8
Pokal skænket af
Arveprins Ferdinand og Arveprinsesse
Carolina 1859.

9
Gæstebæger skænket af
Grosserer Erik Valeur.

10
Bowle skænket af
en Broder.

11
Drikkehorn skænket af
Br. Grosserer Chr. Hee 1882.

12
Pokal (Omgangspokal) med
Selskabets Ærestegn.

13
Pokal skænket af
Kgl. Hof-Juvelerer A. Dragsted.

14
Bordklokke skænket af
Arveprinsesse Carolina 1879.

15
Pokal skænket af
en Broders Enke.

17
Drikkehorn (Oksehorn m. Sølvbeslag) skænket af
Instruktør N. P. Nielsen 1836.

16
Lille Bordklokke skænket af
Etatsraad, Dr. med. C. Hansen 1858.

18
Antikt forgyldt Bæger skænket af
Kammermusikus Dreyscholk 1855.

19
En Snustobaksdaase.

18
Antikt forgyldt Bæger skænket af
Kammermusikus Dreyscholk 1855.

20
Pokal skænket af
Skibsreder A. Erlandsen.

21
Forgylt Sølv-Pokal (Kongebæger) skænket af
Kgl. Hof-Juvelerer A. Dragsted 1899.

22
Bæger med Bestyrelsens Navne
indgraveret, skænket af
en Broders Enke.

23

Pokal vundet ved Berlingske Tidendes Bridgeturning og skænket Selskabet af Overretssagfører M. Lemvigh-Müller og Folketingsmand J. Ulrich.

24

Fattigbøsse med to Laag.

25

Pokal skænket af Kong Chr. X 1951.

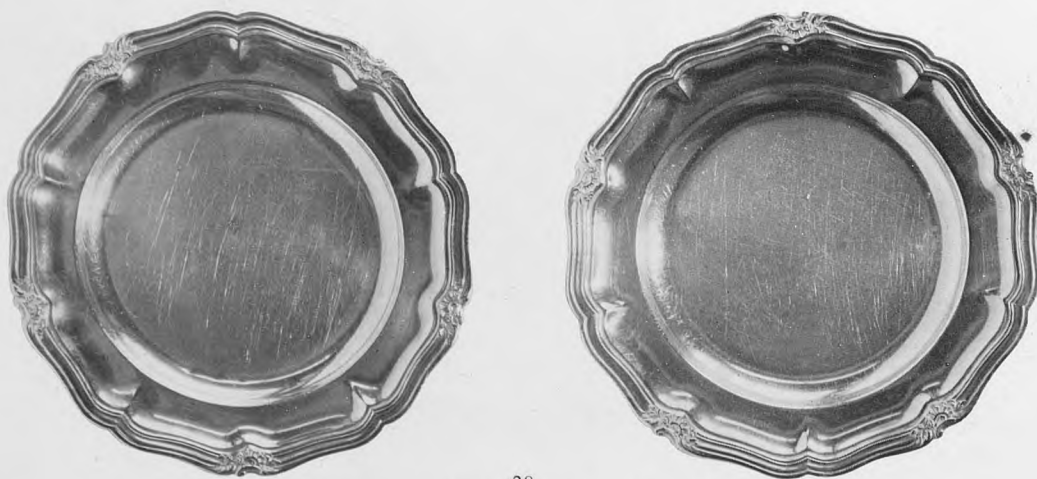

26

Fem Dommerbægere.

27
Sølvopsats skænket af
Konferensraad C. H. Donner 1828.

28
To Sølvallerkener skænket af Lensgreve Raben-Levetzau.

29
Sølvjardiniere skænket af
Prins Hans af Glücksborg.

30
Sølvjardiniere (Fuglekongepremie) testamenteret Selskabet af Professor, Dr. jur. Henning Matzen.

31
En Sølvske mrk. C. B. 1587.

32
En Borddekoration indkøbt Aar 1900.

33
En Borddekoration skænket af Skibsreder A. Erlandsen.

34
To trearmede Lystemer.

35
To trearmede Lystemer skænket af Kong Frederik VI.

36

To trearmede Lystemager skænket af Prinsesse Wilhelmine Marie 1819.

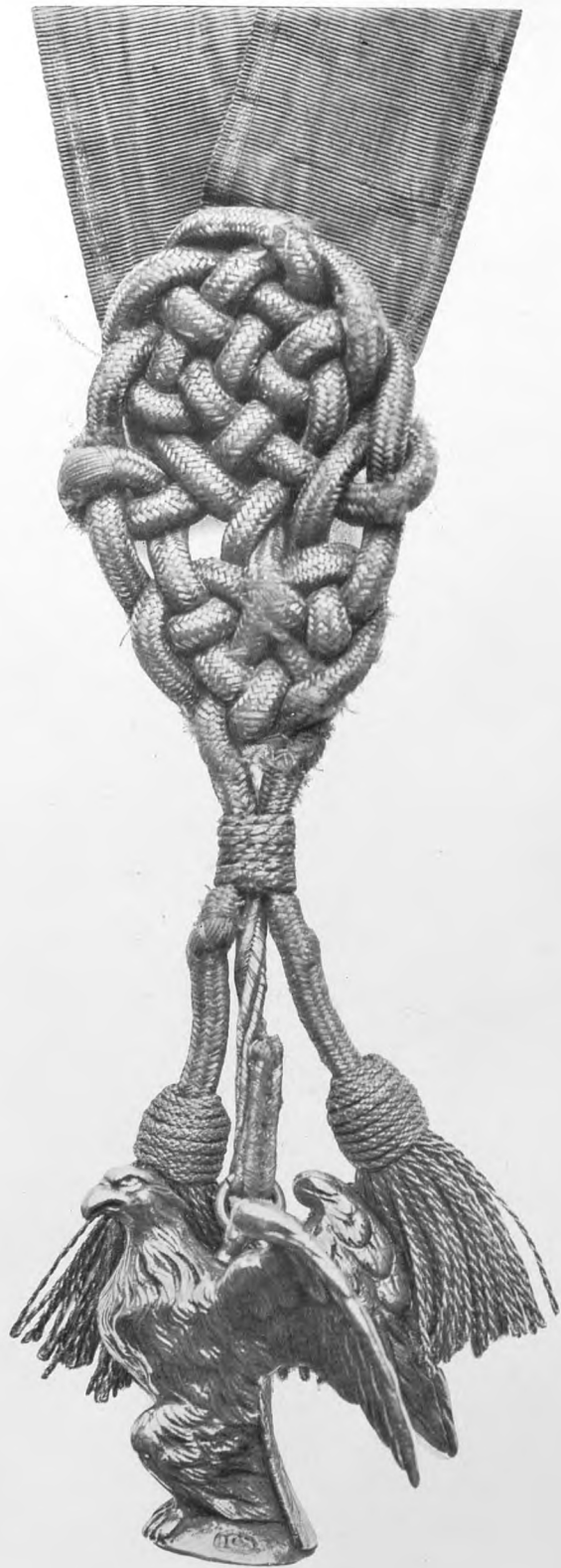

37

To trearmede Lystemager (Fuglekongegevinst) skænket af Justitsraad, Naalemager Hjorth.

38
Fuglekonge Ærestegn, en sølvforyldt Kæde
med Medaillon, skænket af Dronning
Marie Sophie Frederikke 1836.

39
Fuglekonge Ærestegn, en sølvforyldt Papegøje,
skænket af Andreas Clausen 1726.

40
Otte Spillestager.

Broderbog fra 1542
i Det kongelige københavnske Skydeselskab og danske Broderskab's Eje.

Christian III.

Frederik II.

Christian IV.

Frederik III.

Christian V.

Frederik IV.

Frederik V.

Christian VII.

Frederik VI.

Christian VIII.

Frederik VII.

Christian IX.

Frederik VIII.

Christian X
efter Maleri af N. V. Dorph 1913.

Et Ibentræs Skrin med Sølvbeslag til Opbevaring af Selskabets Ærestegn,
skænket af Etatsraad, Vexelmægler Lorck 1879.

Broderbog
skænket af Christian IX 1886.

Christian IX efter Maleri af Frants Henningsen 1905.

Glaspokal skænket af Prins Christian 1901.

INSKRPTIONER PAA SELSKABETS SØLVSKAT OG ANDRE HISTORISKE GENSTANDE

1. C IX, 1875-76 1883-84, Skænket af Kong Chr. IX 1884.
2. Friedrich Franz Grossherzog V Mecklenburg Schw.
3. C, Den 14de Juni 1845.
4. Chr. X Konge af Danmark, Skænket af Skibsreder Andreas Erlandsen. 24 August 1921.
5. Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab, Formands Bæger, Skænket af Broder, Juvelerer Johan Hertz 2-5-1923.
6. Fra Kong Edward VII til den bedste Skytte, Vunden af Julius Lund 6te Maj 1903.
7. For Broderbaandet fast at knytte, Tøm Bægret brave Omgangs-Skytte, Erindring til Broderskabet af O. P. Augustinus, d. 3die October 1856.
8. FC, Den 27de Juli 1859.
9. Til Minde om Etatsraad Borgmester Johannes Valeur, Broder i Selskabet 1738, givet af hans Sønesøns Sønesøns Søn Erik Valeur, Broder i Selskabet 1915.
11. Det kgl. Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab til Minde om Hundredeaarsfesten 1882 fra Selskabets Formand Chr. Hee.
12. Skænket af Etatsraad L. A. C. Augustinus 1903.
13. Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab, Skænket af Hofjuvelerer Alfred Dragsted.
14. Carolina Kronprindsesse til Danmark og Norge, den 13de Juni 1810, D. 27. Juli 1879.
15. Bedste Skytte, 12. September 1923, Skænket Skydeselskabet af Broder Stenhuggermester L. M. Krestensen.
17. Dron. M. MCCCLXXXIII, F. VI. MDCCCXXXVI, F. V. MDCCXLVII, C. III. MDXLII, Skænket af Instruktør, Kgl. Skuespiller N. P. Nielsen 1836.
19. Sangbog for det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab, 14/6 1905.
20. Christian X Konge af Danmark, Min Gud Mit Land og min Ære, 15. Maj 1912.
21. Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskabs Kongebæger. Georg I - Olga, Frederik - Louise, Christian IX - Louise, Albert Edward - Alexandra, Alexander III - Dagmar, Valdemar - Marie, Til Minde om Kong Christian IX Dronning Louise og deres Slægt, Kong Christian IX indviede dette Bæger ved Kongefugleskydningen 21. August 1901, Udført og 8. April 1899 skænket Selskabet af Hofjuvelerer A. Dragsted, Medlem af Selskabet, og Hofjuvelerer, F. Dragsted, Oldemand for Kjøbenhavns Guldsmedelaug.
22. Vic. Pedersen, Charles V. Jensen, I. S. Ulrich, M. Lemvigh-Müller, Chr. Hede, Victor Larsen, I. N. Ehlers, Th. Gundestrup, Til den bedste Skytte 13. Aug. 1924 fra J. C. Teilmann, Skænket af August Thomsens Enke.
23. »Søndag«, De Ferslewske Blades Søndagsavis udsatte denne Pokal som Sejrspris i Auktion-Bridge-Turneringen 2. December 1922, Mesterskabet i Auktion-Bridge for København 1922 vundet af Det kgl. københavnske Skydeselskab og danske Broderskab ved M. Lemvigh-Müller og I. Ulrich, Følgende Foreninger deltog: Akademisk Boldklub. Det borgerlige Frihaandsskydeselskab af 1776. Det kongelige Skydeselskab og københavnske Broderskab. Foreningen »Danske Flyvere«. Handels- og Kontoristforeningen. »Klubben«. Kongelig dansk Automobil-Klub. Medicinsk Selskab. Officersforeningen. Studenterforeningen.

24. Dannemarks og Norges Konning samt dets dyrebare Dronning Princer og Princesseerne. Gandske Konge Huusets Minde er erindret denne Sinde men man skal det stedse see troelig giemt i Hierterne. Nu en Skaal med tørre Læber den at gjøre Skiæl vi stræber som til Tak ey glemmes maae for hver Freed har i sin Næring ved den mildeste Regiæring derfor skal den arme faae herom lad Pokalen gaae. I glade Dage husk du paa din Næstes Moÿe som maa i Fattigdom og Sÿgdom meget doÿe. Vort Vel staar i Guds Haand glem derfor ey dens Gavn som sukker om din Hielp men giv i Iesu Navn.
25. CX, Det Kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab 1930—1931.
27. Til Brødrene fra Conrad Hinrich Donner, Den 1ste November MDCCCXXVIII.
28. Til »Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab« Fra Lehns greve Raben-Levetzau, Fuglekonge 1907—1908.
29. CR IX, Til det kjære gamle Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab til venlig Erindring om Broderskabets gamle, trofaste Broder Hans af Glücksborg.
30. CR IX, Med Gud for Ære og Ret, Skænket af Professor Dr. jur. Henning Matzen. Selskabets Formand 1895—1896.
31. C. B. 1587.
35. Testamenteret det Kgl. kbhvske Skydeselskab og danske Broderskab af fh. Naalemagermester P. C. Hjorth i Aaret 1892.
36. W. M., Skænket af Prinsesse Wilhelmine Marie, 1819.
37. Testamenteret det Kgl. kbhvske Skydeselskab og danske Broderskab af fh. Naalemagermester P. C. Hjorth i Aaret 1892.
38. 1542 - Skjænkede Kong Christian den 3die en saadan Kjede men som gik tabt i Tidens Løb. 1836 - Fornyede Dronning Marie Sophie Frederikke Gaven ved denne Kjede og bar den selv d: 4 Aug.
39. Bekosted af Andreas Clausøn. 1736. I. C. S.

Skrin. Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab, Broder, modtag dette Ærestegn, bær det og forbliv stedse en Ven af dette Selskab, 1779—1879, Skænket af F. A. Lorck.

Glaspokal. Vivat Herr König, Es lebe eine löbliche Schitzen brüderschaft.

NØGLE TIL DE KRONOLOGISKE LØBENUMRE

Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.
1	135 og B-12	42		83	69	124	86
2	} 166-167	43	5	84	71	125	201
3		44	67	85	151	126	
4	90	45	68	86	277	127	
5	} 168-169	46	84	87	267	128	} 142-143
6		47	248	88	213	129	
7	} 170-171 og B 10	48	101	89		130	
8		49	85	90	50	131	179
9	144	50	78	91	236	132	233
10	125 og B-14	51	152	92		133	
11	} 133-134	52	102	93	} 278-279	134	120
12		53	26	94		135	150
13	87 og B-15	54	57	95		136	
14	41	55	59	96		137	149
15	} 154-155	56		97		138	} 181-182
16		57		98	264	139	
17	17	58	252	99		140	} 175-176
18		59		100	148	141	
19	} 128-129 og B-18	60		101	147	142	260
20		61		102	119	143	
21	} 43-44	62	273	103	92	144	
22		63	} 256-257	104	104	145	112
23	64	105			146		
24	} 204-205	65	} 61-62	106		147	55
25		66		107	} 88-89	148	} 56-57
26	} 187-188	67	180	108		149	
27		68		109	224	150	212
28	} 172-3	69	66	110	} 160-161	151	118
29		70	163	111		152	
30	174	71		112	124	153	262
31	} 3-4	72		113	193	154	
32		73		114	} 115-116	155	218
33		74	65	115		156	99
34	111	75		116		157	196
35	54 og B-19	76		117		158	229
36	34	77		118	242	159	100
37	} 198-199	78		119	2	160	219
38		79	80		120	72	161
39	27	80		121	25	162	
40	} 136-137	81	183	122	} 73-74	163	
41		82	114	123		164	

Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.
165		208	230	251	103	293	} 265-266
166	79	209		252	13	294	
167	36	210	} 106-107	253	53	295	253
168	207	211			254		296
169	28	212	117	255	210	297	254
170	97	213	} 189-190	256	276	298	288
171		214			257	261	299
172		215	162	258	18	300	178
173		216	} 269-270	259		301	123
174	122	217			260		302
175	245	218	232	261	283	303	
176	16	219	35	262		304	} 208-209
177		220	250	263		305	
178		221		264	164	306	} 239-240
179	211	222	268	—		307	
180	226	223	} 214-215	266	206	308	194
181		224			267	289	309
182	243	225	231	268	275	310	
183		226		269		311	} 39-40
184		227		270		312	
185	156	228	95	271	274	313	244
186	223	229	} 221-222	272	238	314	21
187	272	230			273	30	315
188	249	231	110	274		316	290
189	} 37-38	232	1	275	258	317	113
190			233		276	185	318
191	284	234	217	277		319	23
192		235	47	278	259	320	153
193		236		279		321	109
194		237		280		322	195
195	228	238		281		323	197
196	192	239		282		324	81
197	184	240	157	283	} 286-287	325	} 138-139 og B-4
198	227	241		284			
199		242	216	285	237	327	132 og B-8
200	280	243	165	286	105	328	167 og B-7
201	} 158-159	244	121	287		329	} 93-94
202			245		288	200	
203	246	246	22	289		331	82
204		247	96	290	263	332	91
205		248	220	291	281	333	31
206	177	249	83	292		334	} 75-76
207	247	250	271			335	

Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	Løbe-No. i den middel- alderlige Broderbog	Kronologisk No.	
336	} 45-46	353	24	370	186	B-6	se Supplement	
337		354		371	} 51-52	B-7	168-169	
338	140 og B-3	355	70	372		B-8	B-8	132
339	29	356	191	373	} 145-146 og B-11	B-9	se Supplement	
340	} 32-33	357	10	374		B-10	B-10	170-171
341		358		375	42	B-11	B-11	145-146
342	} 8-9	359	7	376		B-12	135	
343		360		377	} 11-12	B-13	60	
344	} 202-203	361		378		B-14	B-14	125
345		362		379	251 $\frac{6}{1504}$	B-15	B-15	87
346	} 63-64	363		380	255 $\frac{7}{1504}$	B-16	B-16	126
347		364		381	241 $\frac{8}{1504}$	B-17	B-17	127
348	} 14-15	365		B-1	se Supplement	B-18	B-18	128-129
349		366	19	B-2	se Supplement	B-19	B-19	54
350	} 48-49	367	77	B-3	140	B-20	B-20	108
351		368		B-4	138-139	B-21	B-21	130
352	141 og B-5	369	225	B-5	141	B-22	B-22	131

NØGLE TIL LØBENUMRENE I DEN MIDDEL- ALDERLIGE BRODERBOG

Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog	Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog	Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog	Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog
1	232	41	14	81	324	121	244
2	119	42	375	82	331	122	174
3	} 31-2	43	} 21-22	83	249	123	301
4		44		84	46	124	112
5	43	45	} 336-7	85	49	125	10 og B-14
6	161	46		86	124	126	B-16
7	359	47	235	87	13 og B-15	127	B-17
8	} 342-3	48	} 350-1	88	} 107-8	128	} 19-20 og B-18
9		49		89		129	
10	357	50	90	90	4	130	B-21
11	} 377-8	51	} 371-2	91	332	131	B-22
12		52		92	103	132	327 og B-8
13	252	53	253	93	} 329-30	133	} 11-12
14	} 348-9	54	35 og B-19	94		134	
15		55	147	95	228	135	1 og B-12
16	176	56	} 148-9	96	247	136	} 40-41
17	17	57		97	170	137	
18	258	58	54	98	318	138	} 325-6 og B-4
19	366	59	55	99	156	139	
20	299	60	B-13	100	159	140	338 og B-3
21	314	61	} 65-6	101	48	141	352 og B-5
22	246	62		102	52	142	} 128-9
23	319	63	} 346-7	103	251	143	
24	353	64		104	104	144	9
25	121	65	74	105	286	145	} 373-4 og B-11
26	53	66	69	106	} 210-11	146	
27	39	67	44	107		147	101
28	169	68	45	108	B-20	148	100
29	339	69	83	109	321	149	137
30	273	70	355	110	231	150	135
31	333	71	84	111	34	151	85
32	} 340-1	72	120	112	145	152	51
33		73	} 122-3	113	317	153	320
34	36	74		114	82	154	} 15-16
35	219	75	} 334-5	115	} 114-15	155	
36	167	76		116		156	185
37	} 189-90	77	367	117	212	157	240
38		78	50	118	151	158	} 201-2
39	} 311-2	79	166	119	102	159	
40		80	79	120	134		

Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog	Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog	Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog	Krono- logisk No.	Løbe-No. i den middelalderlige Broderbog
160	{ 110-11	193	113	226	180	259	278
161		194	308	227	198	260	142
162	215	195	322	228	195	261	257
163	70	196	157	229	158	262	153
164	264	197	323	230	208	263	290
165	243	198	{ 37-38	231	225	264	98
166	{ 2-3	199		232	218	265	{ 293-4
167		200	288	233	132	266	
168	{ 5-6	201	125	234	{ 302-3	267	87
169	{ B-7 og 328	202	{ 344-5	235		268	222
170	{ 7-8 og B-10	203		204	236	91	269
171		205	{ 24-5	237	285	270	
172	{ 28-29	206	266	238	272	271	250
173		207	168	239	{ 306-7	272	187
174	30	208	{ 304-5	240		273	62
175	{ 140-1	209		210	241	381 $\frac{8}{1504}$	274
176		206	211	179	242	118	275
177	206	212	150	243	182	276	256
178	300	213	88	244	313	277	86
179	131	214	{ 223-4	245	175	278	{ 93-4
180	67	215		246	203	279	
181	{ 138-9	216	242	247	207	280	200
182		217	234	248	47	281	291
183	81	218	155	249	188	282	309
184	197	219	160	250	220	283	261
185	276	220	248	251	379 $\frac{6}{1504}$	284	191
186	370	221	{ 229-30	252	58	285	315
187	{ 26-27	222		223	253	295	286
188		224	109	254	297	287	
189	{ 213-4	225	369	255	380 $\frac{7}{1504}$	288	298
190		356	226	186	256	{ 63-64	289
191	196	227	109	257	290		316
192	196	228	369	258	275		

Selskabets historiske Ejendele omtales af og til i Teksten uden ledsagende Illustrationer. I saadanne Tilfælde henvises Læseren til Selskabets Sølvskat og andre historiske Genstande, der er gengivet Side 375—397.

*

Nummerfortegnelserne benyttes til at bringe Overensstemmelse mellem Brødrenes Numre i den middelalderlige Broderbog i Kapitel I og Forfatterens Nummerrækkefølge af de samme biograferede Brødre i Kapitel II.

*

Planerne over Skydebanens Beliggenhed og Bygninger paa Siderne 29, 257, 259 og 260 er alle udført af Arkitekt AAGE LANGELAND-MATHIESEN paa Grundlag af Arkivstudier.